

Septimum Volumen.

ARISTOTELIS
STAGIRITÆ

Extra ordinem Naturalium
varij Libri.

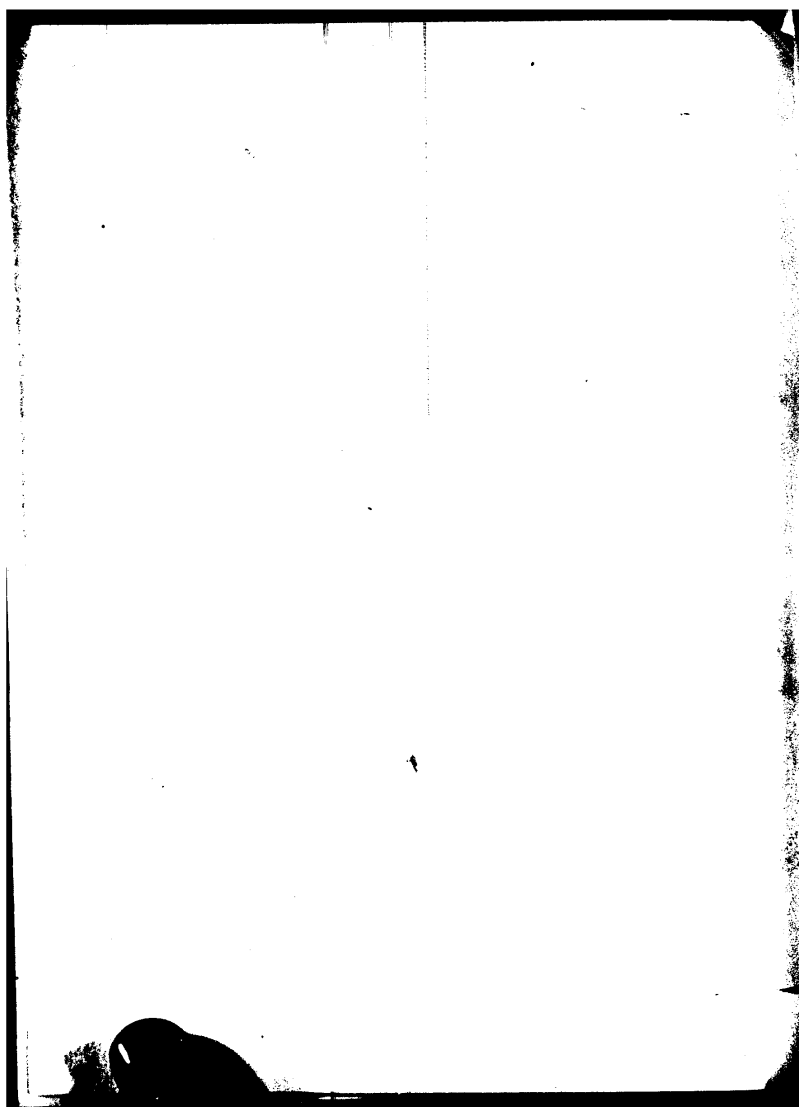
*Quibus nonnulli etiam additi sunt
Aristoteli ascripti*

ALEXANDRI PROBLEMATVM
LIBRI DVO.

*Horum omnium nomina, additamentum, & castigationes,
verſa pagina declarat.*

VENETIIS APVD IVNCTAS.
M. D. LXII.

IN HOC SEPTIMO VOLVGINE
HÆC CONTINENTVR.

ARISTOTELIS problematum Sectiones duæ de qua-
draginta, Theodoro Gaza interprete, plerisq; in lo-
cis ex collatione græcorum codicum emendatæ.

Quæstiones Mechanicæ Nicolao Leonico Thomæo in-
terprete, nuper recognitæ, ac variis figuris illustratæ.

De Mundo ad Alexandrum Liber, Gulielmo Budæo
interprete.

De Admirandis Auditionibus Commentariolus, nu-
per Dominico Montefauro Veronensi in latinum
conuersus.

Physiognomicorum liber plurimis in locis diligenter
castigatus, atq; in capita diuisus.

De Coloribus libellus, à Simone Portio Neapolitano
latinitate donatus.

De Spiritu libellus, in capita distinctus.

De Xenophane, Zenone, & Gorgia, noua nuper Ioan-
ni Bernardi Feliciani translatione ad integritatem
restitutus.

De lineis infecabilibus Liber, nunquam antea nec græ-
ce, nec latine impressus, vnâ cum GEORGII PA-
CHYMERII ea de re compendio, hætenus falso
Aristoteli ascripto, nunc vero fidelissime in latinum
conuerso, Iulio Martiano Rota interprete.

Alexandri problematum libri duo, Theodoro Gaza
interprete, nonnullis in locis ad exemplarium græ-
corum veritatem emendati.

De Causis proprietatum elementorum Libellus Ari-
stoteli ascriptus, nunquam antea impressus.

De Causis Libellus ex hebræo in latinum conuersus,
Aristot. seu Auempace, vel Alpharabio, aut Proclo
ascriptus.

Hæc autem omnia ex præfatione clarius percipies.

INDEX SVMMARVM ET CAPITVM
QVÆ IN HOC SEPTIMO VOLVGINE
CONTINENTVR.

Summæ Quæstionũ dua-
rum de quadraginta se-
ctionum Problema-
tum Aristotelis.

SECTIO PRIMA.

ORVM,
quæ ad
medicinã
pertinent:
cuius quæ-
stiones. 59. fol. 1. B

Seçtio Secunda.

Eorum, quæ ad sudorem per-
tinent: cuius quæstiones.
42.

Seçtio Tertia.

Eorum, quæ ad vim potum,
& violentiam pertinent:
cuius quæstiones. 34. 11. E

Seçtio Quarta.

Eorum, quæ ad rem vene-
ream pertinent: cuius quæ-
stiones. 33. 16. A

Seçtio Quinta.

Eorum, quæ ad laborem per-

tinent: cuius quæstiones.
38. 20. A

Seçtio Sexta.

Eorum, quæ ad seßionem, ac-
cubitus, & habitum cor-
poris pertinent: cuius quæ-
stiones. 7. 24. D

Seçtio Septima.

Eorum, quæ ad consensum na-
turæ animantium pertinent:
cuius quæstiones. 5. 24. L

Seçtio Octaua.

Eorum, quæ ad rigorem, &
que horrorem pertinent:
cuius quæstiones. 19. 25. L

Seçtio Nona.

Eorum, quæ ad vibices, & ci-
catrices, & pelles pertine-
nt: cuius quæstiones. 14. 27. G

Seçtio Decima.

Eorum, quæ ad res naturales
pertinent: cuius quæstiones.
67. 28. K

Seçtio Vndecima.

Eorum, quæ ad vocis, soniq;
rationem pertinent: cuius
quæstiones. 65. 35. K

Seçtio

Sep. Vol. Index.

<p>Seçtio Duodecima.
 <i>Eorum, quæ ad res bene olidas pertinent: cuius quæstiones. 13.</i> 42. G</p> <p>Seçtio Decimaertia.
 <i>Eorum, quæ ad res male olidas pertinent: cuius quæstiones. 12.</i> 43. I</p> <p>Seçtio Decimaquarta.
 <i>Eorum, quæ ad regionum habitus pertinent: cuius quæstiones. 16.</i> 45. C</p> <p>Seçtio Decimaquinta.
 <i>Eorum, quæ ad res mathematicas pertinent, & ad celestia. cuius quæstiones. 12.</i> 47. G.</p> <p>Seçtio Decima sexta.
 <i>Eorum, quæ ad res inanimatas pertinent: cuius quæstiones. 13.</i> 49. B</p> <p>Seçtio Decima septima.
 <i>Eorum, quæ ad res animatas pertinent: cuius quæstiones. 3. 51. I</i></p> <p>Seçtio Decima octava.
 <i>Eorum, quæ ad literarum studia pertinent: cuius quæstiones. 10.</i> 52. D</p> <p>Seçtio Decima nona.
 <i>Eorum, quæ ad concentum pertinent: cuius quæstiones</i></p> | <p style="text-align: center;">51.</p> <p>Seçtio Vigesima. 53. G
 <i>Eorum, quæ ad stirpium genus, & olivacea pertinent: cuius quæstiones. 36. 58. F</i></p> <p>Seçtio Vigesima prima.
 <i>Eorum, quæ ad farinam, & massam, cæteraq; id genus pertinent: cuius quæstiones 26.</i> 62. B</p> <p>Seçtio Vigesima secunda.
 <i>Eorum, quæ ad fructus arborum pertinent: cuius quæstiones. 14. 64. M</i></p> <p>Seçtio Vigesima tertia.
 <i>Eorum, quæ ad mare, salis, &que omnem aquam pertinent: cuius quæstiones. 41. 66. D</i></p> <p>Seçtio Vigesima quarta.
 <i>Eorum, quæ ad aquas calidas pertinent: cuius quæstiones. 19.</i> 70. E</p> <p>Seçtio Vigesima quinta.
 <i>Eorum, quæ ad aerem pertinent: cuius quæstiones. 22. 71. K</i></p> <p>Seçtio Vigesima sexta.
 <i>Eorum, quæ ad ventos pertinent: cuius quæstiones. 64. 74. L</i></p> <p>Seçtio Vigesima septima.
 <i>Eorum, quæ ad metum, & fortitudinem pertinent: cuius quæstio-</i></p> |
|--|--|

Sep. Vol. Index.

quaestiones. 11. 80. L
Seetio vigesima octava.
 Eorum, quae ad temperan-
 tiam, & intemperantiam,
 & continentiam, & incon-
 tinentiam pertinent: cuius
 quaestiones. 8. 81. F
Seetio vigesima nona.
 Eorum, quae ad iustitiam per-
 tinent: cuius quaestiones.
 16. 82. E
Seetio Trigesima.
 Eorum, quae ad prudentiam,
 & mentem, & sapientiam
 pertinent: cuius quaestio-
 nes. 13. 83. L
Seetio Trigesima prima.
 Eorum, quae ad oculos per-
 tinens: cuius quaestiones.
 30. 89. B
Seetio Trigesima secunda.
 Eorum, quae ad aures perti-
 nent: cuius qōnes. 13. 92. A
Seetio Trigesima tertia.
 Eorum, quae ad nares per-
 tinent: cuius quaestiones.
 18. 93. A
Seetio Trigesima quarta.
 Eorum, quae ad hos, & ad
 ea, quae in eo sunt pertinent:
 cuius quaestiones. 12. 95. B

Seetio Trigesima quinta
 Eorum, quae ad tactum per-
 tinent: cuius quaestiones.
 10. 96. B
Seetio trigesima sexta.
 Eorum, quae ad faciem per-
 tinent: cuius quaestiones.
 3. 96. L
Seetio trigesima septima.
 Eorum, quae ad totum cor-
 pus pertinent: cuius qua-
 estiones. 6. 97. B
Seetio trigesima octava.
 Eorum, quae ad colorem per-
 tinent: cuius quaestiones.
 10. 97. I

Summae Quaestionum
 Mechanicarum.

Qua sit artis Me-
 canice facultas. fol.
 98. G
 De dignitatibus, admiran-
 disque circuli proprietati-
 bus. 98. K
 Quaestiones. 99. G

Summae ac Capita libri
 de Mundo.

PRoemium. Ca. 1. 100. G
 De mundi partibus, ac
 ipsarum

Sep. Vol. Index.

- ipsarum inter se ordine. 3.C
 Cap. 11.
 De his, quæ in Aere generan- 113. D
 tur. Cap. 3.
 De his, quæ in terra, fiunt. 114. K
 Cap. 4.
 De his, quæ in Mari ene- 115. G
 nunt. Cap. 5.
 Dubitationis solutio, quo pa-
 Eto mundus ex contrarijs
 constitutus, iamdiu non dis-
 solutus fuerit. Cap. 6. 115. G
 De Deo. Cap. 7. 117. H
 ARISTOTELIS De
 Admirandis auditionibus
 comentariolus. 121. A
 Sumę ac Capitalibri Phy-
 siognomiz.
Phy siognomonicam sciē-
 tia reperiri. C. 1. 132. G
 Priores tribus modis Physio-
 gnomoniā speculasse, ac tra-
 didisse, non tamen perfe-
 cte. Cap. 11. 132. L
 Quid sit Physio gnomonia, &
 ex quibus generibus signa
 in vniuersum accipiantur.
 Cap. 3. 133. G
 Quo pacto per vnumquodq;
 dictorum generum signa
 accipiantur. Cap. 4. 133. H
 Inueniendorum ex signis Ha-
 bituum, & passionum mo-
 di duo. Cap. 5. 134. B
 Passionum Habituumque mul-
 torum signa. Cap. 6. 134. G
 Inueniendorū Signorum me-
 thodus. Cap. 7. 135. F
 Passionum Habituumque in
 animalibus distinctio, ex ma-
 sculini feminini que generis
 comparatione. Ca. 8. 136. A
 De passionum, habituumque
 signis, à corporis partibus sum-
 ptis. Cap. 9. 136. K
 De passionum, habituumque
 signis, à communibus qui-
 dem generibus desumptis,
 membri tamen particulari-
 bus applicatis. Ca. 10. 138. E
 Capita Libri de Co-
 loribus.
DE coloribus simplici-
 bus. Cap. 1. f. 140. A
 De coloribus Medijs, siue mix-
 tis. Cap. 2. 140. K
 De Colorum infinitate.
 Cap. 3. 141. E
 De

Sep. Vol. Index.

<i>De coloribus artificialibus .</i>	<i>rum determinationes, mul-</i>
<i>Cap. 4. 142. D</i>	<i>taque de ipsarum functioni-</i>
<i>De mutatione colorum ex cō</i>	<i>bus. Cap. 4. 48. P</i>
<i>coctione. Cap. 5. 142. H</i>	<i>De actione Caloris contra nō</i>
<i>De Colore Pilorum, Penna-</i>	<i>illos. Cap. 5. 150. G</i>
<i>rū, & cutū. Cap. 6. 144. E</i>	<i>Liber de Xenophane, Zeno-</i>
	<i>ne, & Gorgia. 151. G</i>
<i>Capita libri de</i>	<i>De Xenophane ibidem</i>
<i>spiritu.</i>	<i>De Zenone. 154. E</i>
	<i>De Gorgia. 156. F</i>
Q <i>Vaestio de spiritus na-</i>	<i>Liber de lineis infecabilibus,</i>
<i>tivi duratione, ac au-</i>	<i>158. H</i>
<i>ctione. Cap. 1. 146. A</i>	<i>Georgij Pachimerij compen-</i>
<i>Difficultas de respiratione.</i>	<i>dium. 158. K</i>
<i>Cap. 2. 147. D</i>	<i>Alexandri Problematum Li-</i>
<i>Dubitationes de respiratio-</i>	<i>ber Primus. 169. B</i>
<i>ne, Pulsu, & Alimento.</i>	<i>Liber secundus eiusdem. 168. L</i>
<i>Cap. 3. 147. K</i>	<i>Liber de causis proprietatum</i>
<i>Dubitationes circa quamplu-</i>	<i>Elementorum. 204. H</i>
<i>rimas corporis partes, ac ea</i>	<i>Liber de causis. 211. L</i>

Indicis Finis.

ARISTOTELIS

PROBLEMATVM

SECTIONES DVÆ DE QVADRAGINTA,

Theodora Gaza interprete.

SECTIO PRIMA,

Horum, quæ ad medicinam pertinent: cuius questiones. 59.

Ut exuperatig
nimiaz cõmit
tendi morbi
vim habeant
An q̃a vel ex
cessum, vel de
fectũ efficiant:

qua quidem re, morbum consi
stere certum est.

Cur morbi sæpe curari pos
sunt, vbi quis abunde excessit:
equidem nonnulli Medici eam
artem exercent, vt non nisi per
excessũ agat vel vini, vel aque,
vel saluginis, vel cibi, vel sedig.
An quoniam causæ, quæ mor
bos committunt, aduersæ inter
se sunt: atq̃ ita efficitur, vt gen⁹
alterum duci per excessum alte
rius in medium possit.

Cur temporũ, flatuumq̃ mu
tationes morbos intendant, tol
lant, iudicent, vel cõmittant:
An q̃ aut frigida, aut calida, aut
hũida, aut sicca sunt, morbosq̃
qualitatum huiusmodi excessus
cõmittit. Secunda etenim vale
tudo mediocritas quædam est.
Quodd si per humidã, frigidãbe

materiã morbus constiterit, tẽ
pus accedens cõtrarium tollere
illũ poterit. Sed si minus cõtra
rium subsecutum sit, qui similis
status ipis subuenerit, intendet
sanẽ, atq̃ interimet. quo etiã sit,
vt qui bene valent, ægrotare tẽ
pore mutato incipiant: corporis
enim proinde temperamentum
soluatur necesse est, quippe q̃ non
nisi temporũ, ætatum, locorũq̃
statu idoneo aptũ sit augeri, ser
uariq̃. Quamobrẽ cũ tempo
ra euasiant, ratio tunc valetudi
nis habenda diligentius est. Idẽ
aut illud pro causa particularim
etiam adest, quod in vniuersum
proposui de temporibus: muta
tiones etenim flatuum, ætatum,
atq̃ locorũ, pro temporis cuius
dam mutatione accipi debent.
Quapropter hæc etiã intenden
di, vel tollendi, vel iudicandi, vel
contrahendi morbum vim ha
bent, quemadmodum tempo
ra, & syderũ orẽ, orionis, a
ri, vergiliarũ, caniculæ, q̃ status
imbresq̃ excitant, q̃ serenitates,
frigora, teporesue solẽt adferre.

Extra ord. Arist. A Cur

Problematum

4 Cur vomitus, cū tempora im
mutant, citari maxime debeat?
An ne conturbatio redundet, cū
varia excrementa materiae inuti-
lis ex mutandi rōne proueniāt:
vnde sit, vt cibum alij parū con-
coquant, alij parum cupiant.

5 Quamobrem qui vel cibo vi-
tioso vescuntur, vel fame diuti-
na laborant, pedibus intumescere
soleāt? An vtriusq; per tabem,
cōsumptionemq; illud accidat.
Tabescunt enim & qui esuriūt,
quia nullum penitus capiūt ali-
mentum: & qui vitiose vescun-
tur, q̃a quod assumpserint, per-
frui nequeunt.

6 Quamobrem cum vitia bilis
per ætatem contrahi debeant,
morbī acuti, q̃ certe ex bili cō-
sistunt, per hyemem potius vr-
geāt? An quia febribus illi comi-
tati, acuti propterea sunt, quia
violenti. Violētia vero cōtra na-
turam est. locis enim quibūdā
in corpore humescētibus, seruēs
oritur inflāmatio, quæ cū nō
nisi caloris exuperātia sit, febres
vtriusq; accēdere potest. A stiuo igitur
tpe arida calidatq; vitia male
homines habent, hyberno autē
humida calidatq; perinde acuta.
celeriter nanq; interimunt, cum
pp̃ humoris supercrescētis abū-
dantiā concoqui nequeant.

7 Cur morbus pestilēs solus ex
omnib; vitijs p̃cipue afficiat
eos, qui ad laborantes eo morbo
prope accesserint? An q̃ is solus
omniū morborū cōis omnibus
hominibus est, itaq; pestē facile

omnib; infert, qui scilicet depra-
uato iam habitu sunt. sit enim,
vt morbo cubantis veluti quo-
dam fomite succedente, vitium
illud protinus exaltet, concipia-
turq; in alijs.

Cur si vērū septētrionales hyc
mem occuparunt, ver autem au-
stros, pluuiastq; exhibuit, æstas
proxima grauis tam febribus,
q̃ lippitudinib; insequi soleat?
An q̃ æstas corpora nostra mul-
tum humoris alieni continentia
excipit, & terra madet, & habi-
tandi locus perhumidus est, ta-
listq; redditur, qualis qui grāuis
perpetuo cōstat. Primum itaq;
lippitudines subeunt, cū excre-
menta humoris in capite delin-
quere incipiunt, dein febres. Ita
enim intelligendū est, vt res ea-
dem & calidissima, & frigidissi-
ma reddi possit, ceu aqua, vella-
pia: seruet etenim illa, vrit hic
vehementius. Fit igitur, vt aer
sue crassitudinis causa, calorem
pleniorē suscipiēs, exardescat,
& corpora pari ratione, anxietate,
æstusq; vexetur: æstus vero in
corpore febris, in oculis lippitu-
do est. Deniq; mutatio quæq; ca-
lida corpus peruertit, cū scilicet
coelo adhuc madente, æstas pro-
tinus sicca, & calida occupauit.
vitium etiam augetur, si pluuia
æstate accessit. Ita enim vis So-
lis materiam late obtinet, quam
seruescere tum in corporibus, tū
in terra, tum etiā in aere faciat
qua de causa febres oriuntur, &
lippitudines.

Cur

codex
græcus hęc
addit. (fe-
brilis enī
in æstas
maxime.

morb
& a b
pau.

Seçtio Prima

2

Cur si hyems austriua & plu-
uiofa fuit, ver aſt ſiccū & aqui-
lonium eſt, corpora tam vere, q̃
aſtate morbi exercēt? An q̃ hye-
mis tepor, & humor faciunt, vt
corpora tempori eiufmodi pro-
xima in qualitate reddantur. hu-
mida enim, laxaſq; ſiūt, & ſoluta,
neceſſe eſt, quæ cū ita ſe habeāt,
vere frigido atq; ſiccō facile con-
creſcere poſſūt, & ſdurari. Itaq;
gravidæ, quibus tunc adeſt par-
tus, ab ortu periclitantur, vide-
licet incaleſcendi, crudeſcendiſq;
ratione. quæ res ſyderatio appel-
lata eſt, quam ſicca illa cōmittit
frigiditas, impatiens omnino ex-
cernendi humoris. Infantes ve-
ro, quos gerunt, imbecilles, la-
ſoſq; immodicam ob frigidita-
tem edunt. accidit enim vt qui
tunc oculo ſereno naſcuntur, ſi dē
pluuiō benigne, & conſtiterint,
& nutriti fuerint intra parentē.
Cæteris vero, cum pituita viſio
ſuæ nimietatis purgata non eſt
(quod ſit, vbi tepidum ſe exhi-
buit) ſed coacta à frigore conſti-
tit, cū tepor occupauit, aſtatis
vi colliqueſcit: ſi biliōſi, ſiccit̃
ſunt, q̃ eorum corpora minime
humidam, ſed ſqualibūdā for-
tiuntur naturā, excitantur qui-
dem humores, ſed tenues: quam
obrem eoſ lippitudo arida male
habet. Si vero pituita redundāt,
raucitates diſtillationeſq; in pul-
monem oriuntur: mulieres ex-
torquent difficultates in teſtino-
rum, quia natura ſunt humida,
frigidaſq; ſeniores ſtupor attoni-

ros reddit, vbi vniuerſus reſolu-
tus humor incubuit, ext̃q; imbe-
cillitate caloris natiui cōcreuit.

Cur ſi æſtas ſicca, & aquilo-
nia fuit, autūnus ex aduerſo hu-
midus atq; auſtrinus, hyeme, q̃
proxima eſt, dolor capitis, rauci-
tas, tuſſiſq; oriantur, atq; in tabē
demū euadant? An quia hyems
multū materiæ excipit, itaq; hu-
morem cogere, atq; pituitam in
de cōſicere magnum ei negotiū
eſt. Ergo difficile eſt humorē
denſari, conſicere inde pituitā.

Hic ſuper
ſumit.

Quod ſi in capite humor conſti-
terit, grauitatem committit: &
ſi nimius, frigiduſq; eſt, crudo-
rem vtiq; mouet, cui ſyderatio
nomen eſt: necnon ſi ob nimiam
ſui copiam cōcreſcere minus po-
tuit, in locum deſluit proximū,
atq; ita tuſſim, raucitatem, & ta-
bem contrahit.

Cur ſi ſicca æſtas, ſiccit̃q; au-
tūnuſq; aquilones habuerint, rau-
lieribus, & oſibus pituita abun-
dantibus ſecunda valetudo con-
tingat? An q̃a natura vtrorūq;
in alterā exuberat partem: itaq;
tempus in partem trahendo cō-
trariam ad medium habitū, bo-
numq; perducit. Eo igitur ipſo
tempore optime valent, niſi qd
vltro ipſi perperam agant, aut
humidi ad hyemē ita deueniāt,
vt ſomitem quendam, & incita-
bulum frigori ſubminiſtrent.

Cod. Orig.
leg. & nō
humidi

Cur ſi ſicca æſtas & æq̃lonia,
& autūnuſ ſiccus ſi dē aqua-
lonibus perſlatus morbo bilio-
ſoſ infeſtet? An qm̃ ad idem, cor-
pus

A ij pus

Problematum

Gpus eorum, ac temporis habitus
vergant: itaq; veluti ignis igni
adhiſcit. Cum enim corpora exic-
centur, quantumq; in his dulce-
dinis erat, euaporatum ſit, vehe-
menterq; incaleſcat, neceſſe eſt,
vt dum humor conſumatur, ari-
ſae lippitudines oriantur; reſi-
duoq; quod bilioſum remanſe-
rit, eodemq; recaleſcente, febres
acutae, vtpote ex bili ſyncera, in-
uadant. Nonnullos infania rapit,
quorum ſcilicet natura atrabile
abundat: haec etenim large ſu-
perreſt, cum eius humores contra-
ri reſiſcant.

13 Cur mutatione aquarum gra-
uem, aeris vero non grauem eſſe
aſſerunt? An q; aqua corpori-
bus alimento eſt, quo iam habi-
to complexoq; peregrinemur, aer
autem nullo ſe exhibet alimen-
to. Aquarum item genera multa, et
varia per ſe ſunt, ſed aeris mini-
me. Itaq; hoc etiã cauſae eſſe po-
teſt, quippe cum peregre etiam
profeſſus in coelo quidem prope
eodem, in aquis autẽ varijs ver-
ſari eueniat: quapropter aquae
mutationem grauem eſſe recte
putandum eſt.

14 Cur ciborum mutatio min⁹,
q; aquae, grauis occurrat? An q; a
plurimum aquae conſumimus.
nã & in pane, & obſonijs, & in
potu, aquae vſus plurimus eſt.

15 Sed cur cibi, & aquae mutatio
etiã temporis, & ætatis motu
facilis eſt. Extrema namq; gene-
ris cuiuſcunq; moueri facile poſ-

ſunt, quò & principia, & ſinea. **K**
Ergo & cibi, qui inter ſe diſtãt,
corrumpere ſe inuicem queunt,
quippe cum aut nuper, aut non-
dum adhaſerit, qui præceſſerat.
Ad haec vt varius cibus grauis
eſt, (turbulenta enim, nec aquae
liſ coctio eius agitur) ſic in iſſe
accidit, qui aquam mutauit, ſci-
liet vt variæ potionis vtantur
alimento, eſſetq; id alimenti gen⁹,
quàm ſiccum valentius: quoniã
plurimum eſt, ext⁹ cibis ipsis non
miſi quantum dilutum eſt, vim
habet nutriendi,

Cur mutationes aquarum fa-
ciunt, vt pediculi, in quibus ha-
beri poſſint, multi habeant? An
q; humoris cruditas, quæ pertur-
batio illa committit, quæ ex aquae
vario vſu in crebra commutatio-
ne redudat, humoris creare co-
piã poteſt, præſertim in loco humo-
ri opportuniore. Cerebrũ autẽ
natura humidũ eſt: quare caput
maxime perpetuo humet, cuius
rei indicium eſt, q; pili in hoc po-
tiſſimum exerũt. Huius autẽ loci
uſus ad progengerãdos pediculos
apta eſt. Patet hoc in puerili æta-
te. caput enim puerorũ madet
abunde, & ſæpe aut grauedine
conſiſtat, aut ſanguinis pro-
fuſione. Quinetiã pediculos plu-
res illa ætas habere ſolet.

Cur à vergiliarũ occaſu ad fa-
uonũ vſq; ſtatus hi potiſſimum
pereant, q; morbo longo laborant, &
ſenes q; iuuenes potius? Vtrum
ſummæ illæ intereundi cauſae
dug adſint, frigoris, atq; exceſſus.
Vita

Seccio Prima

3

A Vita enim calore fouetur, seruaturq[ue].
t[em]p[or]e aut[em] istud ambo illa sortitur.
frigidū enim, & hyems tū acer-
time vrget. subsequens enim t[em]p[or]e
ver est. An q[ui] vitis laborant
et autumnis, nō secus ac senes esse-
cti sunt. Iōgus etenim morbus,
quasi senectū iā adesse videt. Ea
nāq[ue] corpora sicca, & frigida sunt,
altera, s. ob ætatem, altera ob lan-
guorem: hyemem vero & gelu,
frigoris atq[ue] siccitatis esse excel-
sionem certum est. Quare fit, vt
cū vel paruo momēto corpa pa-
tescat, hyemis rigor q[ui] si ignis igni
iniūgatur, atq[ue] ita interimat.

18 Cur¹⁸ [in plenis impuriss[im]is cor-
poribus] vlcera capitis non ma-
gno negotio sanentur, tibiæ
aut[em] ægret. An humor eorū, quia
terrenus, grauis est: graue autē
omne deorsum tendit. ergo su-
periora curari facile possūt, quo-
niā seorsum humor decesserit:
inferiora propterea nequeūt, q[uo]d
admodum excrescant, & putre-
dini pateant.

19 Cur si post hyemem aquilo-
nia, & ver austrinū ac pluuium,
æstas sicca admodū fuit, perni-
tiosus osibus autumnus accedat,
& pueris præsertim, nam & c[on]te-
ris difficultates intestinorum, se-
bresq[ue] quartanæ longe eo t[em]p[or]e so-
lent euenire. An q[uia] si aqua mē-
diocris p[er] æstatē incescit, quantū
humoris collectū est per ver hu-
midum, in nostris corporib[us] re-
frigeratum quiescit. sed si nō ita
cōtingit, pueri, qui suapte natu-
ra humidi & calidi sunt, vehe-

menter eo seruescūt affectu, q[uam] D
refrigerati minime fuerint. Et si
per æstatem resisterint, autūno
certe, quorum humor vltra mo-
dum ferbuerit, corripientur. Ex-
cremēta vero nisi confestim per-
emerint, orta videlicet circa pul-
monem, atq[ue] arteriā: (supra enī
primum cōsistunt, eo scilicet q[uo]d
aeris tepori nostra corpora pa-
teant: hinc enim lippitudines
quoq[ue] prægressis febrib[us] in gra-
ui æstate sequi consueuerunt.)
ergo si nō locis superioribus ex-
crementa humorū exorsa (vt di-
ctū est) protinus interemerint,
descendent cruda ad ventrē, atq[ue]
ita difficultatē creabunt intesti-
norum. At si præ nimia sui copia
humor excerni nequiverit, quar-
tanæ s[ic]cæ oriens, qui euadere mor-
tem potuerunt, et si illud intesti-
norum vitium osno quieuerit.
Quod enim crudi humoris sub-
terfedit, stabile, firmūq[ue] vehemē-
ter modo atra bilis adhæret.

10 Cur si æstas, & autūnus im-
bres austrosq[ue] habuerūt, hyems
grauis cōsequi soleat? An quōd
hyems corpora præhumida ex-
cipit, mutatio et ingēs occurrit.
Nō enim paulatim, sed repente
ex calore immodico ad frigoris
acerbitatē venit, q[uam] autūnus
quoq[ue] tepidus extirrit. Itaq[ue] qui
denso corpe sunt, hos morbi ex-
torqueāt acuti, necesse est: his, nā,
humida excrementa supra poti[us]
colliguntur, cū partes superiores
humorib[us] huiusmodi oppor-
tunas, inferiores inhabiles illi ha-
bent.

A iij beāt.

Problematum .

G beāt. Ideoq; qui tali textura corporis sunt, non multa excrementa sibi admittunt. Cū igitur qui locis superiorib; corporis humor excreuerit, infrigescere incipit, sit vt prædicta vitia oriant, quæ admodum vinolentis propè accidit, cū algēt. At quibus laxius corpus est, his febribus orlis euenit, vt quæ summa de cruditate febres constiterint, transeant in ardores, qm̄ his magis totū corpus ab humoribus occupatur, q; densa illis mole constantibus, exq; vi frigoris coacto eorū corpore humores incalēcentes febres accedunt. superās enim calor totius corporis, febris est: & si idem nimio intendatur humore, ardor effici potest.

11 Cur annus pestilēs tunc inuadit, cum Sol multū vaporis de terra excitat? An tunc annus humidus, pluuiusq; significet, necesse est, terrāq; madescere necessariū. Fit igit, vt quasi locis palustribus, grauibusq; proinde in-
I habiteat. & corpora quoq; multis tunc excrementis redundare necessariū est, ita vt ægotandi materiam habeant in ætate.

12 Cur grauis tunc adeat annus, cū copia est pusillarum ranarū, quæ ruoetarū faciem repræsentant? An res vnaquæq; loco suæ naturæ idoneo abundare solita est. itaq; eiusmodi animantium genus cū natura humidum sit, humidū pluuiūq; annū ob eā ipsam causam indicat. Anni eiusmodi vero graues proculdubio

sunt. quibus enim corpora facta præhumida fuerint, multis idcirco excrementis sumunt: quæ causæ sunt, vt morbi proueniant.

Cur austri siccī, & nihil humentes febres creare solēt? An quia calorē, humoremq; excidit alienū. Sunt enim super naturā humidi, caliditq; quæ quidē re febris cōmittit, quippe quæ, non nisi per excessum ambarū qualitatu illarū oriri soleat. Cū igitur imbre austri vacat, corpora nra ita afficiant, necesse est: at cū flantib; imber adeit, nos aqua refrigerat. Austros tñ, quos mare miserit, prodesse stirpibus certum est, refrigerati namq; beneficio maris, deueniunt contra æruginem, quæ humore, caloreq; alio no consistit.

Cur corpora humana se tardiora debiliorq; sentiant, cū austri afflant? An quia multum ex paulo tunc redundat humoris, quæ deliquescere tepor coegit, exq; leui afflatu grauis humor citat. Adde q; vires nostræ conditæ in articulis sunt, qui austinis laxari flatibus consueverunt. Cōstat id ex eorū crepitu, quæ pridem conglutinata tūc remittuntur, ac resoluunt. Tenax etenim humor, qui articulis inditus est, vt cōcretus nos moueri non patitur, sic nimis humectus intendi minime finit.

Cur per æstatē magis aduersa valetudine laboret, per hyemē vero magis qui laborant, emoriantur? An quia calor, qui per hyemē

Seçtio Prima

4

hyemem intus pp corporu den
sitate coërcetur, parum adiuuat,
nec labor operu, qui amplius p
id tēpus suscipitur, excrementa
humoru potest cōcoquere, ideo
validā esse mali originē necesse
est, quod cū ita sit, perniciosum
morbu vrgerē rō est. Contra in
estate, qm corpus vniuersum ra
rum, refrigeratū, resolutū, atq
laboru impatiēs est, idcirco mor
bos plures quidem oriri necessa
rium vī, videlicet ob lassitudi
nem, cruditatēq ciborum: noui
eternum fructus tunc ad sunt: non
en ita validos esse naturæ ratio
patitur, quāobrē facultas hūc
succurrendi datur facilius.

Cur post vtrūlibet solstitiū,
per centū dierū spatiū mori ma
xime accidat? An quōd eatenus
vtraq vehemētia, caloris & fri
goris se dilatat, quē morbos, per
nitēq afferre infirmis potest.

Cur ver, atq autūnus morbis
infectē? An qā mutationes gra
ues oēs occurrunt: sed autūnus
vere grauior ē, quia corpore ca
lido refrigeratē, q frigido inca
lescente potius ægrotamus, vt
igitur vere frigidū recalescit, sic
autūno calidum refrigerat.

Cur p hyemē minus quidē,
q p æstatē sed perniciosius egro
cet? An qm in æstate morbi vel
parua de causa exiūt, quod in
hyeme minime accidit ita: su
mus enim tunc ad cōcoquen
dum, & ad bene valendū aptio
res, itaq rōne maiora, pernicio
sioraq mala sunt, quē maiori de

causa puerint. Quod idem in D
athletis, & oīno in hīs, qui secun
da valetudine esse solēt, licet per
spicere. aut enim nullo morbo
premunt, aut pressi celeriter ē ui
ta decedūt: quippe qui, nisi ma
gna cum eā egrescere nequeant.

Cur per autūnū, ac hyemē
febres ardentes potius oriantur, 19
quæ tēpora frigus præ se ferunt:
per æstatem vero, cum æstus ad
sunt, rigores magis infectēt? An
quia f corpore hominis bilis ca
lida, pituita frigida est. Itaq per
æstatem quod frigidum est dis
soluit, diffusumq horrores, tre
moresq excitat. per hyemē aut
quod calidum est, vi temporis
pressum refrigerat. Febres tamē
ar. lētes per hyemē, autūnumq
potius conflāt, qm calor pul
sus à frigore, introrsus se contra
hit. ardor enim non residet in
summis, sed intrinsecus se expā
dit, atq ita efficitur, vt ratione
febres ardētes hyberno tempo
re oriantur. Melius id in hīs intel
ligi pōt, qui aqua frigida, quīq
calida se hyberno tempore laue
runt. Qui enim frigida se infude
runt, ibi aliquandiu, dum dilue
rentur, frigerunt, reliquo toto
die tuti à frigore sunt, at qui cali
da vsi fuerint, frigus diutius ex
periuntur. Caro enim spissescit,
calorq introrsus se colligit eo
rum, qui se aqua diluerint frigi
da, contra autē n hīs euenit, qui
calidam adinire: caro quippe
rarefcit, calorq ad exterum vsq
locum euocatur.

A iij Que

Problematum

30. **Quenam virtus sit cataplasma-
G tis? An ut resolvat, ut moueat su-
dorem, vt euocet vaporem.**
31. **Quonam argumento constet
abscessum iam purulentum esse?
An sit aqua perfusus calida im-
mutatur, purulentus est: sin mi-
nus, nondum est.**
32. **Quenam vrenda, quaeque sint
incidenda? An quae ore sunt am-
plo, nec breui coagmententur,
haec vrenda sunt, vt crusta illic
incumbat: sic enim nullum pus
H cicatrice inducta occultabitur.**
33. **Quenam virtus medicamenti
supprimētis sanguine sit, q̄ en-
mū appellamus? An vt exiccet,
& materis inutilis confluuiū cō-
pescat, sine crusta, aut carnis pu-
tredine. Ita enim efficiat, vt vul-
nus simul & inflammatione ca-
reat, & vnitati sit opportunū. q̄
enim materia non superfluit, in-
flammatione carebit: q̄ siccum
est, unitati opportunū erit. quā-
diu nantē p̄gmadet, cōcorpore
scere nequit. Quamobrem quae
cruētis inñciēda censemus, acia
I magna ex parte sunt, quō acer-
bitate sua possint astringere.**
34. **Quenam incidenda, quaeque
vrenda, quae cōtra nō ita curān-
da sint, sed medicamentis? An
quae in ala, aut in inguine abscef-
serunt, medicamētis curandum
potius, diducta enim partim la-
boriosa, partim periculosa red-
dunt. Vrendi sunt illi abscessus,
qui lati, p̄cessutē multiplici eru-
perunt: quibz venosis, nō carno-
sis resident locis. Incidendi, qui**

in acutum se colligunt, quibz nō h
parte solida extant.

Cur si quis gre incisus sit, faci-
lius, q̄ si ferro, sanescat. Vtrum
quia res leuius est, itaq̄ minus la-
ceret, iētūq̄ faciat. An ē diuerso,
q̄ ferrū acie adactiorē recipias
sectionē, idcirco faciliore, tolera-
biliorentēq̄ efficere debeat. At ve-
ro res medicamētis vim obtinet,
& principii quodcumq̄ pars oo-
tissima rei est. Quōd igitur res si
mulac fuerit incisum, medica-
mento praesentissimo adest, fa-
cit vt vulnus celerius coeat.

Cur ambusta ex gre sanent ce-
leriter? An qm̄ a laxioribus, mi-
nusq̄ corpulentis effecta sūt. plus
enī calor corpi inheret solidiori.

Vtrū ptisana ordeacea leuior, 17
& ad morbos accommodatior, q̄
triticea sit? hanc enim nonnulli
anteponunt, argumentūq̄ ex pi-
storibus capiunt, q̄ multo colo-
rationes sunt qui tritici, q̄ qui
ordacei pistorā extercant, addūt
etiam, q̄ ordeum humidius est:
quod aut humidius est, conco-
ctionē desiderat pleniorē. Sed
nihil prohibet, quō minus vt cō-
coctu quid difficilior ordeū ha-
beat, sic ad leuitatē quid vtilius
praestet. hoc enim nō humidius
tantum tritico est, sed frigidius
etiam: qualis certe sorbitio, ci-
busq̄ cōpetit febrienti, vt parū
alat, & satis refrigeret. quod pti-
sana ordeacea facere potest: q̄
enim humidior, vel corpulentior
est, hinc alimenti parum, idq̄ fri-
gidiusculum praestat.

Cur

Sectio Prima

5

A Cur dentium stuporē portu-
laca herba, aut sal tollere potest?
An portulaca, quia lentum quē-
dam habet humorē, qui vel mā-
ducanti, aut manu aliquātiſper
confringenti pateſcit: hēret. n. ac-
trahitur. Lentor igitur ſubiens
ille, a corpore educit acorē: quip-
pe qui affinitate quadam coniu-
gi valeat, argumēto ſaporis, quē
acidulum reddit. Sal vero mace-
rat, liquefacitq, atque ita acorē
quoque extrudit.

B Sed cur lixiuium, nitrum ve
hoc idem facere nequeat? An q
hęc ſuam ob acerbicatem aſtrin-
gunt, non liquefaciunt.

C Cur æſtius laſitudinib⁹ bal-
neo, hybernis vnctione mederi
conueniat? An hybernis vnctio
datur, ppter horrores, mutatio-
nesq, vrgentes: per calorem. n.
laxandum eſt, qui membra tepe-
ſcere faciat: oleum vero calidum
eſt. At in æſtate humefaciendū
cenſetur, qm̄ tempus id ſiccum
eſt, nec metus interpellat horro-
ris, eo q, ſtatu tēporis ad repo-
rem ingenue vergit. Hinc etiam
cibus parcus, potio liberalis per
æſtatem admittitur, ille magis,
hęc omnino. potioni nanq, per
æſtatem ob temporum ſiccitatē
indulgendum ex toto eſt. Parſi-
monia vero cibi communis tē-
porum oīum eſt, ſed magis gſta-
ti cunuenit, ne ob habitum tem-
poris ſeruientem corpus cibo im-
modico preſſum exaſtuet.

41 Cur ex medicamentis alia al-
uum ſoluāt, veſicam autem mi-

nime: alia veſicam ſoluāt, cūm **D**
aluū nihilo moueāt? An q, ea,
quę natura humida ſunt, atque
aqua reſerta, ſi medendi obtinēt
facultatem, veſicam ſoluūt: ſub-
ſident enim in ea humores, qui
putredine immunes eualeſcunt:
quippe veſica pro eius humo-
ris conceptaculo habetur, q, mi-
nime in ventre concoquit, qui
non manet, nec prius q, agat qe-
quam, aut patiat, excernitur.
At quę terrenam fortiunt natu-
ram, ſi vires habeāt medicas, al-
uum hęc fundere queūt. in hęc
enim terrena quęq, materia ſe
prouoluit, itaq, turbat, ſi mouē-
di obtinet facultatem.

Cur alia ventrem mouent ſu-
periores, alia inferiores, vt vera-
trum ſuperiorem, ſcāmonea in-
feriorem: alia vero citant vtrum-
que, vt elaterium, & thapſia ſuc-
cus? An q, ex medicamentis, q,
ventrē mouent, alia frigida, alia
calida ſunt. itaq, alia, ppter ſuſi
calorem protinus vt in ſuperio-
ri ventre fuerunt, loca petunt ſu-
periora, ac inde liquefaciendo,
maxime quę aliena ſint, minuſ
que inſidentia, ſed etiam quę in
ſunt naturę intima, medicamē-
to ſ. vehementiori epoto, aut co-
pioſiori q, natura patiat, tam
ea ipſa, q, quę excreſcentia ad-
fuerint, in vētriculum deductę:
hic vero ſeruore excrementa p-
turbant, flatumq, excitant mul-
tum, qui obſiſtens vexansq, do-
mum vomitū mouet. Alia q, na-
tura frigida ſunt, deorſum vec-
ſus

Problematum

Grus pondere suo labuntur, etiam priusquam quicquid vel afficiatur, vel agant, ac inde proficiant, idem acutant, quod superiora. vbi. n. per abdita foramina illic ascendunt, atque materiam agitarunt, eodem tramite secum quæ corripuerint, excrementa, colliquamentaque deducunt. At genus medicamenti, quod qualitatibus utriusque particeps, mistumque ex calido frigidoque est, hoc ob eam utranque facultatem rem

Non potest utranque conficere. Hinc & Medici multis sibi generibus sæpe medicinas componunt.

43 Cur medicamenta purgare valeant, cum alia plerumque amariora, cæterisque eiusmodi qualitatibus insigniora id facere nequeant? An quia non ob eiusmodi vires purgandi obtinent facultatem, sed quia concoqui nequeunt, etenim quæ ob excessum caliditatis, aut frigiditatis, quamvis ex quo corpore incoctilia sint, apta

que vincere, non vincuntur ab alantium calore, resoluique eadem facile à ventre utrolibet possint, hæc medicamenta habentur. Vbi enim ventrem adierunt, resoluta sunt, statim ad venas per easdem feruntur semitas, quibus permeantibus: mox cum nihilo concoqui potuerunt, sed victrice persistunt potentia, se habent, quæ sibi obstant, secum detrahunt: quæ res purgatio vocatur. Aes vero, argenti, cæteraque generis eiusdem, etsi conco-

sunt, sed resolui à ventribus nequeunt. Oleum, mel, lac, cæterique eiusmodi cibi, purgandi quidem vim obtinent, sed quantitate, non qualitate ratione. vbi. n. ob nimiam sui copiam concoqui minime potuerunt, tum purgant, si quando id facere possunt. Duabus. n. illis de causis aliquid edcoqui nequeat, aut quia generis pericacitas est, aut quia modum excelsit. quamobrem nihil ex prædictis medicamentum est: quippe cum non ob aliquam sui facultatem purgare valeat. Acerbitas autem, acor, maiorque odor medicamenta comitantur, eo quod genus medicamentorum cibo contrarium est, quod. n. concoctum à natura accessit, id corporibus adhærescit, alimentumque appellat: quod autem conuinci, domarique minime possit, sed venas ingressum per excessum caliditatis frigiditatisque suæ perturbet, hoc naturam sanè obtinet medicamenti.

Cur piper, si large sumatur, M vesicam soluet: si parce, aluum: 44 è contrario scammonia si large sumatur, aluum soluet: si parce, & quæ vetus est, vesicam? An quia singula magis à singulis mouentur: piper. n. magis vrinam ciet, scammonia aluum. Itaque si piper sumptum copiosius est, ad vesicam defertur, nec se in aluum diffundit. sed si exiguum ceperis, retentum id aluum soluet, atque ita medicamentum eius existet. Scammonia vero, quæ data copiosius

Sectio Prima

6

A copiosius est, retinetur, ut resoluatur: resoluta iam medicamentū efficiē, ob causam, quam superius proposuimus. ac si exigua vna cum epoto humore per inuisibiles meatus imbibit, ac celerius antequam perturbet, in vesicā deferitur, qua pro sua facultate recrementa, colliquamentaque residentia per summa abducit. sed illa multa, ut dictum est, quod diu ex virium soliditate permanserit, large expurgat, sordescit, terrenas potissimum detrahit.

45 Cur inflammationes eadem alii frigefaciendo sanent, alii calefaciendo concoquant? An quod illis per refrigerationē, his per exterium calorem, caloris sui copia colligere placet.

46 Cur mutari cataplasmata debeant? An ut plenius sentiatur. Solita. n. ut ea quae ventriculo mandamus, non amplius medicamentis, sed pro alimentis recipiunt: sic etiam haec fungi suo munere nequeunt.

47 Cur cibum iniungere, laborem augere salubre est? An quia causam egrotandi excrementorum habet nimietas, quae tunc certe exultat, cum aut cibus superest, aut labor deest.

48 Cur medicamenta, & res amara, aut foedi odores magna ex parte purgare possint? An quoniam amara quaecumque, maleque omnia concoqui nequeunt: quia de cetero medicamenta quoque amara sunt, atque foetida. Quod. n. concoctionem nullā sibi admittunt, moue-

reque cum amaritudine possunt, D hinc medicamentū fortissime naturā. & si iusto plus data sint, periment. Quae autem necant, etiam si exigua dent, haec non medicamenta, sed toxica esse dicimus.

Ne illa quidem medicamenta vocamus, quae non sui generis qualitate purgare queant. Sunt enim plerumque in genere cibi, quae si largē sumantur, facere idem poterunt, ceu lac, oleum, mustum. Sed haec omnia, quod minus facile concoquunt, idcirco purgant: nec omnes, sed aliquos. sunt. n. alii concoctu facilia, difficilius. quā obrem non eadem medicamento omnibus sunt, sed propria plerisque comperiunt. Denique medicamentum non solum a concoctione commune, sed etiam motus efficiens esse debet: sicut & exercitandi ratio extrinsecus, aut intrinsecus accedens, non nisi per motum aliam excernit materiam.

Cur odorata genera tam se- 49 minus, quam plantarum mouere vrinam possint? An quia calida, concoctuque facilia sunt: quoniam in genere ea collocamus, quae citant vrinam: horum. n. vis insistera calefaciendi breui extenuat. Odor quoque nullam corpulentiam gerit: nam & ea, quae odore plenisime reddunt, velut allia, caliditate sua mouent vrinam, vel potius vim obtinent tabefaciendi. Semina vero odorata calida esse certum est.

Cur impuris, tetricisque vlceribus, sicis, acerbis, acerbisque medicamentis

Problematarum

- G** dicamentis vtendum sit: puris vero & sanescentibus humida-
tatum important? An q impu-
ris detrahendū aliquid est, quo
non nisi humor est alienus, qui
adimi debet. genus autē medica-
mēti, qd mordax, acre, acerbūq
est, id efficere potest, & siccū ma-
gis q humidū. At quæ pura
sunt, cicatricem tāū desyderāt.
- 1** Cur morbis, qui contrahunt
a pituita, libido imodica proster-
at? An q semen genitale excremen-
ti cuiusdam detractio est, ideo
naturam præ se fert pituitæ. q
igit multum pituitæ concubitus
detrahit, iuuare idcirco potest.
- 2** Vtrum ergo inter initia mali
cibū asserre melius sit, an post?
An inter initia, ne iam penitus,
debilitato sebris occurrat. Igit
vel extenuandum protinus est,
vel ita alendum. Sorbitionibus
primū recreandū: hæc namq mi-
niores, leniores, colliquabiliores
que sunt, & alimentum hinc ca-
pere infirmum corpus expedi-
tius potest. Nihil. n. cibū in ven-
triculo resolui, perferuereq an-
te oportet: qd non nisi labore cu-
bantis fieri potest.
- 3** Cur intuendum vrinam, an
concocta sit necne, profluvio in-
tercepto mingendi potius, q p-
petuo? An q signum concoctio-
nis vrina exhibet ruffa, qd qui-
dem melius intercepto proflu-
vio deprehendit. Genus enim
quodq humoris suū colorē ple-
nius ostendit, cū exigui est, q
cū multū: nam in multo figu-
ra, in exiguo colores conspectio
res sensui obuiant. qd etiā in ro-
re, sanguine, lachrymaq palpe-
bris adherente patet. Vrina
igit si continue dimittat, copio-
sior reddabit: sin intercepta,
index sui coloris certior erit.
Quod si iam ex concoctione co-
lorē trahit eiusmodi, talis profe-
cto apparere et amplius potest,
cū lumen se refringat, & tanquā
speculum fiat propter intermis-
sionem profluvij.
- Quā ob causam corpus, cui se
cundam conciliamus valetudi-
nem, non densum, sed rarū red-
dendum sit? An vt vrbs, locusq
quicunq salubris est, qui placi-
de aspirat: quapropter & mare
quoq salubre est: ita et corpus,
qd spiratius est, sanitati oppor-
tunius constat. Aut. n. nullum re-
crementum existeret, aut qd exi-
terit, quāprimum excernat, dan-
da opera est: corpusq est semp
ita regendum, vt simulatq ex-
crementum admisit, habeat qua
parte illud excernat, sitq motui
deditū, non quieti. Quod enim
manet, putrescit modo aquæ im-
moze: putrescens vero morbu
comittit. at q excernit, antequā
vitiatur, deccedit. Hoc igit vt cor-
pore denso nunquā contingit,
(sit. n. propē vt inuisibilia fora-
mina claudantur) sic raro, solu-
toq accedat necesse est. Quā-
brem in Sole, nudo corpore mi-
nime ambulandū est: spissatur
etenim caro, & concalescit, cor-
pusq parte interiore humidius
redditur,

Seccio Prima

7

redditur. quantum. n. humoris refidet, aboletur, quantum intestinum est, manet intactum. Quae ratione quoque carnes assae lixis humidiores sunt. Nec pectore quidem nudo ambulandum est: ita. n. vis Solis corporis optime partis conditae adimet, quae nulla egeat demptione, sed inferna potius eam desiderant. Inde igitur ut & remoto non nisi cum labore sudor educitur, hinc facile ob loci opportunitatem digeri potest.

^B Quae ob causam* pernionibus,
⁵⁰ & ambustis frigore tam aqua
⁵¹ frigida, quam calida prosit? An quoniam genus id vitium ex nimio humore consistit. frigida igitur humorem restringit, atque exasperat: calida in spiritum vertit, carnesque relaxans, libertatem efflandi praebet spiritui.

⁵⁶ Cur frigus perniones, calor ambusta & facit, & tollit? An quod eadem vis colliquefaciendo facit, exciccando tollit.

⁵⁷ Cur potio febrientibus saepe,
^C & paulatim subministranda sit? An quod potio multa praecipue deferretur, exigua lente incedens irrorat, madefacit, seseque insinuat corpori. Sicut. n. in humo, si aqua large accesserit, perfluit, si paulatim vero, madefacit, tantum: ita & in febribus agit. Nam & aquas fluentes si quis paulatim deducit, alveus humorum rotundum ebullit: sed si tantundem aquae uniuersum dimiserit, scaturigo velox usque eo profluit, quod

deducere libitum est. Tum aeger quiescere, immotusque, quoad maxime fieri potest, iacere debet. Imotus inquam, quod ignem quoque emarcescere cernitur est, ubi a nullo mouetur. Nec aduersus flatum cubet, quoniam flatus excitat ignem, sollicitusque per auram ignis ex paruo magnus assurgit. Obuiusdus gger, operiendusque propterea est: quia si nullum igni concedatur spiraculum, extinguetur. nec veste quidem exui debet, donec insudare coeperit. ut. n. subiectum hunc ignem visui, sic & delitescentem illum naturae humor exstinguit. Adde in genere febrium intermittentium balneum, & fomenta pedibus admouenda, & vestem plenioram superponendam, & quietem agenda: quibus praeparatur, ut corpus perquam calidum sit ante accessum. Vbi. n. multum superest ignis, lucerna nequit ardere: exiguum quippe ignem multus ille ad se trahit. ita fit ut multum ignis in corpore praeparandum sit: febris. n. exiguum continet ignem, multusque proinde ad se duceat exiguum.

⁵⁸ Quartanis febribus ratio vietus extenuanda non est, sed ignem corpori interferendum nec non exercitatione utendum: & qua die accessio instat, laudum, somnumque minime querendum. Hic victus calefaciens prodest, quia febris quartana imbecilla est: nam nisi imbecilla esset, quartana non fieret. Videant lucernam,

Problematum

G nā, vbi multus ignis perflagrat, suam afferuare flammulam minime potest: multus enim ille exiguum ad se rapit. ergo multum ignis accendendum in corpore est, vt quod exiguum febris continet, restinguatur. Sit igitur victus quotidiani ratio, quæ partim ignem, partim rorem indat in corpus.

39 Morborum alij ab igne, alij a rore creantur. Curat morbos ignis ros, roris ignis: hic enim exiccat rorem.

H A R I S T O T E L I S P R O B L E M A T V M

S E C T I O S E C U N D A

Primum, quæ ad sudorem pertinent: cuius questiones. XLII.

V r neq; intento, neq; contento spiritui, sed potius relaxato sudor pueniat?

An qm̄ recentus spiritus venas implet, itaq; humorē exire non patit: vt in aqua sit vas, qd̄ in mare demissum, dulcē intra se colligit humorē, clepsydraq; ob id notatū est. neq; enim effluere, cum q̄s pleno iam vase partē alterā obturauit: sed vbi p̄ spiritū libertatē sudorem promere licuit, multus certe erūpit, qm̄ eo ipso retento, copia humoris paulatim collecta est.

Cur membra aquæ immersa, calidæ non sudēt, etiam si ex se ipsa recalcant? An q̄ aqua li-

quescere non sinit, sudor autem res vitiosæ adiuncta corpori est, vt qui per calorem excerni debeat.

Cur sudor salus sit? An quia motu efficitur, & calore secerne te quantū alienum per adhesionem, intimationemq; inest alimento ad sanguinem carnesq; id. n. ocysissime segregat, qm̄ nec aptum nutritioni est, & foras de mū euanesce. Salus vero ppter id est, q̄ pars quidē dulcissima leuissimāq; rota ad corpus nutriendū assumpta est. Pars autē alienissima, crudissimāq; tm̄ absoluitur, quæ partim deorsum colapsa & subsidens, vrina vocat: partim i corporis summa emergens, sudor est: ambo tm̄ salia ob eandem causam prodeunt.

Cur magis parte superiore corporis, q̄ inferiore sudem? Vtrū qm̄ calor sursum tendit, superius manet, propterea humorē seci trahere potest. An qm̄ sudorem spiritus moueat, qui sedem habet superiorē. An quia sudor nō nisi humor est incoctus: quo certe humore pars humet superior: habitus etenim corporis supra potius innotescit.

Quam ob causam, cum manus exercitam, sudor maxime oritur: modo ceteræ corporis partes positum suum seruent? An qm̄ robur huic præcipue loco inditus est, hoc enim spiritum continemus, qui parti robustissimæ proximus est, dum vero laboramus, vires augemus: his auctis, magis spiritum continemus

Sectio Secunda

8

Amus. Tum etiam cum hac perfricamur parte, magis, q̄ cum alia, laboramus. spiritu nanque retento simul & perfricam⁹, & perfricamur, dū ita exercemur.

Cur sudor capitis aut nullū reddat malum odorem, aut minus, q̄ reliqui corporis? An q̄a locus capitis opportunus spirationibus est, & quidem laxū se ipse demonstrat, argumento ex oriendi capilli. Loca autem, & q̄ in locis tenent, grauiter olent, si spirandi careant libertate.

7 Quā ob causam, qui se lucta exercent, si interposita aliquantisper quiete luctentur, magis sudabunt, q̄ si continuē? An quoniam humor data requie sese colligit, quem deinde luctandi exercitatio educit. Continua vero illa, modo Solis, corpora asficare potest.

Cur magis sudamus, cū nō lūgo interposito tempore sudor euocatur? An quia non humor tantum causa est vt sudem⁹, sed foraminū quoq̄ abditorū apertio, & corporis raritas atq̄ solutio. His igitur, qui diu sudandi intermiserint vsuū, foraminū iter clauditur: at q̄s, qui crebro vtuntur, patet factum semper habetur.

Quare etiam Sol nuda magis, quā induta calefaciat corpora, induta magis sudare soleant? Vtrum quia Sol corporis, deure do, foramina cōprimat. An q̄a vapores exicoet, quē minus possunt accidere indutis,

Cur facies maximē sudet? An D quia quæ laxa, humida, solutats maxime sunt, hęc sudori se peruiua exhibent. Caput autem fons esse humoris videtur. & quidē pilorum lasciuiā sedem hanc ppter humoris copiam possidet: locusq̄ idem rarus, gracilētusq̄ est: igitur s̄m naturam transitus agitur sudoris.

Cur igne neq̄ vniuerso, neq̄ per diminutionē oblato, sed per incrementa continua magis sudamus? qui enim in calidat⁹ ita se calefaciunt, magis sudant, q̄ si protinus tantundē ignis admissit. An eo q̄ se modice habeat, agat vnūquodq̄? ergo si t̄m agit plus si fuerit, non ager. An poti⁹ ē diuerso, qm̄ scilicet eo rē quod que efficiat, q̄ se modice habet, hac igitur de causa nihilo plus sudamus, vbi plus additum sit. Sed quoniam modi singuli singulis respondent, quodq̄ iā egerit, non amplius agit, hinc fit, vt modo aucto magis sudemus. neque enim quod præcedit ad singula, & preparat, vt res subdita apta sit, idē pōt ēt opus efficere, sed aliud hoc fungat officio necesse est. Parū itaq̄ poti⁹ q̄ multū caloris præcessit, s̄parauitq̄ corpus ad sudādū: sed ad efficiēdū alio certe, ampliorisq̄ modo op⁹ est. hoc. n. effici ab eo nō potest, quod pri⁹ agebat, sed aliud post desideretur, quod modum obtineat convenientem.

Cur detergenti magis profluit sudor, q̄ rellidere sinentis? Vtrum quoniam

Problematum

¶ quoniam refrigerari extrinsecus contingat. An q̄ sudor exterior, velut operculum foraminibus adhaereat corporis, ita ne inferior se promere possit.

13 Qua de causa ruta, & nōnula pigmēta sudores foetidos moueant? An quia quorum odor grauitatem prae se fert, haec humoribus sordidis admista foetū mouere odorem possunt.

14 Cur tergo magis, q̄ priore parte sudamus? An q̄ in parte priore locus sanē intus habetur,

¶ in quem humor deducit, quod in posteriore non est, sed foras ibi excernat necesse est. Hoc idē etiā facit, vt ventre minus, q̄ pedore sudemus. Addo q̄ sudorē terga magis seruare possunt, & posterior pars magis, q̄ prior: qm̄ prior magis, quā posterior refrigerat. q̄ ē causae est, vt alae citissime, atq̄ maxime valeat releant refudare, videlicet quia minime refrigerantur. Ad haec posterior carnulētior pars est, quā prior, & p̄inde humidior. Causam vero, cur humidior sit, medulla habet, quae per spinā tēdens, multum humiditatis afferre possit.

Cur ea parte, qua iacemus, sudare non possumus? An quoniam pars, qua tangimus, cōm plus quā modicum sit incalescē, prohibet, ne permeet sudor: refoecat enim, atq̄ abluat. Item cōprimi eam partem sic euenit: haec vero sanguinem compressa diffundit, quo diffuso facie refrige-

rat. Argumento siquē torpor est: k quippe qui non nisi frigoris iniuria fiat, atq̄ effici vel afflictu, vel ictu soleat.

Quare qui dormiunt magis sudant? An circūobstendi ratione euenit. calor .n. parte interna collectus potest expellere humorem.

Cur facie maxime sudemus, 17 cdm̄ in ea minimum carnis sit? An q̄ expeditius illa sudare possunt, quae humida, laxaq̄ sunt. Caput autē tale est: cōtinet enim suam plurimam humiditatem: L qd̄ vtiq̄ venarum ratione patefcit, q̄ hinc pertendunt. Diffusionē quoq̄ ex capite oriūtur, & cerebrum humidum est, & foramina permulta in capite habentur: quae tam multa esse, ac foras vsq̄ pertendere, capillorū indicio constat. igit̄ sudor non a partibus imis, sed de capite oriūtur. Vnde ē sit, vt primum, & maxime fronte sudemus: prima enim frons subdita est. *

Qua de cā qui sudant, si vel aqua, vel flatu refrigerant, nauscant? Vtrum qm̄ humor, qui ex fluxu continuo minime quiescere possit, hic refrigerens, in parte priore vniuersus constituerit. An q̄ spiritus, qui foras versus proueniens, in sudorem ob frigoris occursum conuertit, hic intus ante frigescent, quā exeat, transeat in humorem, atq̄ in eā partē incubēs nauseam moueat.

Cur in capite, pedibusq̄ incalēscentibus sudores maxime exiciantur 19

*Cod. Gr.
ad. hum.
18

M
dā autē de
oculū fluit,
non a uis
sursam.

Sectio Secunda

9

A excitantur? An qm humorē ad se membra incallescencia trahūt: humor autem partem, qua absumatur, nullā habet, cum ea loca osibus scateat: itaq; vt excidat foras, necesse est.

Quare qui laborant, vbi a labore destiterint, sudare incipiūt: nam si labor causa est, cum laborant, sudare debent. Vtrū q; inter laborandum venę spiritu in flat; cōprimi foramina cogant, data vero quiete laxa cōlident. itaq; per ampliora iam facta foramina, expeditius humor peruadat. An qm, cum laboratur, spiritum ex cohærente humore motus secernit, & calore qui a motu excitatur, humor in spiritum per summa corporis exnuatur, cum vero a labore cessatum est, simul & calor definit, & ex spiritu spūlescēte humor, qui sudor appellatur, consistit.

Vtrum per æstatem poti⁹, an per hyemem sudor mouendus sit: An tunc opportune sudatur, cum humidiora corpora sunt, neglectaq; difficiliora reddunt: igitur per hyemem potius conuenit. An magna per id tempus mutatio sit, nec excrementa concoqui possint, cum cōlū contra naturam frigeat. igitur per æstatem potius mouendum, quippe cum humores per æstatē potius omnes putrescere soleant. quapropter exhauriendum tunc est vt etiā veteres omnes auctores hac eadem de causa censent.

Quare cum corpus assidue

fluat, effluxusq; ipse de extremē dīs proueniat, corpus leuari non possit, nisi sudauerit? An quia min⁹ excernitur quā satis sit. Cum enim ex humore mutatur aerem, plus de minori existat, necesse est, humor enim quicunq; copiosius, cum se discernit, redundat, diutiusq; ob eam rem profecto excernitur. Lenta item glutinosaq; excrementa, vt cum humore propter mistionem excerni possunt, ita cum spiritu nequeunt: quæ quidem res maxime officere potest. Hinc etiam vomitus magis, quā sudores, corpora leuant: quoniam ea ipsa excrementa educunt, vt qui crassiores corpulentioresq; sint, vtrū cum carni quidem procul is locus sit, qui lentam illam glutinosamq; materiam continet: itaq; nō sine magno negotio dimouendi datur facultas. Venti autem ē vicino est: aut enim in eo cōsistit, aut prope, quo fit, vt difficile queant aliter educi.

Cur minus inter laborandū sudamus, quā cum relaxati labore quiescimus? An quoniam cum facimus, laboramus: cū fecimus, laborauimus. igitur plus tunc ratione excernitur. Alterū enim fieri est, alterum esse. An quia cum laboramus, carnis foramina resento spiritu obferantur: cum autem relaxauim⁹, aperiantur, quo fit etiam, vt spiritu recēto minus sudare possimus.

Quam ob rem non in currendo, agitandoq; corpus, sed postea Extra ord. Arist. B quam

Problematum

G quam cessatum est, plus sudoris euadat. An riu⁹ quemadmodū manu, vel aliquo fluens vndiq; aqua obstrusa se colligit, relaxataq; demum copiosior profluit q̄ ante: sic etiam inhiberi eadē à spiritu potest: vt in vase, cui nomen clepsydra, atq; etiam in vesica. coercetur enim, detineturq; intus humor à spiritu. Pari igit ratione cum corpora motu vehementiori citantur, spiritus intus circumuenitur, coerceturq;:

H itaq; venæ et distenduntur, ac intumeſcunt, cum humor se educere nequeat. Quod cum vniuersus coerceat, spiritu post relaxato, vniuersus erumpat necesse est.

25 Cur si quis cum biberit, cibū sumat, min⁹ sudet? An qm̄ cib⁹ ingestus humorem attrahit quā si spongia. est enim non parum, rei impetū retorſisse. quod vel fluentorum constat argumēto: ita. n. cibo quoq; ingesto, meat⁹ apprehendiſſe plurimum valet.

26 Cur trepidantes pedibus sudamus, non facie? Rationabili⁹ enim tunc pedibus quoq; sudetur, cum corpore toto sudamus: locus hic enim frigidissim⁹ est: quam ob rem pedes minime solent sudare. Et quidem medici in aduersis valetudinib⁹ pedes potissimum operiendos præcipiunt, qm̄ frigus hi q̄ facillime sentiunt: itaq; rigoris initium reliquo et corpori expedite cōmittunt. An q̄ trepidatio non caloris de summis locis ad ima transitio ē, vt accidit i metu, ex quo

alui et metuentiū sæpe fundunt, sed eius incrementū potius caloris accedit, vt in ira: quippe cum ira feruor cordi suffulsi sanguinis sit, & trepidans ipse non metu, refrigeratiōeq; sit ira affect⁹, sed membri ipsius affectione.

27 Cur tñdē facie non sudant, sed erubescunt? An qm̄ amplius incallescunt, itaq; faciē calor asſecat errās per summa. Pedum tñ humorē propterea liquefacit, q̄ vt minor ē, q̄ vt exiccet, sic maior insito p̄cōditōq; calore naturali est, vt sudorē ciere possit.

28 Cur dormientes, q̄ vigilantes sudare magis solemus? An q̄ sudoris origo intrinsecus est: interna aut calidiora habemus: ergo calor intimus humorem diffundēs intimum, educit. An humoris aliquid semper à corpore effluit: sed latet, quia nihil solidū est, cui humor occurrens se colligat. Argumētū cur ita sit, q̄ pariter cauioreſ assidue sudant.

29 Cur in caldarijs tū magis sudamus, cum tempus frigidū sit? An qm̄ calor ppter frigoris obſtinentiam foras euadere nō pōt, arcetur. n. verum intus se puoluens ac insidens, humorem soluit interiorem, sudoremq; ex eo producit.

30 Cur sudor vtilior est, q̄ corpe nudo currenti prodierit, et si minor sit, q̄ qui sub veste se præſerit? An q̄ laborasse, q̄ non laborasse melius esse perpetuū est: & sudor vero, quē labor p̄ſterit, eo melior est, qui sine labore prouenisset.

Sectio Secunda

10

A uenisset: & qui maiori cū labore melior, q̄ qui cū minori. Maiori autē cū labore is est, q̄ nudo corpore currenti prodierit. Nam nisi admodū cursum intenderit, sudare nō poterit, qui nud⁹ est. vestitus contra, celeriter sudat, et si parum se cōcitarit, propter vestis teporem. Et vero coloratiores redduntur, qui nudi cursum æstiuo tempore agitant, q̄ qui cum veste. quia ut omnes q̄ loca libera aspiratioresq̄ incolūt, melius colorantur, q̄ qui impedita & silentia tenent: sic et seipso quisq̄ coloratior est, cum veluti spiritui afflanti placide patet, q̄ cum perstrictus, obductusque a calore nimio angitur: qd̄ certe nō accidit magis, qui vestiti percurrunt. Hinc et fit, ut qui nimis dormiūt, minus colore hilarent, q̄ q̄ se modice somno recreāt. nā dormiēs q̄s ipse astringit, & propemodū strangulat.

J Cur pedes in trepidatione sudant, & non facies, cū in munere bus vitæ omnibus, ut facie maxime, sic pedibus minime sudemus? An quia trepidatio metus quidam super re inchoanda est, metus autē refrigeratio partis superioris est. Quā ob rē facie quæ pallent, qui trepidant: pedibus itē sollicitantur, & palpitāt: sic enim trepidantes homines faciūt, seseq̄ quodam modo exercent, quapropter ea rōne, parte sudare solent, qua laborant. Manus et assolēt perfricare, & semō inflectunt, mō extēdunt, et sæpe

exiliūt. neq̄ et vnquā quiescūt. **D** sunt. n. excitati, propēsiq̄ ad negociū, qm̄ calor eorū se collegerit i pectoris loco, qui corporatior ē, quā ob rē vndiq̄ cū eo ipso calore, tū sanguine turgescere efficiūt, ut motu vario, crebrius agitentur. Sed pedibus maxime insudant, qm̄ pedes perpetuo tenentur labore, cū ceteræ corporis partes quietem aliquā consequi per situs mutationem, motionisq̄ possint.

Cur in caldarijs igne neq̄ vniuerso, neq̄ decrecente assiduo, sed per incrementa continua oblato, magis sudatur et plus. n. ita educitur sudoris, q̄ si principio statim ignis tantundē affuerit. An q̄ principio multū ignis adhibitu, carnē, cutemq̄ summam sicciorē occupans vrit, atq̄ iam modū testæ indurat: q̄ cum talis reddita sit, sudorē arceat, obtruditq̄. Parum autē contra carnem relaxans rarefacit, sensimq̄ intestinū humorem excitat, ut seceret, educiq̄ possit. Carne autē rarisima facile subiens, humores iā inde præmollitos in vapore conuertit partesq̄ corū f̄tenuas secernens educit cum spiritu.

Verum per æstatē potius, an per hyemē sudor mouēdus sit? An hyeme calor intus se contrahens concoquit, extenuatq̄ i spiritu humores interiores: q̄ cum omnes, aut certe maxima pars consumantur, nullam sui excretionē admoneant faciendā. At in

B ij æstate

Problematum

Gestate, cum per rarā, solutamq;
carnem calor euadat, humores
minus concoqui possunt intesti-
ni: quia de causa exhaustiendi
solus est, qm̄ si permanserint, tē-
poris eius qualitate putrescent,
morbosq; contrahenti: putrescit
enim quodq; externo calore: nā
vt suo quodq; calore concoqui-
tur, sic externo putrescit. Igitur
per aetatem externus praeuallet
calor: ex quo fit, vt quauis i gila-
te putredinem sentiat. Per hye-
mem vero, quia calor suus ille,
Hac domesticus dominatur, hinc
tempus hoc minime creare pu-
tredinem potest.

34 Quam ob causam cum sudor
calore, vel interno, vel externo
fieri soleat, euenit vt horror non
nullis sudorib⁹ possit excitari:
An qm̄ sudor, qui ex calore, pdit
interno, se f. de loco amplo i bre-
uem (corporis dico ambitum)
contrahente, primū caloris mea-
tus & circuitus patet facit: dein-
de horror, carne iam madefacta
ex toto, caloreq; exeunte, citat̄.

I Calor autē, qui extrinsecus mo-
uet, primū summa corporis ape-
rit, rarefacitq; tum calor naturę
internus profluens excitare hor-
rorem potest.

35 Cur calidi sudores frigidis me-
liores habentur: An qd̄ omnis su-
dor excrementi cuiusdam secre-
tio est, parum autem excrementi
amplius incalefcere cōsentaneū
est: plus autē non q̄que, sed min⁹.
Itaq; sudor frigidus excrementi
multi indicium esse pōt. quocir-

ca morbos qd̄ is facit tēgiore. &

Cur minus ad ignem multū
sudamus, cum tñ prae calore su-
dor oīs moueri soleat? An qm̄
humor, aut corpore vehemēter
calente in spiritum dissoluif hu-
midum, aut cū prouenerit, adeo
cito calore nimio exsiccat̄, vt
sēsus sudoris multi eripi possit.

Cur ad Solē acrius calefacien-
tē corpora, quæ nullo indumen-
to teguntur, nihil penē sudant:
quæ autē satis uestā infecta sūt,
copiosissime sudant? Eandē de
hoc etiā, quā de superiori, cau-
sam reddendam censemus.

Quam ob causam cum mor⁹
acuti magis, hebetes minus cale-
facere posse videātur, ingressus
tñ per accliuia, qui hebetiores
sunt, magis mouent sudorē, pro-
sistuntq; spiritum, quasi ampli⁹
calefaciant, q̄ decliues? An qd̄
gravi cuiq; vt ferri deorsum sui
naturam est, sic ferri sursum con-
tra naturam est. Itaq; caloris na-
tura, quę nostra prouehit corpo-
ra, vt nihil p̄ decliue laborat, sic
per acclie pressa onere nititur, M
acriusq; ob eiusmodi motum in-
calefcit, & sudorē mouet, & spi-
ritum proficit. Quin etiā cor-
poris varius inflexus non nihil
asserre causę potest, vt directā
spirandi reciprocatio auferatur.

Qua de causa cū sudor moue-
ri soleat, quo magis quis se ope-
ruerit, nō h̄ sudāt, qui uestē plu-
rimā admiserūt? Eadē ē de hoo-
ratio, quę prius reddenda est.

Quam ob causam cum corpo 40

Seccio Secunda

II

Ara ficiora magis per aestatē, q̄ hyberno tēpore sint, sudori ma-
gis in aestate pateamus. An q̄ p
aestatem propter corporū laxita-
tē non multus naturae calor cō-
tinetur, humoresq̄ proinde re-
soluere in spiritū potest. per hye-
mem autē parte exteriori densa-
ta, corporū calor frequens natu-
rae coercitus, humorem minime
in spiritum resolui patitur. Ad-
huc, aestate humoris multū hau-
rimus, hyeme autē cōtrario agit.

B Cur sudores, qui corpori bñ
valenti sponte prouenerint, q̄s
deteriores habentur, quos labo-
res ciarint? An q̄ labores excre-
scantem humorem exhauriētes,
carnem efficiūt ficiorem, vt ca-
uernae foraminum sanitati sint
opportuna, & per caloris trans-
missionē fieri nulla possit obse-
ptio, siue oppilatio. Sudores autē
spontini appellati, qui ex neces-
sitate oriuntur, cum s. forami-
bus naturae ab immodico humo-
re confusis, calor nō omnino oc-
cupatur ac vi acit, sed repugna-
re adhuc, extrudereq̄ humorē
C potest. hi recte pro signis morbi
habentur futuri. Nam etiā calor
ipse à largiori humore, q̄ q̄ mo-
dic⁹ fm naturam sit hebetatur:
& caro plene madescens, pes-
simū ad secundam valetudinē
concepit habitum.

41 Cur tempore hyberno min⁹
oriuntur sudores, nec nos per id
tempus sudandū aequē cōsem⁹,
quamuis corpora humidiora tū
consentit? An minus sudamus,

qm̄ humores per hyemem con-
creti, coactiq̄ sunt vehementer:
quare minus dissolui tñ. queit.
Sudādum autē minime per hye-
mem censemus, quia corporis
eiusmodi dispositio salubris est.
Qui autem mouet sudorem, la-
befactat. confunditq̄ habitum
corporis, atq̄ etiā laxiorē q̄ cō-
ueniat eundem habitū reddens,
simul & intimū calorem educit
diminuitq̄, vt non aequē gelido
coelo possit resistere: & humor
externus expeditus se corpori-
bus inserit, cū laxiora iā forami-
na p̄ sudationem habeantur.

ARISTOTELIS

PROBLEMATVM

SECTIO TERTIA.

*Eorum, quae ad vini potum, et vinolentia
pertinent: cuius q̄liones. XXXIIII.*

Vam ob causam vi-
num cum calidum
sit, vinolenti nō ca-
lent, sed frigent, &
dolore laterum, q̄
terit⁹ huiusmodi viū⁹ excipiū-
tur? An q̄ multum humoris cū
refrigeratum est, multum frigo-
ris concipit, ita vt calorem supe-
ret naturalem. Fit enim simile
intrinsecus carni: vt si vestis ni-
mio madefacta humore, rigorē
proinde acris frigoris admittat.

Qua de causa, non qui vehē-
menter, sed qui leuiter se ebria-
uerunt, delirant? An q̄ neq̄ tam
B iij parum

Problematum

- G** parum biberunt, vt similes sobrijs sint: neq; adeo multū, vt soluantur & langueant, quomodo efficiūtur, qui multū hauserint. Adde, q; sobrijs ratione iudicant penitus, temulenti ne tentant qdē aliqd iudicare, leuiter ebriati iudicant, qm̄ quidem vino non penitus detinentur: sed prae id faciunt, quia sobrijs nō sunt: quo fit, vt mox & contemnant alios, & cōtēni ab alijs seipsi existimēt.
- 3** Cur magis crapulam sentiūt, qui dilutiūsculum bibūt, quā qui merum ex toto? Vtrum suae tenuitatis causa vinum temperatum expeditius loca plura, angustioraq; subeat, intemperatū autem minus facere id possit: ita quae difficili⁹ educi potest quod dilutū est. An q; merum minus bibitur, vt pote q; multum bibi non possit, magis q; vomitu reijcitur. Ad hęc merū, vt cetera cōcoquit, quia calidius est, ita etiā seipsum consumit: diluto autem illo ē contrario agitur.
- 4** Cur semē genitale ebriosorū magna ex parte infecundū? An q; habitus corporis eorū prae humidus est: semen autē non quod humidum, sed quod cōstat, trāsumūq; est, hoc vim obtinet procreandi.
- 5** Cur ebriosi tremunt, & eo magis, quo liberalibus merum hauserint? Absurdum enim id esse videri potest, quandoquidem vinum calefaciendi vim habeat & tremor ex frigore praecipue soleat prouenire, itaque qui ri-
- gent, maxime tremunt. Sed ta-
men multi cum mero tantum ci-
bi gratia vterentur, tremores ve-
hementes adeo exceperunt, vt
homines praerementes reijcerent,
& aqua perfusi calida, nihil sen-
tirent. An quod tremor tum ori-
tur, cum corpus admodum fri-
get: scilicet aut calore intus cir-
cumfistens ob externi frigoris
violentiam, vt hyberno tempo-
re fit: aut naturali calore extin-
cto, quod fieri solet vel qualita-
te cōtraria, vel ætate, vt senectū-
te, vel externi caloris excessu: qdē
ñs sane accidit, qui vi Solis, aut
ignis deurūtur. Igitur ñs etiam
idem obuenit, qui mero abutun-
tur. Vinum enim califica sua fa-
cultate amplificata, plus quā
vires corporis patiantur, calorē
propriū corporis se permiscē
extinguit: quo extincto, refrige-
ratoq; corpore, accidit vt tremo-
res oriantur. Quin etiam præter
omnes refrigerādi modos, quos
praeposuius, ille quoq; notat,
vt deleta materia, qua quisque
calor sustentatur & alitur, calor
etiam ipse deletur: quod lucer-
na inter res inanitas demonstrat,
quippe lux de mero oleo, lumē
amittere cogatur. Senect⁹ vero
in animatorum genere illud idē
efficit, & morbus longus diuti-
no consumptu corpus in tabem
redigens. alimento namque dele-
to, vel extenuato caloris, euenit,
vt calor etiam ipse deficiat: ca-
lor enim humore alitur, non ta-
men quolibet humore, sed leni,
68

A & copioso. Quam ob rem tum
his, qui à prædictis tenentur vi-
tis, tum etate profectis, exolefcē-
t: alteraſcentis tali humoris ge-
pere, (ſic enim p leni, & pingui,
acre & ſiccum,) euenit vt calor
ipſe deficiat. Patet hæc argumē-
to auxiliorum, quæ his impendi-
mus, qui ob marcorem ē vita
abēūt. ſic. n. vt eorum virtus vi-
tetur, cum aliquid autriētis hu-
moris inſtillatum eſt, vt pote cū
eiufmodi humoris defectu reſo-
lutio illa eueniat. Mero igit ho-
minibus deditis, cauſæ id eſſe vi-
detur. Vinum etenim calidum,
corporis caliditati naturali con-
iunctum, efficacius porro, quæ
calor proprius ſibi ſubdita pro-
alimento obtinet, conſumit. Vn-
de ſit, vt alios ex his aqua inter-
cus pmar, alios fluctio, alios alia
deſectio, & pleraq; alia vitia eiuf-
dem alui exerceant. nam & reli-
qui humores a cerba, ineptiq; re-
manent: & qui liquidi extrinſe-
cus aduenerunt, craſſari ob im-
becillitatem caloris proprī ne-
queunt. Calor autem ipſe imbe-
cillis propterea manet, qm ma-
teria, qua cōtineri adhuc poteſt
imbecilla eſt: quo modo ignis,
quem arundo reddiderit: hic. n.
propter materiæ imbecillitatē
inferior eſt quā qui a ligno
præſtatur.

C Cur vinolenti cū vinum cali-
dū ſit, rigere tñ ſolent, citiſſime-
que laterū dolore, cæterisq; hu-
juſmodi vitis excipiunt? An q
multū humidū, cū refrigeratū

eſt, in muleū frigidū ſecōuerit, **D**
ita vt calorē ſuperet naturalem:
q aut ſunt humidiora, eadē oſa
naturæ calidiora occurrunt. ar-
gumentum, q rebus externis ca-
leſcimus, non humeſcimus. Ve-
rum ſi minus calida, q̄ humida
ſint, accedet profecto, vt ſuā cali-
ditatem potius, quā humiditi-
tatem amittant. Humore igitur
frigido remanente, non ſine cau-
ſa vinolenti amplius rigent, &
vitia rigoris propria patiuntur.

Cur pueri, cum natura ſint ca-
lida, vinoli non ſint, cū Scythas, **E**
& viros robustos, qui certe om-
nes habitu ſunt calidiori, cōſtat
eſſe vinoloſos? An q viri non cali-
di ſolum, ſed et ſicci ſunt: virilis
etenim habitus talis eſt: pueri ca-
lidi ſunt, & humidi. Vinoliſas
aut humoris cuiuſdā libido eſt:
itaq; humiditas facit, vt pueri
minus ſtiant. Cupiditas quip-
pe non niſi indigentia, ſue deſy-
derium quoddam eſt.

Cur remulēti aquas ſalias vi-
tioſasq; magis ſentim? ſobriū mi-
nus? An q ſuū quodq; a ſuo ni-
hil afficit, ſimileq; indomitum à
ſuo ſimplici perſiſtit: contraria
vero à contrariis potius ſentiū-
tur. Vinolentus itaq; q dulces
intra ſe continet humores (nam
vini naturā talē eſſe videmus)
hinc vitioſi ſaporis ſenties ma-
gis ē ſobrius at, q acres ſalſoſq;
hēt, ſaporē eundē percipere non
pōt. Admiſſo itaq; cibo, excre-
mentū redūdāt illi, & fluat, vt
& ipſi à ſuis ſibi b⁹ affici nequeāt
B iiii &

Problematarum

G & hominem sensus huiusmodi reddant expertem.

9 Cur grauius a vino detentis omnia circūferri videant, iamq; inter initia ebrietatis res semotas cernere nequeunt: itaq; inditū hinc vinolentiae nonnulli deducit. An quia conspectus frequenter a calore vini cōpellitur, atq; cōmouet. Nihil vero interest, conspectus moueatur, an res conspectui obuia. fit. n. ratione vtralibet, vt id, qđ mō dixi, videat. Et cum propinquis ē in re

H bus conspectū vinolentorū falli eueniat, multo magis idem in re motis accidat consentaneū est. quam ob rem illas videre penitus nequeunt, propinquas autē aspicere quidē pnt, sed non quo sunt posita loco. Circūferri autē tm, nō etiam prope proculq; vicissim agitari vnt: qm pcul ob circularē mouendi rōnem cōspectus nequeat progredi: haud enī facile est contraria simul agitari. Appetitio autē, quae pfluat ad elongatiora, vehemētiōr est: circularis vero, figura, quam nomen ipsum declarat, cōtinetur. Prope igitur, ac procul vicissim cōspectus deferri ea de causa nō potest: & si ita feratur, rem tm eadem contingere non queat: qppe qui vice alterutra temporis eodem in loco rem, quam intuetur, relinquat, cumq; reliquerit, intueri non possit: circulo autē suae figurae causa videtur. Est. n. conus, cui⁹ basis circulus est, in quo se agitans ipse conspectus,

rem quidem percipit eandem, quia nūquam sibi rem subiectā deserit. Fallitur tm in loco, quia non eodem intuitu rem contingit. nihil enim interest, vtrū res ad aspectum, an ad rem aspectus moueatur.

10 Cur vinolentis res vna, plures interdum esse videatur? An quia (vt dictum est) iā aspectus, cum cōmoueat, euenit, vt nullo tempore idē visus in eodē quiescat. Quod autem eodem tempore varie cernitur, id serius occurrisse videri potest. Quod. n. cernitur, non nisi conspectus tactione sentitur. fieri autē non potest, vt idem pluribus simul attingatur. Quod cum nullum sensum admittat id tempus, quod inter positū tempori distinguat, quo rem conspectus attingit, & quo repetit, efficitur hinc, vt tēpus vnū esse videat, quo attingitur, quoq; repetitur. Itaq; cū plures aspectus rē eandē attingant eodē tpe, plura esse vī, quod vnū conspectui subiacet: qm fieri nō potest, vt res eadem modo eodem attingatur.

11 Cur vinolenti concubere nequeant? An qm pars quaedam magis caleat, qm reliquum corp⁹ oportet: quod in his fieri nō potest, ob nimium totius corporis feruorem: extinguitur enim calor motiois internae obrētū caloris occupantis, qm multū in his inest, quod humidum, crudūque officiat. Ad hāc, semen a cibo proficisci necesse est: cib⁹ autem

Seccio Tertia

13

A autem omnis concoquitur, quo fatiati ad venerem planè incitamus. Vnde hac de re pleriq; prædere large, cenare parce præcipiunt, ut cruda infint, quam cōcocta, pauciora.

12 Cur si quis vinū dulce, ac merum, aut cyceonem inter potandum hauerit, sobrius persistere possit? Et cur minus ebriantur, qui calice amplo; fœcūdōq; hauriunt? An omniū eadem illa ratio est, q̄ superficialis calor ita superimittitur. Vinolentia enim tum oritur, cū calor sedem capitis totam occupauit.

13 Quam ob causam cū vinū dulce aptū sit fluitare, si quis temulent⁹ dulce supadmisit, haustum vinū concoquit, minusq; infestat? An quia vinū dulce lenē, ac lentum est, itaq; foramina obfarcit, atq; intersepit: austerū contra, exasperans, rigidum est. Facile itē ascensum calori hoc prestat, dulce aut obstruū foraminum calorē ardet ac inhihet.

C vinolentiam vero parte concalefacta superna uriri dictū iā est. Addo etiam, q̄ vinum dulce inodorum, austerum autem odorum est: odor autem omnis caput tentat, & ingrauat.

14 Cur à vino diluto, meracius tñ, caput postredie magis dolemus, q̄ ex mero? An merū, quia crassius est, foramina capitis angusta subire ipsum non pōt, sed vim suā, atq; odorē, & calorem tantū transmittit. Dilutū autem illud, qm̄ per aquæ admisionē

tenuius factū est, facile ipsum subit, ac penetrat: cū tñ partem corpulētiz, facultatisq; meri i. 3 mediocrē adhuc retineat, cōcoctū difficilius est: nā & humida, omniū difficillima cōcoqui, & corpora longe peruiaciora, q̄ facultates eorū p̄sistere nouimus.

Cur in exercitāti magis, q̄ exercitati ad vinolentiā vsq; potare, & vino facilius solui possint? An qm̄ qui excrementa, humoresq; in se continent, urinam copiose profundunt: quod facit, ut plus bibi & leuari facilius possit, qm̄ non multū vini off humoris in vētre remaneat. At qui in exercitati humidi sunt, excrementisq; redundant, exercitati contra, sicci siticulosiq; ut vini humor sese totū insinuare corporibus possit. Statim igit hic vini impetus urinā retractat, & post humor hic in corpore insidens grauitatē creare nimirū potest.

Cur vinū alios retardos, alios superbos reddit, atq; insanibundos? contrario enim affectu id agitur, quandoquidē alteri magis, alteri minus moueātur? An (ut Chæremon ait) vinum sese pro moribus vrentiū applicat. Contraria igitur reddit, nō quæ eadē, sed quæ sunt dissimilia: ut ignis alia exiccat, alia humefacit, sed non eadem: & quidē glaciē liquefacit, salem indurat. Nā & vinū, ut q̄ suapte natura humidū sit, homines tardiores incendit, redditq; mobiliiores: contra inobiliores dissoluit, atq; retardat,

Problematum

G tardat, Vnde plerūq; melancholicos penitus resolui, labijs in crapulis nouimus. Vt enim balneū corpa perstricta duraq; relaxat, agilia facit: humida vero, & mobilia dissoluit, atq; infirmat: sic vinū quasi interna hominis diluens, ita afficere potest.

17 Quid ē cur brassica sedet crapulam? An q̄ succū dulcē, discutientemq; obtinet: vnde Medici eam aluo infundunt. frigida aut ipsa est. Argumentū, q̄ ad alui vehementes deiectiones Medici ea vtuntur, excocta in plenū, & suo callo purgata, refrigeratq;.

H Fit igitur de ceteris a crapula, vt eius succus humores in aluum detrahat, qui vinosi, crudiq; tenentur, & ipsa supra in ventriculo remanens corpus refrigeret: quo fit, vt tenues hūores ad vesicam labātur. quod cum humor vtinē educatur, corpusq; refrigeretur, recte liberari a crapula possint. Vinū enim humidum, atq; calidū est. Euenit ad hęc, vt cū humores deorsum se trahūt, atq; excernunt, flatū etiam secū deducant: qui si per vinū liceat, in caput se efferens grauitatem creat, & crapulam: sin aut deorsum se vertit, corpusq; ob cām prādictam refrigeratum est, dolor crapulae omnis tollitur. Est enim crapula feruor quidam, & desinens inflammatio, quę plus conficit, q̄ temulentia: quod mentē illa quatit & alienat, crapula autem mente sibi constanter, dolorē admouet. Vt etiā qui

febre vrgente ludunt potius, q̄ dolēt: idē vbi leuati malo fuerē, atq; ad se rediere, indolere occipiunt. Hoc enim idē in crapula quoq; & in temulentia euenire solitū est.

Cur vinū dilutius temperatum vomitū magis, q̄ merum, q̄ aqua prouocat? An q̄ ea maxime vomitum mouent, quę innatare solita, quāq; insuauia, fastidiosaq; sunt. Vinum autē reprimēdi vim obtinet: aqua tenuis, nec insuauis est. Quod igitē tenuis est, cito pro sui tenuitate descendit: quod non insuauis, stomachū non perturbat. Vinū autē nimis dilutū, nec ita tenue est, vt perfluere possit celeriter: et fastidiosum est, q̄ parum obtinet vini: sensum enim conturbat, quā plures motus in eo excitat, scilicet quem vinum, quemq; aqua efficere potest: ambo enim sentiiri queunt. Quod autē fuerit modice temperatum, id sensum penitus aquę tollit, viniq; mollis, delinientisq; sensum accommodat, ex quo suauiter bibi potest. Sed cum vinum immodice dilutum ita insuauē est, tum innatare, redundareq; solet. quod autē tale est, vomitum id facile ciet.

Cur vinolenti aquas salās & vinosas melius, q̄ sobrii sentire possumus? An qm̄ dura, & tristitia certis ab his sentiuntur, qui minime cupiunt. latent hęc encupientes, & sepe fallunt. At vero qui lege se habet, is nō cupienti similis est: qui autē in tristitia est,

Sectio Tertia

14

A est, cupiens hic gerit affectum. Sobrius autem ita se habet: vinolentus contra satiatus repletus est.

10 Cur penitus vinolentis res omnes circumferri videntur, & cum iam amplius vinum attingit, nequeunt quæ procul posita sunt, enumerare? quo circa nonnulli hinc vinolentia: indicium trahunt. An quia conspectus frequenter a vini calore commouetur. Quæ admodum igitur, si sub oculo presens rem obiecta, geminari videbis: sic etiam vinolentis accidere illud potest. Nihil enim inter est, utrum supprefferis, an aspectum commoueris, nec utrum extrinsecus, an intrinsecus: idem enim obuenire, vel accidere utraque ratione conspectui potest. Itaque res obiecta minime constare videtur, atque etiam magis quæ procul abest: nam eo obinebitur minus, quo se longius aspectus deducatur. Propter quod etiam illa mouendi amplius ad extremum absolute interuallum potest. Item si æquabili cum vehementia sursum deorsumque aspectus se agitet, res minus assequatur remotas necesse est. deducta autem circumferri omnia solent, velut sagitte, & quæ appensa dimittimus. Igitur visus quoque suam ob imbecillitatem, quasi procul deferat, idem hoc patitur. nihil autem interest, visum, an rem visui obiectam commoueas.

Id. Gen.
Idem
ini op:
ad vi-
ndum.

11 Quam ob causam, quod vniuersum raptim bibitur, ven-

trem id minus humectat, cum tamen ab humore copiosiore plus humectari conueniat? An quod humorem multum, ac vniuersum ventis superare non potest, sed locum adire suum indomitum patitur. Locus autem crudi humoris vesica est. Exiguum vero facile vincit, & concoquit: ex quo moram hic diutius trahens, ventrem porro humificare potest.

Quam ob rem qui ante extenuatus, merum inde multum haurit, morte occumbat: & plerique vero bibaces, cum se nihil extenuarint, multo tamen, vniuersoque meri haustu siccari efficiunt? Quærendum enim hoc est, quandoquidem vinum calidum suapte natura est, & ut vita calore contineri apparet, sic mors refrigeratione accidere. An, ut ex cicuta, sic ex mero intereundum est, videlicet dum proprius calor paulatim extinguitur, modo tamen diuerso. Cicuta enim calorem frigiditate sua extinguit, humoremque indurat: vinum autem suam caliditate calorem macerat naturalem. Et quomodo ab igne nimio aut Sole exiguus ignis extinguitur, sic intimus corporis calor a vini calore, si minus est, superatur, atque extinguitur.

Cur vinolenti sunt ad lachrymandum propensiores? An effectuum huiusmodi omnium eadem causa est, quam repressio, quæ scilicet agitur, per summam afferre potest: vinolentia enim locis consistere capitis certum est.

Cur sic?

11
Cod. Gen.
& Lat. for
te vtrique
manci. ita
legas. Cur
vinolenti
sunt ad la-
chryman-
dum propen-
siores?

Problematum

24 Cur vinolentis somnus oriri

G nequeat? An q̄ ad somnū crean-
dum calidum adesse humorem
opus est: hic enim cōcoqui expe-
dite pōt. q̄ si deest, exiguusq̄
humor, aut cōcoctū difficilis in-
est, somnus non orit̄: qua de cau-
sa post cibum, ac potum somno
lentissimi fieri ob calorem solem.
Melancholicos vero, & vehemē-
ter aestuantes infomnia tenent:
alteros, quia refrigerat̄ humor
penitus est: alteros, quia nullus,
aut minimus extat. Ergo ratio-
nem vtriusq̄ affectus inde esse
petendum palam est.

H petendum palam est.
Cur ebriosi tremūt, & eō ma-
gis, quō largi⁹ merū hauserint:
cūm vinū calefaciendi vim ha-
beat, tremor aut̄ ex frigore ma-
xime proficiatur: itaq̄ qui ri-
gent, prācipue tremāt. Attramē
plerosq̄, cūm mero tantummo-
do cibi gratia vterentur, tremo-
res acres adeo inuaserunt, vt ho-
mines cōprimētes ā se oēs enſce-
rent, & cūm aqua calida perfun-
derentur, nullatenus sentire pos-
sent. Alī vero cūm eo ipso age-
rent modo, perfrictioneq̄, & car-
nibus in cibo vterētur, in stupo-
rem attonitū inciderunt: quos
tremor quidem mitius, s. ob im-
mobilitatē torquebat: dolor tñ
acerrimus, & inquietu. Io iā in-
de exercebat assidue. Tremoris
itaq̄ causa frigiditas est. nam &
qui rigent, eare pati ipsa viden-
tur, vt dictū est: & qui admodū
senescere: quē vtrorūq̄ alteri
ab affectu frigido, alteri ā frigi-

da aetate vrgentur. vinum autē
calefaciendi vim prācipue ob-
inet: quocirca contrarius quidā
vt proueniat effectus, rō exigit.

An nihil prohibet rem eandē ā
contrarijs effici, dummodo non
agant modo eodem, sed diuerso.

Exēpli gratia: vritur & ā gelu,
& ā calore, vbi gelu calorem co-
egit vniuersum. itaq̄ mō quo-
dam ā contrarijs effectus profi-
sciuntur idē: & modo quodā t̄ non
nisi idē produciuntur. Tremor aut̄
ob inopiā excitatur caloris, non
cuiusq̄, sed proprij. Corruptif
aut̄ calor, aut marcore, aut extin-

ctu: extinctu quidē ā contrarijs,
hoc ē frigido atq̄ humido: mar-
core aut̄, vel indigentia nutriti-
ti, vt lucerna cū fomite aut oleo
caret: vel ab alieno calore, vt
ignis in Sole, & lucerna apud
ignē. Igitur qui ex frigore rigēt,
caloris extinctu obtremunt: ex
quo ēt fit, vt aqua ossua calida
horror exoriat̄. frigus enim,
cū intus includitur, atq̄ circū
obstitit, pilos erigit. Et in febrīū
quoq̄ accessione rigor ille eue-
niens simili de causa venit. In se-
nectute aut̄ calq̄ alimento defi-
ciente emarcescit: humor enim
alimentū caloris est: senectus au-
tem sicca est. Ebriosi vero, & si
qui ita affecti sunt alī, suo pror-
sus emarcescēte calore, obtremi-
scunt: sed non modo eodē, quo
senes, sed terro corruptendi mo-
do, vt proposuim⁹. Quōd enim
vino vtuntur nimio, calor aduē-
titius superās, aut extinguit, aut
debilitat

† Ex codi.
et Gre ad.
ab eode.
L

25
a. l. m. h. e.
labores,
lassitudines

Sectio Tertia

15

A debilitat proprium calorem, quo
 valemus. Fit enim tum tremor,
 cum mouens quicquam rem ne
 quit superare, quā mouet: ut cū
 lignū quis longū, crassūq; ob
 tinere, firmareq; non pollet, tre
 mit extremū. quod ideo fit, qm̄
 aut suscepta res maior ē, aut mi
 nor, quā mouet. Ergo tremor,
 cum calor extinguitur, accidit.
 hic enim dū integer inuictusq;
 manet, causa animātib⁹ esse vī,
 cur mouere se valeant. Indiciū
 autē ebriosos, senesq; obfusa dita
 tem affectos sic ēē, q̄ tremor his
 fieri sine villo rigore solitus est.

16 Quā ob causam, qui leuiter ā
 vino tenent, magis peccant, vel
 delirant, q̄ qui aut grauiter sese
 ebriarint, aut sobrii manent. An
 q̄ sobrius recte iudicat: qui autē
 penitus vinolētus est, q̄ sensib⁹
 interceptis, onus sustinere non
 pōt, nihil diiudicat, atq; ita non
 peccat. at vero q̄ leuiter se ebria
 rit, iudicat quidē, quia non mul
 tum hauserit: sed qm̄ ā vino de
 tentus aliquatenus est, potestātē
C recte iudicandi amittit: itaq; pec
 cet necesse est. Quēadmodum
 q̄ Saryrus Clazomenius propē
 tus admodū erat ad maledicen
 dum, eius aures, cum accusaret,
 penitus obstruxerunt, vt de re
 ageret, nō in contumelias se pro
 uolueret. Postea tñ cum cessante
 iā aduersario referassent, & pau
 ca dicēte adhuc, ille audiuiſſet,
 nequaquā cōtinere se potuit, sed
 ē veltigio maledicta effundere
 incepit, qm̄ sentire iā poterat,

recte autē iudicare non poterat. **D**

Cur vini dulcis, quod suauis **17**
 est, ebriosum neminem esse arbi
 tramur. An q̄ vinū dulce nullū
 sapore obtinet proprium vini,
 sed alienum penitus reddit. igit
 dulcis rei, non vini auidus ap
 pellandus est, qui vini dulcis te
 netur desyderio.

Cur ebrioli Solis calore gau
 dere maxime soleāt. An qm̄ cō
 coctionem desyderant, atq; etiā
 q̄ refrigerati admodum sunt: ex
 quo attoniti, stupidiq; mox fie
 ri solent ā potu. **E**

Cur vinolentis multa inter
 dum apparet quod vnum esse
 An quia cōspectus initia intrin
 secus ā vino mouent, sic vt vel
 caput totū sollicitari necesse est.
 At cum initia mouentur cōspe
 ctus, idē sese applicare nō quit,
 sed quasi partem rei obiectę vis
 vtrāq; conspiciendi attingit. Me
 rito igit res vna suspicionē reci
 pit geminationis: quod idē vel
 oculo subter oppresso pōt eue
 nire. Conspectus enim mouetur
 initium, vt ei coire cū altero nō
 amplius liceat: sed hic motus ex
 trinsecus est. vini autē ille intrin
 secus orit, nec quicquā interest.
 idē enim sequetur, qualitercūq;
 aspectum commoueris.

Cur vinolentorū lingua ob
 erret. Vtrū quomadmodum cor
 pus totū in vinolentia titubat,
 ita etiam lingua labens oberrat,
 nec reddere articulatim vocabu
 la pōt. An qm̄ caro linguę mol
 lis, & instar spongię est, amplius
 mada-

Problematum

G madekē, atq; extollit: itaq; ob
molē retardior fit, exprimereq;
sincere nō valet. An quōd vt in
aqua ob absentia aeris loqui nō
possumus, ita neq; cū nimia
in nos humorē indidim⁹: igit q;
vinolentorum lingua in nimio
humore se voluit, idcirco expri
mere sincere nō potest. An ani
mus quoq; vinolentorū compa
tiens erat. at si anim⁹ ita affect⁹
est. lingua etiā pariter affici con
sentaneū est: inde enim oē loquē
di initia ducit. Quo fit, ut ē sine
H vinolentia, vbi animus quēquā
hausit affectū, lingua ē sentiat,
atq; cōpariat, vt i metuētib⁹ p3.
I Cur ebrī oēs, & qui mari ope
ram dant, libēter Solis repori se
dedunt? An q; ebrī cōcoctionē
desyderāt, simulq; euenit, vt par
tes corporis quādā refrigerent:
itaq; stupidos, attonitosq; post
potum fieri nouimus. Maritimi
autem illi, quoniam in humore
semper suam degunt aetatem, ca
lorem porro desyderant.
I Cur vinolēti cōcumbere ne
queāt? An q; partē corpis quan
dam amplius, q; reliquū corpus
incallescere opus est, quod vino
lentis contingere prae nimio ca
lore nō pōt. calor igit, qui a mo
tu naturae interno praestat, obre
tu caloris ambiētis extinguitur.
An q; partes corpis imas recale
scere opus est. vinū aut in subli
me effert aprū est: itaq; calorē,
quemadmodum illic excitat, ita
hinc auocat, atq; abducit. Post
cibū quoq; libido veneris mini
me incitat. Vnde praedare large, &
cenare parce praecipunt. cibo
enim cōcocto sursū crudo, deor
sum fert & humor, & calor ort⁹
aut feminis ex his est. Et fatiga
tis idcirco p somnū profluit ge
nitura, q; labor corpus humidū
& calidū reddit. q; si excremen
tum ea in parte substiterit, eue
nit certe, vt p somnū erumpat.
Hac eadē causa est, cur in aduer
sis quibusdā ualitudinib⁹ id eue
niat, atq; ē metuēti, & moriēti.
Cur iuuenes potius, q; senio
res imingāt, vbi vino se ebria
uere? An qm iuuenes humidi
sunt, & calidi multū, idcirco ex
crementū humoris confluit in
vesicā: exiguum enim a corpore
eorū absumitur, quā ob rem id
effundi necesse est. senioribus ve
ro, corp⁹ pro sua siccitate humo
rē nimia attrahit, atq; imbibit.
An q; iuniorū natura ad somnū
propensior, q; seniorum est: quo
circa grauius iuuenes consopi
tos vringē sepe excitatio latet, vt
hac prius erumpat, q; illi surre
xerint. seniores aut latere mini
me pōt, quēadmodū nec exter
norū motuum quisquā minus
ab his percipi, q; ab adulescenti
bus solet. Constat aut quod mo
do diximus, quandoquidē iuue
nes ipsi dū maxime immingūt,
cū arte, & grauius dormiunt.
Cur oleum ad arcendam vi
nolentiam valet, forbitumq; fa
cultatem praestat potandi? An
quod vrinā ciere potest, vinōq;
hausto iter regit.

Aristo-

Sectio Quarta
ARISTOTELIS
PROBLEMATVM
SECTIO QVARTA.

16

*Eorum, quæ ad rem veneriam pertineant:
cuius quæstiones. 33.*

Vam ob causam, q
concupit, & qui
moris, oculos attol-
lit: qui autem dor-
mit, submittit. An
q de parte superiore calor exi-
eodem oculos vertit, quò se de-
flexerit: per somnū autem deor-
sum se colligit: itaq; eodem con-
uertit. Clauduntur vero propte-
rea oculi, q̃a humiditas deficit.
Cur ijs, qui rem venerē im-
modice agūt, oculi, & clunes ma-
nifeste subsidēt, partes quarum
alteræ prope, alteræ procul a ge-
nitalibus absunt? Vtrum q̃ in se
ipso etiā coitu partes hæ perspi-
cue collaborāt, cū rem studio-
sius ipse persequantur, & se co-
gant, nitanturq; in semine emi-
tendo. itaq; quantum alimenti
facile liquefcere potest, id pres-
sum extruditur. An q̃ ob calefa-
ctæ præcipue contrahescunt, a con-
cubitus autem caloris agitur fa-
cultate, eaq; maxime sentiunt ca-
lorem, quæ in agendo commo-
uentur. Oculi autem, partesq; se-
di proximæ perspicue; collabor-
ant, haud enim fieri potest, vt
semen pfluat, nisi partes coagā-
tur illæ, nisiq; oculi demittantur:
quippe cū partibus his coeun-

nibus, humor quasi manu ex ve-
lica prematur, oculistq; coactis
cerebrū sua dimittat. Oculos ve-
ro, & locū his proximum, vni
ad procreationē maximā obti-
nere docent illinimēta, quæ mu-
lieres tā steriles, q̃ foecundæ expe-
riuntur, vtpote cū vis ad semē
transmitti hinc debeat. Sunt autē
& oculi, & renes omnium pin-
gues, atq; obesi. ergo q̃ partes
hæ rem venerē efficacius adiu-
uant, caloris participes sunt, cu-
ius rōifica vi extenuantur, mul-
tūq; sui succi ad semē excerni.
pariūtur. Calor enim (si corpus
vel pingue non est, vel si pingue
quid est, sed nō tñ laborat) equē
liquefacere nequit, vt late in ve-
nere patet. Renes tñ omniū ma-
xime sentiūt, quia in vicino po-
siti sunt. Et ipse quoque seminis
trāsitus, cū per ea loca pspicue
agatur, extenuare proculdubio
potest: adimit enim, non addit q̃
suam istam propinquitatem.
Quā ob rē & qui cōcūbunt, &
& spadones, qui re minime vti-
tur venerē, facumine oculorū
offendunt. An q̃ alteris ob libi-
dinē, alteris ob extorsionē partes
superiores plus iusto exiccātur:
quod perspicuū in ijs est, quorū
opus exquisitius administrat.
aspectus autē tale est. humoribus
vero deorsum ductis, superiora
siccari necesse est: id igitur nimi-
rum cōcubitu fieri patet. Spado-
num autē crura intumescunt, &
alui faciles sunt, vtpote cū deor-
sum se humoris copia seuocet.

Cur

Problematum

- 4 Cur homo, cum concumbere
6 posse incipit, tunc pubescit egre-
rorum aut animantium, quae pi-
lis teguntur, nullum tunc pubesce-
re incipit? An quod per grates muta-
ri animantes in contrarium solet.
Vox enim grauis de acuta effici-
tur, & nuda quae ante fuerunt, hir-
ta redduntur. Vnde etiam animan-
tes à primo natali die hirsutas
enudari debere tunc, non dense-
scere constat, cum semen habere
incipiunt, sed ita euenit, quia quae
semen etiam dunt, sicciora sunt
N & laxiora: quibus de causis pilus
oritur, quod inde sanè patet. Pi-
lus enim neque cicatricibus, neque
pueris, neque mulieribus exit: cum
scilicet cicatrices spisso contextu,
non raro inducant: pueri, mulie-
resque corpe humido sint, non sicco.
9 Cur nuditas pedum obesse in
re uenerea potest? An quoniam corpus,
quod concubaturum sit, calidum in-
tus, atque humidum esse debet, qua-
le per somnum potius esse, quam per
vigiliam solet: ex quo etiam celeri-
ter, ac sine corporis agitatione se-
men dormientibus profluit: vi-
gilantibus vero non sine labore
prodit. Simul autem fit, ut & reli-
quum corpus tale existat, & pe-
des humidiores sint, atque calidio-
res. Indicium, quod cum dormimus,
pedes obrepescere solent, ut qui
vix cum internis partibus ita af-
ficiantur. At nuditas pedum est con-
trario agit: siccatur enim atque refri-
geratur, itaque siue impossibile, siue
difficile sit, ut res agatur uenerea,
nisi pedibus calidis, eam tamen nu-
- ditatem in usu concubendi in
commodam esse necesse est.
Cur omnium maxime animan-
tium homo, postquam concubuit,
dissoluitur, & languescit? An quod
semen proportionem sui corporis
plurimum emittit.
Sed cur plurimum homo emit-
tit? An quod minus cibum is confi-
cit, & omnium maxime animan-
tium humidus natura, & calidus
est: quarum rerum altera seminis co-
piam reddit: altera naturae vim
efficaciam semen creandum. Semen
etenim tale est, quoadiu seruat.
Quia ob causam cum ratio con-
cumbendi calore contineatur: ti-
mor autem, & mors refrigerandi
vim habeant: plerique tamen cum ab
ipsis timentur affectibus, semen
excurrunt? An quod cum loca quaedam
corporis refrigerantur, alia que-
dam intepescunt, cum & suum
calorem habeant, & pullum de lo-
cis refrigeratis illum ipsa susci-
piant. Quam ob rem frigentibus
quidem id euenit, verum non quia
frigent, sed quia calent. Constat
hoc et ipso aspectu partes enim
superiores timentium sanguine
priuant, inferiores autem hume-
scunt, & alius soluitur, & vesica.
Calor igitur cum se per timorem
deorsum, per mortem sursum de-
uius agit, madificare, & semi-
nis excitare profluuium potest.
Cur neque concumbere, neque
euomere, nec sternuere, neque fla-
tum emittere oportet, nisi res tur-
gente corpore urgeat? An quia
cum non turgemus, similes terrae
stirpibus

- A** stirpibus sumus, quib⁹ euulsis, aut alienū conuellitur qui ppiā, aut aliquid abscissum relinquit. quod autē cūm extrudi debet, minutum remanserit, dolorem diutius id omne mouebit: & si quid alienum commotū sit, id cūm sua sede priuetur, dolorem creabit. Quæ certe hīs vsueuenient, qui cū non turgent, aliqd faciūt ex hīs, q̄ modo retulimus.
- 10** Cur ieiuni celerius concumbunt? An q̄ foramina corporis ieiunio inaniora, repleto autē plena habent itaq̄ impediūt, ne humor seminis genitalis valeat permeare, qđ latissime in vesica patet hac ætatem plena, nunquam celeriter concubere possumus.
- 11** Cur adolefcēuli cūm primo concubere incipiunt, quibus cū fuerint congressi, eas re peracta odio habeant? An q̄ mutatio summa extiterit, sequentis tristitia memores, eam fugiunt tanquam fontem, ad quam sese applicuerunt.
- 12** Quare qui equitant assidue, C libidinosiores euadunt? An calor, agitationisq̄ causa eodem afficiunt modo, quo p coitū. quocirca ætatis quoq̄ accessione mēbra genitalia contrectata, agitationis plenius augentur. Quod igitur semper eo vtunt motu, qui equitant, hinc fluentiore corpore, præparatoq̄ ad concumbendum euadunt.
- 13** Quare concumbendi facultatem dari per ætatē cūm corpū est, corpora male olēt: prius autē ante pubē non ita olēt, nec viri, nec mulieres? An qm̄ quæ incocta sunt, tū saporē hūc deteriores: aut. n. acidiores, aut saliores aut amariore: tū odores reddūt foetidiore. Contra, q̄ concocta maturaq̄ sūt, saporē aut dulces aut min⁹ amaro, & odores suauiores præstant, aut certe minus insuaues. Par et hoc in oībus tā terrę stirpibus, q̄ aīantib⁹ ipsis. Detraçtis autē, quæ matura concoctaq̄ sunt, cætera cruda relinquuntur: vt & in cinere, portione dulci consumpta, puluis amarus relinquit. & sudor quoq̄ salis eadem de causa est. Calor autē naturalis semen genitale concoquit: quod quāquam exigū est, vim tñ obtinet maximam, quippe quod ex multo admodū tam exiguum constitutum sit. Quam ob rem vbi id fecesit, resoluimur magna ex parte vehementius, atq̄ refrigeramur: itaq̄ humores iococtiores reddūtur, patetactis mētib⁹ propter seminis excursū: quo fit, vt sudor ob cruditatem & salior, & foetidior tūc sit, q̄ in puerili ætate. Quod si cui forte talis natura sit, vt partem subidentem sudoris foetidam habeat, huic magis, magisq̄ res innotescet, ac p̄fert eiisdē in locis, quibus & cæteris maxime consistit, velut in alis.
- Cur si ex nostro semine pcreatum asal est, prolem id nostram appellare solem⁹: sed si ex aliquo alio nro vel excremento, vel parte prodit, nrm id esse nuquam Extra ord. Arist. C fate-

Problematum

¶ fatemur multa enim semine putrescente proueniunt. Quid igitur cause sit, ut si quales nos sumus, tale fuerit, nostrum id sit: si diuersum, id alienum sit: aut, n. oia nostra esse oportet, aut nulla. Aut primum, quoniam quod ex semine nostro prodit, id ex nostro est: quod secundum, id ex alieno, scilicet quare purgamentis, excrementis enascuntur. Denique nihil ex omnibus, quae animanti tribuimus, gignere aiantem potest, nisi semen genitale. Quod autem nocet, quodque malum est, id suum nullum est: nec quod alienum est, id suum esse potest, haud. n. idem illa significant, suum esse, & alienum esse, vel diuersum, vel malum. Excrementa autem, & putredines non nostra, sed diuersa, aliena sunt a nostra natura. Non enim quaecumque in corpore extiterunt, corporis haec esse putandum. nam & papulae saepe erumpunt, quas tollimus, atque excidimus, oia quae praeter naturam confluxerint, haec aliena oia sunt: multa autem praeter naturam, vel rebus coniuncta naturalibus, produciunt. Quod si ex rebus nostris solo semine natum animans sit, recte quod ita prouenerit, prolem id esse nostram tamen putabimus. ex semine vero ipso si quid extitit aliud, ut vermis, ubi vel foris putruit, vel corruptum in utero est, ut quod monstra appellamus, prolem id esse nostram haudquaquam dicendum est. Cum. n. corrupto creetur semine, non insuper ex nostro creatur, sed alieno: quod admodum quod excrementis confiteris, ut quod ex stercore. Omnia vero huiusmodi ex corrupto creati semine hinc indicant, quod ex non corrupto creati tale natura statuit, quale illud est, de quo semen genitale prodierit: exempli gratia, si de equo equum, si de homine homo. Nec semen magnificamus ipsum, nec aliquid, quod inter generandum confici solitum est. tunc. n. humor, & corpulentia quaedam, & caro constituit, quorum nihil nobile est: quoniam nondum naturam obinent destinata, sed easdem naturam attingunt, quatenus ita se habeant, ut ex illis tale creati possit, quale nos sumus, modo seruent. corruptis autem nihil tale nasci potest. Causa est haec, cur nec alia ex re nostri corporis, nec ex semine ipso corrupto, aut imperfecto prolem nostram oriri arbitremur.

Cur minime in aqua homines concumbere queunt? An quod res nulla in aqua liquefcere potest, quod ab igne liquefcere apta est, ceu plumbum, aut cera. semen autem hominis igne plane liquefcere videmus: haud enim prius fluere incipit, quam per attritum recalcet. Pisces tamen sine attritu coire fatendum est.

Qua de causa res osu suauissima concubitus est? Et utrum necessitate impellant ad concubendum animantes, an rei cuiuspiam gratia genus hoc libidinis datur est? An suauissime quidem concubimus, quoniam aut toto ex corpore semen

- A** semen profuit, ut aliqui volūt, aut quia quāuis non toto ex corpore, nō per eā partē se promit, in quam meatus omnes venatq; oēs applicent, & coeāt. Cūm igitur voluptas similis in libidine, atq; in prurigne sit, efficit pariter, ut corp⁹ gestiat vniuersum. Prurigo. n. secessio humoris spirituosī inclusi contra naturā est: & genituram vero secessionem humoris eiusmodi esse ad rē naturalem constat. Suavis autē tū ex necessitate, tum rei cuiuspiā gratia concubitus est. Ex necessitate, inquam, q; via omnis pertinet ad rē naturālē suavis est, si modo à sensu p̄cipi queat. Rei vero cuiuspiā gratia est, ut ore⁹ sit asantium perpetuus. facit. n. voluptas, ut animāes ad coitū ardentius excitentur.
- 17** Cur venus immodica morbis pituitae nōnullis commoda est? An qm̄ excrementi quidam exitus est, ita ut multum vacantis materiz cū femine detrahi possit? pituitam autem excrementū esse nulli dubium est.
- 18** Cur res venerea ventrē refrigerat, & siccāt? An refrigerat, qm̄ calor in concubendo excernitur. & siccare quidem coitus venere⁹ potest: quippe cū eua porari, dū calor exit, necesse sit: exit autē, cū refrigeratur. Adde etiam, q; feruor coeundi siccare nimirum potest.
- 19** Cur salaces hi sunt, quibus pili palpet rarū defluunt? An ob id ipsum, quo ēt caluifū, n. hęc
- ambo partes rei eiusdē. Quicūque autē ex pilis congenitis etate iā prouecta non crescunt, hi omnes decidunt libidinis visu imoderato. Capill⁹. n. & superciliū, & cilium genere congeniti pilī continent, ext⁹ his supercilia tū nonnullis etate prouectis obdē sant. Quod cur ita sit, alibi rōnē attulim⁹. Reliqua autē vtrūq; genera eadē illa de causa deficiūt, q; partes supiores sanguinis partium obtinētes libido refrigerat. Ita enī efficitur, ut locus hic alimentum concoquere nō possit: cū autem pili alimento caruerint, defluant necesse est.
- Quam ob causam qui mingē²⁰ di desyderio tenentur, concubere nequeunt? At q; meatus splētur, quod autem plenum humoris est, id nullū præterea humorem potest suscipere.
- Cur gignēdi facultas nō tollit²¹ q; à varicibus tenent, siue hōsue aliquid ex cæterorū animantiū nūero est? An q; varix flatu trāslato fieri solet, quocirca in vicis atraz bilis accommoda est. sit autem concubitus quoq; cum flatu excursu. quam ob rem, si impetus ille agitur, cū varix exercet, semen non insuper excitat, sed refrigeratur. sit igitur inde, ut penis tentigo emarcescat.
- Quare qui concumbunt, resolui, atq; lāguere magna ex parte solent? An q; semen os ex parte corporis secretio est: itaq; ut ædificiū constructio, sic corporis compactio quatur, dum

Problematum

● *femen decedit, quasi sanguinis multum, aut aliqua pars alia de- cedat. ita quod exit, per oppor- tunum est, & quod exiguum ex multo alimento conficiat, quem admodum amyllum ex farina.*

23 *Cur nrs, qui cōcumbunt, si de syderio mingendi tenentur, pe- nis intendi vehementius potest? An q̄ foramina plena reddūtur humoris, semē per angusta se p- mēs, molem efficit ampliorem, atq̄ extollit: penis etenim ad ip- sos meatus est positus.*

24 *Quam ob cām tento, & am- H plicatio penis illa existere pos- sit: An duplex cā est. Vna, q̄ pon- dus vrgēs post testes facit, vt pe- nis erigatur: testes. n. vicem ful- menti vectorij capiunt. Altera, q̄ foramina spiritu admissio im- plentur, ita vt genitale membrū intumescat, atq̄ se erigat. An hu- mor auctus, trāslatusq̄ facit, vt moles amplior redundet: penis tñ, qui mensura insigni adoleue- rit, minus se patitur efferri: sit. n. vt ita pondus ā fulmento vectis remotius maneat.*

I *Qua de causa qui rem agunt 25 venerem, aut qui ea ætate sunt, quæ sufficiat veneri, male olent, virusq̄ hirci reddunt: pueri aut non ita olent? An spiritus puero- rum (vt dictū iam est) humorē, sudoremq̄ concoquere potest: virorum autem nequit.*

26 *Cur per ætatem viri minus, qd̄ poeta quosque I leant? quod Hesiodus quoque scolymo inquit: poeta inquit:*

Formineo venus est vīu ma- E gis effera sexu.

Mitior illa viris, & sæpe acci- ta relanguet.

Vtrum q̄ testes eo tempore ma- gis demittunt, & flaccet, q̄ per hyemem, cum qui concubitur est, retrahat, ac suscipiat illos, ne cesse sit. An qm̄ naturæ calidæ præ nimio calore æstui tēporis æstuant, collabunturq̄: frigidæ vero resouentur, & vigent. est aut vir calidus & siccus, mulier frigida humidatq̄: ergo virorū tunc vires infirmantur, mulie- rum corroborantur, & vigent q̄ cōpensationē qualitatis cōtrarij.

Cur nonnulli rem venerem 27 cum voluptate patiantur, & aliq̄ vel ipsi agere cupiāt, aliq̄ pati cō- tummodo gestiant? An q̄ excre- mentis singulis loc⁹ determina- tus à natura est, in quem institu- to fecerni naturali debeat, solici- tatusq̄ natura spiritus excurrentis tumorem admouet, excremen- tumq̄ vna extrudere solet. ver- bi causa, vrinam in vesicam, ci- bum consumptum in aluum, la- M chrymam in oculos, mucorem in nares, sanguinem in venas na- turæ deducti placuit: his autem proxime genituram quoque in testes, & penem deferri constitu- tum est. Quibus itaq̄ meat⁹ ha- bitu suo naturali priuantur, vel quia obcæcari sunt, qui ad penē tendant, (quod spadonibus his- que similibus euenit,) vel etiam alijs de causis, his talis humor in sedem confluit, quippe qui hac tran-

Sectio Quarta

19

A transmeare solet: quod eius loci contractio in coeundo, & partiū sedi appositarum cōsumptio indicat. qui si admodū semine genitali abundant, excrementum illud large in eum locum se colligit. Itaq; cum excitata cupiditas est, attritum pars ea desiderat, in quam confluit excrementum. Cupiditas autem excitari tum a cibo, tum ab imaginatione potest. Cum enim alterutra de causa libido commota est, spiritus eodē concurrunt, & gen⁹ id excrementi confluit, quo secedere notū est. Et si tenue, spirituosum ve est, cū diffilatum: id fuerit, requiescunt: quemadmodū pueris, & adolescentibus interdum nullo secreto humore cessare tentigines possunt. Sed si crassum, corpulentumq; est, nisi extruso quiescere nequeūt. Quod si neutrum eorū accidit, cupiūt, quousq; alterutrū accidat. Quorum vero natura mollis, & foeminea est, ita q̄ constant, ut genitura vel nulla, vel minima conueniat, quo illorum secernitur, qui p̄dicti natura integra sunt, sed se in partem sedis diuertat: quod propterea euenit, quia p̄ter naturā normā constituerunt.

Cum enim mares crearentur, ita degenerarunt, ut partem virilem mancā, atq; oblatam habere cogerentur. Læso autē aliam omnino corrumpit, alia peruertit, & viciat. At genus illud corrumpens, ut si his sit, fieri nō potest: ita enim mulieres, non viri crearentur, ergo perueriti, citari^D aliorum, q̄ secernendū natura voluit, necesse est. Vnde fit, ut insatiabiles etiam sint modo mulierum: humor. n. sollicitans ille exiguus est, nec quicq; se promere conatur, refrigeraturq; celeriter. Quibus itaq; sedem humor ex toto adiuit, q̄ pati tantū modo auent: quibus autem in vtrāq; partem sese dispersit, q̄ & agere, & pati concipiunt idq; amplius, quo tandē plenius fluxerit. Sed sunt, quibus vel ex cōsuetudine affect⁹ hic accidat. sit enim, ut tam gestiant, quā cū agunt, utq; genituram nihilominus ita emittere valeant. Ergo agere cupiunt, quibus hæc ipsa vīu euenerunt. & consuetudo magis veluti i naturam idcirco illis euadit, quibus non ante putrem, sed in ea vitium patiendū inualuit, qm̄ his recordatio rei, cum desiderant, oritur. Vna autem cum recordatione gestiens exultat voluptas: desiderant autem perinde ac nati ad patiendū. Magna igitur parte, vel ob consuetudinem res existit. sed si accidat, ut idē & salax, & mollis sit, longe expeditius hæc oīa euenire posse putandum est.

Cur homines rē agere veneream cupiētes, confiteri se cupere maxime pudet: bibendi, aut edendi, aut aliquid eiusmodi faciendi desiderio cū teneantur, confiteri non pudet. An q̄ rerū plurimarum cupiditates necessariz sunt, & nonnullæ nisi expleant^E,

C iij

Problematum

¶ pleantur, interimunt. Rei autem
venereꝝ libido superfluit, & abũ
dantiæ index est.

29 Cur viri per hyemem, mulie
res per æstatem rei venerẽ ap
petentiores sunt? An q̃ viris ca
lidior natura, & siccior ē: mulie
ribus autem humida, frigidaq̃.
Quam ob rē illis humor, & ca
lor satis cupiditatem veneris hy
berno tempore accēdere queūt,
quibus rebus semen oriri certũ
est. mulieribus aut̃ & calor mi
nor, & humor concretus ppter
caloris inopiam tunc est. At per
æstatem contra mulieribus ca
lor modicus, viris largior q̃ sa
tis sitimius. n. vires frangit, at
que dissoluit. Quapropter, pue
ri quoq̃ per æstatem tenuiores
reddunt: incidit. n. vt ignis igni
coniungatur.

30 Cur quibꝫ natura calida est,
si modo robusti, pleniꝫ sint, nisi
concumbant, q̃s sæpe bilis profl
sit, & alius amara secedit, & pi
tuita falsa cõficiē, & color corpo
ris immutat? An q̃ semper cum
semine vnā excrementi aliquid
exit. Vnde etiam nonnullorũ ex
crementis abundantũ, genitu
ra lauamentũ piscium redolet:
igit̃ excrementũ quoq̃ illud con
cumbēti decedit: itaq̃ nihil est,
quod possit affligere. abstinenti
autem manet, & amarum, sal
sumve redditur.

31 Cur libidinosi sunt, qui meli
cholici? An q̃ statu redundant:
semen aut̃ decessio status est: er
go quibus idipsum amplificatũ

hos sꝑe purgari appetere neces
se est: sic. n. efficitur, vt leuentur.

Cur aues, & pilosi hofes libi
dine vehementer agunt? Vtrum
q̃ multum humoris continent.
An non ea ratio est: forma. n. q̃
humida est, pilis vacat: sed potiꝫ
q̃ genus illud vtrunq̃ nature
multi humoris concoquens pp
caloris copiam est. Indicio pil
est, atq̃ penna. An q̃ & multum
inest humoris, & id a calore su
peratur. neq̃. n. si multum non
esset humoris, neq̃ si non a calo
re vinceret, pennæ auibus, pili
hominibꝫ possent vnquam ori
ri. semen aut̃ vel loci, ac tempo
ris portione, vel ratione creati
plurimũ potest, vt in aere, vt in
vere: nam eius natura calida, &
humida est. Fit etiā ratione cõ
muni, vt aues, & claudi homi
nes salaces nimirum sint. alime
tum enim vtriusq̃ seorsum qui
dem exiguum profluit propter
vitium cruris: in sublime vero
afflatim effertur, atq̃ in semen
conuertitur.

Cur homini, cõm concubibit, ꝑ
oculi potissimum infirmantur?
An q̃ humore deficiente id acci
dit. Argumentum vero frigidũ
esse genituram, q̃ humida nun
quam redditur, nisi calefiat, nec
vllam desyderat liquefactionē:
quandoquidem per vni
uersum corpus expal
sa est, quemad
modũ san
guis,

Arist.

Sectio Quinta
ARISTOTELIS
PROBLEMATVM

20

SECTIO QUINTA.

*Eorum, quæ ad laborem pertinent, cuius
questiones. 33.*

1 **V**r ambulationes prolixæ quidem per plana laboriosiores sunt, q̃s per incompta: breues autem leuiiores. An q̃ membra tum à multo, tū a vehementem motu frangant. est autem vehemens, qui passem per loca inæqualia agitur: multus vero, qui continens, vnusque est. Locis igitur inæqualibus, tametsi longa motio acta est: tñ requiẽ mutatio præstat, facitq̃ vt longa nō sit, ne ipsorum quidem equorū propter mutationem. Planis autem habitus similitudo, & paritas nihil interpellat, nec mēbris vllam præstat quietem, sed efficit, vt mouēdi ratio continuet. At vero si brevis sit, nimietas q̃dem motus nulla in planis facigabit: accliuibus autē, qm̃ immutatio vehemens, & cōtraria corpus modo sursum, modo deorsum vexat, fatigetur necesse est. Talis vero mot⁹, vt dictum est, qui per ardua agitur: contrari⁹, qui per plana.

2 **Q**uam ob causam qui animo deficiunt, & qui præ nimio exci tandi labore dissoluuntur, mole corporis contractiore existunt, Vocemq̃ reddere acutiorē pu

tantur. An quia voces minores mittuntur, ideo acutiores eē videntur. Argumētum, q̃ qui clamantes à longe imitantur, acute proferunt. Moles autem corporum minores idcirco reddunt, q̃ sanguis à sūmis corporis partibus se vocat ad imas.

Cur venter tātummodo extenuatur eorum, qui se exercitatio ni dederunt? An qm̃ venter pingue amplectitur plurimum.

Cur pingue eorum absumit, qui se laboribus dedunt: caro autem nullatenus emaceratur? An E qm̃ pingue cōcālefactum lique scit: quod carni non euenit. motio autem concalefacit.

Cur venter opimus admodū esse solet? Vtrum q̃ cibo propinquus est: dumq̃ cætera membra ex ventre hauriunt, venter ipse sibi sæpius ingerit. An qm̃ minime venter laborat: flexibus, n. hic nullis contorquetur.

Cur melius fatigationes tum cessant, cum quis ex aqua oleo permista se perficit? An qm̃ oleum magis subire cum aqua potest, q̃ si per se ipsum est: ducitur. n. suapte natura, vt innatet, & fluitet. vbi autē subijt, corpus subinde amplius emollitur. An quia oleum natura calidum est: calidum autē quodq̃ & siccatur, & idurat. at mēbris fatigatis, siccitas, & durities incōmodæ offo sunt: mistum igitur aquæ eo pl⁹ iuuat, quo minus siccatur.

Cur lasis corporibus cum tñ vomitus dum præcipue, cum tñ vomitus

C iij sit

Problematarum

G sit laboriosus? An q̄ lassitudo collis osibus, aut pressatis, aut fatigatis consequi soleat: quos q̄ dem effectus patiuntur extrinsecus, aut intrinsecus: idq̄ hisariā: aut. n. cū copia carnis vires exuperavit ossim, aut cū frequē corp⁹ se cetero corpori miscuit, quo locū sibi obtinere apte non possit: quale genus excrementorum est. Pondera enim quaecunq̄ extrinsecus corpori applicentur, laboriosiora sunt, quā ipsa corporis mēbra, ēt si pondere leuiora illis esse contigēit. Argumentum, q̄ qui plus equo vel ederint, vel biberint, hi minus quāuis laborarint, quā ieiuni, grauius tū fatigant: qm̄ cibis locū suū non obtinet, vtpote q̄ ad huc maneat crudus. Cū āt fatigatio maceret, atq̄ colliquefaciat: colliquamentū autē non nisi excrementū sit: hoc est, qd̄ lassitudinē mouet, dū temere vagat, occurratq̄ osibus, & neruis, & intimis carnis, q̄ rara, soluta, patefactaq̄ substant. Vomitus igitur cum id extrudat, quod fatigatio nē iducit, merito hōem recreat, liberatq̄ a lassitudine: corpus. n. quale principio fuerit, tale restituit. Elaxat autē vomitus, nō nimij motus rōne, sed si ita fuerit, vt non plene agatur. Copia. n. ciborū, q̄ in ventriculo remanferit, & excrementa, q̄ his incidat cibis, faciunt, vt lassitudo vomitū consequat, quemadmodū in corporib⁹ nimij impletis digestū iam est. Quod si nec illis cām lassitudinis labor inferat, sed cum ita sese haberent, laborarint, nec ipsi qui non totū cibū eiecerint, vomitus causa foret lassitudinis. Nā si hoc esset, haud erat, q̄ nō omnibus euomentibus lassitudo incideret: nunc vero multi post, vbi euomuerūt, alacriores certe redduntur.

Cur laborios⁹ brachio ē inane iactasse manū, quā cū lapide? An q̄ inani iactura brachij quasi conuellit vehemētius: nulla. n. in re nititur, quemadmodū cum mittit, missili obdito, sulci re se pōt. Huius proxime saltans quoq̄ pondusculis susceptis innititur. Et qui currit, manus obquatiens, se sustentat. Quam ob rem ille plus proficit, halteres tenens, quā non tenens: hic velocius currit, manus obquatiens, quā non obquatiens.

Quam ob causam cursus velox tam in hōium genere, quā in ceterorū asantium facit, vt capta a morbo tenent? Quāquā cursus vnusquisq̄ detrahē ad ima genus oē excrementorū putat, vt ambulatio. quapropter crura eorū implent, qui nimij ambulant, qm̄ de parte superiori ad imam labit, & alimentum oē, & excrementum. An motus quidē vbiq̄ agere idē pōt. Verū motus velox, cū vires intēdit, & spiritum retinet, caput concalescit, eiusq̄ venas nimirum inflat, & attrahentes redit facultatis externae, vt frigoris, vt caloris. adde q̄ i pectore cōtinentē

Sectio Quinta

21

A ea quoque attrahi, resorberique inde credendum est. Quibus rebus admittis, locum ægrotare illum necesse est.

10 Cur locis æqualibus, quæ inæqualibus magis fatigatur: ocyus autem iter æquale, quæ inæquale concutitur? An minus laboris tunc est, cum motus non semper eodem habitu agitur, quod ingressu inæquali potius fit: ocyus enim ingredimur, ubi minus contra naturam mouemur. Ergo per locum æqualem parce, atque frequenter

B & ponitur, & attollitur, per inæqualem autem contra. Atqui ratio attollendi contra naturam est: vix namque omnem attollendi usum exequimur. Quod autem per singulos gradus paulum reddis, id multum per multos demum exultat.

11 Cur in planis laboriosius accubamus, quam in concauis? An eadem ratio est, cur etiam in conuexis laboriosius, quæ planis. Cum enim pondus corporis se eundem in locum, in sedendo, accubando colligit, facit per afflictationem, ut laboretur. Incuruum igitur quæ rectum, idque concauum magis tale se exhibet: nostrum etenim corpus in orbem se colligit potius, quæ dirigat in processum. quæ autem eiusmodi sunt, hæc per plura attinguntur à concauis, quæ à planis. His eisdem de causis etiam fit, ut quæ cedunt, minus quæ dura, & retinentia fatigent, & in accubando, & in sedendo.

12 Cur breues deambulationes fatigationem mouere amplius so-

leant? An quia euariant, incommptæque sunt: faciunt enim ut sæpe subsistatur. De contrario autem in contrarium frequenter mutari laboriosum est: neutri namque assuescere sinit. quæ quidem assuescendū vacat fatigatione. Vtrique autem simul ut assuescas, fieri non potest.

Cur qui equo vehuntur, quo longius equus decurrerit, eo magis emittere lachrymas solent? Vtrum quoniam aer, qui se obiectat, subinde eo frigidior est, quo minus teporis corpus attigerit: quod si etiam euenit, qui cursum nudo corpore agunt: frigus autem mouere lachrymam potest. An contra, res enim calida lachrymam ciet, velut Sol. motus autem nimirum calorem efficere potest. An propter ictum illatum ab aere illud accidit. quoniam enim venti aduersi oculos perturbant, sic aer occurrans eo magis ferire potest, quo equus velocius agitur.

Cur cetera membra cum per fricant, pleniora euadant, veter autem soleat extenuari? An per frictionem protinus vehementiore extenuatur, cum is etiam impleri soleat illa fricandi ratione, quam paulatim amplificando admovent. sed non æque proficit, atque caro, qua de re queritur: quippe cum omnino in exercitando, laborando venter precipue extenuetur. Ratio igitur, quod opima quæque concalescentia liquecunt, & ea magis, quæ intensa suapte natura sunt: venter autem cutis est, cutis vero sua natura tensionem habet. Sed

Problematum

- G** Sedenim q̄ vter ceerrime opi
mas, ideo & pingue aliquid sem
per obtinet, nisi morbo laboret.
Cuius rei causam dixerim, q̄ ci
bo ex vicino possit⁹ est. Cum igi
tur oīno pingue res propria na
turæ non sit, sed aduentitiū, nec
ita necessariū, vt caro adhæreat:
ideo & exercitandi, & perfrican
di agitatio ventrē cōcalefaciēs,
liquefacit, & macerat, alimen
tumq̄, quod inde redundet, mē
bris cæteris dispertit. quam ob
rem sedile ventrem opimat, reli
quum corpus extenuat. motio
nes vero, perfriçõesq̄ ventrē
extenuant, reliquum corpus im
plet, & augent.
- 15** Cur peractō lōgo itinere, aut
cursu, si quis se sup̄ summos con
stitit digitos, calces pedum cō
quatiuntur, proniq̄ deorsum la
buntur? An pp̄ continuatū, ve
hementēq̄ motum cōcitati ner
ui nondū requiescunt? Fit enim
sæpe, vt animus euincere corp⁹
totū possit: membra aut̄ singula
inhibere non possit, vbi se quen
dam in modū commouere. non
enim cor, non penē excitum refi
dere anim⁹ cogere potest. Ratio
aut̄ rei, quam quærimus, est, q̄
multū spiritus circa neruos deu
xritur, q̄ nō simul ac substeris,
refrigescere potest. Is igitur spiri
tus cōcutiens, veluti subtrahen
do suo motu deducit, facitq̄ vt
pars remotissima minime conti
neat. itaq̄ calces tremiscūt, quē
admodū imum labriū hoīs irati.
- 16** Qua de causā qui nō cōcitate
admodū currunt, numērose re
spirant? Vtrum q̄ numerus oīs
mensurā certo recipit motu: ta
lis aut̄ motus est, qui per æquas
agitur portiones, quēadmodū
agunt, qui currunt leuiter. Ergo
simulatq̄ agere cursum incepe
rint, respirāt ita, vt cūm spiratio
per cōpares vices propter parē
metiendi motū reddatur, nume
rum siue modulationē possit cō
tinuare. An q̄ omnis spirādi ra
tio compari vicissitudine confi
ci solet, modo quis nō retineat,
sed tenori trahendi à natura de
terminato vtatur. Igitur cūm se
demus, aut ambulamus, q̄ mo
tus corporis mediocris est, nu
merus palām nō fieri potest. cū
itē cursum concitatē agimus, q̄
sensus consequi motū nequeat,
numerum percipere respirandi
haudquāq̄ valemus. At cū me
diocriter nos ipsi cōcitamus, mo
tus ipse mediocris modū respi
randi sensibilem præstans, expli
care numerum potest.
- Quare inter currēdum aer in
flatum cōuertit nobis videtur. M
Vtrū qm̄ dum per cursum agi
tamur, aerem corporib⁹ nostris
continentē exhibitamus, quod nō
nisi flatum mouere profecto est,
quocirca nō solū videtur, sed et
vero in flatū aer cōuertitur. An
q̄ in currendo aerē impetu no
stro violemus: quo factō, sensus
aeris p̄ motū magis afficiamur,
ergo recte in flatū aer se conuer
tere videatur: hoc enim ratione
impetus potest euenire.

Quā

Seccio Quinta

2 2

18 Quam ob rem currentes potius cadimus, quam ambulantes. An quod magis, quam moueamur, attollimus. hoc enim inter cursum, & ambulationem interest.

19 Cur ascendentes genibus, descendentes femoribus elaboramus?

An quoniam dum ascendimus, corpus sursum iactamus, distensionem corporis, genuumque mouemus, ex quo genibus laborandum est. procliuius autem locis, eo femoribus laboratur, quod ipsi enixi crura submouemus. Ad hoc omne, quod praeter naturam sit, laborem, dolo remque mouet. est autem secundum naturam genibus, ut ante flectantur femoribus autem, ut retro, ac locis acciliuis genua retro flectuntur, nam inniti, firmarique volumus: procliuius autem femora antecoguntur, corpus enim se pronum, propensumque ita defert.

20 Cur in itinere media femoris potissimum fatigari solemus? An quod longi cuiusque, atque continui pars potissimum media laborat, cum, si stabilitum, fixumque manet: quod ob rem haec praecipue reputatur: femur autem tale est, ergo partem potissimum media eius fatigare merito solemus.

21 Quod ob causam qui humida constant natura, facile a labore, aestusque strangulantur? An quod humor concalescens transiit in acra, itaque acrius urit, ergo cum ob nimietatem facultas submouendi non datur, refrigeratio nulla subsequitur, atque ita celeriter homo calore infuso, & aduentitio exardescit.

Quapropter sudor, spiritusque cessatio eos iuuant, qui se exercere, qui denique laboribus se dederunt. Cum enim humor discernitur, atque extenuatur, spiritum inde nasci necessarium est.

Quare corpora, quae modice constant, temperataque sunt, in morbum saepius incidunt, & facilius curantur? An utrumque eadem de causa euenit, est enim aequabile, quod modicum est: quod autem aequabile, id compatibilius est, quod ob rem si qua ei pars laborauit, protinus totum collaborat. Immodicum autem contra, utpote quod se iunctius sit, partium suarum uita minus haurit, minusque consensuens est. Ergo saepius id in morbum hac de causa incidit, facilius autem curatur, quoniam malum partium esse omnium est: eo namque debilius redditur, quo se in plura digesserit: itaque curabilius est. Immodicum vero illud, ut quod rem communem cum partibus non habeat, minus quidem egrotat, sed difficilius curatur, quoniam malum vehementius urget.

Cur aequalibus, quam inaequalibus locis magis fatigari solemus? ocyus autem iter aequale, quam inaequale expeditur? An quod minus laboris tum est, cum non assidue habitu eodem mouemur, quae admodum ingressu aequabili potius agitur: ocyus uero ingredimur, cum ubi minus pari tempore attollimus. Ergo per locum aequalem versus attolendi exiguus est, atque frequenter per inaequalem autem est contrario. Quod

Problematum

6 Quod vero per singulos gradus paulum redditur, multū id per multos demum exultat.

24 Cur femora in descendendo, tibiæ in ascendendo laborant? An labor in ascendendo est, quia corpus attollitur: sit enim ut totum corp⁹ nobis oneri sit. Itaq³ cui torū incumbit, & quo torū attollitur, id præcipue præmit, atq³ laborat: hoc autē tibia est. postremā enim hæc longitudinem tenet, nec modo pedis latitudinē aliquā fortitur. vnde sit, **H** ut hoc minus se valeat stabilire. Itaq³ ut humeris, ita tibijs pondus sustinemus, laborēq³ ob eā rem, quo humerus maxime affici solet, tibia quoq³ patiat^r, necesse est. At in descendendo, qm̄ corpus deorsum se desert, ppellitq³ contra naturā, hinc labor, & vexandi ratio provenit: itaq³ laborem huic præcipue admouet, cui incubit, quodq³ vexat. Atqui tibia manet, thorax ponderi est, semur sustinet atq³ vacillat, eo q³ & porrectum in longitudinem **I** est, & superne versatur, quasi scilicet thorax procumbit.

25 Cur iter longius tum esse vī, cū ignari quantū sit ambulamus, q̄ cū gnari, si modo res ceteræ pares adsint? An q³ nosse quantū sit, nō nisi nosse eius numerum est, remq³ non determinatam pluris q̄ determinatam esse perceptū est. Ergo quemadmodum, si nosti quantū sit, finitum id esse necesse est: sic etiam si ignoras, quasi reciproci, ani-

mas cauillat⁹ oberrat, infinitū id esse videtur, quod finitū est. Quā ob rem si quantum quodlibet determinatū non esse putet, velut infinitū id esse videbitur, eo q³ aptum est, ut sit determinatum, at si determinatū non sit, infinitum est: ergo id quoq³ infinitum quodammodo videri necesse est, quod determinatum eē nequaquam videtur.

Cur femora magis, q̄ tibiæ **26** tiganur? Vtrū q³ prope absunt ab ea parte, quæ excrementū cōtinet. itaq³ vbi ea pars agitata nimium recaluerit, femora expeditius ac plenius attrahere possunt, q̄ tibiæ. An q³ femora continentiore cōstant natura: laboratur enim præcipue pp̄ continui distractionem: quippe cū et si nullo excremento substante fessi sumus, nō femorib⁹, ac lumbis acrius laboram⁹. An quō inguina per ictum oriri nouimus, propter venarū & nervorum societate, ita etiam lassitudo por⁹ in femur incumbit: quod quidē ab initio proprius abest. An q³ femur eadē habitus ratione fungit suo munere magis, q̄ tibia: quæ quidem res laboriosior est. An q³ femora carnis copiam sustinent, itaq³ res affatim i his inest, quā naturæ rationi tribuimus.

Quam ob causam tubercula, **27** & vlcera nōnullis ex labore proveniūt. An corpore impuro motus concalesciens, excrementa alia etiā cum sudore vaporatim defringit, quæ crassa & humore prauo,

Sectio Quinta

23

A prauo, hoc est acuto, aut amaro, aut falso contenta, fecerim penitus sua ob concretionem non quiescit: itaque per carnem intumescunt atque exulcerantur propter amarum humoris violentiam.

28 Cur non protinus ab exercitatione, aut a medicamento epoto cibum assumi debeat? An quod adhuc corpus purgatur, nec dum a labore quiescit, excrementa excita redundant.

29 Quia ob rem currere, quam ambulare difficilius est? An quod plus oneris fert qui currit: is enim elatus, ac pendens, onus super se totum sustinet. At qui ambulat, parte insistente vicissim sustentatur, quasi pariete ad motum requiescat.

30 Cur non protinus ab exercitatione esurire incipimus? Vtrum propter colliquesationis residua, dum penitus concoquatur. An propter spiritum, quem labor ex humore subito mouet. An propter sitim, quam laboris calor inducit, haec enim accidunt omnia.

31 Cur genitura si somnis his profluere solet, qui aut labore lassescunt, aut tunc consumuntur? An quod oino ita incontinentes sunt, quod natura calida & humida constitit: semper enim tale natura est. Quod autem tale est, ex his, qui tali habitu sunt, potissimum profluit, cum calor somni accessit. quippe cum corpora tantisper exiguum momentum desiderant, idque intrinsicum, non extrinsecus. Lassam autem, & tabescentes ita affecti sunt. redundant enim, & lassam colliqua-

mentis calidis propter fatigationem, & motum, & tabefacti propter distillationem, & calorem, quem inflammatio mouet.

Quia ob causam cruris suum sinistrum diutius perfricare cuius difficilius est, quam dextrum? An quod parte dextra laborare valeamus: rebus autem praeter naturam proficiscentibus, annumeranda cruris sinistri frictio est: sit enim dextra transversa in partem obiectam. Quae autem praeter naturam sunt, haec factu sunt difficilia. Sinistra vero manu partem perfricando dextram, nil tale percipimus: quoniam haec neutram in partem apta potens est.

Cur breues deambulationes laboriosiores sunt? An quod crebro subtilissimus, neque aquabili incessu mouemur, cum flectimus: quod certe laboriosum est.

Cur in Sole cum stamus, amplius recalciscimus, quam cum mouemur: cum tamen motus omnis vim calefactoriam habeat? An non omne mouendi genus calefacit, sed est etiam quod refrigeret. quod etiam in ollis feruentibus patet, quoties eas afflamus, aut versamus. An quia cum stamus calor permanet: aut cum permanet, amplius calefacit, quam cum mouetur. Corpus enim nostrum vapore de se quendam mittit assidue repidum, qui proximum aerem tepescit, quemadmodum initio. Cum igitur quiescimus, aer nos circumfundens, calidus ob praedictam causam reddit. At cum mouemur, statim excitatur,

* in nocte polluantur,

* exigua peritione egeat, itaque:

Problematum

Excitatur, qui refrigerare nos potest. flat⁹ enim quisq³ frigid⁹ est.

35 Quam ob causam qui equo currunt, quo contentius cursum arripit equus, eo magis lachrymas mittunt: & qui pedibus, eo magis, quo intederint vehementius: Vtrum quoniam aer occurrans frigidus est. frigus enim lachrymas mouet, quippe q³ contrahendo, condensandoq³ carnem, humorē exprimat. An potius contra. calor enim sudorem

Helicit: lachryma autē sudor quidam est. quapropter à concalescentione vtrunq³ mouetur, & sudor, & lachryma, falsaq³ pariter ambo sentiuntur: calorem autē efficere mot⁹ potest. An propter actus ictum. quomodo enim flatu aduersi oculos perturbāt, ita etiam aer, qui se obiecit, quō quis cōtēntius equū agitāt, aut ipse currit, eō magis ictu quodā molli obuerberat, & ferit. quo fit vt se lachrymaz promant, scilicet meatibus oculorū relaxatis

Impulsu eiusmodi. Omnis etenim ictus vim aut secandi habet, aut collidendi, & contundendi.

36 Quā ob rem qui cursum conitate agunt, conuulsis maxime corripiantur, vbi quis inter currendum eis substituerit: An q³ ea potissimum diuelluntur, quæ in partem contrariam vehementer trahimus, atq³ mouemus. Cū igitur homini currenti, vehementerq³ membra vitra propellēti, quis obuiam factus obstitit, accidit vt in partē retorqueant

contrariā, quæ adhuc ante perrendunt, atq³ proripiunt. Itaq³ diuulsio eo vehementior incidit, quo cursum contentius agitur.

Cur ambulationes minus laboriosæ sunt, quæ inæquales, q³ quæ recte aguntur: An quod elatio erecta secundum naturā corporis vniuersi est. ideo ambulationes, quas loca æquabilia præstāt, laboriosiores, quā inæquabiles sunt, quod in easdem partes laborem admouent, quod in æquales illæ non faciunt: disper

tiunt enim magis in omnes corporis partes. Calidis vero temporib⁹ arctæ ambulationes plus valent, quā frigidis: quippe quæ partibus externis laboris plus afferant, & quidem sudorē ob eam rem euocādo extenuēt. Frigidis cōtra carnem reddūo constantiorem, & stomachum excitent, ciborumq³ faciunt auidiorem. Partibus enim internis calorem augent, membristq³ ad frigoris appulsū torpentibus, locū intimum calore amplifi

lefacit.

Sectio Sexta

24

ARISTOTELIS

PROBLEMATVM

SECTIO SEXTA.

*Eorum, que ad sessionem, accubatum,
& habitum corporis pertinent:
cuius quæstiones. 7.*

Vr sedile alios impleat, alios extenuet. Vtrum habitus corporum distent inter sese, ut alij calidi, alij frigidi sint. ergo si ita est, calidi implentur: cibum enim corpus vi sui caloris exuperat. frigidi autem, quod aduentitium calorem desiderant, quem ex mouendi ratione potissimum corpus acquirat, concoquere nequeunt, dum quiescunt. An quod alij excrementis redundant, & ob eam rem morum, qui ea consumat, desiderant, alij non.

Cur partes corporis distende sint, quod qui se exercitant, facere consueuerunt. An quod meatus spiritu suo perpurgari oporteat.

Cur inflexo corpore cubare melius est, quod et Medici plerique præcipiunt. An quod venter cum recalescit, concoquere celerius potest: sic autem sit, ut recaleat. Ad hæc, locum flatibus dare, in quem incumbant, & innituntur oportet: ita enim minime infestabile. hinc enim & varices, & cæteri abscessus iuuant, quod ventriculos continent, in quibus flatum recipere queunt. Ergo corpore extenso, caueri nulla eiusmodi adigi potest locum

lesacit. Itaque efficitur, vtrardum ambulandi genus sudores moueat, spiritum suspendendo extenuet, lumbis dolorem infligat: erura enim magna cum difficultate se in sublime recipiunt, lumbos inflectunt, frangunt, euellunt: quibus de causis labor præcipuus sequatur necesse est. Locis autem duris, ac renitentibus habitus ambulationes musculos, & nervos crurium effatigat: quippe quæ contentiones tam nervis quam musculis moueant, cum enixu aganter violento molibus vero & cedentibus locis facta ambulatione, articuli potissimum sentiunt. flexus enim articulorum percrescit, cum solum succumbat, dilabatur, & cedat. Eadem autem questio est.

Cur locis arduis difficilius ambulemus? An quoniam omnis ingressus attolentia, & positione conficitur. attollere igitur præter naturam est, ponere secundum naturam, proponere medium tenet. In ambulando autem locis arduis, multum fortis illius auctore à natura proculdubio est.

Quare qui cursum ex quo arripiunt minus decidunt? An quod magis cauent, quam timent.

timere magis cauent.

Problematum

G locum etenim omnē viscera occupant. inflexo autem, singula laxantur, & sinuantur.

4 Cur vertigo surgenti potius accidat, q̄ sedenti? An qm̄ quiescenti humor vniuersus vnū in membrū se colligit: ex quo cruda etiā oua nequeūt circūuerti, sed protinus decidunt: mouenti autē humor se æque expandit. Surgim⁹ igitur à quiete, qua ita affecti sumus: sedem⁹ vero à motu, quo humor æquabili modo

H quaq̄ versus se porrigit.

5 Quam ob causam cum parte corporis dextra cubamus, somnus magis accedit? Vtrū q̄ vigilantes contra, q̄ dormientes habemus. ergo cū vigilando parte accubemus sinistra, contrarium sequetur in dormiendo, initio, cū id contrariū sit. An q̄ somnus priuatio motionis est. partes igit̄, quarū mouere interest, quiescat oportet: dextrarū autē partium mouere interest. Cū autē ita accubamus, velut initiiū quoddam resurgēdi detentum, obligatum⁹ habemus.

6 Cur torpeamus, & cur man⁹ potissimum, & pedes? An q̄ torpor refrigeratio est: sit enim pp̄ sanguinis priuationē, translatio nem⁹. Manus autē, & pedes, omnium maxime partium carnis inopes, nerui vberes sūt, sed p̄cipue pedes, itaq̄ ad refrigerationem celerem sua natura nimium habiles redduntur.

7 Cur libenter in latus accubamus sinistrū, in dextrum autē po-

tius dormimus? Vtrum qm̄ conuersi ad lucē, min⁹ dormire possumus, somn⁹ enim in tenebris ocyus obrepit. An q̄ dum in latus accubamus sinistrū, vigilare magna ex parte consueuim⁹, & operum functio sic nobis expeditior est. Itaq̄ ad cōtrarium opus contrarius habitus, siue sius requiritur. inuitatur autem quies magis ad opus fungendū habitus sui ratione.

ARISTOTELIS

PROBLEMATVM

SECTIO SEPTIMA.

Horum, quæ ad consensum naturæ animalium pertinent: cuius quæstiones. 5.

Vr à morbis nō nullis egrotant, qui ap-
propinquarint, à sanitate nemo sanari potest? An qm̄ morbus motio est, sanitas autē quies: ergo illē mouere potest, hæc nō potest. An q̄ alterū non voluntarie, alterum volūtarie accidit: res autē nō voluntariē à volūtaris, cōsultis plurimū differūt.

Cur oscitanti sæpe in oscitando respondemus: & cū mingen-tem quēpiā videmus, ad mingendū mouemur? quod iumentis p̄cipue accidit: An propter memoriā: mouentur enim ea ipsa parte, quoties meminerimus, hominibus tñ, quia sensu p̄cediti sunt faciliore, statim vbi viderint,

1 In duobus sequenti-
bus seditio-
nibus, ac
ordie Gar-
cui codex
a Lanno
valde di-
ferunt.

2

Seccio Septima

25

- A**derint, euenit, vt moueantur, reminiſcantur: iumentis autē viſſe non ſatis eſt, ſed alio quoq; ſenſu opus eſt. Quambrē addito etiam olfactu, mouetur. qm̄ ſenſus hic in brutis mobilior eſt. Vnde fit, vt eodem in loco ſequētia mingant omnia, quo primū eminxerit. cum enim præcipue mouent, cum olfaciunt: olfaciūt autē, poſteaq; appropinquant.
- 3** Quāobrem cūm ſecari quēpiam, aut vri, aut torqueri, aut aliqua re tetra affici videm⁹, animo vicē eius doleamus? An q̄ omnium cōis natura humana eſt. ignoſcimus ergo, cūm tale quipiam inſpeximus, propter naturæ conſortionem, & familiaritatem. An q̄ ſiō nare, & aures delibationes quādam rerum obduſtarum pro ſua facultate concipiunt, ſic etiā aſpectus afficitur, & a re delectabili, & a trīſti.
- 4** Cur a tabe, & lippitudine, & ſcabie capiuntur, qui appropinquant ab aqua autem inter cute, aut febre, aut ſtupore attonito, aut aliquo ex numero cætorum malorum capi nequeunt?
- C** An a lippitudine, quoniā ocul⁹ pars noſtri corporis mobiliſſima eſt, cæterarum maxime omnium rei ſibi obiectæ ſimilis reddi poſteſt, quippe qui facile moueatur ab eo quod moueat: itaq; ſit, vt cum perturbatum obſpicit oculum, facile ipſe etiam perturbetur. Talis autē contagio ideo ſit, quoniam ſpiritum viciat, grauemet reddit, celerrime autem omnes
- morbis arripiuntur hī, qui ſpiritu corrupto proueniūt, quale eſt omne peſtilens genus: qui autem appropinquant, talē proſecto ſpiritum trahit, qualē eger ille reddiderit. Egrotat igitur, quia morbiſerum eſt, quod ſpiritu trahitur: ab yno autē morbū excipit, qm̄ vnus ille ſic ſpirat, cæteri ſecus: eundem vero, quia quo egrotat, hoc nō aliter ſpirat, q̄ fuerit affectus. Sed ſcabies magis, q̄ lepra, cæteraq; vitia generis ei uſq; afficere poſteſt: quoniā per ſumma corporis errat, & humore manat glutinoſo: genus namq; prurientiū omne tale eſt. Itaq; idipſum quia per ſumma oritur, glutinoſumq; eſt, nimirum idcirco attingere poſteſt, cætera nequeunt, vel quia non per ſumma proueniūt, vel quia perſiſtere ſuam ob ſiccitatē non poſſunt, quamuis per ſummam cutem oriantur.
- Quid eſt, q̄ nonnulla ex hīs, q̄ ſ auditu trīſtia nobis occurrunt, vt inhorreſcamus, efficiant? vt ſerra cū exacuitur, et pumex cū ſecaſ, lapis cum mola frangitur? Quæ autē notæ affectionū patēt aſpectui, hæc genera affectionū ipſa in nobis creāt: dentes enim ſtupeſcunt, cū aliquos rem acida edentes aſpicimus. Et pleriq; cū hoſes laqueo ſuſpendi, vel aliter ſtrāgulari viderēt, ipſi defecerūt: An q̄ vox omnis, genūſq; oē ſtrependi ſpiritus eſt, q̄ noſtrum ſubiens ſenſum, mouere nos ſolet: cumq; ſuum moriū

Extra ord. Ariſt. D vel

Problematum

G vel magnitudine, vel pulsu vehementiore amplificauit, aliquid ex his, quæ nostro in corpore latent, immutat, & sæpe iterimit. Ergo spiritus, qui quauis magni, lenes tñ adierunt, ñ sedē ipsam cōmouent sentiēdi, & læticia ob eam rem nos afficiūt. Asperi autem, qm̄ istum inferūt vehemētiorem, sedem utiq; illam concutiunt, longeq; pro ictus sui facultate se porrigunt: quod idem res quoq; frigida faciunt. Frigiditas enim vis quædā est: sed hanc horrorē inuhere posse, dictū iā est. Asperitas vero, q̄ pulsu frequenter initiū pilorum concutiens, in partē pellit aduersā, efficit, ut pili se erigāt. pulso nāq; initio, cacumen pilorum se transferat in partē aduersā, necesse est. itaq; sit, ut pili exurgant: oēs enim deorsum procumbunt. Et spiritus quoq; qui per aures corpori se insinuat, de summis ad ima se desert. Ergo cū soni, quos modo diximus, asperi sint, horror utiq; ob causam prædictam moueri potest. Sed euenit, ut cæteris partibus potius, q̄ in capite moueatur: qm̄ ut pili partium cæterarū imbecilliores sunt, sic affectus hic imbecillus occurrit. Cū vero sensus audiēdi, q̄ videndi obtusior sit, affectus quoq; hebetiores per summa errāt, qui ab eo ipso proficiūtur. horror aut talis est: quamobrē multis, ac varijs causis existit. Sensus videndi vero, cū omniū exquisitissimus certe sit, euenta quoq;

ipsa pro sua præstantia solet ingerere. quo circa efficiē, ut ipsi veri affectus proficiū ex eo possint, quauis vero leuiore. At in sensu audiēti, ut ipsos minime, sic eorum expectationem nimis, horremus. rei enim tristis, & anxie expectatio exillit.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO OCTAUA.

Eorum, quæ ad rigorem, atq; horrorem pertinent: cuius questionis. 19.

Va de causa liuidi, qui rigent, efficiuntur. An quoniā sanguis appulsu frigidus gelascit, gelatus autem nigrescit propter caloris inopiam: albedo namq; igni tribuit. Quapropter his maxime, qui ætate processerunt, caro liuescit, eo quod calorem minimum obtrinent.

Cur extrema corporis maxime riget? An propter angustia foramina enim, quæ in his insunt angusta, parui obtrinent sanguinis, & ob eam rem parum caloris sortiuntur: sanguis enim calidus est.

Cur pedes magis tunc rigent, cum suspensi tenentur? Vtrum quod frigus amplius ad eos aspirat. An quod sanguis in breuiorē se contrahit partē: itaq; reliquum frigori opportunius redditur, cū calor desit.

Cur

Sectio Octaua

26

4 Cur tpe frigidus maxime vis

A illa famis intolerabilis incidat, qui caninus appetitus vocatus est, & hyberno potius, q̄ estiuo. An q̄ vitiū hoc ob inopiā alimēti sicci solet accidere. tpe autē frigidus & hyberno, cū calor in angusta se cōtrahit, ocyus interdum deficit alimentū: quod cū defuerit, vitiū id esuriendi accidere consentaneū est. At si in ea cibi uitiosa cupiditate resolutio, imbecillitasq̄ secuta est, materia statim interna corporis a collecto calore colliquescit, quā si ad locum cibo a natura destinātū influxerit, pro cibo seipsam corpori applicabit: sed si spirandi sedē adiuuerit, obmutescere, atq̄ languescere necesse est. obmutescere inquit, qm̄ spirandi meatus intersepitur, atq̄ obsidet: languescere autē est pp̄ inediam, cōsumptionēq̄ corporis. Celeriter tñ, paucisq̄ remedijs subueniē, eo q̄ eius mali ori⁹ extrinsecus est, frigus enim calorē corporis nostri intro compellens, ac contrahens, insatiabilem edendi illam cupiditatē inh̄cit, atq̄ intendit. Quāobrem quo modo, qui in metuendo tremebant, pallebantq̄, periculo demū liberati, subito ad priorē redeunt statum: sic et esurientes illi, vbi parū sumpserunt panis, citissime recreantur: vt qui vi paulo a naturę ratione summoti aberrent, nō qui penitus corrupti desciscant, quod. n. naturę tenorē in partem aduersam violat, idē suę naturę eun-

de. n. restituit. Ergo dimissis cō- tummodo sat est, quēadmodū cum aduersi inter se pueri sunt enixi retrahunt: quippe qui su- ne dimisso, resupini protinus decidunt.

Cur homines pleni admodū srigent, cū tamē pingue omne calidum sit? An propter amplitudinem molis. vt longe a calore interiore distant partes extremę corporis, sic prope ab extremo frigore absunt.

Cur exercitati frigus vehemē- tius sentiūt, q̄ inexercitati? Vtrū qm̄ pingue consumptū a laboribus est, quod vtiq̄ repore pręstare potest: calidū enim opimū est. An q̄ spirantia, solutioraq̄ corpora eorū ideo sunt, qm̄ pingue, excrementumq̄ omne detractum est, ita vt frigus arcere nequeant. An q̄ meatibus p̄ sudationem patefactis veluti ostia complura aperiuntur, habitum autē non eundem sanitati, & robori esse idoneum manifestum est: alteri namq̄ pinguis, alteri laxus videtur planē conuenire.

Cur vt aqua frigida, sic et calida infusa horrescimus? res enī cōtrarias inter se idē efficere posse absurdū est. An frigida infusa calor interior extinct⁹ horrore mouet: calida autē frigus externum circumobstans in vnum, seq̄ profugū intercolligens efficere identidem potest. Quāobrem vtrūq̄ ab eodem agitur: verum alias ab interiore, alias ab exteriorē, vt dictum iam est.

D ij Cur

Problematum

- 8 Cur pili in cute inhorrescunt?
- 9 An vbi cutē contraxerūt, merito eriguntur, contrahunt autē & rigore, & alijs plerūq; affectibus.
- 10 Cur ad extremam vrinæ missionē inhorrescere solemus? An dum humor calid⁹ ille inest, vesica, & meatus qui circa eam positi sunt, pleni, expertesq; frigoris substantia: post vero, vbi effluxerit, aere frigido replētur: quippe cām inane nihil ēē naturæ ratio patiat, sed aut aeris, aut corporis plenū esse vñ quodq; necesse sit. Quōd igitur aer se induxerit frigidus, recte vt inhorrescamus, euenire solitum est.
- 11 Cur lingua rigentium, quem admodū vinolentorum errare solet? Vtrum quod a frigore cōcreuit, ac indurefcit, mouēti difficilis redditur, itaq; explanare non potest. An quia partes exteriores appulsu densantur frigoris, humor intus collapsus linguam madificat, ex quo suo fungi officio lingua nequit, vt de vinolentis etiā diximus. An q̄ per tremorem à rigore inductū motus temere agit, articulate vocabula lingua edere non potest, itaq; oberrat, & hæsiat.
- 12 Cur pili rigentū eriguntur? An q̄ ex refrigeratione calor in partē interiōrē se colligit: vbi autem carni caloris beneficium desuit, magis coagit: quod cām sit, pili erectiores effici coguntur.
- 13 Cur hyeme cū currimus, magis rigemus, q̄ cū stamus? An q̄ aer nostra ambiens corpora, cum stamus, vbi semel concalescit, nullā præterea molestiam infert: cum autē currimus, alius atq; alius subinde frigidus occurrit: itaq; facit, vt magis rigeamus. Ad hæc, aer cū mouet, frigidior redditur: quod quidē in currendo maxime incidit.
- 14 Cur tpe matutino frig⁹ acri⁹ est, cū tñ Sol propius adsit? An q̄ plus tps absentiz Solis exultat, itaq; terra magis refrigerata est. An q̄ die instāte ros, & pruina cadere solent, quæ frigidā sunt. An hæc etiā ideo cadūt, qm calor, qui sursum se extulit, vi frigoris superat, idq; non nisi Solis absentia euenit. Quocirca cum longe distat, nō cadunt: cū propius, tum cadunt, atq; gelantur, q̄ locus vehementius refrigeratus est, propter Solis diuturniorem absentia. An die instāte potius status incitantur nocturni, qui gelidi admodum spirant. An nobis frigus acrius idcirco esse videatur, q̄ cibi concocti iā sunt. inaniore autem cū sumus, frig⁹ vtiq; acrius sentim⁹. Argumentum, q̄ à vomitu maxime frigere solemus.
- 15 Cur vbi sternimus, vel min⁹ ximus, plerunq; inhorremus? An q̄ ratione vtraq; venis subtrahitur: quæ cū redditæ sint inaniore, aer ingreditur frigidus, qui rigorem ciere potest.
- 16 Qua de causa qui vehemēter frigent, si statim copioso igne cōcalescant, indolescūt: si paulatim vero tepescant, sine magno dolore

Sectio Octaua

27

- A** recreabuntur: an quofino cum ex contrarijs in contrariu profici-
fcitur, magni effci commutatio
folet, vt in arbore, fi quis paula-
tim defleat, nihil e quod ftirps
ipfa laboret. at fi vehementius
corripit, nec fenfum adducit, fra-
gatur neceffe eft. Ergo fi fimile a
fuo fimili affici nihil pot: vt aut
calor hominis frigentis iatus fe
coffifit, & colligit, fic humor, &
rigor parti exteriori relinquunt
contrariumque fui contrarij cor-
rumpens eft: efficitur recte, vt fi
fenfim, paulatimque tepescant, ca-
lor prouocet, & exeat, itaque mi-
nus doleat: fin subito recalefcant,
amplius adducat, & astringat,
itaque dolendum acrius fit.
- 16** Cur refrigerati magis ab eo-
de calore vrimur, atque dolemus?
Vtrum caro fuz causa densitatis
calorem occurrentem fibi tena-
cius fufcipit, ex quo plumbu ca-
lidius redditur, quam lana. An calor
vi penetrat, eo quod foramina ni-
mio frigore congelauerunt.
- 17** Qua ob causam non rigent,
qui irascuntur: An quod ira & exan-
defcentia timiditati contrarij af-
fectus sunt. Est autem ira ex igne
proficifcens. cum enim intus co-
pia ignis retinemus, concalefcim-
us: quod maxime in pueris gra-
te pfpicere licet. pueri namque pri-
mum fpiritus copia retrahunt, dein-
de rubefcunt. calor enim cum in-
tus affatim fubftat, atque humifi-
cat, facit vt erubefcant. nam fi quis
large aqua frigidam his infuderit,
irra sedabit: fic enim calor extin-
- guitur. Paudi autem, & pteriti co-
tra: riget enim, & frigidi, pallidi que
reddunt. calor namque eorum fe fum-
mis de partibus feuocat ad imas.
- Quamobre quoties inhorre-
fcimus, pili eriguntur: An quod in hu-
more occlufi continetur: humor
enim a pili altitudine vincitur.
horror autem pulsu frigoris fieri so-
let. frigus vero calidu humore
congelet, naturae ratio vult. ergo
vbi commutatus, congelatusque hu-
mor eft, in quo pili inhaerent, pi-
los ipfos mutari coftentaneu eft.
- Aut igit in partem aduerfam fe
transferrent, aut in eadem mane-
bunt, fi rursus vincere humore
potuerint. at verifimile non eft,
vt humore gelatu, coacti que pi-
lus vincere fuo pondusculo pos-
fit. Ergo fi pilus vndique gelido
humore obfeffus, ne quod valeat
inclinari, refstat sane vt erectus
coffifit. An quoniam calor pulfus fri-
gore ad locu interiore se collig-
git. vbi autem calor fe a carne di-
mouit, caro plenius cogitur, co-
actaque, pilos eminentius erigi co-
git: quo modo, fi cum terrae festu-
cam, aut aliud quodlibet infixe-
ris, coftruas, atque vndique terram
colligas, efficies, vt magis erigi
poffit quod infixu eft, quam si terra
minus effe coactum fueris.
- Quam ob causam qui rigent
maxime, dormire non valcant
An quoniam qui riget, fpiritu ma-
gis retinet, quam laxat: qui dormit,
magis reddit, quam attrahit. facit
igitur rigor, vt contra agatur,
quam cum dormitur.

D iij Aristot.

Problematum ARISTOTELIS

PROBLEMATVM

SECTIO NONA:

**fugillata,
& cicatri-
ces, & ubi
ea pūēt*

*Estum, quæ ad vlcera, & cicatrices,
& pelles periturnas: cuius
quæstiones. 14.*

1 **C**ur pelles recenter de-
tractæ, maximeq; arie-
rum, verberū vulne-
ribus, & vicibus ad-
moræ, & oua super cōtracta pro-
hibent vlcera, ne consistant? An
ratione vtraq; humor colligi, in-
tumescere prohibet. Pars enim
collisa humorē trahit, intume-
scitq; propter feruorem: oua sua
lentitia glutinant, atq; ita intu-
mescere non sinunt, vt etiam in
ambustis glutine agitur. Cōglu-
tinare possunt pelles quoq; ob
suam lentitiam hærentes nimi-
rum, simulq; suo calore conco-
quunt, inflammationēq; sedāt.
neque enim detrahære eas sole-
mus, nisi diebus aliquot post.
Etiam qui ex sale acetoue perfri-
candum censent, inflammationē
tollere volunt.

2 **C**ur cicatrices reliquo quidē
in corpore nigre, oculis albæ in-
ducuntur? An q; cicatrix colorē
priori cōtrarium trahit, scilicet
quædamodū omnia, quæ egro-
tarine: vlcera autem parte oculi
nigra contrahi solent. verantū
neq; in corpore statim nigrescūt,
sed principio albæ sunt: neq; in
oculo sp̄ nigre, sed demū vel ex
toto, vel magna ex pte reddūt.

Cur ferula oras siue ambitū;
plagæ rubidum, medium albū
facit? Vtrum q; sanguinem pel-
lit ex medio, q; maxime ferit, q;
in orbem se colligit, & rotunda
est. An ea quidem de causa san-
guinē deinde redire oporteret.
Rubedo autem non nisi concur-
sus sanguinis est, isq; in eum lo-
cum, qui ictus est.

Quare cū membra à ferula
vehementius feriuntur, mediū
carnis albū, orq; rubræ reddunt:
ligno autē contra, medium am-
phus rubet? An q; ferula suā ob
leuitatē, vbi vehemēter percul-
sit, sanguinē residentē p̄ summa
dissipat. itaq; vnde sanguis do-
suerit, mox ea pars alba existit:
quò autē pleni⁹ fluxit, hic rubor
ambit. Cūq; plaga intumuit, san-
guis cito suā sedē repetere nō po-
test, qm̄ & exiguus est, & rela-
tionē per accliuē agat necesse ē:
nō enim nisi copia magna refer-
ri potest cōtra naturā. At ictus,
quos dura corpora inferant, affli-
gunt, collidūtq; ponderis sui ra-
tione, ac robore. Afflictum itaq;
mediū cauum reddit, collisum
autē rarum existit: collisio namq;
dissectio, & distractio leuis est.
Quod cū cauum, collisumq; red-
datur, sanguis ad id summus de-
oris vndiq; fert: nā & aptus ferri
deorsum est, & laxa expeditus
subit, q; ea cedunt facilius. Vbi
autē sanguis cō ipse se colligit, ef-
ficatur merito, vt medium rubo-
re tingatur: oræ autē, quas dese-
ruit, albedine decolorentur.

Cur

Sectio Nona

28

- 5 Cur nigrae cicatrices hosum
A sunt, qui vitio lienis tenent? An
q sanguis eorum corruptus est,
pp admistionem morboſi, dilu-
tiſq sanguinis, qui a liene proce-
dit. Cicatrix igit cute prætenui,
ſummaſq conſiſtit. ſanguis vero
ille, quia vt dilut⁹ & calidus ſit,
niger eſt, cicatricē nigrā tranſpe-
ctus vtiq⁹ oſtendit, & quidē ſæ-
pius. Hac eadē de cauſa cicatrix
nigrior ſit: ſanguis etenim cutis
imbecillitate frigēſcit, & calore
euaporatē attrior reddit. Senio-
rib⁹ ē pari rōne cutis magis ni-
greſcit, & natiuę cicatrices attrio-
res, q̄ iunioribus habentur. eſt
enim quaſi vibicatū corp⁹ eorū
eorū, non ob aliquā cutis tenui-
tatem, ſed q̄ calor deſecerit.
- 6 Vtrū quęcunq⁹ rei eiufdē cau-
ſam obtinēt, vim habent eandē
ad agendum, an non vtrū cau-
ſa, cū vibices diſcuti & ab ere, &
a ridicula, & a faba cōmanduca-
ta, & a pulmone, & ab argilla, &
ab alijs huiuſcemodi poſſint, ſin-
gulane vi eadē hoc ſufficiant, an
diuerſa? An res ideo tollit, qm̄ ru-
biginē præ ſe fert, quæ pro me-
dicamento accipi pōt. Faba ve-
ro, & pulmo, & argilla, eo q̄ ad
ſe attrahūt, pp ſui corporis rari-
tatem: cæteraſq prædicta alijs ex
cauſis idē faciunt. An vltimum
quidē in his oib⁹ idē eſt. quod
aut antecedit, hoc diſcrimini fo-
re, nihil eſt, quod prohibeat.
- 7 Cur cæterę cicatrices nigrae,
oculi albę cōſiſtunt? An q̄ cica-
trices colorē contrahunt cōtra-

rium parti, in qua efficiunt: at in D
parte oculi nigra fieri ſolēt: ergo
albę efficiantur neceſſe eſt.

Cur iſtus ferulę dolorē am- 3
plius mouet, q̄ aliquod durio-
rum? ita enim deprehendēt, ſiſq
cū verberat, rōne cōſyderat: cū
tñ iſtū durioris, vehemētiorem
eſſe rō potior exigit. acrius enī
ferit, quod durius eſt. An q̄ ca-
ro non ſolū cū percutitur, ſed
ē cū repercutit, dolet. Igitur a
duris percuti tantū poteſt: cedit
enim propter eorum duritiem.
At vero a ferula vtrunq⁹ ſanē ac B
cidit, vt & percutiatur, & reper-
cutiat, propter ponderis leuita-
tem, cū ſ. non cedat, ſed renitat,
ita vt iſtus poſſit duplicari.

Cur thapſia, & cyathus, quę
cōtraria planē inter ſe ſunt, pari 9
ter vibices poſſint diſcutere, hic
principio, illa poſt? cyathus enī
frigidus eſt, quod etiā poeta in-
quit Homerus: Et gelido dentes
deſixit in ære: thapſia vero cali- 10
da, & vrens. An q̄ vt animo de-
ficiētib⁹ aqua, ſic cyath⁹ vibica-
tis occurrit. Obuiās enim refri- P
geratio calorē prohibet educi ē
ſanguine, q̄ iſtū ad ſumma cō
fluere corpis, atq̄ cōcreſcere ſo-
let, vbi calor deceſſerit. ſit. n. vt
pinde ac ſi extra ſit, congeleſc, cū
ſub cute ē, ppēt⁹ abeſt, vt extra
ſit. at vero cū calori exit⁹ negaſc,
nō cōcreſcit, ſed ſe rursū diſſun-
dit, & ſedē vñ effluxit, repetit.
Quod idē thapſia quoq⁹ pſtare
pōt, quippe q̄ caloris ſui ſacula-
te phibeat, ne ſanguis gelaſcat.

D iij Cur

Problematum

ARISTOTELIS

PROBLEMATVM

SECTIO DECIMA:

*Exum, quæ ad res naturales pertinent:
cuius questiones. 67.*

Ver in animantium ge-
nere alia tussunt, alia
non: verbi gratia, hō
tussit, bos minime.

Vtrū q̄ ceteris maxima ex par-
te excrementū aliorum se ver-
tit: homini autē eō conuerti narū
ra uoluit. An q̄ homo maximū,
humidissimūq̄ cerebrū con-
tinet. tussis autem pituita distil-
lante fieri solet.

Cur homini tantūmodo ex
omni animantium numero san-
guis ē naribus defluit? An qm̄
plurimū cerebrū, idemq̄ humi-
dissimū homo continet: vnde
venæ excrementis per ora eodē
tendētia nimium repletæ, pro-
fundere inde coguntur. Sanguis
enim viciatus quisq̄ integro te-
nuior reddit. talis autē est, qui se
cerebri excrementis miscuerit,
& quasi in sanienem degenerat.

Cur aliq̄ ex animantibus sub
cutē, alia intra carnē, alia vtroq̄
modo pinguescere cōsueuerūt?
An quibus densa est caro, h̄s in-
ter cutē & carnē humor præte-
nuis cogitur: q̄ is semper sua na-
tura eminet, atq̄ residet, qui tan-
dem concoctus pingue effici so-
let. Quæ autē carne sunt rariore,
cutēq̄ gerunt obuiā, hæc opima
intra

10 Cur p̄cis quibusdā admodū,
G ut cyathis, alijsq̄ generis eiūsdē
vibices reprimi, resolutisq̄ p̄ter-
An qm̄ res natura frigida est: ter-
go calorē effluere vetat ē sangui-
ne, quē ictus collegit. eo nōq̄ per
summa corporis exhausto, vibex
existit. itaq̄ celeriter admodū
est, antequā geletur. Et thapsia
vero ex melle illita eadē de cau-
sa iuuat: quia enim calida ē, san-
guinē refrigerare prohibet.

11 Cur si eodē in loco sæpius vl-
cus extiterit, cicatrix atra duocē-
H An quacūq̄ p̄te vlcus se ostēde-
rit, hæc admodū debilitat, eotq̄
magis, quo vlceratū sæpius sit:
debile ē: oē frigescit, humorisq̄
plenu ē: quo fit, vt nigrū quoq̄
appareat. Et qdē vlcera magna,
& vetera cicatrice atra obducta
videm. Sæpe autē vlcus coepisse
n aliud ē, nisi vlc⁹ diu habuisse.

12 Cur vibicib⁹ cyathos admo-
uer sole? An q̄ loc⁹, q̄ ictū sue-
rim⁹, refrigerat, calorq̄ inde oīs
desit. cyath⁹ itaq̄ admodū facit
I gr̄is frigiditate, ne calor abeat.

13 Cur pili cicatricib⁹ nequeūt
exoriri? An q̄ omnes meat⁹ ob-
cæcantur, & variant, ē quibus
pili se promouere solent.

14 Cur ictus tumorē, liuorēq̄ su-
scipiāt? An q̄ de loco p̄cusso hu-
mores disseci i loca, p̄xima ru-
unt, i q̄b⁹ offendētes retorquēt.
itaq̄ coniuncta, conglutinataq̄
humorū copia, tumor per colle-
ctionē exurgit: & si quæ venulæ
ruptæ sint, cōfluuiū id humoris
subcruentum fiat necesse est.

Seccio Decima

29

A intra carnem redduntur. Quæ vero utroque modo se habent, utroque etiam pinguescunt.

4 Cur vitiliginem pueri, mulieres minus habent, quam viri, & in eo ipso sexum, quæ pro uetate sunt, magis habent, quam minores? An quæ vitiligo exitus spiritus est. Corpora autem puerorum contextu densa, non facili exspiratu constant. & mulierum minus expirant: quam virorum: spiritus hanc in menstrua se auertit: feminæ densitatem vero leuitas eiusdem satis declarat. Quæ autem corpora etate processerint, aut conseruerint, respiratio euadunt: hæc. n. modo ædificij veteris structuram suarum partium laxiorem iam habent.

5 Cur homo tantum habeat vitiliginem? Vtrum quæ tenuissimæ ex omnibus animalibus cutem habet, simulque statibus reddat. indicium vero, quæ vitiligo partibus tenuissimæ cute obiectis, maxime, primumque existit. An & his ipsis de causis, & præterea quæ homo vnus ex omnium animalium numero canescit: quippe cum in vitilagine pilis canicie immutentur. itaque fieri non potest, ut vitiliginem habeant, quæ nunquam canescere soleant.

6 Cur capris, & ouibus lac plurimum demulgetur, quæ corpore non maximo sunt: homini autem, & boui minus, scilicet ad corporis proportionem? Vtrum quæ his copia in corpus absumitur, cæteris in excrementum se cõfert:

ouibus autem, & capris quantum excrementi accesserit, omne in lac transit. An quæ plura gignunt, quam quæ magno sunt corpore: itaque plus attrahunt excrementi. quam plura alendum sit. An his grauidis plus excrementi propter corporis imbecillitatem redundat: lac autem excremento consistere certum est.

Cur animalium alia cum aqua mutarint, colorem suum amittunt, similiaque loci illius domesticis redduntur, ut capræ: alia vero nunquam amittunt, ut hæ.

Ad summam cur alia mutantur, alia non: ut coruus, qui semper incommutabilis persistit? An quorum natura vincere, per domareque humorem non potest, ut auium, quæ vesicam quoque nullam ob eam rem obtinent, hæc nusquam mutari possunt.

Sed cur non illa eadem, sed quæ nata ex his sunt, hæc mutantur? An quæ recens nata suis parentibus sunt infirmiora.

Cur mares corpore maiori ex toto penè sunt, quam feminæ? Vtrum quæ mares calidiores feminis sunt: quæ res vim obtinet augendi. An quæ mares præditi natura integra sunt, feminæ manca, oblectaque desciscunt. An quæ mares longo temporis spatio perficiuntur, feminæ breui.

Cur in animantium genere alia breui tempore pariunt, alia diu gestant? An longius perfici solent, quibus longiora sunt vitæ spatia. sunt autem partu tardiora

Problematum

- 6** diora, quæ longo tempore viuunt. Sed non vñ id est. equ⁹ enim vt tardius maxime q̃ homo parit, sic viuere minus potest. Cuius rei causam vuluæ, siue vteri durities habet. quomodo. n. ager si tiens haud cito suas stirpes enutrit, sic durior vulua equarum in formando, nutriendoq̃ suo foetu remoratur.
- 12** Cur proles cæterorum astantium magis, q̃ hominis suis parentibus similē gerit naturā? An q̃ homo vago, variotq̃ plurimū animo in coitu est. prout autem **H** pater, materq̃ in conceptu affecti fuerunt, ita partus euariant. Cætera vero animantia omnia, aut certe plurima, rei tñ ipsi incedunt, totaq̃ sese veneri dedunt. Adde, q̃ ob eam auaricatem minime repleti magna ex parte partuntur.
- 13** Cur alibi tam hofes, q̃ equi oculis magna ex pte cæcis sūt? An cum oculi triplici coloris genere distinguant, nigro, caprino, & cæcio, corporis totius colorē oculi quoq̃ color cōsequitur? **I** haud immerito cæcius est.
- 14** Cur hofes nana statura, pueniunt? Vel potius querendū in vniuersum, cur in animantium genere alia paruo, alia magno cōsistat corpore? Causa duplex sanē reddi potest: aut enim loc⁹ aut alimentum id facit. locus, si angustus est: alimentum, si exigui: quod ēt partu iā edito non nulli efficere conant, vt qui caucellos i caucolis oculos educāt, Quibus itaq̃ causa locus est, hi pomiliones reddunt. Sunt. n. latitudinē quidē, profunditatēq̃ pro magnitudine suorū parētū, breues tñ osno. cuius rei causa est, q̃ recte lineæ in aduncas se flectunt. igit q̃uo tabernarū picturæ, quamuis breues, tñ distēte in latitudinē, profunditatēq̃ cernunt: ita pomiliones quoque formari ex loci angustia incidunt. At vero qui ob alimenti inopiā perfici non potuerint, hos membris quoq̃ puerilibus constare videmus. sicut vt aliqui, quāuis breues admodum sint, modice tñ coagmentatas oēs sui corporis partes habeant, vt Melitæses cæelli. Ratio. n. q̃ non vt locus, sic natura suū efficere op⁹ soleat.
- Cur in animantiū genere alia maris ac feminae coitu creant, alia concretis quibusdam proueniunt, simulatq̃ primus eorum ortus extiterit? quemadmodū qui de natura docēt, primū animantium ortū, mutationē, dimotionēq̃ mundi, vniuersiq̃ orbis ingente disserunt extitisse: & q̃ nunc, si rursus ortus eiusmodi futur⁹ sit, tales motiōes aliquas præcessisse oportebit. Principiū enī rei cuiusq̃ maximum est, quippe q̃ rei dimidiū sit. semen autem genitale principium esse certum est. ergo minorū animantium quorumq̃ ortus nullo agi mutuo concubitu solet. causa, cur vt principio extiterunt, creari nunc etiam possint, seminis exiguitas est, rei nanq̃ minoris

Enoris minus quoque principium esse conuenit. Quamobrem huius etiam seculi mutationes semini animantium minorum generi satis contrahere possunt, quod saepius usu euenit. tum. n. maxime oriuntur, cum mutationes temporum incesserunt. Maiorum autem genus mutationem quoque pro sui magnitudine desiderat ampliorem.

36 Cur animantium alia partu sunt numerofo, ut sus, canis, lepua alia non, ut homo, ut leo? **A**n quod alia vuluas, siue uteros continent multos, totidemque formandi loculamenta, quibus impleri percipiunt, quibusque semen genitale diuidendum, inferendumque est: alia contra se habent.

37 Cur homo inter animantes oculorum minimū pro sua magnitudine habet interuallū? **A**n quod omnium maxime naturali solertia homo constat. Sensus autem contuēdi partē versus priorem natura posuit: id. n. conspiciere oportet, in quod nos ducit

38 ratio mouendi. quanto autem oculorum plus discriminis sit, tanto magis conspectus vergent in latus: qui si secundum naturā sedē debeant obtinere, quā minimum esse interuallo certe oportet. sic enim partem versus priorem ingredi maxime possumus. Ad hoc ceteris animalibus cum careant manibus, despiciant prorsus in latera necesse est: itaque plus eorum oculi distat inter sese, & maxime ouium, eo quod maxime pro capite ingrediuntur.

Kur ceteris animantibus pariternunquam profusio seminis per somnū incidere assolet, partim raro? **V**trum quod nullū hofe excepto resupinum cubare consuevit. nullum autem nisi resupinū semen profundere potest. **A**n quod cetera non pariter, ut homines somniant. seminis autem per quietem illa profusio non nisi cum imaginatione fieri potest.

39 Cur aialium alia caput moueat alia non moueat? **A**n quod quæ collo carent, ea caput mouere nequeunt: nonnulla autem carent collo.

40 Cur in animantium genere hominimo sternutare maxime solet? **V**erū quod meatus obtinet ampliores, per quos spiritus, odorque subeunt: his. n. spiritu repletis sternuimus. Indicium vero datos esse meatus homini laxiores, quod is olfactu minime otum valet. quo namque arctiores meatus sunt, eo magis vim obtinent olfaciendi. Quod si in ampliores plures humoris ingreditur, quo inflato sternutamentum fieri solet: tales autem genus hofum otum maxime animantium obtinet: merito hofosolus sternuere saepissime cōiuevit. **A**n quod homo breuissimis narisbus est, ita ut humor concalescit, celeriter commutari in spiritum possit, cōm ceteris refrigerat præ longitudine prius, quod mutetur.

41 Cur nullius animalis lingua est pinguis? **A**n quoniam pingue vnumquodque desum est. **L**ingua autem rara sua natura, pro-

Problematum

- G propterea est, ut percipere possit: genera saporum.
- 22 Cur forminz intento corpore mingunt, mares minimè. An qd forminarum vesica remotius, tum profunditate, tum longitudine sita est: iacet enim vulua earum interius sedem, atq; vesicula itaq; humor emittendus vim propter spatium vuluæ desiderat pleniorē, quæ per spiritum corpore intento acquiritur.
- 23 Cur suæ hybernum pilum amittere non solent, cum ceteræ quadrupedes soleant: nam & canes, & boues certe amittere assolent. An qd sus calidissimus osium est, partibus calenti corporis eius pili adherent: quippe cum pingue tale esse necesse sit. Ceteris itaq; vel quia humor refrigescit, pili defluunt: vel quia suus calor alimentum concoquere non potest. Suius vero non idem incidit, vel quia nihil humor interior affici potest, vel quia bene alimentum concoquitur. nam & si quæ causa, cur defluat, sit, non pinguedo vetare potest. Oves, ac homines propter sui pilum densitatem, tum copiam, non ita affici pulsu frigoris possunt: non enim aliter refrigerationi subire licet, ut possit vel humorem gelare, vel calorem concoquendo seuocare.
- 24 Cur ouibus expilatis mollior pilus subnascenti homini durior. An quod ouium pilus summæ cuti coheret, euellitur ob eam rem sine vilo possunt labore, cum initium alimentum integrum maneat, quod
- carni iunctum est. meatibus itaque patefactis, excrementa respirare melius possunt. vellus, enim proprio carnis vescitur alimento: caro autem molli, dulcisq; alitur pabulo: hominum contra, quod alius pili inheret, per vim, summorum cum dolore euelluntur. constat id, quandoquidem sanguinem secum detrahunt. Corpore igitur faucio euenit, ut eadem cicatrix obducatur. unde fit, ut vel sine pili amplius promendi faciant, qui euulsi fuerint, vel quandoque præterea promere possint, dum extrudantur, eo quod omne valens alimentum carnis exhaustum est nec nisi materia inutili, & superuacua pilus provenit. Inditiū, quod hominum omnium plagam inhabitantium meridiana pili duritiem præ se ferunt: quoniam calor exterior alius corpus subiens, alimentum concoctu facile absumat in vaporem. contra eorum, qui sub æquilonem incolunt, molles, lasciuiaque funduntur, quod his sanguis dulcissimè sapor per summam potius fluitat formam: quam ob hoc his color quoque hilarior est.
- Cur quoque pili eo duriores sunt, quo prolixiores. hominum contra molliores, quo prolixiores. An quod ouium pili, qui quale diximus capiunt alimentum, ubi procul se ab suo deduxerunt initio, ieiunius vescuntur: & alimentum, quod inest vi caloris, facile pro sua concoctione euaporatur. itaque siccati duriores redduntur: molle autem humidum est.
- Homi-

Sectio Decima

31

- A** Homini vero pili minus alimēti, sed plus suo initio hauriunt, cōcoquitur autem plenius, qm̄ minus est. cōcoctum autē pilum efficit molliorem: concocta etenim quæq; molliora incōcoctis redduntur. Inditiū, q; oues recentes vellera molliora gerunt, q̄ vetulæ: copia nanque excrementi pilum & ouis, & hominis procreat.
- 26 Cur hirti hofes, & aues venenæ sunt auidiore? An q; natura humida, & calida sunt, qua quidē utraq; qualitate opus ad coitum est? calor enim excernit, humor excernitur. Hæc eadem ratio est, cur etiā claudi homines sint salaciores. his. n. ut parum alimenti deorsum propter crurium viciationem labit, sic mulrum loca petit superiora, setq; in semen conuertit.
- 27 Cur homini nulla iuba data a natura est? An qm̄ barba data est: ergo quod excrementitium alimentum cæteris animantib; in ceruicem se confert, id homini maxillas adire solitum est?
- 28 Cur pedes animalia pares habeant? An q; fieri non potest, ut aliquid moueatur, nisi parte aliqua sui consistat, dummodo nō profluat. cum igitur ex duobus illis, motu & statu confici ingresum necessum sit, paritatis iam inde ratio patet. Bipes enim altero pede mouetur, altero stat. Et quadrupes quoq; cum duobus mouetur, reliquis duobus innititur. Parit; modo de cæteris, q̄ vel senis, vel etiam numerosiori bus pedibus ingrediuntur, animaduertere licet.
- Cur equis, & asinis pili ē cica trice, p̄tere sese possunt, hominibus autem nō possunt? An q; cæteris animalibus tergus pars per se corporis est: hominis autē cutis veluti affectus carnis exultat, quippe quæ summa illi; forma refrigerante, solidiuscula existere videatur: quemadmodum crustæ in pulte superducuntur, quas vetulas appellamus. cū itaq; illæ nō nisi farina elixa sint, hominis quoq; cutis nominata, non nisi caro putanda est. Vbi igitur hæc vel vulnus acceperit, vel attrita fuerit, incidit, ut hols quidem caro condēsetur. quam obrem summa corporis parte immutata, vulnus non eandem compagem capit, qua corpus illi inde ab ortu naturę extitit. cum itaq; hæc immutata sit, nihil p̄fecto absurdū fuerit, si ex ea non idem præterea proficiatur. Sicut si arcis quoq; appellatis licet percipere: nam illas etiam corporis summi corruptionē, immutationemq; esse nouimus. At iumentis attritis, ubi ad sanitatem redierunt, partes viciatę corporibus denuo eisdē replent, quāquam debiliorib; q̄ principio fuerint. Sed cum etiam cutis eorum pars sit, confici pili, prouenireq; possunt: cute nanq; pilos enasci certum est. sed cādidī propterea oriuntur, qm̄ ut secunda hæc cutis imbecillior, q̄ prima est

Problematum

G est, sic pilus candidus ille imbecillimus exit.

30 Cur in animalium ceterorum genere seruari æque gemini possunt, quanquā sexus sunt utriusque: in hominū autem non possunt? An q̄ homini maxime par tus geminatio contra suæ naturæ legem accidit: singulos. n. parere sancitum est, tū in geminis ipsis marem, ac feminā creari natura oīno recusat. Ergo quod maxime contra naturam est, id

H & imbecillum esse rō postulat.

31 Cur equis, & asinis pili ē cicatris possunt euenire, hominibus autem non possunt? An q̄ cicatrix vel suam ob densitatē impedimēto est, vel quia deprauat nutrimentū hominibus. ita que ex toto hominibus propter pili infirmitatē impedimēto est: equis autem, ne pili exeat, nunquā est, sed deprauat, facitq̄ ne prior integritas seruetur.

32 Cur pares pedes natura animalibus dedit? An cuiq̄ cum mouet, partem aliquam requiescere necesse est. Quod si pedes spares essent, ne hoc fieri posset, accideret. agitur. n. mot⁹ sū obuersario pedum.

33 Cur aīalia, vt minus temporis dormiunt, q̄ vigilent, sic nō continue, sed vicissim modo vigilando, modo dormiendo, somnū suū perficiunt? An q̄ non simul oīs vacans materia coquit, sed vbi pars aliqua est cōcocta, leuatū iā aīal expergiscit. Et vero sapius illi expergiscunt, qui-

bus ea pars frigida est, quæ quidē excrementū domat, & cōcoquit. sic. n. vt celeriter, sapetq̄ cessatur: cessatio autē non nisi expectatio est. Suauis quoq̄ res ea ipsa, qm̄ requies est, non immerito esse vī. sed nihilo quidē pl⁹ temporis in munere naturalium actionū consumimus. nam et si esse suauius est, q̄ non esse, non tū pl⁹ tēporis propterea edim⁹, q̄a cibo abstinemus.

Cur animātiū alia statim parientes sectantur, alia sero, vt hominē, vel vix, vel nūquā? An q̄ alia cito vim recipiūt cognoscēdi, alia sero, & alia rei sibi cōmodæ sensum obueniunt, alia carent. Quæ igit̄ hęc ambo sensum dico rei cōmodæ, sūq̄ corporis perfectionē sortiunt, hęc parentē sectari protinus queunt. Quæ nō virumq̄ illorū habeāt, hęc id facere ipsa nequeūt: opus. n. est & viribus, & sensu.

Cur genus vitiliginis, qd̄ leuca appellatur, quasi albam dixeris, cæteris animalibus contra hi nequeat? Vtrum q̄ hominib⁹ morbo hæc est: cæteris autē aīalibus tergora varia, piliq̄ eodem modo albedine afficiuntur. At tamē ambiget aliquis, quæretq̄, cur non postea, sed statim ab ortu naturæ varietas illa existere soleat. An q̄ cæterorum animātiū tergora dura sunt: homo autē natura prætenui cure continetur. Vitiligo autem spirit⁹ secretio est, qui cæteris aīantibus ex cerni tergore denso prohibetur.

Cur

Seçtio Decima

32

- A** Cur vbi vitiligo, canities quoque est: reciprocari autem nō licet, vt semper vbi canities, sit et vitiligo? An q̄pili omnes cute proueniunt: canities autem putredo veluti quædam est, cū itaque cutis morbo laborat, pilum etiam laborare inde necesse est: cū autem pilus, cutem male affici necesse non est.
- 37** Cur animantium alia post partum sequi solēt, vt canis, vt sus: alia nihil efferant, quod perspicuum sit, vt mulier, vt ouis? An q̄ superuacua redundant materia, hæc suam clemētiam seruāt, quantum, n. dolori esset, secretū in partu est. Quib⁹ autem secretio non a vacatibus, sed integris fieri materis solet, hæc exasperatur, & facilius. Vnde fit, vt exrenuatio quoq; iram ratione habitus moueat: vt etiam gallinæ feriunt, non cū pepererint, sed cū incubant, ratione inedix.
- 38** Cur spadonibus cætera in sexum fœmineū vitiata mutant, (vox enim tenuis, corpus imbecillum, deniq; ita hoīes cōmutantur, vt etiā ceterorū afantiū quæcunq; castrata, nam & tauri, & verueces sua cornua ē contrario gerunt: q̄ fœminæ quoq; eorū contra, quā mares armantur cornibus: itaq; aliq̄ maiora excisigerunt, aliq̄ minora.) magnitudo vero tantummodo, spadonibus dico, ad sexum virilem cōmutatur: maiores namq; redduntur: quæ quidē res maris sua pfecto est, quippe cū fœminæ minores
- maribus esse solēt. An ne id quidem ad mare, sed ad fœminā pertinet, haud, n. omne magnitudinis genus, sed longitudinis dūtaxat acquiri, cum mas profunditate etiam augeatur, & latitudine: sic enī perfici ipse asolet. Ad hæc, vt fœmina ad mare, sic fœminæ ipsius virgo se habet ad mulierē: altera, n. generosa iā est altera nondum est. In eam igit ipsam formæ magnitudinem mutant: crescere namq; in longitudinem corpus asolet fœminarum. Vñ carmen illud Homeri: Virgo Diana dedit prælongi corporis vsum.
- Vtpote cū rem, quā suam ob virginitatem haberet, largiri nā mirum posset. Ergo non magnitudine in mare mutatur, cū non in magnitudinis genus per se cōmutetur. spadones, n. longitudine tantum in magnitudine proficiunt.
- Cur spadones, vel osno varicibus vacant, vel minus hñt, quā cæteri? An qm naturam suā dū castrant, in genus feminis insecundū cōmutarint. Talis aut est puer, & mulier: quorum neutrum habere varices solitū est, præterquam si mulier raro.
- Cur homo omnium maxime afantiū oriri claudus pōt? Vtrū q̄ ceterorum crura robustiora sunt: osse namq; & neruo tū quadrupedum, quā auilū consistit, hominum carne redundant. Ita quæ facilius hæc ob suā molliē ladi pñt, cum se i vtero mouēt.

An

Problematum

¶ An q̄ solus ex omnium animan-
tiū genere varia generationis tē-
pora obtinet: nam & septimo, et
octauo, & decimo mēse venire
in lucem potest: ceteris tempus
vnum perficiendi sine mora sta-
turum est: hominum generi tē-
poris multum, pro varia ratio-
ne immorandi consumi nēcesse
est. Itaq; cum foetus mouens, ex-
trema, q̄ tenerrima sunt, facile
infringuntur, & eo magis, quo
plus temporis intercessit.

41 Cur spadones cruribus putri-
di, vlcerosi sunt? Vtrum q̄
etiam mulieres crura habēt cuius-
modi: spadones autem effemi-
nati omnino sunt. An hoc acci-
dit. Causam aut mulierib⁹ quo-
que reddere illam debemus, q̄
calor deorsum se vertit, quod ē
mēstrua declarant. Vnde fit ē,
vt prae nimio humore, neq; spa-
dones, neq; mulieres pilis vale-
ant redundare.

42 Cur nullum animal, nisi ho-
mo, calculosum fieri potest? An
i q̄ iumenta, & q̄ vnguibus sunt
numerosa, vesicae meatus obci-
nent ampliora. Quae autem nō
protinus, sed post parere intra se
animal consueverunt, vt pisces
nōnulli, ex his nullum vesicam
habere nouimus: sed humor sub-
sicens ille totus in aluū cōstrin-
gitur, sicut etiam in auibus fit:
itaq; celeriter exit per sedem. At
homo vesicam habet, & cerui-
cem eius canali angusto pro ma-
gnitudine porrectam. Ergo q̄
mēbrum id adest, quantum ter-

reni humoris seuocatur, in vesicā
can contrudit, ex quo vasa quo-
que urinaria, i. matula, eo ipso
tinguntur. Loci autem calore ef-
ficatur, vt amplius concrefcere,
atq; crassescere possit. Retinetur
vero, aucturq; propter canalē
angustiam, cum enim terrena il-
la subsidētia prodire ex facili ne-
queant, reuera cohaerent inter
se, calculumq; ita conficiunt.

Cur non iumenta, non boues, 43
aut omnino quae cornua gerūt,
non aues ructare soleant? An, p-
pter ventris siccitatem, celeriter
enim consumitur, percolaturq;
humor: qui dum immoratur, in-
flaturq; ructationē mouere po-
test. Iumentis tñ ob colli ē pro-
lixitatem flatus deorsum se ver-
tit: quamobrem his crepitus ve-
tris maxime incitatur. Auium,
cornigerorumq; genera neutru
faciunt. Quinetiam ruminanti-
bus ructare negatū est, qm̄ plu-
res continent ventres, & quem
reticulum appellamus: facultas
etenim medi tam super, q̄ sub-
ter flatibus multifariam praesta-
tur. Itaq; humor consumitur an-
tequam in flatum vertatur: qui
flatus moueat vel ructum, vel
crepitum.

Cur in animantiū genere q̄ 44
cunque domestica, eadem etiā
fera reperi mus: quaecunq; autē
fera, non vtiq; eadem domesti-
ca natura creauit? etenim homi-
nes feri nōnusquam cernuntur,
& canes apud Indos, & equi ali-
bi: sed non leones, non pātheras,
non

A non viperas, non alia complura domestica esse nouimus. An quæ praua, & facilis ortu est, & mutari quoque expedite se rem potest. Naturam. n. non quæ prima, sed quæ vltima est, assequi statim perdifficile est. Quapropter oia etiam domestica, principio fera potius, quæ domestica esse solent. ut puer feracior profecto, quæ vir: quippe qui omnium edax, & ira deditus sit, quanquam infirmus. Ergo quomodo in operibus artis, sic etiam in naturæ licet perspicere. Nam in his quoque prauæ omnia facta sunt, & plura sunt praua, quæ proba, ut lectus, vestis, quoduis aliud. quod quæ probum est, id omne prauum etiam cõperiri potest: quod autem prauum, id non omne probum quoque reperies: ut si quis vetustissimorum pictorum, sictorumque opera cogitet: nondum. n. perire pingebatur, aut ex aere ducebatur, sed pingui miærua omnia effigiabantur. Natura etiam prauæ omnia facit, & plura praua, quam proba: proba vero pauciora præstare, non omnia potest. At qui domesticum omne melius est. ferum autem, atque syluestre prauum natura, non quæ initia ortusque cõciner, sed cui opinor factu difficile sit, probum illud, urbanum, atque domesticum. Contrarium vero aut nunquam, aut raro efficitur. Attamen vel temporum, locorumque conditione, temperamentorumque vaiuerit quodam fieri potest, ut urbana, & mitia red-

dantur omnium animalium genera. D. nera. Hoc idem in omni etiam stirpium genere intelligere licet. Quicunque enim urbana sunt, eadem etiam comperiri syluestria possunt. at quæ syluestria exstiter, eadem omnia mansuocere non possunt. Non tamen defunt, quæ suis locis quibusdā peculiariter ita se habeant, ut neglecta, feratque prouenire præstantiora possint, & mitiora, quæ quæ alibi summo cum studio colantur.

Cur hominum umbilici ampliores, ceterorum autem animalium exigui incertis sunt? An ceteris, quoniam temporis multum gestentur, umbilicus arefcit, inter directum porrigitur, denique viceribus intumescit: quamobrem nonnulli umbilici deformes sunt. at vero homo imperfectus pro diciturque humidus atque sanguinolentus sequitur eius umbilicus. Indicium vero, cetera perfecta, hominem imperfectum prodire, quod illa statim inde ab ortu naturæ viuere sua opera queunt: pueri curam desiderant, nec feruari nisi alieno beneficio possunt.

Cur animalium alia semel concubant, alia sæpe? & alia anni tempore certo, alia nullo statuto tempore, sed prout inciderit? homini semper concubitus opportunus est, feris non sæpe: & quidē fues agrestes semel concumbunt, domestici sæpe. An propter pabulum, calorem, atque laborem: quippe cum Venus comes satietatis sit: nam eadem alibi semel, Extra ord. Arist. E alibi

Problematum

C affici facies possunt, ut cuncta in
Magaetia, & Aethiopia patiuntur
hinc. Cuiusmodi vero tempus parit
de pulchritudine obtinet. vbi. a. & l.
pleurunt, non amplius concu-
piscuntur quomodo nec cibum af-
fectant. quae facta sunt. quae au-
tem graviora non esse in corpore
morum aetate ventris cunctant,
quae mensura purgationis mul-
ta pericula veniant.

47 Car homines, qui raris den-
tibus sunt, magna ex parte bre-
uioris sunt vitae? An indicium

H hoc est, dicens os esse capax: er-
go cerebrum inutilitatem est, quia
minus sit respiracionis? opposi-
tumque etiam odore periret,
ut quod sua natura humidum sit.
nam & cetera, cum non moue-
tur, neque exhalans, facile cor-
rumpitur. Quo citius sit, ut
homo capax pulchritudinis sit
& maius, quod huiusmodi dicitur vivere,
siccitatem sui capax beneficio.
An in ceteris quoque idem sit
cogitandum.

48 Cur qui manus opertam per
I socam obiciunt palmas, vivere
diutius possint? An quoniam ma-
nus vivere possunt, quae carent
articulis, incompactas sunt, quia
le gen^o omne aquabile est. Quod
si quae articulata non sunt, vicia
breuiorem agere solent, confixae
contra se habere, quae articula-
ta. Cuius profecto generis illa
etiam sunt, quae cum sua natura
omni articulo careant, tamen ar-
ticulata nonnunquam quoad ma-
xime licet, consistunt. Manus

autem pariter interpositae. &
oculo vacat.

Cur amittitur homini, vel 49
vni, vel amittitur oculi deprati-
onem? An quod homo, vel solus, vel
multum morbo comitiali capi-
at parali autem soler, cum certe
deprentur omnibus accide.

**Cur amittitur homo ma-
xime summo affici possit? An quod**
homo lachryma maxime con-
stituitur amittit non nisi cum
lachryma est.

**Cur equus equus, homo homi-
ni, per omnino cognata cognata**
tis, sibi sibi similibus gaudeat, ac-
cupiscit? Non. a. quia pulchritudo
viciupiscit autem formae sequi
deprentur. Nam si id est, re
pulchritudinem faciemus esse opor-
tet. autem autem cetera potius
cunctis, ut quia iucundum suumque
est, ideo pulchritudinem esse videtur.
Nec enim omnibus res eadem
voluptatis est, nec pulchritudinem
habetur alio enim est, nec bibe-
re, alio concumbere letabiles
est. Sed causa, cur vni quodque su-
um suo cognato maxime, suum M
similem concumbat, in aliam ca-
dit questionem. Pulchritudinem
vero id est est, addam affici ve-
re possit sed nobis quod ad con-
cumbendum suum est, pulchritudinem
certis videtur: quoniam rei, quam cu-
pimus, aspectus quoque nimirum
delectamur. Et quidem in ceteris
res cupiendi generibus res pa-
rietur se habet. cum enim fici de-
tinetur, humorem suum eterni
mon. Quod ut ad vnum aliquem
pul-

Secio Decima

34

A pulchrum est, & quod idem maxime cupere solemus, suauissimum id esse ipsum videtur. Quod autem per se tale est, non propterea sic esse videbitur. Argumentum, quod adulescentuli plerique formosi, apertis nobis esse videbantur, cum ad concumbendum videri respiceremus. Nunquid igitur ita, ut et plus geliamus, quam si deformes quosdam intueremur? Non hercle, nisi eorum auidi sumus, quo potius quoque videtur pulchrior. nam si sit detinemur, humorem multo suauius aspiciemus.

B Cur hominis prior pars pilosior, quam posterior est: quadrupedum contra posterior, quam prior setosior? An quod omnia animalia bipedes partem priorem habent pilosiorē: nam aues quoque eodem modo, quo homines se habent. An partes infiriores natura semper integere potius consuevit infirmum autem vnum quodque loco sui corporis aliquo est. Quadrupedum vero osum partes posteriores infiriores loci causa sunt, quam priores: affici namque a frigore, aestusque amplius possunt. Hominum priores infiriores sunt, incommodis illis eiusdem opportuniore.

C Cur animantium homo maxime soleat sternutare? An quod etiam grauedine maxime homo tentatur, cuius rei causa est, quod calor, qui circa cor est, sursumque sua natura effertur, ceteris animantibus in artus se effert. unde per refractionem disiectus, partim cervicem caputque petit, partim in spinam lumbosque defertur:

hæc enim linea recta, iuxtaque basin disposita sunt. Quod cum æque corpus penitus totum recalcet, humores quoque in sese pariter digerit, planetque partitur: humores enim calorem sequuntur. ex quo fit, ut neque a grauedine admodum infestari, neque sternutare quadru pedes soleant. Sternutamentum enim vel spiritus vniuersi delatio est, humores si plus aliquid exhalant, vel crudi humoris conatus, excursusque: quocirca destillationes solent præcedere, quæ quidem animantibus cæteris minime incidunt, eo quod calor illa delatio ante, retroque portionibus æquis se digerit. Homini vero, quod erecta basi se in sublimem modo stirpem attollit, euenit, ut caloris elatio plurima, & vehemensissima caput adeat: elatusque eo calor, meatus concalefacit rarefacitque capitis: qui tales demum effectus, nimirum capaciores humorum, quam meatus cordis inferiores reddunt. Quoties itaque accidit, ut caput humescat, refrigereturque extrinsecus amplius quam factus sit, efficitur ut calor, qui & alimentum habet, & se in partem anteriorem contrahit, nimirum crescat: crescens sese in caput, meatusque capitis effert, quod humores preuenies, crudique sectantes, replent meatus, destillationesque faciunt, & sternutamēta ratione susciunt. Nam inter initia destillandi calor humorum sursum præcedit, inflansque meatus, sternutamēta expulsi spūs, ductusque humoris

Ergo tenuis

Problematarum

- 6 tenuis, acrisq; incitat. Vnde fit, vt post grauedinis sternutamentum, pituitam aquae similem abstergamus. Hæc cum omnia sese mouerint, humores coacti, crassius subsidunt, & foramina capitis nassiq; itersepunt. facta. n. tumidiora, distentionaq; caput dolore infestant. Argumētū, qd nullus per eas spiritus foras mittit, ex quo sequit, vt neq; sternuere, neq; q̄ facere possint, qui grauedine detinent. Sternutamēta autem, quæ sine grauedine mouentur, hæc quidē eadē ob causas veniunt, sed exiguis, leuibusq; initijs. Itaq; vbi vi caloris collecti humores sunt, facile ab eodē calore pro sua exiguitate spirantes, in nares interrumpunt. Strepitum vero spiritus non minus violentia sese efferendi, quā sua copia mouet. Cum. n. calor directo tramite se ad cerebrū vī que extulerit, eiq; ipsi ipegerit, ad nares reflectit, eo qm̄ meatus illac foras de cerebro pertendat: qd cum illa foras reflectendi delatio spiritus nares versus contra naturā agatur, vehemēs vt fiat, nimirum euenit: itaq; strepitum mouet. Cæterorum autē animantium aues maxime grauedinē sentiunt, qd formam corporis maxime similem hostibus gerunt, verum minus quā homines afficiuntur: qm̄ caput magna ex parte deorsum tenent, vt quæ victum abs terra petere soleant.
- 54 Cur maris animalia maiora, vegetioraq; sunt, quā terræ? An qd vis Solis consumēdo quæ terram ambiunt, copiam detrahit nutrimenti: quāmobrē quæ abdita vitam agunt, vegetiora sunt. His igitur omnibus incommodis cum genus maritimu sit immune, meritis tum adolecere potest corpore ampliori, & vegetiori.
- Cur cetera alia cibum spiritus sicca, quā humidū capiant, homo humidū sepius, quā sicca? An qd homo natura calidissima est, plus refrigerationis desiderat.
- Cur spadones calui effici nequeant? An eo qd multū cerebri obtinent: quod sanē his contingit, quia rē venerem non agunt: semen enim labi per spinā ē cerebro videtur. Quæ de causā boues quoq; castrati cornua gerere maiora putantur: necnon & mulieres, & pueri cur calui non sint, eadē ratio esse creditur.
- Cur animantium alia, vbi prius in lucem edita sunt, nutriri per seipsa possint, alia nequeant? An ea possunt, quæ in genere, qd memorie capax est, breuius viuunt: quocirca ocy⁹ quoq; morte eadē omnia occumbunt.
- Cur homo plus excrementi humidi egerit, quā sicci: equi & asini plus sicci, quā humidī? An qd hæc animantium genera sicco pabulo largiori vtuntur: homo humidis magis, quā aridis vesci solet. ex cibo autē omne proficiscitur excrementū, & ex copiotiori copiosius. Igit alia humi-

Sectio Decima

- A** humido potius, alia sicco largio-
ri vtuntur pabulo: qm̄ alia sicca
natura sunt, alia humida. Itaq;
humidū potius capiunt quæ sic-
ca constant natura: huiusnanq;
unt indigentia, contra siccū af-
fectant, quæ humida sunt natu-
ra, vtpote quæ qualitatis eius in-
opia magis teneantur.
- 59** Cur aues, & homines, & ge-
nus quodq; animantiū forte, cor-
pore sunt durior? An q; animo-
sitas cum calore est: metus. n. re-
frigeratio est. quorū igitur san-
guis amplius feruet, hæc & ro-
bustiora, & animosiora sunt: san-
guis autalimēto corporib⁹ est.
Et quæcunq; vero ex stirpibus
terre aqua tepida irrigaueris,
omnia duriora euadent.
- 60** Cur monstra parue quadru-
pedes pariunt: homo aut, gran-
desq; animantes omnes minus,
vt equi, & asini? An q; parue, vt
canes, ues, capræ, oues, lōge sūt
fecundiores, quā grandes illa-
rum. n. aliæ omnino singulos pa-
riunt, aliæ magna ex parte. Mon-
stra aut tum confici solent, cum
plura semina inter sese cohære-
scunt confunduntq;, vel cum
prodeunt ex mare, vel cum se in
formina permiscunt. Vnde aues
etiā monstra edere possunt, oua
nanq; vitello pariunt germina-
to. monstrū aut ex geminatis il-
lis confistit, quorū vitelli nulla
steriecta mēbrana distinguunt.
- 61** Cur hominum caput pilosū,
quā reliquū corpus, nec ex p-
portione pilosum est: cæterorū

autem contrar? An cætera vel in
dentes exuperant præ nimia ali-
menti copia, vel in cornua, vel
etiam in setam. Quæ igitur in cor-
nua, capite minus setoso hæc
sunt: absumptum enim illam in-
rē est. Quæ autē in dentes, plus
quidē pili, quā cornigera ob-
tinent, capronarum enim nōni-
hil fortiuntur, sed minus quā
aues. His. n. illud etiā, quod ho-
mini genus integendi natura tri-
buit: sed quod illis pro copia nu-
trimenti multis luxuriat locis,
id in capite homini abūdat. nec
enim nullū habet, nec adeo mul-
tū, vt pilorum vndique excre-
scat congeries.

Cur vnus omniū animantiū
homo canescit? An q; pars ani-
mantiū maxima pilū quotānis
decidū gerit, vt equus, vt boves
nonnulla deciduum non gerūt,
tempus autem viuunt breue, vt
oues. & quædā alia, quorū pilus
vtpote non senescens canescere
nō potest. At homo nec decidū
gerit pilum, & longā degit æta-
tem: itaq; tempore confescit,
atq; inueteratur.

Cur vita breui, imbecillitasq;
viribus sunt, qui partem vmbi-
lico subiectā maiorē, quā supe-
riorē habent pertinentem ad pe-
ctus? An q; venter suū ob breui-
tatem frigidus est: itaq; vt vim
parū obtinet concoquendi, sic
excrementis redundare aptissi-
mus est. Morbis aut nimirū pa-
tent, qui tali ventre cōstiterint.

Quā ob causam alantiū alia
E iij non

Problematum

¶ nō solum coitu, sed etiam spōte naturæ procreantur, alia coitu duntaxat proveniūt, vt homo, vt equus: An q̄ cēsi non aliā ob cām tñ q̄ alijs gignendi tempus breue statutū est: itaq̄ fieri non potest, vt tempus, quod vim ob tinet generandi, amplifiet, pro- rogetur: sed tēporū vicissitudi- ne, commutationeq̄, vt procreē- tur, contingit. Alijs multo gene- ratio ampliari solet: etenim vel anno, vel decem mensū spatio confici assolet. quapropter vel nullo pacto, vel ex coitu procreē- tur illa, necesse est.

65 Cur Æthiopum dentes cādi- di, & cādidiores, q̄ cæterorum, vngues autē non dentibus in can- dore respondeant: An vngues ideo nigricāt, q̄a cutis ēt nigra ē, & nigrior q̄ cæterorū: vngues autē ex cute proveniunt.

66 Sed cur dentes candeant, quē- nā ratio sit: An q̄ albescere illa solent, quibus vis Solis humorē detrahit, dummodo nihil super- ficiat, quo modo ēt cerā albescē- re nouimus. At cutē superficit calor, dentens minime, sed totus eorū humor in vaporem a calo- re conuertitur, atq̄ exhalatur.

67 Cur animantium alia præci- so capite vel protinus moriunt, & paulo post, alia minime: An ita afficiant q̄ sanguine carent, exiguoq̄ cibo contenta sunt: q̄p- pe quæ neq̄ continuo cibum de- syderent, neq̄ in humore calor eorum diffundat: quibus rebus priuatum animal sanguine con-

stans, vivere nequit, illa vero si: Ne respiratiōe vivere multo diu- tius possunt. Causā cur ita, alias abunde reddidimus.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO VNDECIMA.

Præm, quæ ad votū, scilicet, rationum per- tinent, tenius quæstiones. 65.

Vt sensuum auditus i maxime ab ortu na- turæ offendi potest:

An q̄ auditus, & vox ab eodem initio proficisci videā- tur: atqui locutio ex facili posse deprauari vī, quæ species vocis est, eademq̄ perfici difficillime potest. Indicium huius est, q̄ po- steaquam nati sum⁹, diu obmu- tescentes, deinde balbutire tan- dem incipimus: principio nāq̄ nullum proferre penitus verbū- valemus. Cū itaq̄ facile peruer- ti locutio possit, idemq̄ initium M audiendi, loquēdiq̄ sit, (vox.n. quædā audiendi quoq̄ primor- dium est) sequit̄ vt quasi per ac- cidens, not̄ per se omnium facil- lime sensuum auditus interim- possit. Argumentū autem, faci- le omnino loquendi principiū destrui posse, vel ex cæteris ani- mantibus erui licet. nullum.n. loqui ex cæteris potest, sed hos tñ facultas hæc data est, & hic tñ sero (vt dictū est) loqui scipit.

Cur omnes surdi vocem red- dere

A dere per nares affolent: An q. p. pe adfunt, vt muti fint: muti autem per nares voem extrudunt. eo nanq. spiritus illorum cōpel-
lit, quia ore compresso funt. qd compressum ideo est, qm̄ lingua his ad voem reddendam vsui nullatenus est.

3 Cur oēs, qui natura sunt calida, magnā vocē emittere solēt: An q. multū in his aerem, feruidumq. inesse necesse est: vis. n. caloris facile ad se & spiritū trahit, & aerē: eotq. amplius id agit, quo amplior est. Vox autem magna tum oritur, cum aeris multum agitur: vtq. acuta, cum ce-
leriter, sic grauis, cum tarde aer incitatur.

4 Cur oēs surdi per nares loquū-
tur: An q. surdi violentius spi-
rant, quippe qui prope ad sunt,
vt muti sint. meatus itaq. nariū
ductu spiritus laxior reddit: ex
quo fit, vt nisi per nares loqui
non possunt.

5 Cur melius audiri quāq. in
nocte, q. die possūt: An q. reges
otum noctu amplior est, qm̄ ca-
lor abest. vnde trāquilliora quo-
que magna ex parte oīa sūt: Sol
enim est, qui omnia mouet.

6 Cur voces ē longinquo acu-
tiores eē vñr: itaq. cum hosum
procul admodū absentium cla-
morē imitamur, vocem acute e-
mitamus, & similem hīs, qui suā
vocem in sonū alstringunt tenu-
iorē. Et strepitus quoq. resonan-
di acutior venit, quā procul ab-
esse palam est: non enim nisi per

refractionē existerē potest. Cū D
igitur in strepitus ratione, acu-
tum quod velox sit, tardum au-
tem quod graue, voces ē longin-
quo delatas tardiores videri o-
porteret. quæ enim feruntur, eo
tardius omnia mouentur, quo
longius ā suo discesserunt prin-
cipio, tandemq. collabuntur, &
decidunt. Vtrum igitur qui imi-
tantur, voce exili simulant, & so-
no tenui agere tentant vocem, q
se ē longinquo desert: tenuis autē
grauis non est. neq. exiguus, exi-
listq. vocis proferendæ vsus gra-
uis est, sed acutus sit necesse est.
An non modo qui imitantur, ea
de causa ita simulāt, verumetiā
strepitus ipsi acutiores existūt.
Causa vero cur ita sit, q. aer, qui
desertur, strepitū excitat. & quē
admodū primū illud obitrepit,
q. aerem mouerit: sic rursus aer
subinde mouēdo agat, oportet,
vt partim moueat, partim mo-
ueat. quo fit, vt cōtinuari strepi-
tus possit, qppe cū ppetue mo-
uenti mouēs succedat, donec oīa
conatus mouendi emarcescat: q
quidem res in corporibus nō ni-
si cadere est, cū s. aer non ampli⁹
impellere vel relū, vel aerē pōt.
Vox enim cōtinua redditur, cū
aer aerem propellit: telum autē
fertur, cū corpus ab aere moue-
tur. Hic igitur corpus idem de-
serit asidue vsq. ad eū finem, dū
corruat, at ibi alius atq. alius aer
perpetua vicissitudine profluit
præcedentēq. subsequēs minor
est. itaq. veloci⁹ qdē mouet, sed

h. iij. per

Problematum

- G** per minus subinde aeris: qua de causa voces acutiores è longinquo tenuiores sentimur: è. n. acutius, quod velocius est, ut ambigendo superius posuimus. Hæc eadem causa est, cur & pueri, & egrotantes acute, viri autem, & bene valentes grauius vocem emittant. Cur vero propinquis auri- bus vox grauior, acutiorve esse minime pateat, & oïno cur si quis proiectis ponderibus non sit, causa, quod projectum illud, cum vnum as-
H - si due sit, identidem assidue ferri: strepitus autem aer propulsus ab aere est: itaque sit, ut pondus vnum in locum cadere tantummodo possit: vox autem quoquocursus spargat sese, non secus ac si projectum pondus, dum ferri, in partes frangat innumeras, atque etiam se retrorsum disperiat.
- 7** Cur domus nuper illita magis resonat? An quod maior refringendi datur facultas propter leuitatem. Leuis autem ideo est, quoniam continens adhuc, nimisque immunitas pe- nitus extat. Non tamen admodum humidam volo intelligi: nulla enim refractio de limo effici potest. Hæc profecto causa est, cur et opus oec-tectorium magis resonet. Quin etiam aeris immobilitas fortasse aliquid facit: congestus enim
procedit vniuersusque cum sit, occurrentem illum retorquere vehementius potest.
- 8** Quam ob causam si quis doliū, & lagenas, & cætera id genus si- gulina inania obruat, operiatque, domicilia resonare amplius pos-
 sint: nec non si puteus, vel cister-
 na, vel aliqua fouea in domo sit, magis magisque ita fiat, necesse est: An quod ratio resonandi non nisi refractio est? sic enim potissimum resonandi illa reciprocatio nascitur. Ergo puteus, & quælibet fouea angustiam obtinet, & aerem colligere potest, dolia, cæteraque fictilia densitate quoque suæ ambientis formæ præ se ferunt. Ita- que utraque de causa illud euenit: ooncaua enim oïa magis sonant, & æs quoque ob eam rem sonitum præcipue oïum reddit. Nec vero absurdum, quod obruta illud faciant: vox enim non minus in ima se de- fert, denique quoquo versus, atque etiam in orbem ferri putandum est.
- Cur si vasa quis inania obrue- rit, faciet ut magis ædificiū reso- net? An quod vasa soliditate, perpe- tuitateque sua melius & cōcipiunt, & continēt aerē simulque accidunt, ut ictus vehementior effici possit.
- Cur aqua frigida de eodem pro-
 fluens vase acutius, quàm calida obstreperit? An quod delatio aquæ frigi-
 da velocior est: grauior enim frigida est, acutior autem strepitum reddit, quod velocior est. calor vero & rari- tate alleuat, & elatione. Proximū illud est, quod faces quoque ardentes ictum faciunt imbecilliores.
- Cur homini qui vigilauerit, vox asperior redditur? An quod ei corpus ob cruditate humescit, maximeque loco superiori, vñ caput quoque grauescit. Et cum fauces humore redundant, vocem asperiores existere necesse est, aspe-

Seçtio Vndecima

37

- A** asperitas enim ob inæqualitatē, grauitas propter obseptionem exultat, retardius enim fertur.
- 12** Cur cibo ingesto mox tenor frangit vocis: An q̄ membrum illud voci tributum crebro cibi occurſu percluſum concaleſcit, cōcaleſcēs humorē attrahit, qui ob aſſumpti cibi humectationē & largior eſt, & paratior.
- 13** Quare qui ſlent, vocē mittūt acutiore, qui ridēt, grauioreme: An q̄ alteri ſuū ob debilitatem parū ſpiritus mouent, alteri vehementer intēdunt: quod facit: vt ſpiritus velocius ferri poſſit. velox aut̄ omnis acut⁹ eſt, quippe qui ab intēto proiectus corpore, ſeratur uelociter. cōtra qui ridet, reſoluitur, & debilitatur, itaq̄ vocē grauius edit. Quamquam ægri acutū emittunt vocem, parū enim æuis mouent. At vero qui rident, non ſolū parum, ſed etiā leuius mouent. Ad hæc qui rident, ſpiritu calidiore emittunt, qui ſlent frigidiorem.
- C** dolor enim reſrigeratio peſtoris eſt. Calor itaq̄ multū æris mouet, ita vt tarde ſerāt: ſi igitur autē parū ciet. Idem vel in tibis fieri nouimus, enim uero q̄ ſpū inflāt calidiori, multo tardius agunt.
- 14** Cur pueri, cæteraq̄ recens nata animalia vocē reddūt acutiorem, q̄ quæ perſectæ ætate ſunt, cum tū omne acumen vehementia ſit: An q̄ vox motio æris ē, & acutior quæ velocior: facilius aut̄, & velocius parum, q̄ multum æris mouetur. Mouetur autem quōties vel a frigore cogit, vel a calore diſcernitur. Sed cū ſpiratio frigida admiſſio ſit, interior nimirū ær tantisper cogitur, cum ſpiritu capim⁹. cumq̄ expiratio caloris emiſſio ſit, ære ſanē a calore citato, vox effici poteſt: cū enim ſpiritu reddim⁹, nō cum capimus, vocem formamus. Cum autē nouella calidiora ſint, q̄ vetuſta, ſuesq̄ meat⁹ habeant acutiore, min⁹ in ſe æris poſſunt continere. cumq̄ calor qui moueat, amplior i his inſit, res autē quæ moueatur, minor ſubſtet, velocius vtraq̄ de cauſa ær moueri poteſt. at ſi velocius, vox certe acutior dabitur, ob ea ipſa, quæ ante retulimus.
- Cur vocē qui ſlent, acutiore emittunt, qui rident, grauiore: An qui ſlent, intēdendo, contrahendoq̄ os, vociferantur: itaq̄ propere ær interior corpore intēto mouetur. cumq̄ poſt tranſeat anguſtū, ferri velocius pōt. vtraq̄ igitur ratione ſit, vt vox acuta edatur. Contra qui ridēt, re miſſo corpore, hūſcenteq̄ ore rident. cū igitur ob eam rem late, tardeq̄ profundant ærē, merito vocem emittunt grauiorem.
- Cur vocē reddunt acutā, qui expertes ſeminis ſunt, vt pueri, mulieres, decrepiti, padones: grauem aut̄ viri, qui ſimiſſima ſūt ætate: An ea cauſa eſt, qua linea, ceteraq̄ tenuia dimenſionē vnā dumtaxat ſortiuntur: craſſa autē, plenaq̄ plures obtinent: itaq̄ vox etiā tenuis vnā dimenſionē habuerit.

Problematarum

- G** habuerit. vnum autē & efficere, & mouere facilius est, q̄ plura. Ergo cū prædicta illa spiritum habeant imbecillū, non nisi parum aeris moueri ab illo spiritu potest. Minimus autē est, qui dimensione vnica constat, quem prædictis rationibus tenuē esse, vocemq; talem ab eo proficisci necessarium est: vox autē acuta, quę tenuis est. Igit̄ qui prolixo illo semine carent, vocē hinc merito reddunt acutiore. Viri robusti, qm̄ spiritu valeant, multū aeris H incitare queunt: quod cū multum sit, lente mouet, vocemq; efficit grauiorem. motu enim veloci, & tenui vocē reddi acutam iā constat, quorū neutrum, vt in viro possit existerē, accidit.
- 17** Cur voces nostrę grauiores sint tpe hyberno: An q̄ aer interior tunc, & exterior craffior ē: craffior autē cum sit, tardius mouetur: itaq; mox grauior nō im- merito fit. Adde q̄ somnolentiores hyberno tpe sumus, q̄ æstiuo, plusq; tps obdormire solemus: scimus autē facit, vt membris rationib⁹ simus. Quo igit̄ tpe plus dormim⁹, q̄ viglam⁹ (q̄ hybernum profecto est) hoc vocē effici grauiorem, q̄ qui ē contrario agitur, ratio est. cū enim tempus vigilandi quod interuenit, breue sit, habitus corporis, qui inter dormie: dū constituitur, permanere vsq; ad somni repetitionē nimirum potest.
- 18** Cur ex potu, vomitu, atq; frigore vocē enutimus grauiore: An faucibus interceptis, quam le- rem pituita subistendo cōmit- tit: quippe quæ aliquid fluxūis in eas detrahat, alijs vomit⁹, aut potus, alijs præiens tps qualitas p̄ obstructionē fauces reddit angustiores: itaq; delatio spirit⁹ tardius agitur: quæ autē tarda de- latio est, graue hęc efficit vocē.
- Cur vox grauior ē, p̄pinquo 19 magis, q̄ ē longinquo sentiri po- test. An q̄ grauior plus quidem aeris mouet, sed nequaquā in lon- gitudine. ergo à longe min⁹ sen- tiatur, qm̄ per minus spatium se L deducit: ē propinquo autē ma- gis, qm̄ plus aeris sensum ferre audiendi. Acuta procul ideo audiri potest, qm̄ tenuior est: re- nue autē omne augeri in longitu- dinē potest. Dixerim etiā, q̄ mo- tio, quę vocē reddat acutiorem, velocior est: quod fieri potest, si vt densus, sic angustius spūs sit, qui aerē mouet. nam & exiguus aer mobilior est, quippe qui ab angusto moueri queat: densus plures efficit ictus, qui strepitū reddat. Licet hoc in musicis per M spicere instrumētis. fides nanq; tenuiores ceteris eisdem substa- tibus acutius consonant.
- Cur vox acutior illis esse vī, 20 qui longius absunt: cū tñ acu- tior ratio sita in eo sit, vt velo- cius ferat, & quod longius ferē, moueri tardius soleat. An q̄ vo- cis acumen nō solum in veloci- tate mouendi, sed obstrepēdi et- nimia tenuitate cōsistat. Qui au- tē longius absunt, vocē tenuiore excipiūt

Sectio Vndecima

38

A excipiunt ob aeris, qui mouet, exiguitatē. motus enim ita marcescit: utq; numerus emarcescēs in vnitatē relabatur, sic corpus in vnicam dimensionē extenuatur, quę tam in corpore, q̃ in voce tenuitas est.

21 Cur vocem acutam & exercitati reddunt, & debiles? An debiles, quia parū aeris mouent: parum autem, q̃ multū velocius fertur. Exercitati vero aerem excitant vehementius: aer excitus vehementer velocius fertur: acutum autem in voce id est, quod velox in delatione.

22 Cur vox corrumpi his solet, q̃ cibo ingesto clamitarūt: itaq; oēs, qui vocē exercēt, vt histriones, saltatores, & ceteros generis eiusdem, mane, ieiunioq; ore exercitationē adire licet inspicere. An vocē corrumpi non aliud est, q̃ membrū, qua spiritus trāsmeat, corrumpi. Quocirca rauci quoq; voce corrupta sunt, nō q̃ spiritus vitiatuſ est, qui vocē aſſormat, sed q̃ exasperata arteria est, quę vehemēte cōcalefactione exasperari maxime solita est. Quamobrem neq; qui febriūt, neq; qui vehementer febrierūt, statim cū febris cessauerit, cantare queūt: sunt enim asperis nimio ex calore faucib⁹. Cibus autem spiritū & largum reddi, & feruidum cōsentaneum est: qui talis autē est, exulceret arteriam transmeando, atq; exasperet, ratio est. quod cū incidit, merito vox destrui potest.

Cur vox, cū aer quidā formatus sit, & qui cū fertur, formam sēpe illā amittat, echo, id est resonantia fiat: cū enim aer vehementius in aliquod solidū offenderit, vox non dissoluitur, sed eandē expresse reciprocantē audimus. An q̃ refractio est, nō perfractio: sic enim cū totū permānet, tū partes ab eo duę vniſormes proficiuntur, quippe cū per similem angulum refractione existeret: itaq; vox resonandi similis primæ efficitur. **23**

Cur ceterorū animalium non uella, recensq; edita vocē mittūt acutiore, q̃ quę perfecta ætate sunt: vituli autē grauius mugiūt, q̃ boues perfecti? An q̃ infans quoq; in genere similis terminat eiusdem generis est. boum autē fœminę grauius mugiūt, q̃ mares, cū cetera ē cōtrario agāt: at vituli similioreſ fœminis q̃ maribus sunt: ergo vocē hi grauiorem emittere debent.

Quā ob causam paleis in orchestra sparsis, chori vox minor sentiatur? An propter asperitatem: vox enim pauimento min⁹ leui occurrēs, vt minus vna, ita minor existit, quippe quę min⁹ continua sit: quomodo etiā lux amplior replēdet in leuibus, eo q̃ nihil impedimēti interuenit, quo interpelletur.

Cur sal igni ingestus mouere crepitū solet? An quia sal parū humoris intra se continet, quod mox à calore ignis cōuersum in spiritum, violentoq; exiliens impetu

Problematum

G petu salem rumpit: oē autē qđ
rumpitur, mouere crepitū solet.
27 Cur pueri nonnulli, antequā
gras veniat, qua vocabula suo tē
pore explanare possint, fari inci-
piant, & vbi aliquid expresse di-
xerint, rursus obmutescant, atq;
vt prius degant, quousq; solitū
tempus loquendi accedat: quæ
quidē à plerisq; portenta esse pu-
tantur. iā aliquos etiam statim
cū in lucē euenerunt, locutos
esse proditiū est. An magna qui-
dem ex parte fm naturā homi-
nes prodeunt, itaq; illud paucis
accidit, sed naturæ rōne simul
hæc contingere, ac perfici solēt.
quācūq; simul & audiunt, &
vocē emittunt, simul & intelli-
gunt facultate audiendi, & lo-
quuntur, & explicāt. Euenit tñ
interdum ne hæc simul contin-
gant, sed vt alij prius intelligāt,
q̃ membrū id absoluatur, quo
loqui possumus: alij contra, qui
scilicet quæ loquātur, intelligere
nequeant. Quæ enim audierint,
I simulate eadem reddunt: sed cū
tempus affuerit, vtroq; iam mu-
nere naturæ fungi incipiāt. Qui
bus autē prius sensa auditus in
animo valeant, q̃ membrum id
absoluat, quo primo vocē mo-
uemus, cōtationemq; condimus,
ij nonnunquā, vbi iam multa
intellexerint, facultas quoq; mē-
bri illi⁹, & absolutio prope cō-
tingit, maxime quidē à somno.
Cuius rei causa est, q̃ somn⁹ da-
ta requies tum corpora tota, tum
membra singula facit segniora.

Sed fieri potest, vt vel ob aliam K
huiusmodi mutationē idem
eueniat. Cōplura atit sunt, quæ
vt efficere valeamus, breuissimi
rgis adiumento opus est, & tñ
eadem postmodum æque agere
nequaquam possumus. Quoties
itaq; membrū illud ita se habet,
vt liberū absolutumq; sit, efficiē
quod per auditū intelligentiam
mouit, idē cū pendet, fluitatq;
in sensu, remeet, verbumq; red-
dat. Hinc nobis & carmina, &
vocabula sēpenumero nō ex vo-
luntate occurrunt: & quæ prius L
voluntate petita diximus, eadē
postea nō voluntarie dicimus.
hinc etiā sæpe quæ nouimus, ore
explicare non quimus. ita fieri
potest, vt pueri aliquid dicant,
rursusq; membrū, cui fandi da-
ta potestas est, redeat ad suā na-
turam, ac obmutescat, dum tem-
pus corroborandi, absoluendiq;
vltimum veniat.

Cur aliquæ obstrepunt, mo- 28
uenturq; subito, vt arcæ, q̃ nullo
mouente, quod sensus mouerit,
concitantur, & crepant, cū tñ M
potentius esse debeat, quod mo-
uet, q̃ quoq; mouetur. quæ eadē
questio etiā de corruptione, ac
senectute est: quippe cū à re in-
sensibili oīa corrumpantur, quæ
à tempore pereunt. An simile
gustis hoc est, & lapidib⁹, quos
plantæ emergētes attollunt, atq;
reiciunt. nō enim quod vltimū
actionis ē, id vel attollit, vel mo-
uet: sed hæc vniuersa cōtinuatio
efficit: qua quidē re insensibili
accidit,

Seçtio Vndecima

39

A accidit, vt mot⁹ ille sensibilis nascatur. Sic et res cōtēta spacijs sensibilibus tpiis mouetur, atq; in partes digeritur insensibiles: vniuersi tñ, & continui ratione exultat, & motus, & obitus. Cōtinuum autē illud nō in instanti tpiis, sed in tpe, quod ab instanti determinat, situm profecto est.

29 Qua de causa oscitantes minus audire possim⁹? An q̄ multum spiritus effluentis inter oscitandum aures et intrinsecus subit, vt motio vel sensu p̄cipi possit, quā trudit ad aures, maximeq; post somnū: strepitus autem vel aer, vel aeris affectio est. Igit̄ cū interior renitit̄ exteriori illi occurrenti, efficitur, vt motus interioris strepitus morū exterioris retorqueat, atq; offuscet.

30 Cur pueri magis, q̄ viri lingua hæsitat? An vt etiā manib⁹, pedibusq; pueri minus valem⁹, & infantes ambulandi oīno facultate caremus, sic etiā linguæ parum cōpotes pueri sumus, & infantes verbū nullum referre possum⁹, sed more brutorū animantiū vociferamur, videlicet causa imbecillitatis, quæ non solum hæsitatē linguæ, sed etiā balbutiē, blæsitatemq; faciat: quippe cū blæsitā sit literā quandam exprimere nō posse, eamq; non quālibet, sed certam: balbuties vel literā prætermittere, vel syllabā: hæsitas alterā alteri syllabā iungere prope nō posse. Quæ quidem oīa imbecillitate eueniunt, lingua enim submini

strare intelligentiæ non potest. Idem et vinolenti, senesq; afficiuntur p̄p̄ debilitatē: viris autē hæc minus vsu eueniunt.

Cur vox hominum tam metuentiū, q̄ trepidantium obtemiscere soleat? An q̄ emigrante calore cor cōquatur. nā utriq; & trepidantius, & metuentibus accidit, vt ita afficiantur. cū cor autē conquatur, ictus nequaquā effici vnus potest, sed plures proficilcantur, vt ē fidibus laxius intentis, necesse est.

E Cur vocē homines trepidantes graue, metuentes acutā reddant? An q̄ metuentibus locus cordis refrigeratur, cū calor deorsum se defert, ita q̄ parū aeris excitare possint: vires enim pot̄tē in calore sunt. Trepidantibus autē calor loca petit superiora, vt et pudore affectis effert idē sese ad faciem: cuius indicium est, q̄ plenius erubescūt. Resoluit igit̄, multumq; aeris, quo loquimur, efficit: hic at̄ tarde propellit: tardū vero nō nisi graue in voce ē.

33 Cur nox ad audiendū aptior est, q̄ dies? Vtrum (vt Anaxagoras ait) q̄ aer interdiu stridet a Sole concalescētus, & obstrepiē noctu quiescit, vt pote cū omnis calor abfuerit. tūc autē quicquid audiiri melius possunt, cū nullus strepitus est. An q̄ p̄ inanius facultas audiēdi amplior, q̄ plenius datur. Est autē aer interdiu densus, vt qui luce, radijsq; retertus sit: noctu autē rarior, q̄ ex eo ignis, & radij decesserunt, q̄ cor

p̄ora

Problematum

- G** pora esse dixeris. An q̄ corpora plurimus est, qui inde propellit & tardior: ergo cum transeat, merito grauior reddi potest.
- H** Cur hofes lingua hæſitantes loqui nequeant voce ſubmiſſa? An q̄ offenſaculo quodam vox ſiſtitur, retineturq̄. Sed cum nō pares requirātur vires, aut ſimilis motus, cū quicquam nō impedit motū, cumq̄ impedit, enitendum oīno eſt: vox aū̄ mor⁹ eſt, vocemq̄ altiorē ſolent emittere, qui pro viribus conantur: ergo cū ad expellendum quod obſtat, enitendum ſit, altius eos loqui neceſſe eſt, q̄ lingua huiusmodi vitio tenentur.
- 34** Cur ſtrepitus extrinſecus magis, q̄ in olēti, hæreant lingua? An q̄m affectus hic ſimilis generi ſtuporis, quā apoplexiam vocamus, parti interiori cuipiā tribuendus eſt, quā partem mouere nequeat impediētē propter ſuam refrigerationē. Vinum igitur, quod ſua natura calidū eſt, refrigerationē tollit, trepidatio facit. Eſt enim trepidatio metus quidam: metus autem refrigeratio eſt.
- I** Cur ſtrepitus extrinſecus magis intus auſcitur, q̄ intrinſecus foris? An q̄ intrinſecus cum vaſta, immenſaq̄ adeat ſpacia, diſſerpiſ, diſſipaturq̄, vt pars ei⁹ vel minime, vel min⁹ ſentiri poſſit. Extrinſecus vero cū vox ſeſe in locū arctiorem, ſtabilioremq̄ aerem conſeruat, vniuerſa ingreditur: itaq̄ cū maior ſit, non im- merito melius poteſt audiri.
- Quā**
- G** pora eſſe dixeris. An q̄ corpora multifariā interdiu vim intelli- gendi diſperuntur, inq̄ res va- rias deducunt: itaq̄ clara audiē- di eripiē ſenſio. Et eo q̄ oſa die magis quā noctu agim⁹, ipſa quoq̄ intelligentia negotijs cor- poris impedita eſt. ſenſus autem vbi ſeiunctus ab intelligentia ē, laborē velut inſenſibile habet: vnde dictum, mens videt, mens audit. At vero noctu cū noſter intuitus omni ſit munere libera- tus, magisq̄ intelligentia requie- ſcat, meat⁹ aurium vel amplius patent, vel nihilominus q̄ die, vt capax ſonorum pariter eſt, ſic melius eoſdē ſonos referre ad in- telligentiam poteſt: quoniā nec ipſa intelligendi vis quippiam agat, nec ab aſpectu tenetur, vt fieri interdiu ſolet.
- 34** Cur oēs, qui humore proliſſi- co vacant, vt pueri, mulieres, de- crepiti, & ſpadones, vocem red- dunt acutā, viri autē, qui firma- tate ſunt, grauiorē? An propter membri imbecillitatē, quod mo- uere aerē ſolet. mouet enim exi- guum aerē, quod imbecillū eſt: exiguus velocius fert: quod ve- lociter fertur, acutum eſt. An q̄ primus meat⁹, qua vox permea- re ſolet, oībus ſemine vacuis pu- ſillus eſt: itaq̄ exiguum profici- ſci ab eo poteſt, quod aera mo- ueat: exiguum vero cū ſit, velo- citer p̄ amplas ſuperiores fauces fertur. At viris ætate vigētibus hic amplior habetur, vt etiā qui ad teſticulos pertinet: itaq̄ aer

Sectio Vndecima

40

38 Quam ob causam qui lingua

Alaxitant, melancholico habitu consistit? An q̄ propere sequi imaginationem, non nisi esse melancholicum est. Hæsitantes aut̄ illi tales proculdubio sunt. impetus namq̄ dicendi præruit, anteceditq̄ facultatē eorū, utpote cum animus visa sequatur. Balbis ēt idem accidit: hos etenim omnes membra voci accommodata tardiora habere certū est. Indiciū vero, q̄ tales violenti redduntur, cum suas maxime imaginationes, non rationem sequuntur.

39 Cur porrū prolix ad vocē sonoris nam & per dici cōmodum eadē in re nouimus. An q̄ alihū quoq̄ elixum delinit: & quidē porrū lentitiā quandā obtinet, quæ fauces detergere possit.

40 Cur cætera animalia vocem acutiore emittunt, cum validiora sunt: homo aut̄, cū inuvalidior est? An q̄ homo inuvalidus exiguū aera mouet, aer exiguus velociter permeat, velocitas strepitum reddit acutiorem.

41 **C**ur melius audim⁹ cū spiritum retinemus, q̄ cū reddimus: itaq̄ minus spirare in uenatione p̄cipitur. Vtrum q̄ per uenarū elationem vis feneiendi locū petit superiorē. cum enim dormimus, deorsum se defert, et crebrius tunc reddimus, q̄ duci mus spiritum, minimēq̄ audire uale⁹. An ēt sanguis, cū reddimus spiritum, ascendit: itaq̄ pars superior impletur, cum tamen per inane audiamus. An q̄

efflatio strepitus quidem est: hic D autem expirando eueniens vim obtundit audiendi.

Cur sal exiguus ocyus crepat, 42 & exilit: vehementius aut̄ & crepat, & exilit, qui plenior est? An q̄ exiguus rumpi celerius pōt: haud enī multū id est, q̄ subeat ignis oportet, cum sal ipse totus exiguus sit. Plenior aut̄ ille lentius domatur, q̄ plus negocij est magnum dirupisse, q̄ paruum. crepat paruus parū, quia paru⁹ inuchi⁹ ictus: maior magis, quia magno agit ictu: crepitus autē ictus est. quod ēt robustius est, magis exilit, qm̄ minus cedit.

Cur si salem eadē magnitudine, qua modico igni ingest⁹ crepet, nimio inieceris igni, vel nihil, vel min⁹ crepabit? An quod prius ab igne corrūpitur, q̄ rumpi possit. cōburit enim humor, q̄ consumptus est, crepat q̄ discissus, diruptusq̄ est.

Cur oscitantes minus audire ualemus? An q̄ spiritū intercludimus, qui se ad aures trahat. in 44 diciū, q̄ strepitus in auribus nascitur, cū oscitamus. circunuentus aut̄, interclususq̄ illis spirit⁹ facit, ut minus audiamus. Ad hęc vox oscitantibus quædā oritur, quæ vim audiendi interpellare potest: & comprimi vero aures necesse est, quoties corpus se distrahit, atq̄ intendit.

Cur vox, cū apra sua natura 45 sit in sublime efferri, ut quæ aer quidē sit, nō inferius sursum, sed superius deorsum melius audiri potest?

Problematum

G potest? An q̄ vox aer quidā iun-
ctus humori est, qui pōdere hu-
moris graueſcēs deorsum labit,
non sursum effert: humoris autē q̄
sū naturā int̄est, vt deorsum
feratur: itaq̄ ab imis sentiri ple-
nius potest. An hoc voci dūta-
xāt animalū reddi debeat, hæc
enim non sine humore profluit
illud vero accidere nimirū vel
in cæteris oībus strepenti gene-
ribus nouimus. Ergo vt visus si
superius deorsum pciderit, sur-
sum versus reflectetur, sed si in-
ferius sursum pertenderit, deor-
sum se flectet: sic vox, quę sua na-
tura cogit sursum ferri, vbi aeri
sibi aduerso occurrerit, cum per
vim nequeat eū propellere, qui
& amplior & grauior ē, reflecta
in partem aduersā deorsum se
defert. itaq̄ aer, qui ore motus
pcurrerit, retorquet, & ad ima
collapsus sentiri inferius magis
potest. Tale ēt est, quod in reso-
nādo fieri solet: vocis enim refle-
xus in partē contrariam agitur.

46 **I** Cur vinolentis potius, q̄ so-
bris frangi vox soleat? An reple-
tio facit, vt vox celeriter frangi
possit, cuius rei argumētum, q̄
neq̄ chori, neq̄ lūdiones statim
à pradio, sed ieiuni vocem exer-
cere consueuere. cū igitur vino-
lenti impleti sint, meritō vocis
eorum potius frangi solent.

47 **C**ur vocem acutiore longius
audire possumus? An q̄ vocis
acumē velocitas est: moueri autē
oculus solēt, quę vehementius fe-
runt: quę autē vehementius fe-

runt, hæc longius ferri possunt. **K**
Cur spiritu retēto melius au-
dire valemus? An q̄ respiratio
nō nihil strepit⁹ mouet. merito
ergo tunc melius sentimus, cū
strepitus minus est: minus autē
strepit⁹ tū est, cū spm retinem⁹.

49 **Q**uamobrē lux quę tenuior,
& velocior, & deductior est, cor-
pora penetrare densa nō potest,
strepitus autē potest? An q̄ lux
directo itinere fertur: itaq̄ li qd
recte illi profluentig lucis obuiū
sepiat, lucē penitus discludi ne-
cesse est. At strepitus quia spūs
est, ferri non recte enī potest:
itaq̄ effici, vt strepitum sentire
vndiq̄ liceat, nō cum tm, qui se
recte nostris auribus obtulerit.

Quare qui ridet, vocē gra-
uorē emittunt, qui flent acutio-
rem? An q̄ corpore intento vox
acuta depromitur: infirmum au-
tem quod acutū est. Quę vtraq̄
in flentibus inesse potius noui-
mus: sunt enim & intentioni cor-
pore, & infirmiori.

Quamobrē cū vox aer qui si-
dam formatus sit, & sapius dis-
soluatur, cū fertur: echo autē,
id est resonātiā fiat, iēto ei usmo-
di aere in solidū quippiam: vox
ipsa nō dissoluatur, sed expresse
eadem percipi possit? An q̄ aer
refringitur, ideoq̄ totum à toto
proficiscitur. Tunc etiā affectus
hic non nisi de re simili existit:
quippe cū aer reflecti de aere
soleat in cauo, non de cauo.

Quāobrem cū simul vocē
multa emittunt, vnusq̄ tantum
quantū

Seçtio Vndecima

41

A quantum singulū reddit, multo-
rum uox illa neque parem uoci
unius offert sese, neq; lōgius pro
ratione deducit: An q; singuli
proximum aerem propellūt, nō
eundem, nisi paulo tenus: quod
simile euenit, ut si multi quidē
proñciant lapidem, sed singula,
aut magna eorū pars mittat di-
uersum. neq; enim ibi longius,
aut pro ratione longe lapis ullus
deueniet, neq; hic longius cun-
ctorum, q; unius uox poterit au-
diri: uox etenim tanta nō unius
est, sed multorum. Recte igitur
propinquo uox multa esse pro-
ratione uidetur, quādoquidem
lapides quoq; illi multi ita uide-
ri, atq; idem assequi possunt. at
ē longinquo plus, quā singulē
sint, sentiri non potest.

53 Cur trepidantes uocē reddi-
mus grauiorē, metuētes autem
acutiorē: quanquā etiam pu-
dor genere metuendi continet.
An multū inter se affectus hi di-
stant, quos enim puduit, erube-
scent: trepidatio aut pudor qui-
dam est, qui uero metuunt, pal-
lent. Constat igitur calorē in me-
tu partem superiorē deferere, ut
parū aeris prae sua exilitate mo-
uere spūs possit: uelociter autē
ferri potest, quod exiguum est:
uocis uero uelocitas nō nisi acu-
men est. Iis cōtra, quos puduit,
calor partē superiorē, id est pectus
petere solet: cuius rei indicium
erubescens facies afferit. amplio-
rem aut aerem amplior potētia
mouet, tardius uero omne ferit,

quod amplius est, tarditasq; in
usu uocis non nisi grauitas est.

Quae causa est, ut lingua hāsi-
tantes aliqui fiant: An membri,
quo loquimur, refrigeratio cau-
sam habet, & tanquam stupens,
& attonitum membrum id est:
itaq; uino, continentēq; oratio-
ne cōcalescēt, uerba facilius pos-
sunt copulare.

Cur homo solus ex omnium
animantiū numero lingua hāsi-
tans oritur: An q; solus compos
sermonis est, cetera uocem tan-
tum obtinēt. Qui autem lingua
hāsitant, uocem quidem produ-
cunt, sed uerba copulare, sermo-
nemq; condere nequeunt.

Cur sobriū tpe hyberno uocē
acutius mittimus, uiolenti autē
gestiuo grauius: An uox acutior,
quae uelocior est: uelocior autē,
quae corpore intento se promit.
Sobriorum uero, hyemeq; cor-
pora magis constant, quā ui-
nolentorum, aestateq;: calores
enim, teporesq; corpora resolu-
unt, atq; elaxant.

Cur homo solus omniu ani-
mantium lingua hāsitans pro-
uenire potest: Vtrum q; etiā mu-
tus solus existit: linguae aut hāsi-
tatio mutitas quaedam est: nec
membrum, quo loquimur, ab-
solutum habetur. An q; homo
solus compos est sermonis, cete-
ra autem uocem duntaxat for-
tiuntur: linguae autē hāsitatio,
ut nomen declarat, unū non est,
nec promptam, continentemq;
parit orationem.

Extra ord, Arist. F Cur

Problematum

- 58 Cur homini vox serius perfici
G solet, q̄ ceteris, quibus data est
vocis proferendæ facultas? An q̄
vocis humanæ generā, & discer-
mina quāplurima sunt: cetera
enim animantia literas, vel nul-
las, vel paucas exprimere pos-
sunt, quod autem summe uariū,
plurimisq̄ distinguendum dis-
ferentijs est, id tempore longissi-
mo perfici necesse est.
- 59 Cur ceteræ speciei eiusdē ani-
mantes vocem fundunt eandē:
homines autem uariam, & mul-
tiplicem agunt? An hominum
etiam uox una est, multa autem
genera loquendi.
- 60 Sed cur cōmunis hæc una ho-
minum uaria est, ceterorum au-
tem simplex? An homines mul-
tas proferre literas possunt, cete-
ra uel nullam, uel duas, aut tres
exprimunt insonas, quæ uocali-
bus iunctæ locutionē conficiūt.
Oratio autem non voce, sed vo-
cis affectionibus significādo ab-
soluitur: at vocis affectiones lite-
ræ sunt. Quinetiam pueri nō se-
cus, ac bestię suas exprimunt ap-
petitiones, utpote qui nondum
proferre literas possunt.
- 61 Cur aspect⁹ corpora penetra-
re solida non potest, vox autē po-
test? An q̄ aspiciēdi delatio sim-
plex est, quæ per directum pro-
fluere solet ad lineā: cuius rei in-
diciū, Solis radius est, & q̄ nisi
ē regione cernere non possum⁹:
vox autē motu multiplici ferri
potest, quippe cū vndiq̄ liceat
audire. Quoties igitur aspectui
directus ille impeditur progres-
sus, eo scilicet, quod res obiecta,
meatū in cōdita, siue indispo-
sita turba constipatur, transpice-
re nequit. at vox, qm̄ quoquo
versus profertur, omnia prore-
ptat, penetrat, translap̄sa audiri
vndiq̄ potest. in humoribus tñ
facultas transpiciendi oculis da-
ta est: voci autem nulla, vel mi-
nima, quanquā humor tenuior,
q̄; terra est: qm̄ humoris meat⁹
parui, densi, cōtinuatq̄ sunt, ut
minime aspectus impediāt, quo-
minus tramite directo ingredi
possit. Hæc eadem causa est, cur
etiam per vitrum, quod densis-
simum est, transpicere liceat: per
ferulā, quæ rara, solutaq̄ est, nō
liceat: in altero enim meatus re-
spondent inter sese, in altera va-
niant. Nec quicquam iuuat am-
plos esse meatus, nisi recte ad li-
neam positi sint. Vox autē mini-
me in aqua sentiri potest, quo-
niam minus aqua inanit, q̄ ut
aerem capere, vocemq̄ trāsmi-
tere possit: vox enim aer quidā
est. Haud enim omne rarius per
meari se patitur, nisi etiam mea-
tus ei respōdeant, quod per mea-
re conetur, & congruant, ut vis
etiam colligēdi, & contrahendi
sese desit, nisi meat⁹ capaces cor-
porum sint: quanquam quod ra-
rum est, molle est, & tale, ut in se
ipsum coire possit. Verum non-
nulla præ nimia suorū meatū
angustia colligi impediūt, ut
vitrum: quippe ut flecti, contra-
hiq̄ non queat, quamuis rarius
ferula

Sectio Vndecima

42

A ferula est, ratione prædicta: ut et aqua, & quicquid aliud generis eiusdem. Vnde illud quoque palā fit, non quod rarius raro, molliq, vel codē, vel proximo est, id magis in seipsum colligi posse, & adduci: causa enim omnibus eadem reddenda est.

62 Cur vox quamuis minor red datur adimendo, speciem tamē feruat eandem? An quod cum his ipsis miscetur, quæ dempseris, res autem mixta non partim est, partim non est, sed vique quaque talis est. eque igitur quibusdam vndiq, detractus, æque contrahitur, ut necesse sit simul & minorem esse, & similem.

63 Quid est, quod linguā faciat hesitare? Vtrum calor efficiat, ut procaciores sint: utiq, offendendo adhærent quasi in salebris, quomodo affici iratos homines nouimus: incenduntur enim, incitantur, anhelant, qui spiritu redundant: igitur præ nimio caloris feruore. Anhelant autem, quoniam frequens spiritus est, nec anticipat, quatenus se tempore respirandi promere possit. An potius cōtra, ut loci, quo vocem mittimus, refrigeratio causam det, tanquam membrum id attonitum obstupescat: itaq, afficiatur, ut vel concalescenti a viuo, aut perpetua oratione verba expeditius possint copulare.

64 Cur tempore hyberno voces grauiores redduntur? An quod aer crassior est: talis autem cum sit, motus tardior prouenit: itaq,

vox redditur grauior. An quod aer perfectus lentius permeat, fauces autem intersepieri, & constringi a frigore, pituitaq, destillante coguntur.

Cur pueri, mulieres, spado-
nes, senesq, vocem reddant acutam? An quod motus velocior, qui acutior est. & cum genus idem sit, motu facilius est, quod minus, quam quod plus est. Quam obrē, qui firma ætate sunt, plus aeris trahere possunt: plus igitur illud tardius permeans vocem efficit grauiorem. Pueris, & spadonibus contra res euenit, quoniam minus aeris capiunt. Senes autem ideo tremunt, quoniā vocem continere non possunt, quomodo imbecillibus, ac pueris vtu venit, cum lignum prælongū parte extrema ceperint, alterum enim extremum quatitur, quia nequeunt superare quod tenent, & vincere: quod idem & trepidantibus hominibus, & metuentibus, & rigentibus causam vocis tremulæ afferre credendum est. Cum enim qui vocem ita emittit, ei calor pulsus ab affectibus illis intro se colligat maxima ex parte, reliquū quod exiguum extat, vocē continere non potest: quapropter quatitur, atq, intremittit. Vnde artium liberaliū professores, qui se solitos trepidare nouerūt, præcipio agunt voce submissa, dum resideāt, & stabiliantur: vocem enim exiguam vincere, continereq, facilius possunt.

F. ð. Arist.

Problematum ARISTOTELIS

PROBLEMATVM

SECTIO DVODECIMA:

*Horum, quæ ad res bene olidas pertinent:
cuius questiones. 13.*

1 **V**t suffimenta omnia minus è ppinquo sentire possimus: Vtrum quod odoris delibatio aere temperata validior reddi, vt myrrha medicinalis suauior est. An contra agit, vt ignis vi sua cremandi tollit odorem, qui per suffitum effluat. & quidem apud carbonem ipsos nihil redolent, longius vero purius, tenuissimumq; ferit, quod oleat.

2 Cur odores tam suffimentorum, q̃ florum minus suaves è proximo sentiantur? Vtrū vnā cum odore terræ quoq; particulæ prodeunt, quæ præ suo pondere ante currunt, q̃ ad sensum odor deueniat: itaq; longius ille syncerum se offert. An neq; cum principiū proximum est, neq; cum admodum semotum, odor abunde effluere potest. Nam si proximū, nondū large emanat: si remotissimum, discerpitur.

3 Arbores reddi odoratas aiūt, in quas cœlestis arcus decubuit. Vtrum verū hoc sit, an falsum? Et si verū, quam ob causam ita eueniat? ergo nec oēs arbores, nec semper aliquas odorē ita acquirere palā est. Etenim sæpe arcus cœlestis constituit, & tñ arbo-

res nihil odoris spirant, quod R quidem sensum mouere possit: cumq; odor cōtrahitur, (accidit enim id aliqñ, itaq; narratur) nō in quaq; materiæ contrahi pōt.

Causa vero p accidēs ad arcum referenda est, præsertim si arcus ipse nulla natura sit, sed obruit refrangendi tantū affectio. Prouenit aut odor ille affectus, vt dictū iam est, non qualitercūq; se materies habeat: neq; enim in viridi, neq; in arida: sed in vsta post aquā, quæ arcui superuenerit, certā reddi suauitatē odoris. L paltores referūt, maximeq; vbi aspalathus, aut etiā rhamnus ē, & genus ex hīs aliquod, quorum flos suauiter olet. Ratio aut odoris eadē est, quā etiam de terra animaduertimus: hæc enim cū feruet, atq; inurit, quod ediderit, principio bene olet. Enimvero quæ parce humido quēdam in modum recaluerint, odorata reddunt: humor enim concoqui calore nimirū pōt. Qua de causa totius quoq; orbis terrarū, quæ ad Solem orientē spectāt, odora M tiora exurgunt, q̃ quæ ad aquilonē: & eorum ipsorum, quæ ad ortū plus vergūt, q̃ quæ ad meridiē, eo q̃ loca Syriæ, & Arabiæ pleniora sunt, atq; terrenosiora, Aphricæ vero arenosa, sicculosaq; nec enim humorē nimium inesse oportet (cōcoqui namq; nimius nō pōt) nec nullum: sic. n. nullus vapor inde extrinxi pōt, quod vel in ea materiæ solet accidere, quæ & nuper cōbusta sit, & tale

Sectio Duodecima

43

A & tale habeat gen⁹, vt secū odor
ris ferat suauitatē: quæ quidem
res floribus declarari pōt, odor
eum in eos trāsmittitur. Sed fie-
ri putant in ijs, quibus cœlestis
arcus institerit, qm̄ nunquā id
sine aqua effici potest. Cum enī
materies immaduerit, caloreq;
interiori cōcoxerit, respirare iā
incipit, vaporemq; intra se cōce-
ptum emittit. Nec vero aquā ni-
miam accessisse oportet, eluit. n.
atq; extinguit calorē ab igne in-
iectum, quæ nimia venerit. Quæ
aut aquæ post arcum solent inci-
dere, nō multæ, sed semper pene
mediocres adueniunt: & si plu-
res constiterint arcus, aqua non
large, sed sæpe, & parce accedit.
Quamobrē non immerito, cum
hoc ita fiat, qui rem insignē præ-
ter arcum nullam aspicerēt, cau-
sam odoris illi attribueret.

4 Cur flores, & suffimenta sua-
uius ē longinquo olent, ē pro-
pinquo autem herbam alia po-
tius redolent, alia fumū? An quia
calor quidam natura odoris est,

C odorataq; omnia calida sunt: ca-
lidum aut quodq; leue est. itaq;
cum longius permeant, odorem
deferunt suum secretiorem, ven-
dicatumq; ab cæteris tum folio-
rum, tum sumi, qui vapor aqueus
est, odoribus, qui comitent cum
ipsum. An cum in propinquo
sunt admista illa, cū ijs vnā redo-
lent, quibus inhærent, atq; ita
odorem deprauant.

5 Cur oīa plenius olent, cū mo-
uentur? An quia excita plus aeris

implēt, q̄ quiescētia: itaq; ocyus
ad sensum nrm̄ odor trāsmittit.

Cur tpe hyberno minus olfa-
cere possum⁹, minimēq; per ge-
lu, & glaciem? An quia aer à frigo-
re immobilior reddit, itaq; mo-
tus non æque proficisci à corpo-
re odorato potest, scilicet, ppter
difficilem delibationis motum,
& aeris, quo inuehitur.

Cur acrius aromata olent ci-
nere sufflita, q̄ igne, & plenius,
ac diutius suum seruant odorē,
cū cinere suffiuntur? An quia in
cinere minus concoqui odor po-
test, itaq; plenior est. ignis autē,
quod celeriter vires eorum domat,
& concoquit, odorē cōmutat.
Concoctio enim rei concoquen-
dæ cōmutatio est, siue alteratio.

Cur rosæ suauius olent, qui-
bus vmbilicus asper, quā qui-
bus leuis? An quia suauius olent,
quæ modum consecuta sunt sug-
naturæ: rosa autem spinosa natu-
ra est: ergo suauissime ideo olēt,
quod magis secū dum naturam
constiterunt.

Cur odores ē proximo min⁹
suauēs tam suffimentorū, q̄ flo-
rum spirant? An quia p̄rtio terre-
na vnā cum odore se defert, quæ
vt in proximo mista vim hebe-
rat, sic in longinquo prona defec-
tur, ac decedit. Hinc et flores con-
tusi suum amittunt odorem.

Vtrum odoris natura fumus
sit, an aer, an vapor, hæc enim in-
ter se differunt, qua alterum ab
igne, alterū & sine igne effici po-
test. Et vtrum à sensu aliquid in-

F iij res

Problematum

Gres odoratas proficiscatur, an ab illis in sensum, q̄ aera proximū moueat. At si ab illis aliquid de- libaret, minora certe ob eā rem reddi oporteret: nunc autē quæ odoratissima sunt, hæc potissi- mum eadem videmus edurare.

11 Cur aromata cinere suffica a- crius olent, q̄ igne? An q̄ in ci- nerem minus cōcoqui odor po- test, itaq̄ plenior ē: multū ergo partis quoq̄ terreus respiratur, fumusq̄ reddit. At ignis terre- num propere illud rapit: itaq̄ odor purior, ac syncerior sine vl- lo fumo ad sensū deuenit. Vnde etiam sit, vt flores triti hebetius oleant: partē enim terrenā vt cō- tritus mouere potest, sic lentus calor absumere non potest.

12 Cur oīa odorata, tam semina, q̄ plantæ urinam ciere possint? An q̄ calida, & tenuia sunt: tale autē quodq̄ urinam citat: celeri- ter enim calor inditus ille exte- nuat: nec odor ipse aliqua corpu- lentia cōcretus est. Nam & quæ nō bene olent, velut allia, vi sui caloris urinā mouēt, vel potius vim resoluendi, liquefaciendiq̄ obinent. Calida vero semina, q̄ bene olent, ideo sunt, q̄ odor oīno calore efficitur: fetida sanē inconcocta sunt. Nec solum cali- da, verum etiam plene esse con- cocta debent, quæ prouocatura urinā sint, vt vnā descendendo humores possint extenuare.

13 Cur vinū dilutū olere ocyus definit, q̄ merum? An q̄ dilutū imbecillius metro est: quod autē

imbecillius ē, ocyus ā quocūq̄ **K** mutatur, quā quod validius. Tum etiam vinum dilutum fa- cilius affici potest, q̄ merum: q̄ aut affici facilius potest, id & re- cipi ā quouis, & recipere quod- uis facilius pōtita sit ut merum odorum, dilutum inodorū sit.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO DECIMATERTIA:

*Eorum, quæ ad res male olidas pertinet: L
cuius questiones. 11.*

Cur fetidior urina redditur, quo diu- tius in corpore man- serit, sterco autem minus? An q̄ ster- cus, quo diutius retentum sit, eo magis siccatur: quod autem sic- cius est, minus id putredini pa- tet. urina cōtra efficitur: crassior so- let, recensq̄ potioni ingesta si- miliar est.

M Cur esculenta male olida mi- 2 nime his olere videntur, qui illa ederūt? An quod olfactum per- uium ad palatum habemus, id- circo sensus hic propere imple- tur: itaq̄ nec interiorem odorē æque amplius percipere potest. Principio enim omnes sentire queunt: vbi autem tetigerunt, non insuper possunt, quasi iam res confociata, natiuaq̄ reddat, & exterior similis ille oblat⁹ de- litescit obtentu interioris.

Cur

3 Cur flores cōtusi deteri⁹ olēt: Arabia: & muneribus earundē D
An q̄ pars terrena, quæ flori in- regionū, quæ sicca & calida no- uim⁹ hoc idem probari potest: hæret, odori permiscēs scē, vim nullam autē sentire putredinem hebetat odorandi.

4 Cur animantiū nullum sua- uiter olet, excepta pārthera: quæ etiā ipsa non nisi bestiis ita olet: ferunt enim suauem illis olentiā ab hac respirari. Scirpium autē multæ, & integræ bene olent, & corruptæ, ac aridæ magis magisq̄ suauē reddunt odorē. Vtrū q̄ mali odoris causa cruditas q̄- dam excrementi est: quamobrē

5 sudores etiam aliqui, atq̄ aliqui ita olent. Sed ē morbo maxime vitiantur, quibus tales esse non solent: & Hatus etiam, ructusq̄ crudorum foedius olent. quam eandē causam de cæteris quoq̄ p̄portione animaduertisse oportet: proportionē inquam, q̄ animalium carne vacantium generi æstimādum aliquid est, quod carnis vice habeatur: nam excrementū crudū vel in hoc esse nouimus. Hoc igitur & uiuis causæ foedi halitus est, & mortuis,

6 Cū putrescit. Quam ob rem pingue, os, pilus foedū nunquā reddunt odorē, scilicet illam ob causam, q̄ pingue cōcoctū est, ossa, & pili humore vacant. At gen⁹ plantarū nullum intra se contrahit excrementum. An etiā plantis aliquid inest: sed quia sicca et calida sunt natura, humor eorū nō fæculentus est, sed concoqui expeditius pōt. Constat hoc ēt plagis terræ, quæ ut feruētiores, sic odoratiores sunt, ut Syria, ut

Arabis: & muneribus earundē regionū, quæ sicca & calida nouim⁹ hoc idem probari potest: nullam autē sentire putredinem possunt, quæ huiusmodi sunt. At animalū genus tale non est: itaq̄ excrementa eius cruda, foetidaq̄ sunt, flatusq̄ itidē olent. Peremptis quoq̄ animantibus humor putret, plantis minime: quippe cū humore plantarū genus haudquaquā redundet.

Quā ob causam res male olidæ grauius olent cū calent, q̄ cum frigent: An q̄ natura odoris uapor quidam, & delatio est, quæ calore exiitunt: motus etenim quidam sunt. calor autem mouendi vim obtinet: frigus cōtra efficit, ut res consistat, & contrahatur. Deorsum etiā refrigerata omnia feruntur: calor autē, odoresq̄ omnes sursum ferunt, tum quia siti in aere sunt, tum quia sensorium eorū supra, non infra habetur: quippe cū odor ad cerebrum penetrans mouere soleat sensationem.

Cur si quis allia ederit, urinā redolentē allium reddet: cū tamen alia pleraq̄ odori: vehemētioris ingesta, nihil in suā qualitatem urinā possint conuertere. Vtrū, ut quibusdā scholæ Heraclitæ placet, q̄ sicut in vniuerso, ita etiā in corpore nostro expiratur, deinde vapor denuo cōcreuit, utq̄ ibi humor, sic urina hic est: exhalatio autem alimēti ubi reuertit, vnde p̄dierat, odorem eundē non īmerito recipit, F iij quippe

Problematum

- G** quippe quæ illud reddat, in quæ se se commutavit. An si ita esset, cetera quoque idem facere deberent, quæ vehementer spirant odorem: nunc autem nullum hoc posse efficere nouimus. Ad hæc vapor, qui postea concrescit, non ad statum pristinum redit. verbi causa, si vapor vini exhalaret, non postmodum in vinum concrescit: sed in aqua: ita falsum id et illi referunt. Ergo allium solum ex omnium numero, quæ odore simul & vehementer, & urina mouentem reddunt, inflare ventrem inferiorem potest: cetera enim vel sursum mouere spiritum solent, ut radícula, vel urinam citare non queunt. Allium vero tria nimirum hæc facit, ut & urina augeatur, & spiritus excitei, istique deorsum, non sursum: quæ quidem sita vesicæ, testiculorumque ideo sentit, quæ & in vicino est, & spiritui oportuniorem habetur, ut tentione abunde declarat. Cõstat igitur, ut excrementum alij omnium maxime huiusmodi ad vesicam possit una cum spiritu deuenire, quod permiscens sese odorem plene urinae committat.
- 7** Quam ob causam ora hominum, qui nihil ederint, seque ieiunant, grauius olent (quod ieiunam graueolentiam appellant) eorum autem qui aliquid ederint, non olent, cum tamen eorum magis olere debeant? An quod ventre inani, minusque agitato aer factus calidior, spiritum, excrementaque pituitosa sua immobilitate putrefacere potest. calidiorem autem effici
- argumentum est, quod vel sicim patere ieiunium solet. At ubi edimus, odor ciborum grauem illam olentiam offuscat, ut maior minorem: calor enim ciborum calorem præcedentem illum exuperat, ita ut nihil affici possit.
- Cur alæ omnium maxime partium nostri corporis male olent? Vtrum quod omnium minime respirare possunt: malus autem odor locis huiusmodi contrahi maxime solet, quoniam putredo quiete interioris qualitatis consistit. An ideo quod immobiles, inexcitatasque habentur.
- Cur homines, qui virus redolent hirco, scedius oleant, cum se odorifice vnguentarint? An hoc in multis accidere solet, velut cum acido dulci commistum est, dulcius totum exultat. Tum etiam omnes, postquam sudarunt, grauius olent: vnguentum autem concalescendi vim habet, itaque sudorem potest prouocare.
- Cur hominum incuruorum, gibborumque halitus grauior, ac scedior est? An quod locus pulmone ac commodatus, conclusus, deflexusque sua proceritate est: itaque spiritum transmutare expedite nequit, sed euenit, ut vapor, ac spiritus amplius interclusus putrescat.
- Cur vnguentorum magna pars sudori permixta male olet, aliqua uero suauior redditur, aut nihil deterior? An quæ motu, tractusque commutari solent, hæc deteriora reddunt: quæ autem eadem persistere possunt, hæc suauius redolent.

At

Sectio Decimaquarta 4

At sunt quæ resistere queunt, quomodo etiam florum, quib⁹ odores conficimus, alij contusi, vel concalescenti, vel excitati exolefcent, ut violæ alba: alij sibi similes, ut rosæ. Et vnguentorū igitur, quæ ex floribus huiusmodi sunt, commutari vtiq; pnt quæ non sunt, nequeunt: unde rosaceum commutari minime nouimus. Et quidem quo sudores facilius olent, eo grauius vnguentum quoq; redolere videt, qm̄ rei sibi contrariæ se permittit: ut mel cum sale non magis, sed minus dulce sentimus.

12 Cur omnia plenius olent, cū mouentur? An q̄ aera implent, itaque odor citius ad sensum reductitur.

ARISTOTELIS

PROBLEMATVM

SECTIO DECIMAQUARTA.

Forum, quæ ad regionum habitus pertinent: cuius questiones. 16.

Cur effers & morib⁹, & aspectibus sunt, q̄ in nimio vel æstu, vel frigore colunt? An eadem causa est. Optima enim temperies non corporis solum, verū etiam intelligentiæ hominis, pdest: excessus autem omnes dimouent, & ut corporis, ita etiā mentis temperamētū pervertit.

2 Cur frumentum in Ponto frigori expositum diu referuari in tegrū potest? An ppter ea, quia

humor alienus vnā cum calor euanescit, ut in vuis fieri nouimus: alia enim frigore, alia calore exhalant.

Cur poti⁹ in frigidissimis terris ardores febrium fiant? An q̄ frigus calorem intus circumobfistit: cuius rei cōtrarium æstiuo tempore agitur, partes namq; in terris frigidiores reddunt: ardor autem febris est: ergo partibus refrigeratis exterioribus, caloris copia interiores redundant.

Cur blæsis pedibus Æthiopes sunt, & Ægypti? An quemadmodum lingua, ita etiam corpora animalium deprauari a calore solent. quod etiā pili declarant, quos illi crispiores, q̄ cæteri gerunt: crispitudo namq; veluti pilorum blæsis est.

Cur temporibus austrinis initus feminam potius generant? An q̄ largior humor tardi⁹ crascescit: austrinis humor temperamenti facit, ut semen reddatur humidius.

Cur locis palustribus vlcera capitis curari celeriter possunt, crurium autem tarde? An q̄ humor est grauis, quia terren⁹ est: omne autem graue tendit deorsum: ergo vlcera superiora concoctioni sunt opportuni⁹, qm̄ humor delapsus ad ima est: inferiora autem ipsa multo excremento, putrefactiq; facili redūdant.

Cur qui loca edita, aperta colunt, tardius senescunt: qui autē caua, & palustria ocys? An senectus quædā putredo est: putret

Problematum

Gret autem, quod quiescit, nullo modo, aut minus ita afficitur quod mouetur, ut aqua, pfluens & conclusa, igitur ut locis edicis aer vndique afflante spiritu agitur, ita cauis manet immotus. Ad hęc locis apertis purus, ac diuersus assidue propter agitationem aer habetur, palustribus impurus, idēq; semper emarcescit.

8 Cur timidi sunt, qui loca fertida incolunt: fortes, qui gelida? An quod natura contra, q̄ loca, & tempora se habet: quoniam si se similem ageret, cito periret. sunt autem fortes, qui calida sunt natura: timidi, qui exangues, refrigeratiq; sunt. sit igitur, ut qui loca inhabitant calida, refrigerentur: qui frigida, concalescant. vtri que tamen corpore magno adolefcunt, eo quod qui frigida colunt, infuso calore abundant: qui calida, calore loci refouent: quippe cum in calidis, & a calore incrementum sequatur: frigus autem vim astringendi, constipan-
Idis habeat. Cum igitur alteri principium inter se vehemens augendi obtineant, alteri nullo extremo frigore impediantur, merito vtri que augeri possunt plenius. Homines nostrę regionis augeri ideo minus possunt, q̄ & principium illud in se imbecillius continent, & frigore aliquantisper constipantur.

9 Cur diutius viuunt, qui locis calidis suam degunt ætatē? An quia natura sunt sicciorē: firmi autem, diuturniusq;, quod sic.

cuius est: mos autē putredo quædam est. An quod mos caloris interioris refrigeratio est. refrigerari autem omnia solent ambientis aeris qualitate, qui ut locis calidis calet, sic frigidis friget: itaq; interiorē calorem oculi magisq; corrumpit.

Quam ob causam, qui calida loca habitant, viuere diutius possunt? An quod humorem, caloremq; amplius seruant, quarum rerum interitus mors est.

Cur locis palustribus efficiat somnolentia res solemus? An quod magis in his ipsis refrigeramur: refrigeratio autem cum requies quædam sit, somnum notis conciliat, qui inter quiescendum solet accidere.

Cur qui in nauibus degunt, quamuis in aqua, coloratiores tamen sunt, q̄ qui in paludibus? An loca commode aspirata coloris præbere hilaritatem possunt. Pallidos autē humor efficit, cui putrescit: quod euenire immobilitatis causa solet. quamobrem sub pallidi sunt, qui loca palustria colunt.

Cur locis hybernis æstus fieri vehementiores, q̄ tepidis soleant? Vtrum propter nimium aeris humorem. enimvero caloris opera eiusdē aqua reddi potest calidior, quā aer: ergo aer quoque humidior acrius. quā tepidus ille recalescere potest. An nō calidior aer locis huiusmodi est, sed esse ob vehementiam qualitatis contrarię videt: quomodo

Sectio Decimaquarta 46

A modo Sol cum ē nube illuxit, calidior esse ob cōtactum vmbra videtur.

14 Qua de causa qui meridiem versus habitāt, nigris oculis potius nascuntur? An quōd vt oculi cæsi caloris interioris exuperantia redduntur, sic eiūsdē absentia nigri efficiuntur, vt Empedochi etiam placeat. Ergo quē admodum qui aquilonem versus positi sunt, oculis cæsis ideo nascuntur, quōd calor interior effluere à frigore exteriori vetatur: ita qui ad meridiē vergunt,

B continent quidem suum humorem propter aeris circumfusi teporem obuium: sed calorem cōtingere non queunt, quod nihil extrinsecus est, quod obsepiat, atque arceat. itaque humor, qui reliquitur, nigrescit: lucis enim absentia omnia obfufcari, opacariq; solent. An reliqui corporis colorem oculorum color imitatur. itaq; qui aquilonem versus inhabitant, vt ipsi albo corpore sunt, sic oculos quoq; cæsis habent: hic etenim color prope album est: & qui ad meridiē sunt, vt ipsi nigri, ita etiam oculos nigros fortiuntur.

15 Cur locis calidis homines sapientiores sunt, quam frigidis? Vtrum eadem de causa, qua etiā senes, quā iuuenes, sapientiores. etenim qui sedes frigidas habent, frigore loci obfufcente, longe calidiores quā sua sint natura, redduntur. itaque vinolentis admodum similes esse videntur:

nec ingenio valent, quo prospectant, rerumq; rationes inquirant, sed fortes fidentes, sperantesq; sunt. contra qui loca calida habitant, sobrii propterea sunt, quia possunt satis refrigerari. Fit autem quaque in re, vt qui metunt magis, quā qui confidunt, velint inquirere: itaque magis valeant inuenire. An q̄ antiquius genus hoc hominum est, ceteri enim eluie perierunt ita vt tanquam iuuenes sint ad senes, qui loca habitant frigida, ad eos, qui calida colunt.

Cur timidi, qui loca habitant calida: fortes, qui frigida? An quod natura contra, quā loca, & tempora se habet: quoniā si se similem ageret, periret breui. fortes autem sunt, qui natura calida constant: timidi, qui frigidi sunt. accidit ergo, vt qui calida colunt, refrigerari nimirum possint: cū enim solutum rarumq; corpus eorum sit, calor foras profluere potest. qui autē in frigidis sedent, sua concallescunt natura, quod a frigore exteriori caro densetur, cuius densitate calor colli-

**gi
intus potest.**

Arist.

Problematum ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO DECIMAQVINTA.

*eorum, que ad res mathematicas pertinent
et ad celestia: cuius questiones. 12.*

Cur linea de angulo ducta in angulum, sola ex omnibus, q figuris rectis cōstita res lineis bipartito secant, diameter vocitata est? **H** An q diameter, vt nomen designat, duas in partes figuram æq dimetiendo digerit, nihilo destruens quod subiacer mensuradum. ergo quæ per cōmissuras, hoc est angulos diuidit, appellanda diameter est, qm hæc figurā non destruat, sed diuidat: quomodo faciūt, qui vasa militaria partiuntur. At quæ per lineas secat, figurā compositā destruit: angulis etenim constant, quæ res cūs lineis continentur.

I Cur diameter appellata est? Vtrum qm sola bipartitio figuram diuidat. An q sola figuram secat per partes, siue mēbra, quibus inflexa cōuertatur, cum cætera per latera diuidant.

I Cur homines omnes, tã Barbari, q̃ Greci, ad decem vsque enumerare consueuere, non ad aliquem aliū numerū, vt duo, tria, quatuor, quinque, tū repetendo vnum quinque, duo quinque, sicut vndecim, duodecim: nec vero vltra denarium nume-

rum cessantes, inde replicare incipiunt? est. n. numerus quisq, quod præcedit, ac vnū, aut duo, & deinceps quantitas aliqua: enumerant enim statuto termino denarij numeri. haud. n. forte, casus id facere semper, omnibusq in rebus putari debent, cū nō fortuna, sed naturalis res sit, quæ semper, atq vbiq effici soleat. Vtrum q perfectus numerus denarius sit: continet. n. oīa numerandi genera, vt par, quadratum, quadrantale, longum, planum, primū compositū. An q denarius fons, atq principū est, quippe qui ex vno, duobus, tribus, & quatuor constet. An quia corpora, quæ feruntur, numero nouenario continent. An qm decem proportionibus quatuor cubales numeri consumantur, q quibus numeris vniuersū cōstare Pythagoreis placet. An q omnes homines digitis decem lege naturali creantur: itaq sui numeri calculos quasi adipiscētes, hac eadem multitudine cetera quoq enumerant. Vna gens quædam Thracum ad quatuor numerandi seriem terminat, eo q ampliā meminisse modo puerorum non potest, neq vsum habet rerum multarum.

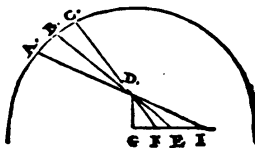
Quamobrem cum Sol eodē cum vigore feratur, non pari tempore idē incrementum, decrementūq vmbraū exultet? An q anguli, quos radij sub æquis circumferentiæ spatijs ad res cōspectas efficiunt, æquales inter se

Seçtio Decimaquinta 47

A se omnes cõsistunt. q̃ si illi equales sunt, eductos quoq̃ ide equales esse necesse est, s. quos radij faciant in triangulo, qui radio primo, & re conspecta, & vmbra continetur. At si anguli æquales inter se sint, radium ab re cõspecta, & prolapsum longius maiorem esse propinquirem necesse est: quod pro certo recipimus. Igitur totam circũferentiam in partes quasuis æquas inter se digeramus: sitq̃ res conspectui obuia G. Cum itaq̃ Sol in G ingruens de A, vmbra in G aliquam reddet, radius in I prolapsus necesse est. Vbi vero ad B deuenit, radius inde proficiscens inera G I, radiũ decidet: ac rursum cum idem ad C se contulerit, pari modo suũ radium mittet, aliter efficiet profecto, vt linea recta recta partibus duabus contingat. Cum ergo AB circũferentia æqualis BC circũferentia sit, anguli quoq̃ illis subiecti apud D, æquales iter se cõstant, quippe qui ad centrum se colligant, qui aut in triangulo habentur, æquales illis D angulis proueniunt, vtpote qui se p verticem illis iungant. Ergo cum totus angulus in æqua secetur, angulus DE maior, q̃ EF angulo DG est. Pari modo cæteri anguli se habebunt, quos radij circũferentia profecto reddiderint. Simulq̃ etiam constat vmbra meridi e minimam esse necessario, minimasq̃ tum effici accessiones: quippe cum Sol meridie

maxime, è perpendiculo sese nobis exhibeat. Æstus quoq̃ meridies accenditur, tum ob eã, quã modo diximus causam, tum èt, q̃ omnis spiritus cessat. tunc. n. spiritus excitari solet, cum Sol aerem terræ familiarem discernit. Quod si Sol cũ medium coeli prorepat, minus id faciat, merito noctes mediæ, atq̃ meridies a spiritu silent.

Figura varias Solis vmbra designans.

Cur Sol per quadrilatera profluens, non rectis lineis figuram describit, sed circulum format, vt in cratibus patet? An q̃ aspectuum procidentia turbine agitur: turbine aut bas in orbem se colligit: quamobrem quocumque radij Solis scurrerint, nimirum circulares app. rent. An q̃ Solis quoq̃ figurã rectis lineis contineri necesse est: siquidẽ radij recti proueniunt. Cum enim recte in rectam incidunt figurã, rectis contentam lineis formãt: quod certe in radijs accidit: ad rectam. n. cratium sese tradũt, aut ad quodlibet, per qd liceat translucere: ac ipsi recti proculdubio

Problematum

G dubio sunt: itaq; procidere ad rectam debuerūt. Verum quia radij, qui de aspectibus ad extrema linearum rectarū disciunt, imbecilli admodū sunt, idcirco angulo concerni non possunt, sed quantum recti i turbine sit, hoc tū rectam agere potest: reliquū non potest, sed conculcati aspectus, indiscretis latitant. nec mirum, cū multa videre nullo pacto possimus, quāvis nostro attinguntur aspectu, ut ea quae nebulae opacant. proximum est, cum quadratum speciem multi anguli representat, atq; etiā circuli, si amplius remoueat. Cum enim aspectus procidentia turbine specie figuretur, quoties si gura ulterius seposita est, aspectus, qui se in angulos spargunt, qm̄ & imbecilli & pauci sunt, rē assequi nequeunt: qui autē mediam in partem concurrunt, hi nimirum persistere possunt, utpote vniuersi, & validi. Ergo cū figura ppe posita est, anguli quoque aspicī possunt. aucto intervallo non possunt. Quam ob rē circularis etiam linea remota recta esse videtur, & Luna rectis contineri die octauo videtur, si aspectus non latitudinem, sed lineam circundantem ineant. Ut enim cum circumferentia proposita est, quanto pars altera orbis, q̄ altera propius sit, aspectus discernere potest: ita cum procul abest recte sentire nō potest, sed ex æquo partium situ cernere si bi vñ itaq; rectā etiam iudicat.

Cur Lunam, quae in sphaera faciem conglobatur, rectam, cū semiplena est, cernimus? An qm̄ eodem in plano aspectus noster versatur, & circuli ambitus, quē Lunae Sol ingruens facit: quod cum agit, Sol recta linea videt. Cū enim quod suū aspectum sphaerae admouerit, orbem videre necesse sit: Luna autē sphaerae faciē gerat, eamq; Sol aspiciat: orbis profecto id esse debet, q̄ a Sole efficitur. Hic ergo cum ē regione se nobis praebet, totus vñ itaq; plenilunium iā apparet. cū autē mutatur, & praeterit, ppter Solis discessum, portio ei⁹ aspicī potest: itaque sit, ut Luna altera parte recta videatur, cum altera orbem colligat, qm̄ hemisphaerium aspectui ex diuerso positū est, quod semicirculū representat. Semper enim aspectui obuia Luna est: quoties tñ Sol radios admouerit suos, aspicī nequit. Repletur post diem octauū de medio, quia paulatim euadens, orbem nobis exhibet propensiorē. Cumq; ita circuli aspectui se opponit, sectionem turbine imitatur, curuat in cornua, iam Sole dimisso. Vbi. n. circumferentia Solis ad puncta deuenerit vltima, per quam orbis æqua portione secari videt, circumferentia ipsius orbis apparet. non. n. infus per ex aduerso oculis est, sed iā praeterire incoepit. Quod cum ita agat, ac circulus, siue orbis p eadem ducatur puncta, curuari in cornua necesse est. pars enim aliqua

Sectio Decimaquinta 48

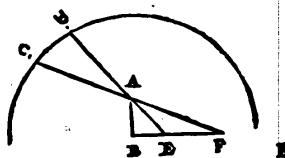
A aliqua orbis prioris aduersi pro-
tinus aspectui se obducit, vt de
parte lucida abscedi aliquid pos-
sit. Tum etiam extrema in eodē
perstant, vt curuari in cornua
neceffe sit: sed tñ plus minusve,
pro Solis dimotione; cum enim
Sol dimouet sese, circulus quoq;
in eadem reuertitur puncta: qd
pe cū fieri possit, vt infinito nu-
mero inclinetur: siquidem sum-
mi circuli per eadem puncta de-
scribi facile infiniti possunt.

7 Cur Sol, & Luna plana esse vi-
dentur, cū tñ cōglobari i sphæ-
ram certū sit: An vt plura, quo-
rum quod nā plus minusve di-
stet, incertum sit, æque posita ef-
se videntur: sic etiam quod par-
tes obtinet, nisi color varius ad-
sit, partes ex æquo omnes collo-
catas habere videri necessum ē:
quod autē ex æquo aspectu ob-
uiam sit, idem æquabile, compo-
situm, & planum necesse est.

8 Cur Sol oriens, atq; occidens
vmbra efficit longas: efferens
se, minores: obtinēs cōli mediū,
C minimas: An q; oriēs principio
vmbra tetræ æque distantem
reddat, ac infinitam pene protra-
hit, deinde longam, atq; ita mi-
norem subinde: quia linea, quæ
recta de puncto superiori elicit,
interius per diminutiones aspi-
duas cadit. Gnomon **A B**, Sol,
vbi **C**, & vbi **D**. Radius igitur
ex **C** proficiscens **C F** exterius
procidit, q; radius **D E**. At vm-
bra **B E** Sole superiori existit,
vmbra autem **B F** inferiori. Er-

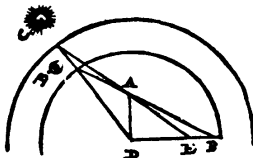
go quo Sol supior fuerit, eo mi-
nor vmbra exultabit, minima-
que tunc erit, cum Sol super ca-
pita nostra versabitur.

*Figura, Solis vmbra oriens, ac se
efferens delineans.*

Cur vmbra Lunæ maiores,
quam Solis sint, cum eodē pue-
niant perpendiculari: An q; Sol
superior, q; Luna est: itaq; radiū,
qui de superiori prodierit, infe-
rius cadere necesse est. Gnomon
A D, Luna **B** Sol **C**. Lunæ ra-
dius **B F**: ergo vmbra Lunæ **D F**.
sequetur Solis radius **C E**: ergo
vmbra **D E** fore necesse est.

Figura vmbra Luna, Solisq; ostēdens.

Cur deficiente Sole, si quis p-
cribrum, aut frondes veluti pla-
tani, vel alicuius ex cæteris lati-
folijs, aut digitis manuum inui-
cem perplexis inspicias, splēdo-
res specie Lunæ nōdum cōpletæ
incernat

Problematum

E incernat? An q̄ quemadmodū cum per angulatum foramē lux nō angulata, sed orbiculata, turbinataq; prodit: cuius ratio, q̄ gemino, directeq; commucronato turbine agitur, i. eo qui de Sole ad foramen deuenit, & qui de foramine ad terram: sic etiam in Solis defectu figura, qua radij veniunt, vt diximus, innotescit. Ergo cū pars orbi superiori detrahitur, quod ex aduerso super terram eluxerit, spēm illam lunatam gerat necesse est: quippe cum prout orbis defecit, ita radij profluere debeant: digitis tñ, & cribris, pro foraminū exiguitate res certius explicatur, q̄ cū per foramina ampliora trāsmittitur. Luna autem idem percipi non potest, neq; deficiente, neq; increfcēte, neq; decrefcēte: quia eius extrema non plene splēdēt, sed medio potissimum lucet. Lunatam autem illam, minutamq; faciem, medio astringi exiguo manifestum est.

H 11 Cur Sol nūquam cælo i medio geminatur, nec supra se faciē illam ostendit secundam, sed ex lateribus tñ? An q̄ tñ geminari Sol potest, cū Solem versus aspectus refrangitur. Aeris autem concrefcētis illa soliditas, cui aspectus incurrens refrangitur, neq; prope Solem, neque procul effici potest. nam si ppe sit, resoluetur a Sole: si procul, aspectus refrangi non poterit. cū enim longe de paruo speculo remeet, imbecillus reddetur: quā-

obrem area quoq; fieri non pōt ē regione. Quod si supra, & in p̄pinq̄ inchoatur, a Solis seruire dissoluitur: sin procul, aspect⁹ minor euadet: sed si in latere, tū nimirum seruari integer poterit dummodo speculum ita distet, vt nec Solis seruire absumi possit, & aspectus vniuersus recurat. Nam si in terra sparsus seraf, deuenire ad Solem non potest. sub Sole etiam fieri non potest, quia si prope terrā extiterit, consumitur seruire: si autem supra, cælo in medio aspect⁹ distrahet, & euanesceat. deniq; nec ē latere quidem effici illud potest: cum Sol cæli ymbilicum perrepat. qm̄ si aspectus admodum seraf in terram, exiguus ad speculum veniet: itaq; refractus omnino imbecillus recedet.

L Cur Solis vmbra extremum tremere videat? Haud enim q̄a Sol fert, idcirco id contremiscit: nam fieri nō potest, vt Sol i partes moueat contrarias: tremorē autem fieri ita manifestum est. Ad hæc mutatio vmbrae incerta est, quomodo etiam Solis ipsius p̄gressio laet. An ideo moueri videt, q̄ corpuscula contenta in acre agitant, quæ vulgo ramenta nominant, conspicua in Solis radijs, qui transmeant p̄ fenestras: hæc enim moueri solent etiam sine vilo spiritu. Ergo cū vicissim, modo de vmbra in lucem, modo de luce in vmbra moueant assidue, terminus quoque lucis, ac vmbrae communis continuo

11
*Cur pare
lus n̄ sit,
neq; cum
solē i me
diū obui
tūneque
supra ter
rā, sed ex
latibus
tñ? An.

Sectio Decimasexta 49

A continuis moteri videtur. partim enim veluti vmbra, partim lucem sua ipsa mutatione efficiunt: itaque moveri vmbra videtur, cum non hæc, sed illa hunc in modum soleant agitari.

ARISTOTELIS

PROBLEMATVM

SECTIO DECIMASEXTA

Eorum, quæ ad res inanimatas pertinet: cuius questiones. 13.

B

Ut basis bullarum candida aquæ insidit: & si Soli exposita est, nullam efficit vmbra: sed

reliquum quidem vmbellæ corpus vmbra facit, basis autem sola non facit, sed circum a Sole vndique cingitur. Et quod longe mirabilius est, nec si lignum per aquam in Sole apposeris, vmbra ligni continua exultabit, sed iuxta basim bullæ a Solis luce se habetur. Quod si vmbra est, quæ a Sole non aspicitur, sequetur porro, ut moles bullæ circum tota aspicitur, quod nunquam fieri posse i optici, id est, aspectuum rationibus demonstratur: quippe cum ne minimū quidē a maximo totū circumaspici possit.

C

Cur bullæ specie hemisphæricæ exurgere solent? An quod eamquam de centro in æra sursum æqualiter circumdique adnituntur: quo quidē modo hemisphæricum exurgat necesse est. Portio

autem spheræ inferior æque planitie abscinditur, in qua scilicet centrum situm est.

Cur in magnitudinibus, quæ profunditate sunt inæquali, accidit, ut si partem moueas leuiorem, circumferatur quod iacitur: ut in talis fieri opplumbatis videmus, si quis partem leuiorem ad se vertens proiciat? An quod fieri non potest, ut grauius æque ac leuius feratur, cum eisdem viribus iactum est: sed cum totum quidem moveri necesse sit, fieri vero non possit, ut æque ex parte moueatur, sequitur prorsus, ut si parili celeritate ferantur, eandem lineam peragant. Sin autem alterum altero feratur celerius, circulo ferri necesse sit, cum hoc solo genere figuræ efficiatur, ut puncta eadem subalterna lineas inæquales possint eodem tempore permeare.

Cur ea quæ in terram cadunt, atque resiliunt, angulos ad planitiem reddant similes utraque ex parte puncti, quo planū tetigerint? An quod omnia sua parura ad rectam lineam ferunt. Quæ ipsi in locū æqualem deciderant, ubi ex perpendiculari, diametroque se plano impeerint, pares angulos ideo faciunt suo refultu, quæ quæ diameter diuidit. Quæ autem in latera corruerunt, quoniam non perpendiculari, sed puncto superiori locum ferant, accidit, ut repulsa a loco dicto contrariā in partem se conferant: rotunda quidem, quod delapsa protinus

Extra ord. Arist. G in

Problematum

G in aduersum sui appulsus sese uoluit, siue quiescat eorum medium, seu locum soleat permutare: rectis vero compacta lineis, q^o perpendicularum eorum in partem priorem adductum retrahitur: ut his accidit, * quibus aut pars inferior raditur, aut collei violantur. hi namq^{ue} omnes aduersam in partem, retrorsumq^{ue} corruunt: quoniam eorum perpendicularum æquatur, pender, atq^{ue} priorem in partem expellitur: contrarium enim in his retro, deorsumq^{ue} esse accidit. cum aut deorsum ferant, grauiora esse fatendum est. Quod igitur his casus idem resultantibus * latus euenit, ergo i angulum rectum neutra eorū resulant, eo q^o perpendicularum pondere bipartito diuidit corpora, quæ ferunt. Fieri autem non pot, ut plura perpendiculara idē ad planum existant, quibus illa secant: quod si ita accideret, si perpendicularū, dum resiliunt, oriret, ubi rem delatam planum offēdit, diuidēdumq^{ue} rursus secundo perpendicularo foret. quocirca primo illo perpendicularo, quo ferebatur, secare necesse est. Sed cū, aduersam qdē in partem feratur, rectum vero in angulum non feratur, reliquum est, ut acutus reddat angul^{us} par te altera puncti, quod plano incurrerit. Aduersorum enim inter sese angulorum terminus rectus angulus est.

5 Cur cylinder propulsus fert in directū, suisq^{ue} terminantibus

orbibus lineas rectas describit: **E** turbo vero suo manente mucrone circumferet, atq^{ue} i suo terminante orbe, orbē describit. An quod circū vterq^{ue} fert. Verū cylinder rectas lineas plano ducit, turbo orbis describit: eo q^o inæquales orbis turbinis inter se sunt, ferriq^{ue} velocius pot, qui amplior circa idem centrū conuertit. qui cum simul oēs positi in turbine orbis inæquali ferant spatio euenit ut extimi, qui voluunt, plurimū loci & lineæ tpe eodem decurrant. Vnde fit et, ut circū omnes agant: quippe cū oēs eadē recta linea describant, quæ cum conuertitur, nō oīa sita in ea puncta æqualem producere lineam eodem tēpore possunt, cū æqualem non nisi ex directo agere soleant. Cylindri vero, q^o oēs orbis pares inter se sunt, centrum que idem ambiunt, euenit, ut simul suis omnibus punctis planū contingēdo parili celeritate voluant, cum nulla inæqualitate cylinder euariet, & rursus in planū simul omnes deueniant, ubi suam quisq^{ue} conuersionem absoluerit. Vnde lineas quoque ductas per directū in plana, pares inter se esse necesse est. sua nā que tactione orbis æqui, pariter que volubiles illas duxere. Atq^{ue} rectas confici patuit, quas linea eadem deferens sese in directum peregerit. Causa hæc est, cur cylinder recto deferri tramite possit. Nil enim refert, utrum qua linea prima cylinder planum tetigit

* quibus
crura ab
radunt, &
collei sub
iunguntur,

* latus
latus,

Sectio Decimasexta 50

A tigit, hanc firmo cylindro protrahas, an volubili circūagas. semper enim ut æqualiter, similiſq; illis in cylindro contentis planum attinget, siue protrahatur cylindrus, siue prouoluatur.

6 Cur sectio chartarum, siue papyri, si quis æque a basi plana, rectaq; dimetiendo absciderit, recta euoluatur: si autem inclinari, cōeorta existet? An euenit ut cum orbes secturæ alteri eodem in plano positi sine, declinans illa cæsuræ non æque opposita sit, sed partim minus: itaque cum euolueris orbes quidē, qui plano eodem continentur, suūq; initium in plano habent eodem lineam explicabunt, quam suo ipsi conficiunt ordine: quippe cum ea ipsa extenta linea non nisi profecta ex orbib; sit, qui plano eodem continentur: itaq; vel rectam eā quoq; esse necesse est, quæ eodem in plano se porrigat. At obliquæ illius secturæ linea,

C quoniam primæ non æque appositæ est, sed partim pl; distat, partim minus, utpote cum ipsa quoq; sectura ita se habeat, hinc eodem esse in plano nequit. itaq; nec recta hæc esse potest: etenim fieri non potest, ut rectæ lineæ pars alia in alio plano colloceat.

7 Cur omnis magnitudo diuisa minor esse suo toto videatur? An q; omnia numerum diuisa recipiunt: quanq; magnitudinis ratione minora, quam vnum illud, existunt. Magnum enim, eo quod continuum, quantumq;

quoddam est, magnum dicim;: D numerus vero partium omnis omni suæ magnitudinis numero maior est. Quamobrē, ut partibus diuisis maius appareat toti, consentaneum est, cum enim partes, totumq; idem sint, totū naturam potius magnitudinis præ se fert, ut constans, & continuum partes vero naturam numeri magis fortiuntur.

Quæ in vase eueniunt, quod clespydrum vocamus, omnino quidem referri ad causam debent, quam Anaxagoras explicat. Aer enim qui in ea excipit, causæ est, ne aqua ingredi possit, fistula scilicet obturata. Non tamen simplici, abolutaq; ratione aer causam habere putandus est. nam si quis eā fistula apprehensa transuersam immergat, humorē admitti, nihil est, quod prohibeat: quamobrem non satis author ille exposuit, quemadmodum aer causam daret. Ergo causam aera quidem tenere fatendum est: sed hic siue impellitur, siue per se ipse fertur, nec quicq; cogitur, ferri per directum solutus est, ut etiam cætera elementa. Itaque clespydra transuersè immersa, aer qui è directo situs est, pulsus ab humore libere effluit per ea foramina, quæ demersis in aqua foraminibus opposita sunt, eoque cedente humor subiectus implet. At si erecta in aquā descēdat, aer impotens sese efferendi per arduum, qm̄ conspectæ sunt partes superiores, circa prima

G h foramina

Problematum

G foramina aere, quippe qui sup-
primi in se, contrahi non pos-
sit. Argumentū vero, aquam ar-
ceri posse ab aere immoto, q̄ in
ipsa clepsydra deprehensum est.
nam si alium eius aqua repleta
ad fistulam obturata inuenteris,
humor per fistulam in os mini-
me defluere poterit: quippe cū
ore patefacto non protinus, sed
paulo post de fistula p̄fluat, vt
qui non in ipso ore fistulae conti-
neatur, sed postmodum in hoc
per fistulam veniat, postq̄ pate-
facta iam est. Plena autem, ere-
ctaq̄ clepsydra, fistula patefacta
protinus per colum, id est, for-
amina inferiora effluit, quia illud
attingit, extremam vero fistula
non contingit. Clepsydram igit̄
humor ingredi ob praedictam
causam nequit. Egre ditur au-
tem fistula patefacta, eo q̄ aer
contentus in fistula, sursum de-
orsumq̄ agitur, humoris con-
tenti in clepsydra motum exci-
tat pleniorē: cumq̄ deorsum
pellatur, eodemq̄ ipse etiam sua
natura propensior sit, merito ef-
fluit vim inferens aeri, qui cle-
psydram extrinsecus circunfun-
dit, excitus quidem, & compar
potentia aeri superius impellen-
ti, sed remixu infirmior: quoniā
per angustam fistulam influēs,
ille ocys ac vehementius labi-
tur, vrgetq̄ humorem. Causa
vero, cur obturata fistula hu-
mor effluere non possit, quod
humor dum clepsydram subit,
aera omnem per vim ab ea ex-

pellit. Cuius rei indicium spiri-
tus, ructusq̄ murmurans dant,
quos ingreditur humor, nimi-
rum intus excitari sentimus.
Cum igitur humor subiens ve-
hementer aera cogit, sese ad cle-
psydram fistulam trudit, ac mo-
do ligni cunei, aut acri disiectu
oppressus, astrictusq̄ haeret sine
villo alio vinculo, quousque alia
vi expellatur, qua modo prur-
ptos clauos expellimus: quod sa-
ne aperta fistula incidit ratione,
quam superius exposuim⁹. Aut
igitur ita effici potest, vt humor
effluere nequeat, aut q̄ aere exi-
ens inflatur, emergitq̄, impetu
violento, vt strepitus indicat,
humor idcirco a spiritu sursum
attrahitur, quemadmodū mul-
tis in rebus accidere certum est.
Attractus autem humor, sibi
continuus omni ex parte cōstitis
manet, oppressus ab aere, donec
pulsus ab eodem recedat, cumq̄
initium ita retineatur humoris,
reliquus & omnis humor vni-
tus, atque continuus ex suo pen-
deat initio necesse est. Neq̄ vero
temere ita agitur, quandoquidē
eiusdem interest rei, & dimoue-
re quicquā suo de loco, & idē
in eo continere, ad quem moue-
ritidq̄ diutius facere, si vel po-
tentia quod tenet, quodq̄ tene-
tur, simili inter se contendunt,
vel quod tenet, potentius est, vt
in re, de qua agitur, accidit. Spi-
ritus enim potentior, quā a-
qua est.

Cur partes tam stirpiū, quā o-
ani.

A animantium, quæ nullis instru-
mentarijs officijs deputatæ sunt
in orbem sese omnes colligant
stirpium quidem caudex, & ra-
mi formari in orbem solent, &
animantium crura, femora, pe-
ctus, lacerti ad hanc eandem spe-
ciem emittuntur: triangulum ve-
ro, aut multiangulum nullum
neq; ex toto, neque parte aliqua
est. An, vt Architas auctor est,
quoniam in motu naturali æqua
proportio inest: moueri nanque
proportione omnia censeat. hanc
autem solâ in sese æqualiter sol-
ui, atque reuerti, vt orbes, ro-
tundaq; affirmare possit, cum
constiterit.

10 Cur extrema formari in orbem
soleat: An q; natura res optimas
& pulcherrimas creat, quoad fie-
ri potest. Figura autem ea pulcher-
rima est, quæ eadem vndiq; est,
sibi; ipsa simillima constat.

11 Cur si circulus proficiatur, pri-
mam lineam rectam ducet, de-
inde cochleam, siue clauiculam

C ager, ut decidat. An principio
rectam ideo agit, q; æqualiter
ab ære hinc inde dirigitur. Cū
igitur pari momento utroque
de latere pergat, lineam quoque
effici tale necesse est, quæ lo-
cum æqualiter hinc atque inde
possit diuidere. talis autem recta
est. At vbi si partem alterutram
vergere ob inæqualitatem cir-
cumsi aeris coepit, non ampli-
us æqualis illi parte interiore, exte-
rioris ducit, sed circularē, neces-
sitate sacris diuersi, & cōpositi.

Cur in magnitudinibus, quæ
profundo sunt inguali, accidit,
vt si partem moueris leuiorē, cir-
cumscriat quod iacitur: quemad-
modum in talis fieri oppositis
videmus, quoties quis partem le-
uiorē ad se vertens præciat. An
q; fieri non potest, vt quod gra-
uius est, æque cum leuiori ferat,
cum præcū eisdem a viribus
est: quod cum moueri necesse sit
& tamē fieri non possit, vt æque
omni ex parte, directisq; transi-
te moueatur, circumferri necesse
est, dum se introvertit: quemad-
modum si quid medio eius im-
mobile suo pōdere penitus est,
alterum profecto extremum vi-
tra si partem moueret priorem,
alterum intra ad eum tenderet,
qui dimisit. Sed quā, cum totum
moueri possit, pōdus suo medio
gerit, illud idē sequat necesse ē.

13 Quamobrem corpora quæ se
runt, vbi alicui occurrerunt, re-
siliunt partem in contrariam solent,
q; suapte natura ferri cogantur,
nec nisi ad similes angulos resul-
tare soleant. An q; non solum eo
ferunt impetu quo p sua parte
ipsa ferri aptissima sunt, verum
etiam illo, qui a mittente profi-
cisci. Suus igit cessat cuius im-
petus, cum suum ad locum per-
uenerint: omnia nanque requie-
scere solent, vbi eam in sedem se
se contulerunt, quam suapte na-
tura desiderant. Sed externo il-
lo, quem habent, impetu necessi-
tas est amplius mouēdi: quod
cum in partem priore effici ne-

G iij quærit

Problematarum

S queat, quia re prohibetur obie-
cta, vel in latus, vel in rectū agi-
necesse est. Omnia autem in an-
gulos refliliunt similes, qm̄ eodē
ferri cogatur, quo motus ducat,
quem is dedit qui miserit: eo au-
tem ut angulo vel acuto vel re-
cto feratur, omnino incidit. Cū
ergo quod retorserit veter, quo
minus directe motus agatur, pa-
ritur & rem quę fertur, & ei⁹ im-
petum nimirum prohibere po-
test. Vt igit in speculis extremū
lineę rectę, quo se aspectus con-
iecerit, idem refrangitur: ita in
his q̄ ferunt, fieri ex aduerso solet
quippe cum angulo tanto retor-
queantur, quanto vertex consti-
terit. Ita. n. intelligendum est, ut
trāsferri simul & angulus, & de-
lapius debeat: quo facto in angu-
los resultare similes, esse necesse
palam est.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO DECIASEPTIMA.

*Eorum, quę ad res animatas perti-
nent: cuius quęstiones. 3.*

Vt homines, qui cor-
pore constant immo-
dico, maiores tunc eē
vident, cum apposi-
modicis inspiciunt: An q̄ res mo-
dica vnū est, & moderatio vnū
quam maxime. vnū autē quod
est, id indiuiduum esse postulat,
indiuiduum autem minus: res
vero immodica multa p̄ sui di-

scriminis ratione ostendit. Quā
obrem ut cum per se se magnitu-
dines inspiciuntur quales nam
sint, latere facili⁹ possunt: ita cū
collatę in propinquo spectant,
latere non possunt. Ergo vnū
esse apparet, quod indiuiduum
est, spectatusq̄ eius vnus modi-
ci ratione exultat: immodicum
porro, ut q̄ plura sit, suspicio-
nē plurium suggerit. Et mai⁹ p̄-
pterea esse vī, q̄ vnū cū sit, plu-
ra esse videat. naturam. n. & ma-
gnitudinis habet pp̄ cōtinuitā,
& numeri propter partium in-
equalitatem. itaq̄ cum vtrūq̄
obtinere incrementum, merito
magis tum eē apparet, cum spe-
ciatur ad id, quod simplex est,
atque vnū.

Cur animantia omnia, & ea,
quorum stirpes terra continen-
tur, crescere potius in longitu-
nem solent? An q̄ ter longitu-
do augetur, bis latitudo, semel
profunditas. longitudo enī prin-
cipio fit, primoq̄ principio exi-
stet: itaque primo sola, secundo
cum latitudine, tertio cum pro-
funditate augetur. latitudo autē
bis, videlicet per se, & vnā cū al-
titudine crescit.

Quo nam modo prius, & po-
sterius capi debeant? Vtrū quē-
admodum qui tempore Troia-
no vixerunt, nobis priores sunt,
& his ipsi priores, qui superio-
res: atque ad hunc modum in in-
finitum, ut qui superiores sunt,
īdem priores habeantur. An si
quod initium, & medium, & fi-
nis

Sectio Decima octaua 52 ARISTOTELIS

PROBLEMATVM

SECTIO DECIMA OCTAUA.

*Eorum, quæ ad litterarum studia pertinent:
cuius quæstiones. 10.*

Anis sine vniuersi, & cum quis se-
nescens ad finem peruenit, rur-
sus ad initium reuertatur, prio-
res sint, quæ propius ab initio
absunt, quid vetat nos ab initio
minus distare? At si minus di-
stamus, esse quoque priores pos-
sumus, vt si cœli, syderisq; cu-
iusq; delatio quædam agitur cir-
cularis: qui non etiam rerum ca-
ducum ortus sit talis, atque in-
teritus, vt eadem rursus orian-
tur, ac pereant: veluti etiam vul-
go dicitur, circulum res esse hu-
manas. Igitur, homines numero
quidem eodem semper esse cen-
sere, furor est: specie vero serua-
ri eodem, probari melius po-
test. Itaque, vel priores nos esse
possumus, talemq; aliquis sta-
tuet seriem, vt eodem sit repetē-
dum, vnde ortus exiit, cogi-
tandumq; ordinem cœtinuum,
ac semper eodem constantem te-
nere. Homines enim idcirco pe-
rire Alcmaeon inquit, quod suū
initium fini coniungere nō pos-
sunt. Scite perhercle, si quis non
arctius recenscat, sed formula
quadam eius verba accipiat.
CAn si circulus sit, circulus autē
vnā & principio, & sine careat,
priores neque nos illis, ne-
que illi nobis esse
propinquitate
initij pos-
sunt,

Vr alios si legere cœ-
perint, somnus occur-
pat, etiam nolentes:
alios vigilare volētes
liber susceptus reddere peruigi-
les potest? An in quibus motus
spiritalis sunt, s. ob frigiditatem
vel naturæ, vel materiæ melan-
cholicæ, qua excrementum spi-
ritale crudum causa frigiditatis
constitit, his, cum intelligentia
mouetur, insistentisq; alicui intel-
ligere nequit, repellit motus al-
ter, qui refrigerandi vim hēcita-
que potius dormire incipiunt.
At vbi aliqua in re suam intelli-
gentiam firmarunt, quod lectio
facere solet, nimirum a motu spi-
ritali illo mouent, cū nihil sit, qd
eū repellat: itaq; dormi nō pnt.
Quorum autē sit naturā habet
est, eorū virtus intelligēdi cum
aliqua in re cōsistit, nec varie se
dispertit, cœtera quoq; sita eo in
loco hærent, quorū requies som-
nus est. Vbi autē mens constite-
rit, & quasi fatigata succubuerit
caput aggrauat, vtpote q̄ sita in
eo sit, somnūq; inducit. at cū sita
naturam animus noster agitat,
nullo tum somno premitur: tū
enim maxime viuit. vigilantia
autē, q̄ somnus causa potius est,
cur viuere valeamus.

G iiij Cur

Problematum

- 2 Cur contētiōsa disputatio in-
Genia exercere possit: An q̄ i eo
 disputādi genere accidit, vt cre-
 bro quis aut vincat, aut vincat:
 protinus ergo contētiōsus hinc
 homo reddat, qm̄ vel vincendo
 per lētitiā magis, magist̄ addu-
 cit, vt in contendendo perseue-
 ret: vel victus emittitur, vt quod
 amisit, recuperet. Quod idē vel
 in ceteris certandi generib⁹ eue-
 nit. Quamobrem saepe inter pu-
 gnandum, quanquam quis in-
 ferior est, tamen cessare minime
 patitur.
- 3 Cur homines in orando exē-
 plis, & fabulis potius gaudent,
 q̄ commentis: An gaudēt, quia
 & discunt, & celeriter discunt,
 atqui per exēpla, & fabulas faci-
 lius discitur: sunt. n. quę explora-
 ta habentur, & particularia sint.
 Ratio autē commentandi demō-
 stratio ex vniuersalibus est, quę
 minus q̄ partes nouimus. Ad
 hęc hīs credere magis solemus,
 quę plurimum testimonio con-
 firmanē. exēpla autē, & fabellæ te-
 1 stimoniorū spēm gerunt: fides
 autem per facilis est, q̄ testimo-
 niū fecerit. Additur, q̄ verisimi-
 le quisq̄ libentius discit: exem-
 plum autem, & fabellæ rem nō
 nisi similem docent.
- 4 Cur oratorem, imperatōrē,
 & mercatorem callidum appel-
 lare solemus: tibicinem, histrio-
 nem hoc appellare nōne non so-
 lemus: An q̄ horū facultas sine
 cupiditate est: nititur enim tan-
 tummodo ad oblectationē: illo-
 rum autem conatus oīs ad plus R
 acquirendum sibi contendit. bo-
 nus enim orator, & imperator,
 & mercator est, qui plus sibi ac-
 quirere potest: calliditas autē in
 acquirendo maxime sita est.
- Cur hōsem philosophū differ-
 re ab oratore putemus: An q̄ al-
 ter quidnam iustitia sit cogitat,
 alter qui iniustus sit aliquid spe-
 ctat, & alter qualis nā tyrannic⁹
 tenor sit, alter tyrannum quem-
 piam esse animaduertit.
- Cur in f̄s studiis, quę aliqui 6
 sibi delegerint, quāquam inter-
 dum prauis, libentius tñ q̄ i ho-
 nestioribus versant: Verbi gra-
 tia prestigiatores, aut mimum,
 aut tibiēnem se potius esse, q̄
 astronomum, aut oratōrē velit,
 qui hęc sibi delegerit: An volūt
 quidem nonnulli res honestissi-
 mas tractare, sed qm̄ minus sibi
 confidunt posse efficere, ideo nō
 ita agunt. An vero rem, in qua
 sese quisq̄ posse p̄stare arbitrat,
 eam deligit sibi: quā autē deligit,
 eidem operam dat, illi obsequēs
 partem diei maximam, vt se ip-
 se vincat, seq̄ sit p̄stantior. Quin
 etiam, quę principio aliqui sibi
 delegerūt, quibusq̄ insueuerint,
 in hīs ne iudicare quidē possunt,
 quidnam melius sit: animus. n.
 eorum corruptus iam est, ppter
 prauas delectiones.
- Cur alios si legere coeperint, 7
 somnus occupat, vel nolentes:
 alios vigilare volētes liber susce-
 ptus reddere puigiles pōt: An i
 quibus mot⁹ sunt spiritales, & b
 frigi

Sectio Decima octaua

53

A frigiditatem vel naturæ, vel humo-
ris, multiplici humore ex-
crementum spiritale causa frigi-
ditatis consistit, hinc cum intelli-
gentia mouetur, insistentis ali-
cui intelligere nequit, expellitur
motus alter: itaque potius dormi-
re incipiunt, cum non multum
sua intelligentia mutantur: mo-
tus enim spiritalis ille superat,
& vincitur. At ubi aliqua in re
suam intelligentiam firmiter
quod lectio facere solet, nimirum
a motu illo spiritali mouentur,
cum nihil sit, quod illum repel-
lat: itaque dormire non possunt.
Quorum autem habitus secun-
dum naturam est, eorum virtus
intelligendi cum aliqua in re vna
consistit, nec varie se dispergit,
cetera quoque sita eodem in loco
hærent, quorum requies som-
nus est. ubi enim pars vna, quæ
potissima sit, insisterit, ceteræ
quoque partes insistere solent: per
inde ac in corporis, quæ versæ in
fugam fuerint, agitur. Natura
enim sursum effertur, quod leue
est, deorsum autem deferitur, quod
grauē est. Cum igitur anima se-
cundum naturam mouetur, non
dormit, ita enim se habet. at ubi
constiterit, & quasi fatigata sue-
cubuerit, mens immutatur, &
vapores crassiores sursum sese ef-
ferentes ad caput, faciunt som-
num. Lectio vero prohibere som-
num videri sanè potest: quod
non propterea est, quia tantisper
intelligimus, (anima enim tunc
magis definit) sed quia mutat,

& ideo infomnis euenit, nam in
lectiones illæ vigiles sunt, qui-
bus anima quærat & dubitet,
non illæ, quibus assidue cōtem-
pletur, cum illæ faciant indefini-
tionem, hæ non faciant.

Cur in disputationibus con-
tentio sit, nugatio nunquam in-
cidat? An quod apparens syllo-
gismus, id est ratiocinatio est, ra-
tiocinatio autem in paucis con-
tinetur. quin etiam si prolixius
agatur, interposito tempore pa-
ralogismus, id est peruersa ratio-
cinatio interea deprehenditur,
& reuocare quod dederit, aduer-
sarius poterit.

Quamobrem libentius eas hi-
storias audimus, quæ rem vnam
exponunt, quam quæ plures?
An quod rebus magis attendimus
notioribus, easque libentius audi-
mus. notius autem est, quod de-
finitum. vnum itaque finitum est,
plura autem infinito participat.

Cur nos rerum narratio oble-
stat, quæ nec nimium veteres
sunt, nec admodum nouæ? An
quod rebus diffidere procul ab-
sentibus solemus, quibus vero
diffidimus nunquam hinc oblecta-
mur. at quæ noua admodum
sunt, adhuc quasi sentimus:
itaque de his cum cupi-
mus, minime oble-
tari possu-
mus.

Aristo-

ARISTOTELIS

PROBLEMATVM

SECTIO DECIMANONA:

Eorum, quæ ad concertum pertinent: cuius questiones. 51.

Cur tam in laborando, quàm in fluendo solatio tibiam adhibere solemus? An ut laborantes minus angamur, fructes magis oblectemur.

2 Cur idē voce eadem longius sentiri cū alijs cantans, aut vociferans, quàm solus potest? An quia viribus vniuersis agere quippiā, vel premere, vel impellere non tantuplū est, quantus singularū numerus est: sed quēadmodum linea bipedalis non duplum, sed quadruplū quiddam describit, sic composita oīa plus valent, quàm eadem diuisa. Ergo cū vniuerso agitur ore, vocis potentia cōstans, vnaque reddit, simulque aera propellit, ut prodire multiplex valeat: quippe cū vox, quæ à multis profiscitur, multiplex sit, quæ à singulis.

3 Cur maxime in cantādo parhypatē, vox rūpi non minus solet, quàm in nēte, supremis, quā cū interuallo ampliori? An quod ei cantus & perdifficilis est, & cantandi primordiū obtinet. Difficilis autē propter intentionem, pressurāque vocis est, quibus in rebus nimirū vrget: corrūpi autē quæque maxime solent, quod tū labore acrius opprimuntur.

Problematum

Sed cur hac difficile, hypatē facile cantā, cū non nisi diebus discrepant? An quod hypatē remissior est, atque et leuius à constitutione ascenditur. hæc eadem causa est, quæ ob rem ad vniā cantari videantur, quæ ad hanc, paratenē cantantur: agendum est enim cū intentione, cōditioneque apertissima moribus, pro voluntate, & instituto. At cōsonantia, ut existat, quæ nam causa sit?

Cur suauius cantilenam, quàm nouimus, audire solemus, quæ eā, quā ignoramus? Vtrum quia cū quod cantatur, agnoscimus, tūc melius patet, quia veluti calcē, quod spectat, assequitur id autē contemplatu suauis est. An quod discere lætabile est: cuius ratio est vel in capiendā doctrinā, vel in vtendā, agnoscendāque versatur. Addo etiā, quod res solita suauior, quàm insolita auribus accidit.

Cur immutatio, & varietas in cantando tragicum sit? An ratione inæqualitatis hoc euenit. afficit namque tristitia, quod inæquale est, accommodaturque magnitudini calamitatis, aut mororis: contra quod æquale, atque cōtinens est, minus id flebile auribus accidit.

Cur veteres cū septē fidibus concētus disponerent, hypatē, non neten relinquebāt? An falso id dī: earum enim vtrāque seruauerunt, sed triten adimere solebāt. An nō, sed quia grauior sonum pot acutioris, idcirco neten reliquerūt: ergo hypatē magis antiquū,

facile cantā, cū non nisi diebus discrepant? An quod hypatē remissior est, atque et leuius à constitutione ascenditur. hæc eadem causa est, quæ ob rem ad vniā cantari videantur, quæ ad hanc, paratenē cantantur: agendum est enim cū intentione, cōditioneque apertissima moribus, pro voluntate, & instituto. At cōsonantia, ut existat, quæ nam causa sit?

Sectio Decimanona

54

A phonū, q̄ netereddebat: nam ut acutū vim desiderat pleniorē, sic graue exprimi facilius pōt.

8 Cur grauis sonum uileat acuter: An quia maius quod graue est: quippe tum ut graue obtuso, sic acutū acuto angulo sile habeat.

9 Cur solitarias cantilenas suauius audire solemus, si ad tibiā, aut ad lyram vnā cantant, cum tñ ad fides, canticumq̄ idē modo vtroq̄ peragatur. nam si idē ita amplius sit, plus ad plures tibiā, atq̄ ēt suauius ē oportet.

10 An qm̄ euidentius in assequendo quod spectatur est, cū ad vnā vel lyram, vel tibiā cantatur: ad plures vero suauitas seruari non potest, cū cantilena offusctur, totaq̄ penē deleatur.

11 Cur si vox hoī suauior est, nō eius, qui sine sermone cātat, suauior puenit, verbi gratia retentantis, sed tibiā, lyrae suauior sonat: An ne illa quidē, quæ vocalibus articulata emittit, æque suauis est, nisi per simulationem formetur. Cæterum opere ipso effici, ut gratior sit: vox enim hominis suauior constat, oris autem instrumenta pulsandi vim obtrinent pleniorē: quā obrem suauius cantatur, q̄ teretatur.

12 Cur vox, aut sonus desinens acutior sit: An quia minus, ut quæ facta imbecillior sit. Quā obrem quæ grauior ē sibilibus est, huic semper actus modulādi cōmittitur: nam si proxima quoque à media pulsanda sit, media tantum, nihilominus

reddi mediū potest. ac si mediū subiungēda est, per proximam à media idem reddi non potest.

An quia magnū, quod graue ē, itaq̄ validū esse necesse est: & in est profecto in magno quod paruum est: & quidē dug nete in hypare efficiūtur, si intercipiatur.

Cur in consonantia diapason graue quidē acuti antiphonum accipi pōt, grauis vero acutum nō pōt: An maxime q̄ in vtroq̄ modulus vtriusq̄ cōtensus est: sed si minus, certe in graui acutum est, maius enim hoc est.

Cur antiphonū diapason cōsonantia ita latitat, ut vnisonū esse videat, velut in punico, aut atropo: quæ nanq̄ posita in acutis sunt, non vnisona, sed ex proportionē sibi diapason cōcinentia respōdet. An modus proportionis facit, ut sonus quali idem esse appareat: proportio enim in sonis æqualitas est: æquale autē omne ad vnitatē referendū est. Hoc idē in fistulis etiam euenit, ut falli aures possint.

Cur genus cātilenæ, quod lex appellatū est, non per antistrophos olim agebat, cum tñ ceteris chorearū cāticis antistrophi vsus non desisset: An q̄ olim leges à magistris certandiq̄ peritis agebant, qui cum iā egregie simulare, valenterq̄ pertendere possent, cantū & prolixū, & varium cōficiebāt. itaq̄ ut verba, ita ēt moduli, nūeriq̄ varie subinde simulationē insequerent: imitari nā p̄ modulamē potē,

D sanda sit, nihilominus me, diū reddi, tur, ac si media, cū vran, que oporteat, tenuis nō reddatur.

An

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

Problematum

6 q̄ vocabulis necesse est. Quam obrem dithyrambi ēt, posteaq̄ simulari coeperūt, antistrophis amplius non vtuntur, quanquā plurimū ante vterentur. Cuius rei causa est, q̄ olim hofes liberi atq̄ ingenui ad choreā adire solebant: itaq̄ multos esse, qui fungi cantu certatorio possent, erat difficile: quapropter illis in more fuerat, vt modulos enharmonios cantarent. Vnus enim crebro cantilenam mutare, variāq̄ contexere facilius potest, q̄ multum ti: & q̄ certat, facilius q̄ qui mores cōseruat: quocirca simplici illi modulari debuerāt. Antistrophus autē simplex est, quippe q̄ numerus sit, vnitatēq̄ mēsuret. Hęc eadē causa est, cur in scena nullus, in chorea plurimus antistrophi vſus sit. Histrionanq̄ simul & certator, & simulator est: chorus autem minus imitatur.

16 Qua de causa dissonantiū copulatio, quod antiphonū nominamus, suauior, q̄ consonū est: An q̄ expressius ita cōsonantia percipi potest, q̄ cū voce consona addita cantat: altera enim vocem idē sonare necesse est, itaq̄ duas ad vnā resonare, quæ tertiam offuscare facile possint.

17 Cur sola diapaſon consonantia cantetur: hanc enim magis dare, nec vllam aliā cōſueuerūt. An q̄ hęc sola ex ſidib⁹ inter sese obſonis cōſtat: atqui in obſonis etiā si altera canis, identidē efficit. Voces enim ambarum vna quodāmodo illa continet. Ergo in hoc consonandi genere cū vel vna canitur, cōsonantia tota perfici potest: & cū amba, aut cū altera canitur, altera tibia sonat, vna quasi de duab⁹ exultat. atq̄ ita efficit, vt sola hęc cantilenā patiatur, eo ſcilicet, q̄ obſona vocem obtinent nerui eiūdem.

Sed cur ſolis obſonis datum hoc ē: An q̄ ſolæ pari intervallo distant à media: itaq̄ medietas ſimilitudinem quandam sonorum efficit, vt ſenſus aurī amba, & eandem, & extremas esse diiudicare videatur.

Cur in diapente, & diateſſa, non cōsonantia nunquā antiphonis cantatur: An q̄ non eadem cōsonandi ratio in ijs est, quæ in diapaſon cōcinentia: quippe cū in illa grauis eundē ad proportionē modum obtineat, quæ acuta acuminis: itaq̄ fit, vt & eadē quali & diuerſa vox oriat. at vero in diapente, atq̄ diateſſa, non cōcinentiis non ita est: quāobrem ſonus vocis oppoſitæ perpendi non potest, qm̄ idem non est.

Cur si quis ceteris obſus neruis concinnatis, medio vero inconcinno pulset inſtrūm, non ſolum cū ad mediū ſonum deuenit, ſed etiam ceteris modulandi partibus anget aures, modumq̄ incompolitū diſſipatūq̄ eliciet: ſed si lichano, aut quē ſonū aliū mouerit, tum diſcrimen dumtaxat apparebit, cū eum pulſarit, quē mouerit: An rōne hoc euenit optima, quandoquidem oīa egregia modulandi genera medio

propositio
magis
dare, vel
forſan na
gadifare,
pro maga
did vii.
Quid maga
dis, vide
apud Cæ
lium.

Seccio Decimanona

95

A dio neruo saepe vtuntur, oēsque
probi fidicines crebro ad mediū
veniunt, & si discesserint, mox
redeunt eodē, nec yllum aliū to-
ties repetunt. Ergo quēadmodū
ademptis ex oratione quibusdā
cōiunctionibus, vt 71 & 711, ora-
tio min⁹ grēca relinquitur: alijs
vero quibusdā detractis, nihilo
insuauior accedit, eo qd alijs saepe
in dicēdo vti necesse est, alijs mi-
nime: sic etiā medijs veluti con-
iunctio est sonorum, maximēque
elegantiorum, quoniam eius so-
nus assumi saepissime soleat.

21 Qua de causa, qui grauius can-
tant, si absonant, deprehendi fa-
cilis possunt, qd qui cantāt acu-
tius, nec vero secus in numeris
accidit, euidentiores enim, qui
peccāt in grauiori. Vtrū qd plus
tēpis graue obtinet: plus autē ple-
nius a sensu aurīū percipi pōt.
An qd in tempore ampliori agit,
hinc etiam plus sensus adhibet:
velox autē, & acutum facile suū
ob velocitatem laescit.

22 Quam ob causam multi cum
cantant, melius numeros seruāt,
qd pauci: An qd multi meli⁹ vnū,
suūque ducē aspiciūt, tardiusque
incipiunt: itaque facilius assequi
idem possunt, quippe cum in ac-
celerando eueniat, vt plus erro-
ris committatur.

23 Cur nete duplo acutior ē hy-
pate? An primū, qd cum neruus
parte sui dimidia pulsatur, & to-
tus diapason cōcinētia exultat:
quod vel in fistulis aequē perspi-
cere licet: vox enim, quae p me-

diū foramen emergit, diapason
resonat cū ea, quae per totā fistu-
lam promittitur. Quinetiā in cete-
ris duplo interuallo capi diapa-
son consonantiā nouimus. nā &c
qui tibiae perforant, ita dispo-
re solent: & qui fistulas apertae con-
cinnāt, extrema tantū cera mar-
ginant foraminis principalis, ne-
ten vero ad dimidium implent.
Et in triquetris nerui, quorum
alter lōgitudine dupla, alter sub
dupla est, aequē intētī diapason
cōsonantiā reddunt. Genus autē
cōcinendi, quod diapente nomi-
natur, sesquialtera cōstat, quod
vero diatessaron vocam⁹, inter-
uallo sesquitercio continetur.

24 Cur si quis neten pulsata ap-
prehenderit, hypate sola resona-
re videbitur? An qd rinnit⁹, qui
ex hac proficisci solet, sono illi⁹
maxime conciliat, & congruit,
vtpote qui consonus sit, ergo qd
suo consimili cōcrescit, solus ap-
paret: ceteri vero incerti suū ob
exiguitatem occultantur.

25 Cur neruum mediū in cōcen-
tibus appellamus, cū inter octo
nullū mediū sit? An qd olim con-
centus septē neruis constabant,
septem autē medium obtinent.

26 Cur in acutū magna ex parte
vox aberrare consueuit? Vtrum
qd facilius acutū qd graue cātā.
An qd acutū graui deterius est:
peccare autem, non aliud est, qd
rem agere deterioiorem.

27 Cur inter oīa, quae sensum pa-
tiuntur, solū id mores obtinet
quod obuā auribus esse potest?
Nam

Problematum

- 6 Nam est quid sine sermone modulatur, mores tñ prae se ipsa modulario fert, quos non color, non odor, non sapor gerere potest. An q̄ motū solum hōc obtinet, nō dico quem strepitus reddit, (talis enī vel ceteris adest: quippe cum etiam color nostrū mouere aspectum possit) sed eū intelligi volo, quem genus id strepitus subsequenter sentimus. hic enim similitudinē gerit, tum in numeris, tum in sonorū ordine acutorū & grauium non in mixtione, quod esse in ceteris sensibilibus non potest. Atqui motū eiusmodi sibi actio vedicat, quē motū index proculdubio est.
- 28 Cur leges plerūq̄ cātulenę apellantur? An q̄ hoīes prius q̄ litteras scirent, leges cantabant, ne eas obliuioni mandarent: quod etiā nostra ætate Agathyrsi in morem est. Ergo primas quoq̄ posteriorū cantilenarum eodē appellauerunt nomine, quo omnes superiores vocabantur.
- 29 Cur numeri musici, & modi qui voces sunt, moribus similes sese exhibēt: sapes vero, aut colores, aut odores nullā eiūmodi similitudinē gerūt? An q̄ numeri musici, & moduli moribus continent, quo modo etiā actiones. At omnis efficientia moralis res est, moresq̄ condere potest: sapes vero, aut colores hoc idem æque conficere non queunt.
- 30 Cur neq̄ subdorium, neque subphrygium genus in Tragœdijs choricū habeatur? An quoniam antistropho carent, vt po. R te quæ scenica sint, imitationisq̄ accommodata.
- Cur Phrynicus, ceterisq̄ eius statibus musici, modulandi potius scientiā exercebant? An q̄ tum in Tragœdijs carminis vsus modulaminū longe amplior erat.
- Cur diapason consonantiā dicimus nō rōne numeri diaocto, vt diatessaron, vt diapente? An q̄ prius nō pluribus vti neruis q̄ fuit in morē: deinde Terpan- der tertia exempta, neten adiunxit, ac eius temporib⁹ diapason hæc appellata est cōsonantia, nō diaocto, quippe quæ septem, nō octo constaret.
- Quamobrem aptius de acuto in graue canitur, q̄ de graui in acutū? Vtrum q̄ ita sit, vt à suo inchoetur principio. neruus. n. qui medius & dux est, acutissimus primi tetrachordi habet: illo autē modo non à principio, sed à fine exordiretur. An q̄ graue generosius, sonātiusq̄ ab acuto oriri potest.
- Cur bis diapente, aut bis diatessaron consonantia cōponi nō potest, bis autē diapason potest? An q̄ non bis diapente, neq̄ bis diatessaron instrui pōt, sed diatessaron, ac diapente proportionē apte in vnam diapason continentiam copulantur.
- Cur diapason cōsonantia omnium pulcherrima est? An q̄ integris terminis hui⁹ proportionē continentur: ceterarum autē nō integris. Cum enim nete dupla

Sectio Decimahona

56

A pia ad hypaten sit, quocumque in genere nete duo tenuerit, hypate vnum habebit: & ubi hypate duo, nete quatuor resonabit, ac ita deinceps. At vero eadē nete mediar sesquialtera est. pportio namque sesquialtera, qua cōsonantia diapēte cōcludit, nō integris numeris posita est: maior enim minorē intra se cōtinet totū, & partē ei⁹ dimidiā: quāobrē non integri cū integris cōparantur, sed partes sup̄sunt. Cōsonantia quoque diatessaron proportionē

B sesquitercia cōtinet, quæ terminis cōstat, quorū maior minorē intra se totū cōtinet, & insup̄ terciā eius partē. An q̄ ex ambabus cōsistit perfectissima est. & qm̄ modulādi mēsurā hāc tenet, merito osūm elegantissima constat.

36 Cur si neruus medius ex suo intētionis modo dimotus sit, ceteri quoque oēs sonos incompolitos reddēt: sed si integre illo manente, aliquis ex ceteris sit dimotus, solus hic aberrabit, qui mō suo caruerit: An q̄ rō concinēdi neruis oibus apta intētionē cōtinetur, quæ nō nisi per habitudinem quandā ad mediū accōmodanda omnibus est, ordōq̄ rōne illius disponi singulis debet. ergo sublata cōtinēdi, concinēdiq̄ causā, cōcentus æque custodiri præterea non potest. cū tñ neruo medio sibi constante vn⁹ ex ceteris aliquis discreparet, merito illius pars dūtaxat deest: ceteri namque oēs modum suæ concinētiæ seruant integrum.

Quare cū vocis acumen effici mōtō possit exguo, grauitas autē non nisi magno proueniat: Vt enim graue ob multitudinē graue est, ita acutū ob velocitatē acutū existit. Cur inquit, si ita est, maius negotiū canticū cecinisse acutum, q̄ graue sit: & quidē pauci reperiuntur, qui superna cantare valeant. Leges quoque acutæ, & arduæ difficile idcirco cantant, quia intēte vehementius sunt: quanquā min⁹ negotiū sit mouisse qd̄ exigū, q̄ quod multum est, itaq̄ vel in aere hoc idē accidere oporteret.

An vocem ē natura mittere acutam, nō idē est, quod acutū cantare: sed mittere quidē acutā vocem oīa, quæ natura sunt imbecilla, eo q̄ aeris parum, nō multum ciere possunt: parū autem aeris velociter fertur. Vnde heretici, id est, qui cōsumpto corporis habitu emarcuerint, acutam proferūt vocē. at vero acutum, nisi viribus valeant, cantare nō possunt. Cuius certe indicium, q̄ velociter ferri solet, quod vehementer ferit: ita bonarū virium index acutū est, cū superna cantare admodū difficile sit: grauias autē locum tenent inferiorem.

Cur numeris, modulis, canticis deniq̄ oibus concinēdi generib⁹ oblectari oēs cōsueuerint. An q̄ motib⁹ naturalibus oblectari datū à natura omnib⁹ est. Indicium, q̄ pueri adeo nuper editi his ipsis moueri, oblectariq̄ possūt: modis tñ adiectis canticorū

Problematum

Gitorum ut delectemur, efficere
 affluendi ratio potest. Sed enim
 numeri propterea multum, quia
 ratur, ordinatur, computandi
 numerum habent, mouentque nos
 pro sua æquabili serie ordinate.
 Motus enim familiarior naturæ
 est ordinatus, quam inordinatus: itaque
 secundum naturam hic magis esse pro-
 batur. Argumentum, quod cum ordi-
 nate & laboramus, & bibimus,
 & comedimus, naturam viresque no-
 stras & seruamus, & augemus.
 Contra, inordinate cum agimus,
 deprauamus naturam, atque de suo
 statu dimouemus: morbos enim
 naturalis ordinis corporum esse
 motiones nullum dubium est. Con-
 sonantia vero demulcere ideo po-
 test, quod mixtio, siue reperiatio con-
 trariorum est iunctorum apte inter
 sese, portionemque inuicem custodien-
 tiū. Portio igitur ordo est, quem
 modo natura suauem esse propo-
 suimus. Et temperatum quoque omne
 suauius, quam immoderatum est: præ-
 fertim si cum sensibile sit, pariter
 vim habeat utriusque extremi,
 I quæadmodum consonantia ex por-
 tionibus temperatur. Et proportio
 ipsa amborum extremorum pre-
 tiam æque in consonantia tenet.
 Cur suauius antiphonum æqui
 39 sono est? An quod obsonum quoque con-
 sonum diapason est, quippe cum
 ex adolescentibus, virisque consi-
 stat, qui ita distat inter se tonis,
 ut neta, & hypate. At omnis con-
 sonantia sono simplici suauior est.
 cur autem ita, dictum iam est. atque
 omnium suauissime diapason per-
 sonat: quod sonum autem illud simplici
 contineri sono conspectum est.
 Cur sola in diapason consonan-
 tia magadari soliti est? An quia 40
 ut pedes carminum portionem, aut
 paris ad par, aut dupli ad subdu-
 plum, aut aliquam aliam inter se ob-
 tinent: ita soni, quibus consonan-
 tia continetur, motus portionem
 inter se aliquam seruant, & rationem
 clausulæ. Cæterarum igitur conso-
 nantiarum alterius termini im-
 perfecti sunt, cum finiunt ad par-
 tem: quæ obrem fieri non potest,
 ut pari sint facultate. Cumque di-
 spares sint, discrimen auribus ac-
 cidit, quomodo in choreis, cum ad si-
 nem deuentum est, diuisa ex amplio-
 re voce aliquorum exultat. Adde
 quod hypate accidit, ut exitum soni
 circuitalis habet cum neta: vltimum
 enim a neta ictus aeris factus hy-
 pate est: quod cum finiunt in idem,
 quauis non idem fecerint, euenit
 ut opus absolui vnum communem
 possit, non secus ac illis accidit,
 qui sub postrema cantilenam pul-
 sent. Nam etsi cætera operis non
 adhibita tibia peregerunt, tamē
 quod in idem desierint, eo ipso si-
 ne magis delectant, quam discrimi-
 ne angustæ, quo ante finem discre-
 parint. Cum igitur in diapason con-
 sonantia ex diuersis, quod ceteræ
 exultet, suauissimum sit, magada-
 re autem ex contrariis vocibus con-
 sistat, hinc magadare consonan-
 tia diapason consueuerunt.
 Cur suauius cantum audimus, 41
 quæ scimus, quam quæ ignoramus?
 Vtrum quoniam cum cantilenam agno-
 scimus,

Seçtio Decimanona

57

- A** scimus, melius patet, qui veluti calcē, quod spectat, assequitur. hoc autē contemplationem facit suauiorē. An incidit, vt auditor vnā cū eo afficiat, qui notā illā exprimit cantilenā, quippe qui aliqd succinat, sociūq; sese præbeat cantāti. Solet autē quisq; hilari, securoq; alio cantare, nisi aliqua coactio necessitate id faciat.
- 42** Cur nō bis diapente, aut bis diatessaron reddi cōsonantia potest, vt bis diapason coaptari solet? An q; diapente cōsonantia posita in pportione sesquialtera ē, diatessaron vero in sesquitercia. Quod si tres sesquialteri, aut sesquitercij numeri ordine disponant, extremi nullā inuicem portionē habebūt. neq; enim super particulares, neq; multiplices eē poterūt. At diapason cōtinētia, qm̄ duplicari proportionē consistit, hac geminata quadruplam inuicē proportionē extremi tenebunt. itaq; cū cōsonantia sonorū inuicē proportionē obtinentiū sit, proportionēq; inuicē soni habeant, quibus diapason interuallum cōtinetur: penitus vero careant, q; diatessaron, aut diapente habitudine copulantur: ideoq; soni bis diapason esse cōsoni possunt, ceteri nō possunt, ob eam, quā reddidimus cām.
- 43** Cur si quis neten cū pulsauerit, apprehēdat, sola hypate subsonare videat? An q; nete cū desinit, elanguescitq;, in hypatem trāsit. Indiciū, q; post hypatem aptius neten canere aptissime li-

cet: etenim quasi neten præ se ip-
sa ferat, similitudo ex ea petitur.
Cum autē echo quoq; ipsa cātus
quidā esse probet, (est enim vo-
cis nete iam desinētis tactio) tin-
nitusq; ipse sono respōdeat hy-
pate, merito ob suā affinitatem
nete mouere hypatem posse vī.
Nete enim, vbi se moueat appre-
hensa, certo nouimus, at hypatē
cū videamus in apprehēsam, &
tū eius sonum percipiamus, ip-
sam sonare credimus: quod in
multis accidere solet, in quibus
scilicet neq; sensu, neq; cogitatio
ne perpendere veritatem possu-
mus. Ad hęc, si nete ictu intente
accidat, vt iugū moueatur, nihil
sanē mirū fuerit: eius autē motu
neruos oēs commoueri, sonūq;
reddere aliquem probabile est.
Sonus igitur nete alienus ab cæ-
teris est, & cū desinit, & cū in-
cipit: cum hypate vero cū de-
sinit, idē existit. Quod si ei⁹ pro-
priae motioni adiūctus ipse tot⁹
esse illius videat, absurdū haud
quicquā haberi debet. Amplior
autem, q; ipnus reliquorum ner-
uorum promiscuus hic exultat:
qm̄ illi quidem a nete quasi im-
pulsī, submisit vel lente, & leui-
ter ac molliter sonant: nete autē
ipsa fidium omnium vehemen-
tissima sua tota potentia sonum
reddit. itaq; secundaria eiusdem
actio merito superior esse, q; op-
terarum potest, præsertim cū le-
uissimo motu ipsa moueatur.

Cur suauius cātilenā audim⁹,
cū ad tibiā, q; cū ad lyrā cantat⁹, 44

Extra ord. Arist. H An

Problematum

G An oē suave, quod mistū cum
 suaviori est, suavius reddit: atq
 tibia, q̄ lyra suavior ē: ergo can-
 tilena quoq; mista cum tibia, q̄
 lyra suavior sit, qm̄ quod mistū
 est, non misto est suavius, modo
 quis sensum amborū percipiat.
 Vinū enim aceto mulso suavius
 est, qm̄ quæ natura permiscet,
 longe amplius temperantur, q̄
 quæ a nobis miscentur. vinum
 quippe ex acido, ac dulci sapore
 mistū est. Probari hoc idem po-
 test vel malis punicis, quæ vino
 lenta appellamus. Ergo cantile-
 na, & tibia miseri sibi met ad-
 modū suā ob similitudinem pos-
 sunt: spiritu nāq; utraq; cōfici.
 Sonus autē lyre, qm̄ non spiritu
 fit, aut minus sensibili, q̄ tibia-
 rum, min⁹ voci immiscere se po-
 test: q̄ cum ad sensum discrimē
 pariant, nō immerito minus de-
 mulcent, quō dictum de saporib⁹
 est. Adde q̄ tibia sonitu, co-
 gnationeq; sua errores multos
 cantilenæ occultat. Sonus lyre
 cum tenuis, vocisq; cōmisceri mi-
 nus idoneus sit, ipse per sese pa-
 tens, suūq; genus syncerū cu-
 stodiens, omnes cantilenæ erro-
 res posita quasi regula patefa-
 cit. Cum vero multa perperam
 in cantando agantur, quod pro-
 miscuum ex erratis, recteq; actis
 provenit, deterius eē necesse est.
45 Cur neruum mediū inter se-
 ptē vocamus, cū inter octo nul-
 lum mediū sit? An q̄ olim con-
 cent⁹ neruis septē cōstabat, quo-
 rum mediū est, Eorū item, quæ
 inter extrema continent, solum
 mediū principū quoddam est.
 quod enim in medio sitū est eo-
 rum, q̄ in aliquo intervallo ad
 utrunq; vergunt, extremū hoc
 principū, & mediū est. Cū autē
 extrema cōcentus nete, & hypa-
 te sint, hisq; interiacent reliqui
 foni, quorū mediū nosat⁹, solus
 principū alterius tetrachordi
 est, iure mediū nomē habuerat.
 principū enim idē esse dūtaxat
 patuit, quod mediū est eorū, q̄
 inter aliqua claudunt extrema. **L**
 Cur melius multi cū can-
 tant, servare numeros possint, q̄
 pauci? An q̄ multi magis vñd,
 ducenq; respiciunt, tardiusq; in-
 cipiunt: itaq; facilius assequi idē
 possunt: plus enim erroris solet
 committi in celeritate. Accidit
 aut, ut suo duci multi, q̄ pauci
 sint attentiores. Segregans vero
 sese, nemo eorū exuperata mul-
 titudine clarere potuerit, quan-
 quam inter paucos facilius pro-
 culdubio poterit. quāobrem
 inter sese ipsi per se potius, q̄ cū
 principe certant. **M**
 Cur vox in partē acutā can-
 tus magna ex parte degenerat?
 An q̄ actum facilius, q̄ grave
 cantatur. acutū igitur crebrius
 cantant: dumq; id faciunt, erro-
 rem crebrius committunt.
 Cur veteres cū neruis septem
 cōcentus disponerent, hypaten,
 nō neten reliquerūt? An nō hy-
 paten, sed eā, quæ paramese no-
 stra tēpestare vocatur, tonitru in-
 tervallo reliquerūt, vltima vers
 densi

A denſi in acutum pro media uſi ſunt, quāobrem mediam quoq; eā appellarunt. An q; ſuperioris tetrachordi ſinis principiū erat inferioris, & medium tono proportionē extremorū tenebat.

49 Cur Tragordiāq; choris neq; ſubdorio, neq; ſubphrygio can- tandi genere uti mos eſt? An q; modulū præſtare concentus hi nequeunt, quo certe choris ma- gnopere opus ē. Mores uero ſub phrygiū obtinet uſui rerū depu- ratos. quā ob rem in Geryone

B excuſus, & arma eo ipſo cōcen- tu agunt. Subdoriū uero ma- gnicum conſtat, grauēq; eſt: quocirca omniū maxime cōcen- tuum citharę accommodandū. Sed hæc ambo, ut choris mini- me cōgruunt, ſic ſcenis eē fami- liariora probant: etenim ſcena heroum facta, dictaq; ſimulat. Veterū autē ſolos duces fuiſſe he- roas conſtat: populi hoſes ſunt, quib; chori cōſiſtunt. Quapro- pter choro cōpetunt mores, mo- duliq; trāquilli, & ſtibiles: hæc

C enim humana potius ſunt, quā minus cæteri cōcentus præſtare queunt: minimēq; ipſe ſubphry- giuſ: hic enim animos lymphatis ſites reddit, cogitq; debaccha- ri. At uero mixolydiuſ nimirū illa præſtare pōt: itaq; eo ipſo affici poſſum; . Sunt autē patibiliores, q; inualidiores: quāobrem id gen; choro tribuim;. ſubdorio uero, atq; ſubphrygio agimus, quod choro nō cōuenit. Eſt enim cho- rus cliens quidā, curatorq; ocio-

ſus: quippe q; beneuolentiā dūm d; taxat hiſ exhibeat, quib; adeſt.

Cur ſono grauiori mollior mo- dulatio cōtineat? An q; modul; ſua qdē natura mollis ē, & quie- tus, ſed admiſi nūeri rōne aſpe- rior reddit, & mouērior. Cū igi- grauſ ſon; mollis, quietuſq; ſit, acut; cōtra mouēs, & irritans, proriuſ eorū quoq; q; eundem modulū habent, mollior eſſe de- bet, qui grauior eodem modulo continet. Modulū nanq; mol- lem eſſe eorum dictū iam eſt. E

Cur pariū, ſimiliūq; doliō- rum, ſi alterū inane, alterū dimi- diatum ſit, echo diapalon cōſo- nantia reſultabit? An q; echo du- pla dimidiaui ad inanis exiſtit. Quid enim in iſtis potius, q; in ſiſtulis res euariet? motū nanq; eundē acutiore putamus, quā uelociore. Ampliorib; uero aer tard; occurrit, ut dupliſ duplo, & ceteris ad proportionē. Vtriſ quoq; dupliſ diapalon ad ſub- duplum conſonat.

ARISTOTELIS

PROBLEMATVM

SECTIO VIGESIMA:

Eorum, quæ ad ſtirpium genus, & olera- cea pertinent: cuius quæſtiones. 36.

Vr aquam ſalſam a- piū recipit, porrū re- cuſat? An q; alte- rius radix imbecil- la, alteri; ualida ē.

H q; Cur

impanibilis aut, qd ualidius.

Problematum

- 2 Cur in proverbio est, Mentis belli tpe neq; edito, neq; serito? An quia menta refrigerare corpora potest, vt corruptione constat seminis genialis: id autem ipsum aduersum omnino est ad fortitudinem, atq; animositate, quamuis genere sit idem.
- 3 Cur aliqua fructu vacent, cū florem habeant, vt cucumer, cucurbita, malus punica? An his fructus nō deest, sed ipsa pro fructibus habentur, quibus flos infidet. fructus enim idest, quod florem gerit. cucumeri autē florem inhærere perspicuum est.
- 4 Cur eorum, quę terra gignit, alia cocta, alia cruda sunt cibo idonea? An qbus succus esculentus nō protinus est, s̄s decoctis dulciior reddiē a calore: quibus autē sapor vel protinus grat⁹ cōsistit, hæc etiā cruda estantur.
- 5 Cur alia elixa, alia as̄a meli⁹ edi possint? An q̄ humidiora non eatenus humectari, sicciora nō amplius exiccari oportet: elixa autē humidiora, mollioraq; omnia redduntur: quę vero minus humida sunt, hæc igne confecta sicciora prorsus euadunt.
- 6 Cur alia esculenta, alia inesculenta experiamur? An causę succus est, quod enī & ignis expers succū cōtinet immitem, & igne confectū nihilo min⁹ redditur, hoc cibo ineptum penitus est: q̄ autē succo esculento quidem, sed vehemētiusculo cōstat, hoc pro condimento recipimus. quod enim exiguo corpore vim magnā obtinet, id naturā cōdire potest ampliorum esculentorum.
- Quā ob causam stirpium alię ad semen vsq; viuere tantummodo possint, deinde cū semē tulerūt, exarescāt, vt genus herbe, & quę olera nominamus: alię nō, sed sæpius fructificare solite sint. Ipsarū etiā viuētium ad semen vsq; ferendum cū magna pars annua sit, genus apō, quod ab equo hippocelinū appellatū est, quali equapiū dixeris, anno postero fructū affert, cumq; astu lit, exarescit: cur ita? An oīa eatē nus vigent etate, quatenus femine quoq; valeant: nam & homines ad annū trigessimū vsq; proficiunt, aut copia, aut crassitudine. vbi autē semen ferre non amplius possunt, modo stirpiū obarescūt, atq; senescunt: quanquā alia ocyus, alia serius occidunt, idq; portione. Sed quā ob cām alijs longū vitę spatiū, alijs breue datum est, porro alterius interest disputatiōis declarare, sed cū omnibus finis, ac termin⁹ sit perfectio seminis, quibus vita breui tpe continetur, hæc semel, aut certe nō sæpe: quę autē esse longēua natura voluit, hæc sæpe fructificare necesse est. Quā ob rē quę imbecillima sunt, ferre nō plus valeant, q̄ semel, cum exarescāt necesse est: ac eorū ipsorum alia anno primo simul & semen reddere, & vitam explorare naturę rō sancit: alia postero, vt equapiū. Quę vero præualida surgunt, hæc annis plurculis post

Sectio Vigesima

59

A post fructificare incipiūt, diutius vitam agere possunt, fructificare sapius, vt arbores.

8 Cur si quis apud radicem tenuis circūfodiat, partemque panicū vndique ingerat, deinde terrā accumulet, itaque irriget, radices mira magnitudinis adoleſcent. An quod natura panicū fungosa, & calida pabulum attrahit, conceptūque non sursum transmitti patitur. Sed iter radicē cōtinenti calore sibi indito cōcoquit, vt radicis amplius simū seque incrementū necesse sit.

9 Cur si quis cucumeres, aut cucurbitas protinus paruulas condiderit in terrā, maiores multo efficiet. A quod spiritus, & Sol exiccando incrementū impediunt, molemque tum minorem, tum crispiorē reddunt: quēadmodum & arbores, quare loca vento, Solique exposita tenent, quare in cauis manent, & riguis alterę enim magna, fungosaque fiunt, alterę parua, & spissae. At vero iter terrā occulta, quā cōtra afficiantur, cōtra euadant, necesse est. Quinetiam quod vasis includimus, vt cucumeres in ferulis cauis, aut tegulis, et mala punica, aut quareuis mala ferolis, ampla reddunt, et fungosa. cōtra quare detecta sunt, parua solidaque augetur nullo ambiente operculo, quod alimoniam faciat largiorē. id. n. obiectū facit, ne pabulum, aut euaneſcat, aut areſcat.

10 Cur plantarū actuum semina acriora sunt, quam radices, & folia. An quod semina omnia oriuntur, inque ceteras omnes partes ex eo veluti fon-

te quoddam (vt quiddam aiunt) sapores, & odores deriuari necesse est. nam et odores omnium vna cum feminibus esse suaves incipiunt. Quod si acritudo ceteris ex semine proficiſci solita est, semen ipsum maxime esse tale ratio exigit.

Cur tenues radice acriores sunt? An quod ampliores illarum spatium temporis longiori plenius concoctae miteſcunt.

Cur capparidis locis prouenire tantis cultis haud facile potest? multum namque tentari & radice translatā, & semine sparſo, cum apud nonnullos commodior capparis sit, quam rosa: sed tamen efficere nihil poterunt. Quid ergo causa sit, vt cultis nesciat hospitari, inculta & auia persequatur, & maxime sepulchris adherere? Igitur de hoc, ceterisque generis eiusdem accepisse illud oportet, quod non omnia eadem ex materia consistere solent, aut augeri: sed sunt quae ex aliorum corruptione, & principio consistunt, & post augentur, vt pedunculi, & pili corrupto alimento, aut qua labe alia corporis prodeunt. Ergo vt in corpore nonnulla excremento proueniunt alimentum, quod certe crudas est, & ubi naturae vires superare non queunt, abscedunt quod in vesicā, & aluum, quare in promptu maxime sunt: aliqua vero aſal producant, itaque in senectute, & morbis haec augent: sic in terra alia concocto alimento & consistunt, & augent, alia excrementis, aduersaque cōcretione oriuntur. Culturae autem officium est, vt conco-

Hic inquit,

Problematum

Guat, reddat, effe, ex alimentū,
quo genus nite, vrbantum fru
ctū cōstitit. Quæ igitur mitiga
tione, informatione huiusce
modi creant, hæc vrbani voca
bulo significamus, eo q̄ solertia
hoīs educata q̄si, eruditatē me
liora euadant. Quæ autē cura ad
hibita mitefcere nequeunt, aut
et aduerso habitu loci sui gene
ris p̄deunt, hæc syluestria sunt,
& rustica, cultisq̄ viuere noliūt.
Cultus enim dum ea meliorib⁹
instituire moribus cōtendit, de
prauat, atq̄ puerit: q̄ppe cū
sua natura deficere nequeat, q̄
orta sunt ex corruptione: quo in
gñe caparis quoq̄ p̄fecto est.

13 Cur si quis radicularum folia
tpe hyberno, cū maxime viget,
absciderit, & terrā pedibus cō
planarit, cōculcaritq̄, vt imbrē
nullū admittere possit, radiculæ
ipsæ p̄ æstatē amplitudine mira
increſcent? An propterea, q̄a ne
corrūpantur, causa concalcandi
soliditas est, quæ humore putre
facere prohibet: alimentū vero,
q̄d aliter ad germē sursum trans
mitteret, radix sibi ipsa totū di
spendat: itaq̄ vel amplior fiat ne
cesse est, vel suo de latere radices
alias mittat geminās modo ce
parū. has enim multiplices effi
ci nouimus, si quis annuas non
euellat, sed tpe hyberno relin
quat. At cum vim istā procrean
di, ut lateri ceparū natura dedit,
sic radicularum negarit, necesse
p̄fecto est ipsas illas crasceſce
re nimiam ob copiam alimentū,

Cur si quis cucurbitas, aut cu
cumeres apud puteum sitos in K
ipsum dimiserit puteū tempesti
uos, beneq̄ operuerit, virides p̄
annum totū seruabit? An q̄ va
por aquæ refrigerās efficit ne as
siccetur, seruatis virides, & ve
getiores: & obcuratio illa, & spi
ritus satis alere possunt, quæ iā
in plenū creuerunt: permanēdi
vero facultas propterea dat, q̄
relictis radicibus suppetit alime
tum. Nā si quis, cum fructifica
runt, detractis sarmentis, præci
pue planta terrā aggerarit, con
culcaritq̄ circum radices, cucu
meres faciet præcoques, vtpote
cū radix valeat cōseruari. haud
enim cucumer annuam sortitur
naturā, sed viuere vltius pōt.
Ferent autē isti fructū maturius,
q̄ qui semine prodierunt: qm̄ ra
diæ bona pars, s̄ operis præcon
dita iam naturæ habetur, quod
illis seminatis prius cōfici neces
se est. Terræ autē aggregatio, &
constipatio teporē inducit, quo
radix, & seruari, & germen mit
tere celerius queat. vnde etiā sit,
vt si quis per hyemē cucumeris
semen in quallis situm aqua irri
get tepidā, & mō soli exponat,
modo collocet apud ignē, præco
ques admodum cucumeres fa
ciat, si tpe cōgruo ad ipsum cū
quallis in terram demittet.

Cur non meridie, sed mane,
nocturne irrigare cōsueuerunt?
Vtrum ne Solis feruor humore
absumat. An q̄ si aqua calida sit,
necabit quæ irrigantur.

Cur

Sectio Vigesima

60

- 26** Cur omne odoratū genus, et
A seminū, q̄ stirpiū, mouere vri
nam potest? An quia calidū est,
cōcoctūq; facile excius sanē gene
ris sunt, quæ urinā ciere valent.
calor nāq; iterior cō ex tenuat,
nec aliqua corpulentia odor cō
tinetur. Nam & ea, quæ minime
odorata sunt, vt alia, caloris sui
rōne vim mouendi urinam ha
bent, vel potius colligandi. Se
minum autē genus q̄ odoratū,
calidum esse procul dubio noui
mus: odoris enim natura calore
B aliquo oīno creat. At vero quæ
male olēt, haud quaquam apta
concoctioni sunt. Esse autē nō ca
lida solum, sed etiam cōcoctu fa
cilia debent, quæ sint prouoca
tura urinā, vt scilicet vnā descē
dendo humores extenuent.
- 27** Cur ocycus olus excaulescat,
q̄d semine verustiori, vt trimo,
aut bimo prodierit, q̄ quod no
uor? An q̄ sicut in animantiū ge
nere semen id celerius affert, q̄d
viget, ita et seminum, quæ vetu
C sta admodū sunt, vix suā omnē
exhalariū: quæ recentissima, im
becilliora propterea sunt, q̄ ex
crementum adhuc procreationi
minime cōueniens continent: q̄
media tpe, hæc humore inutili
oī exacto, validissima esse pro
bantur. celerius igit semina pro
fundunt. id autē ipsum non nisi
excaulescere est, quippe cū se
men ex caule proueniat.
- 28** Quā ob causam ruta in ista in
ficum, pulcherrima, plurimaq;
proueniat: inserit vero inter cor
ticem, limotq; obducto fouetur. **D**
An q̄ ruta radix fomentū tepo
remq; desyderat: itaque cinere
quoq; circumdata iuuat: ficus autē
calida est, quod eius succus om
niū acerrimus docet, & fumus,
quē multū emittit: habet igitur
calorē, atq; humorē calē, qualē
ēt cinis. Quāobrē si ille iuuare
possit, ficus porro copiā, ac vigo
rem eo magis præstabit, quo hu
mor cineris quidē nō perpetue
affluit: fici vero irrequieto con
fluuio manat, vtpote cū arboris
succus cōsumi ex toto nō possit. **E**
- Cur stirpiū nōnullū caulem **19**
spēdāt inanē? An illis, quarū na
tura imbecillior ē, has rerū, ina
nēq; emittere caulē necesse est.
- Cur in terra Attica fructus q̄ **20**
teri dulcissimi fiunt, thymū ve
ro acerrimum est, cū id ēt ip
sum fructus quidē existat? An q̄
ager ille tenuis, siccusq; est: quā
ob rem non multū humoris cō
tinent, quæ in eo nascunt. Ergo
quæ dulcia sua cōstante natura,
hæc ob humoris cōtenti medio
critatē, vbi Sol partē cōsumpsit
maximam, facile reliqua conco
quunt: etenim multū concoqui
negociū magnum est, mediocre
expeditius cōfici pōt. Vnde fit,
vt fructus, qui lege suæ naturæ
dulces creant, dulciores euadāt:
qui sicci ē natura, minimēq; dul
ces proueniunt, suā ob inopiam
ūi humoris retinēt, quantū suo
cōueniat generi, quod dulce ne
quaquā est. Sol autē quantū dul
cissimū sit, & leuissimū eximit.

H iij itaq;

Problematum

- 6 itaq; acerrimi relinquuntur, qui humore superuacuo carent, quæ fructus ceteri obtinent.
- 21 Cur pulegiū, & liriū, & cepe suspensā florent solstitij tpe? An inest crudū in his alimentum, quod vt hyeme concoqui ex frigore nequit, sic solstitio ex calore cōcoquens auget. Vtrū quia influxu caret assiduo, breui marcescunt, etenim quæ nullū alēdi initium, nullum influxū assiduū habent, intereunt, exsiccanturq;. Qua de causa, accidit apud Scythas, vt frumentum diu in terra maneat, pp copiam niuis: & vbi emerferit, celeriter crescat.
- 32 Cur cepe vnū tā acriter mordere oculos potest: vnde nomē quoq; a Græcis crommyon impositū putant, perinde quasi pillam cōprimi cogeret. Organus vero nihil huiusmodi facit, nec aliud quippiā ex ceteris, quanquā acre: neq; enim nasturtiū, quod mordacius est, oblatū oculis efficit: & que vt lachrymæ profiunt: cepe & cū oculis admouet, & cū comedit, lachrymas mouet. An q; acriū gen⁹ diu scrimine euariat numerofo, quo sua cuiq; vis consistit, rataq; habet. Nasturtiū ergo, quia calidi⁹ ē, resiccare quod colliquauerit, amplius potest: nā extrudere lachrymā cū editur, pōt: ad motū tñ ad oculos, nihil, ppter ea mouet, quia nullū mittit vaporem: est enī id & siccius, & calidius. Organus, ceteraq; id genus calida sunt leniter, & sicca: quod lachrymas aut moueat, mordax id eē debet, & humidū, & lentū. Quas ob res, oleū quoq; lachrymā excutit, quāuis leniter mordeat: subiectis enim, irrepitq; sua ob lenticiā, atq; tenuitatē dolorē mouet, ac proinde humorē tabificat. At cepe vim eiusmodi sanē habet, vt quod & humore & vapore sit calidū, tenui, & lēto: itaq; oculis ad motū, eo q; vapor eius modi est, humoris tenuis commeat, lachrymas mouet: cumq; edit, itidē transmissa respiratiōe facere pōt. Aliū calidū quidem L est, & acre, & humoris aliqd cōtinens: sed lentū non est: itaq; lachrymā mouere non potest.
- Quā ob causam myrta collisā in manu dulciora sentim⁹, q; integrā? An quemadmodum racemorum acini vindemiati dulciores sunt, q; non vindemiati, etenim multo, quod natura suaue est, excerpti acini quasi condiunt: quippe qui vel extrinsecus multū resudent: at qui in racemo coherent, vtiq; in cōdicio res cōstant. Ergo myrta quoq; natura dulcia, intusq; suam dulcedinē acinorū in modum vuae continet, vbi manu cōpressa conflataq; sunt, diffusa intestina dulcedine, parte quoq; exteriore inopplentur: itaq; dulciora non immerito sentiuntur.
- Cur myrta enucleatiora sunt, q; minora, & palmarū nucleo penē vacante, quæ minutę adoleuerunt, & vuarū acini, q; passim cōstiterūt, exigui vinacea uel nulla cōtinēt,

Seccio Vigesima

61

A continent, vel pauciora, minoraque: An quia minus perfecta sunt, quæ minora, idcirco semen continent indiscretum, cui perinde, ut finis nucleus deputatus est. quam ob rem & minora sunt, utpote surculi quidē agnati exterioriores, partusque imperfecti, & minus dulcia, quæ quæ iustum continent nucleum: sunt enim minus concocta. Concoctio autem non nisi perfectio est.

25 Quam ob causam fructuum alij parte in radici proximā habent amariorem, ut cucumeres, alij postremam superiorem, ut glandes. An quæ alij pars ista radici proximæ crudo vescitur alimentum, quoniam estæ confluuium per radicem frequētat: alij quia sicci est natura sunt, postrema pars succo dulci, concoctoque inde assumpto iam plenius siccatur, amarescitque modo salis. Redditur. n. vnumquodque amarum, cum amplius exiccatur: ut oliuæ, ut glādes in ueteratæ efficiuntur amaræ.

C Cur aliqua germinare non tera cōtenta, sed abscessa, aut euulsæ, vel recondita possint, ut caules liliorum, ut allia, ut cepæ: An quæ omnes alimentum intra se continent, nec certo, definitoque loco omnes oriuntur. Crescere autem vnumquodque potest, non eo quod in se continet alimentum, sed quod decoctum iam, & digestum illud pabulum est. Continent igitur vel antehac alimentum, sed augeri tum duntaxat incipiunt, cum tempus ad id adest, cuius opera

res illa effici potest: velut est oua ducrocodilorum tempus tute operiri sibi commodum nouimus: incrementum tamen continuari non licet, quoniam aliud non suppetat alimentum.

Cur allia, & cepæ, quo sicciora serantur, eo meliora possint euadere: cætera autem deteriora? An quæ omnia istiusmodi maxime plena humoris conficiuntur: itaque terræ commissa sicciora temperamento commodo germinare incipient. Adde quod minus putrent, cum sicciora seruntur.

28 Cur allia, & cepæ solæ ex plantis recōditæ germinare possint? An quæ humore, alimentoque sunt refertæ. Copia igitur alimenti est, quæ germen efficere queat. idque constat argumento tum squillarum, tum etiam bulborum, qui idem facere possunt. Crescere autem quodque solet, cum tempus venerit.

29 Quam ob causam quæ aqua frigida irrigamus, dulciora, quæ tepida, euadant? An quæ sic interclusum calidum salius est, ut calidius, quod salius: dulce autem ita contrarium, ut frigidum est, & alimento oleribus humor est, unde saporum genera oriuntur.

30 Cur allia cum excaulescunt, plenius quæ recens edita olet? An quæ recentia humoris multum adhuc extranei continent, quo sit, ut vim suam integram habere nequeant. cum autem decocta iam sunt, secreto humore illo inutili,

tum

Problematum

Grum suum odorem sincere ad-
piscuntur, qui sacer est. Quin
etiam ceteri nuper editi fructus
dilutiores sunt, & cēpas recētio
res ob eam causam minus acres
sentimus.

P Cur fructus myrtorum non
conditarū magis q̄ folia defluat
conditarum autē referuatarūq̄
alga, vt sit, folia defluant, fruct⁹
adhaereant? An ita euenit non
conditis: qm̄ natura fanciū est,
vt fructus peracta decoctione
flaccēcant, ac decidant, quē qui

H dem decoctio repositis agi non
potest, sed eatenus tū efficiē, vt
algę vapor, phibeat, ne humor
fructus immutetur: folia contra
cum siccant, decidunt. Algę au
tem, vt salia exiccandi vim hñt.
Ergo non idem solijs accidit ar
bori adhaerentibus, & conditis,
modo quo dictum est.

32 Quā ob causam cucumeres,
cognomēto pepones, optimi pa
lustribus planis, i. humidis fieri
soleant, vt apud Orchomētum,
& in Aegypto: aquarum etenim
I vberem terram esse Aegyptum
putamus. Cur ergo cucumeres,
qui humidi sunt, & ob id hortē
ses, ac rigui minime laudati, lo
cis palustribus, quę madida
sunt, egregie fiant? Vtrum q̄ ob
terrę duriciam altius coguntur
descendere: solū namq̄ limosum,
ac planum maxime indurefcit.
qui autem altius innitūtur, me
liores euadunt. An q̄ terram sic
eam esse oportet, qm̄ cucumeres
natura humidi sunt: ita. n. seque

tur, vt per retractum in mediū
veniant. Palustris vero si plana
altatq̄ sit, alimētum nec exiguū
præbet propter soli altitudinē,
locumq̄ ipsū: neq̄ nimīū, qm̄
solum reficari necesse est.

Quā ob causam ruta, & nō
nulla pigmenta odora sudorum
faciant seditatem? An quorum
in odore grauitas est atq̄ acritu
do, ea cum excrementis mista
hūorib⁹ deprauare odores pñt.

Quā de causa rutam fascina- 34
tionis remedium esse aiunt? An
propterea, quia tum effascinari
se credunt, cum aut voraciter
edunt, aut incommoditatum ali
quarum tenent suspicionē, aut
cibum habēt suspectum quem
capiunt. Itaq̄ cum de mensa ca
dem qui priuare sibi aſsumunt,
participem inuentē quēpiā fa
ciūt, affanturq̄ cum impertiāt,
ne me fastidies: ergo cibum cum
perturbatione sumēt, nec quid
bibent, aut edent sine turbatio
ne & flatu, qui vna hauriatur,
& ingeratur. Quā ob rem fla
tu ipso vel cum extrudendus ef
fertur, cibus quoq̄ vna elatus
ēicitur: vt cum interclusus per
humorē tenetur, tormina mo
uentur, & cruciatus. Igitur ruta
præſcitata, vi sua & potestate ca
leſactoria, vas qđ recipit cibos,
elaxat, & reliquum corpus itidē
afficit: ex quo fit, vt flatu ille in
terclusus transmitti, atque sece
dere possit.

Quā causa sit, vt origanus; s
multo iacta vinum dulce effi
ciat?

Seccio Vigesima prima 62

Aciat duas. n. in amphoram inie-
cisse heminas satis est. An q. tol-
lit quantū in mutto est aquabū-
dum, & feculentū, sua siccitate
in seipsa recipiens, quibus s. sapo-
rem confici austerū censet^r. ar-
gumento, q. vina, si quid aquae
habeant sibi illibata, min⁹ mol-
lia redduntur: atq. & si diutius
stare s. sece sinant, iidem fiet: &
cum vinū dulce molimur, vvas
muleum temporis Soli exposi-
mus, vt Sol quantum sit dilutū
auferat, & reliquū decoquat.
B hoc autem idem sapere vel ori-
ganus potest, quippe quae sit &
sicca, & calida.

Cur nigrae myrti fronde sunt
frequentiore, q. albae? An q. ni-
gra generis sunt syluestrioris:
cui⁹ indicū, q. locis rusticis istae
proveniunt, minimē ex cultu
mutant: humida autem oia frō-
de crebriore conduntur. Quod
enim minus suos fructus deco-
quere possunt, idcirco ad frondē
alimentum se vertit.

CARISTOTELIS

PROBLEMATVM

SECTIO VIGESIMA PRIMA.

*Rem, qua ad farinam, & massam, co-
scit, id genus pertinent:
cuius quæstiones. 26.*

Vt pusana, & farina
triticea oleo instillato
reddi possint candi-
diora, cū rufum oleū
sit? An q. spumare solet, dū cum

humore miscetur, quod non ni-
si albescere est. Mistio vero versa-
tu agitat^r sit, & cum corpulē-
tis humor committi melius po-
test: quod sanē in se accidit, quae
aqua decoquit, atque ita candi-
diora efficiuntur.

Cur cibus triticeus maxime
corporibus nostris competen-
tior, atq. vefcentior est, q. ordea-
ceus? An q. hic mediocrem hēt
lentitiam, quam cibus habeat,
oportet: quippe qui adherere,
conglutinariq. corpori debeat,
quae res non nisi lētoze effici po-
test. Ordeum vero rigidius est:
itaq. massa eius longe pēritat va-
lidius alit, q. parum attractata.

Cur farinae triticeae primum
ordeaceae ultimū^r cādidius est?
An alterum vt durius circūfrā-
gitur, idē agē, cum plurimum
temporis molietur: alterum vt mol-
lius atq. tenuius quam primum
exprimitur. candidius autem in
vtrisque, quod interius est.

Cur panes frigidi albiore cer-
nunt, q. calidi? An eadē quodā-
mō cā est, cur inueteratū quoq.
oleū cādidius sit, q. recēs. cā nan-
que nigrioris humor ē: hic autē
hisce vtrisque, vt recentibus vbe-
rius cōtinet, sic tpe. puectis par-
cius in superficie residet pp. euapo-
rationē. Euaporat^r prius oleū
vel tempore, vel Sole: panis autē
calore inde egrediente per refri-
gerationem. humor itaq. frigi-
dis iā euauit, calidis adhuc testē

Cur panes non saliti plus pō-
derēt, q. saliti, mō cā cetera omnia
pari

Problematum

- 6 pari habeantur mēfura: contra-
rium nōq̃ verifimilius dixeris,
cum fal adhiatur, & grauior fit
q̃ aqua. An quia fal exiccare po-
teft, ex quo incorrupta feruant,
quæ confecta fale reponim⁹. ab
fumitur. n. a fale, reficcaturq̃ hu-
mor, qui ex calore putrefcit. &
in pane igitur humor a fale con-
fumitur, extraq̃ afflatur. quocir-
ca panes pridie facti leuiorea, q̃
calidi funt, vtpote frigidiores:
contra h̃s qui fale vacāt, humor
largior inſidēs efficit grauiorea.
- 7 Cur panes frigidi humefacti, ſi
in uicē t̃gāt, nō cohæreāt, calidi
cohæreāt? An q̃ frigidi lentore
ſuū cū vapore vnā emiſerūt, q̃
exacto cōglutinari non ampli⁹
queunt: humor enī quo madue-
re, rigidus eſt. Calidi contra len-
toris aliquid continent: ex quo
fit, vt cū madefactis vapor emi-
grat, calor ob ſuam tenuitatē re-
ſpiretur, & euaneſcat. Glutino-
ſum autem illud cū calore egre-
diens, ſeq̃ cum humore permi-
ſcens, facit vt inter ſe panes co-
hæreant.
- 8 Cur farina triticeæ primum,
ordeaceæ vltimū candidius p̃-
deat? An q̃ ordeum, vt rigid⁹,
protinus obfrangi, diffundiq̃
aptum eſt: quod maxime fit, cū
diu contunditur. triticum mol-
lius eſt, atq̃ ob eā rem parte ex-
teriore leuiter diducta, interior,
quæ candidior eſt, expreſſa, pri-
mum cūundit. eſt autē in vtriſ-
que candidius, quod interius ē.
- 9 Cur maſſa ordeacea, quo ple-
nius tractet, teraturq̃, eo minus
aluum ſubducere, laxigareq̃ po-
teſt: triticea contra, quo plenius,
eo magis? An q̃ triticea maiorē
in modum contrita minuitur:
lentum etenim quoq̃ affici ita
ſolet: cum ignis humorem panis
vndiq̃ eximit, itaq̃ rigidiuscu-
lum humore ſublato relinquit.
deniq̃ quanto plenius cōtreſta-
tur, & ſcritur, tanto rigidior red-
ditur: partes enī ſingulas demi-
nui ad eo agitatæ, extenuarique
neceſſe eſt. rigidi⁹ autem omne
concoqui facilius poteſt. Ordea
cea contra, quo amplius preſſa-
tur, & ſcritur, eo lentior, & tena-
cior humore imbibito euadit.
Tenax autem omne, ac lentū di-
uidi ſanē haud facile poteſt: quæ
quidem diuidendi facultate ſit,
vt aggre concoquatur. quod. n.
concoctionem recepturum eſt,
digeri in minima debet.
- 10 Cur maſſa ordeī contrita mi-
nor, tritici amplior reddi pōt?
An q̃ ordeī farina maſſata, con-
tritaq̃ cōpeſcitur atq̃ conſider,
ſ. glutinamento humoris, quia
rara, & craſſiuſcula eſt: triticea,
qm̃ ſpiſſa admodum eſt, colleua-
tur atq̃ extollitur. ſpiſſa etenim
omnia ſubacta, pertritay inca-
leſcunt, & incaleſcendo inflant
ac extollantur: quomodo etiam
caro perfricata extollitur.
- 11 Sed cur maſſa triticea in igne
amplior, q̃ ordeacea reddatur?
An q̃ humore triticea cōtinet
diſcretū, qui cum calefact⁹ egre
di nequeat, ſ. ex p̃tritionis cō-
preſſu

Sectio Vigesima prima 63

A pressu, mox spiritus de eo con-
fecto humore nascitur: largior
autem humor largiorem pariat
spiritum necesse est.

¶ Quam ob causam cum mel te-
naciua, quam aqua sit, farina multo
subacta rigidior reddatur, ubi
decocta est, quam aqua subacta. An
quam aqua feruore ignis cogitur, at
que consistit: mel contrahit qui-
dem, sed non sine assiccatione: ita
que rem facit rigidiorum. causa
namque rigoris in siccitate est.

¶ Cur biscoctus panis refrige-

A ratur minus duritiem præ se fe-
rat. An quod triticum dulcem quæ-
dam ac lentum succum in se co-
tinet, qui veluti anima eius est.
indiciu, quod cum siccet, omnino
exinanitur: cum autem vaporis ali-
quid sentit, mox erumpit, & co-
alescit. Ergo cum humor hic in
farina quoque tritici insit, maxi-
met in ea quæ purissima est, ef-
ficatur, ut in massa ex ipsa farina
confecta idem seruetur. argumē-
tum, quod decocta in pultem red-
ditur lentior. Vbi igitur panis pri-

C mo igni commissus est, portio ri-
gidi & leuis cum humore euapo-
ratur, & quantum in farina sur-
surreum maxime est, totum deu-
ritur: mox planè educto cum de-
nuo massa retrita, pressaturque,
pars farinæ tenuissima, & humo-
ris lentissima, quæ solæ supsunt
miscetur amplius sibi, tum quia
tales amplius euaserunt, tumque
propter ignitionem. fit enim mi-
stura eorum tincturæ consimilis,
ita ut massa post trita similis fa-

rinæ illi elixæ efficiatur: quippe D
quæ pertrita in prima, relictasque
parte farinæ tenuissima, & hu-
moris lentissima, glutinosa, &
resiccabilis redditur, ubi ignem
præsentit. nam & coniungi facile
quod lentum est nequit, & hu-
morem nullum per seipsum emi-
tit, quod spissum est. Hac igitur
eadem re panis quoque biscoctus
ob causas prædictas efficitur. ita
que minus durefcit, cum semper
inter se humiditatem cōtineat.

Cur nonnullis de genere cibi, ¶
tum humidi, tum sicci, multum E
temporis sine fastidio uti possi-
mus, ut cibo, quem triticea ex fa-
rina, ordeaceave conficimus, &
vinis austeris, & aqua: alijs vero
quamuis suauioribus, non tamen
ne fastidio toties uti possimus.
An quod eorum, quæ in cibo assumi-
mus, alia validius alunt, suntque
ad inundandum aptiora: itaque vel
vbi cibo priore consumpto va-
cui sumus, inest præterea facul-
tas multa in corpore, quæ ad prio-
rem corporis confectionem deco-
cta est, sic ad finem, & ad succe-
dentem coquendi vicem cruda
animaduertitur. Cuius sanè ge-
neris pars plurima suauium est.
quæ enim pinguis & dulcis &
optima sunt, ea nobis gustu su-
uissima sunt, eademque oia vali-
de nutriunt, & decoqui possunt,
solentque inundare, quocumque in-
ter se ipsa discrimine distant. Vnde
efficitur, si quis sese impleat,
ut facultas eorum diutius immo-
retur, nec breui sensus deficiat.

non

Problematum

G non enim solum pleno ventriculo satietas oritur, sed digesta quoque alimonia ceteras in partes idem talem visu euenit. An non id solum ipsum causae est, verum etiam quod nonnulla per quam modice naturae visui sunt, nobis familiarissime conueniunt. Haec enim omnia, quia secundum naturam sunt, idcirco melius a corpore quam dulcia recipiuntur, ut quae praeter naturae rationem facile respuuntur. Alia vero alijs temperationibus congruunt, ut mel apibus secundum naturam sic suppetit, ut eo vesci etiam modo possint, quamquam viribus sunt imbecillius. Itaque relinquendum quidem est quantum absumatur, sed id ex proportionem ad vires hominis. Quae igitur est suauibus ita sese habent, ea quam naturae minus propria conueniunt, suauia quidem sentiuntur, sed parum temporis moram faciunt, et fastidium pariunt. Quae autem secundum naturam pro cibo deputata homini sunt, ea semper appetimus, itaque sic ratione naturae ut visu quoque eorum assiduo minus quam suauium fastidiri possumus.

14 Cur eadem et assuescentibus suauia, et admodum crebro vitibus insuauia sentiantur, cum tamen assuescere sit saepe, et crebro quicquam facere? An quia consuetudo habitum rei cuiuspiam capientem in nobis efficit, non satietatem. frequens autem visio dei ydrium explet: quod et ipsum quasi causa quaedam est. Habitu ergo cum exercitantur, augentur, atque proficiunt. conceptaculo vero infarta nihilo ampliora redduntur. Quam ob rem, consuetudo cum exercitatio sit, augeat habitum illum capientem. Quod autem visu crebro in cibo assumitur, infarcit quidem, expletque dei ydrium, quo expleto, non amplius etiam recipimus: sed augere illud idem non potest, ob eam scilicet rem, quam modo de infartione retulimus. Ad haec, non ideo suauis consuetudo est, quia semper delectetur: nam res etiam solitae molestae sunt, si visu quis agitur, quoniam operis principium libenter adimus, et diutius rem facere eandem assueti, quam non assueti valemus. Quae igitur re molestum hoc est, quamquam suauis sit, hac eadem cetera quoque suauia efficiere possunt: utraque enim cum crebro vel sunt, vel pro cibo sumuntur, exadio nos certe afficiunt, cuius sane causa est, quod nos vires siue virutes vel recipientes, vel agentes, non infinitas, sed finitas habemus: quae ubi quidem sibi quod modice cooperatur, obtinuerint (id enim est, quod continue amplificari sentiat) alterae satis expleant, alterae agere nequeunt.

Cur panes, ut parum triti, sic nimium triti rumpantur? An quod parum triti, quam partibus minimis connexis inter sese continentur, idcirco rumpi facile queunt: tritatio enim partes copulat et coniungit: ergo suo ipsi discrimine disruptionem paratiora reguntur.

Sectio Vigesima prima 64

A rrr. Adde, q̄ multum humoris, & impromiscuum cōtinent, qui minus trituram, pressuramq̄ receperat: quos nimis tritos igni mandauimus, q̄ siccī admodum sunt, qm̄ humoris parū immodica agitatio tritandi reliquerit idq̄ decoctis totum exactū est. Igitur rumpi vtroq̄ necessum est, qm̄ humoris multum educitur. multum. n. vt absolute i his continetur, quos parum tritaue- ris: sic reliqui comparatione in-
B ns est, quos immodice agitaris.

16 Cur massa triticea candidior pertrita efficiatur, ordeacea nigrior: Vtrum q̄ per summa ordeacea nimium assiccat: calor autem humori permixtus cōdo- rem gignit. An quia cum calefa- cta est, humorem ad seipsam tra- hit, vt quæ partibus maiuscu- lis constet.

17 Quā ob causam farina aqua subacta melius coeat, q̄ oleo sub- acta, quod tenacius est, quanq̄ glutinatus, quod lētius est: oleū autē lenti⁹, q̄ aqua? An q̄ aqua
C tenuior est, vt vsquequa q̄ subi- re, molliresq̄ valeat. Cohæret itē & comprimitur inter se melius farina aqua subacta, quanquam etiā sine cōtritu comprimi q̄at.

18 Cur massa tota leuior sit, q̄ seorsum humor, & farina: Vtrū quia cum miscentur, spiritus in- tercluditur. An quia pars aquæ a calore farinæ indito euaporat: itaq̄ min⁹ id redditur, quod ex vtroq̄ mistum constitit. aer autem aquæ tamen miscetur,

nihilō tñ leuiorem faciat: nam **D** ipse quoque aer cum aerepon- dus auget.

Quam ob causam lac, vinūq̄ **19** dulce quoties cum farina ordeī bibitur, dulcius sentitur? Vtrū q̄ ad non dulce dulciora istæ ef- se videntur: farina enim dulcis non est. An propterea? quia fari- na, quæ dulcedinem in se habet, aliquādiu immoratur: itaq̄ diu- tius sensio habetur.

Cur eadem potio minus me- **20** ra appareat, si farina ordeī isper- sa bibatur? Vtrum q̄ diuersa si- bi miscentur, & temperantur.

An qm̄ farina humori obducta in se retrahēs abolet q̄litate.

Cur alica plus aquæ recipiat, **21** q̄ triticum, vnde confecta est? An, ppter ea, q̄ alica farina quo- dammodo est: farina autem pl⁹ aquæ imbibit: moles enim am- plior eius, q̄ tritici est. præstius namq̄, & constipati⁹ triticum est. at quod amplius est, plus id capere potest. An non solum ea ipsa de causa ita sit, sed etiam ca- lore, quem intra se continet & fa- rina & alica, efficiatur, vt bibaci⁹ hauriant. quod enim calidū est, humorem id & efficacius ad se trahit, & expeditius in vapo- rem consumit.

Cur farina tritici massata, p- **22** tritatis longe amplior reddatur, quā ordeī, s. ex proportionē? An q̄ altera multum humoris si- bi admittit, altera parvū. Sed qua de causa plus admittat, con- gruens enim potius dixeris, vt ordeā-

* alr: quia
hūor dul-
cis mittit
cū farina
20
diutius i-
moratur.

Problematum

G ordeacea bibacior sit: quippe cū ordeum tostum, triticum, non tostum sit. An propterea ita sit, quia tritiram pleniorē triticea patitur: cui⁹ causa est, quod partibus minutionibus constat. Fit igitur quasi vt quāruplo partibus contineri potest minoribus, tantuplo humorem sibi largiorem admittat, quippe quā ipsum humorem pro glutine sibi capiat, vt Empedocles quoq; suis in Persicis diuerticulo quodam ait:

H Munus vbi lāga cæteris coniunxerit vnda,
multūq; humoris proinde absumere queat.

23 Cur etiam igni mandata mās tritici amplius augeatur, q̄ ordeis? An quod humorem in se continet indiscretum, qui recalcens extrudi nequeat. hic ergo cum in spiritum transeat, nec se sepmere pariter, atque ex mās tritici spissitudinem (spissus. n. est, quod partibus constat minutionibus) idcirco extollit, molēque agit ampliorē. Ad hęc plus ita humoris continet, quo recalcens: nec spiritus provenire solit⁹ est. Ex quāq; re autem pluri pl⁹ proficiatur necessum est.

24 Cur pistorum, cæterorumq; officio fungentium frumētario, qui ordeum attractant, imbecilli efficiantur, & destillationibus infestentur: qui autem tritici, m, corpore sint bene habito? Ar q̄ facilius triticum concoqui, q̄ or

deum potest, atque ea re delibamenta inde manantia esse faciliora necesse est.

25 Cur panis tostus durior, tepe factus humidior reddi aliquantisper possit? An quoniam cum torrefit, humor extruditur, itaque panis relinquitur durior. leuiter autem cum recalciscit, humor consistens ab igne diffunditur, humidiorq; proinde existit.

26 Cur farina tritici resiccata minus cōstipetur, quā ordeis? An quod intercapedine vacante, quæ ex partibus constat minutissimis, & plura quæ grauiores sunt, compressa suo pte pondere tantundē occupāt, quantū pauciores. Sed farina ordeis crassiuscula ē, itaq; siccata cōpesci, atq; in minus cōtrahi pōt, vt qd minus est suo cōpressu, plus illud constipet in seipsum, capellatq; triticea porro particulis minutissimis iā cōstat, itaq; non ideo resiccata, vt partes reddant minores, sed vt leuiiores efficiant, minusq; constipent suo compressu & nutu: natura. n. grauior farina triticea, q̄ ordeacea est. **M**

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO VIGESIMAPRIMA

Eorum, quæ ad fructus arborum pertinent: cuius quæstiones. 14.

Vt ob causam poma non ita prius, vt postea estata, i repletionis mole respondeant. **An**

Sectio Vigesima secunda 65

A An quā ceteris esculentis genus pomorum longe grauius est: quod argumento ficuum constat, quā nouissime escit, vltimē tñ euomuntur. Poma igitur igesta suo pondere in imum delapsa, spatij amplitudinem relinquunt superius, ut cibum sequentē admitti facile liceat. At si ē contrarium sumant, visu eueniet, ut quā deorsum ferri expedite non queant, innascent, & partem totam ferē occupent inanem.

2 Quamobrem cum dulcia nobis similia, quā acria sint, ocyus a dulcibus impleamur: congruum enim, ut contra eueniat, quandoquidem a similibus minus satiri cōsentaneum est.

An quā nō æque præmature cōceptaculum, ex quo hausimus, & corpus quod vescitur, impletur: sed venter quidem repletus aliqui est, ut eorum qui sitiunt: sitis autem nihilominus superest. Nō. n. ea de causa sitis cessat, quia venter plenus humoris est, sed quia membra corporis omnia humorem commodū sibi attraxerint: quod ubi illa satis suum desiderium expleuerunt, tunc sitire cessamus. ita etiam fames, nec aliter tolli potest.

3 Cur ocyus a dulcibus, quā acribus satiemur? An quia ocyus dulce, quā acre appetere desistimus. Sed an perinde, ut venter impletur, nos quoque dulcibus satiri possimus, consellum non est. Cum igitur desiderium celerius his ipsis expleri possit, docendum est.

Alimenti desiderium, siue cupiditas, ut simpliciter loquar, indigentia est, cum cibum vel nullum, vel pauculum habemus. Quod cum acria non valde nutrire queant, sed parum alimoniarum, multum habeant excrementi, merito amplius hæc appetimus, parumque eorum cupiditatem explemus, quā alimentum item indigemus, quo ipsa careat. At dulcia tota ipsa cibis idonea sunt, atque ex paruis quibusdam eiusmodi etiam corpus capit vberiore. quod cum se abunde refert, nihil edere prætereā potest. plus enim tolerare non potest: atque ita efficitur, ut ocyus a dulcibus satiemur.

Cur fructus arborum, & carnes, & cetera id genus vitibus vehementer inflatis contenta, valeant incorrupta edurare: nec minus quæ diligentissime picata, obturataque circumundique fuerint? An quā corrumpi omnia solent, cum mouentur: quæ autem plena sunt, immota persistunt: haud enim fieri potest, ut motu sine inani spatio agatur. atque isthæc, quæ ita inclusa sunt, plena vndique constat ergo incorrupta seruari ratione.

Cur vinum post pomum putrescit, amarum sentiatur? An amarorem putredo habet. itaque quod de pomo per summa insidet, linguae humori, qui bibitur, permiscuitur, diffusumque, amarum efficit potionem. Ipsum autem pomum per se escitatum mihi

Extra ord. Arist. I nus

Problematum

- G**enus deprehendi propterea potest, quia saporis id genus multa attingat, inque exigua discernatur.
- 6** Cur edenda bellaria sint, v. s. secundarum mensarum ad hoc ci debeat? An ut satis bibamus. non enim sitis gratia solum, quae per mensam primam nos teneat, bibendum, sed etiam post haurisse aliquid iuuat.
- 7** Cur nuges tostae refrigeratae deteriores redduntur, & panis quoque, & glades, & multa id genus alia, rursusque calefacta eadem meliora euadant? An propterea, quod refrigeratis succus concrescit, & constat: repositis rursus dilabitur. suauitas autem non nisi per succum percipi potest.
- 8** Cur post fructuum aestationem, ut ficuum, ceterorumque generis eiusdem, vel vinum merum, vel aquam superbibere detestamur, quae quidem aduersa inter se sunt? An quia genus pomorum & calidum, & humidum causa suae generationis est: habet enim tum ignis copiam, tum humoris. itaque succus pomi veluti feruorem intus per ignem excitat, quomodo mustum foris efferuet, vi tamen hebetiore: humor autem nimis crudelitatem committit. Aqua igitur suo frigore feruorem illum frangit, atque extinguit: & vinum suo calore idem plerumque efficere potest. quippe quod inde atque ignis igni multo paucius vires subtrahat, amplius tamen humoris copiam suo calore emollit, & concoquit, suorumque potestatem innatantem illum feruorem vincit, ac reprimat.
- Quam ob causam caricae biffidae tantum dulcissimae sint, nec multifidae, aut omnino infissae dulcedinem praestent? An quod ex multifidis respirauit, euaporauitque cum humore pars dulcedinis plurima. In his autem, quae infissae coierint, humoris diluti copia est, quod nihil ferè inde exactum fuerit. At quae fissae quidem, sed tamen fissurae multiplices sunt, immunes utroque isto incommodocaruerunt.
- 1** Cur si ficus in furno siccant, duriores efficiuntur, quam si exemplis foris refrigerentur? An quoniam in furno humor totus ex nimio calore euaporatur, foris aer circumfundens humorem contrahi, emanareque prohibet: ita enim ut leuiter euaporetur potius accidit. Sunt autem quae siccent dura, quae hument mollia.
- Cur ab acerbis vinum, aut aqua epota dulcior sentiatur: exempli gratia, si quis glandes, aut myrta, aut tale quid ori mandauerit? An merito ita fiat, quod admodum vel in ceteris agitur: omnia namque plenius eadem apud sua contraria innotescunt. contrariorum autem saporibus oppositi ferme inter se sunt. An ut res in his est, quae colore inficiuntur, ita etiam lingua acerbis conficitur illis, meatuumque suos patefieri patitur, ut dulce subire amplius possit. Res enim quascumque inficiendas hu-

Sectio Vigesima tertia 66 ARISTOTELIS

PROBLEMATVM

SECTIO VIGESIMATERTIA.

Eorum, quæ ad mare, salisq; omnem aquam pertinet: cuius q̄stiones. 41.

A humoribus quibusdam acerbis ante immergimus, ut inde affectus infici colore plenius, atq; ineluibilius possint.

12 Cur dulcia, minus dulcia sentiantur calida, quam refrigerata? Vtrum propterea q̄ simul sensus duo existunt, id est calidi, & dulcis: itaque calidi sensus reliquum depellit, atque obscurat. An quod etiam succus dulcis calidus est, itaq; ignis igni adificat: ergo calor est, qui impediatur. An quod ignis vires omnium minuit, quia vim obtinet commutandi. calida igitur propiora mutationi sunt, refrigerata residet, sibiq; iterum constant.

13 Cur paleæ fructus duros, atque inconcoctos emolliunt, in maturitatemq; adducunt: mites autem, & concoctos non putrefaciunt? An quod palea calida, & attrahens est. suo igitur calore concoquit, & per vim illam attrahendi saniem omnem seuocat, atq; imputridos seruat.

14 Qua de causa ficus, cum molles, dulcesq; sint, dentes offendant? An quia gingiuis sua lentitate adherent, sed præmolles inter dentes insinuant, & putredinem per suum calorem cito efficiunt. Forsitan & ob granorum suorum duritiem dentes celeriter effatigant, cum manducantur, conficiunturq;.

 Vr fluctus maris pelagi superfrangi non soleant, sed parui tantum, & breues? An quia pars humoris, cum fertur, discerni a spiritu facilius potest, q̄ multum.

Cur nauigia onustiora f. portu, q̄ in alto esse videntur? celerius etiam de alto in terram veniunt, q̄ de terra in altum prouehuntur? An quia plus aquæ, quam minus reniti validius potest: parua enim oppressa onere cedit, ut demergi necesse sit: multa è contrario repellit, ac sustinet. Vis. n. ea est aquæ, ut sursum versus oppellat inferius: ergo ut in portu maris parum, sic multum in alto est. Itaque plus oneris conuehi in portu videbitur, etiam mouebitur ægrius, quia magis immergitur, & aqua minus reniti potest. At uero in alto res contra vsu euenit.

Cur fluctus interdum prius eueniant, quam ventus? An quoniam primo spiritus ortu maris pars prima impulsâ partem sibi continuam ipsa compellit, itidemq; deinceps vice pari, serieq; agitur perpetua. Quam ob rem cum mare ipsum continuum sit, efficitur, ut quasi vnus ictus continuus ex his omnibus exulet, idq; fieri vno.

I. h. in

Problematum

G in tempore possit, itaq; euenit, se se referens, vndiq; sursum cō-
ut prima, & vltima pars simul pellens, bullas excitat: quippe
moueant: quod acri nunquam cum bulla humore cōsistat, qui
accidit: quia corpore vno conti- de imis ad supera pulsus ab acre
nuo hic esse nō potest, eo q; mul- effertur. omnis autem bulla le-
tiplici vndiq; repulso retorque- nis, serenatq; est. Indicium vero,
tur, atq; cōquatur, vt primus, q; vnda, qua pondus in imū cor-
validissimūq; mouendi impe- ruit, submissa in cauum paulo
tus refringatur, impediaturq;. post resurgit, & mari circundan-
quod mari accidere propterea ti æquiparat.

nequit, q; grauius aere, motusq; Cur interdum nauigia, dum s-

4 Quam ob causam cum aliqd cursum agunt in mari quieto,
in mare vndabūdum, & æstuū repente absorbentur, totaq; ita
H iactum est, vt anchora, vnda pereunt, vt ne naufragium qui-
sudet, & quiescit. An q; mare pō- dem fluuans vsquam appareat. **L**
deri cedit, quod deserit, quo cum An cū locus cauernosus terre
aer delabatur: qui cum per directū subditæ mari dirumpitur, si-
in imum desertur, atq; attrahit, mul in mare nauigia introrum-
secū eodem id trahit, quod ma- puntur, introsumq; spiritus im-
re de latere concitat: æstus autē petu trahantur: cumq; impulsu
maris nō desuper tēdit ad ima, pari circum vndiq; agitent, de-
sed per summa versatur, quo se- orsum ferant necesse ē. Hoc idē
dato tranquillitas oritur. Adhæc, apud Masanam quoque in freto
cum mare in ea spacia coit, quæ fluctu reciproco euenit. Fiunt
ponderi descendenti cesserint, enim eo ipso vertigines, quæ in
vertiginem mouet, quæ nō nisi imum oborbent, tum ob eam,
circulo agitur. At cum linea quam diximus causam, tum et
I recta circum per punctum at- q; mare illud præaltum est, ter-
tingat, fluctusq; ad lineam rectā ratq; ad longinquū vsq; subhiat **M**
oblique ferantur, fieri potest, vt cauernosa. Vertigines igitur co-
fluctus ipsi per punctum horas usq; per vim ductant: itaq; effi-
vertiginis attingant: nec prædi- citur, vt inibi fragmenta nulla
ctam ob causam tū, sed etiam valeant fluitare. Fluxus autem
q; ipsa vertigo accedens, suo im- ille fieri solet, cū statu desisten-
petu circum vndiq; illos depel- te priore, mari item fluente, status
lit, q; cū itaq; fluctibus pars ea aduersus primo occurrit, maxi-
vertiginosa careat, merito vnda- metq; cum auster. Cū enim vn-
iacta anchora residet, tranquil- de inuicem cursant, in sictu p-
laturq;. Adde q; aer, qui cū pon- tereunt mutuo: quod s. modo in
dere illo delapso descendit, mox ita mare in gyrum vertitur, quæ
ver-

Sectio Vigesima tertia 67

A vertigo, aut vertex vocata est. Fertur autem vnda in anfractu, initio motus valido desuper irruente. Igitur cum vndas vrgerent in latus non liceat, (impulsu namque repelluntur mutuo) compelli prorsus in imum necessariū est, quam ob rem id, quoque deferri eodem vna cogitur, quod vertigo prehenderit. Eademque causa est, cur etiam navigia resistentur, repandaque deferantur, cum de uorant a vertigine. id. n. aliqua erecta ex toto deorsū discessisse memoriz proditum est.

Cur mare Pontici candidius, quā Egæi est? Vtrum propter visus refractionē factā de mari in aerem. Est enim aer Ponti crassus, & albidus: itaque sit, ut etiam maris pars summa talis esse videatur. Egæi vero quā a longinquis visus purus, & liquidus est, ceruleus cernitur: quocirca mare quoque aeri renitens, colorem eundem representat. An quia lacus omnes, quā mare candidiores sunt.

C pontus autem in lacus speciem propemodum transit, eo quod multum in eum fluuij effluunt. Nec vero mari solum candidior lacus est, verum etiam fluuij. Vnde pictores flumina pallida, mare coeruleum, lacum candidū pingere non inepte consueverunt. An quia per aquā bibi idoneā visus penetrare facile potest, aerem versus reflectitur: et mari autem nec sursum reflecti potest, quā levis aqua non est, & deorsum progrediens fatigatur: itaque sit, ut mare nigrum esse videatur. Atqui mari, quod lacū simulat, pars dulcis per summam inatatur: falsa vero in imo est. quā obrem quod id penetrare aspectus nequit, sed ad lucem reflectitur, albedinē per summam ostendit.

Cur mare minus, quā aqua bibi idonea, frigidū est, omnesque falsi humores, non ut dulces frigidi sunt? Vtrum quia mare spissius & corpulentius est: tale autē quod minus refrigerari potest: sicut etiam amplius calefcere aptū est, quippe quod calorem seruare suū ob densitatem melius possit. An quia mare pinguius est, quocirca flammam æque extinguere, atque ceteræ aquæ, non potest: calidius autem quod pinguius est. An quā multum terræ in se continet, propterea siccior est: quod autem siccior, idem calidior est.

Qua de causa qui mari se lauerint, ocyus resiccantur, cum mare grauius sit, quā aqua dulcis? An quia crassius, & terrosius est: ergo cum parum humoris habeat, merito sicari potest celerius.

Cur persflante aquilone, mare perspectius atque translucidius sit, quā austru? An quia mare cum serenum est, colorem trahere sibi assolet: inest enim aliquid pinguis in succo salso, indicium, quod die tepidior oleosum quiddam secerni videmus. Ergo tranquillo, tepidioris mari succus iste sua leuitate per summam panditur, quod aquilone fieri minus potest causa frigoris. Est autem

I ista aqua

Problematarum

- G** aq̄ trāslucidior q̄ oleū. id. n. colore obducit: aqua vero expers coloris visu obuia, apertiorē sui præstat suspensionem.
- 10** Cur fluctus ventū præ se oēs ferant? An quia flatus futuri indices sunt: flatus. n. impulsus aeris est. An quia vice propellendi succedunt consistunt. propellit autem flatus nondum cōtinu⁹, sed exoriente. Primus igit quasi emarcuit, mox autē hunc alter propellit, factaq̄ altera densitate elanguescit. quare cum hoc. p. pulsū iā adest, propellens quoque illud vēturum esse palā fit: facit enim idipsum, cūm scipit.
- 11** Cur fluct⁹ ante q̄ flatus, erūpit? An quia non simul flatus desistit, & mare vndabundū sedatur: sed mare postea cessat. ideo fieri pōt, vt qui mouerit spirit⁹ ante occidat, q̄ sensu obuius sit. itaq̄ nō fluctus spiritu prior ē, sed ille latet, hic patet. An flatus non vndiq̄ simul spiret, sed primū vnde exortus sit. simul autē spirat, & mare sibi proximum agit, quod exitū subinde. pxi. mū mouet: atq̄ ita fieri potest, vt fluctus flatum possit antecire. mor⁹. n. ille velocior a mari, nō a flatu principium ducit.
- 12** Cur in mari meli⁹, q̄ fluujs, natare possumus? An q̄ qui natat, sedulo aquæ adnitendo natat: adniti autem firmiter ad id possumus, quod corpulentius est: at aqua marina fluuiali corpulentior est: crasflor. n. & ad renitendum validior.
- Cur mare deuri potest, aqua 13 non potest? An & aqua deuri, & sed mare minus ignē extinguit, qm̄ pinguius est. cuius rei indicium oleū facit, quod ex sale depromi pōt. An etiā meat⁹ maris minus cōgruat igni, vt qui crasflores sunt, & eo magis, q̄ salis ratio nō deest. Vt igit quod siccum est, minus extinguit, q̄ quod humidum potest, ita etiā quod amplius siccum est, idem ex ratione vrentius esse debet, & alterum magis altero: quo enim siccus, eo calidius est. mari L. autem istæ ambo inesse plen⁹ palam est.
- Quam ob causam demersi in 14 mare plus temporis valeant tolerare, q̄ in fluuio? An quia fluuialis humor tenuior, subiectus igitur copiosius strangulat.
- Cur mare perspectius & dilu¹⁵ cidius est, q̄ aqua potu idonea, cum crasflor sit: dulcis enim salis tenuior est. An tenuitas causa non est, cur mare dilucidius sit, sed directi meat⁹ id faciūt, quos tum plurimos, tū amplissimos M. continet. ergo illa potu idonea spissa ex tenuitate suarum partium est, salsa amplioribus interstitijs inanit. An quia mare purius & syncerius est, terra enim nulla in eo permanet: arena suo pondere delapsa, in imum subidet. At humor dulcis mistus cū terra est, quæ interueniens facit, vt cito perturbetur.
- Quam ob causam mane aura 16 frigida de mari nō spirat, de fluuini-

Sectio Vigesima tertia 68

A minibus spirat? An qm mare locis spatulis, spatiofissis dilatatur, flumina angustissimis concluduntur. Aura igitur maris per multa, vastata spacia dispersata redditur imbecillis, fluminu autem vniuersa extinguitur: itaqz amplius valet, & frigidiuscula merito occurrere potest. An causa non in eo est, sed ut flumina sua natura frigida sunt, sic mare nec frigidum, neqz calidum est: aura autem, omnisqz respiratio, humore vel calefcente, vel frigefcente excuti solet. Vtrum. n. ex his fuerit, humor aerefcit, quo aerefcente, aer, qui inde ortus spirat, aura est: qui ita frigidis proficiscit, frigidus merito spirat: si a valde calidis, cito refrigerat. Fluvios igit frigidos coperire omnes possumus: mare autem neqz frigidum, neque calidum valde est. itaqz nec frigidu esse id potest, quod ex eo respirat, cum s. mare frigidu ipsum non sit, nec cito refrigerat, quia calidum valde non est.

17 Cur fluctus altioris pelagi tardius desistant, qz brevioris? An quia res ois serius ex motione multa, quam pauca requiescit: aestus autem magni pelagi amplior quam parui est: ergo nihil temere agitur, si tardius quietatur.

18 Cur aqua salia frigida bibi non potest, calida, refrigerata ve, postquam calefacta est, melius potest? An propterea, qz de contrario in contrariu res quaqz mutari solita est. aqua autem salia dulci opposita est, & cum calefcit, portio

salis decoquitur, cum refrigeratur, in immum defertur, & subfidet.

Cur aqua posita propter mare, dulces magna ex parte, non saltem comperiant? An quia percolatae potu aptiores reddunt: percolari autem id melius potest, quod mari propius situm est.

Cur aqua salia, profluere nequeat?

An quia stabile quod graue est. salia autem aqua grauis est. quapp calidat tantummodo ex salia profluere possunt: habent. n. sibi leuitatem, quae pondus salisuginis superat: calidum namqz leuius est. Adde qz aquae profluentes per terram nimirum percolari queunt: itaqz quatu crassius, & grauius est, id assidue magis, magisque deferretur, & subfidet, quantum leuius, atqz syncerius, id seuocatur, & profluit. Vt. n. falsum graue, ita dulce leue est: atqz ita efficitur, ut sint dulces, quae profluunt. Haec eadem causa est, & cur aqua salia, cum mouetur mutaturqz, dulcior fiat: leuior. n. per motum, atque syncerior redditur.

F Cur si quis in Africa propter mare infoderit, aqua principio dulcem, post breui saliam eandem comperiet, cum ceteris in locis minus id ipsum eueniat? An prima loci illius aqua concocta sub terra est, qz cum diutius manserit, salior a mari transmissio efficit, ut qz nupc constitit: ceteris autem locis aqua vel nulla est, vel plurima nulla phibente siccitate est.

Cur sal eliquari ocyus aqua salia, quam dulci possit? An qz eliquari

I iiii quari

Problematum

- G**uari nō aliud est, nisi ab humore, caloreve subeunte resolui, & dirimi ita, vt liquidū sit: eliquare autem nequeunt quæ vel subire omnino non possunt, vel q̄ ita subeunt, vt tangere nequeat. Vix illa vero eliquant, quæ facile transmeant: contra celerissime dirimunt, quæ per vim se intrudunt. Subire autem nequeūt, q̄ amplius admodum partib⁹ cōstant, quippe quæ meat⁹ rei subeundæ excedant: contra quæ minutionibus constant, transeunt sine tactione. Atqui vt dulcis aqua tenuior, ita salta crassior est: ergo altera sua tenuitate facile penetrans vix liquefacit, altera subit quidem, sed minus ppter suarum partium magnitudinē: itaq̄ cogere, & proinde dirimere celerius potest.
- 23** Cur aqua minus candeat, si moueatur quod vel maris gītu inspicī potest. Vnde Homerus, flatu oriente, inquit:
- 24** Et flatu nigrescit pontus eodē. An duabus de causis. nam si ex I propinquo contuimur, causa ē, q̄ visio magis transmeat aqua manente, quā mouente: eripitur nāq̄ trames omnis directus cum mouetur. Candidum autē id esse videtur, quod perspectū atq̄ perlucidū est: per quod. n. visus transire nequeat, id atrum esse affirmant. quam ob rem aerem quoq̄ nigrum ē lōginquo, candidum ex propinquo videmus. & maris, vt qd̄ ppe adest, candidum, ita quod procul, cœruleum, & nigrum. sed si ē lōginquo spectatur, causa est motus quidam, quo aspect⁹ mouetur, cum se ad elongatiora deducit. Quinetiam cōm aqua quiescit, aspectus vniuersus in lucem reflectitur: quod fieri nequit, cum illa mouetur.
- 25** Cur fluctus præalti pelagi nequeant superfringi, quemadmodum parui? An qm̄ aqua parua distrahi ab aere magis potest, q̄ multa, propterea percussa facilius frāgitur. Atqui in alto multa, in breui pauca est, quæ in fluctus compellitur.
- 26** Cur loca austrū versum spectantia aquas continent saliores? An propterea q̄ mare in terram sub austro interrumpit, dulces cum salis miscentur.
- 27** Cur aqua salta vino dulci magis, q̄ austero supernatatur? Vtrū q̄ dulce plus terræ continet, sicuti vva passa. An quia grauius, & lentius dulce est, itaq̄ minus miscetur, immistumq̄ residet, atq̄ innatat.
- 28** Sed cur omnino possit innatare, cum terrena sit: namq̄ delatio huius deorsum est. Vtrū propter calorem modo salis: excremento namq̄ per summa erumpenti res similis est. An alia causa sit. nam si non propterea ita fiet, vel dulci innatare minus incredibile erit: calidissimū. n. est.
- 29** Cur fluctus ante interdū veniant, quā ventis? An ea de causa, quæ etiā postea desistunt. Prius etenim status prius quasi languet

Sectio Vigesima tertia 69

A languescit, quàm fluctus ille impulsus. deuenit autem in terram non ea vnda, quæ prima impulsæ est, sed id vice pari subide impellitur, quod proximum deinceps exceperit.

29 Cur littora fluctuosiora solida sæpe efficiantur, adeo ut plane pavimenta videantur: & ut solida sunt, quæ frequentia fluctuum concalluerunt, ita pars remotior soluta sit admodum, & cedens. An propterea quod fluctus arenam non minutissimam, sed maiusculam procul eicit, ut & man⁹ non quod minimum est, id maxime longe iacere potest. Tum etiam, cum permulta & varia promiscue conquassantur, versenturque, pars minimorum interlapso spissat, atque consolidat: mox fluctus residens motio nihil propterea protrudit, sed opprimit, pavimentatque. ergo quod exigua procul exilire non queunt, incidit ut ex parvulis moles coagmentetur: quæ, quoniam motu frequenti agitata est, continua redditur, arena scilicet interlapsante prætenui, dum compages contentione perpetua consistat, cum fluctu ultimo pavimentatur, & humor leniter, sensimque irrorans conglutinet. At pars superposita oræ arida disgregatur, & findit. lapillis etiam constat maiusculis, minusque cōplanata est.

30 Cur superius mare salius, & calidius sit, quam inferius: & putres quoque poru idoneis pars superna salior sit, quæ imar quaquam esse è contrario debuit: gravius

enim, quod salum est. An quia Sol; & aer partem humorum leuissimam assidue detrahunt: dulcissimum autem quod leuissimum est, potissimumque de propioribus locis hauriunt. Et maris igitur, & aquarum dulcissimi summa, vis Solis excrescet, itaque salius id esse necesse est, quod his residuum extat, unde humor dulcis extractus est, quæ unde nihil, vel minus abest. propterea calidior quoque pars eadem superior est: salum enim, quàm dulce calidius est. Quapropter quibusdam ex his, qui a disciplina Heracliti sunt, placet, ut dulci ex aqua siccata, concretis lapides, terraque creentur: mare autem sit, unde Sol exhalationes eliciat.

Cur maris pars terræ proxima dulcior est? An quia frequentius movetur: salus autem humor cum movetur, dulcior redditur. An quoniam aqua in profundo salior est: minus autem alta, quæ proxime terram est. Quam ob rem, quæ statim a terra præcipiti altitudine descendit, salia est, nec dulcedinis tantundem reddere potest, cui rei causa est, quod salia suo pondere in imum potius deferatur.

Cur mare solū omnium aquarum deuri potest? non enim pluvia, non fluuialis, non aliqua potu idonea. Vtrum quia multum continet terræ, quod salis argumento ipsius constat? An quoniam pinguiusculū est, quod oleū demittat, quod in sale resudetur.

Cur

Problematum

- 33 Cur lac⁹ arenam vel nullam
G faciat, vel minus, q̄ mare, & flu-
uius: An quia saxa in mari con-
sistunt, & terra deusta maxime
est, arena at saxum in parua, mi-
nimaq; perfractum est, qđ ictu
fluctuū frangitur. At in lacū sa-
xa non æque consistūt pura syn-
ceraq; ueq; frangi itidē possunt,
eo qđ fluctus non pari modo ex-
citantur. Sed in fluuijs cōfici are-
nam poti⁹ dixerim, qm̄ terram
hi detrahunt, saxaq; suo fractu
perfrangunt.
- 34 Quam ob causam cū lacus
H vel diminut⁹, vel exiccatus est,
frumentū in campo acrius gelu
deuritur: Vtrum qđ humor lac⁹
aerem suo vapore tepescit, vt
minus atq; imbecillius congela-
scat, qđ locis palustrib⁹, & cauis.
An de terra, vt vulgo dicitur, fri-
gus incipiat, & subeat sensim. la-
cu igit absumpto, frigus per ter-
raz spatia ampliora plenus inua-
dens gelu stringit, deuritq; am-
plius. Locis aut cauis, atq; palu-
stribus frigora de imis aspirant,
quod etiam vulgo credit. & quā
I qđ terra calcat tēpore hyberno,
tū quia humida est, calor p̄ sum-
ma insidens, refrigeratur, & pe-
rit. Humor. n. nec adeo procul ē,
vt refrigerari caloris interioris
beneficio nequeat: nec adeo pau-
cus, vt nihil madeat: madet. n.
terra vbertim. fit igit eo ipso cō-
gelascente, vt quasi super glaciē
& ambuletur, & habitetur.
- 35 Cur mare simul salsum, & a-
marum est: An plures eē in ma-
ri sapores nihil prohibeat, quip-
pe cū genus salsum amaro cō-
iungi, esseque simul latissime
pateat.
- Cur lapides, & testæ in mari
rotunda reddantur: An quia ex-
trema compari ademptu circū-
fracta, in rotundam se colligunt
speciem: hæc enim sola simili ex-
tremo clauditur, mare autē quo
quo versus agitando pariter cir-
cum vndique frangit, atque
obtundit.
- Quam ob rem nonnusquam
si quis circa mare infodiat, aqua
dulcis pricipio emanet, post ve-
ro falsa efficiatur: An propterea
qđ mare ipsum dulcem illum hu-
morem sub terra transmittit, qđ
colatq; merito principio dulcis
est: leuior. n. dulcis, qđ falsus est,
itaq; prior occurrit. & mare dul-
cis aliquid humoris in se habet,
quod terrę permistū facilius in-
natatē potest. salsum vero, quo-
niam & grauius est, & aptius ad
secandum, in imum defertur. Si
ue igitur ita est, siue p̄ venas ex
continente in mare dulcis pro-
fluat humor, non immerito per
maris summa extare possit, qua
se cum eo committat: ergo mea-
tibus postea patefactis humor
salsus copig suæ ratione vincen-
do, falsugine totam afficit aquā.
Accidit enī, vt superis obseptis
meatibus, confluuiū falsi, humo-
ris iter aliud faciat, contraq; pa-
tefactis totum istuc perferatur,
quomodo in corporis venis sic
nouimus.

Cur

Sectio Vigesima tertia

70

- 38 Cur mare, cum grauius, quam aqua potu idonea sit, clarius atque perspectius est? Vtrum quia pinguius est, nam si oleum affusum esset, potest, ut melius per aquam incernere sit, merito cum ipsum mare in se pinguis aliquid habeat, perspectius & dilucidius sit, ipsum, n. oleum aqua leuius est, quam uis non perspectius. An mare non perspectius est, sed esse tale uideatur: quippe cum aqua dulcis, aut fontis, aut fluminis sit, fons suam aquam non sine terra emittit, ut purissima esse nequeat, flumen riuum terram, cum fecem detrahatur. Causa igitur haec sit, cur dulcis minus perlucida appareat.
- 39 Qua de causa qui mari natant, uentre salubriter euacuant: haud enim quia laborant: nam qui curiculo eunt, vehementius elaborant, sed tamen non ita euacuantur. At non omnis labor id faciat, sed solus, qui nullam dat causam tace scendi intestinorum. maris autem mora vel omnino edaciorum, & ventris inanitate adustiorum hominum reddi uidemus: est etenim vapor maris calidus, & siccus.
- 40 Cur lacus Persae, qui potu idoneus est, lauat simul, & purgat vestimenta: humor, n. dulcis lauare potest, amarus purgare atque abstergere, quae quidem haberi simul non possunt. An nullus humor vestimenta suo amarore possit purgare, sed lentore tantummodo: quam ob rem trunculi, & quaecumque mucosa, vim absterforiam obtinent, igitur & amara, quae ferme lentescunt, purgare D queunt, caetera nequeunt. In hoc autem lacu accidit, ut nitroscis virtutibus amarum totum deustum sit, pingue, & lentum remaneat. Hoc igitur abstergit, & purgat, lauat autem suo dulci humore.
- Cur maris unda abundi quod defistit, albicat: quod prouoluit, 41 nigricat? An quia quod minus cernimus, nigrius id esse uidetur: minus autem cernimus quod mouetur, quam quod quiescit. An quia candet, quod transpiciatur: nigrescit, quod aspectu peruium non est, minus autem id transpiciatur, quod mouetur.

ARISTOTELIS

PROBLEMATVM

SECTIO VIGESIMAQUARTA.

Eorum, quae ad aquas calidas pertinent: cuius quastiones. 19.

Vt aqua perfusa calidam, minus calorem percipimus, cum peruncti oleo sumus? An propter corporis leuitatem facile aqua dilabitur, minusque immoratur, quam ut calor subire valeat.

Cur puteorum aquae tepidae a meridie estate reddantur? An quia tunc frigiditate aeris iam superata, calor plene inualuerit: ante autem frigus calore soluitur, & cessat. Non enim simul alter cessat, alter inualescit, sed spatio temporis.

Cur aqua interdum facta calidior, quam flamma, ligna deurere ne-

Problematum

- ¶ nequeat, flamma queat? An quia flamma prætenus est, spiritus ex ea proficiēs partibus tenuissimis constare: aqua profecto crassiuscula est, itaque subire non potest. At vero flamma, car bonumque ignitamentum suam ob tenuitatem facile subeunt, atque resoluunt.
- 4 Cur aqua feruens liquefacere nequeat, venter queat? Vtrum ventris calor sua tenuitate subire potest, aqua sua crassitudine nequit. An quod cetera quoque liques fieri humor prohibet. nulla enim res est, quæ inter humorem dilabi, & tabescere possit. At in ventre humore in vesicam secluso, facultas resoluendi acquiritur.
- 5 Cur fundus vasorum non vrit, quæ aquam feruentissimam continent, sed plerumque fundo sustinentes deportantur? aqua vero ipsa ex parte vtrere potest? An eo quod calor in fundum vasis contractus extingui ab aqua potest. Quo fit etiam, ut eliquari res nequeat eliquabilis, si quid huiusmodi admittat.
- 6 Cur aqua non perinde hyberno tempore, ut æstiuo efferveat, non solum pari concalescentia igni, sed etiam pleniori, & tantundem calens, atque etiam vehementius? An propterea quod aquæ effervescencia bullarum elatio est: aqua igitur ipsa non minus hyeme, quam æstate calefieri potest: sed bullas efferris frigus ambiētis aeris prohibet, itaque minores, paucioresque consistunt æstate contra omnino est. Ille autem effervescendi æstus non nisi frequentia, magnitudinis & spumæ exultat.
- Cur calida aqua rugare possit, ignis qui tam calidus est, non potest? An quia ignis spiritum agit, ut tumefacere valeat: circumnecutis obest dicitur: ruga autem cutis contractiuncula est.
- Cur fundi vasorum, quibus calefacimus aquam, tandiu calidiores sunt, dum aqua ipsa frigidiuscula est? An quoniam aqua adhuc frigida, calor concludatur circum, obstitatque intus, cum ei exitus ois denegatur. At vero aqua concalescit, quod nihil præterea color arcescit, sed libere respiret, diminuatque, fundus frigidior redditur, non secus ac balneæ: hæc enim hyeme, quam æstate calidiores experimur, quoniam calor hyberno potius, quam æstiuo tempore aeris circumfundentis frigore intercluditur.
- Cur aqua feruens nunquam expascat, fœsum omne, atque lentacula solida expascentur? quantum his leuior aqua est: leuius autem procul profici facilius potest. Quinetiam argentum cum decoquit, idem hoc facit. itaque qui in officinis argentarius defecandi fungitur officio, argenti reliquias colligunt lucro. An quia expascentionem calor agit euaporando, cogendoque ea, quæ suo naturali impetu obstat. Aqua igitur quoniam levis, & prætenus est, nihil per vim rescit: itaque nimis calor colligi non potest, sed ante quam contra hatur, reprimatur omne, atque excutitur, quod subinde accessit.
- At

Sectio Vigesimaquarta 71

A At vero quæ corpulentiora sunt, ut polenta, ut argentum, hæc ut per sui corporis gravitatem arceant, repellunt, ita ut per renixum erumpunt, ut calor qua vi ecerit, exiliat vehemens. Facit. n. corpulentia spissitas, ne trāseat, sed arceatur, dum ictu caloris superfluentis extrusus sit, atque eiaculatus. Fit ergo ictus, non spulsus, utpote cum calor inferi⁹ sursum versus efferatur celeriter.

10 Qua de causa, quæ parum teporis calido in humore adue-

B re, tumen: quæ multum, hæc collabuntur, & rugant. An quia calor, ut ex concretis humorē elicit, ita ex humore spiritū creat, densatque omnia laxat. Principio igitur concreta tepesciens, facit humidiora, cum spiritum ex humidis ducens diffundit, & tumefacit. cumque amplius calefacit, partem summam elaxat, ut vapor inde respiret: hūiorque exiccatus facit, ut moles concidat: quæ collapsa, cutis omnium summa rugatur, quo alit magis contra-

C ctione inæquali flaccescunt, eorum rugosa multiplici asperitate efficiuntur.

11 Cur aquis calidis poti⁹, quæ frigidis lapides concrecant, atque coagmententur? Vtrum quia lapis defectu humoris consistit, calorem potius, quæ frigore humor deficiat, & lapidescit calore: ut etiam Empedocles, Lapidem, inquit, & saxa feruentium aquarum opera conficit. An non solum calor elapidat, sed frigus etiam humo-

rem nimio gelu absorbendo indurat, facitque lapidē. quod si nimium frigus ita agit, simpliciter quoque ita agi posse certum est.

12 Cur si iter aquam pedē quis teneat calidam, pede quiescente aquam minus calidam sentiat, mouente calidiorem? An idem, quod vel in toto corpore accidat. si quis enim curriculo it, aerem, qui subinde obuius fuerit, sentit frigidiorē, eoque magis, quo cursum agit prolixiorē.

13 Cur amplius in Sole res calidæ, quæ in umbra refrigerantur? Vtrum quia minor calor a maiori absorbitur. An quia in umbra frigus circumfundens calorem interiorē reprimat, nec effluere sinat. quod idem moribundis, a qua offusa frigida aduehit, quippe quæ calorem concludat, & arceat, ne foras se promat, denique per hyemem omnibus accidit, calidiorem suam esse partem interiorē. At in Sole vi nulla arcente calor effluit, atque ocyus euanescit.

14 Cur aqua minus salubris balneo sit, quam Sol tepescerit? Vtrum quia corpori adhuc infidens refrigeratur, horroremque mouet. An est etiam istud: verum, & si quis ea sæpe utatur, valetudini fiat obnoxius. Res enim calida, omnino vim coquendi, succandique obtinet: frigida coescere, atque contrahere potest. itaque utraque aliquid boni affert: quapropter aqua & frigida, & calida ex igne balneum præstat commodum.

at

Problematum

Gat q̄ sub Sole tepuerit, ob sui caloris imbecillitatē, p̄bere illorū neutrum habet, sed humificat tantum, perinde ac Luna.

15 Cur aqua Sole calefacta parū salubris sit? An quia rigorem aduehit, ubi refrigeratum est.

16 Cur aquae Magnesia, & Artaez feruidae facis sint potu idoneae? An qm̄ aq̄ copia dulcis ad profluentem calida sese applicat, eorum modo, ut salugo trahat, & calor eduret.

17 Cur aquae Magnesia feruidae feruere quidem aliqui desierunt, salis tñ nihilo esse desierunt? An q̄ aquae copia frigida aliunde fusā in fontes feruidos calorem omnem extinxit, itaq̄ terra tamen salia persistere potuit, calida tñ esse propter aquae adiunctae copiam non potuit. Proximū igitur id accidit aquae, quam per cinerem transmissam colamus. haec, n. transmissa per calidū cinerem, nec ipsa suū frigorem amittit, & cinerem frigidum reddit: salia tñ, amaraq̄ per cinerem ē. Sed cum aqua, q̄ frigida ac cesserat, alienigena ēēt, calor vernaculus terrae frigorem illū pauciorē euincere vice versa potuit, ita suum calorem aquae receperunt.

18 Cur aquae feruidae salis magna ex parte proveniant? An q̄ pleriq̄ oēs per terrā aluminosam gcolant: qd̄ odore earū constat: exustorū aut oīm cinis salis ē, sulfuris redolet. quapp̄ feruida oīa modo fulminis vritur: & qd̄ plura fulminis tactu calida extiterūt.

Cur calidae balneae faciae ha. 19
beant? An propterea q̄ sulfure
atq̄ fulmine, rebus ingenue facis
proveniant.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO VIGINTIQUINTA

*Eorum, quae ad aerem pertinent: cuius
questio nra. 22.*

Ut membra corporis nostri in vtribus ob-
tenta inflatis doleant? L
Vtrū propter pressurā aeris, ut n. extrinsecus vitem
prementi aer non cedit, sed repel-
lit sic et q̄ intus tenent, aer com-
primit, atq̄ afflicat. An quia p-
vim aer retinet, stipaturq̄, foras
versus suapte natura vndiq̄ im-
petat, nimirum ad id corp⁹ eni-
titur, quod medium continet.

Cur paludibus iuxta fluuios
positis fieri soleant, qui bomugi
appellant, quos tauros numinis
religiosos fabulae narrant? est id
sane fremit⁹ mugitui tauri adeo
similis, ut qui voces audiūt, non
secus afficiant, q̄ si taurū senserint
mugientem. An cum aut flu-
uī in paludes se fundunt, aut pa-
ludes restagnant, & vela mari
offensa retorquent, vel flatum
vniuersum emittunt, tū fremit⁹
ille excitat. Causa vero, q̄ terrae
cauernae infodiunt, quas aqua
interrupens, qm̄ fluctus in eius-
modi redundatione mouet, ae-
rem per angustias, seu si quis in

Sectio Vigesima quinta 72

A amphorā inanē strepitū p oscu-
lū mouerit, mugimento sifis so-
nus exultabit: mugitus etenim
bobus per id ipsum figurę gen⁹
proferit. Multas aut, mirasq; vo-
ces informare figurę cauernarū
variaz possunt. nā & amphorę
fundum si quis detractō opercu-
lo, vicissim mō intus attrahens,
modo extra depellens pēterat,
sonū per intercapedinem tā in-
genuum reddet, vt belluę perti-
meant, & fugiant: qđ pomario
rū cultodes emoliri cōsueuere.
3 Cur aer, cū aquā tangit, nō
humescit: nihil. n. de ceteris est,
quod si tetigerit, humidum non
reddatur. An ita eorum extrema
coeunt, vt simul sine vllō inter-
stitio sint, nec plano diuerso di-
stinguant. igit cętera qm̄ grauio-
ra sunt, subsidunt, itaq; humorē
sibi admittunt. aer vt leuior, ni-
hilo inferius vergit, qđ extremū
limitet. tangit ergo, quia nihil
interiacet: remanet expers hu-
moris, qđ semp sup aquā extat.
4 Cur nocte media, & meridie
maxime cōelum soleat tranquil-
lari? An quia venti trāquillitas
aeris statio & requies est, qui tū
constare maxime asolet, cū aut
vincit, aut vincitur: etenim quā
diu pugnat, mouet, atq; inquiet-
tatur. vincit autem maxime no-
cte dimidiata, vicitur meridie.
vt enim medio noctis Sol remo-
tissimus, sic meridie proximus
est. Ad hęc, flatus vel ortu Solis,
vel obitu incipit: cessat qui ortu
coeperit, cū victus est: qui ve-

spera, cū parta victoria desit. D
nit. itaq; sic, vt alij meridie, alij
noctis medio cessent.

Cur prima luce, & iam mane s
frigus sit amplius, qđ nocte, cūm
Sol a nobis ppius ablit? An qm̄
cū dies istat, ros cadit, atq; prui-
na, qđ frigida sūt: ergo ispersis lo-
cis oibus frigidus humore, meri-
to acius refrigeratur.

Cur in Pōto intentius & est⁹, 6
& frigora fiant? An aer regionis
illi⁹ sua crassitudine nec hyeme
tepscere, nec æstate refrigerari
potest. An propter variū Solis
cursum. recedit. n. per hyemē,
accedit per æstatem.

Cur noctu poti⁹, qđ interdiu?
serenum sit? An qđ & flatus, & p
turbationis causa Solis vis est.
istac enim motu accito quodā
oriuntur. Calor igitur causę est,
ob eamq; rem cūm is adest, quie-
scunt omnia, & Sole abestite ma-
gis, quam veniente, & quod di-
ci solet.

Nauius hyberno vētos dat ter⁹,
ra secundos. F

Tunc mare fert sæuos: calidi sed⁹
mensibus anni. F

Terra dabit sæuos, Ponti feret⁹
vnde secundos. F

hoc sibi vult, qđ vbi motus maxi-
mus est, ibi minime quicquam
vel seruari, vel consistere potest:
æquabili nanq; statu, viribusq;
efficaciorib⁹ esse id debet, quod
consistendum, conseruandumq;
sit. mare aut hybernis tēporib⁹,
terra æstiuis sæuire illum in mo-
dum solita est.

Quam

Problematum

8 Quam ob causam humor ple
no contentus in dolio, diffusus in
vires, non solum cum vtribus re-
cipi ab eodem dolio possit, sed etiam
locum relinquere, quo etiam plus
humoris capiat? An quoniam aer in
humore inest, qui dum in dolio
est, excerti propter dolii magni-
tudinem non potest. ut expri-
mi de maiori vel humor, vel spi-
ritus difficilius possit: quemad-
modum et de spongia ampliori-
bus minus exprimitur. At cum
in parva digeritur, extrudi iam
de vtribus expediti potest. ita-
que dolium, & vires, & humo-
rem etiam alium capit. magister
in vino id accidit, quia plus in
vino aeris inest, quam in aqua. Huic
fane proximum, cineris & aquae
tantundem simul vas idem ca-
pere posse, quantum plurimum vtri-
usque seorsum infusi capiat. Cine-
ris, n. complura caua, & inania
esse videntur, quibus aqua sese
insinuat, ut quae tenuior sit & co-
stipatur vero, spissatque arctissime,
quoniam particulatim coestipatio agi-
tur, densantur. n. adductanturque
omnia pleni, cum paulatim co-
stipatur, quoniam cum vniuersa. quod
cum ita fiat, cinis collabit, & sub-
sident, simulque humorem in se per
cauorum suorum opportunitatem
admittit. At si cinis, qui in aqua
immersus, calidus est, aquam di-
rimit, verumque in aerem, idem il-
lud ageat etiam, si primum aqua in-
fundatur, post cinis immiscetur: vn-
de aquam etiam ipsam caua quae-
dam, & hiantia in se continere
putaueris. An non aqua cinerem
sibi admittat, sed cinis aquam.
quod, n. tenuius est, subire id pos-
se congruum est. Constat item
experimento, cum enim cinis in-
spargitur: eodem reliqua aqua
confluit, quo loco inspersum est:
cuius contrarium certe fieri de-
buit, si aqua cineris esset capiens.
An si prius aqua vas ex toto im-
pleuerit, nihil praeterea capiet,
sed addito quolibet effundetur.
Sin autem ubi semel aliquid aquae
infusum est, cinis descenderit, iam
tunc quod dixi eueniet: quippe
cum cinis sit ipse, qui capere va-
leat. Haec eadem ratio est, cur fo-
uex terram exemplam recipere
nequeant, locus enim ab aere oc-
cupari videtur: itaque fieri non
posse, ut tantundem recipiatur.
Cur aer, qui luce crassior est,
solida valeat permeare, lux ipsa
non valeat? An quia lux per di-
rectum tantummodo fert, ob eam
rem oculus, qui transpicere per
rara non possit, ut per pumicem,
quia meatus euariant, per vitrum
facile possit, quia meatus positi
e directio sunt. At aer impedimen-
to nullo arcetur, quoniam quae transi-
tendere e directo non solet.
Cur aer per aquae actionem
frigidus reddi possit, humidus
non possit, etiam si quis in aqua
vehementer inflarit, ut fluctus
inde moueatur, & inundet? fri-
gidum autem reddi constat, eo quod
ex aquis aspirat, refrigerat. An
frigidus esse, calidusve natura
sue habilitate potest, ut rei tactu
immu-

Sectio Vigesima quinta 73

A immutetur, quam tēgit humi-
 dus esse idcirco non potest, quia
 leuior est, neq; ima humoris vn-
 quam sua ipse petit natura, sed
 summa semper, planumq; attin-
 git: & si deorsum cogat, humor
 quoq; feretur inferius, ita vt nū-
 quā in profundū sese ire patiat.

11 Cur aer bullis contentus, aut
 de imis aquarū ascendēs, haud vn-
 quā madidus emergat: An quia
 humor non insidet, sed dilabit:
 qui tū cōtinet bullas, vel minor
 est, q̄ humefacere valeat.

12 Cur aer madere non possit,
 aqua autem queat, quippe quā
 etiam translata in aerē madeat:
 An eadem causa sit, qua & lapis
 madere nequeat, haud. n. madē-
 di oībus vis data est, sed hīs tm̄, q̄
 lenta sunt, & humida.

13 Cur vtres inflati valeant flui-
 tare: An, ppter ea, q̄ aer sursum
 effertur. vtres. n. vt inanes deor-
 sum ferunt, sic inflati supra ideo
 resident, q̄ ab aere sustinentur.
 Sed si aer eleuet, atq; prohibeat
 quo min⁹ deorsum ferat, cur in-
 flati grauiores efficiantur: & q̄
 fieri pōt, vt cū grauior sit, emi-
 neat: cū leuior, deteratur.

C Cur aer non sursum feratur:
 Nam si ex motu caloris spiritus
 excitari debeat, ignisq; subli-
 mia petere natus sit, spiritus eo-
 dē currere debuit: siquidem mo-
 uens illud sursum versus impel-
 lit, quodq; mouetur, eodē ferri
 aptissimū est. nunc enim trami-
 te ferri obliquo latissime patet.

15 Cur aurora frigidior, quam

vespera est: An qm̄ altera noctis
 medio, ppter ē, altera meridiei.
 est aut, vt diei medium calidissi-
 mū, quia Soli p̄ximū est, sic no-
 ctis medium frigidissimū, quia
 remotissimū.

16 Cur temporis feruidi noctes
 molestiores, q̄ dies sunt: An q̄
 flatus omnes tunc consilecunt:
 anniuersarij namq; illi, & p̄uū
 minus nocte, q̄ interdiu spirāt.

17 Cur scorpura durare possint
 quā vtibus continent inflatis,
 aut valib⁹ bene optis: An quia
 putrent oīa, cū mouentur: im̄
 motaq; oīa sunt, quā plenatq;
 autem plena.

18 Quam ob causam aere sudo,
 apertoq; frigus sit acri⁹, q̄ nubi-
 lo, cū stellæ sint calidæ, & coe-
 lum: An quia nihil tunc est, qd̄
 vaporem arcere, continereq; va-
 leat, sed diffundat necesse est: at
 coelo nubilo arcetur, & aquilone
 magis, q̄ austro, eadē illa de cau-
 sa, auster. n. nubes colligit, aquil-
 lo dispellit, & quidem aquilone
 magis q̄ austro euaporari vide-
 mus, & hyeme potius q̄ æstate, I
 aut propter dissimilitudinē, aut
 quia vapor non nisi refrigerato
 humore calido depromi pōt.

19 Cur minus, q̄ plus aeris cali-
 dius sit, cū angusta oīa sint cali-
 diora: An quia magis mouetur,
 qui pluris est: motus autem fri-
 gorem acciere potest, cuius indi-
 cium, q̄ calida cū mouentur,
 refrigerantur.

20 Cur aqua & terra putreant,
 aer & ignis nō putrescant: An qm̄
 Extra ord. Arist. K om-

Problematum

9 **G**omne, quod putret, calidissimū fiat necesse est: igne autem calidius nihil est. An quia refrigerari prius oportet, quod putredinem concepturū est: ignis autē calidissimus semper est, aer vero igne refertus est. nihil autem putret, cum calidū est, sed refrigeretur ante oportet, q̄ putreat. At aqua, & terra frigidissimā modo calida, modo frigida effici possūt.

21 **C**ur coelum nubium tepidius sit, q̄ apertū, & placidū? Verū, ut veteres auctores dixerunt, **H** quia stellae frigidae sint. An id absurdū admodū est, sed quia coelo sereno vapor extrinigi melius potest. indicium, q̄ vento silente ros, & pruina consistunt. Cū igitur serenum est, calor diffus, quo humor eruitur, atq̄ effertur, itaq̄ aer frigidior fit: quia de caufa humor a calore demissus introrat. aut cum nubilum est, arces, & constat: quocirca nec ros, nec pruina contrahi potest, cum nubilum est: ergo calor ad terrā remanens facit, ut tepor amplior esse possit.

22 **C**ur altis edibus aer soleat ventilarī, reciprocarī, p̄sertim cū tempus quietum est? An q̄ aer p̄ laxo quodā contextu, & hiatu lento est: ergo cum hic extrinsecus introire inchoat, cedit, & contrahitur aer, quem dom⁹ cōtinet: quo collapsio, adductioq̄ inerior reddit, q̄ foris est: & spacia multo laxiora capessit: quare in spacia aer domesticus relabitur, ferturq̄ expedire eodē, qm̄

& ipse pendeat, & natura inanis k remitti nequeat. quod cū p multa eius membra eueniat, proxim⁹ hunc aer sectatur, adductus propulsione primoris. tum eo large foras iam profuente, locus internus inanis redditur & vacuum, externus contra repletur, spissescitq̄, ac deinde in hunc modū reciproco fluxu agitatur.

ARISTOTELIS

PROBLEMATVM

SECTIO VIGESIMASEXTA: L

Eorum, quae ad ventos pertinent: cum quæstiones. 64.

Vr ventus cacias sol⁹ ex oīum ventorū numero nubes ducet ad se possit: Vtrū q̄ ventus aduersus reflat eodem tēpore. An qm̄ de locis eminentioribus spirant: sunt enim partes, quae ad Solem orientē vergunt, eminentiores, quā quae ad occasum. indicium maris occidui magnitudo facit, & latitudo. Quod cū desuper i aduersum spiret, lineā sua delatione ista terram versus conuexam agit, regionemq̄ inuadens, ut dixi occidua, nubesq̄ per lineā suā figurā contrahēs, ad se suo inde reflexu eas vocat, atque impellit: quod solus hic p̄picrea facit, quia ceteris loca vel editiora sunt, vel submissiora, q̄ versus, ut aut de imo, aut ē directo flatus feratur deuexus, terram versus necessum sit, ita vt ad

Sectio Vigesima sexta 74

A ad postremū reflexus effici nulus queat, eo q̄ status non ad terram subditam aeris amplitudini finem protrahendi faciat, nec vbi aer cogi i nubes possit. Subsolanus, ac ceteri min⁹ caui, qm̄ humidi non sunt, nubes non coguntur itaq; vel nullaten⁹, vel minus idipsum facere possunt.

2 Cur aquilones anniuersarij fiant: austri non fiant? An austri quoq; fieri possunt, sed continui quia initium austri longe a nobis est, aquilonis in vicino est,

B quippe cum sub aquilone habitemus. Item aquilones anniuersarij tranquillo aere spirant, quippe qui per æstatem moueri soleant: austri vere oriuntur, cum aer minus quiescit. Adde etiam q̄ auster humidus est, humido autem superior locus alienus.

Quam ob rem humores, qui eo in loco consistunt, cito resoluuntur, & euanescent: & cum humores erratici vagabundis sint, accidit ut aer quoq; eodem ducatur, quo humores ipsi varie dilabantur, qui cum nō loco eodem agitur, efficitur porro ut status diuersi oriantur: status enim non nisi motus aeris est.

3 Cur auster post pruina spari solet? An quia pruina nisi facta decoctione haud vnq; consistere potest: mutatio autē post concoctionem, purificationemq; fieri in contrariū solet: aquiloni autē contrariū auster est. Hæc eadem causa est, cur post niuē auster spiret, oīno. n. & nix, & gran-

do, & imber, & omnis id genus D purgatio concoctionis indicium est. Vnde fit etiā, ut post imbres, ceterasq; eiusdem generis tempestates status desistant, & consistantur.

Cur procellæ, hoc est venti, q̄ excussi nubibus feruiunt, imbre superueniente ocyus cessant? An qm̄ aqua expressa ventres nubium confident, unde status origo est.

Cur non ædem venti imbre q̄ vbiq; affrāt? An quia non ædē montibus vbiq; occurrunt, sed alijs partes alijs sūt obiectæ. Nubes. n. ibi magis consistunt, vbi ventus vix quasi loca ardua sperans depellere siteret nequit: cum autē consistant, premuntur, rumpunt, imbremq; demittunt.

Quam ob causam cælū purū & placidū serenum indicat, tempus turbulentū hyemē prænumciat? An propterea, q̄ hyems aere consistente, spissescensq; fieri solet: ergo cum Sol euincit, discernit, illustratq; aerem: cum euincitur, nubib⁹ obfuscat, atq; increpascit. Quod si cōstitutio valida, hyems cōtinuo luce prima erumpit, sed si imbecillior sit, nec tamen ex toto succumbēs, occasum versus depellit. quod consistit, ac inibi manet, eo q̄ aer terræ proximus hyeme instante crassissimus est, & mox reliqu⁹ quoque cōstitit, qm̄ initū, firmamentumq; obtinet stabilitatis, quod suscipere, atq; colligere possit, quātū subinde accenderit. Vt. n.

K ñ in

Problematum

Cin acie cōuersa in fugam vno re
sistente, ceteri quoque omnes infi
stunt, sic in aeris ratione fieri so
licitū est. quam ob rē cito, imo re
pente interdum fit, vt cōlū nu
bilū reddat. Cū igitur occasus
est perturbatus, constitutionem
minime victam esse à Sole diu
pugnante firmissime indicatur:
itaque plus item posse consistere
consentaneū est. Et quidem mi
nus timendū, cū hyeme p̄pres
sa, q̄ cum post serenū id accidit,
quippe cū illa rōne veluti reli
quias quasdā restare, ac initium
consistendi oriri videatur.

7 Quid est, quod flat⁹ moueat
tropicos, i. quos versarios, aut re
ciprocos appellam⁹? An eadem
ratio ē, qua euriipi mari recipro
cante agitant⁹. nā & mare, & aer
eatenus fertur, quaten⁹ proflue
re licet, deinde cum obice quadā
amplius, p̄grassandi licentia his
tollitur, qui terra pergunt ob eā
scilicet rem, q̄ suæ motionis, de
lationisq̄ primordia parum ha
beant valida, tunc reciprocant⁹,
& redeunt.

8 Cur n̄dem illi tropici de mari
spirare soleant? Vtrum quia ma
re vicinum est. An quia tropicus
apoegex, i. flatui abterraneo cō
trarius est. Versarius. n. tanquā
reuersio abterranei est: quippe
cum abterraneus status ex terra
in mare profluens sit, cuius reci
procatio versarius ē: itaque de ma
ri terrā versus spirare necessum
est. An venire inde putādū, qm̄
aer collectus in mari est, qui illo

fluxerit. Sed ratio, cur nec in ter
rā consistat, & reflectat, cum p̄
fluit, q̄ mare in cauo est. aer au
tē modo aquæ ad id fluit, quod
cauisissimum est.

Cur dici solet, Tertia lux nun
quam nocturno aquilone labo
rat? An q̄ status septentrionis im
becilli sunt, cū nocte spirare in
cipiunt. argumentū. n. non mul
tum aeris esse motum, quod eo
tempore spirare exorsus est, quo
caloris exiguum est. exigū nā
que caloris exigū aeris mouet:
atqui status minimi omnes intra
L triduum finiunt: ergo nec is diu
turnior esse debet.

Cur aquilo crebri⁹, q̄ auster 10
spirat? An qm̄ aglo parti orbis
terrarum habitat: vicinus est,
idcirco latere non potest. simul
enim ex sui temporis breuitate
& spirat, & adest. at auster, quia
ē longinquo admodū, nisi vehe
mens sit, venire non potest.

Cur auster minus hybernus 11
noctibus, quā diebus spirat? An
est quidem Sol noctis ēt tempo
re australi regioni propinquus,
& noctes ibi tepidiores, q̄ dies
aquilonē versus, itaque aeris mul
tū mouetur, & nihilominus, q̄
interdiu. Sed calor dierū vehe
mentior oēm absumēdo humo
rem, efficit, vt minus spiretur.

Cur auster canicula oriente 12
moueat, idq̄ lege naturæ certis
sima fieri soleat? An propterea,
q̄ regio inferior orbis Sole scilicet
remoto minus calida est. ita
que vapor inde large emigrat,
&

Sectio Vigesima quinta

75

- A** & multi profecto austris spiraret nisi anniuersarii prohiberent.
- 13** An omnibus austris tum orientibus, tum occidentibus, aer soleat commutari, sed cane precipue quod quidem flatibus latissime constat, qui eius ortu, & post ortu sequuntur. cum æstus tunc vigent, spiritus calidissimos per idem tempus oriri congruum est. Auster autem calidus est: & cum ex contrariis in contrarium maxime commutari solitum sit, ortumque canis præiungit nuncupati.
- B** antecedant, qui aquilones sunt, merito post eum auster spirat, quandoquidem assignari necesse est, idque austris fieri orientibus. Huic autem verbo cum assignari dicimus, subiecta notio est, aerem insigniter commutari, & quidem mutari statu omnia genera in ventos aduersos, aut dextros solent. cum aquilo non transcat in latus dextrum, reliquum est, ut in aduersum, hoc est, ut in austrum transeat. Quinetia dies post brumam quintusdecimus austrum præ se fert, eo quod bruma initium quoddam est. moueturque a Sole is potissimum aer, qui brumæ vicinus est: Solem autem tunc ad austrum vergere certum est. Vt igitur cum ortum perrepat, status excitat subfolanus, ita cum meridiem adit, austrum euocat. nec tamen statim a bruma id facit, quoniam breuissimas tunc agit distancias, sed quintodecimo, quia tempus id modice se habeat ad primam distansiam sensationem, totum enim id tempus pars conspicua est.
- D**
- Qua de causa orionis exortu dies maxime variant, flatumque opportuni moueantur? An quoniam in mutatione varia maxime omnia sunt, quæ non vno, certoque tempore, motuue describuntur: at qui oritur orion ineunte autumno, occidit hyeme: ergo quia non vno tempore constat, sed alio incipit, alio cessat, flatum etiam inconstantes esse necesse est, utpote cum anticipi conditione proueniant, quos sibi tempus vtrumque sortitum est. Et quidem difficile esse orionem, & cum oritur, & cum occidit, ex temporis varietate recte affirmant: turbulenta. namque inæquabilem esse necesse est.
- E**
- Cur aquilo nocte exortus die tertia cessat? Vtrum quia ex paruo, imbecillique initio prodit, tertius autem dies decretorius est. An quoniam vniuersus motus incipit, id est procellarum, & nubibus ex cussorum flatum funditur, idcirco compendio cessat.
- 15**
- Cur plurimi aquilones spirant? An quoniam pars orbis terræ habitata septentrionibus subdita, est eminentior, & extra solstitium posita, & niuis plena, quæ nix montibus nonnullis nunquam deest. Cum igitur cœcreti humores tabescunt, flatus magna ex parte oriuntis autem aquilo est, qui a septentrionibus mittitur.
- 16**
- Cur austris hyeme, atque ineunte vere, atque autumno cessante spirare soleant, vnde ubique
- 17**
- K in sunt

Problematum

- G** sint, & contortuosi, atq; Africa non minus frigidi, q̃ regioni nostrati aquilonis? An propterea, q̃ Sole propinquo spiritum moueri necesse est? Sol autem per hyemem austrum versus perferatur, & ineunte vere, desinentes autumno iam calefacere incipit: aestate contra, septentriones petit, & loca relinquit meridiana. Calidus autem propterea est, quia spiritus aeris Africae miscetur, qui calidus est. hinc etiam in mare corruptens ingentes excitat fluctus, faciens australem aetatem.
- 18** Cur auster tepidi halitus cau-
sa sit? An qm̃ humida, & calida corpora reddit, quę maximę putredini opportuna sunt.
- 19** Cur auster profectus ex mari commodus sit, quorū stirpes terra continentur? nam & Thracia campo terrę Atticę auster de mari occurrit. An qm̃ refrigerat accedit: rubigo autem per humorem calidum, alienumq; consistere solet.
- 20** Cur ventus magna ex parte ante Lunę defectus excitetur initio noctis, cum defectus medio incipit noctis, medio vero cum manet? An qm̃ calor Lunę propterea hebetatur, quia cursus iā proxime est, q̃ defectus exulset. remisso itaq; calore, quo retentus aer quiescit, rursus moueri, ac spiritus reddi incipit.
- 21** Cur auster non incipiens, sed desinens imbrem afferat? Verum q̃ aerem cogit ē longinquo, quo
- coactio, aqua exprimitur: cogit K autem postea quam coactū est. An quoniam incipiente calidus adhuc aer est, quippe qui profectus a calido sit: processu autem temporis refrigeratus in aquam melius consistere potest.
- Quā ob causam cum minor auster est, nubes nullas obducit: maior nubilus, & diuturnior ē? Verum, vt quidam aiunt, initij causa ita accidat. nam si ex minori proficiscatur, liquidus, subductus est: si ex ampliori, nubilus & crassus. An quia minor cum l. incipit, est, itaq; non multum aeris compellere potest, sed ad postremum amplificari consuevit. Vnde illud Prouerbiū, Cum cessat boreas, cumq; auster surgere coepit.
- Cur tempore hyberno flatus parte veniunt exortiuus, q̃stiuo occiduus? An vbi Sol amplius non euincit, aer libere profluit. cum igitur nobis occidit, nubes relinquit, quibus fauonij prodeunt: cumq; solis inferioris hemisphæri oritur, spiritum illis parte exortiuus producit: cōtra cum partem inferiori occidit, fauonios illis subfolanos nobis consecretante aere facit. Vnde fit, vt si quem alium ventum occupauerit, augeat, eo l. q̃ non nihil adiunxit.
- Cur afflante fauonio canes vestigia minus valeant comperire? An quia plurimum hic ventus confundit, qm̃ ventorum osium continentissimus est, maximeq; terram attingit.

Quam

Sectio Vigesima sexta 76

- 25 **Q**uam ob causam cum stellæ
A profluunt, venti indicium dant?
An propterea quod à flatu feruntur,
priusque ibi, quam apud nos flatu ex
currit. Quo fit etiam, ut vnde stel-
læ feruntur, huc flatu accedat.
- 26 **C**ur nubes maximas fauoni
agit? An quia de alto spirat, re-
gionemque maritima nubes per am-
pla spatia colligit ampliores.
- 27 **C**ur venti ad postremum ve-
hementissime spirant? An quia
ubi vniuersi efflarunt, caloris pa-
rum relinquunt.
- 28 **C**ur si circa æquinoctium atri-
B cus spirauit, aqua fiat necesse sit?
An quo loco orbis Sol fuerit, in-
de soleat spiritus excitari: itaque
per Solis diuersum vicissitudo spi-
rituum agat. Quod cum æquino-
ctium hyemis atque æstatis consi-
nium sit, dum Sol nobis conspe-
ctum æquinoctium agit, aut iustum
transgressus limitem regionis se
dedit hybernæ, accidit, ut venti
partis illius vernaculi spirent,
quorum primus africanus est natu-
ra humidus: & cum Sol partem
orbis terrarum hybernâ perlu-
C strat, statusque regionis eiusdem
mouet, euenit ut hyems suis fun-
gatur muneribus: cuius generis im-
ber est. Ad hæc cum æquinoctium,
tanquam paribus examinatis vi-
ribus hyemis, atque æstatis con-
stet, si alterutris quicquam addi-
tum sit, obitus momentum exulta-
bit conspicuum, ut in æquilibrium
pondus lanci adiunctum alteri
efficit. Quod cum africanus hyber-
ni ordinis sit, naturaque humidus,
- æquinoctio additus, hyemem, D
imbremque merito affert: imber
enim hyems est flatibus fami-
liarissima.
- C**ur auster, atque eurus, cum fla- 29
tibus sibi obiectis calidiores sint,
alter aquilone, alter fauonio, aq-
uatiore sint? quanquam rigor
est, qui humorem ex aere depro-
mat. Haud enim quod aquilo nubes
hinc pellit, idcirco aqua non pro-
uenit. nam & fauonius, & eurus
nubes abigit, quippe qui ex alte-
ro pari modo proueniat. quin
etiam ceteri omnes vnde spirant, E
inde depellunt. Vtrum quia fri-
gor amplius introrsum circum-
obstitit, cum calor extrorsum am-
plius urget. An etiam regio fa-
cit, vnde spirant, ut sereni illu-
stresque veniant. eurus namque ex
ortu, fauonius ex occasu aduen-
tat. Quinetiam ratio sit, quod aer præ
calefactus celerrime ac plenissi-
me refrigeratur, quomodo etiam
aqua. igitur euri aer de ortu calidus
austri de meridie fertur: cumque fri-
gidissimum locum adire, compen-
dio concresecunt, atque in aquam F
constant: magisque eurus aquam
agit, quam aer de Solis parte, nec
minus calidum ducit. Auster
aquam mittit, cum cessat: quo-
niam aer, qui primus ex mari ac-
cedit, frigidus est: vltimus autem
repidus ex terra occurrit. An non
id solum est, sed et, quod ad postre-
mum auster crescit. Vnde illud p-
uerbiū, Cumque auster surgere ce-
pit. Atqui frigidioresque vehemen-
tius spirant: igitur merito si nubes æ-

K iiii rem

Problematum

- 6** rem postea cogit. An ea ipsa res sit cur post, q̄ principio fertilior aqua occurrat.
- 30** Cur venti siccat, cum frigidi sint? An qm̄ q̄ frigidissimi sunt, vaporem eliciunt.
- 31** Sed cur amplius siccent, quā Sol? An quia vaporem non solum euocant, verum et abducit: Sol autem relinquit: itaq; ut magis humificat, sic minus assiccat.
- 32** Cur vnus ventorū cecias nubes ad se vocat: quod etiam pro uerbū illud declarat. Ut cecias nubes, sic ille opes trahens. ceteri namq; vnde spirant, inde tantūmodo expellunt. Vtrum ventus aduersus eodem in tempore spirans id facit. An si hoc esset, haud vnquam latere potuisset: etenim spiritus hic suapte natura circulari linea fertur: ergo ceteri per terram vagantur, hic celi versus suae lineae caui erigēs, non ad terram resupinans, suam originem repetit: itaq; nubes facile ad se ducit.
- 33** Cur fauonius seren⁹, ac iucundissimus ventorū omnium est: & qualem Homerus flare per cāpos elysios carmine illo dixit: sed zephyri asque spirant, aures salubres. An primum, q̄ aeris temperiem plene obtinet. neque enim calidus est, ut qui de meridie, ortus spirant: neq; frigidus, ut qui de septentrionibus eueniunt: sed medium frigidum, & calidū statum tenet. Quod cum vtriusq; i vicino sit, particeps vtriusq; virium eundem itaq; temperatissimus est, & vere maxime spirat. Adhuc, flatus omnes transire vel in sibi aduersos, vel in dextros consueverunt: itaq; cum post aquilonem fauoni⁹ spiret, (dexter enim hic est) efficitur adeo tanquā mitis ad imitem, & simul vbi destitit hyems, serenū magna ex parte subsequi solitum est. atqui flatus hybernus aquilo est. Subsolanus, quamuis inter calidos & frigidos situs, minus qualitate eorum particeps est. hic. n. cum spirat, flatus vergētes ad austrū motat quidem, (istuc. n. trans ferre assolet) sed misceri tñ cum his minime patitur. At vero fauonius & mouetur ab austro, & ipse cum spirat, mouet aquilonem: huc enim vsq; progrediens vicissitudo spiritū finē sui circuitus facit. Quod cum vnus faciat alterius finē, alterius initium secum habeat, merito suauis & est, & esse videtur.
- 34** Cur fauonius horis postmeridianis spirare, non mane soleat? An q̄ Sol magna ex parte vel oriens, vel occidens, author spiritū est. quoties. n. aerē humidū tepesciendo percoquit, atq; discernit, in spiritū sane illū extenuat. q̄ si tantisper acciderit, ut aer spiratiusculus sit, magis magis a Sole vertet in spiritum. Quoties igit Sol in exortu est, pcul a fauonio abest: hic. n. ab occasu se pmittit: & cū iā occidere proxim⁹ ē, aer oīno extēuat, discere tustq; fluit, at dū cōfecto meridie per-

A ppat ad poftmeridianũ, tantif-
per ad aerẽ tepefaciendum, di-
fcernendumq; modice admodũ
habet. Subfolanus quoq; ob eã
rem mane fpirare incipit. aerem
enim, qui fuprà tertã fublimis
impendens nocte humefactus,
fuo fui ponderis ratione appropin-
quarit. Sol mane difcernens
proximũ fibi excitat primũ: qui
autem ex Sole oriẽte fpirat, fub-
folanus hic appellatus eft.

35 Cur Sole fe attollente, fpiritus
& fternuntur, & augentur? **A**n
B quia fpiritus vel aeris, vel redũ-
dantis humoris commotio eft:
quæ vt cũ parua eft, compen-
dio à Sole confumitur, itaq; nul-
lus fpiritus inde exiftit: ita cũ
magna eft, Solis exortu amplior
redditur. Sol enim author, & pa-
rens motuum eft.

36 Cur fauonius horis poftmeri-
dianis fpirare foleat? **A**n q; fpiri-
tus oēs Sole humorẽ diffunden-
te proueniunt. humor enim, qui
ante hac concrefcebat, tabefcit,
cũ vis caloris in propinquo eft.

C itaq; fpiritum mouet. atqui fa-
uonius de occafu fpirat: recte igitur
poftmeridianis exoritur: tunc
enim Sol eius ad locum accedit.

37 Cur aquilo, & aufter fpiſſi-
me fpirant? **A**n quia cõtrarium
à fuo contrario, è direçto fcilicet
oppugnatũ minime edurare po-
teft, fed ex latere poti⁹ aduerſam
vim tolerat: aufter vero, & aquil-
lo ex curſus Solis laterib⁹ fpirat,
ceteri aduerſi potius occurrũt.

38 Vtrũ fpiritus fonte quodam

emergat, quẽadmodum aqua, **D**
fuprà quẽ fontẽ efferri nequeat,
an non? Et vtrũ vno ex puncto,
an ex loco, pfluat amphior? Sũt
certe nonnulla in aere, quæ vel
in aqua accidere pari ratione vi-
demus: quippe cum aqua p pro-
na ocyus fluat, q; cũ in planis
atq; æqualib⁹ ftagnat: hoc enim
& fpiritus faciunt. nam locis edi-
tis, atq; excelfis aer affidue mo-
uetur, caufis è cõtrario fpe quie-
fcit, & confilefcit. Ad hæc, fuper
excelfiffimos montes fpi⁹ nulli
excitatur, vt fuper Athon, ac re-
liquos generis eiufdẽ. inditium,
q; quæ reliquerint, qui anno ſu-
periori facrificarunt, pofteriori
incorrupta cõperire affirmant.
Conſtat igitur fpi⁹ quoq; prola-
tionem veluti ex fonte quodam
actuari, fuper quem nihil præte-
rea efferre fe poteft. Vnde fit, vt
locis excelfis, quod modo dixi-
mus, accidat: quod idem datum
etiã aquæ putauerim. nec enim
aquã vehementẽ, nec fpiritũ ra-
pidũ locis excelfis fieri nouim⁹.

39 Cur aultro fpirante cœruleũ
mare fiat, aquilone obſcurius,
atriuſq;? **A**n propterea, q; aquil-
lo minus mare perturbat. omne
autem, quod tranquillius eft,
atrum eſſe videtur.

40 Quã ob cauſam aultri cũ le-
uiter fpirant, nequeat nubilare:
cũ intente nimirum queant? **A**n
quoniam cũ leuiter frequen-
tiam nubium agere nequeant,
itaq; breue fit, quod obduci nu-
bibus poſſit, at vero vbi excre-
uerunt,

Problematum

uerunt, multas depellunt: itaq;
amplius obnubilare videntur.

41 Cur aquilo vt magnus inci-
pit, ita paruus defistat: auster cō-
tra, vt paruus incipit, ita magn⁹
cessare soleat? An q̄a nobis aqui-
lo in vicino est, auster longe ab-
est. Alter igitur vbi primū exor-
tus est, nos occupat: alter suo di-
sperso principio, vtpote diu per-
tracto, exiguus ad nos primum
deuenit: at finem alterius senti-
mus, alterius minime. Itaq; me-
rito alter imbecillus, cum cessat,
H est, (omnium nanq; finis imbe-
cillus est) alter validus, finem. n.
istius nihil præterea sentimus.

42 Cur versari, qua mare sinua-
tur, reslare soleat: qua porrecta,
pansaq; maria sunt, reslare non
possint? An qm̄ status in sinum
interrumpens nihil distrahitur,
immo magna parte vniuersus
perfertur: at in dispalatis, porre-
ctisq; abterraneis, & protin⁹ ma-
gis distrahunt, & inter profluen-
dum hac eadem re patiuntur: qm̄
I nihil obstitit, quo min⁹ multas
partes prouat. Versarius enim
nō nisi reflexus abterraneus est.

43 Cur dici solet, Cum cessat bo-
reas, cūq; auster surgere coepit?
An qm̄ boreas, q̄ nos ei subditi
sumus, parsq; habitata terrę ver-
git ad septentriones, intētus pro-
tinus accidit: quippe qui statim
cū ortus est, adest, auster, q̄ ex
longinquo ad nos deuenit, non
primum, sed post intentior est.

44 Cur spiritib⁹ austris homi-
nes grauiores, inuaidioresq; se

se redduntur? An propterea q̄
humor corporis status eius calo-
re tabescēs, multus ex paucō re-
dundat, atq; humor grauis leui
ex spiritu cōsistit: quas ob res ui-
res hos debilitari necesse est.

Cur spirantibus aquilonibus
cibi auidiores sumus, q̄ austris? 45
An propterea q̄ aquilones frigi-
diores sunt.

Cur auster oris terrę Ægypti
non afflat, nec interius iter dici
ac noctis super Memphim vero
vel iter dici ac noctis ingenuus
spirat: nec vero occasum versus
L iter duum dierū, tondemq; no-
ctium adit: exortū autem uersus
africi incitantur? An qm̄ terra
Ægypt⁹ caua sū partes suas in-
teriores est, superiores, semotio-
resq; eminentior: hinc enim au-
ster, vt caua intacta supergredi,
sic excipi ab eminentiorib⁹ pōt.

Cur auster paruus oritur, ma- 47
gnus defistit, aquilo contrā? Vn-
de prouerbiū illud: Secundæ na-
uigationi delegatū est, Cum ces-
sat boreas, cumq; auster surgere
M coepit. An q̄ ad septentriones po-
tius, q̄ ad meridiē positi sumus:
aquilo aut ex septentrionibus spi-
rat, auster ex meridiē: merito al-
ter statim cū ortus est, vehe-
mēs proxima sibi loca inuadit,
post deinde suā vehementiā in
loca transfert remotiora: alter ē
contrario homines meridiē in-
colas inter initia vrget, post vbi
p̄terijt, ingenuus ad nos venit.

Cur dici soleat, Fit glacialis 48
hyems, boreā si duxerit auster?

An

Seccio Vigesima sexta

78

- A** An quod auster talis est, ut nubes large, & aqua colligat. Cum igitur boreas tali temporis conditioni superuenit, gelu inadurat, hyemem efficit. Vnde celebre illud est, Offendente luto borea, mox terra gelascit. Lutu enim, & olno aqua ab austro vel maxime, vel sepius fieri palia est.
- 49** Cur post austrum cito aquilo spirat, post aquilonem non cito auster? An quoniam alteri ex propinquo, alteri ex longinquo veniendum est, quippe cum sedes nostra aquilonem versus posita sit.
- 50** Cur status frigidi veniunt, cum caloris commotione oriantur? An motionem a calore profecta calidum esse necessum non sit, nisi modo quodam prodierit. Nam si vniuersa interrupta, calida est: sin per angustum, paulatimque extinguitur, nec ipsa calida provenit: & aer, qui inde commotus est, tale efficit motum, qualis ipse praesuerit: quoniam etiam eodem de corpore modo calidum, modo frigidum posse spirari inquirunt. Sed id verum nequaquam est. semper enim quod exit, calidum est: cuius indicium, quod tale proprius admodum uenti percipit: sed interest, quo prodierit modo. Nam si multo post hianse ore emissum, calidum idcirco videtur, quoniam sentire id possumus: sed si per angustum extrudamus, calidius profecto extructum aerem sibi proximum impellit, atque ille sibi continuus. sed quod aer frigidus est, motio eius quoque frigida profluit. Numquid igitur

in flatuum quoque ratione hoc idem eveniat, sicut per angustum prima eorum motio, cum aere priore prolato subinde alius affluat? Quapropter hyeme frigidi, aestate calidi oriuntur, eo scilicet, quod talis eorum temporum aer praest. nec enim a se ipsum aerem moueri, neque a calore conuictum eo motu proferri constat, non solum, quod calore ampliori contento spiritus calefaciant, verum quod sursum et efferunt. Ignis enim natura humiscomodi est: frigidum contra deorsum ferri aptissimum est. Spiritus autem merito in latus se vertunt. cum enim alterum sursum, alterum deorsum versus nitatur, & neutrum alterum superet, nec fieri possit ut maneat, oblique perferri necesse est.

Cur austri frigidi in Africa sint, ut apud nos aquilones? Primum, quia ut nobis aquilonum origo, sic Africę austrorum prior est. Nam si, ut dictum est, status per angustum extrudi soleant, propioribus certe frigidiores occurrunt, propter vehementiam sui motus, quod diffundi, hebetarique necesse est, cum se longius protrahit. quare de causa aquilones frigidi apud nos sunt: colimus enim propius, immo iuxta ipsos septentriones.

Cur austri sicci, & aquę olno expertes, febres contrahant? An quoniam humor calidum alienum in corporibus creant, quippe generatur humidi, & calidi sunt: quare quidem qualitates febriales sunt. febris enim earum consistit exuperantia.

Problematum

Grantia. Quoties igitur per Solis ardorem omni viduati humore spirat, habitu plane huiuscemodi sunt: at cum vna veniunt cum aqua, refrigerari nimirum aquae ipsius beneficio possunt.

53 Cur status anni uersari eodem tpe atq; modo afflare temper soleant: & cur definita die definiunt, noctibus non spirant? An id quidem ipsum, quoniam nix liquefieri cessat a Sole, cum vesperscit, totamque noctem manet indormita: oino

54 aut spirandi tempus tunc est, cum Sol vincere, atque resolvere glaciem ad aquilonem positam coepit. cum igitur incipit, praenuntiari appellati spirant: cum iam amplius resolutum est, anni uersari.

Cur fauonius ventorum osum lenissimus, & frigidissimus est, duobus temporibus maxime spirat, vere ac autumno, cumque vesperscit, potissimumque terram attingit? An lenis, quia ex mari, campisque planissimis spirat. Frigidus tamen minus, quia aquilo est: quoniam aqua inflata, non niue spirat: ceteris tamen frigidior est, quia vel post hyemem, Sole adeo nuper reuigente, vel autumno, cum Sol amplius non viget, spirare incipit. Vicinus hic maxime terrae afflat, quod est directio, nullaque aduersante vi ex mari ad terram transit: haud enim ut per terram materia obstistente arceat, sed libere quoquo versus vagatur, quoniam humorem perreptat, & aequabili quoque discursu hac eadem de causa perfluit. Non enim ex motibus, neque niue

per vim tabescente, sed tanquam per fauces expedite profundius, pars quippe ad aquilonem, aut ad austrum vergens, montosa est: occasum versus nullus mons, nulla terra est, sed mare Atlanticum spatatur: itaque efficitur, ut terrae proximus, atque sibi aequalis permaneat. Spirat, cum vespere prope est, loci ipsius ratione: tunc enim Sol proxime ad locum accedit, unde fauonius oritur. Noctu quiescit, quoniam tunc Solis motio deest.

Cur euro spirante omnia maiora videntur? An quoniam eo statu aer obscurior, caliginosissimusque reddatur.

Cur tpe hyberno status de ortu spirare mane, aestiuo de occasu post meridiem consuevit? An propterea quod flat, qui nobis aestiuo veniunt, hyberno his spirant, qui oppositum terrae hemisphaerium tenent. Nobis autem hyberno mane, atque de ortu spiritus veniunt, quod praehumidus noctis aer discernit, moueturque mane a Sole: atque is primus, qui proxime Soli est: quod etiam ante suum exortum Sol magis agere potest, ex quo aurae spirare non minus ante Solis exortum solent. Ergo cum Sol humores ad se attrahat, moueatque ante suum ortum aera, qui per hyemem humidus apud nos est, constat vel ad se posse attrahere, cum inferius hemisphaerium inspicit, idque post meridiem ibi efficere, quod tempus nobis antelucanum est. Quam ob rem accidit, ut aer qui ante ortum hinc Sole attrahitur, fauonius inferis

Sectio Vigesima sexta

77

Aris sit, aspiretq; horis postmeridianis. itaq; fiat⁹ hyemis nostrę exortiuus nobis, postmeridian⁹ illis est: & nostrę æstatis nobis postmeridianus, illis exortiuus accedit. æstas enim apud illos ē, cūm apud nos hyems: nostrūq; postmeridianū, illis antelucanū est, quo illis auras exortiuas, nobis fauonios aspirare prædicta euenit rōne. Nihil de ortu p̄gsta tē spirare solet, eo q̄ Sol ad æra sedis nostrę sicciorem exoritur: parū enim t̄pis absuit. Fauonij post meridiē nulli per hyemem aspirant, q̄ exortiuū eodem t̄pe nulli inferiori hemisphærio flare ob eam, quam modo dixim⁹, causam possunt. Sol enim humores inde ad se attrahens, nobis fauonios præstat.

77 Cur fauonius illustris, seren⁹, atq; gratissimus v̄torū omniū est? An quia mediū calidorū & frigidorū flatuū tenet, vicinūq; illis oriens particeps qualitatū generis vtriusq; euadit, temperatusq; proinde accedit. Sibi sola nus quāuis inter eosdem posit⁹ sit, minus tamē cōem se exhibet: hic enim mouet quidē cūm spirat flatus, qui austrū versus spectant: eo namq; transire solitus ē, sed misceri his nescit. At vero fauonius & mouetur ab austris, et spirans ipse agit atylones. istuc enim vltimus spirādi circuitus ducitur. vnde cūm idem in se alterorum finē, alterorum initium contineat, iure gratissimus & ē, & esse videtur.

Cur v̄tū alijs locis alijs imbrē afferant? verbi causa, hellepontias terrę Atticę, insulisq; vicinis: a quilo Helleponto, atq; Cyrenę: auster Lesbo. An vbi frequentia nubiū, inibi imbrē obuenire necesse est: ibi enim frequentia cogitur, vbi assidere nubes, accersitq; est: itaq; montibus magis, q̄ planis pluit. ergo apud Hellepontū a quilo multas de super nubes cōpellit: quod idē ad atticā, multasq; vicinas hellepontias, quasi iam conditā natus materiem efficit: quippe cū copia larga congesta ab aquilone sit. Lesbo eurus, atque auster nubes affatim ex alto adducunt, atq; in hunc modum vel de ceteris cogitare par est.

Cur dici solet, Nauib⁹ hyber no ventos dat terra secundos, Tūc mare fert fauos: calidi sub mensibus anni,

Terra dabit suos, ponti feret vnda secundos.

An qm̄ mare per hyemem calidius est: itaq; si qui d in eo constitit, initio cōstitisse validiori certum est, nam si inualidū esset, facile maris tepore absumeretur. At per estatē mare frigidum est, spiritusq; maritimi oēs frigent: terra ē contrario tunc calida est, qua re quid ex terra tunc fertur, primordio id cōstitit ampliori, nā si exiguum, imbecillūq; ē, facile solueretur, & euanesceret.

Cur apud Archadium, qui locus excelsus est, flatus nihilo frigidiores, q̄ ceteris locis sentiūt: & cūm

Problematum

G & cum flatus flet, coelumq; nubilum est, frigor perinde, atq; in planis palustribus oritur? An q; Archadia non dissimilis palustribus est: aquarum enim confluentium nullos in mare exitus habet. quapropter fauces, hiatusq; precipites ea terra numero ampliori sunt. Cum igitur ventus spirat, vaporẽ ortum ex terra frigidum auertit, & reſcit: flatus aut ipsi frigidi propterea eẽ nequeunt, q; ex mari deueniũt. Spiritu tamen ſileſcente, vapor de aqua ſtagnante libere accendit, atq; refrigerat.

61 Cur si ventus mane incorpore, edurare amplius possit? An qm Sole oriente impetus sit vehementissimus, idcirco protrahi longius potest. indicium, q; constitutio facta praua ualida est.

62 Cur aquilo interdum spirat in genus, noctu desistit? An q; imbre gignitur congelato, cum Solis calore respirandum est: ergo sternitur noctu, quia Sol abest, qui gignendi causa est.

63 Cur flatus futuri indicium datur, cum per aerem multae feruntur araneae? Vtrum q; araneus suo fungitur opere, cum coelum serenum est: feruntur autem fila, qm refrigeratus aer in terram corrui: refrigeratio vero hyemis primordium est, itaq; indicium fit illa aranearum perlatio. An q; post imbres, atq; hyemes araneae uniuerſim feruntur: opus enim suum araneus tunc exequi, cum coelum serenum est, & occulit se impatiens

frigoris, cum hyems urget, traclusq; a flatu nimium, erunt filii: post imbre autem flatus magna ex parte oriri solitum est.

Cur locis frigidis aquilo per hyemem vehemens spirat, & ut proxime nubilus, sic tranſuorſum liquidus fert, atq; illustris? An ratione, qua frigidus, eadem et vehemens sit. q; tñ e propinquo frigidior est, occupat, priusq; nubes gelu indurat, q; repellat: quae indurata pondere suo obſiſtit, & manent. tranſuorſum autem vehemẽtiora sua potius, quam frigore agit.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO VIGESIMA SEPTIMA:

Eorum, quae ad metum, & fortitudinem pertinent: cuius quaestiones. 11.

Ut tremunt, qui metuunt? An propter refrigerationem: deficit enim calor, atq; contra hiis, ex qua alius quoq; plerisque ob timorem effundi solitus est.

Cur metuẽtes nonnulli ſitiũt, ut qui sunt tormẽta adituri? cum enim per timorẽ refrigerentur, ſitire minime debeant. An non eodem loco refrigerentur, & caleant, ſed refrigerentur per ſumma corporis, vnde calor diſcedit: caleant per intima, caloris. ſ. in trorſum contracti efficientia. cuius rei indicium alui quoq; ſolutio facit. Sitis autem parte quadam interiore

Sectio Vigesima septima

80

A interiore siccata solet accidere, nec aliter agi videtur, q̄ in h̄o, quos epiala exercet, qui simul et frigent, & sitiunt. nec enim illis pars eadem corporis inalgescit, & concalefcit.

B Cur homines cū excandescent, calore, s. introrsum collecto, feruidi, furibundiq; redduntur: cū metuunt, contra efficiuntur? An non eundem in locū calor se colligat, sed homini irascēti cor calore circumfusum effertur, ex quo fidibundus, rubicundus, spirabundus efficitur, cū calor sursū versus se effert: metuēti sanguis, & calor in imum perfugiūt, vnde fit etiā, vt alius fundatur. Nam & cordis cōpulsiō nō similis agitur, sed metuenti: vt pote ex caloris inopia frequens, ac feriēs est irascēti ē cōtrario, vt pote cū calor collectus sit copiosior. Quā ob rem effertur, exaltari animo, excitari, perturbari, ceteraq; id genus verba nō inepte, sed acōmodate dicunt.

C Nunquid igitur sitis ea de causa obueniat: nam & siccū expuere, & linguā h̄erere, & reliqua huius spiritus elatio facit, & sanguis. Sitim quoq; excalescente corpore nasci certū est: sed quēadmodum pars eadem corporis, qua sitis laceffit, reflectari vtriq; metuenti, & irascēti possit. Metum enim sitim posse afferri constat militū argumento, qui superati fugā rapuerint: nunquam enim tam graui ter sitibundos sese fuisse fatentur. Et vero qui in dicendo conturbantur, sitire vehementer consueuerunt: itaq; eluunt, et nonnihil subforbent, vt Parmenon Histrio facit. An hosce conturbatos nō sitis, sed siccitas pulso sanguine teneat: vnde etiā accidit vt pallefcant. indicium vero, qd non multū ebibunt, sed interdum deforbuisse tū satis est, at qui se in fugā verterunt, laborant, itaq; sitiunt: & quibus tormenta instant, eadē ipsa efficiendi ratio est. Nec mirū quicquid id est: sit enim in re bellica, vt nō nulli etiā viri fortes, ac strenui, vbi structa acie hostes sunt petiuri, obremiscant, non p̄teriti, sed fidentes. qui etiā sua corpora verberare lata ferula, aut suis manibus assolent, ut vndiq; vorsum pari calore inferueant. quidam enim inaequalis, ac tumultuarius motus in eorū corpib; pacumēa, & nimīū impetū caloris oriri ferre animaduertit.

Cur homines fortes magna ex parte vinosi sunt? An q̄a fortes calidi sunt: calor autem in pectore conditus est. Ibidem enim metum quoq; refrigeratione quadam effici nouimus, vt cor fortibus caloris copia sultū perfūsat, timidus refrigeratū infiliat. Ergo qui sanguinolentum habent pulmōē, calidum hunc modo vinolentiorū gerūt, ita vt rei aduersae suspitione refrigerari non queant. At qui ita se habent, bibendi auidi esse cōsueuerunt: nā & bibēdi cupiditas mēbri eius calore oritur, vt alias dictū est:

4

F

et

Problematum

G & cupiditas ipsa nō mīl rei vim sedandi habētis desideratio est.

Vinum autē et si natura calidum est, sitim tñ amplius, q̄ aqua extinguere potest, maximē id genus hominū. Quam ob causam dictū aliā est, ex quo & qui⁷ spirandi difficultate laborant, aut infania vexantur, vinum admodum cupiunt: quanquā alteris ex instructione, alteris ex perturbatione pulmo efferueat. Cū igitur magna ex parte homines eosdem sibi bundos, ac fortes esse

H obueniat, vini autē auidi, qui siti bundi, talesq; gestiunt, naturas vicissim inter se cōsectari necessē est. vnde sit etiam, vt vinolenti, q̄ sobrii fortiores sint.

7 Cur fortitudinē maxime honore prosequuntur respublice, quæ tñ virtutum præcipua nō est? An quia semper vel ipsæ bellum alijs inferūt, vel ab alijs sibi illatū patiuntur: hæc autē virtus perutilis vtrinq; in partem est. honorant vero nō quæ optima sunt, sed q̄ optia sibi existimēt.

6 Cur voce, & manibus, & labro inferiori tremant, qui metuunt? An qm̄ hic affectus caloris defectio ex locis superiorib⁹ est, ex quo, vt pallescat, accidit. Quod igitur calor pect⁹ deferit, vox obremittit: id enim refrigeratur, quod vocē mouet: & man⁹ quoq; pari ratione sunt, sed quæ optima¹, vt pote quæ ex pectore pendeant. Inferius tñ non superius labrum quatitur, quia superius eo prædū, quo suapte natu

ra vergit: inferius sursum calor⁸ ris beneficio stabilitur, atq; quiescit, quo sublato, inalgescit, et tremitt. Et vero in excandescendo imum labrū eadem de causa laxatur, & pēdet: quod late in pueris patet: calor etenim in cordis sedem conferre se consuevit.

Cur hōes metuētes tremūt, maximēq; vocem, & manus, & imum labrū? An uocem, quia calor hinc deficit, quo in loco vox posita est: labrū vero & manus, qm̄ partes istæ nobiliores sunt, minimēq; sanguinolentæ. Bilem¹ quoq; hōdem deiciūt, & testiculos contrahunt. deiciūt, quia calor descēdens diffundit, & liquefacit: contrahunt, quia metus in uectus extrinsecus est, vt fugam in aduersum agi oporteat.

Cur homines metuentes & al⁹ gent, & sitiunt, quæ quidē affectiones aduersæ inter se sunt? An algent refrigerati, sitiunt calefacti. Calor enim in metuendo superiora deferit loca, quod facie aluoq; cōstat: facies enim pallet, aluus interdum funditur. ergo q̄ calor locis superioribus¹ deficit, albor oritur: q̄ humor deficit, sitis exulrat.

Quā ob causam cū & metus, & dolor quēdā sit ægritudo, qui dolent, clamant, qui metuunt, sileant? An qui dolēt, suum retinēt spiritū, itaq; is vniuersus erumpens, cū clamore emittitur: metuentibus corpus refrigerat, calorq; ima petit, qui spiritum mouet. Quod igitur hic se ostulerit, ibidē

⁷ peripneumonia laborat, aut mania
⁸ calor

Sectio Vigesima octaua

81

A ibidem spiritū potissimū excita-
 bit: quapropter venter eorum,
 qui metuunt, obcrepare solit⁹ ē.
 Vox autē spiritus sursum versus
 elatus est, partibus quibusdā ve-
 luti inſtr̄is conficiendus, absol-
 uendusq;. Causa vero, cur hoīes
 dolentes suū retineāt spiritum,
 est, q̄ oēs indit⁹ ā natura nobis
 praeſid̄i⁹, aliquo detrimento af-
 ſecti, ſine vlla cogitatione vti ſo-
 lem⁹, vt etiam ceter⁹ oēs ani-
 mantes: aliz nāq; cornibus, aliz
 dentibus, aliz vnguibus repu-
 gnant, ſeſet⁹ defendūt. atqui ad
 dolores vel oēs certe, vel pluri-
 mos calor adiuuat, quem profe-
 cto is auget, qui ſuum cohibet.
 calefacit enim doloris incitabu-
 la, cōtracto introrſus calore per
 ſpiritum, atq; excoquit.

10 Cur metuētib⁹ alui fundan-
 tur, libidoq; vrinae laceſcat? An
 q̄a calor inſitus nobis, quaſi ani-
 mans eſt. hic ergo rem quācūq;
 timuerit, deſugit: q̄ cum extrin-
 ſecus, tum cōturbandi, tum cæ-
 terorū metuendi generum ratio
 cinuehaſ, atq; in ima de ſuperis
 deſluat, & ē ſummis ad intima
 ſeſe penetret, efficitur vt alui, ve-
 ſic⁹q; fundant⁹, facile⁹q; reddan-
 tur. Nam & ānethum, & abſin-
 thium, & quaecūq; vrinā mo-
 ueant, eade⁹ calida eſſe manife-
 ſtum eſt. Quin etiā medicamen-
 ta aluo accommodata calorifica
 eſſe nouimus, & partim eorum
 ſoluendi vim tū obſinent, par-
 tim vel aliter tabefacere queūt,
 vt alliū vrinae tabificū eſt. Hoc

igitur idē, quod ea ipſa calor
 quoq; efficere pōt, q̄ de ſummis
 i hac loca ſeſe cogit, & cōtrahit.

Cur hoīes metuētes ſuos te-
 ſticulos cōtrahunt? contrarium
 enim, vt remittaſ, & flacceant,
 cōgruum dixeris, cum calor me-
 tuentiū in eum locū ſe colligat.
 An metuētes oēs ſerē ſimiles fri-
 gentibus ſint. Cū igitur calor
 ſumma corporis deſeruit, retra-
 hendū ſanē eſt. quā ob rem ven-
 tris quoq; murmur citatur, cū
 timor vehemens detinet. Cutē
 quoq; argentiū ſummā videm⁹
 cōtrahi, vtpote cum calor inde
 deſtituerit oīs, ex quo ſubſequi
 horror conſuevit. Scortum ergo
 ſurſum cōuellitur, atq; eo cōtra-
 cto, vnā teſticuli contrahuntur,
 quod melius ſcoitu venereo pa-
 ter. metus enī excernit, multi⁹q;
 conturbatis, aut perterritis, ge-
 nitur⁹ mouetur profluuium.

ARISTOTELIS

PROBLEMATVM

SECTIO VIGESIMA OCTAUA.

*Eorum, quae ad temperantiam & intem-
 perantiam, & continentiam & in-
 continentiam pertinent:
 cuius quaeſtiones. 2.*

Vt aliqui egrotēt, vbi
 vitam luxurioſam vi-
 uere aſſueti, agere lu-
 xurioſe ceſſarunt: vt

Dionyſius tyrannus, q̄ in vr̄bis
 ſuae obſeſſione aliquantum tem-
 poris ā potu ſolito deſtitit, tabe
 Extra ord. Ariſt. L. pro-

Problematum

G protinus interea laboravit. An consuetudo res magna cuius sit: iam enim in naturæ habitū ferme absoluitur. Ergo ut pisces inter aerem, aut homo in aqua degens male habeat necesse est: ita qui morem mutarint solitum, egre atque molestè ex consuetis discedunt: & eodè rediisse sibi saluberrimum habet, perinde quasi ad suæ naturæ statum redierint. Tabescunt item alimento carentes, quo ante hæc copioso, suavis simoq; uti solebāt. q̄ enim cibo solito non vescuntur, perinde afficiuntur, ac si nullum penitus capiant. Quinetiā materia excrecens, atq; inutilis mixta cum alimentis copia, hebetascent exfolescit: immixta autē ipsa innatat, ferturq; in oculos, aut in pulmonem. quapropter cibo deinde ingestio solito temperat, diluatq; & innoxia reddit. Redundat præterea vacans illa materia homini immoderate, luxuriosèq; viventi, ubi luxuriari aliquāti perdesit, eo q̄ multā in se materiā continet indigestam, vitæ scilicet superioris congeriē, qua tabescente, calore genuino, ac intimo efficit, ut fluentia vberius veluti copia niuis liquefacta moveatur.

2 Cur duorum tantummodo sensuum ratione homines incontinentes vocamus, id est tactus, & gustus? An propter voluptates, quæ pauperibus nobis, ac ceteris animalibus per hosce sensus administrantur. Quod igitur ceteras etiam bestias habemus, spernimus,

& solas omnium, aut maxime vitio, probroq; damus. Itaque hominem eis addictū vituperamus, etiā incontinentem, atq; intemperantē appellamus, quā à terribilissimo voluptatū genere ducatur.

Cur homines incontinentes ratione tantū cupiditatis dicimus, cum etiā in irascendo incontinentia sit? An quia incontinens est, qui contra rationē aliquid agit, & incontinentia est assuetudo rationi contraria. Sunt autē cupiditates ferè omnes contra rationē, iræ vero cum ratione: non tamē ita cum ratione, ut ratio iubeat, sed inuictam contumeliam, causamq; significet.

Cur continentia, & temperantiam in iuuenibus, atq; ditibus maxime recensemus: iustitiā vero in pauperibus? An quia si quis abstinet, cuius maxime indiget, laudabilior est, q̄ si è contrario. pauper igitur facultatibus indiget, iuuenis, & dives fruitione.

Cur minus sitim, q̄ famem tolerare possimus? Vtrū quia sitis res magis anxiosa est. cuius indicium, q̄ suavius sitientes bibimus, q̄ esurientes comedimus: tristius autē, quod suaviori adversum est. An quia calor, quo vivimus, humidū magis, quam siccū desyderat. An quia sitis rerū duarū libido est, portiois inquit, & cibi: famem vnius cibi tantūmodo est.

Cur minus sitim, q̄ famem patiamur? An quia siti amplius esuriāmur, q̄ fame: cuius indicium voluptas sanè facit, quam inter bibendū.

Sectio Vigesima nona

82

A bibendum capimus vehementiore. Tum et qui sitit, res duas desiderat, cibum, atque refrigerationem: isthuc enim ambo potio exhibet, atque esurit, alterius tantum appetens est.

7 Cur incontinentes eos appellare solemus, qui voluptati contractandi, aut gustandi exuberant: nam qui immodice re utuntur venera, & qui luxu delectantur ciborum, incontinentes vocamus.

B Cibi enim non eadem ratio est, sed partim linguam, partim gulam sua mouent suauitate: vnde Philoxenus gruis collum a Diis immortalibus sibi dari optabat.

At vero qui in videndo, audiendoque modum excedunt, non eodem vocabulo significamus. An quoniam voluptates sensibus hisce accommodatas, ceteris cum ceteris animalibus habemus: ergo ut cetera spernimus, notamus, forsitas omnium, aut maxime probro damus: itaque hominem his de dicitur reprehendimus, & incontinentem, intemperantemque appellamus, quod victus a teterrimo voluptatum genere ducitur. Sed cum sentiendi genera quinque sint, cetera animalia duobus tantum, quae modo dixi, voluptatem sibi acquirunt, ceteris vel nihil omnino delectantur, vel per accidens ita afficiuntur. Quod enim videt, aut olfacit, tamper gaudet, quoad gustus; tactusque officio fruisceat, cum genus id ipsum ceteris percipiendi expleuit, illorum quoque suauitas desit, ut etiam nobis sal-

famenti odor cum indigemus, suauis est: ubi satiati, repleti sumus, amplius suauis non est. Ros autem odor semper suauis est.

8 Cur minus risum retinere possumus, cum amicos nostros, familiaresque videmus? An volubilius, quod elatius, atque suspensius sit: atque benevolentia ferme huiusmodi est: ergo merito tunc ad surridendum mouemur.

ARISTOTELIS

PROBLEMATVM

SECTIO VIGESIMANONA:

Eorum, quae ad institum pertinent: cuius quaestiones. 16.

Vam ob causam est maior iniuria sit offensa, quae maius in bonum accepta est, honoris maius sit bonum, maior iniuria pecuniae est metur, quam honoris: & homines iniusti potius in re pecuniaria esse videantur? An quia multitudini pecuniae honori anteponuntur, omnibusque communes maxime habentur: honor autem paucis, rariorque usu contingit.

Cur depositum denegare iniustus sit, quam mutuū? An quod amico iniuriam facere turpe est. depositum igitur qui negat, amico iniuriam facit: nullus enim quicquam deponit, nisi credens, confidensque, atque is cui debetur, amicus non est: non enim mutuat, sed dat, quod amicus est.

L. h. An

Problematum

- 6 An quia maior iniuria committitur, præter damnum enim fides negligitur: cuius gratia quavis nil aliud cogat, abstinendum ab iniuria est. Ad hæc, non par pari reddere vicio datur. hic igitur rem suam credidit tanquam amico, ille denegat tanquam inimico. at qui mutuauit, non dedit ut amico. Ite qui deposuit, custodiendi, reddendique gratia dedit: qui mutuauit, fructus et sui gratia dedit. minus autem ægre ferimus iacturam, si questum emolumentumque nobis petimus. ut piscatores factam iacturam retium, æquo animo ferunt: periculum enim exploratum sibi habebat. Adde et, quod qui suum deponunt, hominum vitantes perfidiam, fortunatim laborantes aduersa plerumque id faciunt: qui vero mutant, pecuniam abundant, fortunatim degunt. Iniquius autem est iniuriam homini infortunato, quam fortunato intulisse.
- 3 Quia ob rem in foris nonnullis familiarum potius, quam testamenti ratione sententia fieri solitum sit?
- 1 An propterea quod de familia emendari non licet, sed vera fateri necesse est: testamenta autem multa iam falsa esse redargui potuerunt.
- 4 Cur paupertas apud homines bonos potius esse, quam apud prauos soleat? An quia omnibus odio habet, atque expellitur, ad probos perfugit, rata maxime apud eos salutem, permanendi locum se posse assequi: contrario, si ad prauos venerit, nunquam eos fortuna ista fore contentos, sed vel furta, vel latrocinia adiutores: quibus rebus futurum, ut ipsi amplius apud illos manere nequeat. An quia hostes probos optime se vsuros existimat, nec sibi petulanter contumeliosus quippiam facturos. itaque ut nos pecuniarum deposita tute hominibus bonis credimus, sic etiam hæc sibi dispensat, et statuit. An libenter se ad viros optimos offert, quia formosa est, in opibus proinde et virum, et consilium, ut eiusmodi hominibus commendata se esse magnopere velit, atque desideret. An quia mala est, nunquam se malis iungere velit. nam si ita maluerit, omnino malum irremediabile ipsa reddet.
- Cur non quemadmodum amplificant iniurias in pecuniis, ita ceteris et in rebus valeant augeri? verbi causa, qui leue aliquid dixerit, non propterea rem quocumque reticendam aperiet: neque qui vnum prodiderit, vel totam rem publicam prodere propterea velit: sicut qui obolum abstulerit, et talentum auferet. An quia sunt, quæ paucis quidem per impotentiam, sed voluntate amplius inique committantur.
- Cur depositum etiam paruum denegare turpius est, quam debitum magnum? An qui depositum negat, hominem fraudat, a quo bonus ipse existimatus est. An quoniam qui hoc facit, illud etiam facere velit.
- Cur homo, qui adeo eruditus ne præditus est, animantium omnium iniustissimus sit? An quia ingenio, cogitationemque præferat.

Sectio Vigesima nona 83

A voluptates igitur, & felicitatem rimatur maxime, atq; perperat, quæ nisi cum iniuria nemo assequi potest.

9 Cur diuitiæ magna ex parte ab hominibus prauis potius, q̃ bonis habeantur? An quia fortuna ceca est, discernere sibi, atq; seligere quod melius nō potest.

9 Cur iustius habitū est hominibus uita functis opem ferre, q̃ uiuis? An quia uiui præsidio eē possunt, illi defuncti nihil prætereā possunt.

10 Quā ob causam qui moram cū homine sano traxerit, nihilo reddi integriore corpore possit: neq; qui cū robustiori, aut pulchriori uersat, quicquā in eiusmodi habitus proficiat: iusto autem, & temperato, & bono qui se iūxerit, melior in his ipsis bonis animi euadet? An quā bona corporis aīo imitari non possumus, bona animi possumus: est autē quisq; bonus uirtute animi, sanus uirtute corporis. Assuecit igitur exēplo melioris recte modo lēgari, modo contristari, quod is alluere nequit, q̃ cū sano est, haud. n. quisquā sanus in eo est, ut lēgret, quibus reh⁹ lērandū: tristē, quib⁹ tristandū sit. nihil. n. ex his sanitatē creare potest.

11 Cur mulierem interiecisse iniquius sit, q̃ virum: quanquā natura rōne mas formina præstantior est. An quia mulier imbecillior est, minusq; proinde facere iniuriam potest. Itē enī aduersus id, quod longe infirmius est,

nihil uirile, immo stolidum, atq; D iniquissimum est.

Quam ob causam reo dexter 12 apud iudicē locus datur? An ut ratio cōpensandi habeatur. Cū igitur res faciat accusatorē superiorem reo, status concedit melior, ut se aduersario possit equare. Tum etiā reus magna ex parte cauere cōsuevit, quod melius facere ita possit, si locum dextrum obtineat.

Cur si suffragia pari numero 13 accusatori, & reo fuerint, reum vincere sancitū est? An quia cū agitur causa, tunc primū ea audit reus, atq; respondere, testesq; adhibere debet, aut aliquid facere aliud, unde sibi præsidium erueret possit: facile autē nemini est diuinare, quæ sibi præmolienda, præparandaq; sint, ut testes, aut aliqua fidem aliā, qua se innocentem ostēdere valeat. At vero accusator, & antequā in iudicium vocet, rē disponere, atq; statuere pōt, prout sibi libitum est, & cū iam accersiuit, & factis ueris quibusdā similibus agere quib⁹ rebus, cū legū author minui partes rei videret, fauēdum censuit ei, quoties sententiæ iudicū pares inter se fiāt. Quinetiā hoc in hīs maxime intelligere licet, quos metus terruerit, multa eis ibi stermittunt, quæ vel dictu, vel factu sibi necessaria statuerunt. Atq; reus periculo semp ferē utit grauiori, ut amplius metuatur: ergo si ea stermittere cogitur, quibus possit suā augere de-

L iij fens

Problematum

Sententiæ, dubiū nullū est, quin
 nūll prætermittet, vincere ad-
 versariū posset: qñ illis p̄termis-
 sis, potuit tñ sui iuris p̄sidio
 ægparare. Ad hæc, nost rū vnus
 quisq̄ nocentē potius velit libe-
 rare, q̄ innocentē condemnare:
 vt si de assertionē libertatis, aut
 homicidij agit, reū liberare po-
 tius velimus nocentē, q̄ eodē
 nare innocentē. cū enim quis
 ambigit, errorē suscipere debet
 leniorē. Nam eū iniquum ē est
 liberū asseruisse, qui seruus est:
N longe tñ iniquius, seruum sanxis-
 se, qui liber est. Itē, quēadmodū
 si Q. inuehit crimen C. litigat,
 nō protinus rem criminātū resti-
 tuendā censemus, sed possidenti
 tenendā vsquequo iudicatū sit:
 ita ē de pluribus pars esse puta-
 mus, cū s. iudiciū asserentium
 iniuriā, & negantiū parē nume-
 rum esse cōstat. Vt enim in prin-
 cipio cū alter criminat, alter infi-
 cias it, legū authorē non crimi-
 nanti fauere, sed reū iubere do-
 minū rei esse tātisper debere, dū
 accusator superet, oportere exi-
 stimam⁹. Itidē cū pari suffra-
 giorū iudicij examine, reū suo-
 rum cōpotem esse censemus, cū
 sentētijs paribus nihil exuperan-
 tis legum author accusatori reli-
 querit. Magnis itē delictis, ma-
 gna supplicia statuta sunt. itaq̄
 si iudices iniusta sentētia hostem
 capite damnarint, post suū erro-
 rem emēdare nullam t̄pis facul-
 tatem nanciscētur. sed si minus
 integre liberarint, si hoc ita cau-
 te tutēq̄ fecerint, vt nihil præ-
 rea delinquere ille vellet, quid
 quæso errauerint iudices, q̄ ho-
 minē vsq̄ eo emendatum libera-
 rint? Sed si posthac ē delictum
 idem cōmiserit, morte tū vtri-
 usq̄ delicti causa multandū lex
 præcepit. Itē, hominis est profe-
 cto iniquioris ea cōmittere, quę
 crimini assignari inique minus
 consentaneum est. Iniuria enim
 vel p̄ irā, per metū, per libidinē,
 per multas alias hmōi causas ad-
 uehi pōt, non tantūmodo ex cō-
 sulto: crimen autē ex cōsulto ma-
 gna ex parte iniuste obijci: quā
 obrem cū sententiæ accusatorē
 iniuste agere, pariter & reū deli-
 quisse affirmet, improbusq̄ ha-
 bitus sit, qui iniuste accusat, v-
 ctoriam lex iure optimo reo im-
 pertit. Itē, nos ē ipsi nostris cū
 familiaribus ita agimus, vt cū
 eos aliquis aliqd̄ suspicamus,
 & tñ nihil certi habemus, sed pa-
 riter culpa vacare existimam⁹,
 nō protin⁹ ad plectendū venia-
 mus: atq̄ si nihilo rem amplius
 percēdere possim⁹, culpa eos om-
 nino absoluiamus. Itē, grauiorem
 is facit iniuriā, qui ex consulto,
 q̄ qui non ex consulto iniuriat.
 Atqui planus, atq̄ calūniās sem-
 per ex cōsulto lacessit: qui autē in-
 iuste aliquid fecit, aut per neces-
 sitatē, aut per imprudētiā, aut
 prout aliter fors tulerit, delinqt:
 cumq̄ pares sententiæ sint, accu-
 sator iam ex consulto iniuriā
 facere dimidio iudicatur senten-
 tiarū: reum autē facere quidem
 iniuriā

A iniuriā reliquo ſententiarum di-
midio aſſeritur, ſed facere tñ ex
conſulto non conſtat: ergo cum
grauiorē accuſator, q̃ reus face-
re iniuriā iudicetur, merito legū
author eum vincere cenſuit, qui
iniuriam fecit leuiorē. Adde et,
q̃ ſemper iniuſtior eſt, qui ſe la-
tere nō putat, & tñ facit iniuriā,
q̃ qui ſe latere poſſe exiſtimat.
At qui iniuſte crimen cuiquam
obſcit, eum quidem ipſum, quē
ſuis vexat calūnijs, haud vnquā
latere ſe poſſe arbitratur. Cæteri
B qui iniuriam faciunt, latere ſe ſe
pluriq̃ omnes eum exiſtimant,
in quem iniuriam anima duer-
rūt: ergo iudicari iniuſtiores ac-
cuſatores debent, q̃ rei.

Iam ob cauſam qui ex bal-
neis ſuratus eſt, aut ex palæſtra,
aut ex foro, aut ex aliquo eiuf-
modi loco, morte multat: qui au-
tem ex domo priuata, ſurti pre-
ciū duplū exoluit: An quia i do-
mib⁹ rem cuſtodire melius poſ-
ſumus. nā & paries firm⁹, & cla-
uis eſt, & ſamiliariſſimis res dome-
C ſticæ curæ oībus ſunt, vt tuto ſer-
uent. At in balneis, ceteriſq̃ pu-
blicis locis facilis cuiq̃ facinoris
perpetratio ē: nil enim ad cuſto-
diam ſatis qui ſua poſuerit, hēt,
p̃ter oculos, itaq̃ facultas dat ſu-
randi, et ſi aspectū pauliſper di-
uerterit. Quā ob rē legū author,
rat⁹ ſua ipſos cuſtodire ſatis nō
poſſe, legē adhibuit miniſtatem
acerrime, vitā futurā nemini, q̃
ſurtū publicis locis commiſerit.
Itē in domo penes dñm ipſm ē,
quem uelit recipere, & cui min⁹
credat, cauere. At ei qui in bal-
neis quicquā poſuit, prohibere
neminē licet, nec ingredi, nec in-
greſſum veſtē ſuam ibi deponere,
vnde ſurrepturus ſit, ſed put-
libitum eſt, eodem in loco ſurre-
pturi, & amiſſuri amicuſcula p̃mi-
ſcui iacent. Quapropter legum
author hominis rebus, qui ſua
ſponte furem ſuā in domum ex-
ceperit, ſibiſq̃ errauerit, non ma-
gnis admodū ſupplicijſ cenſuit
conſulendū: iſſ vero, qui cōem
balnearū aditū, cōuerſationēq̃
habeant necesse eſt, ſupplicium
furti grauiffimū p̃ſidio ſtatuit.
Itē, qui locis, quorū aditus om-
nib⁹ patet, ſurtū committunt,
omnib⁹ patent eo animo eſſe,
vt & vitæ ſeruati ne ſui quidem
cōmodi gratia probi eē vnquā
videri velint, vtpote qui ſuſtra
ſe probos apud eos ementiātur,
qui rem norunt. iā ergo palam
ſuā nequitiam, prauitatēq̃ exer-
cere incipient. At qui vni tantū
palam fuerint, diſſuadere vel pe-
cunia, vel re aliqua conſātur, ne
facinus patefaciat: quocirca nō
tota vita hi prauī perſeuerent.
Itaq̃ legū cōditor damna his le-
uiora præſcripſit. Item ea potif-
ſimum delicta dedecus rei publi-
cæ aſſerunt, quæ in cōuentibus,
collegijsq̃ publicis committun-
tur: vt ē contrario honorem cō-
parant ſummum ea maxime,
quæ integre publice agūtur. ita
enim ſit, vt ciues & ſibi, & ceteriſ
conſpici ſint virtutē præ ſe

L iiii terre.

Problematum

G ferre, & colere. At qui eiusmodi furtis, nō solū priuati, qui suū amittit, detrimento afficitur, verum ē rota respublica conuictis laceſſitur, & maledictis. Igitur dānis merito gēz uionibus is punitur, qui locis publicis, q̄ qui priuatis in aedibus furtum egit. Item qui ex domo priuata rem suā amiserit, siue vlla contumeliosa affectione domi manens, suū perferat casum. Atqui in balneis, aut alio id genus loco amittere, agre inde audi discendūt, & pleriq; oēs irridentur: quod longe molestius, q̄ rei iactura est. Qua de causa legūlator damna his statuit grauiora. Quin etiā alia complura simili rōne leges pręcipiunt: vt qui homini magistratu p̄dito maledixerit, grauius multari: qui priuato, nullo affici detrimento. & recte quidē: sic enim nō tm̄ in magistratū deliquisse, qui maledixit, iudicatur, sed in rē publicā ē contumeliose egisse. Pari sanē rōne, & q̄ in portu furatus est, non solum priuati offendisse, verū ē rei publicę dedecus aduexisse putatur. Hęc eadē, vel in ceteris reddenda rō est, vbi aliquis sit publicus conuentus, & compitū.

15 Cur si iudiciū sententię pares aduersarij sūt, reum vincere solitū est? An q̄ reus nullo ab aduersario detrimento affectus sit, sed suffragiis parib⁹ victor euaserit.

16 Cur sup̄ furto damnū capitale statutū est, super contumelia, quę grauior iactura est, gēstimā

q̄ pati suo corpore, aut quantū soluere debeat, qui deliquerit? An propterea, q̄ agere cōtumeliose humana quædā affectio ē, oēsq; hoſes plus minusue eius participes sum⁹: at furari nulla necessitate hūana cogimur. Adde q̄ q̄ furtū cōmiserit, idē agere quoq; maluerit cōtumeliose.

ARISTOTELIS

PROBLEMATVM

SECTIO TRIGESIMA:

Eorum, quę ad prudentiam, & mentem, & sapientiam pertinent: cuius quęstiones. 13.

Quod homines, qui ingenio claruerunt, vel in studijs philosophię, vel in republica administranda, vel in carmine pagen do, vel in artibus exercēdis, melancholicos oēs fuisse videam⁹: & alios ita, vt ē vitij atrabilis infestarent: ceu inter heroes de Hercule fertur. hic enim ea ipsa fuisse natura putat, & morbum comitalē sacrū ab illo, & Herculeum priſci nominauere. Puero rum quoq; motio mētis idē hoc explicat, & eruptio vlcerū, quę mortē interdū antecedit. id enī pleriq; atrabile consistit. Et Lyſandro Lacedęmonio p̄xime ai. obitū genus id vlcerū emerſit. Adde Aiacē, & Bellerophonē, quorum alter penit⁹ ad insaniā prorupit, alter loca p̄ſequēbat. Vnde illud Homeri:

Ast

„ **A**lt hic quando etiam grauior
Dñs omnibus errat.

„ In campos solus latos, inque a-
uia rura.

„ Ipse suum cor edens, hominum
vestigia vitans.

Quinetiam plerisque alios ex he-
roum ordine morbo eodē labo-
rasse compertum est. Annis ve-
ro posterioribus Empedoclem,
Socratē, Platonē, & alios cōplu-
res viros insignes hoc fuisse ha-
bitu nouimus, atq; et partē ordi-
nis poetarum ampliorem. Nam

B & multos id gen⁹ hominū mor-
bi ob eiusmodi habitum corpo-
ris exercent, & aliqui suapte na-
tura in eos ipsos affectus perspi-
cuae vergūt: omnes tñ ferē, vt di-
ctū iā est, natura huiusmodi ex-
nitere. Ergo causam primū exē-
plo haud sanē incommodo vini
capiemus. Vinum enim immo-
dicū tales maxime homines red-
dere videtur, quales melanco-
licos esse affirmam⁹, moresq; va-
rios id condit, cū bibitur, vt ira-
cūdos, humanos, misericordes,

C audaces: quorum nihil mel, aut
aqua, aut lac, aut eiusmodi ali-
quid efficere potest. Intelligi pla-
nē, q̃ varios reddat homines li-
cet, si quis potantes ipsum ani-
maduertat, vt gradatī euariat.
Vbi. n. vinum hōsem frigētem,
tacitū nūq; a sobrietate accepit
paulo liberaliori poculo refouet
excitatq; ad verba: tum largiori
potu verborum vberē, eloquen-
tem, fidētemq; reddit: post hac
processu potandi ampliori, au-

dacem, propēsumq; facit ad apē-
dum: deinde plenius amplifica-
to, in contumeliam, & petulan-
tiam vertit: mox ad insaniā pro-
pēmodum accendit: postremo,
nimio ex potu reuoluit, stultitū
agit in modum eorū, qui a pue-
ris morbo laborāt comitiali, aut
et eorū, qui vitis atrax bilis ma-
iorem in modū continentur. Igi-
tur vt homo idem inter biben-
dum morib⁹ immutatur variis,
viniq; mensura quadam idē cre-
bro a se discrepat, ita sunt q̃ sin-
gulis morū generibus adeo in-
ualuerint, vt aliorum nequeat
commutari, qualis enim vinolē-
tus hic est, talis quisquam alius
factus a natura est, (f. ali⁹) loquax,
alius mente commotus, alius la-
chrymabundus: nam tales vi-
num quoq; informat. Ex quo il-
lud Homeri:

Me victum Baccho lachrymas
effundere dicunt.

Quippe misericordes interdum
redduntur, & alias efferi, alias ta-
citur. Sunt enim qui rursus ta-
ceant, & maxime qui ex melan-
cholicis mente feruē summoti,
cogitabundi esse soliti sunt.
Quinetiam ad amandū propen-
siores vinum facere idoneū est.
indiciū, q̃ saepe qui potat, vel
osculari eos adducitur, quibus
nemo sobrius dare osculū velit,
vel quia deformes sunt, vel quia
etate prouecti: vinum tñ nō idē
go hæc augeat tempore, sed bre-
ui. Natura sanē dum vita eduret
assiduū incrementis amplificat.

Alī

Problematum

G Alij nāq audaces, & temerarij, alij raciturni, alij misericordes, alij timidi per naturā & inlitiutur, & augent. quas ob res eandē esse causam constat, qua vel vinū, vel natura mores cuiq; seminare possit, & augere: confici nā que in dies vi caloris omnia folent. Habitui igit, naturāq; atra bilis flatus cieri datum est. Quo circa vitia corporis, quā flatum prae se ferunt illūq; dolores atra bili Medici tribuunt: & vinum vere flatus mouere nimirū pōt.

H quā ob rē similē ambo istae foruntur naturā, atra bilis, & vinū. Cōstat vinū eā habere vim ē spuma, quā excitat. oleum. n. quamuis calidū, nihil spumat: vinū large, ampliusq; nigrum, q̄ alibi, quia calidi⁹, & corpulētius est. Vnde fit, vt cupiditatē Veneris accēdere vinum possit quare non inepte Venerē iunctā Baccho autumant. Et melācholicū quoq; magna ex parte libidine affluētius concitant: concubitus. n. flatus copia agit. cuius indicium, q̄ penis ex paruo citissime in molē augēscit insignē. nisi enim flatus, non ita extumescere potest. atq; ē prius, q̄ temp⁹ promendi teminis sit, voluptas quaedam gestieos pueris adhuc oritur, cū iā puli propinqui testiculos per libidinē pruriūt: q̄ Libidipsum fit, quia flatus per meat⁹ trāsit, quā postea humor perfertur. Et teminis quoq; i cōcumbendū profusione, eiectionemq; a spiritu impellente fieri perspicuū est. igit vel in esculentis, vel potulentis ordinemericō calibidinē mouent, quā locum genitalem flatu implēt. Ex quo fit ē, vt vinū atrī coloris talem hoīem reddat, qualis melancholicus flatulentus est. quod late in nonnullis patefcit: sunt. n. magna ex parte duri, venisq; timidi, quibus atra bilis redūdat. cuius. ianē causa est, non sanguinis, ed flatus copia. Sed cur non oibus melancholicis, aut fuscis, colore inuecta duritas est, sed hīs tm, quibus vitium amplius inualuerit, alia ratio est. Nunc de eo, qđ p̄cipio explicare malumus, agendū est. Humoris id genus, quā atrā bilē vocamus. prius se se cōstāt, naturāq; vniuersi corporis iter mīcet, cōfunditq;. Temperamentū. n. oē calidi, & frigidi est: quippe cū ex his duobus natura & seruet, & cōstet. Quā ob rē atra ē bilis & calidissima, & frigidissima reddi pōt. pati nāq; istae ambo eadē aptissima suapte natura ē. vt ē aqua, tametsi frigida est, tñ si factis concalefacta est, velut q̄ feruet, calidior, q̄ flamma ipsa sentitur. & lapis quoq; & ferrum ignita carbōe calidiora euadūt, q̄ quidā natura frigida esse nullū dubiū ē. Sed de his dictū planius est, vbi de ignis natura, & opa docuimus. At aut bilis non per summa, sed natura penitus frigida oīno ita se hēt, vt dictū iam est. si modū excedit, hoīem facit attronitum, aut obtorquentem,

Atem, aut anxiorum, aut formidolosum: sed si admodum incalescit, securitatem animi, cunctileneque parit, & mentis alienationem, & vicerum eruptionem, & alia pleraque generis eiusdem. Parti igitur horum maxime victu quotidiano redundans mores nihilo immutat, sed morbum melancholicum tantummodo creatat quibus habitu naturali constiterit, mox his multa, & varia morum genera exoriuntur, prout si alius aliam habitus intemperie fortitus est. Exempli gratia, **B** in quibus multa & frigida bilis est atra, hi stolidi sunt, & ignavi: in quibus permulta & calida, non perciti, & ingeniosi, anasii, propensi ad omnem exandescenciam, & cupiditatem, nonnulli et loquaciores. Multi et propterea quod ille calor sedis mentis in vicino est, morbis vesaniz implicantur, aut institu lymphatico inferuescunt ex quo Sibillae efficiuntur, & Bacchae, & oes, qui diuino spiraculo instigari credunt, cum si id non morbo, sed naturali intemperie accidit. Maracus cuius Syracusanus poeta est prestantior erat, dum mente alienaret. At quibus minus ille calor remissus ad mediocritatem sit, non prorsus melancholici quidem, sed longe prudentiores. & quanquam aliqua in parte minus excedant, multis tamen in rebus ceteris sunt omnibus prestantiores, alii in studiis literarum, alii in artibus, alii in republica. Magnum est ad subeunda pericula discrimen hic habitus affert: quippe cum multi

metu varie moueantur, ob eam rem, quod ita a se ipsi differunt, prout incidunt, ut vices eius habitus gererent. habitus enim melancholicus, ut morbos varios creat, ita etiam ipse iniquabilis est: quippe qui alias frigidus in modum aquae, alias calidus sit. Quam ob rem cum formidolosum quicquam denuntiatur est, si habitus iusto frigidior sit, timidum reddet etiam non metui aditum patrefacit, & metus ipse refrigerat, ut ex his constat, qui metu percussi obremiscent. Sed si amplius caleat, metus inuectus ad mediocritatem reducet, temperabit, intrepidumque proinde hominem seruabit. Quin etiam cum sponte molestus animus tabescit, quod frequenter visum euenit, ratio perquam similis est. Fit enim saepe numero, ut angamur, & animo succumbamus: sed cur ita nullam reddere causam habemus. alias contra, ut securitate animi gestiamus: sed quam ob rem, minime constat. Affectus igitur tam isti, quam illi superius explicati, paulisper quidem consistere in omnibus solent. oes enim aliquid illius materiae, facultatisque sibi intermixtum proculdubio continent: sed quibus aliter, ampliterque constiterint, non iam morum qualitate quadam notescunt, & nominantur, ut non spe inter se distant, non quia faciem habent, sed quia faciem tale, iam pulchram, aliam turpem, & qui nihil superuacui gerunt, non ita sunt formatae: sic et qui leuiter habitu illo constant, non medium tenent: qui plene, non iam

Problematum

Gñ iā dissimiles, multitudini euadunt. Nam si oīa ino merus bilis atra habitus sit, melancholicos admodū eē nēcessum est: sin autē quendam in modum tēpere tur, egregiū, singularesq; sstituūtur. In tñ si parū suae valetudini cōsulūt, facile in vitia bilis atra labuntur, alij parte alia sui corporis nāq; in morbū comitalem incidūt, alij attoniti sūt, alij vehemētissime anxij, aut formidolosi redduntur, alij maiore in modum sibi confidunt, & sperant: quod ēt Archelao regi Macedoniae vsu euenisse accepim⁹. Causam vero tā variae potestatis ipse habitus dat, si prout frigidus, calidusve constiterit. Nam si vltra modum frigidus sit, molestiae, anxietatesq; spōte sine vlla ratione nascētur: ex quo mortem laqueo sibi consciscunt, maxime quidem iuniores, interdū tñ & seniores. Multi etiam vino lenti sese interimunt. Nonnulli vero ex melancholicis, vbi abūde potarunt, dolent, & alio vehementer succumbunt: calor etenim naturalis à calore vini extinguītur. calor autē qui eam continet sedem, qua speramus, & sapim⁹, facit vt securo atq; simus: qua de causa omnes ad vinolentiam vsque prompto animo bibimus. Oēs animi spe bona vini copia afficit, quemadmodū iuuentus adolefcēculos. Senectus. n. parū sperare potest, iuuentus spe plena est. Non desunt, quos angor inter potandū eadem illa de causa comprehendat, qua etiā post potum nonnullos occupat. Quibus igitur calore nativo emarcescente oritur ægritudo, h sibi laqueum potius petunt. quare iuuenes potius, q̃ senes laqueo se interimunt: alteris. n. calor p̃ gratem marcescit, quod naturae agitur ordine: alteris per vim ipsius affectus, quod contra naturam est. Quibus autē calor extinctus subito est, h̃ repēte se interficiūt, vt omnes mirentur, eo q̃ nullū indicium praecesserit. Cum igitur atra bilis perfriget (vt dictū est) varias animi molestias, anxietatesq; gignit: calidior autem cū est, securitatem, & latinitiam praestat. quocirca pueri latiores, senes tristiores esse consueuerunt: alteri enim calidi, alteri frigidi sunt. quippe cū non nisi refrigeratio quēdam sit ipsa senect⁹. Accidit vero vt calor subito caussis quoq; externis extinguatur, quemadmodū quae praeter suā naturam candent, ceu carbones aqua superinfusa extinguuntur. Vnde fit ēt, vt sedata ebrietate nonnulli seiplos enecent. calor enim ex vino adiectus est, quo extincto, vsu euenit illa pernitiosa affectio. Et post coitum quoque venereum animo plerique oēs succūbunt, reddunturq; tristiores. qui tñ copiam excrementi suo cum semine effuderint, h̃ latiores, hilariioresq; euadunt: quippe qui sic excremento, & flatu, atq; calore nimio leuētur. ceteros tristiores, demissioresq; saepe

- A** sepe venus reliquit, eo qd parti
necessaria aliquo subtracto re-
frigerantur: quod humoris eius
paucitate, qui effluerit, patet.
Summā igitur rationū colliga-
mus. Homines melancholici va-
ri, inæqualesq; propterea sunt,
quia vis atræ bilis varia, & in-
æqualis est: quippe quæ velle-
menter, tum frigida, tum calida
reddi eadem possit. & qm vim
eandē morum obtinet institue-
dorum, (morca. n. calidum con-
dit, & frigidum osium maxime)
quæ nostro in corpore habent
idecirco nos morum qualitate af-
ficat quadam, informatq; ut vi-
num, quod prout pl⁹, minus ve-
corpori intermixtū, infusumq;
est, varios reddit. flatusosum aut
vtrunq; est, & vinum, & atra bi-
lis: cuius ratio sit, ut portio quo-
que aliqua temperata illius in-
quabilis ordinis habeatur, fla-
tusq; modo quodam acquirat
integre, habitusq; respondere ca-
lidior, frigidiorq; possit: ut exu-
perantiam qualitatis, hinc effici-
tur porro, ut melancholici oēs
non per morbum, sed per natu-
ram, sint ingenio singulari.
- 2** Cur per aliquas scientias ha-
bitum nos habere censeamus, p
aliquas non? An habitum non
nisi p eas qm adipisci putamur,
quibus vim inveniendi acquiri-
mus: inuentio. n. ex habitu est.
- 3** Cur osium animantium homo
prudentissim⁹ est? Vtrum quia
capite minimo est, s. ad sui cor-
poris proportionē. An quia va-

rie minimo est. ob id enim ipm D
capitis quoq; minutio accidit,
& iter homines ipsos, qui inno-
ri sunt capite, prudentiores na-
scuntur, qd qui sunt grandiori.

Cur seniores amplius mente 4
valeamus, iuniores ocys disci-
mus? Quia natura parens, & au-
thor osium instrumenta nobis
duo inferuit, quorum opera in-
strumentis extraneis vti valere,
mus: manum, inquam, corpori
dedit, animo mentem. est. n. mēs
quoq; rebus à natura nobis im-
peritis annumeranda, vicem fa-
ne gerens instrumenti. Cæteræ
oēs scientiæ, artesq; nostra ope-
ra sunt: mentem ipsam opus esse
naturæ fatendum est. Vt igitur
manu non iam inde ab ortu na-
turæ vti possim⁹, sed cum eam
natura absoluit, perfecitq; (pro-
cedente nanq; ætate, manus suū
opus maxime efficere potest) ita
etiam mēs, quæ res naturalis est,
nō protinus, sed in senectute ma-
xime nobis contingit, atq; tunc
potissimū consumatur, atq; ab-
soluitur, nisi detrimento aliquo F
lacerata, læsata sit, quemadmodū
cætera quoq; opera naturæ. mēs
vero posterior, qm manū facul-
tas accedit: qm instrumenta etiā
mentis posteriora sunt, qm in-
nū instrumenta: est. n. mentis
instrumentum scientia: menti
nanq; utilis scientia est, ut tibi-
cini tibia. Manuum instrumen-
ta res plerq; naturales sunt: na-
tura autem ipsa, eiusq; res om-
nes priores sunt, qd scientia. Quo-
rum

Problematum

Grum autem instrumenta priora sunt, facultates quoque eorundem prius contingere congruum est: his enim crebro videntes, conficere habitum solemus. & ista sic reci procantur, ut quam vicem hæc inter se gerunt, quorum instrumenta sunt, eandem instrumenta quoque ipsa inter se habeant, viciis quoque quam instrumenta inter se, eandem illa, quorum sunt instrumenta. Mens igitur ea de causa nobis senioribus potius continetur: dicimus autem ocyus iuniores, quia rem ferme nullam teneamus, cum enim res plerasque scimus, non æque præterea capere alias possumus. quomodo etiam meminisse melius ea valemus, quæ mane primum percipimus: deinde procedente die memoria habetur, quoniam multa iam perreptauiamus.

Hres, quia rem ferme nullam teneamus, cum enim res plerasque scimus, non æque præterea capere alias possumus. quomodo etiam meminisse melius ea valemus, quæ mane primum percipimus: deinde procedente die memoria habetur, quoniam multa iam perreptauiamus.

5 Cur homini potius, quam cuique ex cæteris animantibus credendum est? Vtrum, ut Plato Neocli respondit, quia homo solus omnium animantium nouit enumerare. An quia solus Deos veneratur, & colit. An quia omnium maxime vim habet imitandi: hinc enim discere tam multa & varia potest.

6 Cur nihil in eo delectamur, quam triangulum duobus rectis partibus angulos internos vel habere spectamus, vel habiturum speramus: neque aliquo generis eiusdem, nisi forte in speculatione ipsa delectandum sit hæc tamen æquo modo iucunda sine sit, etiam si

tribus rectis, aut etiam pluribus pares angulos habeat: sed nimirum tunc delectari est, cum aut ludis Olympiæ nos vicisse meminimus, aut apud Salamina navalium pugna hostes superasse, aut tale quid futurum speramus, non cum his ipsis contraria expectamus? An in rebus istiusmodi delectemur, quod vel fuerit, vel sit consilio nostro, aut omnino humano, & opera. Quæ autem natura lege incommutabili ita esse voluerat, hæc suæ rationis contemplatione nos alliciunt, & oblectant. sed cum rerum gestarum perquam aduersa ratio sit, efficitur porro, ut quæ inde profecta sunt, in parte lætabilia, in parte tristitia veniant. Omnia autem lætitiæ, tristitiæve ratione, aut vitamus, aut persequimur.

Cur medicus ad sanitatem velque tantummodo suam operam præstat? Primum enim corpus extenuat, dehinc siccatur, tum sanitatem inducit, posthac nil ulterius agit. Vtrum quod fieri non potest, ut ex sanitate aliud quicquam efficiatur. An si quid fieri possit, ad aliam spectet scientiam, afferens præterea ex sanitate aliquid licet. Ergo si oia fieri, vel ex contrariis, vel ex medijs soleant, constat ut illud egrotet, quod vel siccum, vel humidius, vel tale aliquod est. igitur ex nimis frigido in minus frigidum, & postremo in iustam vicem caloris, vel siccitatis, vel humoris medicus adducit, transferens se ex contrariis, aut

A aut medijs, dum ad eū deueniat habitum, qui sanitati accommo-
datus est: ex quo quidem nihil
ē natura fert, nisi quid mediū.
Ergo aliquid præterea facere po-
test: vt enim eatenus venit, sic re-
trorsum abire potest. Sed ars nō
istuc proficetur: semper. n. quod
melius ē, id artis ratio & spectat
& facit. itaq; nec vlla alia, nec ip-
sa medendi ratio de sanitate ge-
quam aliud faciet, cū vel nihil
est ei necesse sit, vel rei destinan-
da contrarium, quādoquidem
eadē est scientia contrariorum.
Itaq; vel inmedicandi rōne ni-
hil est, quod contrarium faciat.
Nec vero vlla ars alia est, quæ ex
hoc quicquam faciat, nisi veluti
ex parte, quemadmodum suen-
di ratio ex profcisso calceū red-
dit. fieri namq; bifariam aliquid
ex aliquo ita potest, vt vel cū
illud componitur, vel cum hoc
destruitur, consistat.

8 Cur hominem philosophum
differre ab oratore putam? An
quia philosophus in rerum spe-
ciminibus agitandis, exquiren-
diq; suum studium posuit: ora-
tor his rebus versatur, quæ con-
sortes illorum speciminū sunt.
verbi causa, alter quid iniustitia
sit nouit, alter quis iniustus est:
& alter quid tenor tyrannidis
sit, cognitum habet, alter qualis
ipse tyrannus sit.

9 Cur genus id hominū, quod
Dionysiacos rechinatas, id est ar-
tifices bacchanales, aut histrio-
nes appellamus, improbis esse

monib; magna ex parte consue-
uerūt. An quia minime sese stu-
dio sapientie dedunt, eo q; in
artibus necessarijs magnam q̄ta-
tis suæ partem consumunt, vti
tamq; plurimū traducunt inco-
tinentem, partim etiam cum in-
opia, quod quidem vtrunq; vbi-
na & gignit, & auget.

Cur veteres præmia certami-
nibus corporum posuerunt, sa-
pientie null? quicquam statue-
rit? An quia iudices, quod ad in-
genium attinet, vel præstantio-
res, vel nihilo deteriores nimirū
esse hīs debent, qui inter se cer-
tant. Quod si homines sapientia
excellentiores certare deberent,
præponereturq; præmium, arbi-
tris sanē sibi carerent: at vero in
certaminibus gymnicijs quisq;
suo tantum aspectu iudicare in-
tegre potest. Item author ille
miorum tale suis hominib; cer-
tamen proponere noluit, vnde
inimicitie, seditionesq; maxime
exorirentur. homines. n. cum in
re sui corporis aliqua improba-
tur, non moleste omnino ferūt,
neq; hīs infestū reddūt, qui ita
iudicant. at si stolidiores iudi-
cati sunt, iudicibus admodū ip-
sis succensent, atq; vehementer
indignis ferunt: quæ quidem res
sediciosa, & stolidā est. Ad hæc,
præmium præstantius esse suo
certamine decet: itaq; certami-
num gymnycorum præmiū op-
tatiū & præstantius, q̄ ipsa o-
certatio est: prudentia vero q̄ntū
præmiū præstantius esse possit.

Cur

Problematum

- 11** Cur homo maxime aliud intelligat, aliud faciat? An quia contrariorum eadē scientia est. An quia mentis officium plura contingit, appetitus in vnum tantū modo profluit. atqui homo mente magna ex parte viuit & ratio nebestiz appetitu, ira, cupiditateq; ducuntur.
- 12** Cur nonnulli pecunias acquirere, non impendere consueverunt? Vtrum q; suis moribus uiuunt. An oblectamine, quod in spe positum est, alliciuntur.
- 13** Quam ob causam qui graui-
H ter, & suauissime dormiunt, nihil somniant? An quia & sensus, & intelligentia hominis tūc suo fungi officio potest, cum animus tranquillatur, & requiescit: quāquidem requie, vel ipsa sciendi ratio constare videtur, quippe quæ animū sistat, atq; ex temeraria agitatione in tranquillitatem adducat. cum enim animus mouetur, vagaturq; fieri nō potest, ut aliquid vel sentiantur, vel intelligatur. Ex quo fit etiam, ut amentes sint pueri, & ebrī, & insani: facit etenim calor, qui nimis in his est, ut motu plurimo, vehementissimoq; inquietentur: quo motu deficiente, prudentiores esse incipiunt. cum enim vis illa intelligendi sedata est, facilius sistitur, rerumq; rationibus adfistit. Et quidē qui inter dormiendum somniant, non alia de causa videre sibi illa videntur, q̄ intelligentia constante, requiescēteq; quod quidem somno cōtin-
- git leuiori. iactat. n. animus non-
K ster maxime in somnis, calore s. qui vndiq; in partem se colligit interiore: atq; ita efficitur, ut plurima vehementissimaq; illa obstante iactatione, nullū interuenire somnium possit. Nec putandū, ut animus tunc conquiescat, & per se maxime sit, cū nullū somnium trahitur, ut multitudinis opinio est. sed contra omnino incidit, ut qui in motu plurimo est, nec paulisper quiescit, hic intelligere nequeat. Plurimus autē motus cum suauissime quis obdormiscit, merito propterea est, q; tunc maxime larga caloris copia in partem contrahitur interiore. Animū vero concitatum non solum inter vigilandum, sed ne per quietē quidem intelligere posse, argumentum illud etiam est, q; i somnis, quos cibo ingestis primos agim⁹, nulla facultas vidēdi somnī datur, cum maxime accidit, ut animus propter cibum ingestū concitetur: somniū vero ipsum occurrat, cum cogitantibus nobis, & ante oculos rem ponentibus somnus accedit. Quapropter ea maxime somniamus, q̄ agimus, aut acturi sumus, aut volumus. de his enim maxime cogitationes, imaginationesq; obueniūt. & qui instructi virtutibus sunt, meliora somnia vident, quod ēt vigilantes meliora animaduertūt: qui deterius vel animo, vel corpore sunt affecti, deteriora concipiunt, quippe cum etiam affectio

Sectio Vigesima prima 89

A affectio corporis faciat ad somni visionē. hōs. n. morbo laborātis proposita quoq; animi vi-
tiosa sunt, atq; ēt propter corpo-
ris perturbationē animus quie-
scere nequit. Melancholici idcir-
co in somnis crebro excitari con-
sueverunt, q; calore largiore vr-
gente, animus moueri a quo am-
plius cogitur: q; cum motus ve-
hementior sit, merito dormire
minime possunt.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO TRIGESIMA PRIMA.

*Horum, quae ad oculos pertinent:
cuius quaestiones. 30.*

- 1** **V**r oculo pfricato ster-
nutare cessamus? An
ob eam rē humoris re-
spiratio moueatur. la-
chrymam. n. oculus pfricatus
emittit: lternutamētū humoris
copia excitatur. An quia pl⁹ ca-
loris min⁹ corrūpit, absumitq;
Oculus autem pfricatus plus
caloris sibi acquirit, q; nares cō-
tineat: quam ob rē etiam si quis
nasum pfricuērit, ipsum lter-
nutamentum defisset.
- 2** **C**ur vno oculo exquisiti⁹ cer-
nitur, q; duobus? An quia plu-
res motus duobus, q; vno exci-
tantur: quemadmodum oculis
peruersis multiplici agitari mo-
tum certū est. ergo duorū vnus
motus nō est, vnus vnus & sim-
plex est, itaq; efficit, vt exquisi-

tus vno, q; duobus cernatur. **D**
Cur homines irati oculis ma-
xime erubescunt, pudefacti auri-
bus? An qm oculi refrigerantur
eorum, quos puduit. pudor. n.
in oculis est, nec respicere valēt,
quos pudor tenet. & timor quo
que refrigeratio loci eiusdem est.
calor autē in partem transir ad-
uersam, quae posterior est: aures
vero satis ex aduerso positae sūt:
itaq; pudor maxime erubescūt.
Ira porro praesidium in eam
partē tanquā violatā transmit-
tit, quae & sensu, & motu facili⁹
est: nam & in metuendo calor eā
ipsam maxime deserit.

Cur altero oculo apprehēso, 4
alter constantius cernat? An qd
oculorū initia ex eodem depen-
dent. cū igitur alter mouetur, cō-
mune quoq; illud mouet initium,
quo mouente, alter etiā oculus
moueat necesse est. quam ob rē
altero apprehēso, vis illa cōis
tota alterū mouebit: itaq; pleni⁹
contendere poterit.

Quam ob causam qui oeci ab s-
ortu naturae sunt, calui nunquā
efficiant? An quia humor cum f-
redundat in capite, oculos vehē-
menter infestat. quia de causa, q-
bus fluxiones oculos vrget, ve-
nas tēporum ferro candente Me-
dici tangunt, quo humoris loca
mina obcauent, atq; spissescant,
& caput quoq; dissecta cute, ob
scalpere cōsueuerunt. Cū igit hu-
mor excresecens, vacansq; in ca-
pite oculis detrimento sit, fieri
potest, vt minus humoris in cal-
Extra ord. Arist. M ua-

Problematum

- G** uaria ob id ipsum cōsistat, quia magna parte lapsus i oculos est: & cum excrementis humorum, materijs inuicem capillus proueniat, (quæ quidem in capite eorum ab ortu naturæ large redundant) merito nunquam isti calui efficiuntur.
- 6** Cur hostes, qui oculis promentionioribus sunt, magis a fumo infestantur? An quia fumus citisime oculis procedentibus scurrit.
- 7** Quam ob causam vtrumque aspectum simul diuertere dextro, sinistroque versus, & ad nares demittere, atque et alterum dextrorsus, sinistrorsusque deducere possumus: vtrumque vero seorsum, alterum sinistrorsus: alterum dextrorsus simul distrahare nunquam possumus? Quinetiam deorsum, sursumque haudquaquam ita conuertere licet, quamuis facultas simul dimittendi in idem des, ut dictum est. An propterea, quod quæ duplex aspectus sit, ex eadem tamen origine, æquo modo nexus, aptusque dependet. Vbi autem ita est, quoties alterum extremum mouetur, reliquum consequatur eodem necesse sit: alterius enim extremi principium extremum reliquum est. Quod si res vna simul, ac eodem in tempore nunquam in partes aduersas moueri queat, nec aspectus ita moueri poterit: quippe cum ita committatur, ut extrema partes moueant aduersas, siquidem alter sursum, alter deorsum mouebitur, initiumque se, qui vtrumque necesse sit, quod impossibile est. Oculorum vero limitas euenit, quia globi continentur principio, quo & sursum, & deorsum, & latera versus lubrico sese vertere possint. Cum igitur ita possint, ut situ inuicem simili respondeant, atque medium teneant, mouendi sese sursum, deorsum, laterisque versus, eodemque in puncto sibi pupillam habeant, tunc situ integerrime cōstant, præcipueque mobiles circumagunt. At qui eodem in puncto pupillas continent, limi quidem non sunt, discrepare quædam inter se possunt: & alius parte alba retracta, nigræ nonnihil occultitur modo eorum quæ sternutaturi sunt: alius in angulum exteriorem nigra conuellit, ut furiosus: alius in interiorem mares versus incumbit, ut tragicis, laruis, hominibusque acerbis, seuerisque sunt. n. contuitu graui, cogitabundisque. Quoties vero situ dissimili globi possint, sed puncto eodem radios profluunt, aut situs similis est, sed punctum non idem, limis oculis hostem esse necesse est. itaque hic suspicit, & oculos contra hit: globum. n. eundem in habitum collocare conatur, atque alterum firmum continet, alterum agitat. Haud enim fieri potest, quin limus sit, qui non eodem de puncto radios depremat, quippe quod dimotum contuendi principium habeat, perinde ille, cui res vna geminari oculo suppresso videtur. Ergo si oculi sursum dimotus est, terminus inspiciendi deorsum

Sectio Trigesima prima 90

A orsum est: sed si oculus lapsus de orsum est, terminus sursum habet. Oculo tñ vno situ suo dimoto moueri quidē res visa sursum, deorsumve ob idipsum videt, quia pupilla ita se mouet: sed geminari haud vnquā videri pōt, nisi duplex cōspectus sit, perueraturq; ratio videndi. ita sit, vt strabonib⁹ res eadē geminari videatur. causam situs hēt, eo s. q oculus non suo medio nexus, locatusq; est.

B Quam ob rem qui cognomē

B luscioſi habuerunt, literas minus scribere consueuerunt: mirū enim vt qui obtulis sunt oculis, rem faciāt, quā eorum facere interest, qui acumine valeant oculorū. Vtrum quia proxime posita magna esse videntur: illi autē oculis proxime admotis scribere solent. An quia contractis palpebris scribant: sit. n. per imbecillitatē, vt si laxatis, diductisq; oculis scribant, aspectus distractus, passusq; hebetescat: si adductis & coniuuentibus, vniuersum deprōptus acutius videat.

C Quod tñ angulum iformat exiguum, efficit necessario, vt exiguae literae scribantur.

9 Cur nonnulli post lippitudinē acutius videant? An quia purificati oculi sunt. sit. n. saepe, vt exterior densitas pupillae acie arceat: q; lachryma emissā laxat, atq; resoluit. quā ob rem, p sunt interdū q; mordēt, lachrymam euocāt, vt cepe: ob sunt q; tñmo do asiccant, vt origanum.

Cur vno videre oculo impatibilis sit? An quia minus aſo, D qui ita cernit, afficit: quo sit, vt minus affectionis contrahatur.

Cur distracta conspectui societate, res vna geminari videatur? An, ppter ea q; oculi vtriusque radius non ad punctū idem deuenit: ergo qd' bis noster alius inspexit, inde geminum se inspexisse existimat. Proximum euenit, cum digitos mutatis vicib⁹ implicamus, itaq; aliquid tangimus: duo nanq; sentimus, eo q; vnum bis tangimus.

E Cur sensus dextri nihilo finistris pstantiores sint, cū in ceteris oibus si extra finistris commodiora habeamus? Vtrum ex consuetudine ita fiat. statim. n. cū nati sumus, vtrunq; sensum exercere incipimus. Pars autem dextra exercitatione insuescere, intus frugē euadere meliorē vti: effici nanq; vtrinq; dextri per consuetudinem possunt. An q; sentire effici est. pars autē dextra praestantior propterea est, q; efficiacior: & affici peritacior, q; F sinistra est.

13 Cur in ceteris dextra suis finistris pstantiora sunt, sensus nullus dexter suo sinistro interest? An quia parte sentiēdi vtraque pariter vti a prio natali die consuecimus. Adde tamen q; ratio sentiēdi affectio quēdam est: dextrarum autem partium differentia in efficiendo, non patiēdo sita est.

Cur exercitatio corporis incō-

M q; ino-

Problematum

Gmoda oculorum acumini est? An quia exercitatio sanguinem efficiat sicciorē, sicut ē reliquū corpus. siccitas autē totam cutē indurat, ergo vel eā, qua pupilla integitur. Quapropter hofes natū iam grandes obtusius vident: oculi namq; senum tunica dura, simulq; rugosa teguntur: itaq; vis illa conspiciendi coope- ritur, & delitescit.

35 Cur homines luscī cognomi-
nati, qui obtuse vident, literas
scribere minutissimas possint,
Hcū rem minutam perspicere illi
valeant, qui acumine oculorū
præstant? An q̃a conspectu sunt
imbecilli, palpebras contrahant
in angustū. Cum. n. radius pro-
fluat vniuersus, acutius explora-
re potest: contra laxo, diductoq;
oculo, diffunditur, ob eamq; rē
hebetasct. Ergo imbecillitas fa-
cit, vt palpebras contrahant in
angustum. q̃ cū ex angusto l-
spiciant, exiguam magnitudinē
videant, quantaq; vident, tanta
Iperferant necesse est.

36 Sed cur si dem illi contractis
palpebris videant? An propter
sui conspectus imbecillitatem.
Vt. n. manū reb⁹ sepositis admo-
uent, sic palpebras iuxta positis
perinde quasi manum adficiūt.
quod sanē faciunt, vt radius per
locum sese depromens angustio-
rem, congestior profluat, ne pro-
tinus ex patulo proficiscens di-
strahatur. videt autē is acutius,
qui frēquentior, collectiorque
prodierit.

Cur non res vna geminari vi 17
deī, cū in lat⁹ oculum verūm? **K**
An quia conspiciendi primor-
dium e. dem item f linea litum
est. tunc. n. res geminari vī, cum
illud mutātū sursum, deorsumve
est. in latus vero nil refert, nisi
vna etiam sursum moueat.

Cur in ratione videndi tantū 18
fieri possit, vt res vna geminari
videatur, si quo. Jammodo inui-
cem oculi locētur: in cæteris sen-
tiendi generibus fieri idētidem
nequeat. An etiam in ratione tā
gendi, cum digitos mutatis vici-
bus implicauim⁹, sit vt res vna
duz sentiat. in cæteris hoc idē
fieri nequit, quia cætera mēbra,
quibus sensio administratur, ne-
que foras versus deducta, neque
bina tā inter se apta, colligataq;
suo fungunt officio. Fit ita in ra-
tione videndi, eadem de causa,
qua in tangendo perplexis, vt
dictum est, digitis. tactus. n. vi-
sum æmulatur, & sequitur.

Cur oculus sinister nihilo im 19
becillior est, sed æquo modo, at- **M**
que dexter videre potest, cū re-
liquæ corporis partes omnes si-
niſtræ inuolidiores, q̃ dextræ
sint? An quia pars dextra in eo
discrepat a sinistra, q̃ efficacior
est, non in eo, q̃ affici aptior. Vi-
dendi autem vires non vt affice-
rent, sed vt afficerentur compa-
ratur a natura est.

Quā ob causam cum cæteris 20
intuimur res, conspectus noster
fatisct, atq; deterior reddit: cū
ad virides, & herbefcentes inspi-
cimus,

Sectio Trigesima prima 91

A cim⁹, vt olera, ceteraq; his similia, recreat, meliorq; euadit. An conspectum in alba, nigrave intendere minime possumus, propterea q; vtrunq; id genus coloris videndi viribus officit: colores aut illi, quibus oculi acquiescunt, mediū albi, nigrive obtrinent: itaq; aspectus cū mediocri leniq; obuiū afficiat, nihil debilitat, immo vero corroborat, atq; reficit. Et forsan quēadmodum cū corpora nostra vehementer laborant, deterius hñt, cū me-

B diocriter, optime afficiunt: ita et oculi, cum ad res solidas contendunt, laborant, lassanturq; cum ad humidās, mollesq;, q; nihil sibi obstat, passim oberrant, & licentia perliquesunt: cum ad virides, q; istæ vt solidæ mediocriter sunt, ita satis humoris continent, neq; vllō detrimento afficiuntur, & ad immorandū in hisce amplius innitunt, eo q; coloris huiusmodi habitus modice se conspectui offert.

21 Cur cetera meli⁹ vtroq; oculi lo cernimus, rectā versum virgulam vni literis admouētes inspicimus exquisitius? An quia radij oculi vtriusq; non sine perturbatione in idē cōcidūt, vt aures conspiciēdi rōnum affirmant: itaq; cum vno inspicim⁹, ad rectū conspectū, tanquā regulam meli⁹ quod rectū est, deprehendere, iudicareq; habemus.

22 Cur sumus oculos potius infestati? An quia infirmissimi sunt: infirmissima namq; oīa, quę cor-

pori interfecta occulunt. Idcirco, **D** q; acētū, & quodq; acre carnem non exteriorē, sed interiorem demordet. An quia laxiores, referriq; meatibus sunt. conspect⁹. n. per quosdam meatus protrudūt, & excidūt. itaq; qd his modicissimū est, ceteris corporis partibus obuiū subire densiora non pōt, sed perreptat, & decidit. æquo modo & cepē, & q̄cum que talia oculos mordent. Oculū osū maxime humorū id facit, quia tenuissimū est, ob eamq; rē meatibus se expedire insinuat: **B** acētū reliquis partib⁹ corporis pro medicamento est.

Cur oculus solus omnīū mē. **23** brorū non rigeat, cū infirmissimus sit? An quia optimus est, nec carnis quicquam in se continet, quod autē tale est, securū manere a frigore pōt. Haud. n. audiendi sunt illi, qui ppter ea rigere oculos negant, quia vis illa conspiciēdi ignis est. non. n. talis oculū lo ignis est, vt calefacere valeat.

Cur lachrymæ, quas morren **24** do emittimus, calidæ sunt: quas oculis laborādo, frigidæ? An quia frigidū, quod incoctū, crudūq; est: calidū, quod concoctū. Langorē autē oēm ex cruditate proficisci nullū dubiū est. q; cum lachryma cruda eorum sit, qui valetudine oculorum laborant, nō immerito frigida est. Hinc Medici sudorem frigidū argumentū grauis esse morbi existimāt: calidum contra decretorium esse, & salutarē. cum. n. vacās ma-

M iij. teria

Problematum

Gteria multa est, satis a calore interiori concoqui minime potest, itaque frigida esse necesse est. cum pauca est, plene a calore victa concoquitur: morbos autem copia vacatius materiae confici certum est.

25 Quare cum partes corporis nostri dextrae mobiliiores sint, oculus sinister expeditius, quam dexter contrahit? An propterea, quod ossa sinistra dextris humidiora sunt: humidiora autem contrahi plenius possunt. An dexter amplius efficere possit: sinister vel ex se, vel

H humidior, obsequentior sit.

26 Quam ob causam cum & senex, & luscus per imbecillitatem parum oculis valeant, alter proximè admouet, si quid inspicere vult, alter procul abducit? An quia dissimilis eorum imbecillitas est. Senex, enim quia videre non potest, ubi minus radii coeunt, rem videndam eò abducit, ubi visus maxime est: procul, enim coire radii solent. Luscus ille videt quid rem isthuc potest, sed quoniam rei conspectus caua sunt, quae excedant, discernere nequit, itaque in his fallit. ca-

Iua quippe, & excedentia splendore discerni maxime possunt: quæ quoniam procul percipere, quæ admodum rei obuiæ ingruat, nequeant, proximè adducunt.

27 Cur homo solus, aut certe maxime infantium omnium oculis deprauetur per limitatem? An quia vel solus, vel maxime comitiali morbo in tenera ætate laborat, cum deprauari omnibus accidit.

28 Cur vni astantium hominum trans-

ucti, deprauari per limitatem oculi possint? Vtrum quod oculos minime interstitio discretos, & directos positos homo habet, perspicit idcirco mæda in eo maxime posita. An quia cæterorum animantium oculi unicolores maxime sunt: nec deprauatio sequeretur, si vno quolibet colore spectatus oculi esset. An quia solus ex omnium animalium genere morbo comitiali rapitur: quod genus morbi transuertere oculos, sicut cætera etiam membra potest. nonnullis tamen, ut sero eo morbo vexari incipere, sic lumina sero deprauantur.

29 Quam ob causam manu præ lucerna, aut Sole obiecta melius inspicere possumus? An quia lucerna, Solis vel lux nostris occurrentibus luminibus, reddit suam ob nimietatem infirmiora, quippe quæ rem etiam sibi cognatam intermere præ sua possit exuperantia. at vero manu ita arcente, nec lumen acies officii potest, & res visui obuia nihilominus in luce posita est, vñ sit, ut & acies plenius agat, & res inspectanda nihilominus videatur.

30 Cur manus dextra & pes dexter a suis sinistris differunt, oculus & auditus nullo discrimine distant? An quia immista, syncerataque elementa sensus deique sunt, discrimen vero situm in his est, quæ elementorum coitu consistunt. sunt autem sensus isti synceri: illis, immistisque visus, ex igne, auditus ex aere.

Arist.

Sectio Trigesima secunda 92

ARISTOTELIS

PROBLEMATVM

SECTIO TRIGESIMA SECUNDA:

*eorum, quae ad aures pertinent:
cuius quaestiones. 13.*

- 1** **U**t aures, quae osium maxime partium nostrae faciei exangues sunt, rubore magis afficiunt, ubi nos pudor apprehenderit: Vtrum quod peregrinus humor partem adire inanem aptus natus est: itaque cum calore per pudorem orto resoluitur, statim se in aures colligit. An quia temporibus appolita sunt, quo versus maxime humor confluit. Cum enim hofem pudet, calor se in faciem recipit, itaque ruborem adducit: aures vero minimo in ea profundo extant, naturaeque calidissimae sunt, & coloratae, nisi longe frigoris rigore obtorpuerunt. ideo haec particula osium faciei particulari coloris est optimi. quam ob rem passus dispersusque calor, quod per summa res tenet, rubicundas reddere potest.
- 2** Cur urinantibus aures, dum inter mare sunt, rumpi soleant? Vtrum quia rerentus spiritus lapsu cogit vehementiori. An si causam hoc haberet, idem vel facere fieri posset. An quod non cedit, disrumpi ocyus potest, & a duriori, quam molliori facilius. Quod itaque inflatum est, minus cedit: aures vero, ut dictum iam est, spiritu retento inflant: itaque ab aqua, quod

aere durior est, obtunduntur offenduntur, atque rumpuntur.

Cur urinantes spogias alligat re auribus consueverit? An ne mare per vim occurrere aures rumpat. haud, nam ita stipata impleri, ut inanes, exceptis spongias, possunt.

Cur sordes aurium amarae? An quia putri sudore contrahunt, qui salus, amarus est.

Cur spongias suas dissecant aures, & nares? An ut spiritum commodius reddant: haec, nam esse spirandi itinera videntur. Laborare quippe difficultate spirandi eos affirmant, dum foras emittere aiam non possunt, leuaretque, cum propellentes extrudunt. Mirum tamen, si respirandi assequi facultatem refrigerationis gratia nequeant, sed esse id necessarium magis videatur. An merito plus in retinendo laboris sit, cum corpus extumeat, distendaturque: spiritus vero foras sponte efferri posse videtur. An intus etiam tedere ita possit: cogitandum tamen aequum videtur. Plerique vero lebetes demisso, respirandi viam urinatoribus molliuntur. haud, nam aqua lebes impletur, sed aera seruat ad demersum hominem versus: quippe qui erectus per vim dimittat, ut vnde equali nutu descendat. nam si quantumlibet inclinavit, humore protinus interrupte impletur necesse est.

Cur nonnulli, cum suas inscalpant aures, tusiunt? An quia aësus audiendi foramen cum pulmone, canali ab asperitudine cognominato

M iij minato

Problematum

G minato fortis. indicium, qd his ipsis repletis, obceptisq; hō surde scit. Humoris itaq; aliquid ē fritione ista aurium liquefit, atq; l canalē, quem modo dixim⁹, perforamen illabitur, quod rursim mouere potest.

7 Cur sinistra auris ocyus magna ex parte perforata consolidari, q̄ dextera pōt q̄ circa, mulieres alterā marem vocant, alterā foeminā. An quia partes sinistrae humidiores, calidioresq; sint: q̄ aut habitu huiuscemodi sunt, consolidari possint facili⁹.

H Vnde in plātis etiā tenellis, atq; viridibus coitus, concorporandi⁹ vno facilius agitur. Et vero vlcera juniorū prompti⁹ cōpaginant, q̄ seniorū. Argumentum, partes sinistras esse humidiores, q̄ molliores sunt, atque effoeminatiores.

8 Quam ob causam pudefactis aures summæ rubescant, iratis oculis. An quia pudor in oculis refrigeratio quædam cū timore est: itaq; calor iure oculos deserit. q̄ cū inde sedendū sit, locū sui capacissimū petat necesse est, quales certē summæ sunt aures. cæteræ namq; partes longæ ossibus omnes cōpactæ sunt. Iratis contra calor in oculos, totāq; faciem reuocatur: sed cōspectior in oculis est, videlicet albi eorū coloris ratione.

9 Cur aurium sonitus accito strepitu cesset. An quia minorem strepit⁹ amplior pellit, & eruit.

10 Cur si aqua iapā in aurē sit,

oleum, quo humor effluat, stil- lamus: nullo nāq; humore alio effluere potest. Vtrū, ut qm̄ oleū per summa aquæ innatat, ei⁹ aqua plentitate adhareret, effluente oleo aqua etiā ipsa effluat.

An vt per lubricā aurem labēs aqua excurrat. oleum enim vtpote leue, facit, vt propere labescere possit.

Cur minus aures vrinantib⁹ rumpātur, si oleum sibi instillatum habentes, in mare interru- pant. An ratio, cur rumpi aures possint, ante exposita est. oleum vero in aures instillatum facit, vt mare superueriens relabi facili⁹ possit: quomodo in partes corporis exteriori pericula fieri nouimus. labens autem ictum parti interiori auris nullū inuehit, itaq; disrumpere non potest.

Quam ob causam aures cum exangues adeo sint, pudore erubescere possunt. An res quæque ferri in eū soleat locū, qui sui vacuus est. cū ergo sanguis efferri sursum calidus videat, aures maxime, partemq; inanissimā adin- itaq; rubore inibi afficit. Quod idem intelligendum de genis ē est. Adde quod tenuissima cutis, quæ distēta est, ita fit, vt rubor percipi in aurib⁹ præcipue possit.

Cur nemo oscitās aurē inflat: pere suam audeat. An quia membrana etiā, per quam audim⁹, inflatur, cū oscitamus. indicium, qd audiēdi facultas tollit, cū oscitamus. spiritus enim vt i os, ita etiam

Sectio Trigesima tertia 93

At etiam in aures interrumpens, membranam expellit, ac prohibet, quominus sonus ingrediatur. Quod cum ita sit, si sedē audiendi, cum oscitamus, auriscalpio tetigerimus, plurimum membranam lēdemus. Ictus enim ad obliuientem, remittentem spiritum, non ad cedentem inferetur, & membranam ab iunctam solidis esse certum est: quare dolor ita moueri, vultusque excipere facile potest.

ARISTOTELIS

PROBLEMATVM

SECTIO TRIGESIMATERTIA:

*eorum quae ad nares pertinent:
cuius quæstiones. 18.*

B

Utrum singultus sternutamento sedari queat, ructus nequeat. An quæ non prius eiusdem vtriusque

ista affectio est, sed ructus ventriculi, singultus vero refrigeratio, cruditasque spiritus, atque humoris pulmonis coniunctissimi est. sedes autem cerebri rem cum pulmone eandem sortita est: quod quidem ratione constat aurium. interdum enim surditas accidit, simul et morbus ipse aurium in pulmonis vinctu transit, & nonnullis tussis statim mouet suas scalpenibus aures. locum autem sternutandi rem naribus esse cum pulmone eandem respiratio docet, quæ eodem vtriusque est. sternuimus itaque, loco eo ipso calefacto. calorem autem eius locus sentit inferior, cuius

singultus est. calor vero vim obtinere & obsequendi. Quamobrem aceto est, retentioneque spiritus finiri singultus leuior potest: spiritus enim retentus satis concalefacit. Vnde fit et inter sternutandum, ut spirandi retentio idē obducta efficiat. Et conueniēter quoque expiratio superiori de loco educitur: quippe cum fieri nequeat, ut quis sternutet, nisi expiret. Impetus itaque spiritum interclusum rumpit, dispellitque, quod singultum ciere potest.

Cur si quis sternutaturus oculum perfricauerit, minus sternutet? An propterea quod sternutamentum a quodam excitatur calore: fricatio autem calorem ciere potest: qui calor, quoniam locus, quo sternutamus, oculis in propinquo est, alterum sternuendi calorem tollit, quæadmodum minor ignis ab ampliori emarcescit, atque absumitur.

Cur bis sternuere magna ex parte solemus, non semel, aut sepius? An quia binis naribus sumus. per vtriusque itaque nares vena nulla partita discurrit, qua spiritus solet permanere.

Quam ob causam, qui Solem aspexerint, sternutare magis consueuerunt? An quia Sol calefaciens mouet perinde, atque qui nares penna sollicitat. idē enim vtriusque agunt: quippe qui per motum calefacientes oculos spiritum ex humore eliciant, cuius excursio spiritus sternutatio est.

Cur singultus sternutamento finitur, & retentione spiritus, & aceto?

Problematum

G aceto / An sternutamentū, q̄a spir-
ritus cohibet inferior, atq; circū
obstitit: quēadmodū medicina
parti superiori adhibita aluus sen-
tit, ac immutat. Spiritus resctio-
ne leuiore tolluntur singultus,
eo q̄ exiguus spirandi impetus,
si paulisper retinuius, vt i tussi
defistit, sic etiā in singultu repri-
mitur, cogitur, strangulat. Ace-
to idcirco sedat, quia humor cir-
cumstans, ac prohibens eructandi
licentiā, in spiritū per vim aceti
calcfactoriā extenuat. Fit enim
H ructus, cum vētriculi humor re-
calcfecens inflatur, atq; concoqui-
tur. singultus vero, quoties spūs
vacans ab humore in loco spiri-
tui deputato retinetur. Hinc eni-
dum enititur, nec erumpere po-
test, distentionē inducit, quā di-
stentio appellata singultus est.
Inde fit, vt singultus, vbi inalgui-
mus, oriat. frigus enim humorē
spiritui obductū coangit, spiritus
circumuetus exilit, cuius cōmo-
tio non nisi singultus est.

6 Cur aquam nonnullis frigi-
I dam in faciē fundim⁹, cum ē na-
ribus sanguis effluit? An ita ca-
lor intus se colligit, atq; circum-
obstitit, qui sanguinem summū
reddit liquidiorē.

7 Cur sternutamentum pro nu-
mine habetur, non tussis, neque
grauedo? An quia de capite mē-
brorum præcipue omniū diui-
no, vnde cogitatio est, suum du-
cit principium. An quia ceteri
illi affectus ratione morbi cue-
niant, hic secus exulcet.

Cur oculo perfricato sternu-
tamenta defistunt. An quia hu-
mor sic respirat: lachrymā quip-
pe oculus post frictionē emittit:
sternutamentū aut humoris co-
pia excitatur. An quia minor ca-
lor corpi ab ampliori, consu-
mit⁹ pōt. oculus aut perfricatus
plus caloris sibi acquirit, q̄ sit,
quem nasus complectitur. Hinc
et fit, vt si nasum quis perficeret,
ipsum sternutamentum defistat.

Cur eruptio ceterorū, vt fla-
tus, vt ruct⁹, sacra haudquaquā
habetur, sternutamenti sacra ha-
bita est? Vtrū qm̄ cum tres par-
tes principes sint nostri corpo-
ris, caput, thorax, & aluus, fla-
tusq; alui expiratio sit, ruct⁹ vē-
triculi, sternutamentum capitis,
quæ pars sacra præcipue est, spi-
ritum hinc exeuntē, vt sacrum
veneramur & adoramus. An q̄a
spiritus omnis eruptio, partes,
quas modo dixi, melius sese ha-
bere significat. cum enim min⁹
sternuere queunt, spiritus erun-
pens leuat, ac mitigat. Ergo ster-
nutam:ntum quoq; bene caput M
valere, possētq; concoquere, indi-
cio est. cum enim capitis calor
humorē, spiritumue conuincit,
tunc moueri sternutamentū so-
litū est. Quamobrē, moribūdos
interdum sternutatorio excita-
mus, tanquam si hoc affici ne-
queant, spes nulla salutis sit. Per
inde igitur quasi bonæ indicii
valetudinis partis optimæ, atq;
lacerrimæ sternutamentū ado-
rant, bect⁹ augurantur.

Cur

80 Cur homo omnium maxime
A animantiū sternutare solitus ē?

An quia foramina sui corporis obinet latiora, per quæ spiritus interrumpere potest: his enim spiritu impletis sternuimus. Latiora autē esse indicium, q̄ omnium minime animantiū homo obfactu valet: foramina quippe tenuiora sentiunt exquisitius. Quod si latiores meatus plus humoris, ac sapius subeat necesse est, quo inflato sternutamentum moueri solet, talesq; homo maxime animantiū habet: merito spississime sternuat, p̄ferriem qui narib; breuissimis est. sicut humor cōcalcfactus celerius effluere conuersus in spiritum potest: ceteris vero p̄ longitudine narium ante refrigeratur, quā effluat.

81 Cur sternutamenta, quæ de medio noctis ad meridiem vsq; moueant, damnum, quæ de meridie ad noctis mediū, approbemus? An quia cum rem aliquā exordimur, tūc sternutamentū potius obseruandū sit: itaq; cum rem agere pergitur, atq; inter initia sternuisse acciderit, amouemur, remq; inceptā proseguī temperandū censemus. Dies igitur, & aurora, & de medio vsq; noctis quasi initium quoddā est: itaq; ominosum tātis per sternutamentū esse putamus, temperamurq; sternutare, ne pergentem quēpiā ad agendū reuocem⁹. post meridiem vero, atque mediū vsq; noctis, finis veluti quidam est, tempusq; illi contra-

rium: itaq; contra tunc & existit D matur, & agitur.

Cur senes laboriosius sternu-
tant? Vtrū q̄ his foramina, per quæ spiritus permanere solet, ad ducta atq; coniuncta sunt. An q̄ senes facile eleuare nequeunt, p̄ vim demittunt, atq; cōcalcfacta.

Cur si spiritum quis retineat, singulus deficiat? An quia refrigeratio est, quæ singulum inducat: quāuobrem & qui timent, & qui algent, singuliunt. spiritus vero retentus partem corporis calefacit interiorem.

Cur homines surdi ē naribus magna parte loqui cōsueuerūt? An quia pulmo eorū vitiatus ē: surditas enim detrimentū pulmonis est. vox itaq; ferri expedire nō potest: sed quemadmodū qui spirandi laborant difficultate, spiritū vniuersum suū ob imbecillitatē reddunt, sic vocē illi emittunt. Nitunt itaq; naribus, etiam dum loquuntur, quā vox protrudens sese, sono per attritū rancido illo profertur. sit enim vt verba per nares afformētur, cum pars nasi superior, quæ per palatū foramina patent, causā ē: resonat epim tintinabuli instar, ob claustrū inferioris angustā.

Cur sternutamentū solū non dormientibus, sed propē dixerim semp̄ vigilantibus fiat? An quia fieri sternutamentum non pōt, nisi a calore, qui partē eā cōmoueat, quā effici solet: ex quo facit Soli obijcimus, cū sternuere placet. Dormientib; at calor int⁹ circū.

Problematum

- G** circūobstiter. quam ob rem imē dormientiū partes calidiores red duntur, spiritusq; abundat: quā quidē res causam habet, cur ge- nitura i somnis p̄ libidine pro fluat. Merito igitur dormientes non sternutamus, cū enim calor secedat capitis, qui ei⁹ partis hu morem natus mouere aptus est, quo in aera extēdaro, sternuta mentū exultat, affectionē conse quentē illam obuēnire nō posse consentaneū est. Crepitus tamē inferius, ructusq; superius dor- mientes magis, q̄ vigilantes ex trudimus. Quōd enim vēter in- flari in somnis amplius solet, ac- cidit, vt eius inflati humores lo- ca sibi proxima aēant: eo namq; vel ā spiritu per quietem excito cōpelluntur. Retinere enim po- tius, q̄ emittere potest, qui sopi tus est: itaq; intus calorē contra- hit, at qui spiritum retinet, deor sum impellat necesse est: quippe cū imum deferri spiritū prater suam naturam sit, vnde fit ē, vt perdifficile sit spiritū retinere.
- I** Quin etiā cur dormiamus, hāc eadē ratio est. Quā enim vigilia motus sit, qui mēbra sentiendi officio accommodata magis, cum vigilamus, exerceat, constat som num posse accedere, cum eadem illa membra quiescunt. Cū ve ro vis ignea sit, quā mēbra cor- poris n̄ri mouere possit, & hāc intus se contrahat, circūstiterq; in somnis caput relinquens, qd̄ sensus retinet oēs, tunc maxime sensuum sedes quiescere possint, quā quidem res causam asserat R dormiendi.
- Quam ob causam, vbi sternu 16 tauimus, aut minximus, mēbra nostra inhorrescere solent? An quia vtraq; re illa venę aeris in- anes redduntur, quem calidum ante cōtinebant. inanis aer ex- trinsecus ali⁹ subit illo frigidior, qui ante in venis fuerat, q̄ ster- nutaremus, aut mingeremus. q̄ cū talis subeat aer, merito fa- cit, vt membra inhorrescant.
- Cur singultus sternutamēto 17 desistere potest? An p̄pterea, q̄ L singultus non quēadmodum ru- ctus ā ventre, qui cibi concepta culum est, sed ā pulmone profi- ciscuntur, quod maxime refrige- ratione, aut rigore, aut dolore, aut medicatione superiore acci- dere solet. q̄ enim membrum id calidū sua natura est, quoties re frigeratum sit, totum admittere spiritum non potest, sed bullas quēdāmodo excitat. Quam ob rem, retento ē spiritū, singultus finitur: sic enim pars illa recale- scere incipit. & aceto quoq; hau- sto, desistit: quā vis aceti calefa- ctoria est. Cum itaq; calidum quodq; concalefactū reddetur, sedesq; cerebri foraminibus per uia pulmōni respōdeat, efficitur vt retentio spūs, quā sternuta- tioni antecessit, repressusq; defu- per illatus, affectionē istā pulmo- nis mēbri calidi abigere valeat.
- Cur homines capillo crispō, 18 & tortili magna ex pte resimio- res sint? An si crispitudo sita in crassi-

Sectio Trigesima quarta 95

A crassitudine est, & crassitudo nō sine duritia cōstat, & durus sanguis calidior est, & calor materiam excrecere inutilem minus patitur, & os ex vacante materia cōsistit, & cartilago nō. nisi os est, merito diminutio nasi cōsequatur. Indicium ætas adhibet puerilis: sunt enim pueri omnes naso resimato.

ARISTOTELIS

PROBLEMATVM

SECTIO TRIGESIMA QVARTA:

Terū, que ad os, & ad ea que in eo sunt, pertinent: cum questiones. 11.

- B** **U**t homines qui raris dentibus sunt, vitam longe agere nequeant? An q̄a longe animantia viuunt, quæ dentiū ordine p̄dita sunt numerosiore, vt maiores q̄a formine longius: viri nāq̄ diutius q̄a mulieres: atq̄ in pecudum genere, ceterorūq̄ animalū perspici identidē licet. Qui itaq̄ raris dentibus sunt, habere quasi pauciores indicantur.
- 2** Cur dentes, qui longe solidiores, q̄ caro sunt, frigus amplius sentiant, q̄ caro? An quia meatibus nitunt̄ infixi tenuib⁹, quorum exiguus calor celeriter a frigore vincit̄, mouet̄q̄ dolorem.
- 3** Cur dentes frigidū amplius, q̄ calidum sentiant: caro ē contrario? Vtrū propterea, q̄ caro mediocri, tēperatoq̄ habitu est, dentes vero p̄frigidī sunt, itaq̄

rem frigidā sentire plenius possunt. An qm̄ meatibus continentur tenuibus, quibus calor inditus exiguus est: itaq̄ re aduersa potius patiunt̄. caro quia calida est, vt nihil affici a frigido pōt, ita calidum compendio sentit. ignis enim quasi igni adijcitur.

Cur lingua rerū index pluriū esse potest? nam & febris ardentioris, & grādiniū, si quæ insunt, & pectoris versicoloris varia ē. An quia humoris capiens est, & super pulmone posita, vnde febrium principiū ducitur, versicolorum aut̄ ratio referri ad humorum varietatē debet. inficit tñ id primum, per quod humor primū manat, colaturq̄, cuius generis lingua est. Grādines vero lingua propterea contrahit, q̄ inanis, sp̄giolosaq̄ est: quippe cum grando veluti panis inconcoctus, crudusq̄, parte interiore corporis nasci soleat.

Cur lingua amara, salsa, & acida fieri pōt, dulcis non pōt? An q̄ naturæ corruptiones isthæ sunt: constantiam vero ipsam, naturamq̄ sentire nequaquam fieri potest.

Cur totidē coloribus lingua euariet, quot cutis? Vtrum q̄ ea quoq̄ in membrorum numero exteriorū recipitur, quanquam in ore abdita est, verū quia p̄tenui cute integit̄, vel minima in ea varietas deprehēdi potest. An q̄ aquæ rō est, quæ facit, vt colores mutantur: lingua aut̄ affici ex potione maxime pōt.

Cur

Problematum

- 7 Cur halitum ex ore tum cali
 G dum, tum frigidū reddere possu
 mus? quippe qđi frigidum esse
 mus, calidum vero exhaemus.
 indicium qđ manus ori admota ex
 halanti calefieri pōt. An utroq;
 modo aer commot⁹ calidus est.
 sed qm̄ qui efflat, nō vniuersum
 aera mouet, sed ore angustiori
 extringit, pauci expirat, quod
 multum externi aeris excitat.
 Itaq; calor ore profectus, passus
 in eo suam ob exiguitatem deli
 tescit: at qđ exhalat, vniuersum,
 ob eamq; rem calidiorē expirat.
 H est enim efflatio spirit⁹ strictim
 protrusus: exhalatio vero spiri
 tus vniuersim profusus.
- 8 Cur si vehemēter, vniuersimq;
 expiramus, iterū expirare ne
 queamus: quod idē in respiran
 do ē accidit: bis enim ex ordine
 id facere nequimus. An qm̄ alte
 rum dilatatio, alterum contra
 ctio loci est: idcirco quadantē⁹
 non vsquequaq; possunt. con
 stat igitur ambob; vicissim fieri
 I esse necessum, bis vero ex ordi
 ne posse neutrum.
- 9 Quam ob causam cū aliis lo
 cus sit, qua cibis, potusq; tran
 seunt, alius, qua spiramus, vbi
 grandiorē buccellam deuorau
 mus, strangulamur: An nihil ab
 surdū id est. nō modo enim si ali
 cuius interuentu locus spirandi
 stipatus sit, verū & si adductus
 sit extrinsecus, æque, immo ma
 gis abstrāgulamur. isthæc vero
 paxima inter sese posita sunt, quo
 cibū excipim⁹, & quo spiram⁹.
- quare vbi iusto amplius frustū
 incidit, locū spirandi proximum
 adducit, intringitq;, vt via spi
 ritui omnis denegetur.
- Cur hoses, qui virgulam suæ
 palmę ductā per totam latitudi
 nem habent, vitæ longissimæ eē
 possunt? An quia brevis ætatis,
 imbecillatq; sunt, quæ artū be
 neficio carent. Imbecillitatis in
 dicium ætas prima, atq; tenerri
 ma affert. vitæ autē brevis testi
 monium dat genus oē aquatile:
 quæ cū ita sint, coartata, compa
 ctatq; ossa cōtra sese habere liqui
 do est. quo in genere illa ē sunt,
 quæ cū ex natura artubus maxie
 careant, articulari tñ contigerit.
 palmæ autē partem interiorē pe
 nitus carere articulo certū est.
- Quā ob cām dum longe spira
 mus, vter trahētib; adducit,
 reddētib; diducit, atq; replet:
 11 veri enim sūt dixeris esse, vt cō
 tra veniat. An quia cum respira
 m⁹, vter adductis costis i imū
 cōprimis: idcirco distēdi in am
 pliorē molē solliū istar appeat. M
- Quā ob causam spirare neces
 se habeam⁹? An quāadmodum
 humor dissolui i spiritū potest,
 sic spūs transire pōt in ignem.
- Calor itaq; naturalis, vbi bo
 nam spiritus partē in ignē con
 12 uertit, dolorē admouet, atq; etiā
 meatus diducit, & ampliat. quā
 ob rem ignē cū spiritu expelle
 re cogimur: quib⁹ extrusis mea
 tus cōtrahunt atq; refrigerant:
 itaq; dolor iterū tentat. rursum
 igitur aerem trahimus: atq; vbi
 posthac

Sectio Trigesima quinta 96

A posthac spirandi meatus patefecimus, vocēs reddidimus, ignis iterū oritur, atq; iterū prae dolore spiritū reddim⁹, idē vicissim ordine perpetuo agimur: sicuti et palpebras agitare solemus, ut corpus oculorū refrigeretur, asicceturq;. & vero cum ambulam⁹, ingressui nostro attēdim⁹, s. ex ordine gubernandi, atq; regēdi, quem vis nostrā intelligendi percōmode astruit. Hunc ergo in modū spirandi quoq; vsum exequimur: ingenio quippe trahendi aeris reddimus, atq; illico rursus attrahimus.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO TRIGESIMA QUINTA:

*eorum, quae ad tactum pertinent:
cuius quaestiones. 10.*

- 1** **V**t inhorrescere magis solemus, cū alius modo quodā nos tangit, q̄ cū nos ipsi tangimus? An quia tangendi sedes rem plenius externam, q̄ suam sentit: quod enim nativum, atq; insitum est, id sensum effugit. Qui netiā quod clanculo atq; subitō fit, terribilius certe occurrit. mer⁹ aut refrigeratio qdā ē. at vero tactus extraneus prae suo utrūq; id hēt. Deniq; affici vnū quodq; ab alio vel tātundē, vel magis aptū natura est: quod ēt in titillando constat accidere.
- 2** **C**ur in alis, & pedū vestigijs

titillamur? An propterea tenuitatem. An quia tactus earum partium insolens est, ut etiā auris.

Cur non eisdē in rebus inhorrescere oēs soleamus? An quēdam modum nec in eisdem oēs delectamur, nec in eisdem angimur oēs, ita nec in eisdem omnes horrescimus. Quādā enim refrigeratio aequa omnibus ratione inuehitur. sed alijs tamen, cū vestis rumpitur, inhorrescūt: alijs, cū a ferra vel acuis, vel trahitur: alijs, cū pumex secatur: alijs, cum lapillus mola perfrangitur.

Quam ob causam cūm aestas calida, hyems frigidissima sit, corpora tactu frigidiora p̄stare sint, q̄ per hyemē? Vtrum quā a sudore refrigerari corpora possint, qui, ut fieri per aestatem solet, sic ab hyeme alienus est. An quia in contrariū tempori tum frigus, tum calor circūobstitit, intusq; per aestatem calor refugit: itaq; sudorem potest exprimere. per hyemem vero vis frigoris arceat, & corpus perinde quasi terra euaporat.

Quae nam causa pilos inhorrescere faciat? An merito cute contracta exurgant, q̄ contracti tū a pleriq; alijs affectionibus p̄st.

Cur nemo seipsum valeat titillare? An ne ab alio quidē titilletur, si rem p̄sensit, vel potius si ipsum videat titillans? ergo minime titillari quis possit, si quae tactio assertur, non lateat. Ritus vero lapsus quidē, & fraudatio ē, qua cū i sede p̄cordiorū quis

Problematum

G quis verberatur, rident: haud enim locus quilibet est, quo ridemus: clandestinū autē pē fraudulentū est. Qua de cā sit, vt illa eadē res & moueat risum, & nō moueat.

7 Cur labris maxime intinillamur? An quia membrū, quod ti-
cillari possit, non longē a sede po-
tissimum sentiēdi abesse debet:
labra autē eo maxime in loco po-
sita sunt: sed omniū maxime lo-
corū capitis propterea titillantē,
q̄ carne ex toto constant, quare
mobilissima esse possint.

8 Cur si quis loquī nostrarū ala-
rum moueat, in risum continuo
labamur, si quā aliā moueat par-
tem, nullā possit ridendi causam
asserere? Et quare hā ratio est, cur
naribus penna tentatis sternuta-
mentū moueatur? An quia loca
quorū venularū habemus, qui-
bus vel refrigeratio, vel cōtra af-
fectus, venulae ipsae aut humecta-
tur, aut in spiritū ex humore dis-
solvuntur, quē admodum si ve-
nas ceruicis dormienti quis pre-
mat. Ignota itaq̄ gestiens conca-
lescatio quorū est: spiritū autē,
cū redundare, foras mittim⁹
vniuersū. Sternutamētū quoq̄
rō illa eadem est, cū enim penna
mouemus, atq̄ tepescimus na-
res, humor in spiritū soluit, quē
nox redundanciam expellimus.

9 Cur sepe numero vsu euenit,
vt ingesto cibo inhorrescamus?
An q̄ cib⁹ frigidiusculus admis-
sus vincit principio magis natu-
ralem calorem, quā vincitur.

10 Quam ob causam quod digi-

nis vice mutata implicatio circū-
agitur, duo esse videatur: An q̄
duplici sentiendi parte attingi-
mus, nunquā enim fieri potest,
vt lateribus digitorū exteriori-
bus vtriusq̄ ideū cōplectamur,
& agitemus, dum manus ordi-
nem suum obtrinet naturalem.

ARISTOTELIS

PROBLEMATVM

SECTIO TRIGESIMA SEXTA.

*Eorum, quae ad faciem pertinent:
cuius quæstiones. 3.*

Vt faciē effigiare cō-
sueuerūt: Vtrum q̄
quales nā simus, ea
ipsa corporis parte in-
telligi possit. An q̄
ea scipue qui sim⁹, agnosci pōt.

Cur faciē maxime sudare so-
lemus, quare carnis osno expers,
atq̄ gracilis est? An q̄ ea propē-
siora sunt ad sudorē, quare humi-
da, laxa sunt. Caput autē tale
est, quippe q̄ humorē suum plu-
rimū habeat, quē venae tenden-
tes inde declarant, & destillatio-
nes, quare capite venire solent.
Cerebrum item humidum est,
& foramina capitis permulta.
Capilli profecto foraminū mul-
titudinē foras vsq̄ productā la-
tissime indicant. Sudor igit non
ex parte inferiore, sed ex capite
oritur, quāobrem frons prima,
& maxime sudat: prima enim
subiecta vertici est: humor autē
deorsum, non sursum fluit.

Cur

Sectio Trigesima septima

97

3 Cur in facie maxime tubercu-
A la oriri solent, quos varos voca-
mus? An q̃a locus iste rarus, atq̃
humidus est. indicium pilorū eru-
ptio, & sentiēdi potentia faciūt.
Tuberculorum autē genus id ve-
luti pustula, minutusq̃ absces-
sus cuiusdā incōcocti hūoris est.

ARISTOTELIS

PROBLEMATVM

SECTIO TRIGESIMA SEPTIMA:

*Eorum, quae ad totum corpus pertinent:
sunt quae questiones. 6.*

1 Vam ob causam cum
corp⁹ assidue fluat, de-
fluxusq̃ ab excremen-
tis p̃ficiat, leuari nō
pōt, nisi exudet? An q̃a nō satis
secerni sic pōt, diutius tñ secer-
nit. Cū enim ex hūore mutā in
aera, plus certe orit̃ ex minori.
plus nāq̃ qd̃ secer nit est: quare
tpe amphori secer ni necesse est.
2 Sed cur ita fiat? An q̃a torami-
nib⁹ longe angustiorib⁹ effluit.
C Pars enim hūoris lenta, glutino-
saq̃, vt excerni p̃mista cū liq̃da
pōt, ita cū spiritu nequit: q̃ qd̃
res maxime infestat. Quāp̃ vo-
mitus magis, q̃ sudores leuare
queūt: qm̃ h̃ partē illā lentā secū
educūt, ut q̃ crassiores, corpulen-
tioresq̃ sint. An ēt q̃ locus, q̃ par-
tē hūoris lentā, glutinosamq̃ cō-
ninet, semot⁹ a carne ē, vētri autē
in p̃pino manet. aut. n. in eo,
aut i uicino lentū illud cōtrahit:
vñ sit, vt aliter educi vix possit

Quā ob cām frictionis carnē
augeāt? An quia vim p̃cipuā ob
tinēt augēdi ea, q̃ nostro in cor-
pore calida habemus. molē qd̃
adipiscit̃ ampliorem, qd̃ assidue
ip̃m in motu ē, sursumq̃ effert,
& in spiritū humores extenuat
intestinos, quā certe fieri in p̃fri-
cando videmus. quare vbi vsus
defuit p̃fricādi, corp⁹ decrescit,
atq̃ minuit. An ita fieri possit,
vt vel p̃ alimentū auctior caro
reddat, cōcalefaciendi, s. benefi-
cio. calidū enim oē humoris de-
trahēs est: alimentū autē, quod in
carnē digerit, humidū est. plus
quoq̃ alimēti caro ex laxitate si
bi admittit, quippe q̃ laxior co-
piosius capere instat sp̃giz pos-
sit. Frictio autē nimirū carnē ela-
xat, & spiritib⁹ reddit opportu-
niorē, & phibet, quo min⁹ inuti-
les coitiones i corpore cōtrahant.
quā si absunt, tabes nulla conse-
quit, viciosum enim illud ieiū-
niū corporis, & tabes nasci ex ma-
teria solet, q̃ inutilis cōgesta est.
Quōd si caro spiratior, laxiorq̃,
atq̃ equabilior sit, molē capiat
ampliōrē cōsentaneum est. nā et
alimenti capaciōr, & excremen-
torum secer nentior redditur.

Quā ob causam vbi perfrix-
mus, eodē a calore uehementius
vrimur, atq̃ dolemus? Vtrum q̃
caro sua densitate calorē interrū-
pentem coerct: quare plumbū
calidius, quam lana est. An quia
caloris transilio p̃ vim agit, qm̃
corpus stricū a frigore constat.

Cur sic fricationes carnis so-
Extra ord. Arist. N lidi-

Problematum

Gliditatem molliant. An quia caro per frictione recalescit, humor consumitur. Adde quod caro perfricata desat. Quod autem frictione attritus plenior est experiri, oia maiorem in modum desari, redditis solida consueuerunt: quod multum in rebus plane intelligi potest. Nam & farina, & terra, & reliqua generis eiusdem, si aqua infusa trahantur, humida titubant, & fluida: sed si plenius attras, longiorem tractationem adhibeas, spissescunt, solidescunt, lente sunt, & celeriter.

6 Cur amplius frictio, quam cursus corpus implere possit? An quia cursus carnem refrigerat, nec alimentum reddit capacior, sed pars in immum conuertitur, pars a naturali calore penitus extenuata transit in spiritum. at manus carnem permulcet, laxat, capacem alimentum facit. Et vero exterior ista intentio premedando, stuporem refringit interiorum impetum, obstitens arctius continet, & carnem attollit.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO TRIGESIMA OCTAUA:

*Est in qua ad colorem pertinent:
cuius questiones. 10.*

1 **V**t oleum, & cera Solis calore candescunt, caro nigrescit? An illa Sol propterea candescere possit, quod humorem nimium eximit: nigricat enim naturam, quod praehumidum est, propter humoris ter-

reni missionem. carnem vero quod nullam inde humoris copiam detrahit, adurit, atrox afficit colore.

Quia ob eam piscatores, & puri, & oino qui rem exercet marinam, rufi sunt omnes colore? Vtrum quod mare sua salugine calidum, & squalidum est: tale autem quod pilos consicere rufos potest, ut lixiuia, ut auripigmentum. An parte exteriori calidiores, interiore frigidiores reddantur, eo quod summa corporis vicissim modo madescunt, modo a Sole resiccantur, idque perpetuo agit. Itaque pili assiccati extenuantur, & tuitantur: & omnes quidem incolae plagae septetrio nalis rufi sunt pilo, & tenui.

Quia de causa cursus, quem induti agimus, & olei sub veste punctio pallidulos reddat? An propterea quod ut spiratio comoda gratum affert colore, sic obseptio, & stragulatio contra afficiat necesse est. Quod itaque humor passus per summa corporis cum incaluerit, refrigerari non quirit, pallorem facile trahit. quod idem vtrumque illud sudor, & oleum sub amictum committitur: calor enim introcluditur, atque ardet. Cursus vero, quem nudo corpore agimus, colorem prestat amorem, scilicet ratione contraria: delibamenta quippe excrementicia, quae substant, aer refrigerat, corpusque ita diffiat, euaporaturque commodius. Adhuc oleum cum tenue, atque humidum sit, subter perunctum, meatibus corporis intersepiens, neque humorem ac spiritum e corpore perfluere sinis, neque spiritum exteriori ad-

mitti

Sectio Trigesima octaua 98

A mitti patit. quapropter materia vacas in corpore humida, putrescens pallorē inducere potest.

4 Qua de causa spiratio comoda colorē parit amoeniorem? An quia pallor putredo quadam p summa corporis est. cum itaq humor summū obtinens corp⁹, calidus ē, ut palleat accidit, nisi refrigeretur, dissileturq.

5 Quare q mediocriter insudarunt, statim ab exercitio colore hilarant amoeni, athletæ vero pallidi lōge estadiūt? An quia labor mediocris colorē leuiter pu-

B bor mediocris colorē leuiter puuocat, & ad corporis summa inuitat: nimius uero cū sudore, & spiritu extrudit, dū corpus inter laborandū rarefcit, atq laxatur. Cū igit calor p summa residet corporis, color ille exultat, quēdam modū calefactis, aut pūdefactis euenire solitū est. vbi vero inde euanuit, pallor continuo succedit. Ceteri itaq mediocriter se exercent, athletæ prorsus vehementer laborant.

6 Quā ob causam q se exercēt, amplius ā Sole vruntur cū sedent, q cū mouētur? An cū in motu sunt, æra agitant, itaq spiritu quasi ventilantur: cū vero sedent, quia aer immotus est, vim Solis acriorem experiunt.

7 Cur Soli calor summū adure re pōt, igni nō pōt? An qā Sol tenuior est, carnē subire amplius pōt: ignis vero ē si adurat, per summa tm colorē iducit nigrū, quas phœdas nomināt: interius aut subire minime potest.

Cur ignis hoīem nigrū non reddit, fictile reddit: Sol contra hoīem nigrore afficere pōt, fictile nō pōt? An nō eadē vterq ratione agit, sed Sol aduredo nigri ficat, ignis fictile replet, obducitq fuligine, q fauilla p̄tenui, dū carbonēs frangunt, sif & flagrāt, cōtrahit. hoīem nigrū Sol reddit, ignis minime: qm Solis calor lenis, mollisq ē, & p̄e sua tenuitate cutē ipsam leniter per summa adurit, qm itaq carnem nō attingat, dolorē nullū pōt in fligere: qm vrat, nigrore iuehit. Ignis, p̄fecto vel nihil tangit, vel intro irrūpit: nā arbuta quoq igni atra reddunt. verū hic non eaten⁹ tantūmodo vrit, quaten⁹ color ater se pandit, & auget.

Cur hoīes cū senescūt, nigro 9 res reddant? An qā res oēs, excepro situ, nigriores, cū putrefcūt, euadāt: senectus aut nō nisi quēdam putredo est. Ad hæc cū sanguis siccescens nigrior reddi so leat, merito senes sunt nigriores: sanguis etenim ē, q nra corpa colore intingere valeat naturali.

Quā ob cām oleū Sol cōdefa 10 cit, carnē nigri ficat? An qā olei terrenā eximit par tem q nigro ris cā est, vt ēt vinū fortis rōne terrenę nigrū est. Carnē vero nigrā propterea reddit, qm vrit, terrenum namq oē cū vritur, nigrum effici solitum est.

*Solitionum duorum de quadraginta
Problematum finis.*

N h Arist.

ARISTOTELIS

QUAESTIONES MECHANICAE.

Nicolaus Leonico Thomae interprete.

Qua sit artis Mechanica facultas.

G

H

I

Iraculo sunt ea quidē, quae natura contingūt, quorum ignorantur causae: illa vero, quae praeter naturā, quaecumque ad hominū utilitatē arte fiūt. In multis enim natura ei, quod nobis vsui esse potest, contrariū facit. natura etenim eundem semper habet modū, et simpliciter: vult autē multifariam commutatur. Quando igitur quipiam praeter naturā oportuerit facere, difficultate sua hesitationem praestat, arteque indiget. quā ob rem et artis pars, quae huiusmodi succurrit difficultatibus, Mechanicā appellamus. Quē ad modum enim Antipho scribit poeta, sic se res habet: arte enim superamus ea, a quibus natura vincimur. Huiusmodi autē sunt, in quibus & minora superant maiora: & quaecumque momentum paruum habent, magna mouēt pondera: & omnia ferē illa, quae mechanica nūcupamus problemata. Sunt autē haec neque naturalibus, ofno quaestionibus eadem, neque sciugata valde: verum mathe-

maticarum contemplationum, & naturaliumque communia.

De dignitatibus, admirandisq; Circuli proprietatibus.

DE numero autē eorū, quae hoc in genere dubitant, illa esse dicuntur, quae circa vectem fiūt. Absurdum enim esse videt, magnū moueri pondus ab exigua virtute, cū pluri praesertim pondere. quod enim sine vecte quispiam mouere nō potest, id ipsum ponderis citius mouet, vectis ad illud pōdus adiungēs. Omnium autē huiusmodi causae principiū habet circulus. Istud vero rōne contingit: ex ad mirabili etenim mirandū accidere quippiā, non est absurdū.

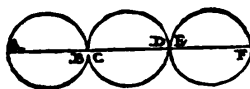
Maxime autē est admirandum simul contraria fieri. Circulus vero ex huiusmodi est colligitus. statim enim ex commoto effectus est, & manente, quorum natura ad se inuicē est contraria. quam ob rem isthaec cernentes minus admirari conuenit contingentes in illo contrarietates. In primis enim linea illi, quae circuli orbē amplectitur, nullā habenti latitudinē, contraria quodammodo incise apparent, concavum, scilicet & curuum.

Quæstiones Mechanicæ 99

A curuū. hæc autē eo à se inuicem distant modo, quo magnum & paruum. illorū etenim medium est æquale: horū vero rectum. quapropter cū ad se inuicem cōmutantur, illa quidem prius æqualia fieri necesse est, q̄ extre morum utrūlibet: lineam vero, rectam, q̄ ex curua cōcaua, aut ex huiusmodi rursus curua fit, & circularis. Vnum quidem igitur istuc absurdū inest circulo.

Alterum autē, q̄ simul contrarijs mouetur motionibus. simul enim ad anteriore mouetur locum, & ad posteriore. Et ea, quæ circulum describit, linea eodem se habet modo ex quo enim incipit loco illius extremū, ad eundem rursus redit. illa enim continuo cōmota, extremum rursus efficitur primū. q̄ ob rem manifestum, q̄ inde mutari est. quapropter (vt dictum est prius) nō est inconueniens ipsum miraculorum omnium esse principium. Ea igitur, quæ circa librā sunt, ad circulum referuntur: quæ vero circa vectem, ad ipsam librā: alia autē ferē omnia, quæ circa mechanicas sunt motiones, ad vectem. Preterea etiam, qm̄ vni ca existente, quæ ex centro est, linea, nullū aliud aliq̄, quæ in illa sunt punctorū æqua velocitate feratur, sed citius semper quod à manente termino est remotius, pleraq̄ miraculorū accidunt in circuli motionibus: de quib⁹ in his, quæ posthac adducent, quæstionibus erit manifestum.

Quoniam autem fm̄ contrarias simul motiones mouet circulus: & alterū quidem diametri extremum vbi A, in ante mouet, alterū vero vbi B, ad retro: efficiūt nōnulli, vt ab vnica motionē multi contrario simul moueant circuli: quæadmodū sunt illi, quos in locis pponūt sacris, aneos, & ferreos fabricātes orbiculos. Si enim A B circuli alter cōtigerit circulus i quo C D, mota circuli in quo A B, diametro i ante, mouebit C D ad retro, diametro circuli vbi est A, circa idē B mota. In cōtrariū igit mouebit circulus vbi C D, ad illū vbi A B. & rursus ipse cūtingum vbi E F, in contrarium sibi ipsi mouebit propter eandem causam.

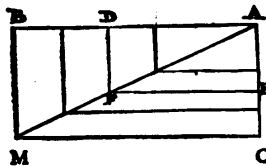
Eodē et modo si plures fuerint, idē facient, vno solo commoto. Hanc igit in circulo existentem animaduertētes naturā architecti, insitū fabricāt, celātes principium, vt machinæ solum manifestū sit illud, quod admiratio nem præstat, causa vero lateat.

In primis igitur, quæ accidunt circa librā, dubitare faciunt, quam nā ob causam exactiores minoribus maiores sunt libræ. huius autem rei principium est,

N in quā

Quæstiones

G quæ ob rem, in ipso circulo, quæ plus à centro distat linea, eadem vi commota citius fertur, quam illa, quæ minus distat. Citius enim bisaria dicitur. sive enim in minori tempore æqualem pertranseat locum, citius fecisse dicimus seu in æquali maiore. Maior autem in æquali tempore maiore describit circulum, qui enim extra est, maior eo qui intus est. Horum autem causa, quoniam duas fertur lationes ea, quæ circulum describit, linea. Quando quidem igitur in proportionem fertur aliqua id, quod fertur, super rectâ ferri necesse est. hæc diameter efficitur si guræ, quam faciunt illæ, quæ in huiusmodi proportionem coaptantur, lineæ. Sit enim proportio secundum quâ latum fertur, quâ habet A B ad A C: & A quidem feratur versus B, A B vero subtrahatur versus M C: latum autem sit A quidem ad D, ubi autem est D A x versus x: quoniam igitur lationis erat proportio, quam A B habet ad A C, necesse est & A D ad A x hæc habere proportionem. Simile igitur est proportionem paruum quadrilaterum maiori: quæ ob rem & eadem illorum est diameter: & A erit ad F.

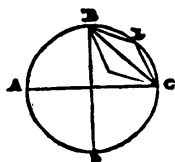

Eodem etiam ostendetur modo, ubi cumq; latio deprehendatur: semper enim supra diametrum erit. Manifestum igitur, quod id, quod secundum diametrum duabus fertur lationibus, necessario secundum laterum proportionem fertur. Si enim secundum aliam quampiam, non feretur secundum diametrum. Si autem in nulla feratur proportione secundum duas lationes nullo in tempore, rectam esse lationem est impossibile. Sit enim recta. Posita igitur hac pro diametro, & L circumrepleti lateribus, illud quod fertur, secundum laterum proportionem ferri necesse est: hoc enim demonstratum est prius. non igitur recta efficiet id, quod secundum nullam proportionem in nullo fertur tempore. Si autem secundum quampiam feratur proportionem, & in tempore quopiam, hoc necesse est tempus rectam esse lationem per ea quæ retro sunt dicta. Quam ob rem circulare est id, quod secundum nullam proportionem nullo in tempore duas fertur lationes.

Quod quidem igitur ea, quæ circulum describit, duas simul feratur lationes, manifestum est cum ex istis, tum quia secundum rectum lata, ad perpendicularum pervenit, ut sit rursus ipsa à centro perpendicularum. Sit circulus A B C D: extremum autem ubi est B, feratur ad ipsum D: pervenit sane aliquando ad ipsum C. Si quidem igitur in proportionem feratur,

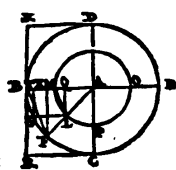
* Hoc vq. ad ult. ea quæ retro sunt dicta, id altitudo signa- ui, qm nō vi philoso- phi breui- M tau conue- nire. tru- straa. re- plicat. nō dictū ē ita pra. & nec rectæ. cur- dam plus. sole. sile. ē. q̄ ita in ut ipse comē- tam: ple- raq. la. ē. se animad- uertū pō.

A ratur, quam habet $B E$, $B C$: fertur
vbiq; secundum diametrum vbi
 $B C$. nunc aut quoniam in nulla
proportione, in circumferentia
certe fertur vbi $B E$.

Si aut duobus ab eadem pote
tia latis, hoc quidem plus repella-
tur, illud vero minus. rationi co
sentaneum est tardius moueri id,
quod plus repellitur, eo quod re
pellitur minus: quod videtur ac
cidere maiori & minori illarum,
quae ex centro circulos describunt.
qui enim propius est manenti,
eius quae minor est, extremum, quod
id quod est maioris, veluti retra
ctum in contrarium ad medium,
tardius fertur minoris extremum.
Omni quidem igitur circumulum
describenti istuc accidit: ferturq;
eam quae secundum naturam est latio-
nem, secundum circumferentiam: illam
vero quae praeter naturam, in tras
uersum, & secundum centrum.
maiores aut semper eam, quae
praeter naturam est, ipsa minor fer
tur. quia enim centro est vicinior,
quod retrahit, vincitur magis:
Quod autem magis quod praeter
naturam est mouetur ipsa minor,
quod maior illarum, quae ex centro cir
culos describunt, ex his est mani
festum. Sit circulus vbi $B C D E$: &

alter in hoc minor vbi $M N O P$. D
circa idem centrum A : & proficiant
diametri in magno quidem, in
quibus $C D$, $B E$, in minori vero
ipsae $M O$, $N P$: & altera parte lon
gius quadratum suppleat $D K R C$:
si quidem $A B$ circulum describens ad
id perueniet, vnde egressa, ma
nifestum est, quod ad ipsam fertur $A B$.
Sint etiam $A M$ ad ipsam $A M$ per
ueniet. Tardius aut fertur $A M$,
quod $A B$, quemadmodum dictum
est: quia maior sit repulsio, & ma
gis retrahitur $A M$. Ducatur igitur
ipsa $A L F$, & ab ipso L perpe
diculum ad ipsam $A B$, ipsa $L Q$
in minore circulo: & rursum ab
 L ducatur iuxta $A B L$, & $S T$ ad
ipsam $A B$ perpendiculum, & ipsa
 $F X$: ipsae igitur vbi sunt $S T$, &
 $L Q$, aequales: ipsa ergo $B T$ mi
nor est, quod $M Q$. & quales enim re
ctae lineae in aequalibus coniectis
circulis perpendiculares diame
tro, minorem diametri resecant
sectionem in maioribus circulis.
est autem ipsa $S T$ aequalis ipsi $L Q$.
In quanto autem tempore ipsa
 $A L$ ipsam $M L$ lata est, in tanto tem
poris spatio I maiori circulo ma
iorem, quam sit $B S$, latum erit
extremum ipsius $B A$.

N iij Latio

Quæstiones

enim **G** Latio quidem igitur secundum naturam æqualis: ea autem quæ præter naturam est minor, vide licet B T , quam M Q . Oportet autem proportionabiliter esse, si- cut quod est secundum naturam, ad id quod est secundum naturam, ita quod est præter naturam, ad id quod est præter naturam. maiorem igitur circumferentiam pertransiuit, quam sit ipsa S B . Necesse autem est ipsam F A in hoc tempore pertransisse. hic. n. erit, quando proportionabiliter **H** vtrinque accedit quod est præter naturam, ad id quod est secundum naturam. Si igitur maius est quod est secundum naturam in maiori, & quod est præter naturam, magis vtrique hic coincidet vno modo. ita quod B sit latum per ipsam B F in tanto tempore, in quo M punctum per ipsam M L . hic enim secundum naturam quidem signo B sit x F : est enim ab ipso F perpendiculum: præter naturam vero ad ipsam x B . Est autem **I** tem quæadmodum F x ad x B , sic L Q ad M Q . manifestum autem, si coniungitur ab ipsa B M ad F L . Si autem minor, aut maior, quam sit F B , erit illa quam latum est B , non similiter erit, neque proportionabile in vtrisque quod est secundum naturam, ad id quod est præter naturam. Quia igitur ob causam ab eadem potentia celerius fertur id quod plus à centro distat punctum, ex his quæ dicta sunt, est manifestum.

Quæstio.

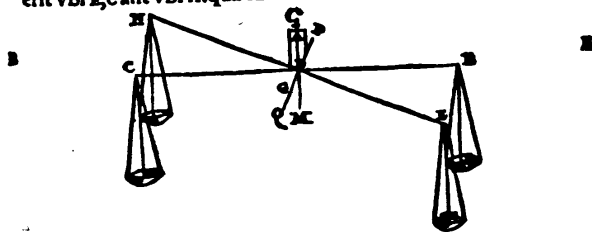
R **U**t autem maiores librae exactiores sunt minoribus, patet est ex his. Spartum enim sit centrum: id namque manet. quod autem librae vtrinque est, exeuntes à centro. Ab eodem igitur potest citius moveri necesse est extremum librae, quo plus à sparto discesserit. Et nonnulla quidem in parvis libris imposita non manifesta sensui sunt potestera: si magnis autem manifesta. nihil enim prohibet minorem moveri magnitudinem, quam ut visum sit manifesta. In magna autem libra idem potest visibile efficit magnitudo. Quædam vero manifesta quidem sunt in vtrisque, sed multo magis in maioribus, quam multo maior inclinationis sit magnitudo ab eodem pondere in maioribus. Quia ob rem machinantur hi, qui purpuram vendunt, ut pendendo defraudent, tum ad medium spartum non ponentes: tum plumbum in alterutra librae partem infundentes: aut ligni quod ad radicem vergebat, in eam quam deferri voluit, partem constituentes: aut si nondum habuerit. ligni enim grauior illa est pars, in qua est radix. nondus vero radix quædam est.

2 Cur si quidem sursum fuerit spartum, quando deorsum lato pondere, quispiam id amouet, rursum ascendit libra: si autem deorsum constitutum fuerit, non ascendit, sed manet? An quia sursum quidem sparto existente, plus

Exemplaria
ola hanc
qong ad
eo ut m
dola, per
purp. i
cunda et
pre, ut v
ex eis sen
sus elici
posse, se
em diu
cultate
ipti apud
valeant

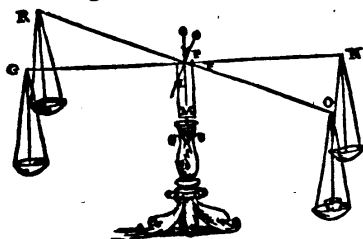
A plus libræ extra perpendiculū
fit: spartū. n. est perpendiculum:
quare necesse ē deorsum ferri id
quod plus est, donec ascendat q̄
bifariā librā diuidit, ad ip̄m per
pēdiculū, cum onus incubat ad
libræ partē sursum raptū. Sit li-
bra recta vbi n c, spartū autē a d.
hoc igit deorsum proiecto per-
pendiculū erit vbi a d m. Si igit
in ipso n ponat onus, n quidem
erit vbi x, c aut vbi h. quā ob rē

ea quæ bifariā librā secat, pri-
mo quidem erit d m ip̄ius per-
pendiculi: incubente autē onere
erit d o. quare libræ ip̄ius vbi
x h, quod extra perpendiculum
est a m, vbi est p q, maius est di-
midio. Si igit amoveatur onus
ab ipso x, necesse ē deorsum fer-
ri h. min⁹. n. est ipsum x. Si qui-
dē igitur sursum habuerit spar-
tum, rursus propter hoc ascen-
dit libra,

Si aut deorsū fuerit, id q̄ sub-
stat cōtrariū facit, plus. n. dimi-
dio sit libræ, q̄ deorsū ē pars, q̄
q̄ pēdiculū secet. quapp non
ascēdit: eleuata. n. pars leuior ē.
C Sit libra recta vbi n c, pēdicu-
lū autē x l m. bifariā igit secatur

x o. Impositio autē onere in ipso
n, erit quidē n vbi o, ip̄m autē o
vbi x, x l aut vbi l p. q̄re mai⁹
est x o, q̄ l p, ip̄o p x l. Et abla-
to igitur onere, necesse est mane-
re, incubit. n. ceu onus excessus
medietatis eius vbi est x.

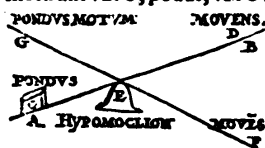

Quæstiones

3 Cur exiguæ vires (quemad-
modum a principio dictum est)
vectis magna mouent pondera,
vectis insuper onus accipientes
cum facilius sit minorem moue-
re grauitatem: minor autem est
sine vecte. An quoniam ipse vectis est
in causa libra existens, spatium
inferne habens, in inæqualia di-
uisa. hypomochlion enim est spar-
tum. ambo namque stant, ut cen-
trum. quoniam autem ab æquali pon-
dere celerius mouetur maior ca-
rum, quæ a centro sunt: duo ve-

4 ro pondera, quod mouet, & quod
mouetur: quod igitur motum po-
dus ad mouens, longitudo pati-
tur ad longitudinem. semper au-
tem quanto ab hypomochlio di-
stabit magis, tanto facilius mo-
uebit. Causa autem est, quæ retro
commemorata est: quoniam quæ pl⁹
a centro distat, maiorem describit
circulū. quare ab eadem poten-
tia plus separabitur mouens il-
lud, quod pl⁹ ab hypomochlio
distabit. Sit vectis vbi A B, pon-
dus vbi C, quod mouet autem vbi

5 D, hypomochlion vbi E, quod
autem vbi est D mouens, vbi F.
motū autem vbi C, pondus, vbi G.

4 Curh qui in naui medio sūt
remiges, maxime nauē mouēt:

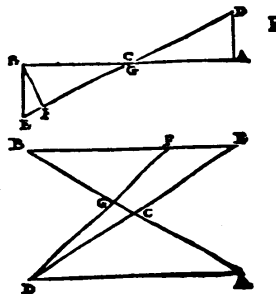
An quia remus vectis est: hypo-
mochlion autem sit scalm⁹, stat. n.
ille pondus vero mare est, quod
propellit remus: vectem autem
mouens ipse est remex. Semper
autem pl⁹ mouet ponderis, quā
eo magis ab hypomochlio dista-
bit, quicunque id mouet, maior
enim ita sit, quæ ex centro. scal-
mus autem hypomochlion exi-
stens, centrum est. In medio autem
naui plurimum remi intus est
illa enim parte latissima est na-
uis: quare maior vtrinque remi
pars vtrorūque naui parietū in-
trinsecus est. Mouetur autem na-
uis, quoniam appellente ad mare remo
extremum illius quod int⁹ est,
in ante promouetur, nauem ve-
ro scalm⁹ alligatam simul pro-
moueri contingit, quo remi extre-
mum. vbi enim plurimū maris
diuidit remus, eo maxime propel-
li necesse est. plurimum autem
diuidit, vbi pars plurima remi
a scalm⁹ est. Et eam ob causam
remiges, qui in media sunt na-
ui, mouent illam maxime. maxi-
ma. n. remi pars a scalm⁹ in na-
ui medio intus est.

Cur paruum existens guber-
naculum, & in extremo nauigio
tanta habet vires, ut ab exiguo
temone, & ab hominis vnus vi-
ribus alioquin modice ventis,
magna nauigiorum moueatur
molex: An quoniam gubernaculū ve-
ctis est: onus autem mare: guberna-
tor vero mouens est. Non autem
sem latitudinē, veluti remus, ma-
re accipit gubernaculum. nō. n.
in

A in ante nauigium mouet, sed ip-
sum commotum mare accipiens
inclinat oblique. qm̄ enim pon-
dus est mare, contrario innixū
modo nauem inclinat. hypomo-
chlion enim in contrariū versa-
tur mare vero interi⁹, si illud ex-
cerius illud aut sequitur nauis,
qm̄ illi est alligata. Et remus qui
dem fm̄ latitudinem onus pro-
pellens, & ab eodem repulsus, in
rectum propellit: gubernaculū
autem, vt obliquum iacet, hinc
inde in obliquum motionem fa-
cit. In extremo autē, & non in me-
dio iacet, qm̄ mouenti facillimū
est ab extremo motum mouere.
Prima enim pars celerime fert:
qm̄ quemadmodum in hīs quæ
feruntur, in fine deficit latitudo, sic
ipsum continui in fine imbecil-
lissima est latitudo. imbecillissima
autem ad expellendū est facilis.
Propter hæc igitur in puppi gu-
bernaculū ponitur. Nec min⁹,
qm̄ parua ibi motiōe facta, mul-
to maius intervallum sit in vlti-
mo. quia æqualis angulus semp̄
C maiorem spectat: tātōq; magis,
quāto maiores fuerint illæ, quæ
continent. Ex hīs etiam manife-
stum est, quā ob causam magis
in contrarium pcedit nauigiū,
quam remi ipsius palmula. eadē
enim magnitudo hīdē mo-
ta viribus, in acre plus, q̄ in aqua
progreditur. Sit. n. A a remus, O
vero scalmus: A autem in nauig-
io sit remi principium, a vero
in mari palmula. Si igitur A vbi
D translatus est, non erit a vbi

æqualis enī a a ipsi A D. æqua
le igitur translatus erit. sed erat
minus. erit igit vbi est F. minor
enī a F, ipsa A D. quare ipsa C F,
ipsa D G. similes enim sunt trian-
guli. Stans autem erit medium,
vbi est C. in contrarium. n. ipsi,
quod in mari est, extremo vide-
licet a procedit, vbi extremum
in nauigio est A. Nō procederet
autem vbi est D, nisi commoue-
ret nauigium, & eo transferret,
vbi remi est principium.

Eadē est
ca. vbiq;
anguli do-
seruant

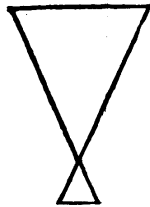

Id ipsum etiam facit gubernacu-
lum, nisi q̄ (vt dictum est retro) F
nihil nauigio ad id, quod in an-
te est, cōfert, sed solū puppim in
obliquum pellit, vbiq; fue-
rit. in contrariū enim eo modo
vergit prora. Vbi igitur applica-
tum est gubernaculum, id opor-
tet rei motū, seu quoddam intel-
ligere medium: & quemadmo-
dum scalmus remo. Medium au-
tem procedit fm̄ q̄ gubernacu-
lum transfertur. siquidē intror-
sus agit, & puppis eo transfert.
prora

Quæstiones

G prora vero ad contrarium vergit. in eodem enim existente pro-
ra, totum trāsfertur nauigium.

PRORA PRORA

H

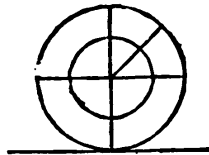
6 Cur quāto antēna sublimior fuerit, si idem velis, & vento eodem celerius feruntur nauigia? An quia malus quidē sit vectus: hypomochliō vero mali sedes, in qua collocatur pondus autē, quod moueri debet ipsum nauigium: mouens vero is, qui vela tendit, spiritus. Si igitur quanto remotius fuerit hypomochliō, facilius eadem potentia & citius idem mouet pondus, altius certe sublata antenna, velum a mali sede, quæ hypomochlion est, remotius faciens, id efficiet.

7 Cur quā ex puppi nauigare voluerint, non flante ex puppi vento, veli quidem partem, quæ ad gubernatorem vergit, constringunt: illam vero quæ prora versus est, pedem facientes relaxant. An quia retrahere quidem multo existente vento gubernaculū non potest: paucum autem potest, quæ constringunt. Propellit qui

dem igitur ipse ventus: in puppi vero illum constituit, gubernaculum retrahens, & mare compellens: simul & nautæ ipsi cum vento contendunt: in contrariam. n. se reclinant partem.

Cur ex figurarum genere, quæ cunctæ rotundæ sunt & circina-
tes, facilius mouentur? Trifariā autem circulum rotari cōtingit, aut enim sibi absidem centro simul moto, quemadmodū palustri vertitur rota: aut circa manens centrum, veluti trochleæ stante centro: aut in pavimento manente centro, sicut figuli rota conuertitur. An celerissima quidem huiusmodi sunt, quæ parua sui parte planum cōtingunt, veluti circulus secundū punctum: & quæ non offendant, a terra. n. semotus est angulus. Præterea etiam cui obuiam sūnt corpori, id rursum sibi pusillum tangūt, si autē rectilineum esset, rectitudine sua multum plani contingeret. Ad hæc quo nutat pōdus, eō motor mouet. Cum igitur ad rectū super plano circuli fuerit diameter, planum sibi punctum contingente circulo æquale vtriūque pondus determinat diame-
ter. cum autem mouetur, plus illico, ad quod mouetur, ceu inde nutans, ab impellente facilius in ante mouetur, quod enim vnum quodque vergit, mouet ex facili: siquidem difficulter ad contrarium nutus sui mouet modum. Præterea nonnulli autumant quæ circuli-linea in perpetui versatur motu,

A motu, quemadmodum manentia propter contrarium nixu manent: sicut maioribus contingit circulis ad minores. Celerius. n. ab æquali mouentur potentia maiores circuli, mouentur onera, quoniam circuli maioris angulus ad minoris angulum circuli nutum habet quendam: & sicut diameter ad diametrum, ita maior circulus ad minorem, infiniti autem sunt minores.

B Si autem ad alterum nutum habet circulus, sicut est bene mobilis. Et alia sane habet inclinationem circulus, & ea quæ a circulo mouentur, licet planitiem abside non contingat, sed aut iuxta planitiem, aut veluti trocleæ. etenim hoc se habentes modo facillime mouentur, & onera commouent. An non quia parua sui portione cum tangit, tum offensus circulus, sed alia ob causam, ea autem est, quæ dicta est prius, quod circulus scilicet ex duobus effectus est lationibus: quam ob rem illarum alteram pro nutu semper habet, & veluti continuo motu illud mouent, quicunque mouent, quoniam secundum circumferentiam illum mouerint: latus. n. ipsam mouent. Ea quidem igitur, quæ in obliquum est motionem, ipsam impellit mo-

uens: sed vero illam, quæ super diametrum est, seipsum mouet circulus.

Cur ea, quæ per maiores circulos tolluntur & trahuntur, facilius & citius moueri contingit, veluti maioribus trocleis quàm minoribus, & scytalis similiter? An quoniam quanto maior fuerit illa quæ a centro est, in æquali tempore maius mouetur spatium. Quam ob rem æquali inexistente onere, idem faciet: quemadmodum diximus & maiores libras minoribus exactionis esse. spatium enim in illis centrum est: librarum autem utrinque partes, quæ ex centro sunt, existunt.

Cur facilius quoniam sine pondere sonat, mouetur libra, quæ cum pondus habet? Similiter modo rota, & huiusmodi quippiam, quod grauius quidem est, maius autem minore & leuiore? An quia non solum in contrarium quod graue est, sed in obliquum etiam difficulter mouetur. In contrarium enim ei, ad quod vergit onus, mouere difficile est: quo autem vergit, est facile. in obliquum autem haudquaquam vergit.

Cur super scytalas facilius portant onera, quæ super currus, cum tamen si magnas habeant rotas, illarum vero pusillas? An quoniam in scytalis nulla est offensusio, in curribus autem axis est, ad quem offensusio. de super enim illum premunt, & lateribus. quod autem est in scytalis, ad isthuc duo mouetur, & iterne substrato spatio, &

Quæstiones

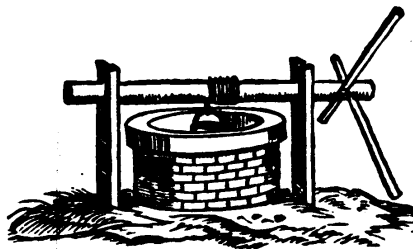
G & onere superimposito, in vtrif-
que. n. s. reuoluitur locis circu-
lus, & motus impellitur.

12 Cur longius feruntur missilia
funda, q̄ manu missa, cum alio-
quin proiector manu magis pō-
dus comprehendat, q̄ cum illud
suspendit. Præterea sic quidem
duo mouet pondera, fundæ vi-
delicet, & missilis: illo aut modo
solum missile. An quia in funda
quidem commotū missile fun-
dator proijcit: fundam. n. circu-
lo subinde rotans, id iaculatur:

H ex manu autem a quiete est ini-

tium: oīa autē cū in motu sūt, &
q̄ cum quiescunt, facilius mouē-
tur. An & ea ob causam est. sed
nec minus etiam, quia in fundæ
vī manu quidem sit cētrum: sū-
funda vero, quod a centro exit.
quanto autē productius fuerit
id, quod a centro est, tanto citi⁹
mouet. iactus autē qui manu sit,
fundæ respectu brevis est.

Cur circa idem iugum maio-
res collopes facilius, q̄ minores
mouentur: & item fuculæ, quæ
graciliores sunt, ab eadem vi, q̄
crassiores.

I An quia fucula quidem, & iu-
gum centrū est: prominentes au-
tem longitudines eę, quæ sunt a
centro. Celerius autē & plus mo-
uentur quæ maiorū sunt circu-
lorum ab eadem vi, q̄ quæ mi-
norū. ab eadem. n. vi plus trans-
fertur id extremū, quod lo-
a centro distat. Quā ob rem ad
iugū quidē instrumenta faciūt
collopes, quib⁹ facilius versant:
in gracilius autem fuculis plus
sit id, quod extra lignū est. hoc

autem, id efficitur, quod a cen-
tro exit

Cur eiusdem magnitudinis
lignum facilius genu frangitur,
si quispiam eęque diductis mani-
bus extrema comprehendēs fre-
gerit, q̄ si iuxta genu: & si terra
illud applicans pede superimpo-
sito, manu longe diducta confre-
gerit, q̄ prope. An quia ibi qui
dem genu cētū est, hic vero ip-
se pes. quanto autem remotius
a centro fuerit, facilius mouetur
quod.

A quodcumq. moveri autē quod
transigitur, necesse est.

15 Cur ex quæ circa littora ap-
pellantur Crocæ, rotunda sunt
figura, cum alloquin a principio
ex magnis sint lapidib⁹, ostreis
ver. An quia ea, quæ pl⁹ recedūt
a medio in motionibus, ferūtur
celerius. medium enim sit cen-
trum: interuallum vero ea, quæ
a centro. Semper autem maior
ab æquali motione maiorem de-
scribit circulum: quod autē ma-
ius in æquali pertransit tempo-
re, celerius fertur: quæ autem ce-
lerius ex æquali feruntur spatio,
vehementius impetunt: quæ au-
tem magis impetunt, impetun-
tur & magis, quam ob rem ea q̄
plus a medio distant, confringi
necesse est. id autem cum patian-
tur, rotunda fieri est necessariū.
Crocis autē propter maris mo-
tum, quoniam simul cū illo agi-
tantur, in perpetuū eē accidit mo-
tione, eorū versatas modo semp̄
offensare. id autem ipsis maxi-
me extremis contingere parti-
bus est necesse.

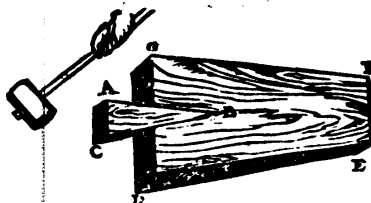
16 Cur quanto longiora sunt li-
gna, tanto imbecilliora sunt: &
si tollantur, inflectuntur magis:
tamen si quod breue quidē est,
ceu bicubitū, fuerit tenue: quod
vero cubitorum centum, cras-
sum. An quia & vectis, & onus,
& hypomochlion in leuādo ip-
sa sit ligni proceritas: prior tan-
que illi⁹ pars ceu hypomochliō

fit, quod vero l'extremo est, p. 3. D
dus. quā ob rem, quanto ex-
tensius fuerit id, quod ab hypo-
mochlio est, tanto inflecti necesse
est magis. quo enim plus ab
hypomochlio distat, eo magis
incuruari necesse est. necessario
igitur extrema vectis eleuātur.
Si igitur flexilis fuerit vectis, ip-
sum inflecti magis cum extollit
necesse est: quod longis accidit
lignissim breuib⁹ autem quod
vltimum est, quiescenti hypo-
mochlio deprope fit.

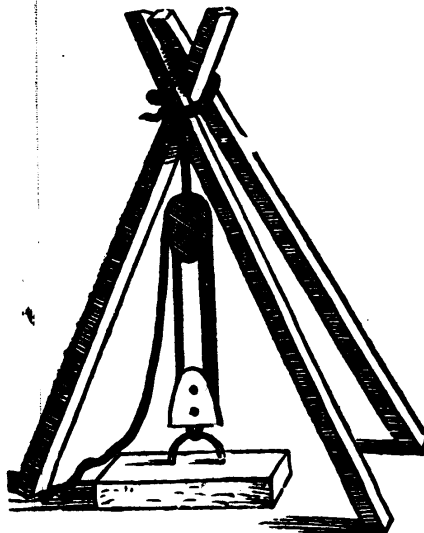
Cur a paruo existente cuneo
magna scinduntur pondera, &
corporū moles, validat⁹ sit im-
pressio. An quia cuneus duo
sunt vectes sibi inuicem contra-
rī: vterque autem & pondus ha-
bet, & hypomochlion, quod di-
uellit, & comprimit. Plag⁹ quin
etiam ipsius latio pondus, quod
percutit & mouet, magnum fa-
cit: & quoniam motum mouet,
ipsa celeritate valentius fit, par-
uo autem existente vecte, magnū
illum consequuntur vires: quā
ob rem, vltra magnitudinis de-
centiam latet mouens. Sic cune⁹
vbi A B C, quod vero cuneo
scinditur, D E F G. vectis igitur
sit ipsa A B, pondus vero ipsi⁹
B inferior pars, hypomochlion
autem D G, huic autem contra-
rius vectis B C. percussa igitur
A C, utroq. illorum vtitur vectes
scindit enim ipsum B.

Cur

Quæstiones

- Q** Cur si quispiam trochleas cō
 ponens duas in tignis duobus
 ad se inuicem iunctis contrario
 ad trochleas modo circulo fune
 circumduxerit: cuius alterū qui-
 dem caput tignorum appenda-
 tur alteri, alterū vero trochleis
 sit innixum, & a funis initio tra-
 here coeperit, magna trahit pō-
 dera, licet imbecillium fuerit vi-
 rium.

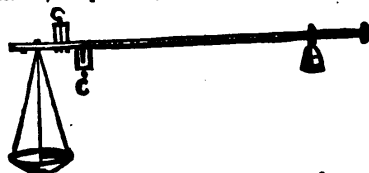

A An quia idem pondus à minori potètia si mouetur, vecte medio trāsferetur magis, q̄ à manu: trochlea aut idem vecti facit, quam ob rem si vna facilius trahet, & ab vnico tractu multo grauius trahet, quàm facere possit manus, idipsum duæ trochleæ plus quàm indupla velocitate leuabunt. Minus .n. altera trahit, q̄ si ipsa per se ipsam traheret, **B** quando circa alteram iniectus fuerit funis: illa namq̄ minus èt pòdus effecit. Pariq̄ modo si ad plures iniectus fuerit funis pau- cis trochleis, multa fit differètia. quam ob rem à prima pondere quatuor minas trahente, ab vlti- ma trahi multo minus. Et in re ædificatoria faciliter magna mo- uent pondera. traducunt .n. ab vna trochlea ad aliam, & rursus ab illa ad fuculas, & vectes. hoc autem idem est, ac si multas fa- cerent trochleas.

Cur si quis super lignum ma- gna imponat securim, de superis **C** illi magnum adficiat pondus, li-

gni quippiam quod curandum **D** sit non diuidit: si vero securim extolles percuciat, illud scindit, cum alioquin multo minus ha- beat ponderis id quod percutit, q̄ id qd̄ superiacet, & premit. An quia omnia cum motu sūt: & graue ipsum grauitatis ma- gis assumit motum dum moue- tur, q̄ dum quiescit. Incumbēs igitur connatam graui motione non mouetur, motū vero & se- cundū hanc mouetur, & secun- dum eam quæ est percutientis. Præterea securis ipsa efficit cu- neus, paruus autem existens cu- neus magna diuidit, cū ex duo- **E** bus sit vectibus contrario ad se- se inuicem modo constitutis.

Cur statera, qua carnes pon- derantur, paruo appendiculo **2** magna trutinat onera, cum alioquin rota dimidiata existat libra: ubi enim onus imponi- tur, solum suspenditur lant: in altera vero parte, sola est sta- **tera.**

An quia simul librā & vectem ipsam contingit esse stateram. li- bram quidem, ubi spartorum quodeunque staterę sit cētrum: in altera enim parte lancem, in

altera aut pro lance æquipondū appendiculū habet, quod librę incumbit, ceu si quis alterā ap- poneret lancem, & illi pondus imponeret. manifestum .n. q̄ d̄. Extra ord. Arist. O tun-

Quæstiones

G tuncdem trahit pōderis ei quod in altera iacet lance. Quæadmodum autem si vna libra multæ sint libræ, sic talia insunt sparta multa in eiusmodi libra: quorū vniuscuiusq; quod intrinsecus est ad appēdiculū, steteræ est dimidiū. & oīno istuc libra est, v. nā quidē habet lance, in qua pōdus appenditur: alterā vero, vbi in statera æquipondiū. Quā ob rem appendiculum ad alteram sui partem est statera. huiusmodi autē existens multæ sunt libræ: totq; quot fuerint sparta. Sēper autē quod lanci propinquius est spartum, appēdēt oneri, maius trahit pondus: quoniā sit quidē omnis statera: inuersus vectis: hypomochlion nanque vnum: quodq; spartū superne existēs: pōdus vero id, quod lanci inest. Quanto autē productior vectis fuerit longitudo ab ipso hypomochlio, tāto ibi quidē facilius mouet: hic autē æquilibriū facit, pondusq; staterę trutinat, quod ad æqpōdū vērget appēdiculū.

²¹ **C**ur Medici facilius dētes extrahunt dēisforcipis onere adiecto, quā si sola vtiatur manu? An quia ex manu magis quā ex dēisforcipe lubricus elabitur dens. An ferro id potius accidit, q̄ digitis, quoniam vnditq; dentem non comprehendūt: quod molis digitorū facit caro: adheret. n. & cōplectitur magis. An quia dens forteps duo contrarij vectes, vnicū habēt hypomochlion, eius scilicet instru-

menti connexionē. Hoc igitur ad extractionē vtuntur organo, vt facilius moueant.

Sit dēisforcipis alterum quidem extrēmū vbi est **A**: alterū autem quod extrahit, **B**. vectis autem vbi **A** **D** **F**: alter vero vectis vbi **B** **C** **E**. hypomochlio autem **C** **O** **N**.

cōnexio vero vbi **G**: dens autem pondus. Vtq; igit **A** & **F** simul cōprehendēt **L** mouēt. qñ autē cōmor⁹ fuerit, facili⁹ manu trahit, q̄ instru-
mento.

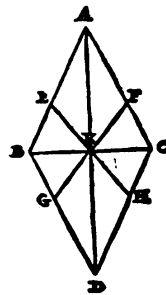
Cur nuces absq; ictu facile cōfringunt instrumētis, quæ ad eū ²² sunt vsus? multū. n. aufertur vitiū, motionis scilicet. & violētiz. Præterea duro & graui cōprimēs instrumēto cit⁹ cōfringit, q̄ ligneo & leui. An quia sic vtrinq; a duobus comprimitur vectibus ipsa nux: a vecte autē facile diuelluntur onera. id. n. instrumētū ex duobus cōponitur vectibus, idē habētibus hypomochlion, connexionem videlicet ipsam vbi est **A**. Quæadmodum igitur fuere diductæ secundum extrema motis **C** **D** ipsæ **F** **E**, sic a parua facilius potentia conducuntur.

Quod

A Quod igitur cum percussione fecisset pondus, id valentiores illa π c, & ρ d vectes efficiunt elevatione. n. in contrarium elati & comprimentes, frangunt ubi est κ . Hanc etiam ob causam quanto vicinior fuerit κ ipsam Δ , cōfringitur celerius, quanto. n. ab hypomochlio plus distat vectis, facilius & plus mouet ab eadē potentia. Est igitur Δ quidem hypomochlion: ipsa autē ρ a ρ vectis: & item ipsa κ a π . Quanto igitur ipsum κ vicinior fuerit angulo ipsius Δ , tanto vicinior sit cōnexioni ubi est Δ , hoc autem est hypomochlion. Ab eadem igitur potentia applicante ρ e plus extolli necesse est. Quam obrem, quoniam ex contrario est eleuatio, necesse est magis comprimi, quod autem comprimitur magis, citius frangitur.

23 Cur si duo extrema in rhombo puncta duabus ferantur lationibus, haudquaquam æquale utrumque eorum pertransit rectam, sed multo plus alterum. Idem autē est sermo, cur quod super latus fertur, minus pertransit, quā ipsū latus. illud. n. diametrum minorem, hoc vero maius latus. & hoc quidem vnicuique, illud vero duabus fertur lationibus. Feratur enim ex ipsa Δ a, a quidem ad ipsum π , a vero ad ipsum ρ eadem celeritate, feratur autem & ipsa Δ a in ipsa Δ c iuxta ρ d eadē celeritate cū illis, necesse igitur est Δ a dē in ipsa

A d diam etro ferri, a vero in ipsa Δ c. & utranque simul pertransisse, & ipsa Δ a ipsum latus Δ c. latū enim sit ipsum Δ ipsam Δ c, a a autem ipsam Δ f, & proiecta sit ρ o iuxta ipsum Δ a, & ab ipso π similiter repleatur. Simile igitur sit quod repleti est ipsi toti, æqualis igitur Δ f ipsi Δ c, ipsa autē Δ a ipsam Δ f lata erit, in diametro igitur erit secundū κ . & semper necesse est ipsum ferri secundum diametrum, & si mul Δ a lat⁹ pertransit lat⁹ Δ c, & ipsū Δ a diametrum pertransit Δ d. Similiter et demonstrabit & ipsū Δ in ipsa Δ c diametro latū. quoniam hanc. est ipsa Δ e ipsi Δ c. Repleto igitur ab ipso ρ , quod intus est, toti est simile: & ipsum Δ a ipsa diametro erit scōm laterū cōnexionē. Et simul lat⁹ pertransit lat⁹, & ipsū Δ c diametrum. Si igitur Δ multo plus ipsa Δ a pertransit & ipsū lat⁹, minus lat⁹ eadē lata celeritate: & ipsū lat⁹ maiore q^{uam} Δ a, pertransiuit vna latū latione.

O n Quanto

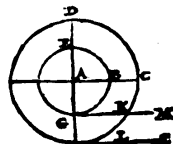
Quæstiones

G Quæto. n. acutior fuerit rhōbus, diameter quidem minor sit: a c autē maior, latus vero ipsius a c min⁹. Absurdū est. n. (vt dictū) id qđ duabus fertur lationibus, aliquādo ferri tardi⁹ illo, qđ ferri vnica: & vtriusque positis equali velocitate punctis, alterū pertransire maiore. Causa autē est, quoniam ei quod ab obtuso fertur angulo, ambæ ferē contrarię fiunt lationes, & illa secūdu quā ipsum fertur, & illa secūdu quā ipsum a latere defertur. Ei autē

H quod ab acuto fertur, accidit vt ad idē feratur. coadiuuat. n. quę ipsius est lateris, illam quę est super diametrum. & quāto hunc quidē acutiorem feceris, illū vero obtusam magis: hæc quidem tardior erit, illa vero celerior. Hæc quidem igitur magis contrarię fiunt, quoniā obtusior sit angulus, illæ vero ad idē magis, qm̄ lineæ coarctantur: ipsum enim a ferē ad idē fertur secūdu ambæ lationes. Coadiuuatur igitur altera: & quanto sanē acutior fuerit angulus, tāto magis ipsum a ad contrarium. ipsum. n. ad b fertur: latus autē defert ipsum ad d. Et quanto sanē obtusior fuerit angulus, magis contrarię fiunt lationes: rectior enim efficitur linea. si autē omnino recta fieret, penitus vtiq; essent contrarię. latus vero secundum vnicam latum lationem a nullo præpeditur: rationabiliter igitur maiorem pertransit.

24 Dubitatur quam ob causam

maior circulus æqualem mino. K ri circulo conuoluitur lineam, quando circa idem centrū fuerint positi: scorsum autē reuoluri, quemadmodū alterius magnitudo ad magnitudinē se habet alterius, sic & illorum ad se inuicē fiunt lineæ. Præterea vno etiā & eodē vtriusq; existente centro, aliquando quidē tanta sit linea, quam conuoluuntur, quantam minor per se conuoluitur circulus, quādoq; vero quantam maior. Quod quidē igitur maiore conuoluitur maior, manifestum est. angulus. n. sensu videtur esse cuiusq; circumferentia proprię diametri, maioris circuli maior, minoris minor. quam ob rē eandem habebunt proportionē secundū sensum ad se lineæ, secundum quas fuerint conuoluti. Verum enimvero qđ etiam æquale conuoluuntur, quādo circa idē fuerint positi centrum, manifestū est: & sic fiunt aliquādo quidē æquales lineæ, secundum quā maior conuoluitur circulus, ali. M quando vero scđm quā minor.

Sit. n. circulus maior quidē vbi d f c: minor vero vbi e c a: vtriusq; autem centrū a. Et quā quidē per se magnus conuoluitur

A tur, sit vbi FI : quam vero per se
minor vbi $O K$, æqualis A . Si igitur
minorem mouero, idem mouens
centrum vbi A , maior autem
sit annexus. quando igitur $A B$
fuerit recta ad ipsam $O K$, simul
& $A C$ sit recta ad ipsam FI . quia
ob rem æqualem semper translata
erit ipsam quidem $O K$, vbi est
 $O B$ circumferentia: ipsam vero
 FI , quæ est vbi $F C$. Si autem quar
ta pars æqualis conuoluitur, ma
nifestum est quod totus circulus to
ti circulo æqualem conuoluetur.
quare quando $B G$ linea ad ipsum
peruenerit K , & ipsa $F C$ circun
ferentia erit in ipsa $C I$: & vniuer
sus erit conuolutus circulus. Si
militet modo si magnum moue
ro, illi paruum annectens, eodem
existente centro, simul cum $A C$
ipsa $A B$ perpendiculum & recta
erit: hæc quidem ad ipsam FI , il
la vero ad $G M$. Quia ob rem quan
do hæc quidem æqualis ipsi $O M$
pertransiuerit, illa vero ipsi FI , &
rursus facta fuerit recta ipsa $F A$
ad ipsam FI , & ipsa $A C$ rursus
recta, uelut à principio erant ip
sis MI . Hoc autem neque aliqua
C intercedente mora maioris ad mi
norē, ut scilicet per aliquod tem
poris spatium staret in eodem
puncto: neque transiliente mino
re aliquod punctum, maiorem
quidem æqualē minori pertran
sire, hūc autē maiori, absurdū est.
Præterea vnica est semper exi
stente motione, centrū motum
interdū quidem magnam, non
nūquam vero minorē cōuerti,

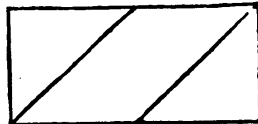
admirandū est. Idem. n. celerita
te eadem latū æqualem natum
hoc est pertransire: eadem autē
celeritate utroque modo æqualē
licet mouere. Principiū autē su
mendū est circa istorū causam,
quod eadē potentia & æqualis hāc
quidem tardius mouet magni
tudinē, illam vero celerius. Si
enim fuerit quippiā, quod a se
ipso moueri natū nō sit, si simul
& illud mouerit, quod natū est
moueri, tardius mouebitur, quā
si ipsum per se moueretur. Et si
quidem natū fuerit moueri, nō
simul autē moueatur, similiter se
habebit. Et impossibile certe est
plus moueri, quā mouens: non. n.
suam ipse mouetur motionē.
Si igitur circulus maior vbi A ,
minor autē vbi B , si minor maio
rem impellet non reuolutum ex
se, manifestū est quod tantū ipse
rectæ maior pertransit, quantū
est impulsus: tantum autem est
impulsus, quā paruus est mo
tus: æqualem igitur ipse rectæ
pertransiuerunt. Necessē igitur
est si reuolutus minor maiorem
impellet, reuolui simul cum im
pulsione: tantum autē quantum
minor reuolutus est, si nihil ipse
superius motione mouet. Quo
modo. n. & quantū mouit, tan
tum motū esse necesse est, quod
mouet ab illo: sed profecto par
uus circulus tantū seipsum cir
culariter mouit, quātum est pe
dalis quantitas: (tantū. n. sit id
quod motus est) & magnus igitur
tantū motus erit. Similiter
O in modo

Quæstiones

E modo si magnus paruum moue-
bit, motus erit paruus, quemad-
modum maior. Per se autem motus
illorum utrumlibet, siue celeriter
seu tarde eadem velocitate, statim
quantum maius natus est circūfer-
ri lineam: quod difficultate faci-
cit, quod non similiter faciunt,
quando fuerint connexi. hoc au-
tem est, si alter ab altero moueat,
non quia natus est, neque pecu-
liarē motiōem. Nihil enim refert
circumponere, & annectere, aut
H coniungere utrumlibet alteri. si
similiter enim quando hic quidē mo-
uet, ille vero mouetur ab isto,
quantum utique mouerit alter, tā-
tum alter mouebitur. Quando
quidem igitur adiacēs mouerit,
aut propensus, non semper con-
uoluitur: quādo vero circa idē
positi fuerint centrum, alterum
ab altero semper conuolui neces-
se est. Sed nihilominus non suā
ipsius motiōem mouetur alter,
sed veluti nullā haberet motio-
nem: & si habuerit, illa autē non
utatur, tantundē accidit. Quan-
do quidē igitur magnus moue-
rit sibi alligatū paruum, paruus
mouet quantū ille: quando autē
paruus, rursus magnus quantū
iste: separatus autē uterque seipsū
mouet. Quod autē eodem existē-
te cētro, & mouente eadem ve-
locitate, accidit in qualem illos
pertrāsire sine paralogismo so-
phistice vultur is, qui dubitat.
idem enim ambobus est centrum,
verum per accidens veluti multi-
cum & aliū, esse enim utriusque cir-

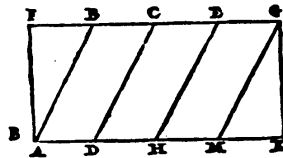
culi centro non eodem utitur.
Quando quidem igitur mouēs
fuerit paruus, ut illius centrum
& principii: quando vero ma-
gnus, ut illius. nō igitur idē sim-
pliciter mouet, sed ē quo modo.

Cur lectulorum spondas secun-
dum duplā faciunt proportio-
nem, hanc quidem sex pedum,
vel paulo ampliorem, illā vero
triū: curde nō secundum diame-
trū illos restibus extendūt?

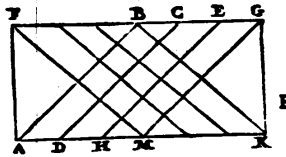
An tantos quidē magnitudine
faciunt, ut corporibus sint pro-
portionem habentes: sicut enim sic
secundum spondas dupli, longi-
tudine quidem cubitorum qua-
tuor, latitudine vero duorum.
Extendunt autē illos non secun-
dū diametrum, sed ex opposito,
ut & ligna minus distraherentur.
cellerime enim scindūtur secundū
naturā diuisā, & eodem modo
distenta laborāt maxime. Am-
plius, quā opus est, ut restes pon-
tus ferre possint, sic certe pōde-
re imposito minus laborabunt,
si trāsuerim, quā si oblique exten-
datur. Præterea hoc ē modo mi-
nus absumit restiū. Sit enim lectul⁹
A F G K, & bifariā diuidatur ip-
sa F G secundum A, æqualia cer-
te foramina sunt in ipsa F B, &
in

A in ipsa FA. latera. n. sunt æqualia. nam totum FG duplum est. Extendunt autem, ut descriptum est, ab ipso A ad ipsum B. ita ubi est C, ita ubi est D: ita ubi est H, postea ubi est E, & eodē semp modo, donec ad angulū puenit aliū.

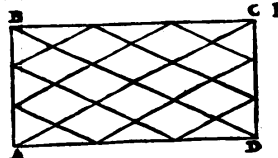

Duo enim anguli rectis habent capita. æquales autem sunt restes secundū curuaturas, videlicet A B, & B C ipsi C D, & D H, & aliz simili se hñt modo, qm eadē demonstratio. ipsa. n. A B equalis est ipsi H E: æqualia. n. sunt latera spatij B C, M A, & foramina æque distant. ipsa aut B C æqualis est ipsi M A: angulus. n. B æqualis est angulo G: in æqualibus. n. hic quidē intus, ille vero extra. & B quidē est semirectus: est. n. F B. æqualis ipsi F A: & angulus ubi F, rectus est. B aut angulus æqualis ei ubi est G: qm quadratum altera parte longius duplū est: & ad mediū est curuatura. quā ob rē A D ipsi E G est æqualis. huic vero ipsa H M. Similitq modo demonstrantur aliz, qm æquales sunt duæ, quæ secundū curuaturas sunt, duabus. Quare manifestū est, q tot sunt restes in lectulo quot sunt quatuor, si eut A B. Quanta autem forami-

nū est multitudo in ipso FG late re, & in eius dimidio F B est medietas. Quā ob rē in dimiato lectulo rāq restiū magnitudines erūt, quātū est A B: multitudine vero tot, quot in B G sūt foramina. Hoc autē nihil refert dicet, qd sūt in ipsis AF & BF sūptia.

Si autem secundū diametrum extendantur restes, quemadmodum se habet in lectulo ABCD, dimidia non tot sunt, quot amborum latera F A F G, æqualia autē, quot in ipsis F B, F A, sunt foramina: maiores autem sunt ipsæ A F, B F, duæ existentes, qd A B. quare restis in tantum maior, quantum ambo latera diametro sunt maiora.

Cur difficili⁹ est lōga ligna ab extremo sup humeros ferre, quā scdm mediū, æquali existi pōdere? An qā vibrato ligno ipsū extremū phibet ferre vibratione magis retrahēs lationem. An qm licet nihil inflectatur, neq

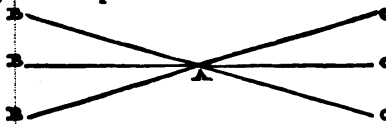
O iū multam

Quæstiones

G multa habeat longitudinē, difficilius tñ ad ferendum est ab extremo, quoniam facilius ex medio eleuatur, q̃ ab extremo, & ideo sic ferre est facilius. Causa autē, quoniā secundū medium quidē eleuato ligno, semper sese inuicē suspendunt extrema, & altera pars alteram bene subleuat. mediū. n. veluti centrū sit, vbi habet is, qui eleuat, aut fert. Extre morū igitur vtrunq̃ deorsum

vergens, sursum suspenditur. q̃ si ab extremo eleuetur, aut ferat, non sane facit: sed vniuersū pondus ad vnum vergit medium, quo eleuatur, aut fertur. Sit medium vbi *A*, extrema *B* *C*. Eleuato igitur aut portato secundum *A*, ipsum quidem *B* deorsum nutans, sursum eleuat. Si ipsum aut *C* deorsum nutans, *B* sursum eleuat:ambo autem sursum eleuata hoc faciunt.

H

L

27 Cur si valde procerum fuerit idē pondus, difficilius super humeros gestatur, etiam si mediū quispiam illud ferat, q̃ si breui⁹ sit? Quod enim dudum dictum est, causa non est: sed vibratio nūc est causa, quando. n. productius fuerit, vibrantur extrema: quam ob rem contingit portantem difficilius gestare. Vibratio nis autē causa est, quoniam ab eadem moxione magis transferuntur extrema, quanto procerius fuerit ligauim. Humerus quidē sit centrū vbi *A*: manet. n. is. ipse autē *A* *B*, *A* *C*, quæ sunt ex centro, quanto autē maius fuerit id, quod ex centro est, siue *A* *B*, seu *A* *C*, plus transfertur spatij. Demonstratum autē est hoc prius.

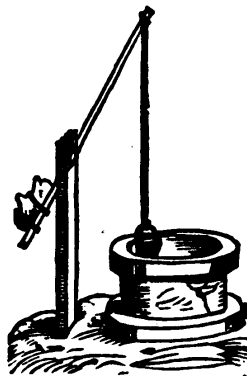
ciunt eo quo visuntur modo: ligno enim plūbi adiungunt pondus: cum alioquin vas ipsum & plenū, & vacuū pondus habeat

B

A

C

Cur iuxta puteos celonia fa-

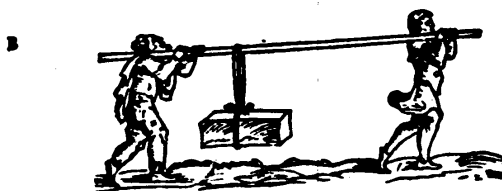
M

An

A An quoniam duobus temporibus hauriendi. diuiso opere, (in-tingere. n. oportet, & id sursum trahere) cōtinget demittere quidem vacuū faciliter, trahere vero plenum difficulter. Cōmodū igitur est paulo tardius illud demittere, cum multo leuius effectū sustollatur pondus. id autē facit in extremo celonio adiunctū plumbū, aut lapis. demittenti quidem maius sit pondus, quā

si solummodo vacuū oporteret demittere: cū vero plenum fuerit, sursum id rapit plumbū, aut quicquid illi pondus inerit. Quam ob rem faciliora hoc modo ambobus sunt, quā illo.

Cur quando super ligno, aut huiusmodi quopiam duo portauerint hoīes æquale pondus, nō similiter premuntur, si ad vnū non declinet pōdus, sed magis, quāto vicinius fuerit gestātib⁹.

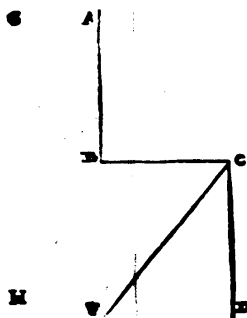
B An quoniam vectis quidem lignū efficiatur, pondus vero hypomochlion: qui autē propior est ponderi ex his qui illud gestant, id quod mouetur: alter vero potētiū, quod mouet. Quanto igitur plus distat à pondere, tanto facilius mouet, & alterū premit magis inferius, veluti contrarietate pondere imposito, quod hypomochlion factū est. Si autē in medio inerit pondus, nihilo magis alter alteri sit pōdus, aut mouet: sed eodem modo alteri alter sit pondus.

C Cur surgētes oīa, semoti crura ad acutum constituentēs angulū, & thoraci similiter femur, sur-

gunt: & si rō, haudquaquā surgere poterunt. An quia id, quod æquale est, quietis vbiq; est causa, rectus autem angulus æqualitatis est, stationemq; facit: quā ob rem ad similes fertur angulos ipsi terræ circūferentia: non enim quod ad rectū est ipsi parauimento. An quoniam surgētes sit rectus, stantem vero necesse est perpendiculū esse ad terrā. si quidem igitur ad rectum debet esse, hoc autē est caput secundum pedes habere, & fieri oportet cū surgit. Quando quidem igitur fuerit sedens, secundum parallelum pedes habet & caput, & non in æquali.

Caput

Quæstiones

Caput sit A, thorax A B, femur B C, crura C D. ad rectū autē sit, & thorax vbi A B, ipsi femori, & cruri femur sic sedēte. quā ob rē eo se habentē modo surgere est impoſſe. necesse autē est crus reclinare, pedesq; conſtituere ſub capite. hoc autē erit, si C D fiet, vbi C F, & simul surgere continget, & ſi eadem æquali habere caput & pedes. ipſa autē C F acutū facit angulum ad ipſam B C.

31 Cur facilius mouet cōmotū, q̄ manens, veluti currus citius cōmotos agitant, q̄ moueri incipientes. An quia difficillimū est pondus mouere, quod in contrarium mouet. aufert. n. quiddam ex motoris potentia, licet multo sit velocior: necesse nanq; est tardioſiorem eē impuſſionē illius qd repellitur. Secūdo autē loco si querit: reſiſtit. n. ipſum qui eſcens. Quod autē mouet ad idipſum, ad quod impellit, impellenti ſimile facit, ceu ſi quiſpiā mouen

tiſ potentiam, & celeritatē augeat. quod. n. ab illo pareret, vtiq; ipſum facit ex ſe commotum.

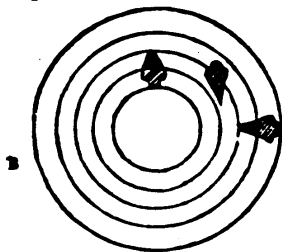
Cur ea que proſciant, ceſſant a latione? An quia impellens deſinit potentia, vel propter retractionē, vel pp rei projectæ inclinationem, qñ ea valētior fuerit, q̄ proſcientis vires. Aut iſthac ambigere, principiū relinquentes, abſurdum eſt.

Cur quippiā nō peculiarem ſibi fertur lationem, impulſore alioquin non conſequentē? An videlicet qm̄ primū id efficit, vt alterum impellat: illudq; rursū, vt alterū. Ceſſat autē qñ non poteſt amplius facere primum impellēs id quod fert, vt impellat: & qñ ipſius lati grauitas nutu ſuo declinat magis, q̄ impellentis in ante ſit potentia.

Cur neq; parua valde, neque magna longe proſci queūt, ſed cōmeſurationem quādā illa habere oportet ad id, quod proſcitur. An quia necesse eſt quod proſcitur, & impellitur, cōtraniti ei vnde impellitur. quod autē magnitudine ſua nihil cedit, aut imbecillitate nihil cōtranitiſ, non efficit proiectionē, neq; impuſſionem. Quod. n. multo impellētis excedit vires, haudquaquā cedit: quod vero multo eſt imbecillius, nihil cōtranititur. An quia tm̄ fertur id quod fertur, quantum aeris mouerit ad profundum: quod autē non mouet, neq; mouebit quippiā. accidit autem illis ambo iſthac habere, Valde

A Valde. n. magnum, & valde par-
uum, seu non mota existunt: al-
terum nanque nihil mouet, alte-
rum vero nihil mouetur.

35 Cur ea quæ in vorticosis fe-
runtur aquis, ad medium tandē
aguntur omnia?

An q̃a magnitudinē habet q̃d-
cunq̃ fertur: quam obr̃ illi⁹ ex-
trema in duobus sunt circulis,
hoc quidē minori, illo vero ma-
iori: quare maior distrahit, qm̃
celerius fertur, & transuersum
impellit illud ad minorem. quo-
niam aut̃ id quod fertur, latitu-
dinem habet, & iste rursus idem
C efficit, & ad interiorem propel-
lit, donec ad mediū perueniat.

An quia quod fert̃, simili se hēt
modo ad omnes circulos ppter
medium. medium enim in vno
quoq̃ circulo æqualiter distat.
An quia quorum quidem circū

actæ aquæ latio non superior p. D
pter magnitudinē, sed grauita-
te sua circuli celeritatem excel-
lit, ea necesse est relinqui, & tar-
dius ferri. tardius aut̃ minor cir-
culus fertur. non idem enim in
tempore æquali magnus cū par-
uo reuoluitur circulus, quando
circa idem fuerint mediū. quā
ob rem in minori circulo relin-
qui est necesse, donec ad mediū
perueniant. Quorumcunq̃ aut̃
superior a principio fuerit latio,
ea finiēns idem efficit. oportet
enim hunc quidem statim, alte-
rū vero celeritate superare gra-
uitatem, quam ob rem ad inte-
riorem semper circuli relinque-
tur quodcūq̃. Necesse enim est
quod non superatur, aut in exte-
riori, aut in interiori moueri: in
illo autem in quo est, impossi-
bile est ferri, quod non superatur:
adhuc vero minus in exteriori:
celerior enim exterioris circuli
est latio: restat igit̃, vt id, quod
non superatur, ad interiorē trā-
feratur, semper autē vnū quod-
que proficit, vt non superetur. E
Quoniā vero peruenire ad me-
diū, finem quidem efficit vt
quippiam non moueatur: stat
autem solummodo ipsum cen-
trum: ad hoc sanē omnia congre-
gari necesse est.

'ARISTOTELIS'

LIBER DE MVNDO,

Gulielmo Bado interprete.

Primum. Cap. 1.

Liber hic
si Stagir-
is doctri-
na. phre-
simus ad
sapit, ut
fama est,
illud forte
edidit, qui
& Rhetor-
icam ad
Alexandru.

Ihi quidem se-
pe diuina que-
dā res, Alexan-
der, admira-
tionis digna
visa est Philo-
sophia: prae-
pue vero ea in parte, in qua sola
ipsa sublimē sese tollens ad con-
templandas rerū naturas, magno
illic studio consendit existētem
in eis veritatem pernoſcere. Et
cū ceteri quidem mortales al-
titudine ipsa rei, atq; magnitu-
dine deterriti, eo instituto abſce-
ſſent, dignum id inceptum es-
se duxit Philosophia, quod intre-
pide ipsa nec dubitanter aggre-
deretur. Earum etiam rerū disci-
plinā sibi tū cognatissimam, tū
maximē decoram arbitrata est.
Siquidem cū per rerū naturā
negatum hoc esset homini, coele-
stem ut in locū corpore sese con-
ferret, utq; veluti ē terra pere-
gre proficiscens locum illū ocu-
lis perlustraret, id quod stolidi
illi Aloidæ quondam facere in-
stituerunt: eo factum est, anim⁹
ut humanus huius viæ ducem
nactus intellectum, peregrina-

bundus illuc importaretur. Ex
quo euenit, viam cū inuenisset
Philosophia lassitudinis vacuā
atq; laboris, res ut inter se situ lo-
gissime ſeiuūctas vna intelligen-
tia cōplecteretur: facile nimirū
eas res noscitant, queis cum sibi
naturalis intercedit necessitu-
do. Eadem ēt cū diuino animæ
oculo diuinarū rerum naturam
cōprehendiſſet, hominibus ſu-
binde ea interpretari coepit, qua-
ſitq; antiſtitis officio perfungi.
Id. n. libens Philosophia facien-
dum ſuſceperat, ut quas res cum
que præcipue cōmēdationis ef-
ſe exiſtimaret, eas quoad eius
ſieri poſſet, inter homines eroga-
ret, quibus utiq; ipsis abunde,
atq; prolixè conſultum ipsa cu-
piebat. Quapropter, iſtos miſe-
rari quibus iure poſſit, ut puſilli
animi ſcriptores, res quaslibet,
vulgoq; expoſitas ſumma admi-
ratione proſecutos, qui nobis
vnius loci naturā, aut vrbis cū-
iuſdam formā ſtitumq; aut ma-
gnitudinē fluminis, aut deniq;
amoeni montis aſpectum deſcri-
bere inſtituerūt: cū interim ma-
gnifice de ſemetipſis ſentiāt, ob
exilem

De mundo

III

A exilem quāpiam naturę perceptionem. Cuiusmodi nonnulli magno illi quidem studio fecerunt, accuratę dictione describerent, hic Ossam montem, ille Nyssam: alij Coryceum specū, alij quiduis eorū, quę inter orbis particulas cōsentur. Id quod ideo euenit, q̄ illis maiora vidisse non contingit, mundū scilicet & præcipuas eius partes. Haud quaquā .n. illi tantopere quælibet admirarentur, si hisce cōtēplādis incubuissent legitima cōtentione: omnia vero & parua, & hoc faciēda duxissent, duntaxat prout horū extat excellētia. Proinde dicere ipsi aggrediamur de hīs omnibus vniuersum collectis, quamvis fieri potest maxime, theologica cōmentatione edifferere, quę nā sit cuiusq; horū natura, situs, motus. Tibi vero, vtpote imperatorum præstantissimo, hoc quoq; decorum cōsentaneumq; esse arbitror, cum maximarū rerum cōmentationē animo consecrari, tū vero ex Philosophiæ studio nihil iā non grāde animo agitare, optimates etiā viros hīs rebus inuitare, quibus rebus ipsi ab eadem munifice prædito esse contingit.

De mundi partibus, ac ipsarū inter se ordine. Cap. II.

Mundus est compages ē celo terrę coagmētata, atq; ex hīs naturis, q̄ inter ea continentur. Dicitur ē

aliter mundus, ordo & digestio vniuersorum, quę ā Deo & per Deum asseruantur. Huius situm mediū smotum & stabilem Terram. Huius vniuersitatis suprema pars omnis omnē in partem finita est, & terminata. Cuius id quod in celsissimo loco fixū est, Cælum dicitur, dei domiciliū. Hoc cū diuinis corporibus plenum sit, quę Sidera nos appellare solemus, motusq; sempiterno agatur vno circum actū, orbisq; ductu eodem, perenni vtiq; in æuum senore rapta secū illa circūagat corpora ad numerum, in morem præfulgoris. Vniuersū aut mundi cōditū globosū, vt dictū est, forma compacti, iugis vertigine exagitati, duo esse puncta necesse est inter se ē regione obuersa: itidem atque si globus in torno circumagatur, stabilia quidē illa, globūq; continentia: circa q̄ mundus vniuersus vertitur. hos Vertices appellat, aut Cardines. Per quos si lineam rectam ab vno ad alterum porrectam intellexeris, quā nonnulli Axem vocitant, erit hæc vtiq; mūdo linea dimetiens, ita ut terram in medio, ambos autē cardines habeat pro terminis. Qui cū ipsi fixi sint & immoti, alter eorū semp̄ sublimis apparet super verticem, ad tractum coeli aquilonarem: ab Vrsā appellatur Arcūsus. At infra terram alter

Terra.

Cælum.

Sidera.

E

Vertices & Cardines.

Axi.

Arcūsus.

semper

De Mundo

G semper conditus circa tractum
in arduis australē, Antarcticus dictus est,
vis. vt cōtrarius arcticus. Coeli porro
Aether. siderumq; substantiā appellam⁹
Aetherē: non quidē ideo, q; igni
a. 2. 1. 1. al. en flagret ipsa, vt aliqui censue-
ra. 1. 1. 1. 1. runt, (plm vtiq; aberrantes cir-
ca potētis illā maxime ab ignea
Stella fixa. natura abhorrentē) origine ve-
h. ro hui⁹ vocabuli inde ducta, q;
semper ether currat motu circū
ductili, cōm sit illud effusum a q;
tuor illis diuersum: tū diuinum,
tū interitus expers. Eorū vero
siderum, quæ intus cohibent, ea
quæ errationis nescia sunt, cum
coelo circūferunt, easdem vtiq;
sedes, positustq; eosdē tenentia.
Signific. Quorum medius circulus (cui si-
gnifero nomen est) duos per or-
bes transuersus coelū cingit, qui
Tropici. a conuersionibus ipsi solis, Tro-
pici quasi conuersionales appel-
lati sunt, in duodecim ille quidē
regiones totidem signorū diui-
ditur. At vero quæ erratica dicun-
tur, nec eadem ipsa celeritate cū
prioribus moueri suapte natura
I comparata sunt, nec inter se in-
uicē: sed in alijs atq; alijs orbib⁹,
ita vt orbiū ipsorū partim pro-
pius terrā accedant, partim sub-
lime ferant. Et statariorū quidē
numer⁹ iniri prorsus nequit ab
hostibus: tametsi oīa eadem in su-
perficie moueant, quæ vnica est
totius coeli. At vero errabundo-
rū numerus septenario collect⁹,
in totidem orbibus situs est de-
inceps substitutus, ita vt subde-
terior superiore minor sit, septēq;

orbes sese complectentes inuicē
atq; coercentes, a globo denique
siderū inerrantiū cōprehendan-
tur. Huic porro globo contiguū
hēt semper positurū, Phœdētis
simul, & Saturni circus dictus.
Cui proximus est Phaethontis,
qui & Iouis appellat. Post hunc
sequit Pyrois, Herculis idē, Mar-
tisq; appellatus. Ab hoc rursus ē
Scilbon, qui sacer Mercurio esse
credita nonnullis ēt Apollini se-
cundū quē Luciferi orbis ēque
Veneris nonnulli orbē, quidam
Iunonis vocant. Ab eo est orbis
Solis. Et deniq; Lunæ nobis citi-
mus, ad terrā vtiq; fines suos pro-
ferens. Aether vero cū diuina
cōtineat corpora, ratas ēt vices
motuū cōplectit. At vero ether-
riæ diuinatq; naturæ (quā certa
lege constare demōstrauimus, con-
stitutistq; vicibus, mutabilitatis
etiam immunē, atq; f aliā aliāq;
spēm conuersionis) confinis est
natura patibilis prorsus & verti-
bilis, atq; (vt i vniuersum dicā)
solubilis, & obnoxia. Cui⁹ ēt ip-
sius principia obtinet substantia
tenuitate particularū p̄dita, flā-
mulistq; ignita, quas æthereæ na-
tura magnitudine sua excitat,
& motus celeritate. Iā vero i na-
tura ipsa ignita, eadēq; incōdita
appellata atq; incōposita, tū ful-
gores emicant, & iacula trañciū-
tur flagrantia: tū trapeculæ, so-
uz, & crinitæ fixæ visunt, & sæ-
pe restinguunt. Hanc naturam
excipit Aer illi sustratus: suapte
ille quidē ingemo, caligine, & ge-
lu

Planeta
nota. 1. 1. 1.
Grua.

Aether.

Aer.

Alu permixtus, ceterū illustratus agitatione atq; succensus: vnde calorē concipit & claritatem. In hoc aut ipso vim patibilē sortito, oīfariamq; in aliā aliamq; naturam cōmeare natura comparato, nubes concreſcunt, imbres cū ſtrepitu decidunt, niues, pruinae, & grandines: ſtatus ē ventorū tēpeſtarūq; cientes: ſimul tonitrua & fulgetra exiſtūt: fulmina inde caſitant: ſexcentq; deniq; ibidē conſtitationes aeris operacitatis fiunt. Ab acria porro natura, Terra protinus, & Mare ſtū habent fixum, & affirmatū, ſtūpibus illa qui ſē aſantibus ſcatens: fontib; ē: & fluminib; , partim per ipſam lapſus ſuos replicantibus, partim aquas ſuas in mare eructantibus. Insuper ipſa diſtincta, ſimul innumerarū herbarū indidem enaſcentiū varietate, fructificantiumq; ſimul montium verticibus, nemorū opacitatibus, urbiumq; frequentia, quas animātes ſapientiae particeps, hoīes ſcondiderunt: inſuperq; in ſulis maritimis, atque continentibus. Orbē vero terrarū, hoīum ferē ſermo in inſulas diuiſit & continentes, ſignoſcantū vniuerſam ipſam terram inſulā eſſe vnicam, Aſiatici maris ambitu circūdatam. Multas aut, & alias longe quidē illas ſūmotas, ſed tū veluti dirimente ſreto, huic ipſi eſſe obuertas, nō abſimile veri eſt, partim hac maiores, partē ēt minores, ſed quarū nulla pōt eā ſub proſpectum

nūm ſita ſit. Nā quod iſulis nō ſtris accidit, vndiq; vt nra maria eas alluant, idē orbi quoque huic contigit, rōnē inſulā vt obſineat Aſiatico mari cinctā. Cōplures item alijs terrarū orbes eadem poſitura conſtantes, inſulā naturā hñt in vniuerſo mari ſtū: quod latiſſime patet: corūq; nonnulli ſgrandes, ſgrandibus quoq; ipſis maribus circūſuſa. Enimvero humoris vniuerſi naturam ſinitimā merito eſſe cenſeas naturae aſabili, & acriae, ita vt ipſa innatabida exiſtere terrā faciat per quaſdā ſaxoſas eminentias, quas habitabiles vocamus: poſtquā protinus in imis mundi partibus & ſummeſis, atq; in medio maxime mundi vniuerſa iā terra ſtabit deſixa cōpreſſa: ita cōſtitit, vt ſmota pmaneat, atq; illabeſcibilis. Atq; haec eſt mūdi vniuerſitas, quā infernā appellam; . Quinq; igit haec eſſent in regionibus totidē globoſe incubantia, mūdiū ipſm ita totū coagmētatur, minor vt deſceps atq; minor regio a maiore cohibeat: terra (v.gr.) vt ab aque globo, aqua ab acria, hic ab ignis, ab aetheris denique globo ignis coerceat: cum interrim ſupremā regionem, Deorū fecerint domicilium: inſimā animalium in diē victitantū. Huic porro id quod liquore cōſtat, flumina & ſcatuſigines, & maria vocare cōſueuimus: qd ariū eſt, terrā & continentes inſulāq; appellamus. Iā inſularum non-

Plures terrarum orbis.

Terra.

Orbis terrarū d. uiſio.

Vniuerſitas inferna. Quodque cōſtat.

Inſularum partitio.

De mundo

Nonnullæ grâdes sunt, veluti hæc cuncta habitabilis à nobis iâ dicta est, alizq; quas ingentia maria vndis ambiunt circumfluis: aliz minores, nobis notæ & intestinz. Quarû rursus quædâ memorabiles, vt Sicilia, Sardinia, Cynus, Creta, Eubœa, Cypr⁹, & Lesbos: quædâ lōge exiliores, tû Cyclades, tum Sporades, tû aliz alijs nominibus nuncupatz. Porro aut pelagus, quod extra orbē nobis habitatum fusi est, & Atlāticū dicitur, & Oceanus: à quo ipsi circumluimur. Qui in faucibus ipse angustis, q; vergunt ad occidentem veluti via patefacta, qua parte Herculis columnæ vocitatz sunt, eliso fluxu irrumpeas, mare interius efficit, ferme vt dicere eū possis in portū se recipere. sensim dein de amplior infunditur: sinus interea ingētes complectens inter se contingentes, angustis etiam ceruicibus in fauces sese compri mēs, vicissimq; latius expatias. Ac primum quidē insinuari dicitur dextrorsus ab Herculis columnis intro nauigantibus, circa vtrāq; Syrtim, alteram earū magnam, paruat alterā vocāt. At vero in alteram partem non iâ itidē sinuosus inundans, efficit tria maria, Sardoū, Galliciū, & Hadriū. A quibus continuo Siculum sequitur, porrectū in obliquū: quod & ipsum excipitur à Cretico. Cretico coniuncta sunt parte altera Aegyptiū, Paphylium, Syrium: altera Ae-

garum & Myrtoum. At pōtus, ^{Pennis} velut antedictis obiectus, atque ^K ex aduerso protēsus, multis partibus cōstat. pars eius in intima penetrans, ^{Mæotis} Mæotis appellatur. quæ aut ad Hellespontū vergit, in fauces contracta est, quā ^{Propontis} Propontidē vocant. Rursus ab ortu Solis in orbem terræ exundans Oceanus infert sese velut in mediū procedens, Indico sinu, Persicoq; perfollo, finitimum mare Rubrū interceptis. Ad alterū autē cornu simul atq; obliq; ceruice angustatz penetrauit, rursus ^L amplificat⁹ Hyrcaniæ fines, Caspiæq; amplectitur. Mare vero, quod super Hyrcaniā est, vastum illū obinet locum, qui est super Mæotin paludem. Tū aut, qua parte Scythas, Celtasq; complectitur, sensim astringit orbē terrarum ad vsque sinum Galliciū, supradictasq; columnas, extra quas Oceanus terrā fluctib⁹ suis oberrat. Quo ipso in mari insulæ duæ sitæ sunt quāmaximæ, quas Britannicas appellāt, Albium, & Ierna: hz etiam maiores, quas cōmemorauimus supra Celtas iacentes. Quæ tamē ^{Insule mæotis.} ipsis magnitudine nec Taprobane cedit, nec ea cui Phebol nomen est illa super Indos posita, situ ad terrarum orbem inflexo, hæc ad Arabicū finem. Sunt et non paucæ, sed exigue, circa Britannicas, & Iberiā, quæ quasi corona cingūt hunc orbem hominum domicilium, quem superius insulam esse dixerimus.

Huius

H
Atlantici
pelagus.
Oceanus.

Herculis
columnæ.
Mare interius.

Syrtis.

A Huius orbis latitudo, quæ contiens est amplissima, paulomin⁹ quadraginta millia stadiorū patet, ut quidam perhibuerunt auctores rectæ & exquisitæ geographiæ: longitudo ad septuaginta millia. Diuidit porro in Europam, Asiam, & Africam. Europa his finibus circūscribitur: Herculis cippis, Ponti recessu, Hyrcano mari: secundum quā angustię Isthmi similes ad Pontum usq; pertinent. Nonnulli tamen ab illo Isthmo Tanaim fluiuium Europæ terminum esse dixerunt. Asia est quicquid terre situm est ab Isthmo iā dicto, à Ponto, Hyrcanoq; mari ad Isthmū usq; alterum, qui Arabicū sinum interioret & mare interius, illud quidē cohibitu ab eo mari, & ab Oceano, qui eum cōplectitur ambitu. Sūt q; fines Asiæ statuunt spatium, quod a Tanai protenditur ad Nili usq; ostia.

B Africa ab Arabico Isthmo ad columnas Herculis porrecta ē: vel ut alij censuerunt, ab Nilo. Nam

C Ægypti quicquid Nili ostijs septū est, alij Africæ, alij attribuūt Asiæ: insulasq; tribus terræ partibus adiacentes, scriptorū partim ut exemptiles ab orbe terrarum censuere, partim ut contributas hīs partibus, quibus earū quæq; vicinitate coniuncta est. Proinde terræ, marisq; naturā, ac situm huiusmodi prodēda censuimus, quem habitum orbem appellare consueuimus.

De his, quæ in Aere generantur.
Cap. 3.

D

Quas res autem tum in eo orbe, tum circa eum existere contingit, quibus ille rebus quodammodo afficiatur: earum ipsarū rerū ut quæq; maxime cōmemorandę videbuntur, dicere porro aggrediamur, summam quandā colligētes eorum, quæ sunt necessaria. Duas igitur exhalationes ab eo fursū ferri nouimus in aera nobis impendētem, tenues illas quidem Eosno, nec nobis conspicuas, nisi si quid est huiusmodi ad tractus orientales, & præter ea quæ ex amnibus, & locis irriguis sublimia ferri videntur. Earū autē exhalationum altera sicca est, in sumumq; cōformata, ē terra manans: altera humida, rosīdę expirationis plena, ab humida natura exhalata. Ex hac nebulæ, rorea, & gelu omne genus, nubes, pluuiæ, niues, & grādines oriuntur. A sicca autem illa venti & flatuum differentię exoriunt, F tonitruūq;, & fulgura, turbines, & fulmina, alijsq; his cognata. Nebula est exspiratio quædā rosīda, aquæ nequaquam genitrix, ut acre crassior ipsa, sic nube rarior. Gignitur vel ex nubis primordijs rarefcentibus, vel ex reliquis nubis. Huius aduersaria, ut est, ita esse dicitur Serenitas: nihil aliud ipsa existēs, q̃ aer nubilus nebulasq; vacuus. Ros est humidum quid ē serenitate cōcretum, minutimq; delabens.

Exhalatio
præter duo
genera.

Nebula.

Serenitas.

Ros.

Extra ord. Arist. P. Cla.

De Mundo

Glacies. **G**lacies est aqua conferta a serenitate cōpactilis. Pruina ros est concretus. *δρυστοπρόχυν* cōposito noīe dicta, est ros semiconcretus, quasi ros pruinatus. Nubes est crassamentū exhalationū cōuolutum, vim hīs aquarū gignēdā. Imber fit expressione nubis magnopere addensatæ, tot hīs differētiis, quotuplex est nubis compressio. quippe q̄ remissa si fuerit, molles strias dispargat: sin vehemens, pleniores. Hocq̄ appellamus pluuiā, imbris contorta stillicidia, cū maiuscula ipsa, tū vero iugi tenore cascantia.

Nix. **N**ix vero iugi gigni densitate nubis friatili, q̄ simul ac in aquam verti cōceptæ sunt, in minuta contundunt: cum eo, vt illa cōtussio spēm spumæ, exactumq̄ cando rē, humoris aut, qui inest, cōcretio, quicq̄ nondū fusus est, aut rarefactus, rigore efficiat. Hæc impetu & confertim decidens, *νιξ* appellat. Quo genere volutim contorto, libramētumq̄ ex compressu capiente ad celeriorē lapsum, fit q̄ Grando vocat: cum interea pro fragmentorum magnitudine quæ abrumpunt, tum corpuscula maiora grandinis, tum delapsus violentiores fiant. Atq̄ hæc q̄ hactenus dicta sunt, naturæ vi ab humida expiratione euenire cōparatum est.

Ventus. **V**entus vero tū Ventus oriri solet, cum a frigore ita, vt fluat, illa trudit: nihil vt aliud ventus sit, nisi aer multus fluctuans & coactus, qui et spiritus appellat: cū alioqui spiritus appellet substātia animata & genitalis, in stirpibus, atq̄ in animantibus existens, per olatū pertinet: de qua nunc differere nihil necesse fuit.

Flatus. **F**latus vero, qui in aere spirant, ventos, auras, expirationes dicimus, quæ ex humore prodeunt. Veti, qui est terra vlginosa & humefacta prodeunt, *έπρόγινος*, quasi si terra oriundi: qui est sinibus, psiliunt, *έπυλοπία*, quasi sinuales vocant: inter quos ipsos, eosq̄ qui est fluminibus erūpunt, ex aliquis stagnatib⁹, intercedit nō nihil proportionis. *έκρηψία* appellant, qui in fractura nubis, resoluendatq̄ eius crassitudine collidunt inter se, quasi quidā nubi genæ. *έγυδπλα*, quasi aquatores dñr, qui cū pluuijs aquis grassantur, impetu & confertim effusa. Et q̄ quidē qui ab oriēte iugi tenore perflant, *έπρ* & vulturni: q̄ ab vr̄sa, *βόρεια*, & Aquilones vocantur: *έσθρυσ*, & Fauonij, q̄ ab occasu: qui a meridie, *νότο* dñr & Austri. Vulturnorū portor is *εχυνία* dictus est, qui nascitur ad ortum solstitialē: Subsolanus ad equinoctialem: ad brumalem Vulturnus. At eorū qui ex obuersa parte prodeunt, quos Fauonios vocamus, *έπρυσ*, & Corus ab occasu solstitiali, qui et *έλυμπία* ab aliquibus dict⁹ est, & ab alijs *ιαπυξ*. Fauonius ab æquinoctiali, Africus ab hyberno oritur. At vero Aquilonū is, qui *εχυνία* coniunctus est, peculiariter appellatur Aquilo: qui

A qui autē hūc a vertice statim excipit per meridianū spirans, Septentrio dīr. *Σπασίας* deinceps a Coro spirat, quē nonnulli Cæciam appellauerunt. Rursus ex Austris is, q̄ a vertice nobis condito sese infert ex aduerso Septentrionis, Auster nos prærogatiua dīr. Qui inter hunc & Vultur num est, *Δρόντος* est vocat⁹, q̄ si dicas Vultur auster. At qui spirat alteriufecus inter Africum & Austrū, hūc alij *Λιβότος* q̄ si Africaustrum: alij *Λιβορὶνα* vocant. Ventorū porro quidā status rectos, quidā reflexos habent. Rectos hñt q̄, qui lineis rectis semper grassari solent: reflexos & refractos, vt is quem *Χελαι* nuncupant. Rursus quidā hyeme pollent, vt Auftri: quidā æstate, vt *Τροισ* qui dīr, i. auerfarij, cinnū quēdam conficiētes Septentrionum atq; subfolatorū m. *Ἰπριδία*, quasi auiañ, vñti quidam dicti sunt, ex aquilonio genere, verno tēpore inualescentes. Cæterum ē genere violentiorum statū, *καταιγίς* nomen est status ingruentis superne, repenteq; euerberantis. *Δύαλα* status est spualens, qui repēte profilit. *Αίλας*, & *ερίβλος* nūcupatur, qui inferne sursum vertus repente conuoluitur. *ἀναφύσσιμα*, quasi efflarus terræ, dīr vētus sublimen sese rapiens, cū aut e specu alti⁹ depresso status emicuerit, aut ē terra in hiatū discedente: qui Turbo terrestris est tum, cum multus ac contortus

Turbo.

ferti coceptus est. Flatus vero in D nube implicitus & crassa & humida, cōtinuatū nubis spissamē tum violenta eruptione perfringens, mugitū edere cū ingēti fragore solet, qui Tonitru dīr, mō haud abssimili spiritus vehementer in aqua impulsū. Fulgetra est spiritus ignitus & coruscans, dū nubes dirūpiť: q̄ tonitru antecedere solet, cū tñ post ipsū fiat. Siquidem quod oculis percipitur, ei quod auribus obiectū est, anteuertere natura comparatum est: quippe illo ē longinquo aspectabili, hoc tum demū exaudibili cū auribus appulsum sit. præsertim qñ alterū omnium naturarum celeritate maxima præditum est, ignita s. natura: alterū min⁹ volucre, quod ē naturæ spirabilis & aeræ, nō antequā aures pepulerit, ad auditū peruenit. At vero quod fulserit, si ad terrā vīq; cursim illisum sit, Fulmen vocatur. Sin semiuultū quidem, sed vniuersum tñ, violētumq; incubuerit, *πύρ*, hoc est accensus turbo, dīr. Quod si prorsus ignis nihil interim conceperit, *τυφός* vocatur, qui est vertex pcellosus, & euerberans. Horū quicquid i terrā s. petu decubuerit, *καπτός*, i. Fulmen, nosat. Qui *φολός*, dīr, cū fuliginem contraxit *ἀργίς*, si raprim emicuerit: *ἀνίλας* si lineari specie cōformatus est. *καίπτοι* dicunt, quæcūq; fulmina in quiduis illisa sint. Ad summā eorū q̄ in aere apparēt, alia specie p̄ q̄ itaq; us

Tonitru.

Fulgetra.

E

Fulmen.

F

Præter.

Typhos.

De Mundo

Genus existunt talia et habent natura substantiam. Speciem tamen exhibent arcus coelestes, et virgulae huiusmodi. Substantia etiam apparent fulgores coelestes, et quos emicantes vocamus, et Crinitae stellae, et huiusmodi. Arcus est species segmenti solaris, vel lunaris, aedita in nube humida, et caeva, et perpetua, quam velut in speculo intuemur, imagine relata in speciem circularis ambitus. Virga est arcus coelestis exhibitio in directum conformata. Area est edita imago syderum claritatis vnde illustrata: haec nunc arcus differens, quod ille est regione Solis et Lunae visendum se exhibet: cum area fidus totum ambitu tingere orbiculari soleat.

Fulgor. Fulgor est ignis collectio, qui in aere exarsit, per coelum ille quidem, aut iaculari specie transiens, aut vno loco fixus. At eiectio ignis est enatus attritu, in aere pueri motu inueniens, ob eamque pueri motum oblongam formam simulans. Fulgor fixus est extensus longe porrecta, et loco permansens: tanquam profluuium sideris. Quod si in alteram partem dilatur, Crinita stella vocatur. Saepenumero autem euenit, ut fulgores tempore multo maneat, saepe ut confestim extinguantur. Compluribus item et aliarum rerum formae cernuntur in coelo apparentium, ut quae Faces, quae Trabeculae, quae Voluae, quae Scrobes nuncupantur: omnia ab earum rerum similitudine appellata, unde

de nota mutata sunt. Facies partim in occidua mundi parte, partim in oriente cernuntur, partim etiam ambiguo in utraque partem ardu: raro vel septentrionali, vel austrino. Caeterum omnia in certa, quippe nihil huiusmodi haec proditum est memoriae, ita fuisse constabilitum raro situ, et constituto, ut semper conspicuum fuerit. At huiusmodi sunt, quae in natura animabili, aeriatae sunt.

De his, quae in Terra sunt. Cap. 4.

Iam vero terra continet etiam ipsa in se, ut aquae, ita spiritus ignis, scaturigines: quarum quaedam sub terra latent, oculis humanis subducentur: multae spiracula habent emissariae vaporis, oculis humanis subductae, ut Lipara, ut Aetna, ut Aeoliae sulae, quae quidem saepe, et ipsae fluminum more fluunt, ignitasque ferri glebas euomunt. Nonnullae vero huiusmodi scatebrae secundum fontes sitae, aquas inde manantes inde calefaciunt, aliquae inde ut repente, effervescentes aliae, quaedam modice teperae ut emittantur. Multis etiam in locis orbis exitus spirituum pari ratione patefacti sunt: quorum partim fanatico furore afficiunt homines, prius antecedente: partim tabifica vi absumunt: partim fatidicos efficiunt, ut Delphici, et Lebadii. sunt et qui prorsus euecant, ut in Phrygia. Frequenter fit etiam, ut congenitus spiritus in terra conditus, cum aberrans in-

Spiritus, et ignis scaturigines.

Aqua calida.

Spiracula.

A insinuarie, in abstrusos quosdā eius, atq; cecos meatus, quasi e-
dibus suis erumpens, multis in
locis vibrantem motum cieat.
Est etiam nec raro, cum flat⁹ ad
uena, introrsus in terræ caua ir-
rumpens, deinde exitu omni ex-
clusus, intus sese versando ingen-
ti vi terram quatit, nequicquā
exitum inde queritans. ex quo
fit naturæ facin⁹, quod vocam⁹

Terræ mo-
tus.

Terræmotum. Terræmotuum
autem n̄, qui ad angulos acutos
in obliquum quatunt, *ἐπικλί-
νται* appellantur, quasi in trāsuer-
sum sese agētes: Sursum vero de-
orsumq; ad angulos rectos iactā-
tes, *ἐπ' ἀκμῇ* vocantur, a similitu-
dine aquæ effruescentis. At qui
labes terræ relinquunt in caua
subsidentis, ab hiatu *χασματίας*
nominati sunt. Quem hiarum n̄
qui vi erupti de facta patefaciūt,
φύκται, id est effractores, dicti
sunt. Iam horum aliqui flatum
secum erupturum rapiunt, aliī
fata, aliī coenium. Sunt qui fon-
tium icatebras ædiderē, quæ an-
tea non erant, *ἄρσες*, id est truso-
res, vocant, qui vno obnixu sub-
uertunt, quod impulerunt. Sūt
etiam qui quassabidi, atq; vtro-
que declinantes, vibrantesq; qd̄
mouerint, semper erigunt: ob id
ταλματίας, hoc est vibratores,
dicti. efficiuntq; terræmotū tre-
mori non dissimilem. Appellan-
tur etiam *μυκτίας* terræ mot⁹,
qui cum mugitu quatunt, indi-
to ob id nomine: quanquā saepe
terræ mugitus absq; terræ mo-

tu contigerit. id quod asfolet, cū **D**
spiritus impar quatiendæ terræ
fuerit, intusq; cohibitus ac con-
uolutus arietari impetu vehe-
menti. Adde q; flatus, qui terrā
subierint corroboratiores fiunt
aliquoribus terrenis, qui intus
conditi sunt.

De his, quæ in Mari cœnunt. Cap. 5.

Proportione his respondēt
ea quæ in mari eueniunt,
nam & hiatus sūt maris,
& recessus, vndarumq; excursio-
nes interdum reciprocantes, in-
terdum eluie retro non recur-
rente. id quod proditum est cir-
ca Buram, Helicemq; cōtigisse.
Sæpenumero etiam in mari eua-
porationes ignis existunt, fon-
tes excauriunt, ostia fluviorū
aperiuntur, arbores enascitur,
fluxiones & vortices existunt,
instar eorū habentes, quæ a fla-
tibus designari dictum est, non
in medio mari modo, sed et i eu-
ripis, & in fretis. Aiunt & mul-
tos æstus, vndarumq; sublatio-
nes statis quibusdam tēporibus
cum Luna circumagi. Atq; vt **E**
vniuersum dicam, cum elemen-
ta in aere, in terra, & in mari, ob
moda inter se tēperatura mixta
sūt: nimirum affectionū quoq;
similitudines h̄sdem cōstant in
ipsis: in singulis illę quidem na-
turis ortus alternantes, & inter-
tus, vniuersitatem vero af-
seruantes generatio-
nis immunē ac
que corru-
ptionis.
P iij Du

De Mundo

G Dubitatio solutio : quo pacto mundus ex contrariis constitutus, non diu non dissolutus fuerit. Cap. 6.

T Amet si existerunt, qui se se admirari addubitabunt di dicerent, quin fieri tandem posset, si è principijs cōtrarijs mundus constituit (siccis dico & hūidis, frigidis & calidis) ut iā diu nō dissolutus fuerit, atque interierit. Pērinde quasi mirari quisquā debeat, quo nā pacto ciuitas incolūmis perduret, q̄ è gētibz contrarijs cōpolitā

H sit, egenis inquā & diuitibus, iuuenibus & senio confectis, infirmis & valentibus, prauis atq; innocentibus. Ignorātia est ista utique hōium, hoc est in cōcordia ciuili non videntū longe admirabilissimum, qđ ex multis ipsa vnū efficit affectū, & è dissimilibz similit, oīs illa quidē naturae susceptrix & fortunæ. Atque haud scio an ē cōtrariorū appetens sit natura: ex eisq; consona, non itē è similibz conficiat. Sic certe ipsa marē cū foemina con-

Natura appetens contrariorū.

I iunxit, non ē cū suo horū virūque sexu. Quin primā ē cōcordiā per contraria, non per similia deuinxit. Adde q̄ ars naturae æmulatrix hoc idē facit, siquidē Pictura alborū nigrorumq; colorū, luteorumq; & rubrorum naturas inter se ætemperans, effigies rerum efficit cōsonas exemplaribus. Musica acutis & grauibz sonis, longisq; & breuibz vna permixtis in diuersis vocibus, vnum ex illis concentum

absolutum reddidit. Grammatica ex elementis vocalibus & mutis inuenta temperata, artē omnem literaturae ex illis compositam reliquit. Hocq; nimirum illud est, quod apud Heraclitum legiū, Scotinū ab obscuritate cognominatū. Crispa, sicut, & minime crispa vna vinxeris, cōiens & dissentiens, cōsonans & dissonans: vnum ē ex oībz, omniaq; ex vno. Itaq; vniuersorū coagmentationem (cœli inquā & terrae, & vniuersi mundi) cino quodā principiorū summe L contrariorū commode atq; temperato, natura ipsa digessit, vna eadēq; concinna coherentia: quippe siccū humido, calidum frigidō, graui leue mixtū, & rectum orbiculari. Terram etiam oēm, oē mare, ætherem, Solem, Lunā, & postremo totum cœlum vis vna per oīa pertinens, certo ordine descripsit, concinneq; digest sit, è diuersis ipsa naturis, atq; L permixtis, ære, terra, igne, & aqua mundū architectata. Cumq; eū etiam globosa superficie cōprehendisset naturas quamaxime contrarias, veluti edicta cōcordia & imperata, adstrinxit ad consensum, mutuūq; cōmerciū: cuiusmodi rerū mollitione vniuersitati ipsi salutē machinata est. Huius autē rei causa est cōcordia elementorū. Concordiaē porro causa est æquabilitas, & quod alterū altero non plus pollet, ad æquilibriū. n. adæquant grauiā cū leuibz, calida cū q̄s q̄ ipsis

Elementorum cōcordia.

A iplis oppofita funt: natura vtiq;
nos docente in maioribus, equa
litatem tutricem effe concordia
& feruatricem: concordia autē
mundi effe salutem, rerū oſum
parentis, ac longe oibus præſtan
tis pulchritudine. Nam q̄ tādē
natura præſtabiliior ipſorū. Quam
enim dixeris cūq; eius vtiq; ip
ſius mundi pars erit. Nam quic
quid pulchritudine p̄ditum eſt,
id quaſi gentile hēt cū eo focieta
tē, adeo q; recte, atq; ordine con
ſtitutū eſſe id a mundi noſe con
cinne digeſtū Græco ſermone,
conſentanea q; partium cōpoſi
tione ſpecioſum eſſe ſignat. Ec
quid nam eſt autem ſingulariū
partium, quod cum eo æquipa
rari poſſit ordine, quo cœleſtis
motus temperatus eſt & conſti
tutus? Sole vtiq; & Luna, reli
quis itē ſideribus intra ſpatia ſe
mouētibus exquisitiſſime emo
dulata a ſeculo in ſeculū alterū.
Age ecquæ tandē vices tā ratæ
eſſe poſſunt, q̄ eſt exacte compa
ratus a natura tempeſtatum an
ni tenor in orbem redeuntium:
omnium ille quidem rerum ſce
cunditate præditus: æſtates de
inceps hyemesq; referens tēpo
ribus deſtinatis: ſimul dies & no
ctes inoffenſis vicibus alternan
tes, ē quibus menſis annuſq; cō
ſicitur. Ac magnitudine quidē
ambitum lōge ſummū comple
xus motu pernicioſiſſimo circum
agitur, claritate ſynceriſſima p̄
ditus: vi etiam potentiſq; fretus
exorte, vt ſenſ, ſic interitus. Hic

Aequabili
tas cōcor
dæ ſerua
tur.

Mundi or
tutus.

omnium animantium naturas, **D**
tū aquatiliū, tum pedeftrium
tum etiam in elemento ſpirabi
li victitantum ſegregat, h̄ſq; ſpa
tia vtiq; ſuis admetit motibus.
Ex hoc aſam ducunt oſa: ab hoc
aſam habent animantia: ex hoc
deniq; miracula rerū nouarum
exiſtunt, q̄ ſtatis temporibus ef
ficiunt. Vis ventorū omniuaga
in ſe ipſa conſiſtat: fulmina ē cœ
lo cadunt: pluuiæ procelloſæ at
que ſtupendæ ſubites fragores
ædunt. Vnde fit vt & vi humo
ris expreſſa, & vi ignea diſſata, **E**
conſtituat vniuerſi concordia.
Iā vero terra oſiſcē veſtita ſtir
pium fruticantiū, riguiſq; exu
berans large erumpentibus tri
ta veſtigijs aſantium q̄ in ea paſ
ſim circumferunt: oſa tempeſti
ue proterens ex ſeſe & vegetans,
hoſpitalit̄ ſinu excipiens: cum
innumeras ipſa rerū formas per
ferat, ab eiſq; multipliciter affi
ciatur, nihilo ſecius tñ naturam
aſſeruat idomitā ſenectute, quā
libet ipſa motibus contremefa
cta, vndis ſuperfluentibus prola
ta, incendijs deniq; inflammata,
mō hac, mō illa parte ſui. Quin
etiam illa ipſa oſa cenſeri meri
to poſſint incolumitatis eius cā
cōmode euenire, ſalutēq; illi ſē
piternā præſtare. Siquidē ea mo
tu quaſſata, continuo proſiliūt
venti qui introrſus inſinuant,
vtiq; ſpiraculis terrarū diſceſſi
bus patefactis, vt ſuperi⁹ dictū
eſt. Imbribus et tū expurgat, cū
oſa peſtifera in ea abluuntur:

P iiiij ad

De mundo

Gad syncronem conuersionem super subteritū reducitur, cū auris perspiratur. Et conflagrationes quidem quod concretius est terræ, concoquunt: congelationes item quod inflammari est, id attemperant ipsæ atq; remittunt. Ac singularū qdē rerū aliz oriunt aliz vegetant, & aliz occidunt: cū interim ortus cōpescat grassant p̄is interitus, rursusq; interitus rerum leuent ortus exuberantels. Vnica vero ex omnibus constata incolumitas

H permanet ipsa in eum: cū inter se rebus ex aduerso obfistētibz, & cedentibus vicissim atque praualentibus vniuersitas conseruetur in sempiternū, noxam nullam contrahens.

De Deo. Cp. 7.

Restat v̄summati de causa differamus, quæ cūcta rum ipsa rerum vim hēt tutricem & continentem, quem madmodum cetera perstrinximus. Flagitij enim instar esset, cū de mundo dicere instituerim, tractatu siminus exquisito fortasse, æ ceræ qui sat esse possit ad formulam doctrinæ crassorem, intactam præcipuā mundi partem principemq; præterire. Vetus igitur sermo est, a maioribusq; proditus inter oēs homines, vniuersa tum ex Deo, tū per Deum constituta fuisse atq; coagmentata, nullamq; naturā satis instructam ad salutem esse posse, quæ citra Dei p̄gredium suæ ipsa demum tutelæ permil-

la sit. Quocirca veterum n̄doul. E
lico vsq; prouecti sunt, vt hæc omnia dictarent. Deorum esse plena, hauririq; eorum spectra ab hominibus oculis, & auribz, reliquisq; sensibus sententiæ illi quidem fundamenta iacentes diuinę fortasse potentiz, nō itē naturę diuinę congruentis. Et enim cunctorum, quę rerum natura complectitur, cū seruator est Deus, tum vero quęcunq; in hoc mundo quoq; modo perficiuntur eorū osum genitor est: non sic tū ipse vt opificis in morem, animalisq; lassitudinē sentientis, labore affici possit: vt q̄ ea facultate vtatur, quæ nulli ce dat difficultati, cuius ipse vt facultatis omnia in potestate continet: nec minus etiam quę longius ab ipso videtur esse submotā. Summam igitur & primam sedem mundi fortitus, ea de causa *Itates*, quasi supremus appellatus est: & (vt inquit Poeta) in summo culmine vniuersi cœli suū habet ipse domicilium flum. & collocatum. Maxime vero vim eius sentit, numineq; ei⁹ ante oīa fruitur id corpus, quod proxime eum sitū est: tū quod secundū ab hoc situm habet, & vnumquodq; deinceps, prout situm ordo ad nostrum vsq; locum natura cōstitutus est. Quo sit, vt & terra, & terrena omnia q̄ longissime ab diuinitatis adminiculatione abscedunt, tā infirmitate summa sint ipsa, concinnitatistq; sibi cōsentanea maxime

Dei domicilium.

Terræ

A zime experientia: atq; ideo multo
tumultu exagitata. Atqui cum
ita sit numen diuini natura sua
comparati, quoquo vt versus
permeet: nimirum ea in quibus
ipsi versamur, ac nobis superio-
ra, pro eo quātus est accessus ad
Deum, vel abscessus ab eo, eius
opitulatione quoq; sentit. Pro
inde id prāstabilius ēē censem⁹,
Deoty tum decentius, tum ma-
gis consentaneum, ita de eo opi-
nari, vt dicamus, potestatem il-
lam in coelo sedes suas habentē,
B incolumitatis causam rebus vni-
uersis prāstare, hā quoq; que lō-
gius ab ea remota sunt: nec illis
assentire, qui eam ipsam potesta-
tem per omnia pertendentem,
& vnitatem ad ea quoq; quae
nec adire ipsam honestū est, nec
dictū speciosum, sua illic opera
efficere contendunt, resty terre-
nas administrare. Atqui ne ex
hominum quidem principum
dignitate ēē dixeris, cuiuslibet ope-
ri incunbere: vt (verbi gratia)
exercitus ducis aut vrbis prae-
fcti, atq; etiam dom⁹ primarij di-
C spēsatoris, si fasciculum sarcina-
rium componere, aut viliorem
aliquam operā obire visu vene-
rit vt necesse sit: cuiusmodi mu-
nere, magni regis tēpore, ne qd-
uis quidem mancipium eius fa-
cile obuiisset. Quippe, vt prodi-
tur, visenda quaedam species Cā-
bylis, Xerxis, & Darij regnantū
in exquisitū maiestatis fastigiū
exornata erat, compositaq; ma-
gnifice, omnibusq; numeris ve-

Regis ma-
gni fasti-
gium

nerationis augusta. Et quidem D
(vt fama est) Susis ipse ac Ecba-
tanis sedibus collocatis p: ocul
hofum cōspectu regiam sanē ad
mirādam obinebat, ambitu se-
ptem auro, electo, eboreq; ful-
genti. Cui vestibula multa erāt,
atriaq; continentia: multae vero
ianuae multorum stadiorū inter
stictis ita dimense inter se, atque
dirempae, vt aditus aeneis fori-
bus, murisq; magnis obstructi,
atq; muniti essent. Tum autem
viri principes & lectissimi i sta-
tiones digesti erāt, atq; decuria-
ti recte atq; ordine: pars munere
stipantium regem ipsum fungē B
tes, ei⁹ famulitium: pars custo-
des circa septa regiae appositī (ia-
nitores emissariosq; appellabāt)
eum interim rex ipse, qui idem
dominus Deusq; vocitabatur,
omnia & videret, & audiret. Ab
his item erant alij vestigalium
quaestores obuentionumq; con-
stituti: alij duces tum bellici, tū
venatore: alij coactores mune-
rarij: alij deniq; munerū reliquo-
rum curatores, put vñs ratioq;
administrādarū rerum ferebat.
Tum autem vniuersum Aq; im-
perium, Hellespōto quidem ab
occidentis partibus terminatū,
India autem ab orientis regunt
pro potestate praetores, praefcti
& reguli, serui regis ipsius, qui
magnus appellatur. Curiosos
etiam, exploratoresq; statores,
& custodes stationarij, & deniq;
specularij excubitores. Quorū
eras ipsorum is apparatus, ea de
scripta

De Mundo

G scriptæ collocaſionis rō, tam ra-
to ordine vices imunerū conſti-
tutæ: & pſertim eorū qui ignes
ædere pñuncios, & tollere ē ſpe-
culis ſoliti ſunt, deinceps in aliā,
illi quidē ex aliā dantes accipien-
tes ſignū in orbē, abuſq; ſini-
bus imperij aduſq; Suſa & Ecba-
tana, quicquid rerū nouarū gl-
quā in Aſia molireſ aut incepta-
ret, rex vt ipſe vno die reſciſce-
ret. Atqui ſtatuerē nos oportet
magis ipſi⁹ regis faſtigiū, pꝛeſent
quidē eſt Dei eminētia, qui pro-
potestate mundum tanquā pro-
uincia obtinet, tam eſſe inſimū,
q̃ eſſe ſummū hoc ipſum regis
faſtigiū, ſi cū animāte quodam
viliffimo, atq; inſirmiſſimo cō-
poneretur. Quapropter ſi ē di-
gnitate regis haudquaquā eſſet,
Xerſem functione propria admi-
niſtrare oia & abſoluere, quæ-
cūq; facta cupeſet, ne ipſum qui
dem operibus faciendis inſtan-
tem curatoris operū officio per-
fungi: longe id nimirum minus
Deo conuenit. Quare auguſtius
id decentiusq; exiſtimandū eſt,
Deū ſummo in loco ita eſſe col-
locatū, numinſ vt tñ eius vis p
vniuerſum mūdum pertinens,
tum Solē Lunāq; moueat, tum
cælum oē circumagat: ſimulq;
cauſam præbeat eorū quæ in ter-
ra ſunt, ſalutis atq; incolumita-
tis. Neq; vero illi ipſi itidem vt
principibus mortaliū, opus eſt
aut artiſicioſa nullitiōe, aut alie-
no miniſterio: q̃ ſi ſua propria in-
firmitate præditi operarū decu-
rias rebus cōficiendis, & nume-
roſas manus adhibent. Illud autē
diuinitati, maxime cōſentaneū,
vt formas rerum omnium citra
difficultatē ſimpliciſq; motu ab-
ſoluat: nō ſecus atq; illi machina-
tores ſolent, qui inſtrō vno de-
mittendo, multos & varios affe-
ctus ædunt: aut vt illi pſtigiato-
res facient, vt pꝛeſent ob id ap-
pellant, quod imagunculas ani-
mas eſſe ſidiculis ductitandis
ementiunt. Qui cū ſuniculum
ipſi aut neruum adduxerūt, cie-
ri ceruicē & manum, quaſi ani-
mantis ſimulacri, humerūq; iti-
dem, & oculū faciūt, interdum
etiā oia mēbra, idē quādā cum
venuſtate atq; æquabilitate mo-
tus. Hoc igit modo natura diui-
na ab vno eodēq; ſimplici motu
primo vim ſuā immittit in ea,
q̃ ſunt primo continentia, ab il-
liſq; ſubinde in ea quæ longius
atq; longius abſunt, quoad per-
meauerit p vniuerſa. Quippe al-
terū ab altero motū rurius ipſum
quoq; aliud mouet cū mūdō: cū
vnūquodq; interim agat cōue-
nienter cōſtitutioni ſuæ, nec tñ
eadē ſit via omnibus, ſed diuer-
ſa, nonnullis etiam contraria: ta-
metſi primus illis velut ad con-
centum, atq; æquabilitatē auſpi-
catus, natura ſit comparatus ad
vnū motū: ſiſt atq; ſi q̃s ex eodē
vaſe ſimul iaciat globū, tellerā,
turbinē, & columellam, nempe
vnūquodq; eorū accōmodate
ſuæ formæ mouebit: aut ſi quis
animal vnū aquatile, aliudq; ter-
reſtre,

A restre, & aliud volucre ē sinu suo emittat. Planū est enim, q̄ natale eō profliens enatauerit, vbi ei commodū est victitare: terre stre ad suas sedes, pascuatq̄ sua erepserit: aerium ē terra sublimē raprū euolauerit, vna vtiq̄ eadēq̄ prima causa p̄p̄ia eorū vnicuiq̄ aptitudinē reddente. Eademq̄ rō est in mundo. Siqui dem ab vna celi vniuersi cōuer sione, quē die noctūq̄ finitur, alix atq̄ aliq̄ permeationes sūt. Cumq̄ vno oīa coerceantur glo bo, pars tñ celerius, pars mouet tardius: nimirū interuallorū longitudine, & singulorū opificio eam dīam efficiēte. Et Luna quidē mēse suum peragit orbē, augetē vicissim, imminutāq̄ & tabescēs. Sol anni spatio suū orbē metitur: & qui eum equat cursu, Lucifer, & Mercurius. Py rois spatio altero tanto maiore. Iouis stella spatio Pyroentis sex cuplici. Vltima Saturni quā dī tpe sesquiplo maiore q̄ quantū est id quo circūagitur illa quā **C** infra ipsam est proxime. Qui ue ro ex omnibus cōcentus existit consonantibus in cōlo, chorūq̄ cōficientibus, vt ex vno ille qui dem oritur, ita in vnum desinit. Vniuersumq̄ ipsum cōmodius *κόμω* nominaueris, id est com pagem rerū cōpositā, cōcinnotq̄ ordine digestā, quā *ἀνομιαν*, id est cōgeriē cōfusā & inconditā. Quēadmodū porro sit in choro, vt auspicanti p̄zefuli, aut p̄zefatori accinat oīe chorus ē vi

De plane
tarū cur
bus.

ris interdū feminisq̄ cōpositis, D qui diuersis ipsi vocibus, graui bus, & acutis concentū attem perant: eandem ipsi rōnem sta tuimus & in Deo, q̄ vniuersum mundū moderatur & regit. Et sidera enim semp & vniuersum ipsum cōlū eorū ad numeros mo uent, quos De⁹ sursum quasi au spicando p̄zefinendoq̄ emodu larur: quē ā similitudine sanē cō grua *κορυφαία* mundi recte ap pellaueris, quasi p̄zefultorē ip sum huiusq̄ chori magistrū. Ge minis autē itineribus Sol ingre dit lumine suo cuncta quoquo versus collustrās: diē noctēq̄ altero itinere distēminās, ortu suo, s. & occasu: altero quatuor anni tēpora secū ductiās, vltro citroq̄ per cōlū perperzādo nūc aquilonius ipse, nunc austrinus. Quid dicā pluuias tempestiue exiitentes, ventos, & rores, om nesq̄ p̄mōtiones, quā s. aere eue niunt ā principe rerū causa, atq̄ primordiali? Adde fluminū lap sus, maris gētus intumescētis, enascentiū arborū incrementa, frugū maturitates, forturas ani maliū: deniq̄ vegetationes rerū omniū adolefcentiū primū, de inde tabescentium: eodem acce dentib⁹ causis (vt dictū est) ā cō stitutionibus singulis rerū atq̄ opificis. Itaq̄ ille omnium prin cepti parensq̄ animi tantū sensu spectabilis, simul ac signū natu ris dedit inter cōelum terramq̄ vehentibus, earū vnaquaq̄ in orbibus suis iugi motu ciet, atq̄ inter

De Mundo

6 inter suos limites, alternis cōdi-
 tis atq; apparēt, sexcētas illa for-
 mas eodē d' p'ncipio exhibēt, vi-
 sisimē subducēt. Qd' vero i hi
 sce rebus agit, magnopere sūt ē
 sis, q' belli tpe inter hostes facti cā-
 tur. Nāq; stat' vt classicū exau-
 6 diri in exercitu corpū ē, alios ip-
 se videas, scutū sibi aptātes, lori-
 cā alios inducētes, alios ocream
 vel galeā sumere, vel balteo se ci-
 gere festinātes. Rursus videas q'
 frenatos equos admittāt, alios q'
 H currus cōscendāt, qui deniq; tel-
 lerā p' explicatā acie prodāt. Tū
 manipuli ductor ad manipulū,
 cēturio currit ad cēturiā. Postre-
 mo equites ad cornu, velites ad
 stationē quisq; suā festināt. Cū
 iterim sub vno ductore oīa mo-
 ueant, q' imperia & ipse signan-
 da accepit ab eo, apud quē sum-
 ma ē imperij, eodē nos & ipsos
 mō cōferre cōuenit de Vniuerso.
 Cū .n. ab vna vi spulgre cieā
 tur oīa, sit vtiq; qd' cuiq; cōmo-
 dū est, & cōueniens. Nec vero si
 I ea vis ipsa, nec cerni ab hostibus,
 nec apparere pōt q' quo pacto id
 obstat, aut illi ad ea, q' diximus
 agēda, aut nobis ad fidē hīsc re-
 bus accōmodandā. Nā & ala ip-
 sa, q' viuimus, q' vrbes, q' domos
 habitamus, cum haudquaquā
 sub aspectū nrm sita sit, operib'
 tñ ipsis vī. Oīstq; vitæ cultus ni-
 tortq; vrtq; ab ea inuentus est, &
 descript', ita ex ea tenorē suum
 seruat. Terræ cultura & cōstitio,
 artū excogitatio, vsus legū
 reipublie recte atq; ordine con-

stituta rō, administratiōes ciuī. R
 lea, bellum extra fines patriæ, &
 rursus pax in ea. Proinde hæc ē
 de Deo sentiēda nobis sunt: illo
 quidē, si vim spectes, valentissi-
 mo, si decorē, formosissimo: si vi-
 tā immortalē: deniq; si virtutē, p-
 stantissimo. Quapp, cū sit in-
 conspicabilis naturæ oī interitu-
 ra, ipsis nihilo secius ipse cernit
 ab opibus. Atq; ea quidē, q' i æ-
 re sunt q' quo mō affecto, q' i ter-
 ra, q' in aq, ea certe Dei opa esse
 memio dixerimus: Dei inq; ope-
 ra, cū imperio summo mūdū ac
 L p' ptate obtinēt. Ex quo Deu
 vt inquit Empedocles physio:
 Oīa quotquot erunt, quot sunt
 p'zsentia, quotq;
 Oīa fuere ante hac, stirpes, ho-
 minesq;, feræq;
 Inde etiam volucres, piscesq; hu-
 moris alumni.
 Enimvero nō tā absurda q' pu-
 silla cōparatio (vt opinor) fuerit
 si mūdū cū illis lapidibus cōpo-
 namus, qui in operibus formica-
 tia, forficis in modū dispanfi cō-
 formati, structura sese intersecā-
 te, vmbilici vocant. Etenī q' la-
 pides in medio collocati, q' parte
 l. vtroq; versus structura arcua-
 ta pendat, q' sitq; oneri cedit: in co-
 hærentia cōtinent, atq; i cōstru-
 ctione ordinata totā formā ope-
 ria. Imobilēq; asseruant. Fama ē
 ē Phidiā illū statuariū, cum Mi-
 neruā illā, q' est in arce, coagmen-
 taret, in medio eius scuto faciem
 suā expressisse, oculostq; fallenti
 artificio, ita deuinxisse simula-
 chro,

Phidias sta-
 tuarij in
 sculpenda
 Minervæ
 prædanti
 arubon.

A chro, excludere fide ut ipsam si quis cuperet, minime posset: aut quid certe quod ut ipsam solueret simulachrum, opus est cuiusmodi comparabile confunderet. Hanc eandem igitur rationem Deus habet in mundo, utpote qui universorum coagmentatione coherens cohibeat & coarctet, incolumitatemque universitatis conferret: nisi quatenus non medio ille loco, in terra (ubi turbida regio est: sed in excelsis sita est, purus ipse in puro loco. Quod locum cum *οὐρανὸν* ab origine vocis dicimus, quod terminum extremum superemorum corporum: tum est Olympus, ut usquequaque lucidum, ab omni caligine secretum, motusque incognito, cuiusmodi sunt qui apud nos venti sunt, & tempestates. Id quod his verbis significat Homerus.

» Esse solum diuis subnixum semper olympum

» Fama est, haud veteris tremefactum haud imbribus vatum,

» Ac procul a niuib⁹ subductum: nubibus illinc

» Splendida summotis, candēst⁹ expanditur aethra.

C Huius autem rei elegit mortaliū consensus, regionem mundi suam non dubie Deo tribuentium. Quod ob eam ipsi manus tollimus sursum inter vota concipienda. Quia ratione, nec male illud quoque ab eodem Poeta pronunciatum:

» Caelum forte tulit simul aethra Iuppiter altum.

Quinetiam quod maxime eximia sunt inter res sensu perceptas, cum illa locum obtinet, ut sidera, ut

Sol & Luna. Vnde fit, ut coelestia D concinno ordine digesta, suas ipsa vias conferuent perennes & coelurae, nullius obnoxias mutationi. longe illa secus atque terrarum: quae ita natura comparata sunt, ipsa in alias ut ex aliis affectiones transcant, fieri identidem altera atque altera non respuant. Certe contigisse aliqui constat, ut terramotus violentia terra ipsa multis locis discesserit, idem hiatus extiterit: ut imbres vi maiore ruentes, diluvium terram intulerint: ut excursiones vandarum recessusque tum continentes mari obstruerint (spemumero, tum rursum maris alueos adiecerint coelestibus: ut vis flatuum & verticis oppida funditus disturbarit: denique ut incendia atque infestationes aliquae superne delapsantes partes orbis exusserit veras ad orientem, ut Phaethontis tempore contigisse dicitur: quod et ut terra erumpentes veluti expirabunda idem fecerint, ut cum crateres Aetnae abrupta terra patefacti, conflagrationem emisissent instar torrentis per terram grassabunda. Quot tempore, qui e mortaliū genere pietate erant imbuti, a numine diuino eximio honore ingrediti affecti sunt. Siquidem iuvenes & robore valentes, cum partes suas arate iam coelectos humeris sustulissent igneo flumine iam iam opprimendi, in eo erant ipsi ut interirent: cum ecce flumen ipsum ita se scidit, ut huc & illuc diuersi flus digrederentur, iuvenestque intactos

Crateres
Aetnae
causa.

Fluent per
maia apud
Dum.

De Mundo

Et tactos cū semibus trāsmittunt.

Ut vero summationē iā loquimur,
qđ in naui gubernator est, qđ in
curru agitator, qđ in choro prę-
censor, qđ deniq; lex in ciuitate,
& dux in exercitu, hoc Deus est
i mūdo. Nisi si hac ten⁹ interest,
q labor & mor⁹ multiplex illos
exercent, & curę angunt varię: cū
huic elaborata succedat oīa, oīs
molestię expertia, citatę corpis
infirmitatē: qppe cui in loco sta-
bili, imototy collocato oīa mo-
uere, & circūagere p arbitratu

Habeat, quo libitū est cūq; & quō
libitū est: idę diuersis in formis
fit atq; naturis. Id autē rōne firi
facit ille atq; lex ciuiliū, q imobi-
lis ipā exiit i ventuū animis,
regit oīa ad rempublicę ptenen-
tia. Et ciues qđē qđ ei⁹ affectę in
mediū pdeit: qui autē principes
vocat ad pioriū se cōferunt: le-
gislatōres ad ppria tribunalia:
senatores densę, & q cōciona-
tores dicunt ad cōfessus sibi con-
tributos cōueniūt. Rursus is in
Prytanēū it, cui, si id datū est, in
eo ut publico victu epulet: alter
rapid ad iudiciū, cām ut ibi di-
cat in carcere alius cōpingit, ut
supplicio afficiat illic. Tum vero
epulones in ciuitate celebres ad
epulas legitimasq; cōueniūt. Iā
vero agunt dies festi, iā ludicra
solēniatā anniuersaria sacrificia
fiūt diuis, heroeęq; ritu suo cōfū-
tur: postremo iserę mortuis isse-
runt. Sic alia ab alijs scđā vno vs
sperio, vs legis vna auctoritate,
asseruant eum, qđ obtemperat.

Sic vrbe simul plena est vaporib⁹

bus sacris,

Resonaty cātib⁹ pta, ac luctib⁹.

Hoc idē de vrbe quoq; maiore,
de hoc inquā mūdo existimare
debem⁹. Deus. n. nobis lex ē, in

oīm illa qđē partē ad eq̄libriū
vergēs, nullā correctionē admit-
tens, nullā varietatē: qppe q po-
tior sit illis legib⁹, & stabili or, q
i tabulis pscriptę sunt. Ei⁹ enim
auspicijs perenniter, & cōpositę
seuntis vniuersus hic coeli ordo
regit atq; administrat, numeros

oēs cōcinnitatis habet: omneis
ipse naturas partitus p vniuersi-
tate seminū, in ea q hęrent solo,
atq; i animātia, q ēt sua ipā ge-
neribus formistę distincta sunt.

Nā & vites fiūt, & palmę, & per-
sez, sicię dulces, & oliuę (ut inq;
poeta.) Tū q fruct⁹ exptes, alios
vsus pstit, platani, pinus, burxi,
alni, populus ēt nigra, & cupres-
sus odorata. Tū q autūm tpe fru-
ctū suauē fundūt, sed cōditu dif-
ficilē, pini, punice, mah. At vero

animantiū alię fere sunt, & alie
cicures, tū in aere, tū humi, tū in
aqua viciatē: oriū turq; & sua
lescūt, & deinde iterēt, legib⁹ ob-

tēperates diuinis, atq; cedentes.
Qđ enim reptile (ut inquit Hera-
clit⁹) terrā depascitur atq; possi-
det. Vn⁹ porrō De⁹ cū sit, pluri-
b⁹ nob⁹ appellat⁹ ē: ab hę vtiq;
suis oībus effectibus denotatus,
quorū specimen edere ipse solet.

Atq; cū qđē *Tris*, tum *die* vo-
cant, iter se cōpositis vtētes nos-
bus, atq; ē regiōe collocatis, tan-

Dei nota
plena.

quā

A quam duab⁹ his vocib⁹ significare velint, per quē viuimus. Is Crono, id est Saturno, & chrono, i. tpe ortus esse dī: nimirū ab teuo sempiterno ad alterū guum ptinēs. Vocat & Fulgurator & Altitonās, & Ætherius, & Fulminator, & Pluui⁹: à pluuijs utiq⁹, & fulminib⁹, alijsq⁹ opib⁹, è qb⁹ vocabula ipsa deducta sunt. Quin & Frugipotēs, & Custos vrbū vocitat, & Natalitius, Septitius, Cortalis, Gentilitius, & Patrius: videlicet à cōione, q⁹ diuino ipsi numini h⁹ cū reb⁹ iter cedit. Ad hęc Sodalitius, & Amicitij p̄ses, rū Hospitalis, Castrensis, Trophæalis, Expiator, Sanguinarius, & Supplex, et Placabilis. ut Poetę loquunt: deniq⁹ Seruator dī, ac Assessor: & (ut semel oīa cōplectar) Coelestis, & Terrenus, ab oī natura, sortēq⁹ nomen adept⁹, utpote q⁹ oīum rerū author sit. Quā ob rem q⁹ de ipso i Orphicis carminib⁹ dicta sunt, haudquaquā perperā dicta sūt. Equidē necessitatē ipsam ē nihil aliud, quā Deū dici cōsuecim⁹ & intelligi: cui ἀνάγκη ex eo nomen ē, q⁹ natura qdā sit imobilis. Eundēq⁹ εἰμαρ, εἰμαρ, id est fatū, dictū à serie rerū conferta, inoffensoq⁹ tenore, pcedente. Quod alio noīe πᾶσι πᾶσι idē appella uerunt, q⁹ ab eo oīa terminata sunt, ac nihil ī rerū natura infinitū est. Quin & μοῖρα, i. Sortē, appellatū eundē Deū à partitione rerū dixerim: & ῥήματα, q⁹ si potestate diuinā, eius qd visum

ē cuiq⁹ distributicē. ἀδελφεία D etiā, quasi cām quandā natura cōparatā, quā fallere nemo qat, aut vitare. ἀδελφεία deniq⁹ dictū, quasi semp existentiē. Iam qd de Parcis & de fuso pditū est earū eodē id ēt quodāmodo p̄inet. Siquidē tres Parcas prisca tria tēpora partiti sunt: filumq⁹ fusi q⁹ partim iā p̄ctū, partim futurū, partim iā intorqueri dixerunt. Earū vnā statuentes in eo, qd iā p̄fligatū est: quā Atropōn ideo nūcuparūt, qm̄ ea q⁹ iā p̄terire, retrofusus agi nequeūt. At Lache sis functio futuris destinata est. oīum enim quę fm naturā sunt, fors sua quodq⁹ manet. Præsentib⁹ aut reb⁹ aut instātib⁹ Clothus opa attributa est, quæ netus vniciq⁹ cōfficit, qd suū ē. Hock fabulamētū recte atq⁹ ordine cōpositū est. proinde hæc oīa non aliud quicq⁹, q⁹ Deū esse plantū est, ut eximius Plato censuit. Enimvero Deus (ut est vetusto verbo pditū) principū, & finē, & media rerū omniū tenens, rectaq⁹ linea incedēs, opat ille qui dem fm naturā, ē vestigio comitem habēs iustitię p̄sidem, quā δίκη nominauē: unt, diuinę legis vindicē, simul ut quicquā sanctionū eius prætermisum ē. Cuius ut sit particeps numinis iam inde oportet ab initio, qui ad vitam beatam euasurus est, atq⁹ felicem.

MAGNIFICO ET GENEROSO EQVITI
DOMINICO MAVROCENO

Dominicus Montefaurus Bene agere.

Vm superioribus annis, magnifice ac excellētissime Dominice, Aristotelis commentariolus de Mirādis auditionibus ad nostras manus peruenisset, cum ego ipsum, ne quod tempus dabatur propter desidiam in otio vāuerem, interpretari conatus sum. Librū quidem credimus Aristotelis esse, vt quidam Nicandri expositor in Theriaca asserere videtur, necnō & Stephanus libro de Vrbibus: quod etiam ex Galeni sexto de Locis affectis facillime colligitur. Itaque cum Veronā optimus Prætor ageres, inq; ea Republica gubernāda diēs & noctes excubares, & vigilares: ego qui tamen scire magnificentiā tuā inter tot, tantaq; negotia, Philosophorum volumina quamlibentissime lectitare, commentariolum hunc in lucem sub tuo lumine exire volui: nō enim solum in vtrāq; lingua, sed in omni Philosophorū secta versatus es. Hunc igitur, qualiscunq; sit, hilari fronte suscipe. quod vt facias eo libentius oro, atque obsecro quo magis acerrimo, diuinoq; tuo iudicio, quemadmodum alijs omnibus in rebus, ita hoc omnes facile acquiruros certe scio. Vale. Veronæ.

ARISTOTELIS

DE ADMIRANDIS AVDITIONIBVS
COMMENTARIOLVS,*Dominico Montefauoro Veronensi interprete.*A
1

Aconiaz mons
est, Helico⁹ no
mine, Peoniā
ā Media diui
dens, in quo fa
ma est, quod
dam alia repe
riri, Bolinthus nuncupatum,

tamen si ā Peonib⁹ Monapios ap
pelleretur. Vniuersa huius forma
boui similis est: sed eundem ma
gnitudine, ac robore, iubaq⁹ pa
riter excellit. ā ceruice enī (quē
admodū equus) iuba valde pro
lixa, necnō ā vertice vsq⁹ ad ocu
los ipsam demissam habet. nec
(veluti boues) cornibus armatū
est, sed aduersa ipsius cornua in
ter se sunt, & mucronata ad infe
riore stium iuxta auriculas ver
gunt, amplitudine nō multo ar
ctiore, q^{uā} vt singula semifestariū
caput. nigritia proba refulgent,
veluti si decorticata, expolitaq⁹
sint. Cum aut id animal excoxia
tum fuerit, eius tergus distensū
locū octo accubantiū occupat.
Qñ vero percussum est, fugā pro
perat: & nisi defatigatū nunquā
consistit. Caro eius grati saporis
est. Calcitrās ac proluuiem alui
vel ad quatuor passus proficiēs

repugnat, quo pręliādi modo id
sepe cū facilitate maxima vit:
& ita adurit, vt pili instantiū
canū absumant: si quidē concu
tes, stercore cōburit: (vt Iquiū)
si vero nō irriteretur, nequaquam
adurit. Tēpore aut pariēdi ad lo
cum, in quo pariat, quā plurima
sui generis afalia aduētant, que
osa cū simul cōgregata sint, ma
xime parturit, in circuituq⁹ ster
corat. largā enim quandā ei⁹ ex
crementi copiam hęc belua efficit.

Qui in Arabia degunt, came
los prodis suas matres nō super
uenire: quin immo, si quis cogat,
ipsi non patiunt. Etenim, cū ali
qn admissarius non haberet, cu
rator pullū matri optē admisit:
qui dū coiret, delapso opimēto
matrē agnouit: & quāuis coitus
absoluerit, camelariū illū paulo
post mortū defixo interemit.

Ferunt cuculos, qui Helicē in
colunt, pariēdi tēpore non nidi
care, sed in palumbis, aut turtu
rum nido parere: neq⁹ incubare,
neq⁹ excludere, neq⁹ nutrire, sed
cū pullus genitus, ac educat⁹ ab
aliēna aue fuerit, conforrea, cum
quibus hic vitā degit, ē paterno
nido effcere. Pręstat aut (vt v⁹)
Extra ord. Arist. Q pull⁹

De Admirandis

- G** pullus cuculi magnitudine, pulchritudineque: quod re facile pullos ceteros longe antecellit. Hoc vero & palumbes adeo letari aurumque, ut & ipsi una cum illo proprios pullos e nido explodant.
- 4** Capræ Cretenses, cum aliqui sagitta transfixi sunt, ut vulgo fertur) dictum illius insulae proprium queritant, dictum quoque deuorato confectum telum emittunt.
- 5** In Achaia ceruæ nonnullæ, ut dicitur, eo in loco degunt, quo sua demiserunt cornua, ut caueant ne facile inermes reperiant. quod ea de causa faciunt, quoniam insulam, quo reputare possunt, cum res exigit, non habet. et locum, quo cornua demiserunt, a nemine adhuc ferri comperit esse. Plurimæ quoque visæ sunt et ceruæ, quarum cornibus enatam hederam gerunt.
- 6** In Armenia venenum quoddam nasci aiunt, quod Pardalichæ ab angore dictum est. Huius igitur venatores victimam aspiciunt, ac recedunt, cum ab ipsis Panthera conspicata fuerit. ea vero postquam id tetigerit, de more sterco huius quirit. quocirca venatores sterco in vase reponunt, ac ex aliquo arbore vas suspēdunt. fera itaque insiliens ibidem, & ad extremam defatigationem perueniens, ab ipsis superatur, illorumque præda efficitur.
- 7** In Aegypto autem trochilum ad os crocodilli aduolare asserunt, dentesque ipsius depurgare, carnis excrescentiam rostro ex ipsis dentibus extrahendo. ipse vero non solum trochilo minime nocet, sed mirum in modum ea re delectatur.
- In Cephalenia affirmant alii, quod qui capras quotidie (veluti quadrupeda reliqua) nullo pacto bibere, si rictu flatui opposito astiterit, ac ore aperto aera suscipere.
- In Syria iter equos syluestres vnum armento præfesse inquit, cum vero aliquis ceteris iunioræ feminam superuenerit, ducem irasci, ac illum tandiu insectari, quousque deprehenderit. & cum se inflexerit, ore ex posterioribus poplitibus genitale euellere.
- Testudines cum viperam edunt, mox cum illam deuorare autumant: quam si celeriter non inuenerint, interire. Et rucolas quam plurimos huius rei veritatem experientia comprobare, qui cum aspexisset ipsas ita agere, ab una cum illa euellere: quod facto eos paulo post ipsam defunctam vidisse.
- Genitale viuere non naturæ sitis cum ceterorum animalium genitalibus esse dicitur, sed vitæque disponat, tunc perpetuo solidum, veluti os extat. Proditur vero idem genitale præstantissimum medicamentum vrinæ stillationibus esse, & per ramenta ex vino dari.
- Picium martium auiculam, & resupinam, & pronam stellionum more per arborem scandere asserunt. Depascere autem vermes ex arboribus dicitur, ac arbores, cum collos querunt, tam vehementer in profundo defodere, ut ipsas sternat.
- Plataleas aues cõchas quod in fluminibus extant, effodientes deuorant: fama est: deinde cum copia earum abforbuerint.

Auditionibus

122

A forbuerint euomere: postremo carnē qdē cōcharū edere, testas vero earum minime tangere.

14 Arcadię mons est Cyllene nomine, in quo merulas pullos albos parere aiunt, nec vsquā alibi nasci: ac diuerſas voces emitte-
re, & noctu aduersus Lunā incedere. Si quis autē interdiu ipſas capere rētauerit, maxima cū difficultate eas venari poterit.

15 Anthinon quidē quasi iucundum suauetq; vinū ā nōnullis ap-
pellatū, circa Melū, Gnidūq; op-
pida nasci, ac gratā olentiā expi-
rare: Oligochthonion vero qđ in
suauē, paucisq; momēti ac dura-
tionis, ppe Erithacē fieri pdiſt.

16 Loci quibūsdā Cappadocię
mel ab ipſo fauo cōfici fert, ac ipſi
ſtitudine ſua oleo ſiſtē euadere.

17 In Trapezonto, quę in Pōto
eſt, mel grauiter olens ex buxo
generari aiunt. quod quidem ſi
edatur, ſanos mente abalienare:
comitiali vero morbo prehēſos
integre abſoluere autumant.

18 Lydias arbores amplam mel-
lis copiā generare enarrant nō-
nulli, ac incolę ex ipſo paſtillos
abſq; cera conficere, & ipſos ab-
ſcindētes paſtillos vehemēti-
ori tractūe egere. In Thracia quoq;
& ſi nō tam ſolidū, ceu tñ arena
cū gigniſ. vniuerſum vero co-
actū mel non, quemadmodum
aqua, & cętera humida, parem
fortiri magnitudinē autumant.

19 Chalicam herbā, & amygdalam
ad mellificandum maxi-
mam vtilitatem præſtare pro-

ditur: ſortum enim plurimum D
ex ipſis fieri inquit.

Aſſeritur, apes ab vnguētōrū
delitijs perturbari, ac odores odiſ-
ſe, nōnulli tamen ipſas hoſes his
delibutos percutere autumant.

Aiunt in Illyrijs, qui Taulan-
tū nuncupant, ex melle vinum
fieri, cū enim fauos expreſſerint,
aquā infundētes in lebece deco-
quūt, donec dimidiū defecerit:
deinceps in dolijs effundentes,
idē iucundiſſime iactitantes, do-
lia ſup tabulas reponūt, atq; ibi
longo tps ſpacio permanere, &
vinofum, ac præſertim ſuaue, ſpi-
rituoſumq; euadere inquit.
Hoc autē iam & in Gręcia eue-
niſſe nonnulli enarrāt, vt nequa-
quam ā veteri vino differat. ſed
cum poſtea hoc explorarent, ne-
minem temperiem huius inue-
nire potuiſſe autumant.

Circa Theſſaliā ſerpentes tan-
to ſ numero generari memorię
proditū eſt, vt niſi ā ciconijs in-
terimerentur, incolę excedere,
ac regione tota emigrare cōgēſ-
ſent. Quocirca honos his tantus
in Theſſalia eſt, vt ciconias occi-
dere capitale ſit, & ſi quis eas ex-
animauerit, eidem poenę, cui &
homicida, obnoxius eſt.

Pari modo & in Lacedæmo-
nia tā magna ſerpentum copia
quibūsdā temporib; fieri reme-
moratur, vt pꝑ ciborum inopiā
Lacones ipſis pro alimēto vti ſa-
ma ſit: ex quo Apollinem Py-
thium ipſos ſerpentum exco-
riatores appellare fertur.

Q. 10

De admirandis

- 24 In Cypro insula metas ferrū
G comedere asseritur.
- 25 Chalybes in insula quadam
parua, quæ in sublimi paululū
recumbit, aurum ex pluribus re
bus componere inquit. qua de
causa & in metallis id refundūt,
vt emptores decipiant.
- 26 Ab his, qui ex Sufis ad Mediā
proficiscuntur, secūda itineris die
ingens terrestrium scorpionum
eopia reperi fertur. quo circa,
cū Persarum rex illac exercitū
traſceret, triduo toto agmine
commoratus, venationem scor
pionū imperauit, & his, qui plu
rimos scorpiones ceperint, præ
miū dedisse ferunt.
- 27 In Cyrenamures vnius gene
ris non esse, sed forma colorēq;
plurimū distare asserunt. alios
enim ceu mustelæ lata facie fie
ri: nonnullos vero viperæ formā
fortiri, quos viperas vocant.
- 28 Circa Siciliam aqua stagnū
inesse asserunt, in quo si quis
aues, ceteraue suffocata anima
lia intinxerit, rursus reuiuiscere
autumant.
- 29 Apud Gelonas Scytarum fe
ram versari traſit, excessu qui
dem raram, nomine aut Taran
dam: quæ quacūq; incedit, pilo
rum colores mutat: ideoq; raro
capitur. Locorū arborūq; & om
nino omnū colorē reddit, mira
pilorū mutatio huius est, cū reli
qua colore tantū immutentur,
ceu chamæleō, & polyph. Taran
dæ magnitudo, q̄ bovi est: nec ca
put ceruino abſimile fortitur.
- In Abydo quendā mente ab 30
alienatum inesse fert, ac ad thea
trū plurū dierū spacio accessi
ſe, ut histrionum acta respiceret,
adnotaretue: qui ab infania ab
ſolutus ſauitatis tempore viā
iucūdiſſime degiſſe aſſeuerauit.
- In Tarenō cauponem noctu
ſurentem fuiſſe, interdū autem 31
vina vendidiſſe quidā aſſerunt.
etenim propriæ tabernæ clauim
ſub zona ſeruabat: cū vero mul
ti ſurripere tentauerint, eā nullo
pacto abſtulſiſſe.
- In Lipara insula aliqui affir
mant huius vis atq; naturæ ter
ram reperi, in qua si quis ollā
occultauerit, quodcūq; volue
rit, dummodo in ea imponatur,
decoquetur.
- Flagrant in Medijs & Pſittaci 33
cina: gentis ac Perſidis conſinio
igneæ, quorum hic quidē in Me
dijs minus, qui aut in Pſittacina
magis, et ſyncera flamma ardet:
qua de cauſa Perſarū rex ad hūc
culinas molitus eſt. vterq; vero
locis planis, nec inſqualibus in
eſt. Ceterū hos quidē interdū 34
noctūe percipere licet: qui ve
ro in Pamphyliā cremāt, noctū
duntaxat percipi poſſunt.
- Circa Atitaniam iuxta conſi
nia Apolloniatis ſaxum quod
dam inesse autumat, ex quo qui
dam emiſſus ignis non percipi
tur, cū vero oleo deſuper reſper
gitur, inflammatur.
- Extra columnas Hercules 35
ignes ſagrarare fama eſt, hocq; de
ſemper, alios vero noctū ſolum,
veluti

Auditionibus

123

- A** velut Anonides Peripplus memo-
ria prodidit. Et in Lipara man-
festū ignem, ac flammam inueni-
ri, verū non interdiu, sed noctu-
tantū ardere autumat. In Pithe-
cussis ardentem ac supra modū
calidū ignem reperiri aiunt, ve-
rū non adurentē. Ignē est, qui in
Lipara exat, aliqui anno sexode-
cimo deficere, decimo vero septi-
mo redire refert Xenophanes.
- 36** Exhalationē Aethnae nec flā-
meam nec continuā esse, sed plu-
ribus annis fieri asseuerant.
- 37** Circa Lydiā ignem quāpluri-
mū sursum ferri, ac septē dierū
discrimine flagrare inquirunt.
- 38** Miranda est ignis exhalatio,
q̄ in Sicilia obtingit, cuius ebul-
litio p̄stadia quadraginta diffū-
ditur, sed nec tria attollit stadia.
- 39** Lapis in Thracia est, Spinus
nomine, qui stercofus ardet, idēq̄
iuxta se positus (ceu Smarillus)
reddit. isti igit lapides apud se
in vicem compositi, aquas con-
spersi flagrant: idemq̄ Marithā
C agere asseuerant.
- 40** Circa Philippos Macedoniae
metalla reperiri narrant, ex qui-
bus frustra ciecta grādescere pro-
dit, aurūq̄, vt clarū ē, pducere.
- 41** In Cypro circa Tyrrham q̄s
ciuidē naturae fieri aiunt, quod
ruricolae minutatim contusum,
vt constat, seminant, posthacq̄
in id eruptis aquis auget, & red-
ditur, ac hoc modo colligitur.
- 42** In Melo insula loca defossa ite-
rum confectum terra repleti as-
seuerant.
- Apud Pgoniam est pluuia cō-
tinua sunt, colliquata terra au-
rum, Apyron nuncupatū, inue-
niri inquit, & adeo Pgonig ter-
ram deaurare, vt ponderis auri
vltra manam reperisse cōplures
dicunt: & aliū quidē tres manas,
aliū vero quinq̄ cōducere, re-
gū exploratores auri geminos
obolos reportare asserunt, & ad
mensam recumbere, primumq̄
inter illos epularum primitias
regem impartiri.
- Flumē Ozū, quod in Baetris
est, auri plures glebas deferre
memoriae proditū est: & in Ibe-
ria flumen Theodorum dictū,
iuxta litora multum auri scate-
re, ac simili ratione deportare.
- Ab antiquis regib⁹ in Pieria
Macedoniae reconditā quādam
auri copiā defossamq̄ eē fertur,
ac ex vna fouearū quatuor, quae
ibi sunt, aurum renasci sesquie-
dali magnitudine aiunt.
- Argenti Myssini, ferritq̄ Chaly-
biel peculiarissimā esse genera-
tionē ferunt. vna enim cū arena
per fluuium delata nascitur, (vt
aiunt) hanc vero aliq̄ quidē vna
ratione abluētēs in fornace adu-
rere aurumant, aliq̄ autē eius sedi-
men naturale spenumero locū
cōbuere, lapidemq̄ Pyrimactū
appellari interponere, cuius co-
pia in illa regione magna est. Fer-
rum vero hoc ceteris pulchrius
efficit, nec ab argento distaret, si
in fornace una nō eremaret, solū
autē hoc minime rubigine cōsu-
mit, nec copiosum effici prodit.
- Q in Apud

De Admirandis

- 47 Apud Indos es adeo lucidum
ac purū, necnon rubiginecarēs
reperi aiunt, vt neq; colore di-
stare ab auro percipi solitū sit,
sed in Darī poculis cados non-
nullos pluresq; inueniri, qui nec
alio pacto, q̄ odore, ænei sint, an
auri, cognosci nequeunt.
- 48 Stannū Celticū plumbo mul-
to ocyus liquefcere scribit. cui⁹
eliquationis argumētū est, q̄ in
aqua positū liquefcere soleat, vt
cōstat, ergo facile colorat. Lique-
fcit autē extremo frigore, gelūq;
H procreato, cū ipsius innatus ca-
lor ad intra recluditur, ac ob ei⁹
imbecillitatem compellitur.
- 49 In Pātheo olea est, optima co-
rona noīe, huius autē folia ceteris
oleis ē cōtrario exeunt. intus. n.
& nō foris virēq; ac nec aliter q̄
myrtus, ramos coronæ effigien-
tē se ferētes emittit. Ab hac ve-
ro palmitē Hercules euulsit, ad
Olympiaq; illū explantauit: ex
quo athletas coronatos fuisse fe-
runt. hęc. n. iuxta flumē Illisum
I puenit, ac sexaginta stadiorū di-
scrimine ā flumine distat, valla-
tūq; domibus circūquaq; quā
si q̄s tangeret, magna ab accolis
afficeret pōna. Ceterū posthac
ex ea Eleios palmitē quoq; acce-
pisse, ac ī Olympia plantasse, &
athletis coronasstituisse asserit.
- 50 Ad Lydiæ metalla apud Per-
gamū existētia, quæ antea Cræ-
sus cōsecerat, bello quodā exor-
to opifices cōfugisse ferunt, qui
obstructo illius loci ostio susfo-
cati sunt: posteaq; longo tēpō in-
teruallo metallis adopertis, va-
K fa, qbus pro manib⁹ ablucis op-
portunitate utebant, in lapides
cōuersa inuēta fuisse, ac quouis
liquore (ceu amphoræ) repleta
fuisent, pari mō ipsum in lapi-
dem cōuersum fuisse: necnon si-
mili rōne ossa hominum in lapi-
des conuersa vulgo proditur.
- Paludis Afcaniæ aqua adeo ni-
si trofa ex suapte natura extat, vt
nulla alia purgatione pallia, quæ
in ipsa remorātur, egere noscan-
tur. si quis vero ea in eadē aqua
aliquādiu miserit, intercīdūt. L.
- Iuxta paludem Afcaniā My-
52 thepolis oppidum conditū est,
quod per centū vigintiq; stadia
ā Cio distat: quo in oppido algo-
re hyemis aduentante, puteos
omnes exiccari ferunt, vt nullo
modo vas ab earū aqua intingi
possit: feruore autē æstatis adeo
repleri, vt ad extrema puteorū
labia vnda profiliat.
- Fretum, quod Sicilia Italiāq; 53
secernit, vna cum incremento lu-
nari decremento ue augeri mi-
nuiq; asserunt. M
- Qua de causā in via quoq; q̄ 54
Syracūas ducit, fons ī prato ex-
tat, qui nec magnitudine p̄stat,
nec multa aqua refert⁹ est. cum
vero vehemens turbo ē regione
efflauerit, immensam aquæ co-
piam accolis cōcedere solit⁹ est.
- Porrō in Sicilia palicis fons 55
est, qui decē accubantiū situm
occupat. hunc enim ad sexcubi-
talē altitudinem aquam reficere
aiūt, adeo, vt accolę, cū id vide-
bant,

Auditionibus

124

Abant, cāpos exūdaturōs arbitra-
rent: rursusq; aqua in eundē re-
dit fontē. Iurandi quoq; in se-
diuinitatē detinere autumant.
nā si quis tabellā inscripēt iustu-
randi in eū imposuerit, si recte
iurauerit, tabellā supernatare af-
firmante: si secus, tabellā graui-
tate affectā in pfundū aboleri,
hominēq; periurū cōburi. quo-
circa sacerdotem ab ipso fideius-
sionē de expurgationis impen-
sa suscipere, cū factū quid ius-
iurandum depurgare voluerit.

B Demonēsius Carthaginensiu
insula extat, quæ c: gnomē à De-
monēso primo eius cultore for-
tita est. Cœruleū metallū chry-
socolūq; hæc regio obtinet, quā
optimam ad auri precium aliq; in-
uenire poterit. etenim medica-
mentum oculorū hæc est. Atq;
ibi æs geminos passus superna-
tans in mari reperit, ex quo sta-
tua illa cōfecta est, quæ in Sicyo-
nia vetustissimo Apollinis tem-
plo conspicitur.

57 In Pheneo quoq; Orichalci ap-
Cpellari inueniuntur, quib; inscri-
ptū erat, Hercules Amphitryo-
nis Heliæ capta dicauit. Helin
enim ceperat vxoris ductu iux-
ta oraculū, cuius patrē Augeam
iam pridē interfecerat. Ceterum
cū q; effodiunt, acutissimi vi-
sus efficiuntur, & palpebris ca-
rēt: quo circa æris flore, cinereq;
phrygio ad oculos vtuntur.

58 Antrū quoq;, quod Glaphy-
rum, quasi sculptū vocāt, ibi est,
in quo niues ex guttis quibūdā

defluctibus cōcrescunt. hoc autē D
eius loci ascensus ad pauimētū,
quo angustissimus est, declarat.

Ex vno aquilarū pari altera, 59
quæ sterilis est, marina vicissim
efficit, quousq; cōpares euadāt,
ex marinis vero ossifragg. ex his
aut pernice, accipitres, vultu-
rest; sunt. isti quoq; nec sobolē
vulturū claudunt, sed magnos
vultures, qui fecunditate carēt,
gignūt: argumēto, q; nemo vul-
turis magni nidum conspexit.

Mirandum est autē, cur apud 60
Indos circa plumbum quod ibi
extat, hæc eueniant. Cū enim
colliquatum est, in frigida aqua
detinetur aliquādiu, demumq;
ex aqua exiit.

Ferūt æs Mossynicon nuncu- 61
patū nō cōmixtione stanni, sed
ex terra quæ cum eo nascit deco-
quitur: ue, lucidissimū candidis-
simūq; existere. Auctorem vero
huius tēperamentū neminē do-
cuisse asseuerāt. quæ de causâ res
æneæ, quæ superiori tpe molitæ
ea in regione fuerunt, rectiores
longē excellere videntur.

In Ponto hyeme aues nōnul- 62
las reperiri memoriæ proditum
est, quæ neq; cū alui proluuiē
emittunt, nec quando pennæ eis
euelluntur, sentiunt: neq; etiam
cū minuto veru transfixæ sunt,
nisi cū igne torrantur.

Apes solstitia plāgare vident, 63
cū opera non subeant: quo indi-
cio apiarū vtuntur, ac tunc tps
quietem degunt. Cicadæ quoq;
post solstitia canere videntur.

Q. iij Echinū

De Admirandis

- 64 Echinū interuallo annuo sine cibo vivere aiunt.
- 65 Feles cū cotiū exuere vult, reliquorū serpentiū more vultu resupino bibere inquit, cūq; a medicis seruati, cū mirum in modum comitalibus profit.
- 66 Vrsae adipem traditur, cū algore hyemis in vase congelatus fuerit, per id tempus, quo vrsa conditur, crescere, vasa in quo luerit, supergredi.
- 67 In Cyrenēsi agro ranas vocales penitus deesse scribitur: atq; H in Emathia Macedonia regione fues solipedes generari legitur.
- 68 In Cappadocia mulas secundas victitare proditur ac in Creta populos nigras fructiferas nasci vulgo fertur.
- 69 Circa Babylonis rigua decedentibus flumini i cauernas aqueas, hebetes pisces nonnullos remanere prodit, quos inde exire ad pabula pinnulis gradientes crebro caudae motu, contraque venantes refugere in suas cauernas, & in his obuertos stare, ac spem numero i viros aliquos eorum cauernas ingredi, ipsosque irritare aiunt. Illorum autem capita rarissime marinae proxima extant, reliquae partes gobis, branchiis ceteris piscibus.
- 70 In Heraclea, quae in ponto est, & i Rhēgio defossos pisces innasce legi, quae iuxta amnes aquatiles regiones incolunt. cū vero certo tempore haec exsiccant, exarescuntque, in terram iter contendunt, postea autem terra magis desiccata, humore infectantes, ad syluam confugiunt.
- postremo vero hac arefacta ad huc in humore perseverant, quae admodum animalia, quae in latebris remorant. cum autem eos effodiunt, antequam aquarum successio eueniat, motu demum corporum ipsos vivere approbant.
- Apud Paphlagoniam effossos ex alnis scrobibus pisces oriri asserunt, virtute quidem praestantissimos in locis, ubi nullae prope restagnant aquae, sola tellure vitam illis suppetente.
- Ceruas, quae in Epiro oriuntur, dextrum cornu defodere, seu multa utilitate praeditum aiunt.
- Vitulum marinum coagulum euomere, cum eum capiunt, ferunt, tanquam medicamentum ad comitiales morbos utile.
- Lyncē quoque vrinā terra operire scribit, eo quod multa alia, necnon ad gemarum utilitate praestat.
- Italica mos est, Cyrcus nomen, in quo veneni quaedam species letalis oritur, huius vis atque naturae, ut si quis ex ipso aspersus fuerit, continuo occidat, ac caluus efficiat, membraque totius corporis defluant. Quam ob rem suppellex corporis defunctorum miseratione digna inesse traditur. Hanc autem veneni speciem ferunt Paulum Peucestium, & Gaium, cum Cleonymo Spartano traderetur decreuissent, a Tarētiniis cooperitos, ac de veneno interrogatos capitales poenas perfoluisse.
- In insula Diomedeae, quae in Adriatico sinu iacet, mirabile diuinumque Diomedis delubrum inesse legit, circa quod aues i circulo versari

- A versari magnitudine quidē pręstantes: rostris autē longissimis durissimisq; quę Gręcis tantū ad eum locū aduenientib⁹ adulantur, ac accolę barbaros alarum clangore infestāt, & in sublimi elata eorū capita vehemēter percutiunt, vulnerā resq; rostris ipsos necant. Vnde origo fabulę, Diomedis socię in earū effigies transfiguratos: qui cum naufragia haud procul ab insula fustulissent, Diomedes dolo ab Aeneo, qui eorum locorū imperium gerebat, interfect⁹ fuit.
- 77 Apud Vmbros pecora anno singulo ter parere aiunt, terręq; multo copiosiores multitudinem fructuū emittere regione q̄ seminatur. Mulieres quoq; ei⁹ loci accolę plures generare, raroq; singulas singulos parere, quam multas vero geminos, ter nosq; parturire fertur.
- 78 In Electris insulis, quę f Adria- tico sinu extant, simulacra gemina adiacere ferunt, quorum alterum quidem Stanneum, alterū vero gneum extat, vetustissimo tñ more elaborata. Hęc quidē Dędali opera fuisse pręcorum monumenta testantur, cum Minocem ex Sicilia, Cretaq; infestātem effugeret, atq; in eis se accommodasset regionib⁹. Antedictas autem insulas ab Eridano astrui asseuerant.
- 79 Lacus non pcul ab amne Eridano constat, cuius aqua calida est, ac odorem granē molestūq; exhalat, ex qua nullum animal
- bibit, nullaq; avis eum superuolat, sed intercepti, pariterve moritur. hic autē. cc. stadia circuit, ac per. x. latus est. Accolę vero fabulantur Phacynthem iā fulmine ictū in hunc decidisse: inibiq; crebras populos existere, ex quibus electrum dictum excide- re: quod nec absimile gummi eē asseritur, cum lapidis duritiā ferē sortiat: collectum vero hoc ab accolis ad Gręcos trāsferri. Ad has ergo insulas Dędalum peruenisse inquirunt, ac eas occupasse, in earumq; prima eius simulacrum, ac Icarī ipsi⁹ fili⁹ appendisse, postea autem cum Pelagē ex Argo depulsi, eas nauigassent, irrussentq; Dędalum effugisse, atque ad Icarum insulam applicuisse ferunt.
- 80 Sicilia mons est, Aetna nomine, in quo antrum quoddam inesse traditur, in cuius circuitu cęterorum florum ingētem copiā omnibus anni temporibus innotam esse asserunt, sed multo maxime locum aliquem immēsum uiolarum repletum fuisse: quę regionem proximam suauitē olētia replent, quamobrem uenatores cum canes ab odore deuicti fuerint, leporū vestigia insectari nequeunt. In hoc autem hiatu occultus est ingressus, quo Plutonem Proserpinam rapuisse fabulantur. Triticum quoque hoc in loco reperiri affirmant dissimile illi, quo accolę vtunt, nec non cętero aduentitio. quādiutū peculiarissimam magnitudinem

De Admirandis

G nem fortitur. hoc enim adnota-
runt primum triticeum fructū
apud ipsos apparere. Quocirca
Cererem sibi vendicarunt, enar-
rantes apud se Deam hanc natā
educatamque fuisse.

81 Cretæ insulæ lupos, ursoque, ac
viperas, ceterave hīs similia ma-
lesicia naturam hegasse ferunt,
ea de causa, quod in illa regione lu-
piter ortus atque alitus sit.

82 In mari trans Herculeas colū-
nas insulā desolatā a Cartha-

H ginensibus inuestam fuisse pro-
ditur, quæ quidem omnifor-
mī lignorum materia, omnibusque
nauigabilibus, necnon cætero-
rum fructuum genere mirabilis
est, distatque à terrā plurium die-
rum spatio: ad quam Carthagi-
nenses sæpe ob eius felicitatē ac-
cedebant, ac illorum nonnulli eā
incolebant. Præsides vero Car-
thaginensium cum id intercipe-
re decreuissent, mortali pœna ad
ipsam accedentes puniebant: in-
digenas vero omnes iterum iusi-
serunt, ne ibi degerent, ac etiam
ne turba aliqua in ipsos conuer-
sa insulæ imperium consequere-
tur, & Carthaginensium liberta-
tem tranquillam perturbaret,
surriperetve.

83 Ex Italia in Galliam usque Cel-
tiberorum Iberorumque, viā quā
dām reperiri aiunt, cui Hercules
nomen est, in qua tam Cræcus,
quam incola viator indigenarū
beneficio nulla iniuria molestia
ve afficitur: ceterum si quis ex
eis quempiam infestaret, poenā

eiusdem generis dare ferunt. **R**

Venenum à Gallis Toxicū di **84**

ctum confici legitur, idque adeo
velocem interitum corporibus
asserre aiunt, ut Galli venatores
cum ceruum, aut quodvis aliud
animal sagitta transfixerūt, ma-
xima cum festinatione accurren-
tes, carnem vulnere infectā re-
secant, ne reliquæ animalis par-
tes veneno afficiantur, partim
quidem cibi causa, partim vero
ne animal putridum conficiat.

Alij tamen remedium toxico in-
ueniri cortice roboris affirmāt: **L**
alij autem alterum aliquod so-
lium, quod Coruatiū appellāt,
cum illi animaduertissent, cor-
uum venenū degustasse, languo-
reque affectum ad eum magno im-
petu aduolare, ac illud, postquā
deuorasset, a dolore quieuisse.

Cum Iberij pastores nonnulli **85**
locum arboribus refertum incē-
dis sent, ac terra à syluæ cōbustio-
ne vehementer supercalefieret,
argentum regionem manifeste
effluxisse asserunt: pauloque post
terramotibus succedentibus, ac **M**
disruptis locis, quamplurimum
argentum vna coactū fuisse tra-
ditur, quod maximam vtilitatē
Massihenſibus tribuit.

In Gymnasiis apud Iberij in **86**
sulas adiacentibus, quæ præter
alias septem famosas insulas ca-
teras magnitudine excellere vi-
dentur, oleum ex oliuis minime
effici traditur, sed ex Terebintho
vehementem eius copiam fieri,
idque ad omnia congruens. Cete-
rum

Arum illius loci accolas adeo mulierum commercio delectari autumant, ut pro singulo formoso corpore, quattuor quisque uel masculina corpora mercato ribus exhibeant. Cum vero pro Carthaginensibus militibus exacerent, nihil aliud pro eorum mercede praeter mulieres deliberat, suspiciuntque. nec enim apud eos ullum aurum, argentum uel posidere licet. Hinc autem illud ortum est, ipsos nullo pacto diuitias in patriam exportare posse, quoniam Hercules maximo cum exercitu ob opulentiā illorum Iberiam deprædatus sit.

87 Circa Liguriam in Massiliensium agro stagnum quoddam reperiri asserunt, quod ebullire, ac aquas supereffundere aiunt, tantum piscium copiam effere, ut nec credere dignum sit. Cum vero Etesiae efflant, terræ puluerem super se obducit, eumque talem illic procreat, ut superficiē eius, ceu solum firmet. Ceterum indigenæ tridente id interrumpunt, & quotquot pisces voluerint, prompte excipiunt.

88 Ligures nonnullos adeo fundarum iactu præstare tradiunt, ut cum multas uiderint auas, intersecertatim eligunt qualem quisque earum necis apparatu capere decreuerit, ut prompte omnes quistsuam consequantur auē. Peculiarem quoque isti naturam detinent, ut mulieres in puerperio una operentur, infantemque aqua abluunt, ac salum terræ scal

punt, effodunt uel cæteratque domestica exerceat, quæ neque prius quā ad puerperium accederent, agenda erant. Mirabilem etiam nem fortuntur, cuius uida in sublimi tantum attollitur, fluit uel, ut si, qui trans fluuium sunt, conspici nequeant.

Insulam quandam Thaliā nomine in Tyrrenæ provinciæ mari inesse fama est, in qua ex eadem metalli minera antea quidem æs effodiebāt, ex quo fabri lia omnia confecta fuisse aiunt, postmodum vero minime id impetrasse. at longo elapso tpe in eodem metallo ferrum Popagion dictum repertum est, quo nunc adhuc Tyrreni incolæ utuntur.

In Tyrrenia oppidum quoddam, Oenareū appellatum extat, cuius apicem munitum fesse affirmant. in medio enim collis xxx. stadiorum altitudine confurgit, qui syluam arborum aquarumque variam continet. At cum accolæ extimescerent, ne illorum quis eius loci tyrannus efficeretur, quosdam ex seruis suis liberos principes sibi constituunt, ac annis singulis eorum successores procreant.

Cumæ Italice ciuitas est, in qua, ut clarum est, Sybillæ fatidicæ sub terra quiddam subterraneum thalamus pãditur, quam diutissime ibi virginē degisse inquit. cæterum cum quidem hæc Eri thra sit, à quibusdam Italice acolis Cumæa, ab alijs uero Melanchraea appellatur. Loci autem huius

De Admirandis

G huius praesides Leucades extant. Ex ea quoque regione amnem apud Cumas quendam reperiri asserunt, cetum nuncupatum, in quem si quid proiectum fuerit, primum nasci, pullulari, ac postremo lapidescere affirmant.

92 Alcisthenes Sybarita miro sumptu clamydem confecisse, exornassetque legitur, ac eam in Crotonis promontorio ad lunonis nundinas praeposuisse, ad quas vniuersae Italiae indigenae conflunt. ceterum praeter omnia, quae ibi mira videntur, hoc incredibili admiratione Italos maxime detinuit: illamque in suam praetere Dionysius senior redegit, quae hanc Carthaginensibus centum vigintiquing talentorum precio vendidit. Colore quidem purpurea erat, amplitudine vero vlnarum quindecim. vndique autem minutis animalibus velabatur intextis. desuper quidem Sufae, deorsum autem Periae oppida inserta. medio vero Iuppiter, Iuno, Diana, Minerva, Apollo, Venus inaderant. in vtroque autem extremo Alcisthenes inerat, vniuersae vero Sybaris ipsa eminebat.

93 Circa lapygiae extremitate locum reperiri autumant, in quo bellum Herculem cum Gigantibus gessisse fabulantur: ex quo quidem saniosum humorem tantum talemque effluere, ut gratia grauis olentiae ipsius regionis mare eius innavigabilem extet. Herculem quoque quamplurima monumenta ac penitus infinita

in itinere, quo Italiam peragrat, reliquisse affirmant. Ceterum circa Pandosiam lapygiae oppidi Dei certa vestigia apparent, ad quae nemini incedere fas est. Amplius quoque circa extremam lapygiam lapidem plaustri pondere grauem inesse, quem ab illo eleuatum, ac retro transmissum aiunt, euenissetque eum vno digito duntaxat a Deo commoueri.

In Orchomeniorum oppido, quod in Boeotia extat, vulpem apparuisse affirmant, quam cum canis insectaretur, in serobe quamdam irrupisse, canemque vna intrasse, ac latrantem magnum fecisse sonum, ceu si caestris amplitudo ipsi inisset: venatores vero, cum de hac re felicitatem cogitarent, eius loci ostium fregisse, ac se ipsos intro misisse: videntes autem ex quibusdam spiraculis lumen ab extra intro ferri, manifeste cetera contemplasse, ac celeri cursu omnia suis magistratibus enunciasse.

In Sardine insula Antiquorum aedificia multa, pulchraque Graecorum more elaborata extare affirmant, ac fornices nouis proportionibus expolitos, quos Iolaus Iphiclis filius fabrefecit: qui cum ab Hercule Thespiades accepisset, ad ea loca nauigauit, illaque inhabitauit ob sanguinitatem, quam cum Hercule congruentem habebat, praecipue tamen quoniam Hercules vniuersas occidentis regiones subiugauerat. Ea autem insula antea quidem

(ut con-

- A** (ut constat) Ichnusa vocabatur, quia immensam humani vestigiū similitudinem figuramq; sortita est. Felicem, fertilemq; superiorem tempore hāc fuisse asserunt: Aristumq;, qui agricultura inter Antiquos maxime pollebat, eius loci indigenis imperasse fabulatur, cū iam pridē à magnis aurum copijs occuparent. Nūc vero tali fertilitate fortuna ue minime viget, ob Carthaginensium imperium, quod vniuersos fructus cibo idoneos extirpare incolis iubebant. at si eorū quis ipsos plantasset, capitali pena cruciabatur.
- B** Inter septem Aeolias insulas vna est Lipara nomine, in qua sepulcrum esse fabulatur, de quo quamplurima ac sanē mōstrosa enarrāt. In hoc vero conueniūt omnes noctu ad eum locum accedere non tutum esse. inde. n. tympanorum, cymbalorumq; sonitus, risum ue cum tumultu ac crepitaculis euidenter exaudiri asserunt. Aliud quoq; circa eius insulae speluncam, quod magis horrorem portentum ue inducit, euenisse. scūm quidam ebrius ante Solis ortū eo in specu obdormisset, quem serui eius inuestigabāt, tres dies integros cubauit, quarta vero luce à domesticis inuentus est: qui cum ceu mortuus à domesticis haberet, ad peculiare sui sepulcrū delatus fuit: sed repente surrexit, omniaq;, quae sibi eo in somno euerant, altatibus enarrauit.
- Ceterū et si hoc quidem fabulosum nobis vī, nihilomin⁹ id obliuioni minime permittere operae precium esse duximus, cū eorū locorū designationē descriptionem ue fecerimus.
- Apud Italiae Cumas lacus ex 97
- tat, cui Aornus nomē est, qui cū nihil (ut constat) admiratu dignū habeat, collibus altissimis triū stadiorum altitudine circumdat ac eius figura rotunda est, immensamq; profunditatem habet. Ceterum idē mirabile videt, cū multae densaeq; in eo loco super tollantur arbores, ac nōnullae in eo reclinant, nullus tamen intro spicere potest in eius aqua folia constanter stare, sed adeo pellucida synceraq; est, ut qui ea contēplatur, stupore maxime afficiant. Circa Epirū at, quae ab eo haud multum distat, calida aqua regionē saepe irruit, ex qua regio vniuersa Pyriphlegeton est appellata. Quod autem in eo nulla avis superuolet, absurdum est, qui enim ad eum accesserunt, quādam cygnorum copiam in ipso oriri reterunt.
- Insulas Syraenū intra Italiae li 98
- mites positas esse traditur circa freti promontoriū, quod ante locū precipitē, sinibusq; redundāte iacet, ac Cumas, & Possidoniam appellatam continet. Ceterū in eo earū templa constitūt, earūq; excellenter & accurate indigenae sacrificiis venerant: quarum haec nomina esse dñr, & priamam quidē Parthenopem, aliam

De admirandis

G teraro vero Leucosiam, certiam
autem Ligiam vocant.

99 Mons quidam, cui Delphion
nomen, est, qui Mentoricā Istrā
q̄ mediat, cuius fastigium altū
extat: quod cū Mentores, qui
littora Adriæ incolunt, ascēdūt,
ea quæ in Ponto eueniunt, lōga
intercapedine contemplantur.
ceterum in eo monte forum cō
mune efficitur, ad quod quidē
cū Ponti mercatores ascende
runt, Lesbia, Chia, Thasia ven
dunt, ex Adriatico vero merca
tores amphoras Corcyraicas.

H Annē Istrū nomine, qui ex
100 Hercyniæ quercetis effluit, bis
dum esse prodit, & partim qui
dem in Pōtū, partim vero in A
driaticū mare diffundi, argumē
to, quod non solū hac tempesta
te, sed antiquorum sæculo mul
to magis visum fuisse, eo q̄ loca
innaugabilia ibi extāt: etenim
cū Iason ad Cyaneas nauigare
ex Ponto, nauigasse per Italiam
fama est. At inter cetera signa, q̄
nec pauca numero sunt, altaria
ab Iasone consecrata ostendūt. In
I ter insulas quoq̄ Adriæ vna est,
in qua sacellum ipulso sumptu
Midias Dianæ ædificauit. Am
plius Iason freti plāctas minime
transnauigasset (vt dicūt) nisi il
linc itinera tolerare coepisset.

101 In Aegiala īsula, quā Tyrrhe
num mare inundat, alia optima
tū monumenta ostendunt: atq̄
id quod de calcalis dī, constat,
cum iuxta Aegiala littora calcu
los versicolores regni affūmēt.

Hi. n. (vt insula illius Græci Idī R
genē autē) ex absterflonib⁹ quas
victores corū tunc tps efficie
bāt: colorē suscipiebāt, cū nec an
tea nec post hac conspectas fuis
se fabulē. Amplius huius rei
manifesta adnotarūt signa. vntū
quorū est, qd id fretū ob Sym
plegadū ortū innaugabile ipsis
efficiē, vtuntq̄ qui eo in loco ex
tant Poeta teste. hic. n. periculi
difficultatē mōstrat, cū inquit,
nemini per loca hæc transuehi
congruit, cum pariter nauis ta
bular, hominū corpora vnde L
maris permiciōsi, ignisq̄ turbi
nes aliō ferant. Ceterū circa qui
dē Cyaneas ignem eripere mi
nime asserunt, circa vero fretū,
quod Siciliā determinat, effūdi,
cū in medio vtriusq̄ ignis spi
raculis sica sit, insula videlicet,
q̄ cōtinuo cōbunt, & eruptiones
ignis æthnæ, quæ sēp numero p
vniuersam regionem dilabūt.

Certis anni tēpibus Tarenti 102
nos Atrei, & Tydei, Aiaciū ue,
ac Laertis liberis sacrificare asse
runt: at alia & peculiari die filio M
Agamēnonis seorsum sacrificiū
perficere, in qua minime mulie
ribus fas erat ea quæ in illis ma
ctabantur, degustare. Apud eos
quoq̄ sacellū Achili dicatum ex
tat. Ceterū postquam Hercules
Tarentinos occupauit, regionē,
quā nōc scōlūt, Herculeā nomi
narunt: cū superiori tempore ab
Ioniū us deprædata Pliō appella
retur, cū ab illorū prioribus de
bellata Sigion nominaretur.

Apud

Auditionibus

128

- A** Apud Sybaritas vero Philo-
 103 ctem venerari ferunt, ipsumque
 cum in patriam ex Troia reuer-
 ret, Malaca Crotoniata appella-
 ta condidisse, quae p.cxx.stadia
 à Crotona ciuitate distare asse-
 runt, ac inibi in Apollinis templo
 arcus sagittasque Hercules reposuif-
 se enarrat, sed Crotoniata ipsos
 ui inde furripuisse, ac in eorum
 Apolliniaco appedisse. Inquit
 quoque Philoctetes vita functum
 ibi, ppe fluuiū Sibarim adiace-
 re, cum Rhodis cum Tripolemo or-
 104 pem ferret, qui aduersus eius re-
 gionis indigenas, ut bellum ge-
 reret, aduentabat.
- C** In Italia regio est ppe Meta-
 pontū, Gargaria nōse, in qua tē-
 plū Graecae Mineruae inesse au-
 tumant, [vbi] Epī instrumenta
 eius inscripta titulo recumbere,
 quibus lignū equum cōfecerat.
 hic. n. cū Palladē in somnis cer-
 neret, dignū censuit ei opera de-
 dicare. ceterū cū tpsu itineris dis-
 105 ferret adeo eo in loco somno cor-
 reptus fuit, ut minime nauigare
 posset: qua de causa sacellum id
 Palladis Graecae nomenclaturam
 sortitum est.
- C** Delubrum Palladi Achaicū dica-
 tū ea in regione, quā Daunīa vo-
 cant, reperiri affirmat, in quo a-
 neas bipennes, & arma Diome-
 dis, eiusque sociorum dependere, cō-
 spiciuntur. Eius vero loci canes
 Graecos extra aduantes mi-
 nime iniuria afficiunt, sed adulā-
 tur ac ceu domesticis alludunt.
 Ceterum uiros omnes mulie-
- res Danaos ac eorum proximos **D**
 vestes acras pullasue hac posi-
 simum ut cōstat ea induere, ete-
 nim cūm Troianae in captiuitate
 tem essent deductae, ad ea loca
 aduētarūt, ac verentes ne ab v-
 xoribus Graecorum compatriotis
 seruitutem acerbiorē atque dur-
 iorem consequerentur, naues
 incendio aboluerūt (ut fama ē.)
 itaque seruitutē, quam verebant,
 effugerūt, ac vna ipsarū uiros
 secum vi, & demū aequo animo
 degere decreuerunt. ideo nunc
 quoque Apulas mulieres vestimē-
 ta solo verrētes, & in imo succin-
 ctas conspici licet, quales Troia-
 nas eleganter Poeta descripsit,
 Helcesipeplus, & Bathycolus
 appellans.
- Inter Picētinōs sacellū Dianae 106
 extare vulgo fert, i quo antiqui
 opis gneus torques in Deae sinib⁹
 adiacet, cui⁹ epigrāma est, Dior-
 medes Dianae. Verū enim uero
 hūc collo cerui circūpositū finis-
 se fabulantur, quem quidem cū
 cerui collo complicatum, & tali
 modo ab Agathocle Siculorum
 rege compertum, in Iouis delu-
 brum appositum fuisse legitur.
- Siciliā pmo rorū est Pelorus 107
 nōse, circa quod tā magnā croci
 copiā puenire enarrat, ut Græci
 eius loci incolae qualitatē huius
 floris cōprehendere nequeāt: col-
 liguntque illū ac magnis currib⁹
 in Pellorū trahūt, ac verno tpe
 lectulos tentoria ue sibi ex eo
 croco preparāt atque conficiunt.
- Polycrit⁹, q Siculorū res est 108
 mine

De Admirandis

G mine cecinit, in quodam loco mediterraneo lacum quendam instar immensi clypei inesse scribit, cuius aqua pellucida, at cæteris turbulentior extat. cæterū si quis eam lauandi beneficio ingreditur, in latitudinem crescit: re si vero rursus se abluerit, longe cum diffundi, ac tāta magnitudine augeri, vt eius extremū quinquaginta hominū receptaculum occupat. cū vero hūc numerum latitudine attigerit, de nouo hic extumescens abluentiū corpora in sublime elata sup folii extra expellere, quo peracto illū ad pristinam mediocremq formam constitui. Hunc vero haud solum homines, sed quadripeda, cum in eum se iniicerint, effectum patiuntur.

109 In Carthaginensium regno mons extat, cui Gonium nomē est, multis uariisq arboribus refertus, ac florum copia adeo distinctus, vt loca ei proxima, quę suauem olentiā participant, gratam iter agentibus exhalationē est ent. Ea tamen in regione fontē olei exoriri asserunt, qui redolentiam ramēnsis cedrix proximam detinet. ad hunc autem neminē accedere fas est, nisi naturę fontis nescius sit. hac vero ignorantia seruata fontem plurimā olei copiam effluere inquit, adeo vt, tuto id exhaurire liceat. Aiuntq fontem prope lapidem quendā magnū ac spōte natum inesse, qui æstatis feruore incunte ignis flammā effun-

dere asseritur: at algore hyemis procedente ex eodem loco aquę emanationem erumpere, quę adeo frigida est, vt collecta minime à niue differre videatur. nec quidem hoc modico tēpore aprū esse, sed vniuerso quidē æstus ignem emittit, cæteria vero anni temporibus aquā. Cæterum coruos geminos continue circa Iouis delubrum degere affirmāt quorum vnum aliō minime aduolare, ac alterum in alteriori parte colli albicare traditur.

Scitarū Medorumq regio est, 110 Thracia nomine, quam fluuius, cui Ponti nomenclatura extat, inundare prodit: in quo lapides ardentes deferuntur, verum ligneis carbonibus contrariū effectum cōsequuntur: etenim folli-
bus excitari quamcūq sine extinguuntur, aqua autē resperfi resurgent, pulchrioriq flamma flagrant. ceterum cū comburū flagitiolam grauemq olentiam bitumini proximam efficiunt, qua de re, reptilia ea in regione his ardentibus degere nequeūt.

Locus nec ualde paruus, sed viginti stadiorum amplitudine iuxta ipsos est, qui ordeū pereat, quo homines vtunt: equi vero, & boues, ac his pxiā id comedere nolunt, cæterū nec sues canes ue ob id sterus hominū degustare audent: at hosti quicūq pulmētū panem ue ex hoc ordeo confectum ederit, alui pluuię emittunt, donec intercāt.

Inter Scotufos Thessalię quē 112 dam

110
L
Vide N.
candit et.
poliorem
in Thes-
sa in var-
bo Thes-
salie

111
M

Auditionibus

129

Adam nasci fonticulū legitur, ex quo immēsa aquarū copia effluit, qui quidem vlcera contractaq; hominum ac iumentorum mēbra conualescere facit. At si quis lignum, nec penitus, sed tantillū recisum in ipsum iniecerit, id de nuo conglutinari, in pristinūq; constiui autumant.

113 In ea Thraciæ parte, quæ supra Amphipolim exstat, monstruosum quid ac incredibile his qui rem cernere minime potuerunt euenire asserunt, Etenim pueri

B cū ad aucupationem ex ruribus regionibusve exeunt proximis, venandi gratia accipitres assument, atq; ita venationem perficiunt. postquam autem ad locū idoneum aduentauerint, nominatim magno clamore accipitres vocant, at illi puerorum voce audita ad ipsos accedunt, atq; ad arbusa iter arripiūt, vbi pueri eos baculis percutiētes deprehendunt. Verum quod cuncta miranda excedit, est, si accipitres ipsos, cū auiculas nonnullas aucupātur, eas venatoribus reportare: pueros vero deprehēsis auiculis omnibus portionem quandam accipitribus tradere, ac inde discedere.

114 Mirādum id quoq; est, quod apud Venetos fieri contingit. In eorum enim regione sæpe monedularum innumerabiles copias deferri, triticumq; cū feminant deuorare consumeretq; aiūt: qui bus Venetos anteaquā ad sua loca aduolare debeant, inter terræ

conficiat diuerforum fructuum **D** munera apponere, ac ea seminare consueuerunt: quæ si monedula degustauerint, adeo in confinio remorantur, seu si hostium impetus ipsas repelleret.

Ager Chalcidicus in Thracia **115** Olyntho, proximus extat, in quo locus Scarabeorum interfector dictus est, cuius amplitudo paulo amplior area est, at si in hoc cætera deuenerint animalia, rursus ex eo discedere possunt, præterquam scarabei omnes: sed si locum circumcirca inambulantes fame inibi moriuntur. **E**

116 Iuxta Thraciæ Cyclopas fonticulus existit, cuius aqua aspectu quidē syncera pellucida vecinolis, ac pari modo cæteris apparet. cæterum si ex ea aliquod animal biberit, confestim obire diem aiunt.

Iuxta Bisaltas Græstoniæ regionis lepores captos bina iocora habere traditur. Inibi q; locus quidam est, qui iugis magnitudinem non excedit, in quem si bruta ingrediātur, repente interire autumant. In ea quoque regione delubrum aliud Dionysio dicatum, quod amplitudine pulchritudineq; cætera excellit in quo, cū eius festiuitates ac sacra celebrātur, si Deus quidem annualem feracitatem agere intenderit, magnum ignis splendorem apparere asserunt & hūc omnes: qui circa delubrum degunt, homines conspiceret. si vero frugum penuriam, lucem hanc **Extra ord. Arist. R** mini

De admirandis

G minime videri, sed sanctas locum occupare, et ceteras nomina legimus.

120 In Elide domicilium quoddam inesse legitur, quod ab oppido octo stadiorum discrimine maxime distat: in quo, cum Dionysia perfolueretur, tres vacuos lebetes imponunt: et hac ita agens Graecum peregrinam quem volumus vasa explorare, forensis domicilij sigillo concludere adhortantur. & postquam portas aperire decreuerint, sigilla civibus aduentis ostendunt, forensis aperiant. qui vero ingrediuntur, lebetes vino repletos, locis paucis ac eius parietes minime oblectos inveniunt: quia de causa nequaquam suspicandam est, ut id arte aliqua incolae moliantur.

121 Iuxta Elides miluos quoque carcerem e manibus illorum, qui per plateam eam deferunt, eripere scribitur: eos tamen qui sacra conficiunt, minime tangere autuntant.

122 In Corona Borotia talpa vitam degere, & terram infodere nequit, cum in reliqua Borotia talparum multa copia habeatur.

123 In Arcadiae colossis fontem quendam inesse asserunt, in quo muscoli terrestres generantur, ac imbi interdum noctu ue permant, deguntque. Hoc idem in Lepaeo inueniri asserunt.

124 In Cranone Thessaliae geminos duntaxat coruos oppidum incolere asserunt. q. vero cum emi-

delati fuerint, (ut constat) peregre abeant, ac alios eiusdem nominis & sui generis imbi relinquunt.

In Apollonia, quae regioni Ae 125 lantiagram praesens exat, bitumena fontis casci, piccosae aquarum more scaturientem emanasse proditur, haud i. Macedoniae differentem, nisi haec crassior, nigrior ve illa existeret. Carcerum nec longe ab ea regione ignis est, huius anni temporibus flagrat, veluti circa regionem altam accolit affirmat: et locus qui comburit, non multum extenditur, (ut co 126 stit) sed amplius quinque accubantibus occupat: redolent vero sulphur, alumen, &c. prope autem hanc herbae profundae nascuntur. Sed quod aliam admirationem inducere possit, potissimum est, arbores magnas intervallo calidiorum quatuor ab igne distare. Flagrare quoque eiusmodi ignem circa Lyciam, & Megalae Peloponnesi ciuitate ferunt.

Pecora apud Illyrios his finibus 127 anno parere traditur, ac p. maiori parte gemellos, multatque ternos vel quaternos pullos paritur, nonnullas vero quinos aut plures. Amplius autem terrae lactis mulctra implere facile asserunt. Gallinas quoque non (ut alibi) semel, sed bis tertio interdum parere affirmant.

Syluestres boves Praeonum longe 128 maiores ceteris, qui in alia locis reperiuntur, extare legitur.

Et si de Sicilia freto quodplu 129 res alij scripserunt, actamen hic, ouem

A quem retro diximus: Polycrit⁹ de ipso portentuosum quid euenire cecinit. Etenim ex Tyrreno pelago multo cum stridore ac impetu elatam fluctuationē vtriusq; promontoriū cacumina incurrere ait: quorum aliud quidem Sicilię, aliud vero Italię, cui Rhegion nomen est, ex vasto. s. mari delatam in angustam fluctuationem ocludi inquit. hoc autem exacto vndam ī sublimi altumve extolli multo cum fremitu, vt penitus multam loci amplitudinem ascendens occupet, & longe astantibus eius elationem visibilem esse, quę fluctuanti mari nequaquam similis extat, tum altitudine, tum albedine, tum etiam spuma. pari quoq; ratione qui in locis ā mari insuperabilibus extant, inundationes ad vtraq; promontoria irruere, ac inibi condescendere affirmat. cuius quidem rei enarratio incredibilis est, contemplatio vero aspectu intolerabilis extat. cdm interdum vero huius inundationes ex mutuo confractu concertant, adeo profundū horridumque spectaculum his qui vident, exhibere necesse est, vtiliorum quam plurimi se sustinere nequeant, sed prę timore hallucinati in terram concidunt. postquam vero vnda ad vtrūq; deuenerit locum, ac in sublime elata vsq; ad extrema fuerit in mare, quod subter labitur, deferatur, ac tunc rursus maximo rugitu fremituve per immensas aspe-

rasq; vortices fretū ebullire in-
quiunt, & ex profundo ad subli-
me in orbem deuari, ac versico-
lorem deferri: cum eius fluctua-
ctio atq; longitudo aliquando q-
dem obscura, quādoq; vero cor-
rulea, sępē numeroq; purpurea
apparere dicatur. Addebat prę-
terea, quod animalia cuncta nec
auditu nec visu huius fretum to-
lerare queunt, sed ad infimas la-
tebrofasts montium partes con-
fugiunt. cdm vero inundatio ces-
sauerit, vortices sublimes varias
q; deferre, adeo reciprocationes
diuersas actantes, vt flammę,
ac aliquorum magnorum serpē-
tum conuersioni per similes mo-
tiones referre videantur.

Athenienses cum Cereri Eleu¹²⁷
sinę delubrum edificarent, ca-
lumniam æneam inter lapides
repperisse proditur, cuius inscri-
erat: ΔΕΙΟΦΡΑΣ hoc monu-
mentum: quam alii quidem Mu-
sęi vxorem extitisse asserunt,
nonnulli Tritolemi m̃sem fuisse.

Inter insulas, quę nomencla-¹²⁸
turam Aeoli fortuntur, vna ex-
tat, in qua quandam phœnicon,
id est palmularum copiam inna-
sci affirmant: qua de causa phœ-
nicodam quasi palmulaceam eā
appellari. Haud igitur verū di-
xit Calisthenes, cum hanc arbo-
rem ā Phœnicibus Syriam litto-
ralem incolentibus cognomen
ademptam fuisse enarrat: quini
mo & ipsos Phœnices ā Græcis
vōcatos fuisse tradunt nonnulli,
eo, quod primos mares nautas,
affecta

Vide Gal
vi. de Loc.
affecta

De Admirandis

G si illæ pertransibant, cunctos interficiebant, mactabantq. vnde & idiomate Perætorum cruentare phœnix appellatur.

129 Oppidū est, quod ab indigenis Hypata dicitur, in quo colūnam quandam vetustissimam repertam fuisse ferunt, quam cū illam literis vetustissimis, insculptam homines eius regionis, cuius fuisset, cognoscere voluerint nonnullos Athenas columnam deferentes miserūt, h̄ vero dum

H Boeotiam perambularent, causam peregrinationis quibusdā externis communicarunt, qui eos Thebas introducere, in eo p̄cipue loco, quem Ismenion appellant, cū assererent inibi maximam literarum inscriptionē reperiri. Referebant quoq. in illo quædam consecrata vetustissima inesse, quę consimiles literarum numeros denuebāt, quas de causa ex cognitis earū, quas inuestigabant, inuentionem ipsos fecisse affirmant ac huiusmodi carmina composuisse.

Abducta boue Geryonis, pulchra Erythia,

Hæc luco Alcides Persephone posuit.

Victorem ardesyderio Dea candida vicit,

Nympharum vero de genere vna Erythe.

Hic puerum sago complexa Erythonta sub alga,

Concubitus sola hæc dat monumenta sui.

cū ex eo, & nō ex Erythia bo-

ues abduxerint: etenim i Lybiæ & Iberiæ regionibus nullū Erythiz nomen reperiri legitur.

In Lybia ciuitas est, cui Ityca ¹³⁰ nomen exat: quæ quidem (vt inquit) sita est in eo sinu, qui Hermæ & Equi promontoriū mediæ, vltra vero Carthaginē c. c. stadiorum intercapeine, quam etiam superiori tempore à Phœnicibus conditā fuisse traditur, quam Carthago annis. cclxxxvii. (velut Phœnicæ enarrant historiæ.) In hac enim sal defossile altitudine trium cubitorum innasci aiunt, aspectū quidem candidum, minime vero solidum, sed tenacissimę sordici proximum. ceterum cū Soli exponitur, consolidatur, ac persimile pario lapidi efficitur, & ex eo animalia ceterave supellectilia, ac vasa sculptores scalpunt, & consciunt.

Legitur prius illos Phœnicæ indigenas, cū ad Tarsetum nauigare coepissent, tantam argenti copiam pro oleo atq. alia sordine nautica delata exportasse, vt nec plus habere nec surripere argentum ex eo poterant, ceterum cū ad nauigare aliorum sum, cuncta non solum quibus utebantur, argentea, sed & anchoras oēs ex argento confecisse.

Asserunt Phœnices qui apud Gadiram incolunt, cū trans colūnas Herculeas quatuor dierum itinere sub solano flatu expirante ad nauigarent, ad nonnulla loca solitaria incultaq. accessisse

Auditionibus

131

A scylua tamē ac alga repleta, quę cūm quidem aquarum gurgēs efficitur, tinguntur: cūm autem inundatio, demerguntur. in quibus thunnorum protentam copiam inuenisse, qui magnitudinē & crassitie perpingues inerāt hos vero cūm exsiccassent, in vasīs reposuerunt, ac Carthaginē detulerunt. cāterum Carthaginēses ros ex urbe minime admouebant, sed ob excellentem virtutem, quam in epulis cibisve āfferunt, eos inter se illi confumebant.

133 In Pedassia Cariz regionis loci sacrificia perfoluūtur, ad quę capram quandam incolę mirantur, de qua mirādum quid enire autumāt. Incedit enim hęc ex Pedasso per. lxx. stadia, ad locum sacrificij, per turbās multas, quę eam contemplatur, minimeq; capra ipsa conturbatur, neque ab itinere auertitur. cūm vero funi alligatur, tramite pulchriori eum, qui sacerdotia exportat, pręcedit. Verum quod cāteris aduenis stuporem inducit, est, eius cornua calices quāternos occupare.

134 In Illyrijs, quę Ardia vocantur, iuxta Autariatarum confinia, inquit nonnulli montem reperiri, cui vallis amplissima vna quamproxima est, ex qua multam aquę copiam, non omnibus horis, sed vere duntaxat refilire aiunt: quam cūm indigenę exhauriūt, in cauerna aliqua interdū quidem conferuant, no-

tiu vero sub dio exponunt: idēq; D per quinque vel sex dies illi actitantes, aqua induratur, ac optimū sal efficitur: quod gregis gratia pręcipue referunt: sal etenim ad ipsos minime vehit, eo quōd loca longa intercapedine ā mari distantia incolant, nec ipsi cum alienigenis degant. Salis igitur maximo usu greges paucuntur. sal enim his in anno gregibus cibi causa exhibent, quod si non agerent, quamplurimam gregis copiam ipsis perire contingeret.

In Argo vero locustarū quod Edam genus innasci affirmant, **135** quod aduersus scorpiones pugnator nuncupatur. etenim cū scorpionem viderit, in eum surgit: pari passū quoq; & scorpio contra illam irruit. hęc quidem in orbem obortās, in ipsum stridorem emittit: ille vero aculeū, quo armatus est, eleuat, & in eā circumducit, mox aculeum remittit, ac denum omnimodop extendit. at illa eum circumcurfat, illumq; postremo aggredit, ac deuorat. Cāterum hanc comedere locustam scorpionum icui optimum inesse medicamentum aiunt.

Vespas, quę in Naxo oriunt, cūm viperam ediderint, eius venenum attrahere proditur: etenim caro viperę gratisima gustui vespę extat. verum si postea aliquem eculeo feriunt eas adeo illi circūdolentias efficere assunt, vt in illis grauiorem mors-

R iñ tus

De Admirandis

Omnes viperarum videantur.

137 Venenum Scythicum, quo milites Scytharum sagittas respargunt, ex vipera confici asserunt. Scythae etenim vsui reseruant viperas, quae iam sobolem procrearunt, veluti aperti est. has vero capiunt, ac nonnulorum dierum spacio liquefcere dimittunt. cum autem eas idonee putrefactas esse illis visum fuerit, si vniuersum hominis sanguinem in olla effundentes, intra sterquilinia desodiendo operiunt. ceterum cum sanguis putruerit, eius partem superiore aquae effigiem representat, viru lentae saniei viperae commiscet, ac hoc pacto lethalem veneni speciem efficiunt.

138 Regio in Cypri insula extat, cui Curium nomen est, in qua quoddam serpentium genus inesse ferunt, quod proximam cum aspide Aegypti naturam atque facultatem obtinet: praeterquam quod si hyberno tempore aliquem morsu defixerit, minime eum laedit. Id autem alia de causa euenire solet, nisi quod animal illud condensatum, atque contractum algore hyemis prorsus impotens nisi calefiat, reddiatur.

139 In Ceo quoddam apud genus innalesci autumant, a quo si quis spina percussus fuerit, moritur.

140 In Mylla album quoddam vrsarum genus inesse aiunt, cuius feminae cum a venatoribus insequuntur, huiusmodi expirationem flatus emittunt, ut inesse

stantium canum carnes patre scire dicantur. pari quoque modo ceteras beluas cibo ineptas respiratione reddere solet. ceterum si quis vi prope eas aduentauerit, tam magnam pituitus copiam ex ore effundunt, ut conficit, quae faciei canum, ac similitudine hominum adherent, ut ipsos suffocare, vel excacare videatur.

In Arabia hyenarum quoddam genus reperiri affirmant, quod cum beluam vel hominem praeuiderit, eos obtumescere facit, ac sic in vestigio haerere, ut corpora mouere nequeant. ceterum cum haec fecerit, id hyenarum genus flagrare videtur.

Circa Lyciam animal quoddam inesse ferunt, cui Leonophonon nomen extat. leo enim inscribitur, cum hic ex eo aliquid deuorauerit, tamen id sponte non efficiat, sed ipsum animal fugit. ceterum si venatores eum capiunt, veru decoquunt, & farinae albae modo alijs carnibus ferre insidiantes aspergunt: quas si Leo gustauerit, ab illis repente interimitur. Illud quoque animal aduersus leonem vrinam spargit, quam leoni exitialem inesse ferunt.

Vultures ab odore vnguentorum, si quis eos insinuerit, vel aliquid edendi gratia eis delibutum dederit, exanimari affirmant. carabecos pari quoque passu rosarum redolentia interire possunt.

In Sicilia, ac in Italia mustel-

Auditionibus

132

- A**las ineffe enarrat, quarum morsu exitiales sunt, ceterum nec molles & imbecilles, veluti illę, quę apud nos degunt, extare traditur. Ac eo in loco muscarum quoddam genus reperiri, quod circumquaq; aduolare dicitur, ac eū momorderit animalia aliqua, ea interire efficit.
- 145 In Mesopotamia Syrię provincię, ac in Istronte anguiculos oriri ferunt, qui indigenas minime mordent, aduenas vero mirum in modū iniuria afficiunt.
- 146 Circa Euphratem exacte hoc euenire aīserunt. etenim quamplurimi angues pręcipue iuxta vtrasq; amnis ripas versantur. quocirca in meridie ibi visunt: cū vero lux deficit, in altera duntaxat riparum parte apparent. ceterum illi Syrios dormientes minime morſu defigunt, aduenas vero Gręcos auide & cum cruciatu exanimant.
- 147 In Teſſalia serpentem, Sacrū nomine, cuncta non solum quę momorderit, sed etiam quę tetigerit, inserficere fama est. quā de causā cū apparuerit, ac sibilus eius auditur, tamedī id raro videatur, serpentes, & viperę ac cętera omnia beluarum genera fugiunt. Magnitudo huic nō ad amplitudinem, sed ad mediocritatem tendit. Verum in Teno ipsius Theſſalię oppido tandem muliercula hic occisus fuit, hoc maxime (vt dicunt) modo. Mulier orbem in terram descripsit, veneficię in eo deposuit, ac ad eum vnā cum filio introiuit, moxq; eius fere sibilū voce imitata est. hic vero aduersus eam resibilauit, & ad orbem accessit. at cū illi quamproxime aduertaret circulo, sopore mulierem labefactabat, adeo vt illa ferē minime sopori resistere posset, cęterū puerū iuxta ipsam sedētē dormientemq; verberibus excitabat, fęq; increpabat, & filium, ac asserebat si dormire prexissent, facile interituros: at si coacta vestibula orbem ingreditur, ambo salutem consequuturos. cū vero serpens in circulum se coniecisset, ipsum quamprimū mortuum esse memorię proditū est.

De admirandis auditionibus commentarioli finis.

R iij

ARISTOTELIS PHYSIOGNOMICA.

Physiognomicam scienciam reperiri. Cap. 1.

Quod & animæ sequuntur corpora, & ipsæ secundum seipsas non sunt impassibiles a motibus corporis, id manifestum fit valde in ebrietatibus, & ægrotudinibus: multum namque animæ mutata videtur à passionibus corporis. Et est contrario quod corpus compatitur passionibus animæ, manifestum circa amores, & timores, & dolores, & voluptates. Amplius autem & in his quæ natura sunt, magis utique aliquis conspicit, quod corpus & anima ita se habent connaturata, ut fiant causæ plurimarum passionum adinuicem. Nunquam enim animal factum vel generatum est tale, quod formam haberet alterius animalis, animam vero alterius: sed semper eiusdem corpus & animam: quare necessarium est consequi tali corpori talem formam. Amplius autem & scientes circa unumquodque animalium ex forma possunt considerare: equites equos, & venatores canes. Si autem hæc vera fuerit (semper autem hæc vera sunt) erit sane ars optima Physiognomizæ.

Priores tribus modis Physiognomiam speculasse, ac tradidisse, non tamen perfectè. Cap. 2.

Priores itaque Physiognomones iuxta tres modos aggressi sunt hanc disciplinam, quisque iuxta unum. Alii quidem ex generibus animalium physiognomizant, ponentes secundum unumquodque genus similitudinem quandam animalis, & speciei animam. Alii autem in talibus corpori similem habenti corpus, & animam similem putabant. Alii autem quidam hoc quidem faciebant, non ex omnibus autem animalibus experiebantur, sed distinguebant ex ipso genere hominum secundum gentes, quæcunque differunt secundum usus & mores: ut Aegyptii & Thraces, & Scythæ similiter electionem signorum faciebant. Quidam autem ex moribus à parentibus, quales mores dispositionem sequantur, sequitur autem unicuique mos, iracundo, timido, coeuncti, & in unaquaque aliarum passionum. Est autem secundum omnes modos hos physiognomizare, & adhuc secundum alios, & electionem signorum dissimiliter fieri. Hi quidem igitur iuxta mores solum physiognomoni-

Physiognomica.

133

Amonizant. Primum quidem quod quidā nō hōdem cūm sint, mores qui sunt in facie, eosdē habēt: ut fortis & inuerecundus eosdē habent, animabus vel intellectuibus multū separantur. Secundo autem, quod sūm quādam tempora mores non eosdē, sed aliorum habent. tristibus enim existētibz, quāq; cōtingit diem defectibiliter ducere, & morem accipere, qui est hilaris: & ē contrario hilarem contristari, ut mos, qui erat in facie, permuteť. Adhuc cum his, de paucis utiq; semper apparētibz coniecturam quis accipiat. Qui autē ex feris physiognomonizant, non rectē electionem signorum faciunt. non enim est utiq; dicere percutrentem formā vniuscuiusq; animalium, quod quicūq; vni similis huic corpore erit, & anima similis erit. Primum enim, ut simplē dicā, nullus utiq; videbit hominem ita similem bestię, sed assimilantē in aliquo. Adhuc autē cū his, animalia pauca quādam propria habent signa, multa vero cōia. quare si quis similis fuerit non sūm proprium, sed sūm cōmune aliquid, quo pacto magis iste leoni, quā cetuo similior dicetur. decēs enim propria signa proprium quid significare, cōia autē cōe. Cōia ergo signa nihil utiq; manifestabūt physiognomonizanti. Si autē aliquis propria vniuscuiusq; ferarū elegerit, nō utiq; habebit assignare cui⁹ sunt hęc signa. merito enim propriū proprium. Nihil autē proprium animalium physiognomonizatorum in anima habebit utiq; aliquis accipere. neq; enim forte solum leo, sed alia multa: neq; timidus lepus, sed & alia infinita. Si ergo neq; cōia eligenti manifestum aliquid sit, neq; sūm propria, non utiq; erit vnūquodq; animalium aspicere, sed ex hominibus electionem facere oportet patientibus eandem passionem. ut si fortis inspiciat aliq; signa, fortia animalium in vnum accipientē oportet perscrutari, quę passiones his quidem oībz insunt, aliorum autē animalium nulli accidant. Si enim ita quis elegerit, quod eadem sunt signa fortitudinis prędictis animalibus, non solum fortitudinis cōem in esse passionem eorū quę sunt in intellectu, sed & alia quādam, sic utiq; dubitabit, vtrum fortitudinis aut alterius signa sint. Sed oportet ex pluribus eligi animalibus, & non habentibus vllam passionem cōem manifestā, cuius utiq; signa respicias. Quęcūq; itaq; signorū stabilia sūt, aliquid stabile significant. quę aut adueniunt, atq; discedunt & deficiunt, quō utiq; signum verum erit non manentis in intellectu. Siquidem enim stabile adueniens, & deficiens signū quātuſcipiet, cōtingeret utiq; ipsum quidem verū esse, non tñ conueniens erit, non perpetuo consequens rem. Quęcūq; autē passiones factę in anima non in aliquo

Physiognomica.

Guo permutant signa quæ sunt in corpore, quibus utitur Physiognomon, non erunt hmoi, cognitiones arti: ut quæ sunt circa opiniones, & scientias Medicorum, aut Citharcedum non cõtingit cognoscere. nã addiscens aliquã disciplinã, nullũ permutauit signorũ, qb̃ vñt Physiognomõ.

Quid sit Physiognomoniam, & ex quibus generibus signa in vniuersum accipiuntur. Cap. 3.

Oportet ergo determinare circa qualia quædã ẽ Physiognomoniam) qm̃ non circa oia) & ex quibus singula signa accipiuntur. deinde cõsequenter de manifestissimis circa vnũquodq; declarare. Physiognomoniam ergo ẽ, sicut & nomen ipsius dicit, circa naturales passiones eorũ quæ sunt in intellectu, & eorum quæ superacquirunt, quæcunq; aduentitia trãsmutant signa eorũ quæ physiognomonizantur. Qualia autem hæc sint posterius declarabitur.

Inunc autẽ dicam ex quibus generibus signa accipiuntur, & sint omnia. Ex motibus enim physiognomonizant, & ex figuris, & ex colorib⁹, & ex moribus in facie apparentibus, & ex lenitate, & ex voce, & ex carne, & ex partibus, & ex figura totius corporis. In vniuersum igitur hmoi sunt, quæ dicũt Physiognomones de omnibus generibus, signa. Si igitur immanifesta, aut nõ recte designans esset talis explicatio, sufficiant quæ dicta sunt. Nunc autẽ

fortasse melius ẽ singillatim de omnibus, quæcunq; manifesta sunt ab his, quæ physiognomonizamus, exactius explanare, dicentem cuiusmodi signa referantur ad singula, quæcunq; in prædictis declarata non fuere.

Quo pacto per vnũquodq; dictorum generum signa accipiuntur. Cap. 4.

COLORES ergo signant, acuti quidem calidum, & sanguineum: albi cum rubore, bonã indolem, qm̃ in leui corpore accidit hic color.

PILI vero, molles quidem timidum, duri autẽ fortem. Hoc autẽ signum sumptum est ex omnibus animalibus. timidissimũ enim ẽ ceruus, lepus, ovis, & pilum mollissimũ habent: fortissimum autẽ leo, aper, & pilum durissimum habent. Est autẽ & in auibus hoc idẽ videre. vñ enim quæcunq; quidem habent durã pennam, fortes: quæcunq; autẽ mollẽ, timide: & particulariter est hoc quidẽ videre in coturnicibus, & in gallis. Similiter autẽ & in generibus hominũ hoc idẽ accidit. quicunq; enĩ apud septentrionẽ habitant, fortes sunt, & durorũ pilorũ: qui autẽ apud meridiem, timidi, & mollẽ pilũ habent. Pilositas autẽ quæ est circa vētrẽ, loquacitatẽ significat. hoc autẽ refertur ad gẽnũ auiũ. propriũ enim auiũ est eorũ quæ sunt circa corpus, pilositas quæ circa vētrẽ est: eorum autẽ quæ sunt circa intellectũ, loquacitas.

Caro

Physiognomoniam
generibus
definico.

Physiognomica.

134

A CARO autē, dura quidē, & boni habitus natura insensibilē significat: lenis autē & ingeniosum, & instabilem: nisi in forti corpore & habenti extremitates potentes hoc acciderit.

MOTVS autē, tardi quidē mollem intellectū: acuti vero calum.

IN VOCE autē, grauis quidem & intensa fortem: acuta autem & remissa timidum.

FIGURÆ autem, & **PASSIONES**, quæ apparēt in facie, sūm similitudines accipiūtur passionis. quā enim patitur aliquid, sit ut si hoc habet, quā aliquis irascitur, irascibile signū eiusdem generis. Mas autem femina maior est, & fortior, & extrema corporis fortiora & crassiora, & habitus melioris, & potiora secundum omnes virtutes.

Inueniendorum ex signis habituum, & passionum modi duo. Cap. 5.

S Ignorum autē, quæ sunt in partibus, fortiora sunt, ea quæ accipiūtur in moribus manifestis, & sūm motus, & figuras. Omnino autē vni quidem signorum credere stultum est: quā autē plura conueniunt, quæ sunt in vno, magis vtiq; conueniet, ut quis accipiat vera esse signa. Est autē alius etiam modus, sūm quē aliquis physiognomonizet: nullus tamen aggressus est. Ut si necesse sit iracundū & tristē & paruum sūm morem, inuidū esse, & si nō sint inuidi signa: ex illis tamen prioribus cōtingat vtiq; Physiogno-

moni & inuidum inuenire, maxime quidem, quā talis proprius modus fuerit eius quæ philosophatus fuerit. posse enim quibusdā existensibus necessariū esse, proprium putamus Philosophiæ. quod est, quando contraria sunt huic iuxta passiones, physiognomizare etiam mala.

De voce sūm passionem intendens quispiā, acutā putarit, duplicē ob causam, iracundi vocē ponendā esse. Indignatus enim & iratus intendere cōsuevit vocem, & acute loqui: segniter autē dispositus remittit vocē, & grauius loquitur. Rursus autē animalū, fortia quidē grauis vocis sunt, timida autē acutæ vocis. leo quidē, & taurus, & canis latrabilis, et gallorū qui sunt animosius grauius vociferant: ceruus autē, & lepus acutæ vocis sunt. forte & in his melius est, non eo quod ipsorū vox ē acuta & grauis, fortē autē timidū ponere: sed arbitrandū est, fortem quidem fortis, remissam autē & imbecillē timidi. Est autē potissimum, quā signa non sunt confessa sed subcontrariantia, nihil ponere, nisi sint discrepantiū inter se quædā quibusdā credibilia. Et maxime quidem in speciem, sed non in tota genera referre decet: similia enim sunt quæsito, non enim totum genus hominum physiognomizamus, sed quædam eorum quæ sunt in genere.

Passionū,

Phyſiognomica.

*Paſſiones. Habitusque multo-
rum ſigna. Cap. 6.*

FORTIS CORPORIS SIGNA.

Pili duri: figura corporis erecta: oſſa & coſtæ, & extrema corporis fortia & magna: & venter amplius, & contractus ad ſe: armi lati & diſtantes, nec valde colligati, nec oſino diſſoluti: collum forte, nō vehemēter carnoſum: pectus carnoſum, & latū: coxa contracta: ſurgit deorſum contractus: oculus charopus, nec valde expaſus nec omnino clauſus:

H squalidior color in corpore: acuta frons, recta, nō magna: nātis neq; lenis, neq; oſino rugoſa.

TIMIDI SIGNA. Pili molles: corpore inclinatus non erectus: ſurgit ſurſum contractus: circa faciē ſubpallidus: oculi imbecilles, & nimium cōnuiuentes: & extrema corporis imbecilla: & crura parua: manus longæ & graciles: lumbi aut parui, & imbecilles: figura conſenſa in motibus: non temerarius, ſed ſupinus, & ſtupēfactibilis: mos qui eſt in facie, facile mobilis: morſus.

INGENIOSI SIGNA.

Caro humidior & mollior, non boni habitus, neq; valde pinguis: quæ circa humeros & collū maiora, & quæ circa faciē: & colligata quæ ſunt circa humeros, & inferiora laxata: bene ſoluta, quæ ſunt circa coſtas: & ſimiliter dorſum non carnoſus: corpus albi mixto rubore, & puri: cutis tenuis: pili nō valde duri, nec valde nigri: oculus charopus, hūidus.

INSENSATE SIGNA. Quæ

ſunt circa collū & crura, carnoſa, complexa & colligata: coryle rotunda: humeri ſurſum contracti: frons magna, circularis, carnoſa: oculus pallidus, obtuſus: crura circa talū craſſa, carnoſa, rotunda: mādibula magnæ, carnoſæ: lumbi carnoſi: crura longæ: collum groſſum: faciēs carnoſa, ſublonga ſaris: motus aut, & ſigurā, & morem qui apparet in facie, ſimilitudines accipit.

INVERECUNDI SIGNA.

Oculus apertus & ſplendidus: palpebræ ſanguineæ & craſſæ: & parum curuus: humeri ſurſum elevati: figura non rectus, ſed parū pronus in motibus præceps, rubens corpore, color ſanguineus, faciēs rotunda, pectus ſurſum contractum.

MODESTI SIGNA. In

motibus tardus, & loquens tarde: vox tarda, et plena ſpiritu, & mitis: oculus hilaris, nō ſplendidus, niger, neq; valde apertus, neque oſino clauſus, cōnuiens tarde: oculorum enim qui celeriter cōnuiunt, hi quidem timidum, illi vero calidum ſignificant.

IVCUNDI SIGNA. Frons

ingens, & carnoſa, & lenis: quæ ſunt circa oculos humiliora. apparet, et faciēs ſomnolentior, neque intēſe aſpiciēs neque remiſſe: & in motibus tardus erit, & remiſſus: figura, & more qui eſt in facie, non præceps, ſed videt bonus.

TRISTIS SIGNA. Rugo

ſa faciēs: & macri oculi, contracti.

ſimul

Physiognomica.

135

A simul autē & contractiones oculorum duo significant, hoc quidem molle & femininum, illud vero demissum triste, & in figura humilia, & motib⁹ remissus.

CINEDI SIGNA. Oculus contractus, genu flexibile, inclinatio capitis ad dextram, mot⁹ manuum supini & dissoluti, & ambulationes duplices, hęc quidem circuncinctis, alia vero tenentis lumbos. & oculorum circumspectiones, qualis utiq³ fuit Dionysius Sophista.

AMARI SIGNA. Facie remissus, nigri coloris, macer, quę sunt circa faciem quasi abrasa: facies rugosa, non carnosus, recti crinis & nigri.

IRACUNDI SIGNA. Rectus corpore, figura bene costatus, animosus, subrufus, humeri distantes, & magni, & lati: extrema magna, & fortia: lenis & circa pectus, & circa bubones: barbatus probe, capillorū ambitus floridus, deorsum tendens.

MANSUETI SIGNA. Grauis specie, carnosus, caro hūida, & multa: bone magnitudinis, & cōmēsuratus: figura curuus, curvus capillorum sursum vultus.

SIMULATOR. Pinguis q̄ circa faciem, & quę circa oculos rugosa, somnolenta facies de more videtur.

PSILLANIMVS, paruorum membrorū, & paruorum articularū, macer, & paruorum oculorū, & parue faciei, qualis utiq³ fuit Leucadius Corinthi⁹.

TALORVM AMATORES, D iusto breuiorē cubitum habentes, gaudentes parva victoria.

AMATORES MVNERVM, ^{al. cō-} quibuscunq³ est superius labiū ^{verba} eleuatum, & forma proni, & rubicundi.

MISERICORDES, quęq³ pulchri & albi coloris, & habēt oculos pingues, & nares deorsū distantes, & semper plorāt. Iidē etiā amatores sunt mulierū, & genitores feminarum, & circa mores in amorē propēti, & semper memores, & ingeniosi, & calidi. horum autē signa dicta sunt. Misericors est sapiens, & timidus, & modestus. Immisericors insipiens, & inuerecundus.

VORACES sunt hi, quibus id quod est ab vmbilico ad pectus, maius est, quā quod inde est vsq³ ad collum.

LXXVRIOSVS, qui est albi coloris, & hirsutus: rectis capillis, & crassis, & nigris: & tēta pora hirsuta, oculus pinguis, & lasciuus.

AMATORES SOMNI, qui habent superiora maiora, curui pedēs, calidi, habentes carnem boni habitus, elegantes forma, & hirsuti circa ventrem.

MEMORES, qui habent superiora maiora, pulchra, & carnosā magis.

Inuenerunt signorum methodus.

C. 7.

Videntur autē mihi anima & corpus compati adinuicem: & a se habitus alteratus simul.

Phylognomica.

G simul alterat corporis formā, & iterum forma corporis alterata simul alterat animæ habitum. Qm̄ enim animæ inest trīstari et lætari, manifestum est q̄ trīstes obscuræ faciei sunt, & gaudētes hilari. Siquidem igitur anima dissoluta, formā, quæ est in corpore, adhuc existere contingeret, sanē & ita aīa & corpus cōpati- bilia forent, quāuis conferentes adinuicē non essent. nūc autē ma- nifestū q̄ vtrūq̄ sese cōsequit. Maxime tñ id ex hoc manifestū fiat. Mania enim videt esse circa animā: & Medici Medicamētis purgātes corpus, & victibus nō nullis vtentes in ipsa permutāt animā a mania. curationibus autē corporis, simul & corporis forma soluitur, & anima a ma- nia permutatur. Qm̄ igit vtrūq̄ soluuntur, palam, q̄ sibi inuicē conferunt. Manifestum insuper est, q̄ virtutibus animæ similes corporis formæ sūt, quare sunt omnia similia in animalib⁹ ei⁹ dem cuiuspiam declaratiua: hęc vero minime. Et quibus anima lia operantur, hæc quidē proprię passiōes vniuscuiusq̄ sexus ani- malium sunt, illæ vero cōes. In proprijs igitur operibus animę, proprię passiōes sūt corpus, in cōibus autem cōes. Communes quidem sunt, iniuria, & quæ est circa venerea excessus. iumento rum, & non iumentorum cōis est iniuria: porcorum, & asino- rum habitus qui ē circa venerea. Propriū autē est, in canibus qui- dem, contumēciosum: in asinis K autem indolens. Quomodo igit cōe quidem & propriū cōue- niunt distingui, dictum est. Opus autē est multa consuetudine, si quis debet esse sufficiēs ad di- cendum singula de his. Quoniā enim ea quæ videntur in corpo- rib⁹, dicuntur referri ad simili- tudines quæ sūt ab animalib⁹, & ab actib⁹: & propriētes quę illa- dam aliæ a caliditatibus, & frigi- ditatibus sunt. Sunt autē horum quædam apparentiū in corpo- rib⁹ parua dīa vtentia, & eo- L dem nomine appellata: vt pallo- res qui sunt a terroribus, & qui a laboribus: hi enim eodem no- me vtuntur, & dīam parāam ha- bent inter se. parua autē diffe- rentia existente, non facile est co- gnoscere: sed ex cōsuetudine for- mæ apparētem quidem assume- re conuenientiam oportet. Est igitur & optim⁹ modus & citis- simus, qui est ab apparente con- uenientia, & cōtingit ita eo mo- do vtentē multa dignoscere: & nō solum vñ vtile est, sed ad ele- M ctionē signorum singularium. electorum enim quodā decere oportet tale, ut quod eligit vult. Amplius autē sū electiōnem si- gnorum, & sylb, quo vñ opus est, vbicunq̄ contingat, adiun- gentes cōuenientibus cōuenien- tia. vt si inuerecūdis erit & par- uiloquus, & fur vñq̄ erit & illi- beralis. & fur quidem cōsequē- inuerecundiam, & paruiloquiū illiberalis. In talibus igitur qui- busq̄

Massican-
do coedit.

Abusq; oportet hoc mō cōgruentem fieri methodum.

*Passionum, Habitusq; in animalibus
distinctio, ex masculina femineq;
genera comparatione.*

Cap. 8.

Nunc aut̃ primum tentabo genera animalium distinguere, & quæ ipsorū conuenit permutari, vt sine forma & timida, & iusta & iniusta. Distinguedum aut̃ animalium genus in duas formas, in masculinam & in femininā, adiungētem id quod congruit vniciq; formæ, sunt enī similes. Et quas conamur nutrire, ferarū, māsuetæ magis, & molliores fm̃ animas femininæ marib⁹ sunt, minus aut̃ fortes, verū nutrimēta, et assuetudines manū recipientes magis. quare existentes tales erunt ferme minus iracundæ maribus. Manifestum aut̃ id ex nobis alicubi est: qm̃ cū ab ira vincimur, difficillime psuasibiles, & maxime respicimus, ne quicquā vquā eueniat. ferimur aut̃ ad violentiā inferēdā, & patrandum, ad quodcunq; ira impulerit. Videtur aut̃ mihi magis malefica fieri feminea masculis, & proterunora, petulantiora ue, & illiberaliora, & impotentiora. Femina igit̃, & quæ apud nos nutriunt, valde manifesta sunt: quæ vero sunt apud syluā, oēs consistunt & pastores & venatores, q̃ talia sunt qualia sint dicta. At vero & hoc manifestum est, q̃ singula in vnoquoq; gene

re femina mare minoris capitis, & angustioris faciei, & gracilioris colli sit. & pectora imbecilliora habent, & minorū costarū sunt. coxædices aut̃, & coxas magis carnosas maribus. genua aut̃ flexibilia, & crura gracilia habent. pedes vero pulchriores, & formā totius corporis molliorē, quā fortiorē. minus nervosa aut̃ sunt, & molliora p̃dita humidioribus carnibus. Masculina aut̃ his oībus contraria habentia, eo q̃ natura sunt fortiorē, & iustiore genere. femina aut̃ est timidior, & iniustior natura.

His ita se habentibus, videtur Leo omnīū perfectissimo assumpsisse maris formam.

Leo enim habet os ingens: faciem aut̃ quadratiorē, nō valde ossē: superiorē mandibulā non proeminētē, sed æqualiter pendētē deorsum: nasum aut̃ magis crassum q̃ subtilem: oculos charopos, cōcauos, nō valde rotundos, neq; valde proeminētes: magnitudinē vero moderatā: iuperciliū ingēs: frontē quadratā, ex medio subcauā magis. ad iupercilia aut̃ & nasum sub fronte velut nubes supstat. supra frontem, iuxta nasum, hēt pilos inclinatōs, veluti asylum: caput moderatū, collum bonæ longitudinis, crassū, cōmēsuratū: crinib⁹ flauis, non planis neq; valde orispsis. q̃ sūt circa humeros clauas spaciōsa magis, q̃ cōiūcta humeros fortes, et pect⁹ iuuenile, et metaphrenū latum: robustis costis.

*De Leone,
oīum alalū p̃fectissimō maris formā assumēte.*

robustis

Phyfiognomica.

E robusto dorſo abunde p̄ditū. coxendices non carnoſas, nec coxas: crura fortia & neruoſa: grefſum iuuenilem: & totū corpus articulatū, & neruoſum, neq; valde durū, neq; humidum. ambulans autē tarde, & magnifice incedens, & ſe in humeris cūm ambulat quatiens. Talis igit̄ eſt ſm ea, q̄ ſunt circa corpus. Quæ autē circa animā ſuſceptiuum, et liberale, magnanimitū, & amans victoriæ, & manſuetū, iuſtū, & amans eorū cum quibus verſet̄.

Paruuli, Tris. ant. le. durius, d'ormis

De Pardali, omniū alialū ſgmineā ſgma marie obſidens.

H Pardalis autē, inter ea quæ fortia vidētur, ſceminæ formæ magis eſt, niſi ſm crura. his autē operatur & aliquod opus fortitudinis facit, Habet enim faciē paruum: oculos magnū; oculos paruos, albos, concauos, ipſoſty circūuagantes magis: frontē longiorē, verſus aures rotundam magis, quā planam: collum longū valde, & gracile: pectus expers coſſi rī, & longum dorſum: coxendices carnoſas, & coxas: quæ vero ſunt circa ilia & ventrē, leuia magis. color autē varius. & totū inarticulatū, & incommenſuratum eſt. Forma corporis talis ē. In his autē quæ circa animā, puſillum eſt, & furax, & in ſuſpectu doſoſum. Animalia igit̄, quæ videntur fortia, conuenientiora tranſumpta, maſculinæ formæ & ſceminæ, dicta ſunt. alia autē quæ eunq; ſunt, facile ē vtiq; pertranſire. Quæcūq; autē ad phyſiognomonizandū inſpicere cōueniet ab animalib⁹, in electione ſigno

rum dicet̄. Electio autē ſignarū, & quæ eſt ſm hoſes, ſic accipitur.

De Phyſiognom. Habituſq; ſignarū corparis partibus ſumptis. Cap. 9.

Q Vibulſcuntq; pedes bene formati, & magni et articulati, & neruoſi, fortes ſunt ſm ea quæ ſunt in aſa, reducuntur ad maſculinū gen⁹. Quicūq; autē pedes paruos, ſtriſtos, inarticulatos habent, debiliores autē viſu q̄ fortiores, molles ſunt ſm ea q̄ ſunt in aſa, referuntur ad ſcemininū genus. Quibus pedum digiti curui, inuerecūdi, & quibus yngues curui, referuntur ad aues curuorū ynguium, Quib⁹ pedum digiti coniuncti ſunt, p̄midi, referuntur ad coturnices ſtrictorum pedū in lacubus degentes.

De Pedibus.

Quibuscūq; ea quæ circa talos ſunt & neruoſa, et articulata, fortes ſm animam. referuntur ad maſculinū genus. Quicūq; autē ſunt talis carnoſi et inarticulati, molles ſecundum animam referuntur ad ſcemininū gen⁹.

De Talis pedum.

Quicūq; crura habent articulata, & neruoſa, & robuſta, fortes ſm animam, referuntur ad maſculinū. Quicūq; crura gracilia, neruoſa habent, luxurioſi. referuntur ad aues. Quicūq; crura valde ſup̄flua habent, vt parum dirupta, odibiles, & inuerecūdi. referuntur ad apparentē decentiā. Qui genu flexiles, cingedi, referuntur ad apparētē cōuenientiā.

M De Cruribus.

Qui habet coxas oſſeas & neruoſas, fortes ſunt, referuntur ad maſculinū.

De Coxis.

A masculinum. Qui habent coxas
ossulentas, & superfluas, molles
sunt. referuntur ad femininum.

De Vultu Quicunque nates acutas offensas
habent, sunt fortes. Quicunque ve-
ro carnosae, pinguis habent, mol-
les. Quicunque autem habent modi-
cam carnem veluti desiccata, mali-
moris sunt. referuntur ad feminiam.

De Lumbis Qui lumbosi, amatores fera-
rum. referuntur ad canes, & leo-
nes. Videbit utique aliquis & canes
ferarum amatores lumbosos esse.

De Ventre Quibus ea quae sunt circa ven-
trem, pinguis, bene fortes. refe-
runtur ad masculinum. Quicunque
autem non pingues, molles. refe-
runtur ad indecentiam.

De Dorso Quibuscunque dorsum ingens,
& forte, fortes sunt anima. refe-
runtur ad masculinum. Qui au-
tem dorsum strictum, & imbe-
cille habent, molles. referuntur
ad femininum.

Qui autem robustis costis, for-
tes sunt secundum animam. referuntur ad
masculinum. Qui autem non bene
costati, molles sunt secundum animam.

C referuntur ad femininum. Qui
cunque autem ex costis circumtu-
midi sunt sicuti inflati, loquax-
ces, & stultiloqui. referuntur ad
boues, vel ad ranas.

De Vmbre Quicunque autem maius habent,
quod ab umbilico est usque ad ex-
tremum pectoris, eo, quod est ab
extremitate pectoris usque ad col-
lum, voraces, & insensibiles. Vo-
races quidem, quoniam ventrem magni
habent, quo appetunt cibum: insen-
sibiles autem, quia angustum locum

habent sensus, atque in arctum re-
ductum, ab eo, qui recipit cibum,
ita ut sensus gravati sint pro re-
pletione ciborum, aut indigentia.

Quicunque autem pectus ma-
gnum habent, & dearticulatum,
fortes sunt secundum animam.
referuntur ad masculinum.

De Metaphreno Quicunque autem metaphrenum
habent magni, & bene carnosum,
& articulatum, fortes sunt secundum ani-
mam. referuntur ad masculinum.

Quicunque autem imbecille, et non car-
nosum, & inarticulatum, molles
sunt secundum animam. referuntur ad fo-
emininum.

Quibuscunque autem meta-
phrenum curvum est valde, hume-
ritque ad pectus contracti, mali mo-
ris sunt. referuntur ad apparentem
convenientiam: quia apparent ea quae
antrosorum, convenientia videri.

Quicunque autem metaphrenum emi-
nens habent, gloriosi, & insipientes.
referuntur ad equos. Quoniam au-
tem neque curvum vehementer
oportet esse, neque concavum me-
taphrenum, querendum bene
formati.

De Cervicibus & Humeris Quibuscunque cervix articulis
eminentibus & humeri, fortes
sunt secundum animam. referuntur ad ma-
sculinum. Quibuscunque autem cer-
vix, & humeri imbecilles, & in-
articulati, molles sunt secundum animam.
referuntur ad femininum. Hec dico,
quae dixi de pedibus, & coxis.

Quibuscunque humeri bene so-
luti sunt, liberales sunt secundum ani-
mam. referuntur ad apparatus: quia co-
uenit apparenti fore liberalitas.

Quibuscunque vero difficulter so-
luti sunt, Extra ord. Arist. S. lubi-

Phyſiognomica.

Glubiles, conuulſi, illiberales. referunt ad apparentē cōuenientiā.

De his q
sunt circa
clauē Col
li.

Quibuscunq; aut ea quę sunt circa clauē colli bene solubilia, sensibiles. nā bene solubilib⁹ existentibus his quę circa clauem, facile motū sensuum recipiunt.

Quib⁹ vero q̄ circa clauē sunt, conclusa sunt, insensibiles. diffculter enim solubilibus existentibus his quę circa clauē, impotentes sunt recipere motū sensuum.

De Collis.

Qui collū grossum habēt, fortes sunt fm animā. referuntur ad

H masculinum. Qui aut habēt gracile, imbecilles sunt. referunt ad fœminas. Quibus collum crassum, & carnosum, iracundi. referuntur ad iracundos tauros. Quibus autem est ingens, non valde crassum, magnanimi. referuntur ad leones. Quibus est longū gracile, timidi sunt. referuntur ad ceruos. Quibus autem breue valde, dolosi, & insidiatores. referuntur ad lupos.

De Labiis.

Quibus sunt labia gracilia & in extremitatibus laxa, ita vt superius labiū ad inferius protendatur ad coniunctionē labiorū, magnanimi sunt. referuntur ad leones. Videbit vtiq; aliq; hoc & in magnis et fortibus canib⁹. Quibus labia gracilia dura, circa dentes caninos supereminetia, qui ita habēt, ignobiles. referuntur ad fues. Qui aut crassa labia habent, & superius inferiori propēdens, fatui. referuntur ad asinos. Quicunq; autē superius labiū, & gingiuas proeminentes

habent, amatores sunt contumeliarum. referuntur ad canes.

De Naso.

Qui aut nasum extremū crassum habent, segnes. referunt ad boues. Qui aut nasum extremū à summo crassum habent, insensibiles sunt. referuntur ad fues.

Qui nasum extremum acutum habent, sœue irascibiles sunt. referunt ad canes. Qui aut nasum habēt rotundū & obtusum, magnanimi. referuntur ad leones.

Qui vero nasum extremū subtilem habēt, auiculares. Quib⁹ incuruus à fronte mox deducit, in uerecundi sunt. referunt ad ceruos. Qui aut aquilum habēt, articulatū à fronte, magnanimi. referunt ad aquilā. Qui aut nasum cōcauū habēt, & quę ante frontem rotūda, circūferentiā aut superiorē erectā, luxuriosi. referuntur ad gallos. Qui vero simū, luxuriosi. referunt ad ceruos. Quibus aut nares sunt apertę, iracundi. referunt ad passionē, q̄ fit in ira.

De Facie.

Qui faciem carnosam habēt, segnes. referunt ad boues. Qui faciem macilentā habēt, accurati. Qui aut carnosam, timidi. referuntur ad asinos, & ceruos. Qui valde parū habēt, pusillanimi. referunt ad catū, & ad simiam. Quibus facies magna, tardi. referunt ad asinos, & boues. Qm̄ vero neq; paruam neq; magnam oportet eē, medius habit⁹ vtiq; horum erit conueniens. Quibus aut facies videtur parum decē, illiberales sunt. referuntur ad apparentem conuenientiam.

Quibus

De Oculis

A Quibus autem ab oculis tanquam vesiculæ depêdēt, amatores vini sunt. referuntur ad passionē. Itē quibus vehemēter cadunt quæ ante oculos apparent, ut vesiculæ, amatores somni. referunt ad passionē. Itē ex somno surgentibus depêdēt quæ sunt in oculis. Qui oculos paruos habēt, pusillanimi. referuntur ad apparētē decentiā, & similia. Qui vero habent oculos magnos, referuntur ad boues. Igitur bene formatū oportet neque magnos neque paruos habere oculos. Qui vero concavos habēt, malefici. reducunt ad simiam. Quicūque habent oculos eminentes, fatui. referunt ad apparētē decentiam, & asinos. Qui autem neque eminentiū oculorum, neque concavorū oportet eē, medius utriusque habitus præstabit. Quibuscūque autem oculi sunt parū concaui, magnanimi. reducunt ad leones. Quibus vero plus, māfuerit, referuntur ad boues.

De Fronte

C Qui frontē parvā habent, indocti, disciplinabiles. referunt ad fures. Qui autem magnā valde, tardi. referunt ad boues. Qui vero rotundā habēt, insensati. referuntur ad asinos. Qui autem min⁹ planā habēt, sagaces. referuntur ad canes. Qui vero quadrāgulū cōmensuratū fronti habēt, magnanimi. referuntur ad leones. Qui autem collectā habēt, adulescentes. referuntur ad passionē quæ fit ex timore. Qui autem in canibus videbitur quīpiā: quoniam canes cum blandiunt. contractā hēnt frōtē. Qui autem nebulosā, audaces,

referuntur ad taurū, & leonem. Qui autem nebulosus habitus audaciā significat, tranquillū autē adulationē, medius habit⁹ utriusque horum bene decenter se habet. Qui tristē habent frontē, moesti. referuntur ad passionē: quoniam moesti tristē habent faciē. Qui autē demissā, lamentabundi. referuntur ad passionē, quia lugentes demissæ sunt frontis.

Qui habent magnum caput, sensati. referuntur ad canes. Qui vero paruum, insensati. referunt ad asinos. Qui habent capita pinæata, inuerecundi. referuntur ad habentes ungues curuos.

Qui aures paruas habent, si males sunt. Qui autem magnas, asinimi. Videbit autem aliquis & canū optimos moderatas aures hēre.

De Passionum, Habituūque signis, à communibus quidem generibus desumptis, membris tamen particularibus applicatis. Cap. 10.

Qui valde nigri sunt, timidi. Vi valde nigri sunt, timidi. referuntur ad Aegyptios, & Ethiopes. Valde autem albi, timidi sunt. referuntur ad mulieres. Color autem qui confert ad fortitudinē, mediū horū oportet esse. Flavi, magnanimi sunt. referuntur ad leones. Rubei valde, astuti. referuntur ad vulpes. Pallidi, colore turbati, timidi sunt. referunt ad passionē quæ fit ex timore. Qui autem mellei coloris, sunt frigidi. frigida autem mobilia difficulter. mobilibus autem difficulter existentibus quæ iuxta sunt corpus, erunt

S h v r i o n

Physiognomica.

G vtiq; tardi. Quibus color ruber est, acuti sunt: qm̄ omnia q̄ sunt fm̄ corpus, à motu calefacta erubescunt. Quibus color flammens est, maniaci: quia ea quæ sunt in corpore, vehementer calefacta, flammæ colore habent. Qui autē extreme calefacti, maniaci utiq; essent. Quibus autē est flammens color circa pectus, difficilis iræ sunt, referunt ad passionē. iras namq; superaccēduntur ea quæ sunt circa pectus. Quibus autē circa collum & tēpora venę distēse sunt, difficilis iræ. referuntur ad passionem, quia iratis hæc accidunt. Quibus facies supererubescēs est, verecūdi sunt, referuntur ad passionē, quia verecūdati supererubescit facies. Quibus genæ supererubescunt, amatores sunt vini. referunt ad passionē, quia ebrijs supererubescunt genæ. Quibus autē oculi supererubescunt, extra se feruntur ob iram. referuntur ad passionē: quia qui ab ira effervunt, erubescunt oculis. Quibus autem oculi valde nigri, timidi. niger enim color valde, videtur timiditatem significare. Qui autē non sunt valde nigri, sed declināt ad flauum colorem, boni animi sunt. Quib⁹ autē oculi glauci aut albi, timidi sunt, visus est enim albus color timiditatem significare. Qui autē non sunt glauci, sed charopi, boni animi sunt. referuntur ad leonē, & aquilā. Quibus autē vino colore similes sunt, stolidi sunt, referunt ad capras, Quibus ignei sunt, inuerecūdi, referuntur ad canes. Qui autē oculos discoloratos habent & turbatos, timidi. referunt ad passionem: quia qui timuerint, pallidi sūt colore non æqualiter. Quicunq; oculos lucētes habet, luxuriosi, referuntur ad gallos, & coruos.

Qui tibia pilosas habent, verecūdi sunt, referuntur ad hircos. Qui autē ea quæ sunt circa pect⁹ & ventrem valde pilosa habet, nunquā in eisde perseverant, referunt ad aues: quia ex pect⁹, & ventrem valde pilosa habent. Qui pectora habent valde nuda, vel nō pilosa, inuerecūdi sunt, referunt ad mulieres. Qm̄ igitur nō oportet valde pilosa eē, neq; nuda, medijs habitus est optim⁹. Qui humeros pilosos habent, nunquā in eisde perseverant, referunt ad aues. Qui dorsum habent pilosum valde, inuerecūdi sunt, referuntur ad bestias. Qui autē collū retro pilosum habent, liberales sunt, referuntur ad leones. Qui autē mentū habent acutum, animosi, referunt ad canes. Qui habet supercilia cōiuncta, tristes sunt, referuntur ad similitudinē passionis. Qui supercilia diuisa habet ante nasum, & extensa vsq; ad tēpora, fatui sunt, referunt ad porcos. Qui erectos pilos habent in capite, timidi, referunt ad passionem: quia timenibus erigunt. Qui capillos multum crispōs habent, timidi, referuntur ad Æthiōpas. Quoniam igitur & erecti. & vehementer crispi

De Pilositate i quicunq; corpore pte.

Physiognomica.

139

A crispis timiditate ferit, qui in ex-
tremitate sunt crispi ad bonum
animū referunt. referuntur autē
& ad leonē. Qui id frontia, quod
est ante caput, eleuatū habent, li-
berales sunt. referunt ad leones.
Qui in capite adnatos habent ca-
pillos ad frontem iuxta nasum,
sunt liberales. referuntur ad ap-
parentem decentiam.

Paru hęc fi-
est in an-
qua trāla
tione, &
forte Gre-
co codici est
addita ē.

Qui longi, ac tardi gressus,
sit vici tarditate molestus, per-
fectiuus: qm̄ longe progredi effi-
cax, tarde vero cogitabundus.

Qui brevis, ac tardi gressus tar-

ditate molestus, nō perfectiuus:
qm̄ breuiter, tardetq; p̄gredi mi-
nime efficax. Qui longi, ac cele-
ris gressus minime molestus, per-
fectiuus: qm̄ celeritas p̄fectiuū,
longitudo vero non inefficax.

* non mo-
lestus.
De mem-
bris. Mo-
abus.

Qui brevis, et celeris gressus mo-
lestus, non perfectiuus.

De manus, & cubiti, & bra-
chij motu eadē referuntur. Qui
humeris rectis, tensis insultat, ga-
leangones. referuntur ad equos.

Qui scapulis mouent curui, ela-

Cni. referuntur ad leones. Qui pe-
dibus inuersis ambulātes, & cru-
ribus, foeminini. referunt ad mu-
lieres. Qui vero corporibus cir-
cūtorquentes se & fricātes, adu-
latores sunt. referunt ad passio-
nes. Inclinati autē ad dextram in
ambulando, cingdi sunt. referun-
tur ad apparentē decentiā. Qui-
cunq; oculos habent bene mobi-
les, acuti, rapaces. referunt ad ac-
cipitres. Qui palpebrizāt, timi-
di: qm̄ in oculis primū mouent.

Qui demissum aspectū: & qui
bus altera palpebra immitit in
oculis per mediū fixi aspectus: &
qui palpebras superiores tarde
reducunt, molliterq; intuentur:
& qui palpebras immittunt: in
vniuersumq; oēs, qui molliter
solutetq; spectāt, referunt ad ap-
parentē decentiā, & ad foeminas.

Hęc & p̄
antiqua
deest crā-
latine: i
forte: &
ip̄a Greco
codici est
addita.

Qui oculos frequenti tempore
mouentes, tincturam albuginis
in oculo velut immotam habēt,
intellectui. si enim in quopiam
intellectio vehementer fiat, ani-
ma stat, & visus.

E

Qui voce admodū magna

ve voce.

vociferantur grauiter, iniuriōsi.
referunt ad alinos. Quicūq; autē
vocant ā graui incipientes, & si-
nunt in acutū, iracundi, & luge-
tes. referunt ad boues, & ad de-
centiā vocis. Quicūq; autē vo-
cibus acutis, mollibus, ac raptis
loquuntur, cinādi. referuntur ad
mulieres, & ad decentiā. Qui
cunq; grauiter vocāt, magnū ac
perplexū, referunt ad fortes ca-
nes, & decentiā. Quicūq; molli-
ter sine contentione vocāt, man-
sueti. referuntur ad oues. Qui-
cunq; vocant acute & fortiter,
iracundi. referuntur ad capras.

PARVI valde, acuti sunt. la-
tione enim sanguinis parū lo-
cum cōtinentes, motiones quoq;
valde velociter accedūt ad sape-
re. Qui autē sunt valde magni,
tardi. latē enim sanguinis ma-
gnū locū continentē, motus tar-
de accedūt ad sapere. Quicūq;
autem paruorum siccis carnib;

De Parui
corpe, &
Magni.

S iñ vtunt,

Phyfiognomica.

G vtuntur, aut & coloribus, aut q̄ per caliditatē corporibus superfluunt, nihil perficiūt. existente enim in latione paruo, & veloci pp ignē, nunquā fm idē est sapere: sed aliud in alio prius, q̄ excedens perficiat. Quicūq; vero magnorū humidis carnib⁹ vtūtur, & aut coloribus, qui pp frigiditatē innascuntur, nihil perficiunt. existente enim latione in magno loco & tardo per frigiditatē non permittit aliquid accedere ad sapere. Quicunq; autem paruorū humidis carnib⁹ vtuntur, & coloribus pp frigiditatē, fiunt perfectiui. existente enim motu in paruo, difficulter mobile temperamenti, cōmensurationē prābuit primū perficere. Quicunq; aut magnorū siccis carnibus vtunt, & coloribus per caliditatem, fiunt perfectiui & sensitiui. existente enim latione in loco magna, & tarda pp frigiditatem, nihil cōducat accedens ad sapere. Quicūq; vero magni siccis carnibus vtunt, & coloribus pp caliditatem, fiunt perfectiui & sensitiui. magnitudinis enim excessum, & carniū & coloris caliditas acquiſiuit, vt cōmensurata sit ad perficiendum. Excedentia igitur corporū magnitudinibus, aut paruitatibus deficiētia, quō perfecta sunt, & quomodo imperfecta, dictū est. Media autem natura horū ad sensus optima & perfectissima, quib⁹ utiq; supponitur inesse. motus enim non multi existentes facilius ad

mentem accedunt: nec etiā parui existentes supergrediuntur. quare perfectissimam & ad perficiendum quæ fuerint propolita, & ad sentiendum oportet moderatam esse magnitudinem.

INCOMMENSURATI, astuti, referuntur ad passionem, & ad formā. si enim qui incommensurati, astuti: commensurati utiq; erunt simul & iusti, & fortes. Relationē aut cōmensurationis ad corporū bonā motiqnē, & bonam natiuitatem reducere oportet, sed nō ad formā maris, sicut in principio dictū est. Bene se habet aut & oīa signa, quicunq; p̄dicta sunt, referre ad apparentē conuenientiā, & in masculū & feminā. hæc enim perfectissima diuisione diuisa sunt, & demonstratū est, q̄ masculus ē forma iustior, & fortior, & vt in vniuersum dicat melior. In oī aut electione signorū, alia alijs signis magis declarant manifeste subiectum: manifestissima aut, quæ in principalibus locis fiūt. Principalissimus aut locus est, q̄ est circa oculos, & frontē, & caput, & faciē, secundus aut qui est circa pectus, & humeros. consequēter circa crura, & pedes. qui aut circa ventrē, minim⁹. Oīno aut, vt sic dicā, ista loca manifestissima signa prābet, in quib⁹ et prudētē plurimē decor appet,

De Cōmensurati
furati &
incommensurati.

Phyfiognomicorum sum.

140

ARISTOTELIS

DE COLORIBVS LIBELLVS

A Simone Porrio Neapolitano latinitate donatus, ac

C O S M O M E D I C I

Florentinorum Principi Magnanimo D.

De coloribus Simplicibus. Cap. 1.

A
Libri huius
phrasia
Theophrasti
sui potius
aut alius
cui flagi
tatis sapere
valeret.

mplices colo-
res sunt, q̄ ele-
menta, puta
gnem, aerem
quam, & ter-
ram sequuntur.
Aer. n. & aqua
per se sunt natura alba: ignis au-
tem, & Sol, flauus: terra vero natu-
ra alba est, at propter tincturam
multicolor apparet. quod in ci-
nere fit manifestū. nam exusto
colore, qui tincturam faciebat,
alb⁹ euadit: non tñ omni ex par-
te: q̄ fumo, qui niger est, tingat.
Quocirca etiam lixiuum efficiē
flauum: flammis, & nigro aquā
colorante. Niger autē color conse-
quitur elementa, cum in se inti-
cem mutant. Alij, qui ex his faci-
le intelliguntur, sicut mixtione
sibi inuicem temperaturū. Tene-
bra autē fit deficiente lumine. Tri-
pliciter enim nigrū nobis appa-
ret, aut enim ofno quod non vi-
detur, est natura nigrū: aut a qui-
bus nullum prorsus lumen fert
ad oculos, nam quod nō videt,
cum ambiens locus videt, nigri
reddit apparentiā. apparenti uē
nobis huiusmodi omnia nigra,
a quibus rarū & paucum lumē
repercutitur. Quare & nigra ap-
paret vmbra. Similiter & aqua,
qñ exasperata fuerit, quēadmo-
dum maris horror. nā propter
superficiē asperitatē paucis ra-
dijs incidentibus, & dissipato lu-
mine, vmbrosū nigrum appa-
ret. Propterea & nubes, quādo
densa fuerit valde, eadem quoq̄
ratione, & aqua, & aer, qñ non
omnino penetrat lumē. etenim
hæc videntur esse nigra, q̄ pro-
funditate habent: eo q̄ omnino
rari radij refranguntur. interme-
diæ enim partes ipsorum lumi-
nis, oēs videntur esse nigrae, pro-
pter tenebram. Quod autem te-
nebra non sit color, sed luminis
priuatio, non difficile est tum ex
alijs multis dicere, tum potissi-
mum ex eo, q̄ non sit sensibilis,
quanta qualitas figura sit tene-
bra, quēadmodum in alijs visi-
bilibus. Quod autē lumen sit co-

S iij lor

De Coloribus

Cum igitur, percipimus ex eo dñe, quatenus nullum aliam q̄ hunc invenitur habere colorem: cum quia hoc solū dñe per se visibile, alia vero per hunc. Ceterum hoc est considerandum, ob multa enim quæ non sunt ignis, neque ignis speciem naturæ, lumen facit se videtur. Qui ergo ignis color est lumen: non tamen etiam lumen, igitur solus est color. Sed visu venit hunc colorem, non soli ignis inesse lumen tamen esse ipsius colorem. nullo quippe alio eius visum fieri cōtingit, nisi lumine: ut dñe aliorum omnium corporum corporis apparentia.

Nigrum autem colorem fieri cōtingit, cum aer, & aqua ab igne comburuntur, quare dñe omnia ambusta nigrescunt, velut ligna, & carbones igne extincto. Quia & fumus, qui ex latere prodit: ubi humidum, quod lateri inerat, excernitur, & comburitur. Quocirca dñe is fumus est niger: fumus, qui ex optimis, & pinguibus, puta oleo, pice, ac reda erumpit: propterea quod hæc maxime comburantur, continuatim faciant. Nigra præterea et hæc sunt, per quæ fluit aqua, cum, ubi muscosa facta fuerint, primum humidum exiccatur: quemadmodum & parietum teçia, itidē & lapides, qui sunt in aqua. etenim hi facti muscoli, ac postea exiccati, evadunt colore nigri. Simples igitur colores, tot tales sunt.

R Equis coloribus, qui ex hoc sunt percipimus, & maxime, maxime ratione percipiunt, multas ac varias præbent colores: maxime, maxime quidē, maxime ratione, cum possint, & halurgas: sperantem vero, ut aliam, dñe niger, quando quidē niger facta reddunt apparet. Quocirca niger & vultus, ut maxime lumen, potest, nā nigrū mixtū lumen cum quod a Sole, tū quod ab igne emittit, cōspicimus: itaque esse permixtum: & nigra nigra oia mixta in purpureum, etiam fumose flant, & carbones, quī sunt accensi, color noster colorem habent purpureum. Halurgus vero floridus sit, & splendens, quī cum medio alio & vultu infirma Solis radij temperant. Vnde dñe circa orientem, ac occidētē aer purpureus est, si quando oriente, occidētē Sole apparet. radij enim imbecilles tunc maxime in aerē vultu incidunt. Apparet præterea mare purpureū, cū vultu sublatæ in machinatione vultuatur. nā imbecilles Solis radij in sedem illabentes, efficiunt ut color appareat halurgus.

Quod in pēnis quoque fieri cōspicit. cum enim aliquo modo ad lumen extrēduntur, halurgū reddunt colorem: verum pauciore incidente lumine, caliginosum, quem vocant *persius*, id est opacū. Copiosum autē, & primo nigro

A nigro temperatū, puniceū, qui cū floridus est, ac coruscās, in flammā colorē mutat. Nā, p. mutuo in se inuicē temperamento ita accipere cōuenit, ex subiecto colore cōspecto miscētes, nō autē oīum similitē statuētes gñationē. Est. n. colorū, non simpliciter quidem, sed rōnem habet eandē cū quibusdam compositis, quā habēt simplices inter se: propterea q. mixtio vnius habet latitudinē, & non insignem in vniuerso, & prauisum similiter constituit.

B Nam cū dicimus temperamentum halurgi, aut puniceū, necessē est similiter atq. eos qui miscētur ex his, faciuntq. alium colorem, narrare generationem, & non facere similem apparentiā: eo quōd oportet: at sumere & considerare temperamētum ex praeconstituto puta, q. color vinosus gignitur, quando cum nigro puro & coruscanti temperantur radij aeris, quemadmodum, & racemorum acini. etenim horū apparet color vinosus, interea dum maturantur: at simul, atq. nigruerint, puniceus in halurgū mutatur. Porro iuxta commodū stratum modū, oportet omnes colorum differentias considerare, sumentes similitudinem ex motu, secundum apparentē mixturem quā est in vnoquoq. assimilantes, atq. in his, qui participatum in generatione aliqua & temperamento praebeant apparentiam, etiam fidem adferentes. Oportet autem & omnium

horum instituere contemplatio nem, non commiscētes hos colores, velut pictores: sed ex praedictis, conferentes radios reflexos inter se. ita enim potissimū quispiam possit secundū naturam temperamenta colorū contemplari. Fides vero & similia considerare oportet ex his, in quibus erit manifesta colorū generatio. Hec autem praecipue sunt, lumen Solis, & ignis, aer, & aqua. nam prout magis, minusq. miscēntur, haec potissimū omnes, vt ita dicam, colores absolunt. **B** Assumere praeterea oportet similitudinem, & ex alijs coloribus permixtis cum radijs. carbonem enim, & fumus, & ærugo, & sulphur, & pēnæ, mixta alia radijs Solis, alia splendori ignis, multas & varias reddūt coloris mutationes. Sunt quaedam etiā in concoctione consideranda, quae fiunt in planis, & fructibus, & pilis, & pennis, & id genus omnibus.

De Colorum Infinitate. Cap. 3.

AT vero non oportet nos latere, ob quos cās multiformitas, & colorum infinitas accidit. ignoscimus enim, aut propter a. q. impariter ac inaequaliter cū lumine & umbris temperamenta sumuntur: nam lumen & umbra, secundum magnitudinem & minus plurimum a se inuicem dissident, quare tum per se, tum mixta cum coloribus, creant colorum mutationes: aut eo q. qui temperantur, multitudine

De Coloribus

Colorum & viribus differunt: aut quia non habent eandem rationem multas causas & habentibus habet differentias, & penitus, & aliam, & reliquorum singulorum propter magis & minus, cum ab eisdem rationibus, propter magis differentiam, & cum splendorem ac coruscantiam, est id quod admodum: aut contra squallidum, & minus splendorem. Est autem coruscantia, nihil aliud nisi continuata luminis.

H & densitas, sive enim aurum, quia flavum & solare densitatem velut meretur coruscant. Quare & collumbarum colla, & aquarum guttae, necque apparent, cum lumine repercutitur, sicut etiam quaedam, quae sparsa attrita, & potius quibusdam, densis & variis obtinent colores, ut argentum attritum, & aurum, & res, & ferrum.

Haec verba
huiusmodi
sunt

in aliam
huiusmodi
sententia

Et nonnulla genera lapidum diversos faciunt colores (ut dicitur).
Nigri enim cum sint, albas depingunt lucas, eo quod omnia eiusmodi primum quidem conuertuntur ex parvis sint partibus, & densis & nigris: sed a tinctura, quam natu sunt in generatione, nonnihil meritis coloratis per quos permeavit ipsorum tinctura, aliam habuerint coloris imaginem, qui vero attritu absumptus est ab ipsis, non amplius est aureus, neque argenteus, neque alium vilius cuiusmodi habet colorem, sed prorsus niger est: propterea quod pori, dum ipsi conteruntur, destruantur, per quos tinctura

permeavit: minus vero est, si ex eisdem sunt, cum prior habet color non amplius sive nobis videretur, propter quod si attritu tinctura sit distracta, secundum naturam aliam vilius coloris videretur, quocirca cum omnia apparent nigra. Dum autem minus quidam horum attritur ad equalem aliquid & hinc, quicquidum & ad lapidem lustrum, deponunt tinctura ipsius colorum, nigra, & aliam densam colorum, quos habebant a generatione, sive conuersione, & conuertuntur ipsam tincturam diaphanam. Quare comburentur autem, & dissoluantur, & liquefunt in igne, huiusmodi habet colores, quorum fons est tenebris, & aerem, etiam colores vmbrosi, ut is qui ex sulphure, & griginosis araneis exhalat, & quicquid sunt densa & ipsa, velut argentum. Alia autem, quibus vmbrosi sunt colores, etiam lustrum participant, velut aqua, & nubes, & auium pennae. etenim haec, tum propter radios incidentes, tum lustrum, aliis aliter operatos, diversos efficiunt colores: quemadmodum & tenebrae. Nullum autem colorum videtur purum qualis est, sed omnes alii temperatos. nam etiam aliorum nulli luminis tamen radiis & vmbros temperati, alii autem alii & non quales sunt apparent. Idcirco & quae in vmbra spectant, & lumine, & sole, & duro aut molli fulgore, & quae secundum inclinationes

L
Et huiusmodi
aliquo co
dici dicitur

M

nes

De Coloribus

142

Ares ita aut ita se habent, & secundum alias differentias, diuersa apparent. Item cum radijs, qui ab igne, & Luna, & candelis emittuntur: eo quod lumen vniuersi horum diuersiorem obtineat colorem.

In hac
definitio
aliquibus
codicibus.

Et colorum inter se inuicem mixtione. nam cum per se inuicem feruntur, colorantur. Lumen enim quoniam illabens ab aliis quibus coloratur, & sit puniceum aut herbaceum: & quoniam quod temperatum est incidit in alium quendam colorem, rursus ab illo temperatum, aliud quoddam sumit coloris temperamentum. atque id aliter ducit quidem patiens, sed non sensibiliter, interdum accedit ad oculos, ex multis quidem temperatum coloribus, sed vno quopiam, ex his quae maxime praepollent, sensum creant. Quapropter & per aquam aquae magis apparent, & quae vnde in speculis, colores habere si miles speculorum cernunt. quod fit in aere euenire putandum est.

Itaque colores omnes mixti ex tribus gignuntur lumine, & per quae apparent lumen, seu aqua & aere, & tertio subiectis coloribus, a quibus contingit lumen refrangi. Albi autem & diaphani, quoniam rarum fuerit valde, apparet colore aereum. in densis vero oculis apparet quaedam caligo, quemadmodum in aqua, & vitro, & aere, quoniam fuerit crassus. radijs enim propter densitatem vnde quaque densitate, nequimus quod intra eos sunt exacte perspicere. Aer autem cominus inspectus, nullum videri

habere colorem. nam propter raritatem a radijs vincitur, ab his temperatur cum densiores sunt, & per eum appareat. Cum vero in profundo cernitur, proxime apparet colore cyaneus, propter raritatem. vbi enim deficit lumen, ibi tenebra interceptus, apparet cyaneus. condensatus autem quae admodum & aqua, omnium albisimus est.

De coloribus Artificialibus. Cap. 4.

Porro quae tinguntur, omnes colores a tingentibus sumuntur. multa enim floribus, & terra nascentibus, & radicibus tinguntur, & corticibus, & lignis, & folijs, & fructibus. praeterea multa terra, multa spuma, multa & atramento. quinetiam nonnulla, alia succis, quae admodum halargus purpura. alia vino, quaedam fumo, aliqua lixiuio, nonnulla mari, seu pili maritimarum. etenim hi a mari rufi euadunt. Et omnino quae colores habent proprios, semper. nam ab omnibus his, vna cum humido & calido coloribus simul ingredientibus in eorum quae tinguntur, meatibus, quoniam aruerunt, ab illis colores suscipiunt. quocirca & sphenume ro ex his eluuntur, floribus effluuis ex meatibus. Quinetiam astrictiones, multas gignunt in tinctura differentias, & missiones, & passionibus eorum quae tinguntur, quoniam & de temperamento dictum fuit antea. Tinguntur autem & nigra vellera, non tamen simili modo colore sunt splendida: eo

meatus

De Coloribus

G meatus ipsorum tingant, ingre-
dientes in florum poros: verum
intermedia pili spatia nullam
sumunt tincturam. Alba quæ
sunt, quæq; inuicē comparantur
cum coloribus, efficiunt, vt om-
nes flores appareant splendido-
res: nigra vero contra, vt um-
brossi, & caliginosi, quocirca &
q opac⁹ vocat, floridior sit in ni-
gris q; albis. ita. n. meracior ipsis
apparet flos temperatus cum ra-
dīs nigri. nam per se interuallū
H inter meatus nō vī, propter exi-
guitatem: velut neque stannum
temperatū aeri, neq; aliud quip-
piam eiusmodi. Colores vero eo-
rum quæ tinguntur, alterantur
propter prædictas causas.

De mutatione colorum ex Concoctione.
Cap. 5.

Plli porro, & pennæ, & flo-
res, & fructus, & plantæ
omnes, q; simul cum con-
coctione oēs sumunt colorū mu-
tationes, ex multis est cōspiciū.
quæ nam aut sint singulis eorū
I quæ terra nascuntur, colorum
principia, & quales ex qualibus
mutationis suscipiunt, & ppter
quas causas hæc patiuntur: itē si
quas dubitationes contingit ea
comitari, de his omnibus ex hu-
iusmodi est considerandum.

In omnibus autem plantis prin-
cipium colorum est herbaceus.
etenim germina, & folia, & fru-
ctus sunt initio herbacei. Vide-
rit autem id aliquis, & in aquis
pluuijs, vbi plusculo tpe aqua
constiterit, denuo exiccata, sit co-

lore herbacea. Secundum ratio-
nem autem accidit, hunc omni-
bus hīs quæ terra nascuntur, pri-
mum consistere colorem. nam
aquæ oēs vetustæ, initio quidē
sunt virides: temperatæ radīs
Solis: paulatim vero nigrescen-
tes, rursus mixtæ viridi, sunt
herbaceæ. nam humidū, velut
iam dictū est, per se inueteratū
& exiccatum, nigricat, quemad-
modum & cisternarū tectoria.
etenim horum quæcunq; semp
sunt in aqua, ea omnia nigrescūt
eo q; iuxta ea areseat refrigera-
tus humor. Sed quæ hausta info-
latur, partim fit herbacea, ppter
rea q; flauum cum nigro tempe-
rat: partim humore magis nigre-
scente, herbacea fit saturata val-
de, & porracea. Quapropter &
omnium germina vetusta, mul-
to sunt nouellis nigriora. quæq;
vero flauiora, eo quod nondum
humor in hīs nigricet. cū etenim
incrementum ipsorū sit tardius
& humor diu in eis permaneat,
propterea q; refrigeratus valde
nigricet humor, sit porraceus, **M**
meraco nigro tēperatus. In qui-
bus autem humor nō misceatur
radīs Solis, horum color perma-
net alb⁹: nisi vetustescēs & exic-
catus antea nigruerit. Quocir-
ca, omnium quæ terra nascunt,
ea quæ supra terram sunt, pri-
mum sunt viridia: q; vero in ter-
ra, velut scapi & radices, alba.
Quinetiam hermina intra ter-
ram quæ sunt, albent: at ablata
terra, initio velut dictum est, oēs
sunt

A sunt herbacea: propterea q̄ humiditas, quæ per germina ad ea percolat, cuiusmodi habeat coloris naturā, eaq̄ illico in fructu incrementum absumatur. Cum vero non amplius augentur, eo q̄ calidum iam non dominetur affluenti alimento, verum etiā contra resoluitur humor à caliditate, & fructus omnes mature scunt, concocta tum à Solis, tum ab aeris calore, quæ in fructibus erat humiditate, à plantis suscipiunt colores, q̄to & quæ tinguntur à floribus. quare paulatim colorantur, & potissimum eorum partes quæ ad Solem, & teporem obuertuntur. Quare & colores suos vñ cum anni temporibus mutant. Nam qui sunt herbacei coloris, omnes iam maturati, mutantur in eum qui sem naturam est, colorem. Etenim albi, & nigri, & fusci, & flauī, & nigricantes, & umbrosi, & prope modum omnes habentes colorum differentias euadunt. Verum quoniam plurimi colores sunt, pluribus sibi inuicem temperatis: patet q̄ & colores qui sunt in plantis, necesse sit eadem habere temperamenta. nam humor per has percolans, & secum eluens, omnes colorum potētiās recipit: atq̄ hoc concocto circa fructuum concoctionem, tum à Solis, tum ab aeris caliditate, singuli per se cōsistunt colores, alij quidem citius, alij vero tardius, quemadmodū euenit & in tinctura purpure. nam vbi hac cō-

rufa vniuersam ex ea humiditate duerint, eamq̄ effusam coxerint in cortinis, primum nullus omnino color in tinctura cōspicius est, eō q̄ paulatim ipsorum quicq̄, humido magis cōcocto, & in finis hīs coloribus sibi inuicem permixtis, multas variasq̄ capiat differentias. Etenim niger, & albus, & opacus, & aerius, & tunc omnes ex simul elixatis gignuntur. quare propter temperamentum, non amplius per se aliorum colorū quicquid conspicitur. Idem hoc accidit & in fructibus. in multis enim, eō q̄ non omnes colorum concoctiones simul fiunt, sed quidam ipsorum prius consistunt, quidā postea, ex alijs in alios mutant. ceu racemi, & palmulæ. etenim hi interdum primum fiunt puniceī: sed atro in se cōsistente, in vinosum mutantur: deniq̄ fiūt cyanei, qñ iam puniceus multo & meraco nigro permixtus fuerit. Nam colores qui postea accedunt, qñ præualēt, priores colores euariant. maxime autē hoc in nigris fructibus conspicuum est. Ierē enim ipsorum plurimi, vt dictū est, initio ex herbaceo commutati, paululum in puniceum vergūt, fiūtq̄ rufi: sed cōfestim commigrāt rursus ex rufo, etiam meraco nigro in huiusmodi insito. Declarant autem & sarmenta, & vellera, & folia omnium cuiusmodi sunt nigra propterea q̄ hīs insit plurimus cuiusmodi color. siquidem q̄ fructus

De Coloribus

Getus nigri etiam ambos colores participant, manifestum est omnium enim talium succus est vinosus. Colores vero in generatione puniceo posteriores sunt nigris. indicio est autem. nam sub stillicidibus pavimenta, & oino ubi contingit mediocrius aquarum eruptio, in locis umbratis, omnia mutantur primum ex herbaceo in puniceum colore: sitis pavimentum, tanquam sanguis nuper mactatus esset eo loco, quo color herbaceus adeptus est concoctionem.

H Postremo autem etiam hic valde fit niger & coeruleus, quod contingit & in fructibus. Porro, quod accedentibus posterioribus coloribus, cum evincuntur priores, color fructuum mutatur, ex huiusmodi quoque facile est perspicere. nam mali puniceus fructus & rosarum folia, initio quidem sunt alba, sed postremum coloratis eorum succis a concoctione, pallent, mutanturque in halurgum colorem & puniceum. Quaedam plures in se habent colores, seu & in papaveris succus, & in olea amurum. etenim hic primum fit albus, quemadmodum mali quoque puniceus fructus & exalbatus autem rursus in puniceum mutatur colorem. postremo vero multo nigra temperata, fit cyaneus. Quocirca & papaveris folia, superiora obtinent punicea, quod celer fit ipsorum concoctio: quare vero sunt iuxta principia, nigra, iam hoc colore eis evincente, velut & in fructu: nam tandem fit niger. In

quibus vero plantis unus solus color inest, puta albus, aut niger aut puniceus, aut halurgus: harum omnium fructus permancnt semper eandem habentes coloris naturam, ubi semel ex herbaceo in alium colorem fuerint mutati. Porro flores cum fructibus in nonnullis unicolores esse contingit, quemadmodum res se habet in malo puniceo. etenim fructus eius, & flos est puniceus. In nonnullis vero multum colore differunt, velut & in lauro, & in hederis. flos enim osum harum est flavus, at fructus niger. Puniceus praeterea & mali. etenim huius flos est albus purpurascens: fructus vero flavus. Papaveris item flos est puniceus: at fructus alius niger, alius albus. propterea quod concoctiones institorum sunt succorum, alijs atque alijs fiant in poribus. Facile autem hoc est ex multis contueri. etenim fructuum quidam, velut dictum est, multas differentias & colorum, & odorum, & saporum, una cum concoctione capiunt: quare & odores, & succos longe differentes contingit flores, & fructus concomitari. Amplius, id magis in ipsis floribus est perspicuum. eiusdem enim solij aliud est nigrum, aliud puniceum. nonnullorum autem aliud est album, aliud purpureum. maxime autem id patet in iride. multas enim hic flos continet in se varietates propter concoctionis diversas, quemadmodum & race morum,

Et hoc loco
co. varij
sunt cocti-
ces.

A morum, qñ tam maturi fuerint. quocirca et osum maxime foliorum extrema concoqui contingit: quæ vero sunt circa initia, sunt multo decoloriora. Proptermodum. n. quorundam quasi excuritur humidum, prius q̃ propriam capiat concoctionem. id & flores colore permanent: fructus vero concocti mutantur. nam illi pp̃ alimeti paucitatem confestim excoquantur: at fructus propter humoris copiam, in omnes qui fm naturam sunt, vñ cum concoctione mutantur colores. Manifestum autem id est, vt dictum fuit antea, & in floribus eorum quæ tinguntur. nam initio cū tingentes purpuram, demittunt sanguineas sanies, q̃s *aiuari das* vocant, opacæ sūt, & nigrae, & aeriae. flore vero satis elixato, fit floridus, halurgus, & splendidus. Quare necesse est & florum multos sifiter coloribus fructuum euariare: & alios excellere, alios autē deficere à coloribus naturalibus: propterea q̃ quorundā sit imperfectior, & quorundā perfectior concoctio.

C flores igitur & fructus, pp̃ has causas, discrepare inter se contingit. Multæ aut plurimarum arborum tandem fiunt flauæ: eo q̃ alimento deficiente antea prouentæ inarescant, quam mutant in colorem qui fm naturam est. qñquidem & defluetium fructuum aliqui fiunt colore flauo, propterea q̃ & horum prius concoctione deficiat nutrimentum.

Amplius, & frumētū, & oīa quæ terra nascunt. etenim hæc postremū fiunt flaua. nā cum humidū in iis nō amplius nigrescat, propterea q̃ celerit exarescit, efficit coloris mutationē. nigrescēt autē & viridi cōperatū sūt, velut dictū est, herbaceū. verū si infirmū sēp sūt nigrū, rursus paulatim in viridē mutatur colorem, ac tandē sūt flauū. qñquidem pyri folia, & portulacæ, & aliorum aliorum concocta, sūt punicea. at quæcūq̃ horū celeriter quocūq̃ exarescunt, ea fiunt flaua, q̃ eorum nutrimentum ante concoctionem deficiat. Rationi igit maxime consonum est, plantarum differentias euenire, propter prædictas causas.

De colore Pilorum, Pannorum, & Cap. 6.

F iunt autē & pili, & pēnæ, & cutes equorū & boū, & ouium, & hominum, & aliorū alialiū osum alba, & fusca, & rufsa, & nigra, eandē ob causam. Alba quidē, cū humidū adhuc proprium retinens colorem exiccātū fuerit à concoctione. Nigra vero contra, quoties ipsa in generatione humidū: quēdammodū in aliis osibus antiquatū & tpe cōfectū, pp̃ copiam nigruerit. osum. n. talisū & pelles, & cutes fiunt nigrae. Fusca aut, & rufsa, & flaua, & reliquis p̃dita coloribus, quæcūq̃ prouentæ siccant prius, quā in ipsis humidū p̃fecte mutet in nigrū colorem. Quib⁹ aut iniqua hoc accidit, etiam

De Coloribus

Etiam colores tales sunt varij. quare etiam omnia cutes & colore consequuntur, quandoquidem etiam hominum rufforum & pili sunt alboruffi: nigrorum vero, nigri. q. si fm aliquam corporis partem effloruerit album vniuersi pilos quoq; albos habent eo loco. sicuti ea quæ ex animalibus varia sunt. Ita omnes pili, & pennæ cutes sequuntur, & fm partes, & fm corpus solū. Similiter his se habent ungulæ solidæ, & bifidæ, rostra, & cornua. etenim hæc nigrorum fiunt nigra: alborum autem alba, propterea q. etiam his omnibus alimentum per cutem ad exteriorum ambitum percolatur. Qd autem hæc sit causa, haud difficile est ex multis perspicere. Nā puerorum omnium capita initio sunt ruffa, propter alimonij paucitatem, atq; id manifestum est. nam capilli imbecilles sunt, & rari, eandem ob causam. Præterea etiam primum breues omnibus pueris proueniunt: verū progrediente ætate, nigrescunt, rursum hīs coloratis, propter affluentis alimentij copiam. Simili modo & circa pubem ac barbam, cum primum coeperint pubescere, & lanuginem emittere, hæc quoq; fiunt initio ruffi cito, propter humiditatis paucitatem, quæ in ipsis desiccatur. Vbi vero plusculum alimentij ad locum deferatur, rursus nigrescunt. Pili autem in corpore, plurimo tempore ruffi perdurāt, propter alimentij inopiam. quoniam quo tempore augentur, etiam hos similiter nigrescere cōtingit, quæ admodum & pubis, & capitis pilos. indicio autem id est, nam quæcunq; prolixos habent pilos, vtpurimum qua parte proximi sunt corpori, sunt nigriores: circa summa vero sunt flauiores, vt sunt ouium, equorū, & hominū: propterea q. hīs paucissimum alimentum ad hæc loca deferatur, & exarescat celeriter. Fiunt & pennæ nigrarum auium, quæ prope corpus sunt, nigriores omnibus: quæ vero in summis partibus sunt, flauiores, eodem modo & quæ circa colū sunt, & omnino quæ paucum capiunt alimentum. patet id, nam omnes pili à perfectione mutantur, fiuntq; ruffi, eo q. rursum alimentum deficiens celeriter exarescat. Denique albi prius, q. humidum nigrescat, alimentum in hīs excocto. maxime autem hoc perspicitur in animalibus subiugalibus. omnium. n. pili sunt albi. locis. n. nequeunt tibi similiter attrahere nutrimentum, propter calidi imbecillitatem, humidum celeriter exarescens, fit album. Et quæ sunt circa tempora maxime omnium canescunt, & in summa circa infirma & laborantia loca. Propterea & omnium maxime in hunc colorem mutantur, cū naturam commutauerint propria. etenim lepus factus est iā albus: & niger utiq; apparuit cum ceruus,

De Coloribus

145

Auus, tum vrsus. feniliter autem
his & coturnix, & perdix, & hi-
rundo. cum enim omnia talia
sint imbecilla generatione, pro-
pter alimenti paucitatem ante
tempus excocta, fiunt alba. Ita
& puerorum quidam statim, &
capita habent alba, & cilia, & su-
percilia: quemadmodum aliorū
quoque cuique sub senectute aper-
te hæc canitie passio contingit,
propter imbecillitatem, & pau-
citatem. Quocirca & plurima
B animalia alba, infirmiora sunt
nigris. ante enim quā perficia-
tur ipsorum augmentum, pro-
pter alimenti paucitatem exco-
cta, fiunt alba, quemadmodum
& ex fructibus quicumque mor-
bo correpti fuerunt. etenim hi
multo magis propter imbecilli-
tatem excoquuntur. Quæ au-
tem fiunt alba, multum diffe-
rentia ab alijs, ut equi, & canes.
huiusmodi autem omnia mutā-
tur ex eo, qui secundum naturā
est, colore in alba, propter alimē-
Cti bonitatē. humidum enim in
eiusmodi non vetuitescens, sed
absumptum propter incremen-
tum, fit nigrum. nam plurima
talìa sunt humida & infrugife-
ra, propter alimenti bonitatem,
quæ propter neque albi pili mutā-
tur. id autem est perspicuum. si-
quidem nigra ante canitiem ruf-
sa efficiuntur, alimento iam in-
fusa deficiente, & magis excocto:
postremo vero alba. Ceterū
quidam existimant, nigra om-
nia fieri, propterea quod alimentū

ipsorum comburatur à calido, **D**
quemadmodum & sanguinem,
& aliorum vnumquodque, erran-
tes. nonnulla enim animalium
statim ab initio fiunt nigra, si-
cut canes, & capræ, & boues, at-
que omnino quoruncunque pili
& cutes initio alimentum ha-
bent: procedente vero ætate, mi-
nus, atque non decebat, sed oportet
tebar, omnium tales esse & pilos
& vigorem, quo tempore cali-
dum quoque ipsorum maxime
pollet: & vniuersa magis circa
initia canescere, multo enim in-
firmius omnium calidum est à
principio, quàm quo tempore
pili ipsorum albescere incipiunt.

*Manifestum autem hoc est &
in albis, nam quædam statim co-
lorem habent albisimum, quæ-
cunque horum plurimum habet
ab initio alimentum, neque ante
tempus humidum in eo exare-
scit. progrediente autem ætate,
flaua, alimento pauciore infusa
affluente. Nonnulla in princi-
pio fiunt flaua, verum in vigo-
re albisima: sicut & auium colo-
res rursus mutantur, alimento
in infusa deficiente. Declarat id, om-
nia enim hæc fiunt flaua, & cir-
ca collum, & omnino, quæcunque
indigent alimento, quod in eis
deficit. Patet autem, nam quem-
admodum & rufum in album
mutatur, & nigrum rursus in ruf-
sum, ita & album in flauum. Con-
tingit autem hoc & in plantis.
nonnullæ enim ex posteriore co-
coctiōe recurrunt denuo ad prio-

Extra ord. Arist. T. rem.

De Coloribus

Grem. maxime autem id in malo punica est perspicuum. nam ab initio acini sunt punicej, & folia propter paucitatem alimenti excocti: postea autē rursus mutantur in herbaceum colorem, multo alimento affluente, & cōcoctione non potente similiter obtinere: tandem autem concocto iam alimento, rursus fit color puniceus. Vt autem in vniuersum dicam, & de alijs pilis & pennis, omnia capiunt mutationes, alia: vt dictum est, deficiente in eis alimento: alia contra, abundante. quocirca alij alijs etatibus temporibus, & albusissimi, & nigerissimi sunt pili, quandoquidem coruorum quoque pennae postremo in flauum mutantur colorem, deficiente in eis alimento. Verum pilorum nullus, neque puniceum neque halurgum, neque porraceum, neque alium vllum eiusmodi sit habens colorem, praeterquam omnes hī colores gignatur, Solis radijs cū his permixtis. Praeterea ex pilis humidus, dum accidit mutatio carnis, nullam ipsi sumunt mixturem. Perspicuum autem id est, etenim ex pennis ab initio nulla generatur calia, qualis est pilus. Sed & ex aui- bus variat, omnes, vt iam dicam, nigrae sunt, velut pinguis, colūba, & hirundo. posterius autem sumunt omnes eiusmodi varietates, concoctione ipsarum iam extra corpus facta tum in pennis, tum in caulis. quare accidit, sicut & in plantis, etiam horum concoctionem extra corpus fieri. Quamobrem & reliqui animalia, tam aquatilia, quā terrestria, & conchyliā omniapennae habent colorum formas, multa ex his facta concoctione. Speculationem igitur circa colores, quae sitiam potissimum ex dictis pos- sit perspicere.

Libelli de Coloribus, finis.

146

ARISTOTELIS^D

DE SPIRITV.

Questio de Spiritu natui duratione, et auctione. Cap. 1.

Libet hic
proculdu-
bo nō est
sagax.

Quæ nam spiri-
tus natui du-
ratio est, & q
ipsum auctio
nā liquido ex-
primitur qd
tū pro ætatis
mutatione, tum p constitutione
corporis, & auctior fieri consue-
uit, & fortior. An vt & partes cę
teræ, foris accidente quopiam :
sic alimentū hīs appositum quæ
animā habent, conseruat ipsā, &
maiora reddit. Considerandum
itaq; hic est, quale id sit, & vnde
accedat. Et sunt modi duo, in
quos referri queat, aut n. respira-
tione istud sit, aut cōcoctione ci-
bi assumpti, vt in partibus quo-
que cęteris. Et ex his minime
alienus vī modus ille, quem ci-
bi esse perhibet. Vt n. corporum
ceterorum alitionē, auctio nēq;
cōno ē materia corporea fieri vi-
demus, ita spiritus quoq; auctio
& alitio i corpus referetur aptis-
sime. nā & ipse corpus est. Quis
autem modus hic fuerit? An pa-
lām est, attractione quapiam ē
venis facta & concoctione istud
fieri, quando sanguis extremū
atque idem vniuersus est alimen-
tum. Vt igitur ad vaforum, &
corum quæ continentur, atque
omnino ad calidi alitionē quip-
piā attrahit, quod aer distribuit
efficaciā sibi, sibi ipse conco-
quēdi vim apponens auget, nu-
tritq; sic hūc ipsum spiritū incre-
mentū durationēq; accipere for-
tasse haud fuerit absurdum. At
quod primū est aliorū, & tā alæ
cognatū, & fortassis gñatione, q
quā sēmina in partes singendas
secerunt & in cuiusq; naturam
abellē, ea ipsa prius est, id ex ali-
mento ortū habere, absurdū vi-
deri queat. tale n. syncerius esse,
quā vt ita nascat, par fuerit.
Deinde si oīs alimēti excremen-
tū sit aliquod, cuiusmodi ab his
aut quo pacto excretio fiat? Nā
expiratione fieri, rōni cōsentar-
nēū non est. nam statim aerē re-
cipit, reliquū igit est, vt per arte-
riæ meatus. Sed tū quod excer-
nit, aut tenuius erit aut crassius.
& vtrius absurdū est. Siquidē
enim hic osum syncerissimus
sit, qūo excrementū erit tenuius.
Et si sit crassius, tū fuerint me-
tus oīno maiores aliqui, nisi per
eodē attractio fiat, & excremē-
ti expulsio. Spūs itaq; ipse au-
ctio & duratio ex alimēto facta,
hūc seferē modis eē queat. Quod
autē respiratione incrementū, &
durationem spūs accipiat, vt &

T h Ari-

De Spiritu.

G Aristoteles est arbitratus, ex aere in pulmone concocto, & p va
* Aristote
 uat. fa distributo, excrementis aut foras expullis, id plures dubitationes hēt. Primū. n. cōcoctio hāc a quo fiat? Ac par est, ab eo ipso, vt & ceterorū. Idipsum vero absurdū quoq; est, nisi ab exteriorē differat aere. quo mō calor concoquet. Sed & spissiorē eū dē eē rōni est cōsentaneū, vasorū. s. & molis totius humiditate cōiuncta. proinde in corpulentū quipia abibit. At si tenuius fiat excrementū, rursus pter fidē est. Deinde cōcoctionis quoq; celeritas pter rōnē est. nā inspirationē illico sequit expiratio. quid igitā velociter mutare & alterare queat? Et putat quispiā maxime calidū esse, astipulante ipso ēt sensu. nā qui expirat aer, calidus est. Præterea si in pulmone & arteria sit, q cōcoquit, tū calidi quoq; vis i hīdē erit: id quod non aiūt illi, sed spū moto agitatoq; exalferi aiunt. Qd si aliū de attrahat, aut mouētē quopiā impellente ue excipit, admirationē tū maiore, inquisitionē ue id dignū est. simul autē non id erit, quod primū moueat. Postremo spiratio vltra pulmōnē nō pergit, vt quoq; ipi affirmāt. at spūs innatus per vniuersum est aialis corpus. Qd si ē pulmone tū ad infernas, tū ad partes cæteras distribuāt, quonā modo tā velox esse queat concoctio? id enim admirandum omnino minimeq; vulgare est. neque enim ad infimas partes subito demittet concoctū aërem. Atqui necessario id secuturū videtur, si & concoctio in pulmōne fiat, & q infima sunt respiratione participant. Et tanto obscurius id esse, magisq; præter opinionē videbitur, quod transitu & velut cōtactu quodam sola concoctio sic fiet. Sed & hoc præter rōnē esse, & magis adhuc quā superiora videtur, vt alimenti excrementis eadē rō sit. Sin p aliud quodpiam eorū quæ in animali hñr, tunc rōnes superiores redibunt, nisi quis respondeat, vt neq; plātis, ita non cuiusuis alimentū aut partis excrementum esse. Quod si hoc quoq; tollas, & oīno eadē ratio partium sit, superest vt cōstituatur vasorum eandem esse auctiōnem, quæ cæterarum est partū. distentis autē his, & maius interuallum capiētib; , maior quoq; aeris copia influat, & effluat, quo modo tandē auctior fiat innatus spiritus. Ex hisce itaque modis oībus quis veropro M
 prior sit, & necessitatem demonstratiuam habeat maiorem, inquirendum proponitur. Nam hoc peractō, & demonstratō, quis sit innatus spiritus, & quo pacto is in animalibus spirantibus auctior fiat, manifestū euadet. At in non spirantibus quæ alitio, & quæ auctio huiusce fuerit: neq; enim in his quoque foris esse recte affirmabitur. Quod si intus sit, tū ē cōi alimētū in his quoque esse, consentaneam

A neum rōni est: qñ ex hīdem simi-
lia fiant, & eodem modo, nisi for-
easīs ēt in illis accessionem ali-
menti huiusce foris esse, quo mo-
do odores sentiat, affirmare qñ
volet. Sed non respiratio hic mo-
dus est. quāvis dubitare quispiā
in hoc quoq; possit, an prorsus
non spirent, tum ex hoc ipso s-
gnū ducēs, tū qā dū cibū attra-
hūt, aerē quoq; vna hauriāt, ne-
cesse sit. Deīde qā & ipā refrige-
rōne idigēat, qñ nō alit̃ q̃ aeris at-
tractione fieri possit. Qd si per
diaphragmatis loca refrigerēt, p
eā ipsam quoq; partē aer ingre-
diatur: vnde respiratiōi simile
quidpiam accidat. Quamquam
hic non definiat, quā nam hāc
attractio sit, & à quo fiat aut si
attractio nō sit, quo pacto fiat in-
gressus. Hāc. n. adhuc latebant.
nisi forte nullo nec attrahente,
nec impellente, sed spōte aer in-
troeat. Hoc itaq; per se peculia-
rē exigit cōtēplationē. Eorum
insuper quā in aquis degunt, q̃
nam est alitio, & auctio innati
spiritus: Nam prāterquā quod
hāc non spirant, ne oīno quidē
sub aquis aerem cōtineri, neq; ē
puro latice spiritū gigni posse af-
firmamus, reliquū igit̃ est, vt ex
alimēto sit. Proinde aut non in
oībus idē modus gñationis hu-
iusce erit, aut etiā illa ex alimē-
to spiritus generationem fortiē-
tur. nam ex tribus his, vnus om-
nino necessarius est modus. Et
de spiritus quidem tum auctio-
nem, tum alitione hāc dicta sūt.

Difficultas de Respiratione. Cap. 1. **D**

DE Respiratione vero alij
non dicunt, cuius gratia
fiat, sed id solum, quo pa-
cto fiat, dicunt, vt Empedocles,
& Democritus. Alj ne id quidē
nec modū eius assignant, sed tā-
quam manifestus sit, eo vtunt̃.
Atqui si refrigerationis gratia
fiat, id ipsum exponendū est. Ca-
lidū itaq; si in supremis tantum
sit partibus, tū inferiora refrige-
ratione nulla indigent. sed non
est in supremis tantum. nam spi-
ritus per vniuersum corpus est, &
initium respirationis à pul-
mone est. quo pacto itaq; qui in
extremis est, calor refrigerabit̃?
Et dicet quispiā refrigeratiōē
respiratione factā in oēs partes
distribui per continuitatem. sic
proximas pulmoni partes ab ae-
re attracto frigesieri, deinde vici-
nas frigesfacere, & ita deinceps
vīq; ad extrema. Sed ostenden-
dum id est fieri non posse. Quis
itaq; modus extremorum erit?
absurdū ē enim omnino statue-
re ea agitatione quāpiam, & ve-
lut alimento non indigere. Qd
si dicas, perspirationē totius esse
aliquam, quā. sagitationē spiri-
tibus prēbeat totius: tum quis
erit finis respirationis? non. n. re-
frigeratio erit, si eam perspiratio
efficiat. Et in vniuersum, ambi-
guum negociū hoc totum est. Si
ue. n. refrigerationem extremor-
um in respirationem referas, tū
ad ea vīq; distributionis, ipsius
celeritas quō sensum effugiet: si-

T in uc

De Spiritu.

Que perspirationem constituas, quæ calorem in ambitu totius existentem foueat, tum præterquam quod respirationis hic finis esse amplius nõ possit, siquidem perspiratione illum conserui liceat, mirabilis quoque erit profecto omnium inter se partium fluxio & refluxio perspiratione facta. Nisi dicas eundem in utroque finem recte censeret. & qui in ambitu totius calor sit, non ita plenus & auctus perspiratione sufficienter foueri possit. qui vero in corde & vicinis illi partibus sit, vehementissimus, maiore refrigeratione opus habere, ut in primis ob hunc ipsum instituta fuisse respiratio videri queat. & proinde maiorem quoque vim aeris eo attrahi oportere, ob quæ instrumenta capaciora, & actio quædam magis conspicua à natura fuerint constructa. permulta enim eiusmodi in cæteris quoque actionibus facultatibus contingunt. Adhuc tamen absurdum est, si ad os quoque distributio fiat, id quod ex arteriis est manifestum. Ob hæc itaque, ut dictum fuit, de respiratione per quam diligens consideratio est habenda, cuiusmodi gratia fiat, & quibus partibus communis sit, & quo modo sit. Præterea nec alimentum omnibus per arterias adferet, veluti cum vasis ipsis, cum alijs partibus quibusdam. viuunt autem plures quoque, & aliter. Sed hæc ad ea pertinent, quæ de interitu rerum traduntur.

De Motibus & Respiratione, Pulsu, & X
Alimento. Cap. 3.

Cum autem motiones in arteria conserui spiritus tres sint, respiratio, pulsus, & tertia alimenti aduectio elaboratioque, de quaque harum dietandum est, & ubi, & quo pacto sit, & cuius gratia fiat. Pulsus itaque motio qua parte sit, sensui quoque est manifestum, quævis. scilicet alia partem tangentibus. Sed respirationis motus in qua sit parte, aliquouosque manifestum quidem sensui quoque est: potior tamen illius cognitio ratione habet. At alimenti motus vniuersus sensui rationi est inquirendus. quænam ab accidentibus de eo sit inquisitio ipsa quoque à sensui initium habet. Quod igitur respiratio intus habeat initium, manifestum sane est, siue ea facultas anime sit, siue anima ipsa sit dicenda, siue alia quæpiam corporum miscela, quæ per ea talem attractionem efficiat. At facultas, qua animal alitur, tota sibi ipsi respondet, & similis est, tanquam eadem per vniuersum sit corpus. Et si forte nõ sit, at corpus tamen vniuersum æqualiter iuxta ipsas se habet in tali motu. Quod si nõ statim sit obuium, num aliqua sit differentia, inspectione partium omnium est cognoscendum. Pulsus autem peculiaris quicquam præter hos, motus est, & quadantenus accidentarius esse, nec finem habere videtur, ob quæ fuerit institutus. Et ut calore vehementer in humidum agere

A agente, necesse est quæ in statum resoluuntur, partes ob versationem bullas excitare, ita pulsum quoque fieri in animalis corpore par est. statimque per initia primum consistit pulsus: nam hæc quæ prima sunt, coævus calor est, & fortasse actionem caloris in materiem quæ generationi animalis subternitur, id ipsum consequi est necesse. Quod autem respirationi pulsus non respondeat signum hoc est. Siue enim frequens siue æqualis, & siue magna sit siue levis respiratio, pulsus similis idque semper manet, sed inæqualis sit & intenditur, tum pro corporis affectionibus variis, tum animæ, vel ut tinore, spe, agonia. Sed an in arteriis pulsus eundem tenorem seruet, aut æqualitatem, considerandum est. Et videtur non seruare ad partes longe inter se distitas animæ aduentibus. Ceterum quod dictum est non finis cuiuspiam gratia fieri, sed actionis necessitatem sequi, caloris ipsius scilicet in humidum, id omnino ita habere videtur. At inspirationis & expirationis motus siue eundem finem habeat uterque, & diuersus alter ab altero sit, siue alium, neque sibi mutuo respondeant, ob finem tamen omnino aliquem fieri rationabiliter videntur. Porro de his tribus motibus ambigi recte potest, an sint coeui: & si non sint, quis horum primus sit: & an sit irrationabile, pulsum respiratione priorem

statui, nam alitio priusquam totum animal sit perfectum est, & postquam perfectum est animal. Attractio enim menstrui humoris ad formationem fetus, & partium declinatorum auctio nutritis facultatis opus est: quemadmodum designatio partium ex semine formatricis. Iuxta quæ ordinem respirationis motus postremus fuerit. Nam tum primum respirat, ubi in lucem editus fuerit partus. eaque postremus hic motus est, nam alimentum attractione elaboratioque non solum post, sed & priusquam integris sui partibus animal sit absolutum, in utero peragitur. respirationem itaque hic motus præcedit. At pulsus per initia statim in constitutione cordis emergit, id quod in sectione viuorum, & pulli formatione ex ovo deprehendere liceat. Sed & ut supra quoque dictum est, in prima partium declinatione, quæ per actionem calidi in humidum sit, feruorem hunc & pulsus agitationem cieri par fuerit. Quare primum hic erit motus. quæ ratione quoque actioni cuiuspiam finis esse videtur potius, quæ aeris attractioni, nisi & hic ad actionem faciat aliquid.

Dubitationes circa quamplurimas corporis partes, ac earum determinationes: multaque de ipsarum functionibus. Cap. 4.

Habet autem & de sensu difficultas. Nam si arteria sentit solum, non spiritus quæ cæcæ sentiant mole ipsa, an toto corpore aut si quid aer primum a se subest, eo ipso

T. iii. tan-

De Spiritu.

G tanquam potiore est ac priore: quid igitur in animæ potentia huiusce motionis causam referunt: quemadmodum illi quoque faciunt, qui partem rationalem animalemque inter causas referunt: & pro illorum sententia reprehendendi non fuerint, cum & ipsi causam rogati, potestiam animæ assignent. At in non spirantibus num immixtus externus est? An non est, sed mixtus quidem, at alio quodam modo est. Quæ itaque differentia eius fuerit qui arteria continetur, ad eum qui foris est? Nam ut inter hos differentia statuatur, prorsus ratio postulat, & fortassis tenuitate necessario differat. At rursus, aut a seipso, aut ab alio quopiam calidus est, de hoc enim ita sentiendum videtur, ut de eo qui foris est. Nam de his quæ in corpore fiunt, ita videtur ratiocinandum esse, ut de his quæ foris eveniunt. Et à refrigeratione auxilium omnino quoddam accipit ipsa, qui intus est aer. Num igitur sic res habet, ut qui foris tenuiore substantia est aer, ubi intro haustus fuerit & in angusta vasa intrusus, compingatur quodammodo ac densetur: aut mixtionem necessario accipit aliquam, dum per humores & cæterarum animalis partium molem versatur? Sed tunc non fuerit tenuior, siquidem mixtionem sic accipiat. At ratio tamen dictabat, quod primum animæ susceptivum sit omnino cæteris substantia tenuius esse, nisi aiam quoque ipsam calidam esse, nec puram quidpiam, & mixtionis omnino experiri statueramus. Porro autem arteriam solam spiritum suscipere, recipiendum est: nec enim non suscipere. Differunt tamen inter se, quatenus aerius tendi potest, arteria non potest, sed ita tamen rursuspicitur, ut & vena. Cutis tribus hisce, vena, arteria, & nervo constat, vena quidem, nam dum pungitur, sanguinem emittit, & nervo autem, quia tendi potest, ex arteria quoque, per spirationem enim habet, nam sola arteria spiritum suscipit. Præterea venas habere meatus, in quibus tanquam officina quapiam arteria calidum laticans sanguinem calefaciat, neque enim natura calidum esse, sed illac veluti diffundit, ut propter arteriam concretescere, & humiditatem continere tum in se, tum in tunica cavum ipsum ambigentibus. quæ omnia & Sectione manifesto deprehendere liceat. Eodem modo ad intestina & ad ventrem venas arteriasque committi, quas par sit alimentum attrahere, & venis in carnes mox distribuendum, non per obliquum, sed per venarum oscula, fistularum scilicet. Nam & lateribus venæ magnæ & arteriæ, cæles venæ utriusque derivantur, per obliquum scilicet, & venæ cuiuslibet arteria sua est adiuncta. Ad ossa quoque, quæ scilicet committuntur inter se, & ad magnum capitatis os, venæ ac nervi finiunt. Hac præcibù capiunt pisces & respirant.

A rāt: qui si nō spirarēt, tū ex aqua profectō exempti, morerentur ilico. Quōd autē venā & arteriā inter se cōmittāt, sensu quoq; ipso manifestū est. Id tanē nō foret, nisi & humor spiritu, & spiritus humore opus haberet, qd & in neruo, & arteria, & vena vis caloris ingēs sit. Ceterū qui in neruo habetur calor vehemētissimus, naturā eius, qui in venis est, plurimū habet. Non igit calor spiritus regioni conuenit, tum alias ob causas, tum autē ob refrigeratiōē. at si actiones efficiat & veluti excitet, tum calidior id fiat. Eorū prāterea omnium, quā innatū quodammodo calorem obtinere, nullo se obiciēte, neq; refrigerāte villo, duratio est. Quōd enim ossa refrigeratione opus habeant, ferē est manifestum. Quōd sanguis in vena calorem detineat, & veluti concludat, signū fuerit, quia dū effluit ille, hic quoq; dissipat, & mors sequitur, q; hepar nullā habeat arteriā. De semine pterea quā-

C stio haberi potest, num per arteriā feratur, & an cōpressionē id quadam fiat, & dū emittitur solum. Quo loco mutatio quoq; p quā sanguis in solidatū partū naturā abit, pulcherrimā de se inquisitioni occā. onē prābet, & euidentiā. Item de neruorum nutritione, num ex ossibus sit, videtur enim minimē dissimilis amborū modus ēē. Aut num id verū non sit, cū non solum ex ossib; suspēsi in totius animalis

mole, sed & in corde vssantur, q nulli ossibus cōmissi sint nerui, neq; in alio villo cum ceteris coeunt, sed in carnē finiūt. An hoc nil impediatur, quo minus hī, qui ab ossibus pendent, indidem alimentū accedat, an potius ab his ipsis ossa alantur. sed & hoc absurdū est, neq; sensum astipulantiem habet. nam siccus natura & nullū meatum humectū habēs, per sectiones neruus vssitur. atq; haberet, si per eum alimentum, quod est humidū, ad ossa veheretur. Quapropter diligens hic est instituenda inquisitio. Et si osno in osse initium constituat, vt ex hoc potius neruus, q; ē neruo os ipsum, alimentum capiat, quō igitur ad ossa tandē alimentum aduehetur, aut meatus ē vena arteria, ue ad ipsum tendens quis erit id enim in plerisq; obscurū erit, tum ad spinā maxime quisnam deriuetur. Deinde quā ab ossibus ad latera cōmittuntur, quō ē ventre deriuetur, & attractio quo pacto fiat, an plura habētur absq; cartilagine, velut spina, sed non vt motum exerceant hāc sunt, magisq; cōtinationis gratia. Sed et si ē neruo os alatur, nerui alimentū nouisse oportet. Ceterū nos affirmamus ē muco illis adhārente eosdē ali. Sed rursus vnde hic, & quo pacto sit exponēdum erat. Carnē ē vena atq; arteria aliud cōfirmat, quod dū pungitur sanguinē reddit. quāuis in ceteris animalibus, veluti volucris, & serpentū

De Spiritu.

G serpentum ac pisciū, & vniuerso
ouiparorū genere non visatur:
sed sanguine multo præditis pe-
culiare habetur. nā & volucrū
pectora incisa saniem emittunt,
non sanguinē. Vnguem Empe-
docles per congelationē ē neruo
constituisse ait: an ne igitur ean-
dem rationē ad carnem, cutim
ipsam obtinere dicemus? Iudē
difficultas habetur de testatis,
quæq; molli testa contegant ani-
malibus, quo modo cibus ijs fo-
ris accedat. contrā enim, intus
H magis q̄ foris aduenire vī. Insu-
per autē quale in illis sit, & qua
parte eñciatur ventris onus. Itē
reditus ad carnē q̄ sit præter ra-
tionē. admirabilis enim & om-
nino impossibilis esse videtur.
sanē oīno alijs aliud alimentum
est, neq; omnibus sanguis eē po-
test. verum ex hoc cætera sunt.
De natura quoq; ossium con-
sideratio est instituenda, an tripli-
cis functionis causa sic extiterint,
& alia ad motū, alia ad fulcien-
dum, alia vt cōtegant, capiāq;
I Et an quartum quoq; inter hæc
gen⁹ sit, quod tanquā principiū
motus sit, velut poli. Ad motū
itaq; instituta fuisse dico manus
ossa, & pedis, & tibiæ, & cubiti.
& id bisariā, flectendi scilicet, &
ambulandi. neq; enim ambula-
tio absq; flexiōe fieri potest. Sed
& fulcimenta quoq; in his ipsis
ferē consistunt. Contegunt autē
& capiunt, veluti quæ in capite
sunt ossa, cerebrū ipsum, & quæ-
cunq; medullam in sese habent.

Laterum ossa functionē habent, **K**
vt claudant. Initium autē cetero-
rum & velut immotū quiddā,
spina est, à qua laterum quoq;
ossa originem ducunt, partes
vtrinque claudentia. Et necesse
erat oīno vt talis aliqua pars es-
set, nā quod mouetur, id ē quie-
scente est. Simul autē esse aliquid
oportet, cuius gratia, in quo ge-
nere sanē prima statuerunt, nu-
cam, & cerebrum. Præter ea ve-
ro aliud quoq; gen⁹ habetur, ad
committēdas claudēdasq; par-
tes ceteras factum, veluti elauēs **L**
sunt, ex hoc ipso tale nomen for-
tita. Ceterum ad vsum idoneū
vnaqueq; harum partium apertis-
sime sic est cōparata. Neq; enim
flexio siue toti⁹ siue partiū fiat,
si talia non sint, pes inquam, spi-
na, cubitus. Nam flexus intror-
sum vsum habet perquam neces-
sarium, vt & pedis & aliarū par-
tium cōsimilis motio: vniuer-
sæ enim alicuius gratia sic insti-
tutæ fuere, vt & ossa quæ in eis-
dem visunt. Sic quod in cubitu
habet facile, ad vertēdum quo-
quouerfus cubitū & manum fa-
cilius abscq; hoc supiā manū
mouere aut pronā non licebat:
& nec pedes leuari aut flecti po-
tuisent absq; binis facilib⁹, hūc
motum efficientibus. Eodē mo-
do autē ceteræ quoq; partes sunt
inspiciendæ, velut colli motus,
an ab vno osse sit. Itē quæ com-
prehendunt cetera ac vinciunt,
velut patella est genu imposita.
Et quamobrē alijs quædam ex
hisce

A hisce non adfint. Quę igitur motum perficiunt, vniuerſa nervos adhaerentes habent. & fortassis quęcunq; multam actionē ob- eunt, velut quę in cubitu haben- tur & crure, manibꝫ ac pedi- bus. Cętera quę præter nervos offibꝫ adhaerere vident, ligan- di gratia adiecta ſunt, nõ motꝫ. quod genꝫ aliz quoq; partes ha- bent, quęcunq; vinciri oportebat. Neq; enim in omnibus ne- ceſſe id erat, aut parũ admodũ, quęcunq; ſ. non operoſas mo- tiones faciunt, veluti ſpina eſt, quę ſolũmodo ſteſtitur. Taliũ itaq; inter ſe nexus ſanies eſt, & humor quidã mucoſus. Cętera nervis quoq; vinciuntur, vt quę in articulis ſunt. De hiſce oſibus nulla inquiſitionis ratio cõmo- dior inſtitui queat, q̃ quę nunc eſt propoſita: quo ſanẽ loco quę vere initia cuiuſq; func̃tiõis ſta- tui queant, & cuius gratia vnũ quodq; ipſorũ ſit, perq; diligen- ter inſpicere cõuenit: velut verũ rectius in oſſa referatur motus, & num huius gr̃a hęc ſint: an in nervos, & quę hiſce proportio- ne reſpondent partes aliz quo- rundã aſalium, vtpote in quibꝫ ſpũs motiuus primis ineſt: qũ & venter mouet, & cor quoq;, quorũ neutrũ oſ habet, ſed e ner- uis texunt ambo, & cordis ſub- ſtantia nervos habet. vſus itaq; horum nõ quidem oſibus neceſ- ſarius erat futurus, quę aſalia vocarẽtur, ſed quę motũ quoq; exercere poſſent. Eſt itaq; ſter-

principia iſtud recipiendum, q̃ animalibus omnibus, quę mo- tum erāt exercitura, ad hunc ip- ſum vſum aut nervus, aut quę hiſ proportionē reſponderet, par- tem aliã natura adnexuit. Dein de ad motũ cuiq; peculiare ſua quoq; ruriꝫ inſta affinxit: ve- lut pedetribꝫ futuris pedes: & recte incedentibus binos: at per terram oſno gradientibus plu- res, quibus ſcilicet materia terre ſtris magis & frigidior cõtigit. Quędam pedibꝫ omnino vt ca- rerent, accidit: nã vi totius mo- liſerant mouenda. Sic volucri- bus quoq; alę ſunt adiectę, & forma naturę ipſorum idonea. Sed & inter hæc ipſa quoq; diſ- ſerentia habeatur, prout magis aut minus ſunt volucres. Pedes vero hiſ quoq; ſunt additi, tum alimenti gratia, tum vt recte ſta- rent: excerpta veſpertione. nã huic ſoli hiſ opus non erat, edm ex aere alimẽtũ habeat, nec quie- re indigeat. Acqui pedum vſus, nullus alius eſt. Ex aquatilibꝫ animalibus ſola, quę teſtata ſunt pedes habent, ob grauitatē ſcili- cet eorũ. nã alioqui per loca vol- ui- & impelli propria vi nequi- bant. hæc itaq; cõia ſunt illis, ſed pro cuiuſq; vſu idoneo ſingulis ſua priuatim inſtructa fuere. Ad quę oſa animaduertendum, ſ. eſt, ita vt nihil ex hiſce præterea- tur, quod hæc inquiſitio nõ ten- ter. Sic ea quoq; quę obuia non ſunt, ſed inter cęteras cõſ latent, velut, quamobrem multipeda- tiſſima

De Spiritu.

Et tardissima sint, cum tamen quaedam sint celeriora bipedibus: an ne quod toto corpore super tota gradientur? aut quia natura frigidiora cum sint, difficilius moveri queat? aut ob aliam causam.

De calore Caloris contra. Nonnullus.

Cap. 5.

Qui affirmant non calorem esse qui in corporibus animatum agat, & quod una sola latet ignis sit aut facultas, secandi videlicet, non recte dicunt. Neque enim in corporibus inanimatis omnibus idem efficit, sed alia densat, alia rarefacit, liquefacit alia, alia cogit. quare si animatis quoque idem effici existimandum est. Quod itaque caloris vis sit in fabrica operum naturae, comparatione ad artem facta, inquiretur aptissime. Et in arte aliud efficit aurum fabri ignis, quam fabri arare, aut quam loci ignis: ut nec ipsorum quidem ignes idem efficiunt, & ceterorum quoque inter se artificum. Proinde verius fortasse affirmabitur, quod & artes hoc utantur tanquam instrumento, mollientes, liquefacientesque, & arefacientes, ac non nullis quoque modum ac proportionem addentes. & naturam quoque ipsam facere, unde rerum inter se multiplices differentiae proficiant. Ineptum itaque & ridiculum prorsus fuerit, seu inspectione eorum quae foris apparent, iudicium de hisce rebus ferre, priusquam intro penetraris, & in alto latentes causas attigeris. Siue igitur separatio sit, siue attenuatio, siue aliud

quodcumque sint calefactio & ignis, differentiam certe fortietur opera, pro modo tali calore utentium. Differentia tamen artis ad naturam est. nam illa, tanquam instrumentum, calore utitur: haec, & ut instrumentum, & ut materia. Qui. n. ab arte ad opus adhibet ignis, ipsius operis pars non est. at qui in natura habetur calor, diffusus per ipsum opus est, atque una cum ceteris substantiam eius explet. & nulla in hoc difficultas est: sed magis si illo est, quo pacto natura hoc instrumentum ita regat, & affectiones quibusque rebus suas, ac modum omnino reliquum inurat, ut plane cognoscere scilicet, & ratione quadam vel videatur. Neque enim absque ratione & cognitione haec peragere posse videtur. neque quo pacto naturae vis cognoscendi tribui queat, satis apparet. Atqui in igne solum & naturam spirituum hoc artificium referri non potest: at vim quampiam talem hisce admixtam esse, omnem admirationem vincit. Eadem de anima quoque admiratio subit, nam in hisdem consistit. non igitur ineptum aut in idem referretur simpliciter, aut in partem quampiam eandem vis formatrix. Et cur motus perpetuo similis actio sit: nam & natura a qua sit, eadem est: & generatio itidem. At quae differentia fuerit caloris cuiusque, siue ut organum is habetur, siue ut materia, siue amborum vice praestat. nam ignis differentia, iuxta id quod magis ac minus est, sumuntur. Haec autem ferè in

A eo ut mixtus sit aut immixtus, consistit. nam hic purior erit, & proinde intensior gradus: ille ad mixtionem contrarius remissior. Eadem ratio in alijs quoque simplicibus habetur. Siquidem enim alia sunt, & caro, quæ equi est & quæ bouis, aut ob id alia esse, quia è diuersis constituta sunt, aut usu ipso differre est necesse. Si itaque sint diuersæ inter partes simplices, quænam cuiusque earum erunt differentia? Sin eadè sint cum his, quæ in alijs habentur, necesse est enim alterum è duobus hic esse, ut in ceteris quoque rebus. Nam vini & mellis temperamentum per subiecta differre dicimus, vini autem ipsius si differentia, per rationem. Quare Empedocles simpliciter huiusce diuersitatis causam ossis naturam assignat. Siquidem enim vniuersa eandem mixtionis rationem sortirentur, non differre inter se oportebat, equi, leonis, atque hominis partes. At nunc duritie mollietatis tum inter sese, tum à ceteris differunt. Sed & quæ in eodem animali habentur partes, tum densitate, tum raritate, tum ceteris quoque affectionibus plusculum inter se differre videntur. Quapropter non eadem temperatio omnium est. nam crassities & tenuitas, magnitudo & exiguitas in quanto: durum autem & densum, & quæ hisce contraria sunt, in quali mixtionis consistunt. Cæterum qui ita sentiunt, exponat oportet, quo pacto vis, & quæ artificio præest, alia sit. et eam hanc auctiorem esse, aut omnino minorem sic eueniet, & per seipsam, & per mixtionem: aut certe ab alio intendi, quemadmodum quæ elizantur assantur, id quod uero fortasse proprius est. simul enim miscet ac fingit natura. Porro eadem quoque de carne ratio est. nam & eadem propemodum differentia sunt. Ita de vena & arteria ac ceteris. Hæc propter alterum è duobus necessarium sit, aut ut ratio horum iuxta mixtionem non sit eadem, aut non è duritie & densitate ab hisce contrariis passionibus rationes ducendas esse.

ARISTOTELIS DE XENOPHANE, ZENONE, ET GORGIA:

Ioanne Bernardo Feliciano interprete.

De Xenophane.

G Eternum esse inquit, quicquid est: siquidem fieri non potest, ut ex nihilo quippiam existat. Siue enim omnia facta sint, siue non omnia, utroque modo efficiet, ut ex nihilo fieri ipsa concedendum sit. **H** Nam si omnia fiant, nihil præexistere: si æterno alicui alia accedant, amplius & maius unum ipsum effectum iri asserit. Quod autem amplius & maius sit, id ex nihilo esse proculdubio existere: quippe cum neque in pauciore amplius, neque in minore esse maius possit. Quod vero est æternum, infinitum esse, cum neque principium, unde extiterit, habeat, neque finem, in quem fieri aliquando desierit, at infinitum esse unum, si enim sint duo, aut plura, siue ea esse inter se, ac sese mutuo terminare, sed unum simile sibi undequeque esse: eo quod si dissimilia plura essent, non iam esset unum, sed multa. Unum autem ipsum, cum æternum sit, & immensum, & sibi undequeque simile, immobile esse, non enim moueri posse, nisi excesserit. Quod autem excedit, necesse esse, ut vel in plenum, vel in vacuum excedat. Quorum alterum, hoc est plenum, admittere nullo modo possit alterum, quod est vacuum, nihil sit. Sed si res ita se habeat, doloris quoque, & ægritudinis, & morbi expers esse, atque eius modi, ut neque situ transponi, neque forma diuersificari, neque alteri possit commisceri. Eo quod ex omnibus his, ut & unum multa fiat, & quod non est, procreetur, & quod est, intereat, necessario efficiat, quæ sanè fieri nullo pacto queat. Nam si commixtum fuisse unum ex pluribus dicatur, sintque multe res, quæ in se mutuo moueantur: ut mixtio vel tanquam in uno plurimum compositio, vel recessione quasi mixtorum superadditio sit, efficeretur, ut illo modo, eorum quæ à sese mutuo separarentur, mixta essent: hoc, si superadditio esset, in auersione, singula, quæ sub se mutuo posita ex mixtis sunt, detractis primis manifesta rentur. Quorum neutrum euenit, hoc autem modo etiam multa essent, nec

De Xenoph. Zenone, & Gorgia 152

A nec nobis tantūmodo esse videntur. Quocirca quia res eē ita nequit, neq; fieri potest, vt multa sint, ea quę sunt, sed non recte esse ea videntur: quandoquidē multa etiā alia sensu omni apparent: rationē, neq; eadem gigni, neq; id quod est, multa, sed gēnum, & infinitum, & sibi vnde quaq; sibi eē cōvincere affirmat.

Nunquid igitur primum nō omni sumpta opinione, neq; of quod apparet, incipiendum est, sed semper eo quod maxime est **B** firmum ac stabile. Quare si oīa, quę in opinionē veniunt, & apparent, non recte existimantur, nihil fortasse conuenit, vt huic ēt opinioni & dogmati acquiescamus, quod nihil ex nihilo fieri statuit: quippe cū vna ēt quędam ex nō rectis hęc opinio sit, quā ex sentiēdo quodam modo cū in multis effemus, existimauimus. Sin aut non omnia falsa sunt, quę nobis apparēt, sed aliqua etiā horum recte existimationes habentur, vel ex demonstratione, quę maxime recte eē videant, sumi debent, quas idētidem certiores esse necesse est, vel quę ex illarū rationibus demonstrandę sunt. Si enim sint duę inter se cōtrarię opiniones. Quemadmodum, si multa facta fuisse dicat quispiā, necesse esse, vt ex ijs quę non sunt, ea extiterint: si vero id esse non potest, ea quę sunt, multa minime esse: scificeretur enim vt ens quodcūq; est, infinitū esset: atq; iccirco, ēt

vnum: ex vtriusq; his sanē ratio **D** conclusa si simili modo probabilis est, nihilo magis vnū esse, q̃ multa demonstrat. At si altera stabilior & ac certior, quę ex ea collecta fuerint, magis fuisse demonstrata censendū est: quę quidem si in eum incidant, qui vtrasq; has opiniones habuerit, licet ea quę sunt, adhuc moueātur, probabilior tñ hęc est, citiusq; hęc, q̃ illam opinionē oēs admittēt. Quare etiā si eueniat, vt contrarię sint enuntiationes, & impossibile esse, vt & factū sit quicpiā **E** ex eo quod nō est, & non multę res sint, & se mutuo hęc conuincantur, quid magis ita rem se habere assereret quispiam? Neque enim vbi demonstrauit, rectam esse opinionē, & qua incipit, neq; magis certam, q̃ de qua demonstrat, sumendo differuit. Magis siquidē sumitur, verisimile esse, vt ex eo qđ non est, aliquid fiat, q̃ non multa sint ea quę sunt. Nam de ipsis his admodū dī, & fieri ea quę non sunt, & nō multa facta fuisse ex ijs quę nō sunt, **F** atq; hęc nō ē vulgo quilibet, sed ex ijs nonnulli asseruerunt, qui sapientes etiam habiti sunt. Iam vero Hesiodus, Primū ante omne aliud, inquit, Chaos extitit, inde patenti. Pectore cunctorum sedes firmisima tellus. Atq; amor, is cunctis specie immortalibus anteit. Ex quibus alia, ait, genita fuisse, ipsa aut hęc ex nihilo. Multi p̃g

terea

De Xenophane,

G terea aliq̃, esse nihil, sed fieri oīa
 asserunt ex hīs, quæ non sunt, oīa
 quæ fiunt, existere affirmantes.
 Vt nonnullis videri, etiā ex hīs,
 quæ non sunt, gigni omnia quæ
 fiunt, perspicuum iā sit. At vero
 fieri ne possint, nec ne ea quæ di
 cit, omittendum vī, sed illud cō
 syderandum, utrū ex hīs, quæ su
 mit, id conficiatur, an nihil ve
 ret, quo minus alio modo sese ha
 bere res queat. Illud sanē est, qđ
 primum sumit, fieri ex eo quod
 nō est, nihil posse. Nunquid igit̃
H oīa esse ingenta necesse est? An
 nihil prohibet, quin alia ex alijs
 existant, atq; id in infinitū pro
 grediantur? An etiā reflexio in or
 bem sit, vt alterū ex altero pro
 creetur, dū semper ita aliquid ē,
 & infinites ex sese mutuo singu
 la gignuntur. Nihil profecto ob
 stat, quin oīa genita sint, etiā si
 nihil ex eo quod non est, fieri cō
 cedatur: nullūq; ex nominibus,
 quæ vnū consequuntur, prohi
 bet, quia infinita etiam ea, quæ
 sunt, apud ipsum appellemus.
I propterea qđ ille quoq; infinito
 attribui, vt omnia & sit, & di
 catur. Nihil itē vetat etiā, si infi
 nita nō sint, quo minus in orbē
 generatio eorū circūuoluatur.
 Adde qđ, si oīa gignuntur, & est
 nihil, vt nonnulli dicūt, quo pa
 cto vnū æternum erit? Nam de
 vno quodam qđ sit, quasi sit, &
 cōcedatur, ita disputat. Si enim
 inquit, genitū non est, sint æter
 na, quasi essentia rebus inesse ne
 cesse sit. Præterea, etiā si qđ maxi
 me fieri nequeat, vt quod non
 est, factū sit, aut quod est, interie
 rit, quid impedit tñ, quia alia ge
 nita sint, alia æterna, quæadmo
 dum ē Empedocles inquit. Nā
 cū omnia etiam ille eadem con
 cesserit, & quicquā esse impossi
 bile ex non ente creari,
 Quodq; est disrumpi, & confu
 mitur interiturum,
 Semper enim stabit mixt̃, quo
 cūq; feratur:
 Ex hīs tñ quæ sunt, quædam eter
 na esse inquit, ignē, aquā, ter
 ram, & aerē, reliqua ex hīs & ge
 nita eē, & gigni. Nulla enim alia
 hīs quæ sunt, vt existimat, gene
 ratio ē, mixtio sed tantū, & mix
 torum abstractio, cuius vis hęc,
 natura à mortalib⁹ appellatur.
 Generationē aut̃ æternis non in
 esse, neq; ea generari dicā, eo qđ
 ipse id prius sit. Vnde inqt,
 Qui sit enim vniuerso essētia,
 & vnde profecta est? Sed, dum
 ignis & cetera miscentur, & cō
 ponuntur, multa hæc generari,
 dū segregantur & abstrahūtur,
 corrūpi asserit. Verūtamen mix
 tione & segregatione multa eē, M
 natura autē quatuor absq; cau
 sis, vel vnū: vel si etiā infinita sta
 tim extiterint hęc, ex quibus cō
 positis gignūtur, segregatis cor
 rumpuntur cetera. Quæadmo
 dum Anaxagorā quoq; affirma
 re nōnulli dicunt, ex hīs quæ sem
 per essent, & finitis generari ea
 quæ fierent. Quod si ita esset, ne
 quaquam æterna oīa essent con
 cedenda, sed nonnulla etiā quæ
 & gigne

A & gignerentur, & genita ex his, quæ sunt, fuissent, necnon si substantias quasdam alias corrumpere-
rentur. Accedit, quod nihil vetat, quin una quædam substantia & forma vniuersum sit, sicut & Anaximander, & Anaximenes inquit, alter aqua esse vniuersum, Anaximenes aerem asserens, & qui cumque alij ita vniuersum esse vniu-
censuerunt. Id. n. & figuris, & multitudinibus, & paucitatibus, & dum rarum & densum eua-
dit, multa & infinita ea quæ & **B** sint, & gignant, efficit. Cum vero Democritus quoque aqua, & aerem, & vniuquodque, quod ex multis his est, fluxione differre asserat, quid prohibet et ita multa & oriri & interire, dum vniu ex ente in ens antedictis diffinis semper mutat, & nihilo tamen aut amplius, aut minus totum ipsum efficiunt? Quid ite vetat, quin sterili ex alijs corpora & gignantur, & e contrario corrumpantur? Si autem et hæc quispiam concesserit, sitque aliquid ingenuum, quid magis id **C** infinitum esse demonstratur? infinitum. n. esse, inquit, si sit quid est ali-
quid, sed genitum tamen minime fuerit: quippe cum & generationis principium, & finis, termini eius sint. At. n. quid obstat, id quod ingenuum est, ex antedictis finem habere? Nam si genitum est quippiam id habere principium illud cesset, vniu ea quæ gignuntur, existunt. Sed quid vetat quæso, quia et si genitum non fuerit quicquam, principium non ex quo genitum sit, sed alterum

habeant: sintque ad sese mutuo terminata ea, quæ æterna sunt? Quid præterea impedit, quo minus totum ingenuum sit, & infinitum, ea vero quæ in ipso gignuntur, sint terminata, cum & principium generationis, & finem habeant? Porro et, sicut Parmenides inquit, nihil prohibet vniuersum esse vniu & ingenuum, & tamen esse terminatum, Orbiculare, ut ait, globosæ per-
simile vniuque moli,
A cuius medio spatia in quascumque ferantur

Partes æqua, ut nec maius, nec **B** firmitus vllum. Cum. n. habeat medium & extrema, finem habet, quæuis ingenuum sit. nam et si ut ipse inquit, vniu sit, atque id corpus alias tamen sui præter se habet, quæ similes inter se sint. Simile. n. ita ut dicat vniuersum esse non alteri alicui, quod terminatum esse arguit. Nam si infinitum est simile, & simile alteri est simile, duo igitur, vel plura entia sunt, non vniu, neque infinitum. Sed fortasse simile sibi esse simile dicit, ipsumque, inquit, simile esse vniuersum, eo quod similibus partibus constet, cum sit vel aqua vniuersum, vel terra, vel quippiam aliud huiusmodi. Cõstat. n. hunc cessare vniu esse vniuquodque, quod duplicibus partibus constet, & corpus sit, quod sanè infinitum minime est. Nam vniuersum ipsum est infinitum. Quare hæc licet ingenua sint, ad sese mutuo terminant. Ad hæc, si æternum & finitum sit, quo pacto esse vnum corpus potest? nam
Extra ord. Arist. V si sit

De Xenophane,

G si sit dissimilium partium, erit multa. & ipse quoque ita existimat. sin autem tota aqua, vel tota terra, vel quodlibet aliud vnum id sit, multas proculdubio partes habebit: quemadmodum Zeno etiam ens esse conatur demonstrare id, quod ita vnum est. erunt igitur etiam plures eius partes paucioribus, & minoribus, & diuersae prorsus, si ita nullo neque accedente, neque recedente corpore, alterabile sit. At si neque corpus sit, neque latitudine neque longitudine vlla praeditum, quo modo esse infinitum potest? Quid obstat, quin multa, & numerabilia huiusmodi sint? Quid prohibet etiam, quin licet plura vno esse dicantur, in finita tamen magnitudine sint? Sicut Xenophanes quoque ipse in finitam esse terrae profunditatem, & aëris asserit. Id quod etiam Empedocles declarat, cum quosdam reprehendens, qui ea nullo modo esse posse dicebant, cum tamen res ita esse videretur, **I** Quandoquidem, inquit, est infinito terra ipsa profundo, Necnon amplius, & immensa spatia aëtheris alti, Vaniloquo qui hominum multorum effunditur ore, Naturam vniuersi ipsius conspicientium. Nihil absurdi insuper est, si cum vnum sit, non usquequaque simile fuerit. Si enim sit aqua vniuersum, vel ignis, vel quodcumque aliud tale, nihil vetat, quin plura, quam vnum ens esse dicamus. Quandoquidem vnum quodque non prorsus simile sibi ipse est, cum partim rarum, partim densum sit, etiam si in raro vacuum non insit. Nihil tamen obstat, quin in raro separatim aliquibus in partibus secretum vacuum insit. Quare, si totum partim densum, partim rarum sit, & simili modo plenum vniuersum, rara pars minime plena erat, quam quae densa est. Quod si etiam ingenuum sit, ac propterea esse quoque infinitum concedatur, ut neque aliud, atque aliud esse infinitum possit, neque ita continuo vnum erit appellandum. Quo pacto enim infinitum totum, vel vacuum non totum esse vnum potest? At vero immobile etiam esse inquit, siquidem vacuum non est. omnia enim dum mutant locum, mouentur. Sed primum hoc non omnibus probatur, sed esse vacuum quoddam aiunt, quod tamen corpus non sit. Quemadmodum Hesiodus quoque in generatione, primum ante omne aliud chaos inquit, extitisse: quod quasi sedes quaedam entibus substerneretur. Tale quid etiam vacuum quasi vas quoddam ac receptaculum, quod medium intercedat, requirimus. Deinde etiam si vacuum nullum sit, neque ita quippiam fortasse non moueretur. Nam Anaxagoras quoque cum hoc ante ipsum tractarit, & non solum satis sibi esset id pronuntiasse,

A vacuum non esse, moueri tamē ea quæ sunt, inquit, etiam si vacuum non sit. Simili modo etiā Empedocles moueri quidē semper, inquit, ea, quæ simul tempus in omne mouentur assidue, nihil esse in vniuerso vacuū asfirmans, vnde superueniens fuerit quicquam: sed cum in vnam formam concreuerit, vnum vt iam sit, quicquam neque quod vacuū, neque quod superessuat, vllum esse inquit. Quid.n. prohibet, quin in sese mutuo ferantur, & deuoluantur omnia, dum hoc in aliud, atque aliud in aliud, atque ita deinceps semper transmutatur, quoad, ad primum vltimum redierit? Quin etiam forma rei, licet in eodem loco permaneat, mutationem vel alterationem, cum aliq, tum ipse ille asferit: vt ex hīs etiam, quæ ab ipso dicuntur, nihil obstat, quo minus res, dum ex albo nigrū, vel ex amaro dulce fit, moueantur. Nam siue non esse vacuum concedamus, siue plenum admittere nihil posse, id nulli impedimento est, quin alteratio efficiat. Quamobrem, neque omnia æterna, neque vnum, neque infinitum esse necesse est. Sed neque infinita multa, neque vnum simile, neque immobile siue vnum sit, siue multa quædam. His autem ita constitutis, nihil ex hīs, quæ ab illo dicta sunt, & transponi, & alterari res vetat, cum et si vnum sit vniuersum, motio existat, dum & multitudine, &

paucitate differt, & alteratur, nulla re alia accedente. nam si modo quicquam id est, quod accedit, corpus non est: & si multa sint, dum ea inter se simul & commiscuntur, & feceruntur. Mixtionem enim neque super additionem eiusmodi esse, neque compositionem, qualem inquit, verisimile est: vt vel statim separata inter se sint, vel in auersione dum alia alijs superoccurrunt, a sese mutuo seorsum ferantur: sed ea, quæ mixta sunt, ita esse composita, vt quælibet pars, cum qualibet confusa ita sit, vt non composita, sed mixta esse videantur, neque deprehendi, qualesnam partes eorum sint, possit. Quia enim non est corpus aliquod, quod minimum sit, vnaquæque pars, simili modo ac totum, commixta est.

De Zenone.

Fieri non posse inquit, vt siquid est, id factum fuerit, hoc de Deo asserens: quippe cum necesse sit, vt quod factum fuerit, id vel ex similibus, vel ex dissimilibus extiterit. quorum fieri neutrum queat. Neque enim simili magis conuenire, vt a simili procreetur, quàm similem procreet: eo quod æqualibus vel similibus omnia eadem erga sese mutuo insint, neque dissimile ex dissimili

V ij posse

De Xenophane,

C posse existere. Nam siue ex imbecilliori robusti⁹, aut ex minore mai⁹ aut ex peiore meli⁹, siue ē contrario præstantiora ex deterioribus fierent, ex non ente quippiam efficeretur: id quod esse nullo pacto potest. Aeternū igitur hac de causa esse Deū affirmat. Si autē Deus est id, quod præstantissimū osūm est, vnum debere esse ipsū sequitur. nā si duo, aut plures ēt essent, præstantissimū & optimum osūm ipsum esse nullo modo liceret: quippe cū vnusquisq; ex multis Deus similis, atq; iccirco talis foret. Deum enim & Dei potentiam eiusmodi esse, vt præsideat & dominetur, non subiciatur, vt in eo q; non est pstantior, Deus non sit. Si igitur plures cū sint, partim sint sese mutuo præstantiores, partim inferiores, Deos nullo modo fore. cū Deus inferior esse, & subici natura non possit. Si sint æquales, non fore ea natura Deum, vt præstantissimū omnium sit. propterea q; æquale neq; melius, neq; pei⁹ æquali sit, necesse est. Quapropter si est, & talis est Deus, vnū ipsum solum esse, neq; enim aliter omnia posset, quæcūq; vellet: quippe cum si essent plures, minime ipse esse solus posset. Cum vero vnus sit, similiē quoque ipsum sibi vndequa; esse ait, quantū ad visum, & auditū, reliquosq; omnes sensus spectat. alioqui enim efficeretur, vt non præliderent, & domina-

rent, sed sibi mutuo Dei partes subicerentur. id quod fieri nullo pacto potest. si autem vndequa; sit similis, globosum quoque esse. non enim partim esse, partim non esse, sed vndequa; esse huiusmodi debere asserit. Cum itaq; sit æternus, & vnus, & globosus, neq; infinitum, neque finitum esse ipsum censet. Eo q; infinitum non ens sit: qd neque medium, neque pscipiū neq; finem, neq; aliam quāpiā partem habeat: cuiusmodi infinitum esse inquit. ens autem tale esse, quale est non ens, proculdubio non posse. si plura sanē sint, ea sese mutuo terminare. Sed vnum neq; non enti, neque multis simile esse debere. vnum enim nihil habet, ad quod terminari queat. Id præterea, quod huiusmodi est vnum, quē Deū esse affirmat, neq; moueri, neq; immobile esse sequitur. quippe cū immobile illud sit, quod non est: nam neq; aliud in ipsum, neque ipsum pertransire in aliud potest: moueantur autem ea, q; pluravno sunt: alterum enim in alterum moueatur, necesse est. Quod si id quod non est, ne moueri quidem potest: cum id qd non est, nusquam sit: quæ vero in sese mutuo transmutantur, plura vno sunt: propterea sanē effici ait, vt duo, vel quæ plura vno sunt, moueantur, quiescat autem nihil, quod immobile est: vnum vero neq; quiescat, neq; moueatur: cum neq; ei quod nō est,

A est, neq; multis simile sit. In omnibus autem ita sese habere Deum inquit, ut æternus, & vnus, & similis, & globosus cum sit, neq; infinitum esse, neque finitum, neq; quiescere, neq; moveri ipsum asserat. Ac primum quidem etiam iste non secus ac Melissus, sumit, id quod sit, ex eo quod est, gigni. At enī quid obstat quin neq; ex simili, neq; ex dissimili id quod sit, sed ex non ente existat? Adde q; nihilo magis efficietur, ut Deus sit ingentis, quā ut reliqua etiam omnia: quandoquidem omnia ex simili vel dissimili constiterit: quod fieri non potest. Quare vel nihil erit præter Deū, vel reliqua etiam omnia erunt æterna. Præterea præstantissimum esse Deum sumit, potentissimū, atq; optimum ita appellans. Id autem ex lege minime videtur, sed in multis præstantiores sese mutuo esse Dī dicuntur, non igitur ex eo quod videtur, hanc de Deo confessionem sumpsit.

C Accedit q; Deum esse præstantissimum non eo sensu dicitur, ut erga aliud quippiam huiusmodi sit Dei natura, sed quantum tantummodo ad suam ipsius affectionem attinet. nā si ad alterum spectemus, quid prohiberet, Deum nō sua ipsius æquitate & fortitudine, sed ex aliorū imbecillitate excellere? At Deū ita esse præstantissimum intelligit nemo: sed quia ipse q; optimus fieri potest, affectus est: nū-

hilq; ei, quo minus bene & recte sese habeat, deest, quippe cum ita sese habēti simul illud etiam eueniat, necesse sit. Ita vero esse affectos, etiam si plures ipsi sint nihil vetat: ut omnes quā optime fieri potest, affecti, & præstantissimi erga alios, non erga se sint. nam sunt proculdubio etiam alia. Cum enim præstantissimum Deum esse dicat, id aliorum esse necesse est. at vero vnum vndequeq; videre & audire nihil conuenit, neq; enim si non etiam hac parte videt, minus videt, sed ea parte non videt. Sed fortasse cum inquit, vndequeque ipsum sentire, id sibi vult, ut ipsum optime ita affectum esse significet, si similis vndequeq; sit. At si sit talis, cur globosus potius, quā aliqua alia forma esse præditus debet, quia vndequeq; audit, & vndequeque dominatur? Quemadmodum enim cum cerussam vndequeq; esse albam dicimus, nihil aliud significare, quā in omnibus eius partibus albedinem esse instam volumus: quid impedimento est, quo minus ita quoque illic vndequeq; videre, & audire, & dominari dicatur, ut quamcunq; eius partem quippiam sumpserit, eam hoc modo esse affectam intelligamus? Sicut igitur neq; cerussam, ita neque Deum hac de causa globosum esse necesse est. Porro neq; infinitum, neq; finitum esse, corpus cum sit, magnitudinemq;

De Xenophane

E habeat, qui fieri potest. Praefer-
tim cum infinitum id sit, quod
fines capax finem non habeat. fi-
nis autem & terminus in ma-
gnitudine, & multitudine, & in
omni demum quantitate inest.
Quocirca, quod finem non ha-
bet, magnitudo cum sit, infini-
tum est. Adde, quod cum sit glo-
bosus, finem quoque habeat ne-
cesse est. extrema enim habet, si
quidem habet medium, a quo
plurimum abest. habet autem
medium, cum globosum sit. a
H medio vera extrema ignis cir-
cumeunt. extremum enim cor-
pus, an fines habere, nihil refert.
Neque praeterea si non ens est infi-
nitum, iccirco ens infinitum non
erit. Quid enim obstat, quin non
nulla sint, quae eadem tam de en-
te, quam de non ente dici que-
ant? Nemo siquidem est, qui non
ens nunc sentiat. sed ens quo-
que non sentire nunc quispiam
potest. Quae utraque & dici, & co-
siderari sane possunt. Non al-
bum item non ens est: nunquid
Igitur propterea omnia quae sunt,
esse alba dicendum erit, ne quip-
piam idem de ente, & de non en-
te significemus? an nihil im-
pediet, quin ex his etiam, quae
sunt aliquid album non sit. o-
mitto quod ita alteram quoque
negationem admitteret infini-
tum, nisi id quod antea dictum
est, magis ex eo quod habet, vel
non habet, unumquodque esse est
existimandum. Quare etiam ens
vel infinitum erit, vel finem ha-

bebit. Fortasse etiam non enti
infinitatem attribuere absur-
dum est. non enim unumquod-
que quod finem non habet, infi-
nitum dicimus. sicut neque in-
quale, id quod non est. Accedit
quod Deus unus cum sit, finem
quantum ad alium Deum spe-
ctat, non habet. si vero unum ti-
tum est Deus, unum etiam tan-
tum partes ipsius Dei erunt. Na-
illud quoque absurdum est, si haec,
quae multa sunt, accidit, ut ad se
se mutuo sint finita, ac termina-
ta, propterea sequi, ut unum si-
nem non habeat. multa siquidem
sunt, quae & multis, & uni eade-
infinitatem etiam esse ipsum co-
mune verisimile est. Absurdum
itaque fortasse esset, si propte-
rea non esse Deum assereremus,
quia multa sunt, ne in hoc simi-
lis esse ipsis videretur. Ad haec
quid prohibet, Deum, etiam si
unus sit, finitum esse, & fines ha-
bere? quemadmodum etiam
Parmenides unum esse ipsum,
inquit:

Orbiculare globosae perquam M
simile vndiq; mole,
A cuius medio spatia in quascū
que ferantur.

Partes aequa. Terminū. n. & fi-
nem alcuius quidem esse neces-
se est, non tamen ad aliquid. Non enim
necesse est, ut quod habet finem,
ad aliquid aliud finem habeat.
tandem finitum ad id referatur,
quod deinceps subsequitur
infinitum. Sed finitum esse, ni-
hil aliud est, quam extrema ha-

be-
re

A bere. quod autem extrema habet, ut ad aliquid ea habeat, necesse non est. aliquibus enim non accidit, ut finita ad sese mutuo sint. Præterea quod inquit de eo, quod immobile est, & mouetur, simili modo ut superiora, absurdum fortasse est. neque idem esse non moueri & immobile esse, existimare quispiam posset: sed non moueri esse negationem, quemadmodum etiam non æquale, quod de non ente etiam verum est. immobile vero de eodem iam dici, quod quodam modo sese habet, non secus ac inæquale. sicut etiam quiescere, cui moueri contrarium est. nam negationes, quæ a primo existunt, de contrariis etiam ferè dicuntur. Non moueri igitur de non ente etiam verum est, quiescere autem non enti non inest. Simili modo autem neque immobile esse idem significat. At ille immobile esse pro quiescere sumit. & id quod non est, quiescere inquit, quia transitionem non habet. Sed si

Cut superius etiam diximus, absurdum fortasse est, si, quia aliquid non enti attribuimus, id de ente non esse verum dixerimus, præsertim si negatio fuerit, cuiusmodi est non moueri, & non transire. Multa enim, sicut etiani dictum est, de entibus simili modo dicuntur, alioqui verum non esset, si multa esse non vnum diceremus, eo, quod non ens quoque non vnum est. In quibusdam vero contraria videntur

conuenire, cum ex negationibus minimè loquimur. Necesse siquidem est, æquale vel inæquale esse, quicquid multitudine & magnitudine constar: par item, vel impar, si numerus sit, eodem modo moueri vel quiescere, si sit corpus. Præterea, si etiam ea de causa non mouetur Deus, & vnum, quia ea quæ multa sunt, mouentur, dum in sese mutuo transeunt, quid vetat, quominus Deus quoque in aliud moueatur? Si autem ipse non mouetur, quid vetat, partes ipsius omnia ambiētis Dei in sese mutuo moueri? quippe cum vnum, quod Zeno inquit, multa natura esse videatur. Corpus enim Deum esse statuit, siue vniuersum hoc, siue quodcumque aliud ita appellet. Nam si esset incorporeus Deus, globosus esse qui posset? Ita quidē sanè, cum nusquam esset, neque etiam moueretur, neque quiesceret. At cum sit corpus, quin moueatur, sicut dictum est, nihil prohibet.

De Gorgia.

Non esse quippiam inquit, & si sit, cognosci non posse. & si cognosci possit, esse tamen eiusmodi, ut nequeat manifestari. Præterea se nequaquam ab alijs fuerit dicta, cōpositum fuisse, quod de rebus disputantes contraria, ut videntur inter se sibi ipsi pronuntiant: dum alij vnum & non multa, alij è contrario multa & non vnum quidam ingenita, non nulli genita esse omnia demon-

V iiii strant.

De Xenophane,

Gstrant. Ipse enim aduersus v-
troque rationatur in hunc mo-
dum. Necesse, inquit, est, vt si
quid sit neque vñi, neque mul-
ta, neque ingenta, neque genita, id
nihil sit. Nam si quicquam ho-
rum non sit, altera his opposita
proculdubio erunt: hoc est, neque
vñum, neque multa, neque ingenti-
ta, neque genita non erunt. Atque
hæc partim vt Melissus, partim
vt Zeno aggreditur demonstra-
re, post priuam propriam suã
demonstrationem, in qua neque
E esse, neque non esse quippiam in-
quit. Si enim non esse est non ef-
fe, non ens nihilo minus erit, quæ-
rens: quippe cum non ens sit non
ens, & ens sit ens. Quare nihilo
magis est res esse, quam non ef-
fe. at si simili modo, inquit, sicut
non esse, est esse, oppositum non
erit. Nam, si non esse est esse, vel
non esse conuenit. Quare nequa-
quam ita, inquit, quippiam e-
rit, nisi esse & non esse idem sit.
est autem idem, atque ita nihil
quicquam est. Nam non ens non
est, & ens etiam, quandoque idem
est quod non ens. atque
hæc quidem ipsa ratio illius est.
Sed ex his, quæ dicit, nullo mo-
do efficitur, vt nihil sit. Cum e-
nim inquit, si non ens est, non
ens & ens est ens, simili modo
& non ens, & ens est, perinde ac
si, est, absolute ac simpliciter su-
mat: id neque apparet, neque ne-
cesse est. Sed sicut de duobus en-
te & non ente alterum esse, alte-
rum non esse dicitur. quapro-
pter non ens esse, verum non est. **R**
Quia igitur non est, non sequi-
tur, vt neque esse, neque non esse
vtrunq; neque alterum non sit.
At nihil erit, inquit, si non esse
& esse similiter suat. quando-
quidem erit aliquid etiam non
esse. Sed nemo est, qui non esse,
esse prorsus dicat. Nam, si non
ens est non ens, non propterea
efficitur, vt simili modo vt ens,
non ens sit: quippe cum illud sit
non ens, ens autem sit. adde quod,
si etiam absolute ac simpliciter
verum esset, cum dicimus non
ens esse, mirum quidem profe-
cto id videretur: sed si tamen ita
esset, vtrum ex eo magis conueni-
ret, vt omnia essent, quam non
essent. Ita enim contrarium pro-
culdubio efficeretur. Si enim &
non ens est, & ens est, oia sunt:
cum & ea quæ sunt, & ea quæ
non sunt, simili modo sint. Non
enim est necesse, si non ens est,
vt etiam ens non sit. Verum ta-
men si ita etiam quispiam con-
cesserit, vt & non ens sit, & ens
non sit, nihilo minus omnia ef-
fent, eo quod ea quæ non sunt,
ex illius ratione proculdubio ef-
fent. Præterea, si idem etiam sit
& esse & non esse, neque ita ma-
gis vt non sit, quam vt sit, confi-
citur. Nam quemadmodum il-
le inquit, si non ens & ens idem
est, non ens autem non est, etiã
ens non erit. quam obrem nihil
erit: ita quoque vide verã dice-
re omnia esse nos possumus. si
enim non ens est, & ens est, om-
nia

Ania erunt. Post hanc rationē subiungit: si sit aliquid, est vel ingentum, vel genitum esse. si vero sit ingentum, infinitum id fore ex Melissi enuntiatis sumit. Ingentum autem nullo modo esse, cum neq; in se sit, neq; in alio: duo enim ita, vel plura esset: ipsum vnum quod est, & illud in quo esset. nūquam autem cum sit, neq; esse prorsus, ex Zenonis ratione de sede asserit. Hac de causa igitur ingentum non esse affirmat. quinetiam neq; genitum: eo quod nihil neque ex eo quod est, neque ex eo quod non est, gigni queat. Si enim ens, inquit, transmutetur, nequaquā ens amplius erit, sicut si nō ens gigneretur, non ens amplius nō esset. Sed neque ex non ente genitum est. si enim non ens non est, genitum nihil ex nihilo esset. Sin autem est non ens, quia neque ex ente quicquam gignitur, iccirco neque ex non ente. Quocirca si necesse est ut si quicquam est, id vel ingentum sit, vel genitum: hæc autem fieri nequeunt: ut quicquam sit, fieri etiam nullo modo potest. Præterea, sic quicquam est, inquit, id vnum est, vel plura. si autē neque vnum, neque plura, nihil est. Si enim vnum esset, incorporeum id esset.

†
sicut in Zenonis ratione dictum est. Si vero vnum sit, nihil esse. Quin neq; etiam multa.
†
Si enim vel vnum esset, vel multa, neq;

moueretur quidem quippiam, **D** inquit. Si enim moueretur, vel non vnum amplius esset, vel nō simili mō sese haberet: sed partim non esset: partim nō ens genitum esset. si item mouetur, transfertur, si transfertur, non continuum ens diuisum est, neque quicquam hac parte est. Quare si vndequaq; mouetur, vndequaq; etiam diuisum est, vndequaq; igitur etiam nō est.

Deficit enim ea parte, inquit, qua diuisum ab ente est: diuisum loco vacui appellans, quē **E** admodum in Leucippi rationibus, quæ vocantur, Scriptum est. Si igitur nihil hæc demonstrationes conficiant, omnia esse. oportet enim ut quæ cogitantur, sint: & non ens, siquidem non est, ne cogitari quidem possit. Quod si ita sit, nullum esse mendacium inquit, neque si in mari currus decertare quispiam dixerit, eo quod ea omnia etiā sint. Nam quæ videmus quoque & audim⁹, singula propterea sunt quia cogitantur. Si enim non propterea, cur sicut ea quæ videmus, sunt, ita magis ea quæ videmus esse dicendum est, quā quæ cogitamus: quippe cum, si cut illic multi eadem possent videre, ita hic multi cogitare eadem possemus. Ac quæ quidē cogitantur, talia sunt. Sed quæ nam sint vera, incertum est. Efficitur ergo, ut etiam si quippiā sit, cognosci a nobis res minime queant. Si vero, inquit, cogno-

De Xeno. Zeno. & Gorgia

Gsci etiam possunt, quo pacto manifestare eas quæ quibus alteri possunt. Quod enim vidit quispiam, id quo modo oratione alteri explicabit: vel quo modo id alteri audienti, & non videnti possit manifestari. Nam sicut visus sonos non percipit: ita neque auditus audire colores potest: sed sonos tantummodo. Et dicit quidem ille qui loquitur, sed non colorem, neque rem dicit. Quo modo igitur rem quispiam ab altero vel verbis, vel signo alio quo alio sibi exponi petit, quæ ille confyderavit. Qui enim colorem intuitus non est, sed orationem audiuit, ignorat colorem, & orationem percipit, qui vero est contrario colorem inspicit oratione auditu minime percepta, non colorem, sed orationem ignorat. Quare cogitari neque color, sed videri, neque sonus, sed audiri tantummodo potest. Sed si etiam cogitari potest: & cognoscit quidem, ac recognoscit ille qui dicit: qui audit tamen in quo pacto idem cogitabit: non enim fieri potest, ut idem in pluribus, & foris collocatis sit. unum enim duo esset. Verum si

etiam idem, inquit, in pluribus sit, nihil obstat, quia id non simile de scriptis appareat, qui non prorsus similes inter se sunt. Quia etiam in eodem quamvis unum, & non duo sint, idem non prorsus simile inest. quippe cum neque idem ipse sibi similia in eodem etiam tempore sentire videatur: sed alia auditu, visu alia, & antea & nunc diverso modo percipiat. ut difficulter admodum omnia eadem quæ alter sentire quispiam queat. Ita fit, ut etiam si cognosci res possit, eam alteri explicare quisquæ non possit: propterea quod, & res ipsæ explicabiles verba non sunt, & idem prorsus quod alter, cogitare potest nemo. Sed omnes quidem etiam hæc veterum aliorum dubitationes sunt. Quocirca, hæc quoque perpendenda, atque excutienda in disputatione de illis videntur.

De Xenophane, & Zenone
& Gorgia

lib. 1.

M

Arist.

ARISTOTELIS

LIBER DE LINEIS INSECABILIBVS,

APVD LATINOS NONDVM VISVS:

Nec non

GEORGII PACHYMERII EA DE RE

compendium, hactenus falso Aristoteli ascriptum,
nunc vero fidelissime è græco in latinum
sermonem conuersum.

Iulio Martiano Rota interprete.

Aristotelis textus.

Vnquid vllæ
reperiuntur li-
neæ, quæ se ca-
ri nequeunt?
& vt in vni-
uersum resi-
sta pertrac-
tur, est ne in omni quantitate, si-
cut nonnulli statuunt, aliquid
carens partibus? An consistēt
est lineas aliquas insecabiles es-
se: nam, si vt paucum, sic & par-
uum est aliquid in rerum natu-
ra: quod autem infinitas ferè se-
ctiones sustinet, neq; paucum,
neq; paruum est, sed potius, &
multum, & magnum, quæ pau-
co, & paruo sunt opposita: ita
manifestum euadit, paucum, &
paruum finitas habere diuision-
es. Quod si finitas diuisiones
habent, necesse est magnitudi-
nem insecabilem aliquam exte-
re. Quare omni quantitati inse-

cabile quiddam inerit, modo re-
periatur quippiam, quod pau-
cum, & paruum nūcupari debeas*Georgii Pachymerii Compendium.*

Icebat Parmenides
ens vnum esse, & qd
præter ens esset, nihil
esse, eo q non ens fo-
ret: ita vero dicebat,
ne si multa fateretur, non ens quo-
que esse concederet. Nam omnia q
sunt, Iquit, quatenus sunt, vnu sunt. M
multa vero forent, si & quod habent
diuersum est, & quod præter ens
est, ipsum non ens videlicet extaret.
Item alia de causa, ne & vacuum in-
troduceretur, quod ea distinguit, q
multa sunt. quo sanè magno opere
communis Xenocrates, & Plato, ma-
nus argumentationi dederunt, & il-
li etiam, qui indefinentem ens se-
ctionem in duas partes introducit.
tang demonstratum sit ens esse mul-
ta, neq; sit ens proprie vnum, si diui-
duum fuerit, sicut Parmenides fide-
ter alluebat, & cum ipso Zeno, q
multa

De Lineis

G multa negabat esse, veluti colligere licet ex Parmenide Platonis dialogo. His igitur ex aduerso obrentis, Xerocrates & Plato obuiam eūtes, indiuiduas magnitudines commēti sunt, inter quas & ens illud collocarunt, vt & vnum & indiuiduum conseruaretur. Philosophus itaque magnitudines indiuiduas esse non posse, sed diuisibiles semper adhuc remanere, cum alias sæpe suis in libris asseruit, dicens non esse difficile lineas indiuiduas ē medio tollere, tum maxime in commentarijs de Gēia. & Corrup. vbi cum præclare ex aduerso argumentatus esset, p̄p̄riā deinde sententiam exponit, quæ nō dari magnitudinem indiuiduam asserit, verum diuiduam, & sine fine diuiduam: atq; hanc sine fine diuisionem cuiusmodi sit, ipsemet in Tertio Physicorum declarat, potentia non actu vnquam reperiri. Nā si quis absoluerē moliat huiusmodi diuisionem, hærebit tandem, & i potestum operis partē reseruabit. idē istud igitur, & hoc in libro, huic rei dedicato, explanat Aristot. Argumētationes vltro citroq; prius adducēs qui mos est dialecticis consuetus, & inter cætera vtilitate præcipu⁹. Nā qui possunt hinc inde rōnes collidere, quid quaq; in re probabilius sit, inueniunt. Nū. quid igitur, inq; illæ reperiuntur lineæ, quarum lōgītudo secari nequeat: vel sup̄ficies aliqua, cuius longitudo, & latitudo findi non possit: vel corpus, quod diuisionem tribus diametris non admittat, & deniq; est ne quantitas vlla indiuidua, sicut aliqui dicunt. Incipit igitur, & rationes adducit, atq; primo sic introducit magnitudines indiuiduas. Simili mō se hēt i omni-

bus rebus, paucum & paruum, ac multum, & magnum. Si ergo & in hac pauca, & parua magnitudine sunt infinitæ diuisiones, vt Philosophus supponit, non erit illa pauca, & parua, sed multa, & magna. Nam quo mō paucum esse pōt, quod infinitas sectiones admittit, & quō paruum illud erit, quod tot diuisiones sustinere valet? Vel igitur non erit alicubi paucum & paruum, sed erunt omnia multa & magna: vel si quidem est & paucum & paruum idem erit quod multum, & magnū: vel tertium dabitur, & erit magnitudo indiuidua, quæ hāc pauci & parui appellationem obinebit, vt quæ nequeat in minora se diuisam esse, nec plures diuisiones sustinere. q; si quis aliter dicat, & infinitas sectiones habiturum concedat tam magnū, q̄ paruum, nec velit magnū plures, paruum aut pauciores & minores, quæ i re differet magnum, a paruo? Quapropter ob ista necesse est esse magnitudinem partibus carentem. Quō posito, & magnum multas diuisiones suscipiet, & parū pauca: & non tot, quot magnum. Per hoc etiam magnum a paruo distabit. est aut ostensio, vt patet, ducens ad M inconueniens.

Deinde si lineæ extat forma, atq; idea, fatēdū est lineā indiuiduā ēē. nā constat ideā oīum, de quibus p̄dicat, primā ēē. At partes totius natura semp̄ antecedit. Quā diuidua erit ipsa linea. Et eodē mō ipsum quadratū, ipse triangulus, & aliarum figurarū idē, ac deniq; superficies ipsa, & corpus ipsum. Continget. n. ideis, prius alia quædam esse.

A Præterea si per eum, qui hæc asserit, idæ atq; formæ existentium rerum sunt, & non solum hominis, & bouis, sed corporis est, & superficiæ, & lineæ: Atq; idcirco lineæ quoque forma reperit, hæc autem forma lineæ, singulas quasq; lineas formæ nomine participant, præcedit, sicuti dicunt, q; formas, ideæve rerum ponunt, partes vero natura toto priores sunt, diuidua foret & linea illa linearum omnium prima, ac si non infinita, saltem infinita, sicut volunt illi, sicq; partes erunt priores illa linea, quæ prima omnium supponitur. Quare diuiduam illam esse, cõis est oib; philosophis difficultas. quoniam & illa magnitudo est, & ois magnitudo diuidua. Quid vero sermone lineam finites diuidenti hoc confert, si necesse est ipsam finitas in partes, & non in infinitas diuidi, prout ipsi dicunt? Magis igitur, & pulchrius se ab hac difficultate expediet qui finites lineam diuidit, q; qui infinitas, quatenus ille principia lineæ illius, partes finitas faciet, hic autem infinitas, infinitorum autem neq; scientia, neq; compositio est vlla. An dicendum quod ista ratio impugnat ideam, ac nullas

C prorsus esse ostendit. Nam si forent idæ, illæ quoq; utpote magnitudines diuiderentur, quemadmodum proculdubio & ipse ex linearum idæis coagmentatus triangulus, ipseque quadratus, & deniq; superficies omnis plana, & corpus omne. Possumus & aliud etiam ostendere, quod illi ideam supponendo, lineas indiuiduas per ideam attribuant, ut cum ipsam lineam inter ideam posuerint, non cogatur etiam amplius diuidere (nam & eius impossibilitas, & immobilitas destruitur prout ipsi opinantur: verum ut

indiuiduam multo magis suscipiat illam ipsam primam lineam. Atq; hoc modo bene procedit secunda ratio, sequitur tertia.

Amplius si elementa sunt corpora, & elementis nihil est prius, suntque partes toto natura priores, indiuiduum proculdubio ignis erit, & vniuersaliter quicquid corporis alicuius est elementum. Quare non solum in rebus, quæ cognoscimus intellectu, verum etiam in his, quæ sensu percipimus, quippiam erit, quod partes non habet.

Si corpora sunt elementa, si elementis nihil est prius, partes autem toto priores sunt, & ignis & elementa cætera nullam sustinebunt diuisionem, ne partes primis elementis priores deprehendantur. Quare non solum res, quæ tantum intellectu percipiuntur, erunt indiuiduæ, sicut Deus, & mens, verum etiam iter ea, quæ sensu comprehenduntur, erunt eiusmodi aliqua, velut elementa. Sed obijceret aliquis, quid hoc ad orationem facit, quæ ad finita, & non ad infinita diuidendo procedit? Dicendum igitur, quod illi non modo ideam insecabilem posuerunt, sed etiam elementum, velut ignem, & cætera, vel potius ipsum triangulum, & ipsum quadratum: & hinc abeuntes, ostenderunt, non tantum non omne corpus esse diuiduum in infinitum, sed neque simpliciter omne corpus diuidi posse. Nam elementa corpora cum sint, indiuidua remanent, ne priora primis inueniantur, partes inquam toto. Est autem syllogismus ostensiuus. Elementa, quatinus sunt corpora,

De Lineis

Sra, non dividetur, ne principijs principia inveniuntur priora, partes videlicet toto: quare talia corpora non dividuntur. elementa igitur non dividuntur. maior propositio conditionem ex disunctione continet, Huiusmodi corpora vel dividuntur, vel non dividuntur, sed si dividuntur, erunt quaedam priora primis: quoniam autem requirunt per naturam dividi, individua sunt igitur, per verum modum conditionaliu[m] syllogisatorum, qui per ablatione[m] vnius alteru[m] astringit.

H Fraterea per Zenonis argumentatione[m], necesse est aliquam exrare magnitudinem, quae partibus careat, si modo fieri nequeat, ut res aliqua per singula quaeque tangenda decurrens, finito in tempore tangat infinita. Nam oportet, ut ad medium mobile prius veniat. At rei, quae partibus non vacat, medium subinde semper aliquod superest. Sin autem tangit infinita, finito in tempore, id quod super lineam fertur, & mobile celerius aequali in tempore plus spatium transigit, cogitationisq[ue] nostrae velocissimus est motus, cogitatio quoque finito in tempore singulis rerum motibus, tangit infinita. Quare si cogitationem in omni rerum progressu singula tangere, nihil aliud est quam numerare, continget finito in tempore cogitationem infinita numerare. quod si hoc fieri nequit, individua sane dabitur aliqua linea.

Adhuc autem & Zenonis argumentatio negat magnitudines in in-

finitum dividi posse, quicquidem, si. **R**ecut ille dicebat, fieri nequeat, ut in tempore finito res, quae moveatur, tangat infinita. Nam etiam ut aliquis una hora stadium conficiat, si stadium ergo dividi potest in infinitum, tanget quispiam stadium absolvens infinita stadij puncta finito in tempore, nempe una hora. Et aliter, quia oportet ambulantem prius ad medium veniat, si ad ultimum stadij, rei vero, quae subinde semper partes habet, nunquam prorsus defutura sunt media, quod si tangat infinita finito in tempore, res, quae super lineam fertur, idque, quod celerius est aequali in tempore plus pertransit. (Nam velocius est quod in aequali plus, & in minori, tum aequale, tum plus est peragit, sicut in Physicis declaratum est). Celerior vero sit cogitationis motus est protensa, & corporea latitudo, cogitatio quoque singulum quodque infinitorum finito in tempore contangit. Quare si cogitationem tangere unumquodque, est numerare, continget ipsum numerare infinita finito in tempore. quod si hoc esse non potest, infecabilis linea fuerit.

Postremo & ex his, quae tradunt mathematicis inbuti di- **M**isciplinis, quivis lineam aliquam infecabilem esse concedet. Nam si, ut dicunt, illae commensurabiles sunt lineae, quae eadem mensura dimetiri queunt: & quaecunque sunt commensurabiles, ut dimetiantur omnes, nihil impedit, nimirum longitudo aliqua exarbit, quae mensurabuntur omnes, hanc necesse est individuum esse. Nam si dividua statuatur, huius quoque mensurae partes,

A partes, mensuram aliam aliquā habebunt. partes enim toti cōmensurabiles sunt ita, ut partis portio, quæ dimidia fuerat, efficiatur dupla. quā vero hoc fieri nequit, indiuisibilis esse mensura debet. Eodem modo & quæ semel ab ipsa mensura sunt mēsuratæ, sicut omnes ex mensura compositæ lineæ, ex indiuisis componuntur. Idem etiam continget in figuris planis, nā omnes inter se sunt à constitutis lineis procreatæ, commensurabiles. quare ipsarum quoque mensura indiuidua erit.

Insuper ex ijs, quæ mathematicis disciplinis Peniti tradit, erit aliqua linea indiuidua, sicut aiunt, si modo illæ cōmensurabiles lineæ sunt, quæ eadem mēsurā dimetiunt, siquæ omnes, quæ commensurabiles sunt, etiam mensurari queant (exabit enim aliqua longitudo, qua dimetiuntur omnes) hanc mensuram indiuiduam esse necesse est. Nam, si diuidua supponatur, & huius partes aliquam mensuram admittent, toti quippe cum metiuntur, & quia cū toto hæc cōmensurabilia sunt, habebunt & ipsa mensuram cum toto communem: nā commensurabilia sunt, quæ eadem mensura metiunt. Quare, quoniā mensuræ partes cōmensurabiles sunt cum toto, dabit alia mensura cōmunis partibus mēsuræ, & toti: Rursusque eadē questio de ista mēsurā excitabitur, cū ipsa quoque fuerit diuidua, hoc & in ea fiet, atque ita semper procedemus. Quod si alicubi finis occurrat, indiuiduaque linea deprehensa fuerit,

nihil prohibet nos, & primā mensuram indiuiduam concedere. Quare omnes ex mensura coagmentatæ lineæ ex imparitilibus lineis erunt copulatæ. Atque hoc inquit, & in planis figuris accidet, nedū in lineis, ex quibus figuræ sunt compositi: nam omnes figuræ, quæ à constitutis lineis (sunt autē constitutæ lineæ rithmicas grammæ greci vocant, ad quas alia rectæ numero infinitæ, & cōmensurantur, & non cōmensurant, inter se vero vel longitudine, vel potestate tū, commensurabiles sunt) omnes, inquam, ab huiusmodi constitutis lineis figuræ, sibi inuicem commensurabiles sunt. Quare & hæc cōi quadam mensura, quæ superficies sit mensurabunt, quæ pari modo, sicut de lineis aiunt, erit & ipsa partibus cætis mensura. Quocirca, nō solum necesse est esse lineam insecabilem, quæ cōmensurabiles lineas metiatur, sed et figuram planā insecabilem, quæ figuras planas cōmensurabiles dimetiatur. Quod autē non oīa omnibus cōmuni quadam mensura cōmetiri queant, ostendit dissectio lineæ ex duobus nominibus cōpositæ, sicut in 41. Decimi libri Elementorum Euclidis scriptum est. ubi asserit lineam ex duobus nominibus vno in pōcto diuidi in nomina, quam sanē rem pro viribus in sequentibus explicabimus.

Cæterum si quis mensuram diuidet, constitutam quandam & determinatam lineā, nō erit amplius neque constituta, neque irrationalis linea, neque aliarū vlla, de quibus modo dictum est, velut quā *ἀσύνετος* vocat ex duobus nominibus compositam. Verum

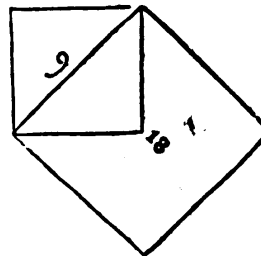
De Lineis

6 Verum neque secundum se aliquam definitam naturam habebunt, sed collatae sibi ipsis & constitutae, & irrationales erunt omnes.

Ceterum inquit, si quis mensuram diuidet, constitutam quandam & determinatam lineam, non erit amplius, neque constituta, neque irrationalis linea, velut quam apotomin vocat ex duobus nominibus compositam. Verum neque, si se quidem aliquam habebunt naturam, sed sibi ipsis collatae, constitutae & irrationales erunt.

H primum igitur quoad fieri potest explicandum est istud theorema, & sumendum quid sit constituta linea, quidque irrationalis, quid commensurabile, & quid incommensurabile, quidque duo nomina Geometrarum vocentur, ita deinceps argumentationem exponemus. Commensurabiles magnitudines appellantur, quae eadem mensura dimetri queunt. Et aliter etiam, quae tale proportionem inter se seruant, quam numerus habet ad numerum. Velut octo, & viginti quatuor commensurabiles sunt, quia communis ipsarum mensura sunt quatuor. Magnitudines incommensurabiles sunt, quarum nulla communis mensura reperiri contingit. Ac in numeris quidem inueniri nequeunt ulli numeri, qui a latere commensurabiles non sint: nam si nullus alius numerus ipsos dimetriatur, unitas saltem utroque, per se ipsam mensurabit. unde & isti, qui incommensurabiles videbantur, ab unitate cõ omnium numerorum mensura, mensurati queunt. In continua vero quantitate Pythagorici incommensurabile primi deprehenderunt ex eius infinita diuisione. Rectae vero lineae commensurabiles

sunt, vel longitudine, & potestate: quippe cum fieri nequeat, ut quae longitudine, non etiam potestate commensurabiles sint: vel potestate solū, non autē longitudine quoque, velut, ut exemplū subiiciā, sit una linea pedes sex protensa, sit alia pedes quatuor extenta, commensurabiles hae sunt longitudine: mensuratur. n. ipsas, linea duorum pedum, potestate igitur istae cõmensurabiles sunt. Nam sex quater, viginti quatuor implet, & quater quatuor, sexdecim. Atque sexdecim, & viginti quatuor commensurabilia quoque inter se sunt: quippe cum quaternario dimetiantur. Quae vero potestate tantum commensurabilia sunt, non et longitudine commensurabilia est, diameter & latus vnius & eiusdem quadrati manifestabit. Sit igitur ad quadratum numerum, nouē puta, figura in plano designata: habeatque huiusmodi figura quadrata diametrum, a quo quadratum aliud progrediens, duplum erit quadrati, primi qui ex latere confurgebat.

M
Figura octo-
drati ex
diametro
quadrati
procedit, al-
li dupli-
catis.

Quare hae duo quadrata sibi inuicem commensurabilia sunt: quia quadratum a diametro nascens duplum

Aplum est, si quadrato ex latere procreato conferat: duplum aut & medii cōmensurabilia sunt. At vero lineæ, quæ constituunt quadrata, latus dico quadrati, & diameter, nō sibi longitudine cōmensurabiles sunt, et si potestate cōmensurabiles inveniuntur, cum possint ipsorum quadrata communi mensura mēsurari. Si quis vero ponat latus & diametrum longitudine quoque cōmensurabiles, erunt imparia, id est nouem, æqualia paribus, hoc est octo: nam sexdecim medium, sine cōtrouersia, sunt octo. medium est etiā quadratū a latere confurgens quadrati proceduntis ex diametro: est autem quadratum lateris vnitatum nouem: si ergo ēt diametri quadratum supponatur fuisse ex latere cōmensurabili diametro, ut latus quidē sit trium vnitatū, diameter autem quatuor (sic enim & longitudine cōmensurabiles lineæ forent:) fiet quadratū diametri vnitatum sexdecim. Quare sexdecim ad octo dupla erūt ex communi osum opinione, & ad nouem similiter dupla. Nam lateris quadratū nouem vnitatum fuerat, cui hoc ex diametro cōsurgens quadratum, geometricis ostensionibus duplum demonstratur. erunt igitur æqualia nouem & octo, paribus imparia, quod sanē est impossibile. Ita quæ recta qualiscunq; proposita, ad quā alix lineæ comparatæ aut cōmensurabiles inveniuntur vel longitudine & potestate, vel potestate tantum, aut incōmensurabiles, talis in quā linea rhiti, id est constituta vocatur à Geometris: perinde atq; si quid aliud propositum & manifestum. nam manifesta, & determinata linea, constituta nominatur, si-

cut dicimus in constitutis concentibus. Hoc igitur, quatenus constitutum, constitutum, & ut nomen proprium Geometrix proferunt: constituta igitur linea, hæc, quæ proposita est nominetur. & quæ cum ea dimetiri queunt, constituta dicantur, siue potestate tantum, siue longitudine & potestate sibi cōmensurabiles sint: quæ vero cū hac in mensura nō conueniunt, irrationales inquit appellētur. Quadratum etiā, quod à proposita & constituta linea prodit, constitutum vocetur: item quæcunq; quadrata dimetiri cum eo poterunt. Quæ vero cum ea mensura non communicabunt, irrationalia nominentur, inquit. Magnitudines igitur, ut sibi cōmensurabiles sint, aut incōmensurabiles, natura facit: ut autem constitutæ, vel irrationales dicantur, voluntas decernit, ut huic propositæ lineæ, hæc quidem sit, ut ita dicam constituta, tanq̃ cōmensurabilis, illa vero irrationalis, velut incōmensurabilis, & rursus ut hæc ipsa constituta, alicui collata sit irrationalis: & hæc, quæ modo est constituta alteri comparata, constituta fortassis euadat. Inquit igitur Geometra linea ex duobus nominibus composita siue ex duabus constitutis, vno tantū in puncto secatur in nomina. Hæc igitur constitutæ lineæ potestate sunt cōmensurabiles, quæ vero potestate cōmensurabiles, communem mensuram non habent, nisi longitudine quoque cōmensurabiles fuerint. Quocirca, non om̃s linea cuius est cōmensurabilis, sed hæc quidem huic, & longitudine & potestate cōmensurabilis est: ut viginti pedum linea, triginta pedum lineæ: Extra ord. Arist. X ipsa-

De Lineis

G ipsarum. n. communis mensura est
quinq; pedes extensa linea. hæc au-
tem. huic forsitan si non longitudi-
ne, at potestate saltem cōmensurari
potest. velut contingit in lineis, quæ
ex duobus nominibus coagmenta-
tæ sunt, & in latere & diametro vni⁹
& eiusdem quadrati, quæ licet com-
mensurabiles inter se longitudine
non sint, quadrata tñ gignunt, quæ
se se metiuntur: vnum. n. alteri du-
plum est: quas sanè lineas, constituta
etiam vocat vnā ad extensam
aliā. Est et alia linea, quæ alteri cō-
parata neq; longitudine, neq; pote-
state in mensura conuenit, quā irra-
tionalem nominat ad extensam aliā
conferendo. Quæ ergo, & linea ex
duobus nominibus copulata. vno in
puncto diuisionem admittit, si de-
beant segmenta esse lineæ constituta-
tæ, & inter se potestate cōmensu-
rabiles, nec vilo alio in puncto seca-
ri potest, vt segmenta constitutas li-
neas efficiant. Igitur huiusmodi li-
nea ex indiuiduis composita est, &
eius vna tantum erit diuisio, vt con-
stituat duas lineas, quæ mēsuræ sint
quadratorum ab ipsis procreatorū,
& sibi ipsis cōmensurabilium, quo-
rum mēsuræ, sicut ostendimus, in-
diuisibiles sunt. si quis. n. inquit, mē-
suram diuidat, constitutam quan-
dam & determinatam lineam, non
erit neq; constituta illa, neque irra-
tionalis per se ipsam, neque enim
aliquam per se ipsas naturam habe-
bunt, sed & constitutæ, & irrationa-
les ad alias collatæ dicuntur. Ex his
igitur colligunt illi hoc pacto dicen-
tes, quoniam linea componitur ex
duobus nominibus, & vno tantum
in puncto diuiditur: si quis velit se-
gmenta lineas constitutas & sibi po-

testate cōmensurabiles esse. non
autem vilo in alio diuidi potest: igitur
ex indiuiduis linea paribus con-
stitit. Est autem hæc argumentatio
captiosa. non enim si linea, non po-
test in portiones quasdam, rationa-
les, nisi semel vno in puncto diuidi,
propterea paribus expers, & infeca-
bilis prorsus est linea.

An primo quidem non oportet
id quod infinitas habet diui-
siones non esse paruum, aut pau-
cum. Nam locum, lineam, super-
ficiem. & summatim omne con-
tinuum, paruum dicimus, & in
quibus conuenit paucum etiā,
nec ob id tamē infinitis diuisio-
nibus ipsa carere affirmamus.

Hæc Philosoph⁹ sibi tanq; ex ad-
uerso cum opposuisset, respondere,
& quoad fieri potest obiecta emen-
dare, aggreditur. Ac primo aduersus
primam illorū argumentationē in-
stat dicens, An primo quidem non
oportet id quod infinitas habet di-
uisiones non esse paruum, aut pau-
cum, sicut ipsi dicunt. nam inquit &
locum, & lineam, & superficiem, &
denique omne continuum, paruum
quidem dicimus, & in quibus con-
uenit, paucum etiam. velut, quan-
do tanquam definitam quantitatem
sumpsimus, id quod est continuum,
sicut in tempore, quod continuum
est, dicimus & paucum tempus, vt
puta mediam horā, dicimus & pau-
cum tempus, ducē dies, vel duas ho-
ras, aut aliud aliqd eiusmodi, nō tñ,
inquit, à rei paritate prohibemur,
quin continuum in infinitum diui-
damus, idcirco quia facultas qua di-
uidi queat, huic inest, etiam si par-
uum existat.

Deind:

A Deinde si de lineis hisce indiuiduis, quæ sunt compositæ ex lineis, paruum dicitur, atque ipsæ puncta insunt infinita, siquæ diuisio sine puncta, & in quibusuis punctis æqualiter, poterit infinitas sectiones suscipere omnis linea, ut quæ non sit insecabilis, & quidam ipsarum in parua secari, eruntque infiniti puncti pauca. fieri vero potest, ut omnia non indiuidua linealibus soluantur diuisionibus, quibus coagmentata fuerit.

B Deinde vero si & compositæ lineæ quatenus hinc sine puncta diuidentur: prædicatur autem de lineis insecabilibus paruum, nam hoc ipsi intendunt: tunc sanè & infiniti puncti huic sunt potestate: istud enim & ipsi consentiunt in quavis linea, et in ea ipsa, quam illi statuunt indiuisibilem, infinita potestate puncta insunt. Atqui, & ipsa diuisa esse per puncta posset, sustinereturque etiā hæc infinitas diuisiones, sicut & non insecabilis linea faceret, omnem vero non indiuiduam lineam diuisam esse pro compositionis ratione posse est.

C Tertio, si magnum ex paruis quibusdam componitur, aut magnum nihil erit, aut quod finitas habet diuisiones non erit magnum. Nam totum quaecumque fuerit magni sectiones admittit. Est autem probabile, & paruū, finitas, & magnū, infinitas habere diuisiones, siquæ illi etiam arbitrantur. Quare manifestum euadit, non hac ratione paruū, aut magnum quicquam dici, quia finitas, aut infinitas sectiones admittat.

Ad hæc, magnum ex paruis quibusdam componitur, quæ vero neque diuidi queunt, neque partes habent, parua sunt, ut ipsi dicunt, vel nihil erit magnum, vel quod finitas sectiones habet, sicut illi statuiebant, non erit magnum. Nam quid magnum esse poterit, si in tot pauca finita diuidatur? præsertim cum huiusmodi paucum partibus careat, & sectiones non admittat: totum enim diuisiones habet, quæ magnis conueniunt: similiter etiam solum sit, modo totum aliquid sit, probabile est autem & paruum finitas, & magnū infinitas habere diuisiones, siquæ illi arbitrantur. nam magnū, quatenus contingit ipsum diuidi, multa autem infinita parua erit. Quare quod ipsi dicunt, tanquam indiuiduum, paucum, diuidetur, & quando infinita, diuidetur, sed vnumquodque segmentum illius secundum pauci naturam diuidetur, etsi infinita. Rursus quoque, & in illis idem fiet, & deinceps in alijs, neque enim consistet paucum, quod semper diuisibilem habet naturam per hypotheseos. atque ita rursus diuisio in infinitum procedet. Quare manifestum euadit, non hac ratione paruū, aut magnum quicquam dici, quia finitas paruū, infinitas magnum diuisiones habeat, sicut illi dicere videtur, qui istud carere partibus, & insecabile esse in illud reijciunt, quod neque paruū dicitur. siquidem paruū quoque, sicut ostendimus, diuidere contingit. Nam paruo minus quantum libuerit, erit etiam finitas paucum habebit diuisiones. Igitur quia minus, & minus præcedente, demere licet, infinitæ diuisiones erunt.

De Lineis

G Quod si quispiam propterea quod in numeris paucum definitas sectiones habet, in lineis quoque putet finitas paruum habere, stolidum se pedit, eo quod numerus est rebus partium expertibus procreatur, & ab initio quoddam constituto originem sumit. Hic omnis numerus, modo finitus non sit, finitas diuisiones habet: magnitudines autem tali ratione non consistunt.

H Quod si quis propterea quod in numeris paucum definitas sectiones habet, in lineis quoque putet finitas paruum habere, stolidum se ostendit, siquidem numerus est rebus partium expertibus, videlicet ex unitatibus procreatur: & est aliquid, quod numeris principium facit, quodque paucum determinat, tria quippe, nisi quis duo velit, aut unitatem, non ut numeros, sed ut numeri principia dicere, ac imparium quidem tria, parium autem duo. Hinc omnis numerus, modo infinitus non sit, finitas diuisiones habet, magnitudines autem tali ratione non consistunt. magnitudines. n. infinitum, in decremento habent, sicut in Physicis dicebat: at numeri, in incremento. Quare in numeris paucum definitum est, multum autem in infinitum crescit. In continuis autem multum quidem definitum est. Nam quaecunque in re sumere complementum possumus, nec aliquis cogitare poterit magnitudinem aliquam, quae celum excedat, & extra ipsum protendant, paruum autem indefinitum est, cum magnitudo in infinitum decreseat, atque, hanc Philosophus inquit ad primam argumentationem iudens.

K Qui vero lineis indiuiduis ideae constituunt, minus credibilia fortasse decernunt, quam praesens affirmet opinio, quae nunc in disceptationem venit. Nam linearum ideam faciendo, modo quodam ideam tollunt, quibus demonstrare, quod instat, moliuntur. Hac. n. ratione destruuntur ideae.

Secunda autem argumentatio fuit ab ideis sumpta. nam, qui eas magnitudines posuerunt, indiuiduas ipsas faciebant, ne hisce principiis, atque primis, idearum partes priores essent. Inquit igitur. Qui vero lineis indiuiduis ideae constituunt, minus credibilia fortasse decernunt, quam praesens affirmet opinio. Nam linearum ideam faciendo, modo quodam ideam tollunt, quibus demonstrare, quod instat, moliuntur. Hac enim ratione ideae destruuntur. Minus credibilia dicit, quae minus sunt probabilia. probabilius est enim affirmare magnitudines indiuiduas, quam ideae esse. Velle igitur minus credibili assumpto, magis probabile pronunciatum affirmare, absurdum est prorsus. Quare cum per ea, quae aliquantulum probabilia sunt, id, quod valde est improbabile, destrui soleat, de medio potius tollentur ideae ob ista, quoniam cum & ideae sint magnitudines, sunt autem magnitudines in infinitum diuiduae, vel penitus diuiduae: secabuntur ideae quoque si prorsus sint, atque siue diuidantur, siue diuidi queant, neque immobiles, neque impartibiles erunt, velut ij, qui ideae statuunt, voluerunt.

M Rursus quoque stultum est arbitrari elementa corpora partibus carere.

A carere, nam et si quidam sic affirmant, tamen quantum ad presentem questionem attinet, principium petunt. Et quanto magis, quod probandum est assumere vident, tanto plus diuiduū esse longitudine lineā, latitudine superficie, altitudine corp⁹ apparet.

Tertius Philosophus rōni occurrat, quæ probat, quod cū elementa sint magnitudines, & oīs magnitudo diuisibilis, continget, & elementa diuisa esse, atque ita subinde principiorū principia erunt, partes videlicet elementorū totius elementū: sic inquam Philosophus occurrit. Rursus quoque stultum est arbitrari elementa corporea partibus carere. nā et si quidā sic affirmant, tū quantum ad presentem questionem attinet, principium petunt, & quanto magis, quod probandū est assumere, videntur, tanto plus diuiduū esse longitudine lineā, latitudine superficie, altitudine corpus apparet. Quomodo autē principium petunt? an quia cum in disceptatione positi sit hoc, verum diuiduū corpus sit, an in infinitum diuiduū, ipsi tanq̃ obcessum hoc assumpserunt in elementis, dicentes ecce elementa sunt corpora, nec diuidua suapte natura sunt: quare, si hæc indiuisibilia sunt, & alia quædā indiuidua esse credendum. Cum itaque isti hoc pacto sumant quod probandum fuerat, nihil aliud hinc lucrantur, q̃ quod plura congerunt, corpora quædam dicentes insecabilia, quorum diuisibilitatē potius demonstrare queunt: atq̃, illis dissolutis, reliquorum quoque insecabilitatem dissoluere. Quod autē facile dissolui queat in elementis insecabilibus, sensus attestatur. nā aqua D.

& terra, quæcunq; nobis occurrit, in partes dissoluitur. Quamobrem dimittere sensum, & rōni soli inscrutari, absurdū, & stolidum est. qm̃ hac de causa nō pauci deuiarunt à veritate, & ab istis, quæ conueniunt, velut & Parmenides, qui dicit ens vnum esse, & Zeno, qui motum non esse contendit, & alij plures.

Zenonis autem ratio sibi ipsa non consonat, cum non sic vno modo velit finito in tēpore rem motam tangere infinita. Atqui tempus & linea simili modo finita, & infinita dicuntur, ac totidē vtræq; diuisiones suscipiunt. Neq; numerare est singulas infiniti particulas animi cogitatione tangere etiam si quis ita nos cogitatione singula infiniti puncta tangere concedat: quod quidem fortasse fieri nō potest. Nō enim in rebus continuis, & Substratis cogitationis motus consistit, sicut earum, quæ feruntur rerum. Sed, si quis animi cogitationem sic ēt moueri cōsentiat, nō erit is motus numerus. nam numerare non nisi interposita quiete absoluitur. Verum absurdum est fortasse quempiam præignauia succumbere, ppter ea, quod non audeat oblatas argumentatiōes dissoluere, atque sic imbecillitatem suam fouendo, grauioribus insuper fallacijs se decipere.

Quartum argumentum ab illis adductum probans magnitudines in infinitum non diuidi, fuit ratio

De Lineis

Zenonis, quam ille pprie aduersus motum opponebat dicens, si stadiū in infinitum secatur: si definito aliquo tēpore, per ipsum quispiā mouetur, tanget infinita finito in tēpore. Et rursus, si celerius æquali in tēpore plus spāij peragit, q̄ tardius faciat, cogitationis autem motus celerimus, & cogitatio dinumerare poterit infinita i aliquo finito tempore. Zeno itaq; rē de potētia ad actū transferens hęc absurda collegit. Hic autem Philosophus, sicut etiā in alijs faciebat, occurrit ad hęc respondens, & sophisma talem rationem esse demonstrat, neq; n. inq̄, i finito tempore, infinitas stadij partes tanget id qd fertur: sed in infinito etiā ipso. Nam simili modo tēpus, & longitudo finita, & infinita dicuntur, ac sicut tempus finitum est extremis, ita longitudo finita est extremis. Et denuo sicuti tēpus infinitū ē diuisione, sic & lōgitudo infinita est diuisione. Zeno igitur captiosum syllogismum componens, aliter in tempore, aliter in stadio finitum capit: tempus n. a mane ad vesperam, quod est diuisione infinitū, quemadmodum, & longitudo est diuisione infinita, finitum extremis accipit, nec tamen ita finitum accipit stadium, extremis videlicet, sed prorsus diuisione. Neque rursus Philosophus, inquit singulas istius particulas animi cogitatione tangere, est numerare, etiā si quis ita nos cogitatione singula infiniti puncta tangere concedat: quod quidem fortasse fieri non potest. nam quo pacto tanget actu singula infinitarum rerum puncta, tam breui tempore? non enim, inquit, in rebus cōtinuis, & substratis cogitationis motus cō-

sistit, sicut earū q̄ feruntur rerū: sed si quis animi cogitationem, sic etiā moueri concedat, non erit is motus ingermus. nam numerare interposita quiete perficitur. Verū absurdū est fortasse, eos qui nequeunt solvere obiectiones prę ignauia succumbere, atque sic imbecillitatem suam fouendo, grauioribus insuper fallacijs seiplos decipere.

Quod vero de cōmensurabilibus lineis postremo dicūt, omnes vna quadam & eadē mensura oportere mēsurari, falsum est admodū, et nequaquam Mathematicorum suppositionibus cōcordat. Non n. ita supponunt Geometrg, neq; vult ipsis istud foret: immo potius aduersaret, lineas omnes cōmensurabiles esse, & omnium cōmensurabilium linearū cōm mēsuram existimare. Quamobrē ridiculum est, eos, qui dicunt se demonstrare ex Geometrarū decretis, & ex quibus Mathematici docent, in contentiosam pariter atque fallacē diuertere argumētationē, præsertim tam inualidā. nam multis modis imbecillis ē eiusmodi ratio, & quouis modo licet euitare, ne aut inquisita dicere, aut argui videamur.

Supponunt enim Mathematici, communem mensuram, magnitudinem cōmensurabilium, sed ipsam non indiuisibilem supponunt, sed quę possit & ipsa aliqui cōmensurabilis esse alia quadam communī mensura. Nouem quippe communis mensura sunt vigintisex,

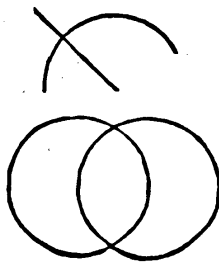
Insecabilibus

164

A & octuaginta unus. illis quidem si quater placentur, his autē, si nouies: & præterea quadraginta quinque, si quinquies assumatur. Verum & ipsum nouem commensurabilis est cū viginti vno: ternarium enim communis est vtriusq; mēsurā, illius quidem, si ter replicetur, huius autem, si septies repetatur. Atq; omnis linea, q̄ mēsurā cum alia non conuenit, cum hac & ista conueniet, quia cū his cōm mēsuram habet, cum illa vero non habet. Quare non omnes lineæ vna quadam & eadē mēsurā dimetiuntur, sed alio quidem illarū, vt hoc modo commensurabiles, alio autem hæc, vt illo modo.

Præterea absconū foret, si quis à Zenonis oratione ultra q̄ par sit persuaderetur, lineas indiuiduas concedere, quia ipsi respondere nesciat, ob rectæ vero lineæ motum i semicirculū diuiduas non credere, quā necesse est in rectum ita diuidere, vt infinitę circumferentiæ, & interualla totidē interueniant. Rursus quoq; facile persuaderi potest ex motu circulorum æqualium.

Figurę ostendentes lineas tū ex motu rectæ lineę i semicirculū, tum ex motu duorum circulorum tū æqualium esse diuiduas.

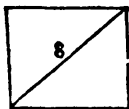
Nā quisquis horū moueatur, oportet per maius semicirculū moueri, & quęcunq; alia huiusmodi constituta sunt de lineis, fieri nō posse, vt talis vllus motus peragatur, quin pri⁹ omnibus & singulis interiectis occurrat. atque hæc Mathematicorū scita multo magis ab oībus cōcessa, sunt quā istorū dicta. Quamuis autē ex cōfutatis nup̄ rōnibus appareat, vt neq; necessariū, neq; probabile sit lineas vllas indiuiduas extare, tñ ex ijs ē, quę deinceps subiungā, multo magis p̄spicuū euadet, et primo quidē p̄ ea, quę Mathematici demonstrant, atq; addiscēda proponūt, q̄ mutare nō decet, nisi probabiliores rōnes habeamus. Nā neq; lineæ, neq; rectæ lineę defīō cū insecabili linea cōsentit, vt q̄ nec iter duo puncta extēsa sit, nec mediū vllum habeat. manifestum est igitur ex antedictis rationibus, q̄ neq; necessariū, neq; probabile sit lineas insecabiles esse. ex his autē, q̄ subīciuntur, manifestū adhuc magis fieri poterit. F ac primo quidē per ea, q̄ in mathematicis demonstrata supposita sunt, q̄ iustū non est aliter q̄ certioribus rōnibus amouere. Nam si quam insecabilem lineam vocant est & linea, & recta linea, nimirū ipsi & lineę & rectæ definitio cōueniet: sed neque lineę, neq; rectę definitio ipsi conuenit, cum neq; aliquorū media queat esse, neq; medium omnino vllum habeat.

X iij Nam

De Lineis

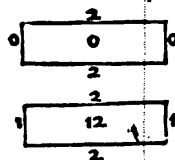
G Nam indiuidua linea q̄o longi-
tudo erit, & sine latitudine? q̄m in-
fecabilis cum sit, intra latitudinem
consistere non potest, vt. n. punctus
duarū linearum medius est poten-
tia, cum adhuc indiuisz sunt, q̄m ve-
ro actu diuisz fuerint, tunc punctus
ambabus paribus actu diuisio est.
sic & linea media est duarum super-
ficierum potentia, superficie indiui-
sa, & vna remanente: q̄m vero actu
diuisa fuerit, & duz superficies eua-
ferit, linea actu diuisio est, infecabi-
lis aut illa existēs, & ob hoc infeca-
rabilis, quo pacto mediū cōsiderabi-
tur superficiē per latū diuisibiliū.
H necesse est igitur cum superficiebus
in geminas partes diuisis simul di-
uidi, & indiuiduā lineā, quā ambas
partes diuidit, & media inter duas
superficies iacet: neq; igitur in me-
dio aliquorum est, vt lineę naturam
ostēdat, neq; mediū habet infecabi-
lis cū sit, ac quo eādem pacto ipsi cō-
petet rectę definitio. recta namq; di-
ci, cuius mediū non obstat finibus.

Deinde omnes lineę commē-
surabiles erunt. Nam omnes ab
indiuiduis lineis dimetiētur,
I quāq; longitudine, quāq; potē-
tia sunt commensurabiles: indi-
uiduę autem lineę sibi ipsis cō-
mensurabiles sunt longitudine,
cum inter se sint æquales, quare
potentia quoque. Quod si hoc
est, indiuiduum erit quadratum.

Deinde omnes lineę commē-
surabiles erunt. nā quę distinctio ad-
hiberi poterit, vt hanc quidem mea-
sūret, illam aut non mēsuret cōis il-
la, atq; infecabilis mensura, illa in-
quam indiuidua linea: nā cum infeca-
bilis sit, & paribus careat oibus
quadrabit, & oēs ab indiuiduis men-
surabuntur, & quę longitudine cō-
mensurabiles sunt, & q̄ potentia: in-
fecabiles aut cū sint, & ipsę cōmen-
surabiles sibi ipsis erunt longitudi-
nem: æquales. n. sunt. Quare, & po-
tentia cōmensurabiles erunt: nam
quę longitudine commensurabilia
sunt, potestate quoque sunt com-
mensurabilia: non tamen ē contra-
rio sicut dicebamus.

Tertio cum linea breuior grā-
diori copulata latitudinē faciat,
si sumant æquales portiones ab
indiuidua, & a pedali linea, bi-
pedaliq; coniungantur, mino-
remq; latitudinem indiuidua fa-
ciat q̄ reliqua, minor erit latitu-
do, quę ab indiuiduāz provenit.

Quarto, si ex tribus datis re-
ctis triangulus componitur, ex
tribus quoque li-
neis indiuiduis cō-
poni poterit: in om-
ni autem æquilate-
ro perpendicularis
in mediam basim incidit. Qua-
re & medium indiuiduę diuidet.

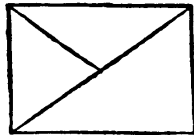
Præterea

Insecabilibus

165

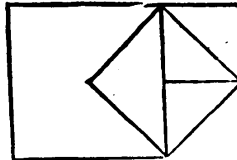
A Præterea si ex tribus datis rectis triangulus componatur, atq; ex insecabilibus constitutur in oī triangulo æquilatere perpendicularis linea in mediam basim descendit, (est autem æquilaterus prorsus, & qui ab indiuiduis lineis constituitur) æquales. n. sibi sunt indiuiduæ lineæ. Quare in subiectâ lineam, quæ insecabilis descenditur, perpendiculū veniet: et in medium indiuiduæ lineæ, quod esse non potest: medium enim indiuiduæ lineæ non habebit.

Quinto si quadratum ex quatuor insecabilibus lineis constitutur, diametro protracta, & perpendiculari ducta, quadrati constituta potentia perpendicularē diametrumq; dimidium æquat.

Quare non erit minima, neq; duplum erit spatiū à diametro confurgens illius, quod ab indiuiduo procreatur. nam æquali ablato reliquum erit minus indiuiduo: nam si æqualis, diametro quadruplū describeret, hæc, atque huiusmodi complura colligere quispiam posset, eo quod omnibus, ut ita dixerim aduersantur, quæ à Mathematicis traduntur, quorum nonnulla denuo subnectam. Eorum quæ partibus carent, vnus esse cōtactus potest, at linea duos habet. nam tota,

totam, & extremis vtrinque finibus tangit. Deinde hoc pacto vna linea alteri copulata non efficeret ex vtrisque coniunctum maius, idcirco quæ partibus carētia sibi ipsis adiuncta mai⁹ nō facit.

Præterea linea appositæ lineæ nō faciet maius id, quod ex ambabus conficitur totum. nam quod partibus caret alteri copulatum, non augeat id, quod prius fuerat.

Postea nihil continuū ē duobus efficitur, quæ partes non habeant, propterea quod omne continuum plures partes continet: oīs autē lineæ, præter indiuiduā, est continua: quamobrem linea non erit, quæ indiuidua fuerit.

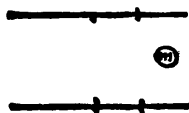
Insuper ex duabus nō habētib⁹ partes continuū nihil gignit, quæ plures partes continuū oē cōplectit: oīs autē lineæ pter insecabilem cōtinua non foret: quare non est indiuidua.

Amplius si quævis linea, præter insecabilē, in partes diuidi potest, tū æquales, tū inæquales: scindatur linea in tria frusta, quæ nō ex tribus insecabilibus, et vltimè imparibus consistet, diuidua fiet insecabilis linea. Similiter autem si in duo diuidatur linea, quæ ex imparibus consistit. Quod si bifariā quidem non omnis linea scinditur, sed quæ solum ex partibus

De Lineis

Gbus coagmētata fuerit, si iam in duas partes diuisam in quacun- que diuidi potest diuideretur, sic quoq; infecibilis linea diuidei qñ ex parib⁹ cōposita p inæqua- lia scindetur. Rursus si mobile per totum spatiū vna hora mo- uetur, horæ dimidio per medie- tatē spatiū mouebit, & i minori tpe p minus spatiū, qñ sit medie- tas: ergo siquidē ex sparih⁹ indi- uiduis spatiū illud cōponit, re- dabit infecibilem in medietates diuisio. siquidē media hora, me- diū spatiū, mobile perāsit. sūt. n. tps, et linea secabit. Quare si nul- la ex cōpositis lineis diuidet in

Hora

gēlia, & iequalia, neq; sicuti tps scindet, nō erūt īdiuiduæ lineæ. **I** Est autē eiisdē rōnis sicut dictū est ex īdiuiduis ofa, vel affirma- re, vel negare. Ad hæc, oīs linea, modo nō sit infinita, duos fines hēt, siquidē linea hisce termina- tur: at īdiuidua linea nō ē infini- ta, fines igit habebit. quare diui- dua erit, finis. n. aliud ē, & nō il- lud cui⁹ est finis: aut extabit ali- qua linea pter istas, q neq; fini- ta neq; sit infinita. Præterea, oīs linea vel ē infinita, uel fines hēt: igit īfecabilis linea nō ē infinita:

fines ergo habebit atq; diuidua erit. nā finis aliud ē ab eo cuius ē finis, vel erit aliqua linea, q neq; finib⁹ careat, neq; fines habeat. Insup nō erit in quauis linea pū- ctus: non. n. in īdiuidua. nam si vni⁹ pūctus insit, ipsa primū li- nea sola erit, & inde pūctus, sin- plures inertiē, diuidua fiet. ergo si pūctus īdiuiduæ lineæ null⁹ inest, neq; prorsus inērit lineæ, cū reliquæ ex īdiuiduis, sicuti dicunt, cōhaluerint.

Insup non erit in quauis linea punctus, in īdiuidua enim non e- rit: ac si īdiuiduæ nō inest pun- ctus, neque prorsus ī linea erit: nam aliæ ex īdiuiduis, vt illi volunt, constant.

Postea, vel nihil inter duo pū- cta, vel linea, erit: q si linea, cū ī oībus lineis puncta insint, nō e- rit īfecabilis vlla linea.

Postea vel nihil erit inter duo puncta, vel linea: quod si linea, cum in omnibus lineis plura puncta in- sint, non erit īfecabilis linea: nam īdiuisibile esse solus est puncti.

Ampli⁹ nō ēēt cuiusuis lineæ quadratum: habebit. n. lōgitudi- nē, & latitudinē, atq; idcirco di- uisibile erit, cū illa qñdē aliqd, hæc autē aliquid aliud, q si qua- dratum diuiduum est, & linea vnde procreatur diuidua erit.

Amplius, non cuiusq; lineæ quadratum esset. nam pmue qua- dratum habet longitudinem, & la- titudinem: quare diuiduū est. quo igitur pacto diuiduum ex īdiui- duo conficitur. q si quadratū est di- uiduū, igit linea quoq; erit diuidua.

Præ-

A Præterea finis lineæ punctus est, & nō linea. finis. n. extremū est, extremū vero indiuiduum: igitur, si punctus ē finis, indiuiduæ lineæ pars erit punctus: atq; ita vna linea maior erit altera puncto: si indiuiduæ lineæ punctus inest, quia finis idē sit continuatarū linearū, dabit finis rei carentis partibus, & demū qd a linea punctus distabit, cū ppiū nihil habitura sit sdiuidua linea a puncto, præter nomen.

B Præterea finis lineæ punctus est, punctus autem indiuiduus, vtpote finis: linea vero, vtpote finibus comprehensa, non est indiuidua, punctus igitur non linea finis est lineæ. Velerit vna linea puncto maior alia linea, si linea fuerit finis, & indiuisibilis: omnis enim linea, quæ lineæ aliam excedit, linea excedit, si vero punctus insit lineæ, quæ supposita est insecabilis, & finis esse, quia idē est finis continuarum linearum, nō carebit finis partibus, sed rei, quæ partes non habet, finis erit, & ab ea diuersus, quoniam finis diuersus est a re finita, demum vero nō differet punctus a linea: neq; enim propriū quicquam habebit indiuidua linea a puncto præter nomen.

C Adhuc ē, vt linea, sic & superficies, & corpus erit impartibile. vno quippe indiuiduo existente, cætera quoque consequentur, idcirco, quia vnum ad aliud diuiditur. at corpus indiuiduum non est cum in se latitudinem, & altitudinem contineat. Quare nec linea potest esse indiuidua, corpus siquidem in super-

ficies, superficies in lineas sol. Diuiditur.

Adhuc autem, & superficies, & corpus similiter erunt indiuisibilia, nam vno existente insecabili, cætera quoque consequuntur, quia vnū ad aliud secatur, veluti corpus ad superficiem, superficies ad lineam scinditur. Atqui corpus insecabile non erit, cum in ipso sit altitudo, & latitudo, neque igitur linea poterit esse insecabilis.

Quā vero rōnes, quibus ista nituntur sententiam suā persuadere debiles sunt, & falsæ: aduersæ autem opinionis omnes plurimum valent ad fidem faciendam: vnicuique liquere iam arbitror, quemadmodū nulla queat esse linea, quæ diuidi nō possit. Ex his autem quæ subiiciuntur, manifestum euadit ne ē punctus quidem componi lineam posse quam insecabilem affirmāt: ad quod probandum illam et penē quadrabūt argumenta, aut plurima saltem. Oportet enim punctum diuidi, quando linea, vel ex imparibus in æqualia secatur, vel ex paribus in non æqualia scinditur. Item lineæ partem nō esse lineam, nec superficiē superficiem, & rursus lineam puncto maiorem esse lineam: ex quibus enim vnumquodque componitur, his etiam quoduis aliud excedit. Atqui istud vnū est eorū, quæ nullo modo fieri queūt, & per ea, quæ mathematici docēt, aperte falsum. Insuper quoque continget punctum esse illud, quod

De Lineis

¶ quod in tempore fertur, mō maior in longiori, æqualis in æquali tpe, motus fiat, excessusq; tps tempus sit, sed fortasse tps quoque rem quandam esse ex instantibus compositā, suntq; vtrāq; tempus & linea, ex suis quæq; indivisibilibus composita, dicet aliquis. At si nūc, est principii tps, & finis, itēq; lineæ pūctus: neq; sibi cōiūcta sunt principii & finis, sed i medio semp aliqd habent: neq; nūc, neq; puncta si bi continua esse poterunt.

H Insuper si linea caret partibus, & tempus carebit partibus: individua vero sunt in tempore, quæ nunc & instantia nominantur: quare tempus quoque quiddam erit ex instantibus compositum, eiusdemq; rationis ambo dicentur. Atqui nec instantia sibi ipsis continua sunt, tangerēt enim se: at non se tangunt, nec igit puncta sibi continua sunt.

Amplius si linea magnitudinem aliquā hēt, punctorum aut iunctura magnitudinem nullā efficit, idcirco quia maiorem locum non occupant. Nā & qñ linea, lineæ superimponitur ei q; coniungitur, nulla provenit inde maior latitudo, sunt autem i linea pūcti, qui nec ipsi maiorem locū occupare queunt, proculdubio sequetur, vt non possint longitudinem coniuncti facere.

Quare neque compositio rerum indivisibilium faciet aliquam magnitudinem, quia maiorem locum non occupant: quando enim lineæ adiunctum fuerit indivisibile quippiam, & adaptatum, non evadit ma-

ior latitudo, quotquot adiuncta fuerint indivisibilia, quare fiet idem & in punctis, nec maiorem comprehendēt locum, etiam si complura puncta fuerint adiecta, quandoquidem nec puncti vilius per se locus aliquis erit. Quocirca, non fiet ex indivisibilibus magnitudo continua, & id neq; lineæ punctis, neq; tempus ex instantibus componetur.

Præterea si res ois, rē quamlibet aliā tēgit, vel tota totam, vel ps partem, vel tota partē tēgit, tanget & pūctus vnus individui pūctū aliū individui, totus totū. At necesse est cū totus tangit totū, cū ipso vnum fieri. nam si quid remanet, qd alteri nō coniugatur, non tetigit totus totū, sin nihil remanet, & simul sunt hæc duo individua pūcta, eūdē implebit locū id, qd plura nunc est, & prius vñ fuit. Duob; n. in vñ coeuntibus, q nullā ex se habeant extensionem, idē locus sufficit. Atqui partib; carentia extensionē nō hñt, quocirca nec ex individuis vlla cōpaginabit magnitudo: igitur neq; pūctis linea, neq; ex instantib; tempus componetur. Insuper si qua ex pūctis componit linea, pūctus tanget punctū, igitur si ex k signo ptracta fuerit a b & c tēget se primū, & punctus, qui est in a k & punctus qui est in k id. Quare, & diuersa partē tanget nā res, q partibus caret, tēgit rē partibus carentem, tota totam. Ergo eundē locū possidebunt, quē k punctus obtinet, & sese puncti

A puncti coniunguntur in eodē loco, qd si in eodē punctu fuerint loco, se etiā tangent: qd. n. in eodē sunt loco primo se tangant oportet.

Insuper si qua linea composita ē punctis, tanget punctus punctum: At punctus partes nō habet, & ideo non tanget: omne enim quod tangit, vel toto totum, vel parte partem vel toto partem tangendo tangit. at punctus partem non habet, totum autem si tangit. vnum sit oportet.

Deinde hoc pacto recta recta duobus punctis tanget: punctus

B . n. in k , & punctus in k & alterū ē tangit punctū, quare linea ex k pluribus tangit punctis. Eadem rō fuerit, et si non se inuicem, sed quouis alio mō linea lineam tetigerit. Quinetiā orbis circūferētia rectā lineā pluribus tanget punctis: punctus. n. contactus quicq; est in circulo, quicq; in recta cōsistit se se mutuo tangunt, quod si hoc fieri non pōt, neq; punctus punctū tangere vallet, quod si se tangere nequeūt, neq; linea punctis constare pōt.

C nā neq; punctū tangere necessarium est. Postea quonam pacto recta vlla ē linea, & circularis, qm nihil differat contactus puncto rū in recta, & circulari: Nā res, quę partibus careat, rē, q; partes nō habeat, tota totam cōtangit, neq; prorsus eo modo est tangere, si sunt ergo lineę quidē diffērentes, contactus autē indiffērentes non fiet ex punctorum cōtactu linea circularis, & recta: quare neque ē punctis constabit.

Postea quonam modo recta, circularisq; erit vlla linea, cum nullā differētiā habitura sit coniunctio, neq; punctorum, neq; rerum partibus carentium in recta & circulari: nam quod partibus caret, si tangat aliquid, quod partes non habeat, totus totum tanget. immo potius nequeunt ea, quę partes nō habent se mutuo tangere, qd si lineę differunt, punctorumq; coniunctio non differt, non constabunt lineę cōpulatione, vt vna sit recta, circularis altera: quare ne ē punctis quidē lineę constabunt.

Insuper necesse est puncta vel se se mutuo tangāt, vel nō se inuicē tangant. si igitur id quod deinceps est tangat oportet, eadem redibit rō, sin cōtingit qd deinceps est non tangere, non erit linea cōtinuū: nihil. n. aliud cōtinuū dicimus, quā qd est ex se cōgentibus compositū. Quare oportebit, & hoc mō vel puncta se se mutuo tangere, vel lineā cōtinuā esse. Amplius si absurdū est puncto, punctum superimponere quo fiat linea, & lineę lineam adiungere, quo fiat superficies, imposita sunt, q ab eis dicta fuerunt: siue. n. deinceps puncta, diuidetur linea per neutrum ipsorū, sed per id qd intercedit, siue se tangunt, linea erit vnius puncti spatū. hoc autē esse non pōt. Postremo oīa diuiderētur, & resolverentur in puncta, corporisq; pars punctus esset, siquidē corpus ē superficiebus, superficies ē lineis cōsistat, si vero illa, ex quibus primis inexistētibus

De Lineis

Singula constant, elementa sunt puncti corporum elementa esse poterunt. Quare vniuoce corporum, & linearum elementa puncti erunt non specie diuersa.

Postremo cuncta diuiderentur, & soluerentur in puncta si è punctis, & rebus indiuiduis componeretur: foretq; punctus pars corporis, modo corpus, è superficiebus, superficies è lineis, lineæ constituantur è punctis. Quod si illa sunt elementa ex quibus primis inexistentiis quæque fiunt, puncta forent elementa corporum.

H Apparet itaq; ex dictis non esse lineam è punctis, neque ab ea punctum auferri posse. nam si contingit punctum auferri, contingit & apponi: quoniam autè appositum, illud cui adiunctum est, maius euadit, quàm prius fuerat, si tale sit appositum, quale quod suscipit, erat. Quare ex ambobus vnum totum facere licebit, & erit vna linea maior alia puncto: id quod fieri nequaquam potest. Verum per se quidem non potest a linea punctus auelli, per accedens autè potest, eo quod ablatum lineam sequatur. cum .n. totum aufertur, totius & principium, & finis auferatur oportet. at lineæ principium, & finis punctus erat, licet itaq; partem de linea demere: quare, & punctum auferre, sed ea per accedens censetur ablatio. Si vero finis tangit illud cuius est finis, vel ipsum, vel aliquam eius partem, & punctus quatenus finis lineæ tangit: sequetur ut hæc quidem linea puncto maior

alia sit. hæc autè ex punctis nihil è in medio comprehendentibus. Eadem ratio est & in diuisione. nam si diuisio per punctum est, & diuisio tangit aliquid tam in solido, quàm in superficie. Similiter .n. & solidum è superficiebus, & superficies è lineis constituitur. Non est autem verum dicere quod punctum fieri diuisionem, neque paruiusimam aliquam lineam minimum, quod sit, diuidi. minimum quippe minus est etiam eorum, quorum minimum dicitur. at lineæ nihil aliud quàm punctus inest, & linea, atque lineæ: linea vero puncto maior non est. nam neque superficies est linea maior: quare punctus non erit in linea minimum. Si vero lineæ coniunctus est punctus, & minimum est quod a tribus faciebus, hoc est a tribus partibus deficit, non erit punctus eorum quæ lineæ insunt minimum. nam & alia quædam insunt longitudini præter puncta, & lineas. Non .n. è punctis longitudo consistit. Si vero id, quod est in loco punctus est, longitudo quippe superficies, & solidum, quædam ex his compositæ res sunt: illa siquidem ex quibus constat linea, sunt in loco. etenim et linea est in loco, ac neque corpus neque superficies, neque ex his quicquam in linea sunt, non erit aliquid penitus in longitudine præter puncta & lineas. Amplius si res, quæ maior dicitur esse, in loco est, vel longitudo, vel superficies, vel corpus: est autem punctus

Aus in loco, nihilq; longitudini prædictarum rerum in se præter puncta, & lineas, sic quoque non erit punctus rerum inexistens minimum. Præterea, si vas aliquod, eorum quæ in domo sunt, minimum appellatur, non domui comparatum, sed per se ipsum consideratum, nōq; & in alijs loquendi modis seruari solet, nihil eorū, quæ sunt in linea minimum erit ad lineam comparatum, quare puncto non conueniet minimi appellatio. Quoniam nam vero quod non est in domo, minimum esse non potest eorum, quæ in domo sunt, ita & in cæteris est iudicandū, contingit autē lineā ipsam per seipsam esse, non erit de puncto verū dicere, quod minimum sit eorū, quæ in linea sunt.

Apparet igitur ex antedictis, è punctis lineam non constare, neque insecabilem & partibus expertem esse lineam, sed diuisibilem esse omnem lineam, atque in infinitum diuisuam. est autem punctus utpote finis, minimum quiddam, linea vero minima non est, sed præcedente minor semper, semperq; diuisua. quemadmodum igitur minimum aliquid eorum quæ sunt in domo, & nihil ad ipsam comparatum, nō dicitur esse aliquid, quod ad domū pertineat, eodemq; & in alijs pacto. quid enim ad pilam, ut ita dixerim, nigredo confert? vel ad statuam fa-

cit, itam esse in dextra urbis parte, D sic neque in linea minimum, quod finis est, & punctus ad lineam collatum aliquid erit. Quare non conueniet quidem lineæ minimum esse, punctus autem in ea, utpote finis erit etiam minimum, quod nihil erit ad lineam comparatum, nō erit itaq; linea insecabilis.

Postremo, non est etiam punctus articulus indiuiduus, nam articuli semper duorum termini sunt, punctus autem, & unus lineæ terminus est. Insuper punctus, finis, articulus, diuisio potius est. Adhuc si lineam statuamus articulos, superficiē quoq; articulos concedamus oportet, idcirco, quia proportionem inter se seruant. Præterea articulus quodammodo differentia est. quamobrē Empedocles in suis carminibus inquit, Articuli semper constat iunctura duobus. Punctus autem etiam inter immobilia collocatur: Postea vero nullus habet infinitos articulos in corpore, vel in manu. at puncta habet. Et deniq; lapidis articulus est nullus, neq; saxū articulos ullos habet, puncta vero habet.

Libri de Lineis Insecabilibus
finis.

Theo-

THEODORI GAZÆ THESSAL.
IN PROBLEMAT ALEXANDRI APHRODISIEI
ad Nicolaum Quintum Pontificem Maximum.
PRÆFATIO.

Un agere interim feras, Pater sanctissime, si ego falsam deprehendam libri descriptionem, an libros tantum illos de Hierarchia authoris esse Dionysij Atheniensis veri doctissimi vela, ne quid religioni derogetur, cetera autem sunt, nec me, quorum vel lumina esse inscribantur, parum referre censeas, modo fructus ex his aliqui capiantur, equidem ita censeere te arbitror, nec vereor, ne quod hactenus per tam longum tempus crediderim homines, à me reprobari videatur. Multa enim docti interdum per invidiam, indocti sapienter ignorantiam improbi credunt, et quod Thucydides auctor gravissimus inquit, aditam verum veritatem nullo cum labore multitudo investigare consuevit. Labitur in ea potius, quæ in promptu et in propatulo habentur. Problemata igitur, quæ tanquam Alexandri Aphrodisieii opus convertere me in Latinam linguam iussisti, converteri quidem, et eo hercle libentius, quo non tantum morem me tibi gerere, verum etiam plerumque in his quoque scire discuti intelligebam. Sed Alexandri illius hæc, Veri facunda sapientia præditi, et veri, atque germani opinionum Aristotelis speculatoris, nullo pacto equidem credere possum. Nam et doctrina auctoris illius cum in plerisque alijs, tum in his, quæ de animo istæ ac differunt problemata omnino desiderantur, et ab elocutione illius adeo longe hæc distant, ut facile quisque lectione veterum literarum et acutius exercitius intelligere possit, non id opus ad Alexandrum Aphrodisieum, sed ad aliquem multo recentiorum auctorem referri oportere, doctrina inde nullus se melior esse poterit: elocutionis vero, quoniam id per interpretationem patere satis non posui, si meo parum confidis iudicio, sunt illi arbitri velim, qui neque per malignitatem ementiorur, neque per ignorantiam literarum gentis græcæ bonarum aberrant. Sed, quamquam Alexandri Aphrodisieii problemata hæc esse non patem, vitia tamen, legendæ: ita iudico ut nec tibi converteri iussisse displiceat, nec me minus hoc nunquam paucitas suscepisse. Quamobrem hæc illis Aristotelis problematibus, quæ superior anno converteri, quoque de dicani nomini, adiungenda, si placeat, iubebis, ut copia largæ problematum eodem codice continueatur: fructumque sic capere ex vicino locas ampliores. Nam, et sermonis faciem talem nos scitamentis huius recentis, parumque lingua periti auctoris posuimus, ut ex eadem officina interpretis, ex qua illis Aristotelis, hæc quoque exisse viderentur.
Vale.

ALE-

ALEXANDRI APHRODISIEI

Problematum LIBER PRIMVS.

Theodoro Gaza Interprete.

PRAEFATIO.

Questionū naturalium rō partim certa ex se, conspectus est, omni ambiguitate, discussio neq; abiuncta. Quis enim, modo mentis sit compos, quærat, quam ob causam natura pēnas volucrum generi largita est, cū tam longe omnibus pateat, pēnas primum fouendi gratia, perinde atque amiculum genus animantium illud induisse, deinde ornatus etiam causa eum in modum extitisse, scēadem illa ratione, qua pilis naturæ ingenio teguntur, quæ ingressu vtilitur animantes, qua cortice serpētes qua squamis, aut testis bestię in colæ aquarū. Cur item natura alijs animantibus cornua dederit, alijs aculeos, alijs ungues acutos, aut rostra, aut qd tale, quis quærere debet? Constat. n. naturā his ipsis veluti quibusdā hastis natiuis bestias suas muni

uisse, quo sese defendere ab his possint, quæ detrimentum inueherent. Constat item fructuum, ac seminum genera, quæ ad ortum, vicemq; succedendi perpetuam natura molita est, tunicis, aut corpusculis aliquibus hūidius, aridius, aut corio vestiri, ut secuta tum a frigore, tum ab aestu, tum etiam ab animantium iniuria præferuentur. In multis certe ne ipsum quidem tegumētum penitus esse inutile naturæ solertia passa est: sed cibo idoneum suis provida animantibus astruxit. stirpes iā ipsas frondibus, libro, cortice, reliquis id genus pennarum pilorumve vice obduxit: quippe quæ prænotit, ut vel a nimio frigore, vel ab aestu in modico offendi, interireq; possent, nisi ita opta, conspectusq; manerent, nonnulla etiam spinis cūq; spiculis cōtra astantiū morsus armauit. flores præterea varios pstitit, ut exornaret, formosumq; genus stirpiū liberalissime redderet, utq; nuntios quasi
Extra ord. Arist. Y sta-

Problematum Alex.

Statueret, qui mortalibus fructuum infantiam mox prædicarent emerfuram. Hæc tam dilucida, tam certa, qui discutienda in medium affert, mente procul dubio vacat. at qui ambigat, an calor igni insitus sit: hic cægendi sensu orbatus degit. qui quærit utrum natura, & ratio prouida rebus oriendis, occidendisq; cõsulcet, decernatq; ordinem, motum, positum, speciem, colorem cætera generis eiusdem: hic porro criminis teterrimi reus est, grauissimisque poenis obnoxius.

Questionum igitur ratio, quod proposui, partim ex se certa manifestatq; est, partim inexplicabilis, modumq; penitus humani ingenij excedens, Deo duntaxat cognita immortalis, qui rerum omnium parens, atque author est. Operis quidẽ solertissimi cuiusdam rationem artifex qui extruxit, integre tenet. cæteri vero, qui artis sint illius ignari, rationem nullam reddere quærit, sed tantummodo rem inspectant & demirant. Quæstiones, quas inexplicabiles dixi, huiuscemodi sunt: quam ob cãm ridere hi soleant, quos in alis, & costis, aut plantis titillamus. Cur nonnulli, cum mutuum marmorum attritum, sectionem ve, aut ferri stridorem, limarumve sentiunt, dentibus obtorpescunt. qui fieri potest, ut stupori dentibus a frigidis fructibus iniecto portulaca herba, quæ frigida est, medeatur, cum non res similes, sed

contrariæ remedio contrarijs esse debeant. Qua de causâ lapis, qui magnes vocatus est, ferrum solum attrahere, ramentisq; ferri * iuuari valeat, electrum, siue succinũ floccos, festuculasq; sibi ita coniungit, ut hærentes possit attrahere. Vnde fit, ut leo galum tantummodo extimescat. Quid est, quod gallina edito ouo festuca aliqua se, & ouum lustrat. Quare veratro coturnicæ cicuta sturni vescuntur, quæ toxicæ hominibus esse certum est. Quam ob rem scammonæa bile ducat: cucurbita agrestis, agaricum, veratrum candidum, euphorbium, granum enidii, puitam. veratrum autem atrum, ac epithymum bilem atram. Cur alius nonnullorum rebus alstrigitur, quæ aluum resolueret conseruauerunt: contra quæ his resoluuntur potius, quæ alstrigere possunt. Quam ob rem alius alio cibo delectetur, eundemq; alius facilius, alius difficilius concoquere valeat, cum nulla ratio, vel calor, vel alicuius rei eiusmodi intelligatur. Nemo sanẽ vel torpedinem piscem torporem per funiculum nostrum inuicere corpori, vel triglam * obtentam virium a torpedine accitum tollere ignorat. permulta id genus licet enumerare, quæ nosci tñ ex perimento potuerunt. Vnde apud medicos abditæ illæ, delitescentesq; causæ his in rebus habentur, quarum nulla ratio reddi poterit. Quocirca, tenet sane agere qui

A qui genus id quæstionum solutionibus mandare contendunt nec dici improbabilius quicquid potest, quam rationes, quas illi adducunt. quippe medicamenta, quibus purgandi vis data est, idcirco materies ducere possent inquirunt, quoniam habitu sunt calidiori: quod error est. nam si iure calori causa daretur, calida omnia vim illam purificam fortiri utique oporteret. nunc vero piper, quod longe calidius, vim non trahendi, sed concoquendi, corroborandi possidet. cuius etiam generis mastichæ, & aloë esse nulli dubium est: itaque recipi procari ista nequaquam censendum. Nam & si omne, quod ducere potest, calidum est, haud tam vicissim ita consequitur, ut quod calidum est, idem etiā ducere possit. Voluit item struthio camelum vi sui caloris ferrum concoquere: quod absurdum penitus. Leo enim, qui longe quam struthio camelus calidior est, ferrum concoquere non potest. Nec vero Medicinæ artis auctores tam rerum statuere proprietates coguntur, sed philosophi etiam & grammatici eodem persæpe veniunt. etenim quæ *τάβη*, id est affectus appellant, vniuersum probata obseruant, non nisi vicem complent proprietatum. Quærenda igitur illa sunt, quæ locum obtinent medium, hoc est, non quæ perspicua ex se sunt, vel tam occulta, ut percipi a nemine possint, sed quæ quamuis

difficilia, & obscura, explicari tam men, lucem recipere rationum, & doctrina hominis, atque ingenio possint. Solutionem autem quæstionis cuiusque petendū ex rei vel habitu, vel specie, vel actione, vel ex rei simili consensu vel ex colore, vel ex deceptione sensus, vel ex æquiocatione, vel ex viribus, quæ magis, minusve efficere possint, vel ex eo, quod res durior, aut solutior, aut maior, vel minor, vel ex tempore, aut ætate, aut more, vel parte essentiali, aut euentitia, vel ex rerum similibus conditione, quorum exempla ex quæstionibus tum a nobis, tum ab alijs explanatis colligi possunt. his igitur nominis, ac metis, omne quod quæritur, probationi potest solutionis mandari. Sed, cum non solum ratione, quæ in vniuersum doceat, verum etiam singularium rerum tractatione animus auditis regendus sit, hæc proponenda soluendaque censuimus.

Cur Homerus homines a canitie temporū *πολιεργοι* *τάφους* cognominauit? Quod ea maxime parte capitis canities oritur, ob eam scilicet rem, quod pars capitis prior humidior, quam posterior, & pituitosior est.

Cur parte priore capitis sola caluescere solemus? Quod mollis & laxa est. cum enim pilus ob naturalem siccitatem vacat alimento facile defluit, ut qui non ita solide parte in-

*¶ hoc est
humiores
ua here.
Atq. hoc
semel an
notatū sit
est. hūo
re, mām
fere inter-
pretatur.*

*Hor. Et so-
mal anno
tū ē vo-
lo, q. fere
p. habetū,
intelligēdū
sit t. p. mē
cū, p. spēs
cōtra mē -
tio.*

*E
co qd est
f. i. b. i. a.
aut fm ac
ciden.*

problem.

Y ñ nl

Problematum Alex.

Constat prior, sicut posteriore, quæ siccior, atque spissior est, caluitium ex siccitate oriri solitum est, quam ob rem quibus crispus capillus est, citius caluescunt, canescunt autem serius, utpote, qui capite sunt sicciori. siccitas enim pituitosam illam materiam totam absumit, sunt huiusmodi præterea vigiles plus quam ceteri. somnus enim humore consistit. Quod quidem argumento constat infantium, qui ut humidi excrementosius sunt, sic somniculosius esse consueverunt, patet idem vel ex humidis corporum affectionibus: atque hi, qui vel vino se se inebriant, vel crebro balneo vsi sunt. Quinetiam minus excrementi mittere huiusmodi solent partes, quæ secessui vacatis materiz deputatz sunt, os, inquam, nares, oculos. Atque capillo sunt promisso, & simplici, capitis humore abundant, itaque contra asficiuntur: quippe qui aut nunquam aut lentius caluicium sentiant. fieri tamen potest, ut vel vitio sui generis quis caluescat sicut & articulorum dolores, & plerique alij corporis affectus de parentibus ad prolem descendere consueverunt, ut non desint, quos morbos liceat hæreditarios appellare. Ergo vel ea ipsa de causa, vel celerius caluescere, vel excrementosus, somniculosusque esse quis potest. canos autem cadidos esse propterea necesse est, quia pituitæ, ex qua orti sunt, colore imitantur, nonnunquam etiam

ad colorem penè auri vergunt, K videlicet ubi se cum pituita bilis vitellina permiscuit.

Cur excrementis abundare, ac vigiles esse senes consueverunt? Excrementis certe abundat, qui frigidiores, atque debiliores, atque ad concoquendum ineptiores longi temporis spatium reddidit: hinc enim excrementis foramina, meatusque corporis redundant. Vigiles vero, quia sicciores parte corporis solida afficiuntur. Infantes prorsus, quia ex contextu foraminum, & parte solida corporis sunt humidiores, non tantum excrementosus, sed somniculosus quoque esse necesse est.

Cur pueri non canescunt, cum humidi excrementosius esse soleant? Quia humidi, & calidi sunt: pituita autem, unde canities, humida & frigida est. adde quod puerorum caluaria mollis, laxa est instar cutis, itaque vacas materia, & inutilis diffili potest, atque euaporari, seniorum prædura est: tempore namque obdure scit, ac densa, solida, ossa redditur, unde rimas in ea natura perduxit, quibus vapores excrementi efflari, atque euacuari possent.

Cur mulieres, & spadones canescere celeriter soleant? An mulieres, quia natura frigida sunt, atque ex ortu causa. sic enim plus materiz inutilis contrahi potest, præsertim si mēstrua defuerunt. Spadones, quia non amplius semen excernunt, sed ex-

Liber Primus

171

A excrementum illud feminis genitali, quod pituitosum est, per totum corpus mistum cum sanguine digerunt.

6 Cur item careant pilis? Mulieres quidem, quia frigidae sunt, foramina sui corporis spissiora habent, atque coarctiora. Vis enim frigoris contrahere, constiparetque aptissima est: itaque exitus pilis denegatur. Spadones vero quia iusto humidiores sunt, excrementisq; admodum redundant. haec enim ratio est, cur loca neque praehumida, neque praesicca, saxosaeque herbas edere valeant.

7 Cur pedes spadonum magna ex parte solent depravari? Quoniam praenimio, quem dixi, humore, membra admodum madefacta, & emollita, & proinde debilitata gerunt. fit enim ut possint superposito corporis, crura parum ad sustinendum valida, peruertantur. quo modo harundinem pondere superannexo flecti necesse est. Rem autem duram, & siccam esse validiorem inque suo officio stabiliorem: humidam vero & mollem imbecillam, parumque efficacem extra argumentum sunt ligna, pelles, funes atque etiam homines. quippe, si qui per luxum balneo & poculo immodice usi sunt, imbecilliores reddantur: sed si per frugalitatem modice sese refecerunt, robusti, efficaciores evadunt. Vnde fit, ut spadones quidem effeminati imbecillique

sint, forsitan & vinosi, utpote qui pituita magis abundent. cum enim habitu fiat frigidior, avidos esse rei contraria verisimile est. vinum autem natura est calidum. Aethiopes vero, utpote sicciores, crispi, macilentissimi, musculosi robustique constant.

Cur huiusmodi vocem reddunt acutiores? Quoniam humor ille immodicus fauces, canalem asperum cognominatum obcrassans, atque infarciens longe reddit angustiores. & cum spiritus per angusta se promat, vocem agat acutiorē, quam in integris fiat hominibus, necesse est. His enim vox ampla permeatus laxitudines informatur, & ducitur. Argumentum ex tibiis foraminibus accipi aptissime potest. humor autem nimius spadonum vel eo constat, quod percrassari & mammas feminas explere, & genas habere tumidiusculas, & pilis esse promissioribus, & canescere facile consuevere.

8 Cur ē spadonibus nonnulli rem aliquantisper venerem appecant, & amore interdum teneantur? Quoniam sunt, qui cum pubescerent, castrati, collisi fuerunt. Itaque veluti semispadones sunt. adde quibus iecur feruentius, & feminis conceptacula ampliora, hi veneris usum saepe imaginantur, & appetunt agere tamen quod cupiunt non possunt, quoniam coles eorum mox emarcescat, & languat.

Y iij gucat.

Problematum Alex.

- G** guesat. Spiritus enim, qui diutius
tumesfacit, deest: quippe cum se-
men non adfit, unde spiritus or-
tus per meatus femini attribu-
tos deferri ex parte coxarum cō-
suevit. Quam ob rem fit, ut mea-
tus illi collapsi perire atque pue-
rili ætate possint excacari.
- 10** Cur cæteris omnibus nostri
corporis partibus, quas pili in-
tegunt, canescere consueuimus,
aliis vero nequaquam? Quoniam
locus iste calidior est, quippe q
conceptaculis tum spiritus na-
H turalis, tum sanguinis, sit refer-
tus: qui etiam quia laxior, atque
solucior est, idcirco excrementa
pituitæ digerere, atque diffilare:
assidue potest. quod quidem ar-
gumento cōstat sudoris assidui
alarum.
- 11** Cur nonnulli pudore affecti
alio insudare coguntur? Quia
pars ista corporis laxior est. Na-
tura quippe ab eo recedit, quod
vel reuerendum, vel cauendum
est: atque paulisper sese cum san-
guine colligit, recipitque in ve-
I nas, atque arterias ampliores,
quæ ubi expletæ fuerunt, extil-
lare inciperunt. quod idem et
euenire nō nouimus, qui affecti
læticia sunt, ob eam scilicet rē,
quod elaxari, resoluique cor-
pus totum, maximeque alas ne-
cesse est.
- 12** Quā ob causam pallidi, qui
metuerunt, efficiuntur? Quod
natura humana visus interior,
quæ corporibus nostris consu-
lit, nequid extrinsecus capiat de-
trimenti, continuo fugit, & se
ad loca confert penitiora custo-
di gratia. quemadmodum nos
quoque domum eadem causa
petere solemus: quo cum prope-
rat, sanguinem secum trahit. quo
solo vehiculo, alimentoque vi
consuevit utpote qui ex succis
omnibus sit bonus solus: hic au-
tem est, qui florem nostro largi-
ri corpori potest.
- Cur si dem illi contremiscere
consueuerunt? Quoniam vis
etiam animalis per consensum
utriusque naturalem diffugiens, ner-
uos relinquit imbecillos, qui suo
robore membra sustinent, fir-
maque tuentur. Hæc eadem ra-
tio est, cur & alio fundantur, &
mingant inconsulte. musculi
nanque, quorum interest mea-
tus excrementorum claudere,
re, debilitati retinere amplius
nequeunt.
- Quam ob causam rubescere
solent, qui gaudent? Quoniam
natura sponte rei occurrit, quæ
grata extrinsecus accessit. Quæ-
admodum nos amicis, aut libe-
ris obuiam ultro festinamus, na-
turam autem sanguinis comita-
tur, quem suo colore cuti florē
posse largiri, palloremque ob
eius orbitatem, oriri propo-
suimus.
- Cur erubescere consue-
runt, quos puduit? Quoniam
natura sua naturali quædam,
non arbitrari conscientia vere-
cundatur, ac reueretur, quod ho-
norandum, colendumque sen-
sit.

Arit. Itaque more pudicæ, nobili-
tatis puellæ compescitur: & se
ad loca penitiora corporis reci-
pit, atque occulit. quod cum a-
gitur, sanguis concitus libera-
lius fluitat, cutemq; suo colore
pertingit. Sunt tamen, qui nata-
ram se se protegere copia sangui-
nis asseuerent. quomodo & ma-
num naturali ingenio tantisper
faciei admouere solemus, dum
pudore afficimur.

16 Cur nonnulli a vita præ ni-
mio metu discesserunt? Quoniā
B vis naturalis admodum interio-
rem subiens partem sanguine,
calorem insitum, atque vitalem
solutum de corde oriri obruit v-
niuersum, atque extinguit. qua-
ratiō oleum quoque multum,
vniuersimq; lucernæ infusum
flammam potest extinguere: ca-
lor quippe corporis ille perapertæ
flamulæ lucernæ respondet.
& vero, qui dolore vexantur ni-
mio, eadem ipsa de causa disces-
sere è vita: interit enim motus
interior natiui caloris, quemad-
C modum ignis quoq; obturatus
extinguitur.

17 Cur multi ebriati vino obie-
runt? Quoniam vini copia natu-
ralem ^{vitalē} animalemque vim om-
nem suo calore opprimit, maxi-
meque id sentiunt, qui calorem
insitum exiguum continent, at-
que imbecillum. Qui enim mul-
tus, ac validus est, resistere am-
plius, ac spatio temporis copā
omnem illatam concoquere po-
test. quemadmodum plus olei

infusi flamma tolerat, quæ lar-
gior est.

Cur membra senum obtre-
18 munt? Quoniam nerui mēbro-
rum, & musculi vi sua mouēdi
priuati noq; amplius æque par-
tes continere firmare stabilireq;
possunt. sit etenim tremor, cum
pōdus quidem membrorū cor-
poris trahit deorsum: animæ au-
tem vis sursum eleuat, idq; vicif-
sim, atq; assidue agitur. Hinc. n.
incurui senes in terram corruūt
& ne id fiat, baculis se sustinēt
& tanquam caducos parietes li-
gnorum admimiculo continent
erectiores. Hæc eadem virium
imbecillitas facit, vt & vrina,
& alui excrementa prodeant in
consulte.

Quam ob rem pallefcere so-
19 lent, qui egritudini succumbūt.
Qm rem tristēm natura sentiens
paulatim descendit ad loca sibi
penitiora cum sanguine, qui co-
loris author est. minus tamen il-
li, quā qui metuumt, pallefcūt.

Quam ob causam qui læticia
20 exultant, resoluuntur? Quoniā
vitalis vis, & insitus calor foras
ad rem lætabilem immodice p-
fluens dispalatur, ac interit. Vn-
de fit, vt & sudent, & rubeāt san-
guinis aduentu. Calorem enim
natiuum, ignēq; ipsum, vt per
loci sui appetitionem sursum ef-
ferri, sic per alimenti desyderiū
ima petere necesse est. igit vtra-
libet mouēdi ratiōe perempta,
calor insitus interit, & vis ois vi-
talis euauescit.

Y iii Quam

Lib. Primus

G ¹¹ Quam ob causam qui vel anguntur, vel irascuntur, vel amant frequenter amplius suspirare consueverunt. Quoniam qui anguntur, animum totum ad rem quæ dolori est, conuerterunt: qui irascuntur, rei, quæ conciti fuerint, intendunt, qui amant, rei tantum incumbunt, cuius desiderio detinentur. Itaque animus conuersus ad id, quo sollicitatur, negligit, & quasi officij sui obliuiscitur: videlicet, ut musculis thoracis vim mouendi suppeditet. Cor igitur, cum neque per intentionem pectoris aerem capiat, quo ventilarî, refrigerari possit, neque per remissionem seuocet, quæ sanguinis ardor fauillacea excrementa commisit, ne stranguletur, animam cogit, & ad desertum officium reuocat, & hortatur, plurimam musculis præstet ^{moderat} rationem, & inspirationem, expirationemque ampliore efficiat, ut & copiam aeris frigidi capiat, et excrementorum largam efficiat copiam, ita ut quod vices minuit, crebrisque spirandi essent facultatibus, hoc vna amplior respiratio subministret. Quam rem ¹² *scilicet* hoc est suspirare veteres ab angustia cordis dixerunt, & quidem ad quoddam tempus late suspirant, idque sepius faciunt, quoniam animus quidam, ut dictum iam est, rem, a qua excitatur, assidue dispicit, natura vero aliquando cordis gratia cogit vim mouendi transmittere thoracis musculis ampliorē. Quod

autem in thorace respiratio est, hoc in reliquo corpore seductio spiritus per arterias habetur, ac inspirationi intentio, expirationi remissio respondet. Sphygmus autem, id est, pulsus ipse intentio meatus, & remissio in corde & in arteria est.

Cur ægre id genus carnis concoquitur, quod insitium appellatum est: Quoniam sua leuitate fluitat in ventriculo per cibi humidi mediū: nec eius corpus attingit, quo tactu fieri concoctio potest, sed iuxta gulam redditur: cuius officium cibi non concoquendis, sed appetendis delegatum est. Quinetiam foris aquæ iniectum non sublidet, sed innatat, quoniam dum carnes teruntur, spiritus admittitur præleuis, qui corpus eleuet, & in humore fluere aptissimum reddat, hinc et molle, solutumque forte talis spiritus euadat, necesse est.

Cur aqua per feruida grata ¹³ prurientibus est: Quoniam causa cur membra pruriant pituita crassa & perfrigida est: hæc autem facit, ut cutis hebetior sit, atque stupentior.

Cur si dem balneis delectantur calidis: Quoniam pituita ¹⁴ tam calor digerit, & vagues excutunt. ^{fundit}

Cur terga amplius, quam ceteræ corporis partes pruriant: Quoniam plus pituitæ continent, ut vapore quæ frigidiora sint. Quæ ob rem senes pruritus magis excrescent, quia frigidiores sint.

Cur

A Cur homines, qui breui sunt corpore, prudēiores magna ex parte sunt, q̄ qui longo? Quoniam animus toto corpore coactius, & compactius manet, si breue est: si longum, passus per longitudinem exoluitur, & hebetascit. vnde Homer⁹ Vlyssē breuem, ac prudentissimum refert, Aiace longum, & stultissimum pdidit. Hoc modo qui breuiore sunt corpore, sunt etiā fortiores quam qui prociore.

B Quare qui minus sunt prudētes, suspenso corpore, ac vultu sublimi incedunt? Quia quemadmodum nauicularius non admodum robustus nauim rectā non agit, sic nec corpus animus imbecillior.

C Cur pleriq̄ stulti liberos prudentissimos procreauerunt, & contra, multi valde prudentes stolidissimos? Quōd homines stultiores cum concumbunt, totos libidini sese dedūt, itaq̄ animo penitus in corporis concreationem demerso, astricōque rei tantū venereq̄, semen vires optimas tum rationales, tum naturales adeptum perfluit, creatq̄ proinde hominem prudēiorē: At homines prudentes, & docti semper aliquid vel honesti, vel vtilis animo complectūtur, nec in ipso quidē venereo coitu omnino ā rerum studio desistunt. itaque alio remissiori profluens semen expers longe facultatis illius animalis incumbit. Hinc ēt deduci ratio potest, cur homi-

nes stulti atque indocti filios robustos maxime procreant, prudentes & docti imbecillos.

Cur ferarum animantiū ster-
cus minus, q̄ vrbānāū ster-
& damarum, & aliorum quorū
dam excrementa paulisper aro-
ma redolent? Quoniam serē ci-
bo sicciori simplicioreq̄ vescan-
tur, laborantq̄ vehementius: ho-
minum vero sterus omnīū ma-
xime animantium steret, q̄ va-
rio, humidoq̄ cibo magis cete-
ris vtuntur: atq̄ plus q̄ sit satis
sportune prius, quā egeamus, E-
gulā ingerimus, atq̄ minus nos
per laborem exercem⁹, atq̄ mi-
nus calore abundamus. cum igitur
cibus, vel plene cōcoqui, vel
satis dissilari propter copiam non
queat putrescit aliquantulum,
itaque grauius steret.

Cur sinapi, & piper, & acriū
omne genus cuti superimposi-
tum nostri corporis vlcerare nō
mirum potest, deuoratum ven-
trem vlcerare non poterit? Quo-
niam ante immutatur atq̄ con-
coquitur, quā incipiat agere.
adde q̄ eius vehementia hebe-
ta/cit nimio v̄tris humore, q̄
etiam cutis suam ob densitatem
tempus ad agendum rebus ad-
motis acribus satis adhibet: &
quoniā imbecilla est, facile sen-
tit, at pars intestina vna, & laxi-
or & validior est.

**Cur & prae nimio dolore, & prae nimia læritia æquē lachry-
mæ excutiātur?** Quoniam qui
dolent, spissitudine meatuū, qui
positi

Proble-
ma hoc in nō
nullis exē-
plarib⁹ h̄
legebat⁹,
nec ob id,
ā Theodo-
ro hinc trā-
slatum.

Problematum Alex.

- ¶ possit oculis sunt, humorē, quē oculi continent, exprimunt. dolor enim meatus refrigerat, atque astringit. At qui letantur & gestunt, humorē ex laxitate meatuum effundunt. oculi tamen quicunque arctioribus constant meatibus, lachrymam neutra de causa mittere consuevere.
- 32 Quam ob causam qui dolēt, summa corporis parte palleſcere consuevere? Quoniam vires naturæ cum sanguine partes interiores corporis subeant, sicut superius dictum est. sanguis autem, qui summam corporis partē calfacere possit, & laxare.
- 33 Cur sæpenumero euenit, ut qui mingunt, etiam flatum ventris extrudant? Quoniam vesica plena vrinæ intumescat, & premitur, & adducat rectū intestinū: itaque vrina, dum egeritur, intestinum illud relaxatur, & flatibus intestinis inclusis libertatē effluendi concedit. Sunt tamen, qui dum vrina secernitur, consensum quendam membrorum effici omnium censeant.
- 34 Quam ob rem qui oscitantē viderint, oscitare incipiāt? Quoniam natura animantium consensuens inter se, afficitur mutuo aptissima est, maximeque brutorum. Hinc ubi ē grege asinorū meiere vnus adorsus est, ceteri quoque omnes identidē faciunt, quibus vesica plena est vrina.
- 35 Cur sanum lippies sua aduersa valetudine afficiat, sanus vero lippientem sua bona valetudine emendare non queat? Quoniam oculi humidi, molles, affectuique opportuni sunt. adde, quod sanitas temperies quædam sit corporis: morbus autem intemperies, faciliusque modicus habitus ab immodico mutetur, vertaturque. econtrario: merito lippitudo, quæ habitus quidem immodicus est sanitatem, habitū laudabilē celerius mutat. omnem mutationē autem ob naturalem consensum corporum fieri certum est.
- Cur numus, aut pōmum in aqua demersum amplius seipso videatur? Quoniam aqua submerso adhaerens corpori, eadem afficitur qualitate, colorēque proinde trahit eundem, quo fallere oculum possit, quasi corpus amplius sit, cum vndique aqua continetur. Hac enim eadem ratione Sol quoque, & Luna, & Errores omnes, cum vel exoriuntur, vel occidunt, corpore esse ampliori videntur: quippe cum ita primum eorum recipiat eandē qualitatem, afferreturque consimilius.
- Cur quadrata ē longinquo rotunda esse videantur? An quia quadrati angulos visus subtilis ē longinquo percipere oculus nequeat: quibus detractus rotundum videtur, quod relinquitur.
- Quam ob causam, cum aliquid procul percutitur, ictum statim cernamus, strepitum lentius audiamus, quanquam vna cum ictu strepitus oriatur? Quia visum tenuiorem atque acutiorē quam

A quam auditum habemus. visus
igit anticipare, utpote acutior
potest, auditus ut crasfior, len-
tius suo fungitur munere. Eadē
hæc ratio est, cur in atritu con-
frictuq; nubium ictū, quod toni-
truum appellamus, & ardorē,
cui nomen fulgur inditum est,
non ex æquo percipiamus: sed
fulgur primum videamus, post
tonitruum audiamus: quanquā
ictus vel prius tonitruum, quā
fulgur efficiat, vel utrunque si-
mul committat. Ergo vel hæc in

B re visus utpote agilior, & tenui-
or præcurrit, atq; anticipat, au-
ditus ut crasfior, & retardior,
postmodum sentit.

39 Quam ob rem ex frigoris ve-
hemētia partes nostri corporis
extere rigeant omnes, facies mi-
nime, cū hæc vna detecta frigi-
ri pateat: An propter consuetu-
dinem, facies enim quod semp
detecta est, æris mutationibus
insuevit. iuuat autem plurimū
ad resistendum consuetudo, at-
que exercitatio.

C Quā ob causam bilis suo con-
ceptaculo affectu admodum fa-
cili complexa nunquam id cor-
rodat, vbi vero in dentem cor-
pus solidissimum paulisper de-
cubuit, illum corrodat, atq; in-
terimat: Dixerim, quia natura,
ut in illo vno corpore bilis con-
tineatur, statuit. vis enim natu-
ræ plurimum ad prohibendum
ne quid officiat, valet. Constat
hoc etiam rebus alijs, fortus, n.

decem fere menses in vtero per-
manens nullum ponderis sen-
sum gerenti femina mouet, at
si quis status eodem ruat, tor-
mentum protinus excitatur, &
pondus sentitur, & distentio ra-
pit intolerabilis. arteria item as-
pera spiritus vnius conceptacu-
lum est. ita, ut si quid cibi, aut
humoris in eam delapsū sit,
strangulatio sequatur, & tussis
subita: natura enim non cibo,
sed spiritui viam hanc vni ven-
dicauit.

Cur alijs balneas sitibundi in-
gressi, extincta siti egredian-
tur, alijs contra? Qui habitu sunt
sicciori, siti balneo humefacti ab-
soluuntur, præsertim si non pe-
nitus tabeant siccitate. at qui hu-
midiores sunt, & si omni va-
cantes, his humor per sudorem
absorbetur, itaque sitis crea-
tur: quippe quæ siccitate oriri
solita sit.

Quam ob causam radice per
cibū ingesta, alijs corde eructant,
alijs non? Quorum ventriculus
non vitiolis excrementis, ma-
xime quæ pituitosis redundat,
horum eructus purior est.
Quorum autem illis redundat,
impurus, & male olens. radix
enim vim calfaciendi, inciden-
di, extenuandique materias ob-
tinet, statusque ex humoribus
mouet, quos per ructum retru-
dit, ac reſcit. ita feces quonque
diriſſimæ, si in morte n. anent,
foetorem non spirant: si mo-
uentur,

Problematum Alex.

Guentur, ampliter spirant. haud enim audiendi sunt, illi qui radicem ipsam vitiosam naturam & fontem constare genere censent. argumento quod etiam foris tam marcida male olet: nam si id esset, omnes, qui eam edissent, foridum eructarent.

43 Cur summis frigoribus, digiti & omnino extrema corporis nigrescant, & decidant? Quia vis summi frigoris calorem insitum ad corporis profunda impellit, & claudit. itaque extrema,

H quoniam vires ^{* videt.} animales et calorem nequeant adipisci, primum liuent, deinde nigrescunt, & moriuntur. decidit vero propterea, quoniam natura reliquo suo corpori coadunata, adstringit ad se quod integrum est. reliquit, atque reiecit, quod mortuum vacat. extrema ita affici possunt, eo quod parum carnis, calorisque obrinent. hinc. n. et in genere stirpium, quae infirma laxioraque & minus calida sunt, frondes hieme seunte amittunt.

I Errat. n. qui principio calorem inatum vim aduersam frigoris aufugere introsum existiment: proinde coactum, & quasi recreatum proficisci vniuersum, largum copia omnibus auxilio mēbris: itaque seruire nimio extrema posse exuere: nam dum intus manet, cogi melius potest.

44 Quam ob rem qui extremis perfrixere, si membra igni admovent, doleant vehementer? Hoc vniuersum & ad subitam quali-

tatis mutationem accidere arbitrandum est. fit enim, ut ex multo frigoris repente transcant ad multum caloris. omne autem quod imodice, vniuersumque malo agitur habitu, dolorem naturae insingere potest. sicut quod per habitum bonum modice, atque ad naturalem conditionem vniuersum mutatur, naturam vero vehementer permulcet, atque oblectat. corpus .n. humanum habitu temperationis, quam cetera animalia constat.

Quam ob causam, qui piper, aut panis frustum grandiusculum deuorant, singultiant? Qui ventriculum mundum, et sentientem, & calidum habent, hi celeriter piperis acritudine mordentur: quo morsu stomachus ad repellendam rem, quae efficit, excitatur. itaque oritur, qui singultus vocatus est. At qui ventriculo sunt frigidiores, pituitoso, atque hebetiori, hi lentius singultiant. quin etiam qui panem incisum iusto amplius deuorant, oppressi magnitudine panis, singultire coguntur. membrorum. n. natura nequit quiescere, quoties aliquo detrimento infestatur. Piper igitur qualitate suae acritudine facit, quod singultus obueniat. quo bilis quoque interior pungit, & concitat. Panis vero sua opprimens quantitate idem committit motu pituitae, quae singultum aggrauando ciere potest, respondet. n. piper bilis panis

A panis pituita, vtraque vero proxima rebus extrinsecus infestibus: dixerim, spinis & lapidi. piper. n. & bilis acumini spinarum respondens: pituita & panis lapidum ponderi.

46 Quam ob rem vitia, q̄ in vnguibus digitorum constiterint, dolore afficiant vehementer. Quomā nervi ad extremos vsq̄ porrecti digitos suis ipsi excrementis vngues conficiunt, sicut etiā dentes in gingivis. Cum igitur vis, quæ per nervos auctor sentiendi præstatur profluens extremis insistat digitis, eo se colligens, augetur aquæ modo, quæ in compita confluit, constat eo magis dolorē posse amplificare, qm̄ plus sensus vitis augetur.

47 Quam ob rem hīs, qui panem incisum grandiusculum deuorant, & ob eam rem singultire incipiūt, retentio spiritus singultum sedare possit? An quia stomachus ad asperam arteriā politus est, idcirco premitur ab ipsa arteria, & instringitur, ita ut panis intrusus in ventriculū excutiat, quo excusso, pondus tollitur, qd̄ singultū ciere pōt.

48 Quam ob causam qui ex pane singultuunt, soluantur singultu, cum triste aliquid audierint? quoniam sunt intēti ad hoc, qd̄ ægritudinem attulit. Cū enim vis animalis aliorum cōuersa, mouere thoracem desinat, spiritus parum tantisper affluit: itaque coactus singultum præsaecopia sedat, ut dictum iam est,

Quam ob eam, cum picturas Dintuemur, si prope altamus, colores plano contineri omnes videamus, si procul, partim cauo, partim deuexo representari necesse est? Qm̄ vis conspiciendi, quoties per longum extenditur interuallum, languescit: atq̄ ita colorum profunda diligēt⁹ nequit explorare, sed partē albiorē deuexam videt, nigriorem cauam. Albū. n. qm̄ lucido proximum, foras versus clucet, nigrum, utpote obscurum, introrsus nitet. Hic adijci illa congruū iudico, Artium aliæ materiam transformare solent, ut cum sc̄tor gneum equum, bouem, aut quod aliud animal confluendo, aut ducendo hominem, aut vas aliquod affingat, videlicet materia gr̄is à forma in formam immutata: aliæ per adiectionem agunt, ut quæ cæra, aut luto effigiant: aliæ per demptionem, ut quæ animal sculpendo afformant: aliæ per compositionem, atq̄ appositionem, atque cōglutinationem, ut ars ædificandarum ædium, aut nauium, aut lignaria: sunt præterea, quæ per habitus alterationē, penitioremq̄ immutationem fiunt, quemadmodum natura gen⁹ animalū ex semine creare solita est: nō desunt, quæ per habitus mutationem atq̄ additionem prodeant corporis, quō natura mēbra enutriendo augere utiq̄ consuevit: addo et, quæ per colorū m̄liorem, atq̄ adiectionē corporum conficiantur,

Problematum Alex.

6 conficiantur, vt artē pingendi suo fungi officio nouimus.

10 Cura aqua frigida neruis officiat, calida non proffit, sed talis quoq; aduersa fit: Nam si quid noxium est, contrarium eius cōmodum esse necesse est. haud. n. fieri pōt, vt contraria mō consi-

Al. l. p. rōne, & p. se et hō. n.

mili efficiant. Dixerim aquam, nō qua est calida posse officere, sed qua calida & humida. neruorum etenim iēt. qm̄ summa in neruis sensio est, contendit, astringiq; desiderant. qd̄ humor

H. al. l. p. rōne, & p. se et hō. n.

pstare nequit. imō neruos emoluit, laxat, ad cāriem ducit: calorē vero neruis haud quauā eē incommodum constat, argumēto olei, cuius perfusione iuari neruos palam est, eo. f. qaliquid obtinet astrictionis.

11 Cur poma obesse sua frigida humidatq; natura possint: aqua, quae frigida & humida est, non satundem officiat? An q; aqua pomis tenuior est, ac digeri celerius pōt: idcirco non ex aequo offendit, praesertim cum mēbra firmare aliquantulum valeat.

12 Quam ob causam pleriq; cibos crassos, atq; difficiles concoquere facilius possint, vt carnes bubulas: faciles, et succi cōpotes laudabilis: agre concoquant, vt pisces saxatiles? Rōnē alij ad cōsuetudinem referunt, alij ad habitum quendam naturalem ingenio humano inexplicabilem: alij ventris calore immodico cibos cōcoctu faciles vltra modū pro sua facilitate concoqui, ita-

que perfringi, corrumpiq; ceasent. difficile vero, & qd̄ modice immutatur, concoqui tantū, non praeterea quicquam vitari. Nam & palea, quoniam perquam facile afficiuntur, in cinerem vertuntur ab igne largo, & rapido: quod ligno querno accidere non potest.

Cur farina hordeacea extingueret inflammationes possit, cū frigidū oē cogendi, densandiq; non digerendi vim habeat? Dicendū nō vi refrigerādij, sed tergendij, discutiendiq; farinā posse digerere hordeacea. Scindit. n. et deterget humores. et vero pleraq; alia rē sibi contrariā efficere queunt, videlicet nō rōne primaria, & per se, sed secūdaria, & per accidē. Exempli grā, apiū, qd̄ calidū est, febrē minuit, non eo q; calidū (similia. n. se mutuo iuuant:) sed q; materias insectantes discutere, atq; detergere pōt, et vim mouendi vrinam habet. Iris itē, & hyssopum herbq; quāuis calidiores, profunt tñ ad laterum dolores, qm̄ materias incidunt, quae inflammationē membranz costis subditae excitant, quinetiam aquae perfusione frigidae neruorum distentionē ex materia ortam frigida sedant. aduertimus, per accidē. scalo ris interuentu interioria. Quoties igitur ex se nullo interueniente medio quicquid agit, proprie rationeq; primaria rem effici dicimus. at si non ex se, sed per aliud quod medium agat actionē per accidē,

A accidens, rationeque secunda-
proficisci dicere consueuimus.

54 Cur ante quā balneas intro-
eamus, tepidam egeramus vri-
nam: cum diutius intus man-
ferimus, frigidam? Dixerim
quasi per comparisonem alce-
rius ad solitum euenire. vrina
enim, cum tepida effluat uere so-
ras, quoniam nostrum corpus
iam frigidum est, tepidum, quā
emingimus, corporis compara-
tione sentitur. At vero intus, quo-
niam plus quā vrina corpus re-
caleat, frigida esse videtur, quā
quam aliquantulo calidior est.
Constat hoc et, quod si balneas in-
gressus prius, quā recalcas, te reci-
pias in labrum, aqua, quae cali-
da leuiter est, feruēs admodum
sentietur, sed si postquam con-
cal actus es, labrum adieris, non
ex aequo feruore eandē percipies.

55 Cur aqua interdum locis ef-
fossis maritimis dulcis compe-
riatur? Causa quod pars maris te-
nuior dulcis est: crassior salsa.
quantum igitur tenuius est, dul-
ceque est, hoc per terrae foramina
transmissum, liquatumque in ip-
sam se condit tellurem. quod ea
effossa comperitur. haec eadem
pars maris tenuior efferri quo-
que in coelum, atque in humo-
rem dulcem ac in pluuiam eua-
dere solita est. crassa illa resicca-
ta, cocta trāsit in salem. Quae igitur
litore laxiori continetur, sal-
sa propterea est, quia crassior quo-
que humor terrā subire per meatuum
amplitudinem potest, quod salus est.

Cur aqua puteorum per hye-
mem calida, per aestatem frigida
est? Quoniam contrarium om-
ne suum vitare contrarium sem-
per solitum est: cum igitur fri-
gidum, quod calido contrarium
est, atque exitiosum, fugiat per aesta-
tem, cum coelum recalet se ad i-
ma telluris recipiat necesse est:
quo euenit, ut aqua frigida efflu-
ciatur. Contra per hiemem, quo-
niam extrinsecus frigus vergit,
calor ad ima fugiens aquam te-
pescit. Contraria enim per idē
loci & temporis simul manere
natura noluerat.

Cur in Aegypto, quae terra
calidissima est, vinum frigidū
nasci soleat? Ratio eadem illa est,
quam superiori reddidimus. Quia
stioni, calor etenim facit, ut fri-
gida omnis qualitas deferat: se
ad radices vitium. itaque illas refri-
gerat, cum stirpibus comu-
ne eueniat oibus, vites amplius
sentiant, quia molliores atque ad-
fici opportuniore sunt.

Quam ob causam aqua, quae
feruida demissa in puteum est,
frigidissima fiat? Quoniam fri-
gor putei calori pugnans aquae
demissae, facileque praesua frigi-
dissima copia superans calorem
vniuersum expellit, magnaque
cum vi permeat per aquam, at-
que ita vehementer eam refri-
gerat.

Quam ob rem cum bestiola oculo
lo inciderit aliqua, comprimere al-
terum prodest? Quoniam spi-
ritus visui a natura delegatus,
non

Problematum Alex.

- G** non præterea effluit, sed se colligens, copia larga redundat. itaque ad apertum oculum sua copia deriuatus implet illum, & tume facit, & in priorem partem red- dit propensorem. vnde fit, ut quod incidit infirmum, ac leuius, ex- pellatur. fortasse spiritus quoque ipse vniuersus occurrens per so- ramina oculi bestiolâ reijcet. **P**e.
- 60** Quam ob causam qui in faciem percutiuntur, ignem videant? **Q**uod spiritus visui accommodatus ex- tenuatus per ictum ardet, pro- **H** festusque faciem talis videtur, qualis per ictum redditus est. Sic. n. & duobus lapidibus, aut ferris mu- tuo attritis aer interueniens ictus, extenuatusque maiorem in modum in ignem conuertitur. quod idem & in nubibus euenire certum est.
- 61** Cur non lapides omnes per mutuū attritū ignem excutiant? **Q**uoniam sunt qui corpore soluto, laxi, & laxo consent. haud enim æque patritū aer extenuatur, cum nullo vehementiori afficia- tur ictu propter corporis leuitatem. **I** & cedens quoque, & se in forami- na laxioris contextus recipiens, non omnis pari modo percussus re- calefcere potest. hoc est per attritū lignorum mutuū accidit. Ignis vero, quem de Sole, & aqua ex- cipimus, reflexu radiorū Solis ad vitrū, ac inde reditu ad planū contrahitur. fit. n. ita, ut aer am- plius calefactus ignescat. quo- modo etiam in speculis agitur.
- 62** Cur scalas facilius descenda- mus, quam ascendamus? Quo-

niam in descendendo pondus no- stri corporis iuuat, ut pronius deferamur, ac in ascendendo vi- res dum pondus corporis susti- nent, atque efferunt, laborant. sic .n. & lapis facilius deorsum, quam sursum fertur. nam graue omne deorsum ferri aptissimum est.

Cur pueri statim, ut ex vtero parentis in lucem veniunt, plo- rare incipiant? Quoniam sensum iam & naturā alienā sibi experiū- tur: quippe qui ex corpore cali- do, & molli, quo continebantur, ad aerē frigidum prodeant, for- tasse vel luce ipsa percussi cotri- stari, vociferantibus scipiunt. Haud .n. illi audiendi sunt, qui animū dicant, quod amisso celesti domici- lio corpus inhabitare terrenum co- cepit: idcirco infantem coege- re dolere, atque plorare.

Cur apes, formicæ, muscæ, at- que ad summā aëlia insecta oleo pereant? Quia spirandi meatus continent angustissimos. oleū enim quoniam lentum est, intersepit, & claudit iter, ita ut via spiritui omnis denegetur. quod cum acci- dat, interitum sequi necesse est. **M** idem est serpentibus contingit ex his quæ mali sunt odoris. Nam spi- raculorum angustias obstruit suffimentorum crassitudo.

Cur flādo calida refrigerare, frigida tepefacere possumus? Quoniam nostra respiratio calida est, spiritus qui ore profluit, quali- tatem abolere contrariam potest. calida vero refrigeramus, eo quod calidam etiam qualitatem mo- uerimus,

A uerimus, atque digesserimus.

66 Quam ob causam carnes, quæ Lunæ plenæ expositæ pernoctant, putrescant, & pereant. Quia aer orbe Lunæ completo calidus reddi solet, & humidus: qui quidem qualitates putredinem contrahunt. ita. n. à natura sancitum est, ut si calor, & humor modice adsunt, concoctione efficiantur: si humor paulo exuperat calorem, putredinem moueat, si primum, extinctionem committit: si calor valde humorem vincit, deustionem adduci necesse est. Luna vero, cum quadriflori mi notetur habitu, primo cum æqua portione diuisa est, humida & aliquatulum calida regit: secundo pleniter orbe, calida et quodammodo siccior est: tertio cum senescit, sicca & frigida redditur: quarto cum luce omni exhausta silet, frigida humidaque euadit: tum enim expers est radiorum Solis, quos calidos esse nemini ambiguum est.

67 Cur piper & synapi, si solida deuorentur calcacere ventrē nequeant, si cōtusa, nimirum queant? Quia quæcunque non actu, sed potentia suas continent qualitates, aliquod extrinsecus desiderant auxilium, quo suam potentiam ad actionem promant. cum. n. per cōtusionem tenuiora reddantur, meatusque corporis altius subeant, atque à calore moueantur natiuo, merito iam suam exercere potentiam valent. hæc eadem ratio cæteris quoque quali-

tatibus afferenda est. rerum autem, quæ sua qualitate agant, alig actu proferunt qualitatem, ut aqua, pituita, lac: sunt. n. hæc humida ex se, atque frigida præsidii nullius indigentia exterioris, quo refrigerent atque humefaciant: consimili modo & sal, & terra, & reliqua generis eiusdem. sicca. n. constant natura tantum potentia quam actu, & facie. At mare* & feruida naturæ fluuenta, faciem quidem humidam præseferunt: sicca vero potentia intelliguntur. contra panis, & semen lini cum siccam præseferant speciem, humidam potentiam sortiuntur.

Quia ob rem pleraque omnia animalia videre interdium queant, noctu nequeant? Quia spiritum visui visus accommodatum habent crassiores, quæ ut aerem permeare ad rem usque videndam valeat. crassescit. n. per noctem, cum Solis absentia refrigeret: extenuatur interdium beneficio aeris, qui tenuis, & calidus est. feles tamē & hyem, & vespertilioes contra se habent. cum. n. interdium nihil ferre videant, acute oculos noctem conspiciunt. spiritum quidem illum visorium, & tenuissimum, & dilucidissimum habent, ita ut per noctem luc modice incrascescens, idoneus ad rerum conspectum reddatur, per diem luce præclara supra modum extenuatus expandatur, & evanescat. quam ob rem, leones quoque per Solē ingredi acriorē non patiuntur.

Extraord. Arist. Z tur.

Problematum Alex.

- G** tur. sunt. n. acie oculorum acutiuscula, & ignem interdiu hñe ob eam rem fugiunt. constat talem leonis aciem esse argumeto pupillæ, q̄ p̄fulget, atq; etiã partis humidæ oculorum, quæ dilucidissima est.
- 69** Quare, cum per noctem inter dormiendum oculos rep̄te aperiamus, lucē percipimus? Quia spiritus videndi coactus, amplificatusq; in dormiendo vniuersus larga copia erumpit per tenebras, atq; elucet: itaque speciem quandam lucis merito potest conspicari.
- 70** Quare quos puduit, oculos deorsum vertere soleant? Quoniam oculos speculū planē animi natura extruxerat: quippe cum ceteras quoque affectiones animi per oculos intelligamus: videlicet cum angitur, cum irascitur, cum verecundatur. qđ cum animus personā quampiam reuerēdam respicere libere, atq; alloqui audentius temperet: palpebras trahi deorsum a musculis cogit. quasi occulens partem, qua facultas conspiciēdi administrari solita est.
- 71** Cur sedes audiendi, humorē omnem in offensē, p̄ter quā aquam patiatur? Quod aqua p̄ sua frigiditate neruum ilico audiendi ministrum subit, frigus autem omne neruis inimicissimum est.
- 72** Quam ob causam, cum ventus futurus vehemens est, splendores quidā tanquam stellæ discursant, aut tanquam fulgura X coruscent, potissimum per celum serenum & sudum? Dicendum iam moueri ventum incoepisset: verū nobis, vt corpore cōstantibus crassiori, atq; ad sentiēdū hebetiori, nondū patet, aerē tñ superiorē vt tenuiorē, ac tñ proximiorē, mouendo incēdit. atq; ita nos partes illius more scintillarū duci cernimus. post vbi ventus inualuit, aerē quoq; familiarē hñc terrę, & crassiorē mouet, cuius agitationē percipim⁹.
- Cur vētus vehementius per loca spiret angusta, q̄ p̄ ampliora? Quoniam vnū in locum coactus vires auget, roburq; p̄ suo profundo accipit amplius. at vero expansus, diffususq; per spatia laxiora infirmus redditur, atque imbecillus. hinc ignis quoque, & aqua, & qualitas omnis coacta validior, quā expansa, est eadem ratione.
- Quam ob rem nonnulli, cum magna posita procul videre nō possunt, parua in p̄p̄quo cernere queant: quos myopas ideo M cognominamus, qm̄ nō nisi cōniucendo respiciant? Dicendum spiritum, cui videndi officium deputatum est, tenuem syncerumq; in his esse, itaq; longe ductum, vt rem apprehendere non possit. propinqua tamen, vel parua explorare suam ob tenuitatem, sinceritatemq; non immerito potest. at qui ēt minima ē longinquo cernūt, vt senes quoq; aliqui faciunt. his causa contra-

A contraria reddi debet. q̄ spiritum oculorum crassum, largūq̄ habent. opusq̄ est ob eam rem moueri longo itineris spatio, vi delictet, vt attenuetur, & ad rē percipiendā reddatur idoneus.

71 Quam ob causam canes soli ex omnium animantium numero colligari post coitum venerum soleat? Qm̄ & ceruix vuluæ caninæ angusta est, & coles in visu veneræ rei inflatur, ac intumescit, nec protinus retrahi potest. Adde q̄ semen lentū, glutinosumq̄ est. utrunq̄ vero per immodicam siccitatem accidere intelligimus. nam & indensare arctiusq̄ colligere membra, & humores stringere, atque durare siccitas potest.

76 Cur soli animantium canes rabiant per stant? Censendum id fieri p̄p̄ habitus siccī amplificatione. canes. n. cum semper suapte natura habitu sicciori constant, tum per æstū magis resiccantur, & tabent. humor. n. contentus in his, totusq̄ habitus cōcalfactus, resiccatusq̄ supra modū incenditur. Itaq̄ ritu hominum per febrē insanientium furiant, & saluam siccissimā, rubiginosissimamq̄ emittunt, incendi totum habitū constat, eo q̄ et frequent ore anhelant, & oculos habent igneos & fauces reserant, oreq̄ hiscente vagantur, vt refrigeretur. cauda itē præ nimia siccitate horret, tabescit, extenuatur: nec inter eos quilibet rabit, sed qui siccissimus est. Pla-

cet quibusdam sicut quoq̄ caniculae rabiem canibus per delibationē quandam celestem atque influentiam emoliri.

Cur qui rapide, inconsulteque 77 inciduntur, minus doleant, quā qui consulto? Quoniam alteri animo sunt occupati cuique negotio, vt ex æquo sentire præterea non possint. alteri suum animum ad membrum id vertūt, quod secandum est: atque ita, vt amplius sentiunt, sic vehementius dolent.

Quam ob causam qui onera portant, aut trahūt, cū cantu ambulare consueverunt? Qm̄ dū animus modulis permulcet, attenditq̄ numerorū suauitati, minus sentire potest, itaq̄ minus ab onere angitur. Hæc eadem ratio est, cur Ingentibus tibus, atq̄ tympana adhibeamus: et cur ad eos, qui vel morte suorum anguntur, & moerent, vel morbo laborāt, homines cōgregari, variotq̄ vti sermone solitum sit. animus. n. cum se ad verba transferat, minus rem sentit aduersam. vnde veteres varia scenarum oblectamina sibi excogitarunt, vt animum solartē, modo his, modo illis exceptum ab angore se iungerent.

Cur Aethiopes magna ex parte 79 cū febricitāt, iterāt, & cū lippiuerūt, exulcerent? Qm̄ calidi sūt nimis, & siccī. sit. n. p̄ febrē, vt oīs elementorū destruat constitia. q̄nq̄ dē humor, q̄ ē in his exiguus, absumptus, atq̄ abditus,

Z ū facit,

Problematum Alex.

G facit, vt tota elementorum con-
structio resoluarur. calorē. n. de-
leri per alimēti inopiam neces-
se est. qui cū defuerit, frigus ori-
ri nulli dubium est. Quinetiam
siccitas humore interempto exu-
perat. quapp mortua corpora
sicca & frigida sunt. Vnde Ho-
merus, cum ex elementis duo, q
tenuissima, & leuissima sunt, abi-
re, & euanesce: duo reliqua ma-
nere corporibus mortuis nosset,
deprecatus in hunc modum est:

Sed dñ vos omnes faciant vn-
damq; solumq;.

Videlicet gelidos, & secos. exul-
cerantur per lippitudinem ocu-
li, qm sanguis bilem ex inflam-
matione excipiens, oculos p ni-
mia acritudine excedit, et lacerat.

30 Cur in conuiujs poculis mo-
do contrario vtamur? Cum. n.
comedere incipim⁹, minuto bi-
bimus poculo: cū satiati sumus,
amplo iam agendū censemus.
hoc et si contemnēdum potius,
q̄ discutiendum videtur, habet
tamen cām non ineptam. vt. n.

I epularum gratia crebrius biba-
mus, à minutis incipimus pocu-
lis, atq; ad ampliora finimus: qp
pe cū minuta implere satis, vbi
potare liberalissime libuit, non
quēant. at si ab amplioribus in-
cipiamus, ocyus expleri necesse
est. Itaq; frequētius, qd epulan-
tes decet, haurire nō possumus.
adde q natura largo protinus,
vniuersoq; haustu excepta, rem
molestē fert alienā, & copiā om-
nē successiuā aspernatur, at vero

minutis exorsa, paulatim am-
pliorib⁹ assueta, copiā quoq; fa-
miliari⁹ demū admittit, et patit.

Quam ob cām, qui aqua iter
cute laborāt, assidue stant, cū
aqua sint pleni? Qm humor, q
in his non digeritur, sed putre-
scit, salus quoq; efficit, atq; ita
stomachū resiccare pōt. praefer-
tim cū febriculae adsunt. ad hęc,
quāto venter amplius intume-
scit, tanto reliquum corpus mi-
nus ad portionē capieas alimen-
tū resiccatur, vnde ēs extenuari
confueuerunt. maxima. n. pars
sibi conuersa in aquam, ortum,
amplificationēq; vitij exhibet.

Cur per cōuiuia, vt inter ini-
tia sibi, & añ q̄ spleamur, angu-
stia p̄mimur: sic post satietatē at-
q; ad finē cōeę relaxamur, neq;
villo accubādi coetu⁹ adduci p̄-
terea cōsueuimus? Qm p̄cipio
oēs prae nimia auiditate ad par-
tē lectūsterniorū⁹ exteriore ten-
dimus. hinc euenit potro, vt nō
mediocri premamur angustia.
At post satietatē alius i partē po-
tius vergit inferiore, alius in la-
tus discūbit, alius itē erectus se-
det, alius vel priorē in partē in-
clinatur, vel in posteriore pau-
lo resupinatur: atq; ita efficitur,
vt post satietatē relaxemur: ad-
de, q oēs inter edendi initia i pe-
ctus propēsi, & in lata enixi cor-
poris accubamus. itaq; euenit,
ut angustia p̄mamur, necesse sit.

Quam ob cām, cū tres corpo-
ris nostri materis simplices, vni
formesq; sint, nō tres quoq; mor-
bi

* augl

* teriorē.
Sic. n. legi
Politian⁹.

M

83

Abi vniformes, atq; simplices veniant, sed plures? Duplex. n. in qualibet materia genus est egrotandi, videlicet continens, atq; intermittens. Censendum propterea id accidere, qm non tantu ex materijs morboru discrimina oriuntur, veru etiā ex locis: calida. n. tenuisq; materia febre acutā, breuem, ardentemq; efficit: frigida & crassa hebetē, & lōgam. sic. n. & ligna, quę calida & siccissima sunt, vt tedg, vt laurus, ingentē excitant flammā, atque ocysus absumentur: atque humida, & viridia, ignē humile reddunt, & fumosum, & lentius deurantur. locus itē si amplius, latusq; sit, celerius pleniusq; accendit materiā ob eam. s. causam, q; quantū materię viriatū est, coactum eodem in loco substat, perpetuaq; via accēsum vitat. Sed si angust⁹, exiguusq; sit, vt non totam, sed particulatim materiā capere totam possit, febrem imbecillam creat, & diuturnā. Ergo si materię naturā, et locum coniunxeris, numerum omnem cōperies febrium, quas putrens materia contrahere potest. Nam si in amplis conceptaculis, id ē venis, atq; arterijs flaua bilis putrescit, qm calida est, febrem accendit ardentem, acutam, breuem, qui Ardor vocat⁹ est. Sed si pituita frigida in paruis venis, & arterijs, cuti, ppinquis putreat, febrem imbecillā, & longā mouet, cui nomē Quotidianę inditum est. Item si fla-

ua bilis paruis in conceptaculis D putret, febrem creat breuē, diuturniorē tñ, q̄ ardor sit: quam Tertianam, vel acutam simplici ter nominamus. Sed si pituita f amplis putret conceptaculis, febrē excitat quotidiana aliquantulo breuiorē. Pari modo et atra bilis, si amplioribus uenis putrescat, qm tota vno tempore incēdatur, breuem agit quartanam. At si in paruis, diuturnam. accidit. n. vt simul & materia frigida, crassa, smutariq; difficilis sit, & locus arctior obstat, ne bilis tota sis deuri possit, & absumi.

Cur febris quartana diuturnior sit q̄ quotidiana, cū pituita, quę frigida, crassa, lentaq; sit: quō etiam atra bilis, quę quartanā agit, frigida, crassa, atq; etiā longe minor, q̄ pituita cōtineatur? Qm pituita quamuis frigida, & crassa, tamen humida est: humidum autem quodq; facile immutari potest, atra bilis, sicca & frigida est. Siccum autē omne difficile immutatur. Captiose igitur agunt, q̄ missa, & quasi operta reliqua aduersaq; qualitate frigidi, vnus affinitate, & pituitę copia ratiocinantur. adde q; pituita naturę accommodatior est, q̄ atra bilis: vnde per esuritionem pituita pro alimentum natura vti cōsuevit. febre igitur quotidiana vrgente natura quantum pituitę vtile comperit, totum id ad corpus alēdum concoquit, atq; dispensat. quantum autem inutile est, id putre-

Z in scens

ignis p̄p̄
a. n. q̄
v. t. d. d.
v. t. d. d.
sic Polita
n. vna ois
f. humor
putrescit
accendit.

Problematum Alex.

G seens accendere potest febrem.

85 Quam ob rem materię nostri corporis cum quatuor sint, putrescātq; omnes, genera febriēdi non quatuor, sed tria cōstāt. Quoniam sanguis naturę familiarior est, alimentumq; suppetat corpori. hic enim si abundat, plethoram, id est repletionē tantummodo creat: si putreat, non sanguis pręterea ēē potest: quippe qui recalcenscens flauā in bilem transeant. at reliquę omnes materię, si superent, vitia pcutem maxime pariunt, vt vlcera, quę à serpendo herpes appellamus, vt cācra, vitilignes: sed si putreant, febrem excitare consueverunt.

86 Cur, si per parietes inuicē obiectos fenestre sint, accidat, vt altera clausa, nō pręterea multus, ac vehemens ventus irrumpere per alteram possit? Censendum hoc propterea euenire, quoniā aer excitus, id est ventus, nō nisi corpe constat, ergo altera clausa, aer qui ingressus per alteram est, domum replet. & quoniam corpus ē, nihil amplius aeris superingredi patitur, ne corpus in corpus admittatur. at si fenestra aperiat, aer qui domum pręoccupat, pulsus per eā extruditur, itaq; locum exteriori dat aeri, & cōdit, vt libere ingredi valeat, quę etiam ipse per obiectā fenestram cursu cōsimili effluēs facit, vt alius per alteram admittatur. quod cum assidue agatur, impetus aeris, & agitatio vehē-

mentior excitetur, necesse est. K

Cur hominum, qui amorib⁹ detinent, partes postremę alias frigide, alias calidę efficiuntur? Censendū id propterea fieri, qā quoties anguntur, desperantq; potiri se posse, quam ardent, calor insitus in profundum se contrahit cū natura, itaq; extrema omnino refrigerantur. & pallēt vero ob eam rem, & tristi vultu, demissoq; redduntur. At vero quoties contra vel spem obtinent bonam, vel admodum excandescūt, calor ille natiuus idē ad cutem cum natura effunditur, itaque calidiores rubentioresque redduntur. Quam ob rē pictiores cupidinem alias tristē, anxium, iacentemq; ptingunt: alias hilarem, subridentem, volitantem puerum item eundem vegetū repręsentant, qm cupido vehemēs quidem est, sed nō diuturna et stabili. Amor. n. honestus perpetuo vel inter bonos amicos est, vel inter parentes et liberos, vel inter mariū & vxorē. inhonestus ille parum edurat, magna q; ex parte inter externos, parumq; cognitos orit. honestus item moderatus, ac sobrius est, inhonestus vehemēs, furibundusq;. Tenet funale, atque pennatus est, q animantiū videlicet animi effert, mutari que facile cōsueverunt: & calor eorū natiuus propter vehementem, assiduamq; sollicitudinem marcescit, & vritur. * Ensis par-

*all. Sagittę dē manu dextra, pendet vero ad sinistram Phœura.

tra

A tra sagittis referta pluribus, qm̄ principio amor per radium oritur vnum oculorū. statim quippe vt quis aspexit, amauit. post, frequentes ad rem amatam radios mittit, quasi tela iaciat, & capere illā conetur. sagittæ abditæ in pharetra sunt: quoniam qui amant, occulte radios mittunt oculorum. accedit ad hæc consuetudo, quæ amorem ita accendi, vt ignem auget afflatus, quanq̃ ortus amoris non ad consuetudinem proprie referendus, **B** sed nonnunquam etiam existere subito arbitrandus est. Semp̄ enim amore caperetur, qui cuiuspiam consuecisset, nudus præterea fingitur, q̃ & palam sit animus amantis, & sine vilo interuentu rei prodit cupiditas. haud enim per alium amare quis potest, neq̃ ita occulte, vt intelligi a nemine possit. vnde statuarum quoq̃ artifices, Deos ac reges nudos sæpenumero cā honoris, & laudis effingunt, scilicet vt perspicua eorum potestas **C** & animo sinceri, nulloq̃ vitio protecti per corporis nuditatē indidentur. Plures cupides facimus, vel quia varia libido est (aliud. n. alius cupit. vnde Plato cupidinem * multiplicam beluam appellat) vel quia sæpius euenit vt idem pluribus se cupiditatib⁹ dedat. Matrem omnes Venerem habere vnā dicuntur, id est libidinem. Venus enim libidinis effigies est. Ferunt Cupi-

* all. neq̃ occulte. nec quē a nunt.

* quædam. q̃a. n. v. mulierū caput le. gōdū tor. te multu. open.

dinem furiam arsisse infernam, **D** quoniam sunt, qui in amores turpes, detestandos, illicitos ruant, vt libro Secundo Allegoriarum de Dīs abunde docuimus.

Cur per statum aeris pestilentem alij intereant, alij resistere possint? Censendum id habitus ratione accidere. etenim qui corpore male habito sunt, hīs aer vitiat⁹ exiguum quoque materix, quod integrum extat inspiratus corrumpit, atque ita materię corporis omnes deprauat: morbos plures, & insanabiles creant, vt moriendum sit. at qui corpore bene habito est, hunc pestulens aer aut nihil offendere, aut parum potest. habitatem vero corporis esse, quæ causam illam efficiendi euocet ad agendum constat argumento materiarum externarum. Quercus enim difficilis passu ignis aspernatix est, harundo facilius ignem recipit, longe facilius struppa, uerum si struppam madefeceris, & harundinem ceperis viridem, quercum verò siccā, aut etiam sulphure illitam igni mandaueris, hæc facile corripitur, flagrabitq̃: stuppa & harundo nullum penitus ignem excipient. hoc eodem exemplo reddenda ratio est, cum quaeritur quā ob causam labor febrem ephemeram ex tpe diei vnius appellatam potius, q̃ putridam facit, aut hec tica ex tpe mai-

Z iij̄ tate

Problematum Alex.

Gtate habitus nominatam. * quoniam si corpus spiritum integrum habet naturalem, nullisque materiarum recrementis vitiatum sit, aptum * iam constat ad genus morbi eiusmodi concipiendum. quo enim solidius, eo scilicet, & perinde languori id genus * opportunius est. Cur item Solis feruor alijs somnum afferat, alijs remoueat, eadem illa ratio est. quorum enim caput plurimum pituitæ continet, hys

Hea ipsa humoris copia per Solis ardorem resoluta, diffusaque cerebrum humefacit, itaque adducere somnum potest: at quorum caput humore vacat immo dico, hys amplius resiccatur vigiliam auget.

89 Qua de causa, Sol hominem nigrum reddat, linteum candidus faciat, & ceram emolliat, luteum induret? Causam prædicta habet patientis materię aptitudo. materię nanque nostri corporis excepta pituita quoties nimium recalciscunt, * per cutem nigrent. At linteum nitro aut falsugine purgatum, sole detestas maculas absumente, merito candidius redditur. Sol itē humorem ex cera penitiorem euocans omnem, emollit. luti nimium, summumque humorem exhauriens, siccat, atque indurat.

quod si * præter rem patientem, atque efficientem aptitudo quoque rei patientis causam effectus adhibeat, fieri potest, ut nos quoque, si animum pietate munia-

mus, si corpus uicto sobrio teneamur, si sprete opibus magnis, contenti paucis degamus, labe humana immunes, quoad humanis viribus licet, euadamus, dum scilicet occasionem rei efficiendi nullam suggerimus, qua agere quicquid valeat in rem patientem: siue Dæmō infestus sit: siue sidus, siue quolibet aliud, quod extrinsecus causam afferat nostri erroris, vel vii.

Cur qui morbo laborant re-

gio, astricto sint aluo, excrementa

taque admodum alba egerunt?

L Quoniam flaua bilis per totum

corpus eorum effusa est, quod et

oculorum, et cutis colore indica-

tur, neque ad intestina præterea

ita confluit ut tingere possit ex-

crementa: neque per suam acritudi-

nem vim excrementariam intesti-

norū excirat ad feces efficiendas.

Quam ob rem ars medicinalis,

quemadmodum cæteræ quoque

artes, naturam sequens pro viri-

bus, quoties valetudo urget ad

uersa, viribus infirmis & langui-

dis corporis auxiliatur. cum. n.

stercus excerni bilis beneficio in-

citantis, purgantisque soleat, vi-

delicet ita, ut & intestina, cum

musculis ad ea ipsa pellenda eni-

tantur, & stercus ipsum molle,

ac lubricum per humores lētos

intestinis appositos cōtineatur,

ars perquam apte clysterem ad-

hibuit, qui mel vice bilis conti-

net: nitrum vero quia purgat,

& morfu incitat intestina, & mus-

culos ad expellendum: aquam

atque

* al. l. Dici
m. id eue
nire ex p.
cedenti cor
poris dis
pone, &
eā ad il
la referri
mus: qm.
* a l. min
esse, tam
* min. op
portunit.

* a l. circa

* a l. spatie
is aptitu
die ē posi
ta effect
rō

A atq; oleū, vt humefaciat, emolliatq; faeces, quæ febre exaruerunt. Constat enim alias naturā solam sine opera medici posse agere, vt cum iudicatur de mor-

*a. l. modi
eius veluti
adueria-
riū ar-
biter

bis, & materia quæ concoquitur, tunc enim * natura veluti aduersariorum duorum arbitra, morbi, & naturalis potentia adest, & de ægro decernit, ac iudicat alias medicum solum sine natura auxilio subuenire, vt cū mētra, quæ suis semota sedib⁹ sunt medicus ipse reponit, & collo-

B cat, alias naturam simul, & medicum opitulari, vt cum medicus quidem sordida vlcera, & caua purgat & obstrusa foramina referans, liberos meatus sanguini præbet, natura vero per suisibilia foramina vlcis sanguinem syncerum transmittit, quæ per alimentorum immutationē ad eum finem confecit, vt carnē crearet, medicus item carnē recens conditam, atq; infirmā medicamentis delicantibus stringit, atq; consolidat, natura colorem ad postremum adducit, &

C quoad maxime licet, expolit & ornat.

91 Quam ob causam multi cum febre synocha & seruore continua appellata laborant, cutē aliquandiu nigram post decretorium diem habuerunt. Quoniam febris bili cōmissa est flaua, quæ morbo inualecente deuſtra atrum sibi colorem haufit, itaq; cum indicaretur, pulsa i cutem ab natura summa corporis

tinxit, quō per albugines cutē reddi albidā nouimus. crassitudine vero materię accidit, vt difficulter coloris deleatur.

Cur atra bilis sit in mammam⁹² decumbat aut in crus, exefione faciat, si in cerebrum, nihil exedat, sed insaniam tantum excitet. Cēsendum propterea id fieri, quoniam in mammam venæ amplæ, permultaq; propter laetis originem coeunt, itaq; atræ bilis copia illō confluit, & vero in crus bilis dilabitur largior:

quoniā grauiora quæq; ad ima^E tendunt facilius, at vero cerebrum, quia & venæ tenues, & ascēsus difficilis, parum bilis exfertur, ita vt pungere illuc possit exedere nequeat. adde, q, cū cerebrum non modo frigidum, uerum humidum etiā sit, pugnat aliqua ex parte bilis atræ naturæ, & mitigat. Quæ igitur bilis atra vehemens est, cancerum effrangentem in mamma gignit, vlc⁹ diuturnum & depascens in crure, insaniam feram in cerebro. q

F autem flauior est fluxionem rātummodo agit, & tumorem cancro similem sine exefione creat, & ad insaniam vertit leuiorem.

93 Quam ob rem vbi alius super pressa nihil reddit, papyrus pro sit conuoluta in longum, intrusaq; in sedem. Quoniam multucos sedis collapsos, compressosq; diducit humefacta, & excitat. quod idem etiam in vlcibus facit, quorum oræ importune contrahuntur, & conuiuent, diduc. is

Problematum Alex.

G ductis autem musculis faeces excedunt, & quicquid affligit, reijcitur.

⁹⁴ **C**ur vasa, quæ haucalia nominamus strepitum quendam, dū aqua implentur, reddere solent, vnde nomen his inditū est, quo modo & murmur, & susurrus, & reliqua factitia nomina dici incoeperunt: Censendum id propterea fieri, quoniam vas, cum nullam continet aquam, plenū aëris est, corporis longe tenuioris. itaq; cum aqua in id vniuer

Asim irrumpit, aërem tenuem facile pro sua grauitate extrudit. simul enim eodem in vase contineri aquam, & aërem fieri non potest. demonstratum quippe habemus nunquam duo corpora locum eūdem per idem tempus posse occupare. quod cum aer sursum vniuersus per locum expellatur compressiorem, strepitum excitari illum necesse est neq; vnum, sed plures. agitur enim veluti pugna inter humorem, & aërem, cum deorsum aërem humor premit, aer sursum humorem compellat. hoc enim cum vicissim crebro agatur, merito accidit, vt etiam strepitus percrescat.

⁹⁵ **C**ur vasa, quæ harpagia nominantur, si digito admoto foramen eorum superius obturetur aquam nullam per foramen sui fundi emittant: sed si apertū sit, libere emittere possint: Censendum hoc propterea fieri, quoniam ore aperto aer ingrediens

aquam deorsum compellit, cū etiam humor ipse labi deorsum aptissimus sit. Ita efficitur, vt aqua quæ ore per digitum clauso effluere nequit, reuerato libere effluat. hic omnem fere fabricam machinalem per aërem, atque humorem construimus. vt horologia, clepsydras, vt sonos simulachrorum, cæteraq; generis eiusdem.

Cur tam vinum, quàm aqua ⁹⁶ delirium, atque insaniam faciat si inopportune febrientibus detur, cum hæc contraria inter se sint. frigida enim aqua, vinum calidum est. Quoniam vini calor efferens sese ad partem superiorem, cerebrum cum febre deurit. itaq; primum illud animi instrumentum, quod spiritus generans specimen ætheris est, commoritur, vexaturq; vim, qua sapimus, delirare, atq; improbe agere cogit. constat hoc argumēto multorum, qui cum corpore, & animo essent integro, suæ mentis esse per vsum meri frequentem, atq; immodicum desierūt. **M** aqua sane: quoniam oberudit foramina, & iter claudit, quo putris materia possit exhalare, putredinem febresq; auget. itaq; facit, vt mens de suo statu moueatur. sæpe etiā feruore nimio corporis aqua iniecta pro alimentis febribus est, quemadmodum & fabri ferrarij nonnihil humoris conspergere consueverunt, vt carbonēs ardentius cædeant.

Cur mulieres, spadones, & ⁹⁷ pue-

A pueri vocem reddunt acutam & Qm̄ eorum arteria pp̄ humoris copiam se dilatare nequit. diducere enim amplificaret̄ meat⁹ caloris vnus interest. Vt enim angusta tibia sonum reddit acutum, ita etiam canalis spirandi, quę arteria nominata est aspera vocem pro sua angustia extrin- git acutiorem. Haud enim audiendi sunt, qui mulieres p̄p̄ea vo- cem acutiorem emittere cense- ant, qm̄ in parturiendo, vocife- rare iuuat ad partus facilitatē.

B Cur *infantes destillatio per exercet, quę Siriasis appellata est? Aestu tantisper detineri in- fantes multitudo dicere consue- uit. febriunt enim parte interio- ri febre tenui. oculis subsidenti- bus redduntur, vigilant omni- no, debilitantur. Censendum p̄- p̄terea hoc fieri, quia infantes p̄- q̄ facile affici possunt, & pituitā largiorem suo in capite cōtinēt. ergo per æst⁹ pituita recalcēs, putrescensq̄ febre accēdit, & membranas cerebri seruefacit, vt insomnia angantur. Feruor deinde per arterias descendens ad sedem cordis, & spiritū * afa- lem seruefaciens, febre sine pu- tredine accendit. & vero bilis augeri per febre solet, quę mo- uere profluuium potest, aluum mordens, & intestina. causam, atq̄ originem mali esse in cere- bro intelligimus, eo q̄ capiti ad- mota quęcunq̄ refrigerant, p̄- sunt, quasi feruor extinguitur, qui inde ortus corpus totum in-

festat. accidit hoc idem etiā fir- mæ ætati, cum pituita redūda in capite, aut flaua bilis vel col- ligitur, vel ēt putrescit. Quin- etiā per aerem, quem feruidum trahimus, membra spiritalia re- calefcunt, & febre per feruore nimium excitant.

Cur difficulter vlcera rotun- da curentur? Qm̄ per bilē acrē, atq̄ exedentem consistunt: exul- ceratur quippe in orbē quoties bilis guttatim confluit, & exe- dit. itaq̄ fit, vt medicamenta, q̄ admodum sicca, & prope deurē B di vim habēt, afferre necesse sit: Medici ita volunt. naturæ vero & sapientiæ studiosi curari hæc difficilius propterea dicūt, qm̄ principium nullum est, vnde ci- catrix adduci incipiat: circulus .n. & principio caret & fine: vn- de figuram hęc vlceris ferramē- to immutandam censent in an- gulos, vt pars idonea sit, vnde cicatrix oriatur.

Cur sæpe eueniat, vt locum quem statuimus petere præte- reamus? Quoniam noster sæpe F numero animus rebus alijs oc- cupatus diuersus ita est, vt sensi- bus non plane insistat ad ea ipsa percipienda, quę sua singulis sensibus habentur: sit igitur, vt quasi videntes non videamus. quoniam illa vis non aduertit, quę iudex rerum sensibiliū est.

Cur mel, quod omnibus dul- cissimum est, amarum ab ñs sen- tiat, qui morbo laborant regio? Quoniam eorum lingua bile ama- ra

98
* al. fides
p̄ xilatē
capituli
mano &
destillatio
* a. l. d. h. l. i.
tunc. Qui
dicit labo-
rāt. p̄flu-
uo vtrius

* afa-
lem

99

B

130

F

101

ra

Problematum Alex.

Gra redundat: si c etiam quæque pars alia corporis. mel igit materia excitat quiescentem, & gustus bilem amariorem percipiens, falsam affert imaginationem, quasi mel sit amarum, quod dulce est.

¹⁰² **C**ur hominum admodum irascentium oculi ^{velut ignei} rufi efficiantur? Quoniam ira sanguinis cordi suffusi, & spiritus calidi feruor est. Hic igitur, ut tenuis ad caput effertur, atque ad oculos, quoniam perlucidi sunt, se ostendit. & vapores ascendunt sanguinei, unde facies quoque rubicunda existit. hoc & Homerus cum ita fieri aduertisset, ex ritu ardentis candelæ debant lumina flammæ, retulit.

¹⁰³ **C**ur serpentes aqua aspersi infestentur, & fugiant? Quoniam natura sunt frigida, sicca, nervosa, exangui: hinc. n. refrigerationem immodicam fugiunt necessesse est. habitu vero serpentes esse eiusmodi constat eo, quod per hyemem latebras, & terræ profundas, quæ per id tempus calidiores sunt, petunt, contrarij per æstatem, quod terræ ima refrigerant, inde discedunt, & loca possunt tepidiora: quinetiam Sole occidente aerem sæpenumero fugiunt, ut frigidiores.

¹⁰⁴ **C**ur ouum, non quemadmodum cum assatur, sic etiam cum in aqua feruente decoquitur, rumpi possit? Quoniam ignem sine aqua experitur, humor contentus in eo immodice recalcensens copiam spirituum parit largio

rem, quæ cum per angustia exire cogatur, disrupto oui regimento exiliat necesse est, quod ident fit etiam in dolis, cæterisque fictilibus, si prius, quam missum efferveat, obturentur. adde, quod flamma nimia testam oui corripens rumpit. Quod etiam vas fictilibus evenit, cum ultra modum torrentur, quapropter ouum, plerique ante quod igni admoucant, aqua diluunt. at vero aqua ebulliens paulatim per suam mollietudinem humores effundit, absumitque relaxando, non subito corrumpit.

Cur per venereum coitum oculi paulisper conuieant? Censendum id propterea fieri, quoniam in concumbendo ita voluptati nos dedimus, totique dilabimur, ut erigere oculos, animumque, & sensum in sublime euehere nequeamus: quo fit, ut animus minus corporeas sentiat affectiones.

Cur nonnulla ex medicamentis simplicibus vires contrarias simul contineant, ut experimento latissime patet? Mastiche, n. & abstergit, & digerit, & firmat: acetum calfacit, & frigefacit. Dixerim vires illas contrarias propterea contineri, quoniam eorum particulae idiuiduæ per appositionem non per confusionem coeunt. Ut arena si lento conglutinetur humore, inter vnum corpus coagmentetur, non per confusionem corpusculorum suorum in corpus, quod vnum videtur, concretum, sed per coniunctionem

con-

A contactumq; consistit. ergo, si i-
ta est, contrarias qualitates di-
uersis particulis mastichæ, aut
aceti inditas, confunditis inuicē
recusantes, existimasse absurdū
non est.

107 **C**ur per offensionē digiti pe-
dis inguem intumescere soleat?
Quoniā natura subuenire parti
cuiq; dolenti solet. & cum ma-
teria, quæ esculenta, cognata, &
benignior est, sanguine inquam
pro vehiculo vtatur, cum i digi-
tos pedis descendit cum sangui-

B ne, venas amplissimas inguinis
impleri, & perinde adenes, quæ
corpacula rotunda sunt posita
inter sanguinis cōceptacula, ne-
cesse est ergo per immodicā san-
guinis rarefactionem inflam-
matio excitatur, & tumor, quæ
quidem res inguen a parte, quæ
oritur, corporis nomē accepat.

*politia-
n^o equiva-
len legiti-
cōstipa-
tuonem.

108 **C**ur autem generi vesicam,
& renes natura dare noluerit?
Quoniam larga humoris copia
opus erat ad pennarum ortum,
& incrementum, quinetiam cō-
tinens volandi euibratio potest
absumere humorem. Aues igit
hac de causa vsu mingēdi carue-
runt, cum tamen bibunt, ster-
cus larga cum copia humoris
eijciunt.

109 **C**ur pueris calculi in vesica
nascuntur, senibus vero in reni-
bus? Quoniam renes puerorū
meatus continent præangustos.
hunc enim terrena, crassaq; per-
manans materia per renes vi ar-
ctioris meatus ab vrina, & reni-

bus, canaliculatisq; conceptacu-
lis propellitur ad vesicam, hæc
locum præ sua amplitudine dat-
um excernendi, quæ affluat v-
rina, tum consistendi, quæ mate-
ria subsideat calculi: At seniorū
renes, quoniam meatu sunt am-
pliori, locum & vrinæ effluendi
præbere possunt, & terrenæ ma-
teriæ subsidendi, & concrescen-
di. Colore autem calculi, quæ-
nam materia sit, quæ peperit, no-
sci potest.

Quam ob causam cum calculi
per calorem consistat (pueri
nanque calidi sunt) & in senib⁹
non nisi per illam eandem cau-
sam concrescit: Haud enim tan-
tam refrigerationem esse in illis
putandum, quantam nix & ge-
lu contrahunt. Quippe cū sum-
mum frigus renes omnino inte-
rimere possit, cur inquam si ita
est, non medicamentis cōtrariis
ad resoluendam calculi concre-
tionem vtamur, sed similibus, i.

calidis: vt *faxapio & sceniculo
& eiusmodi cæteris: Ipsum per
nimiam vitionē, exafflationēq;
accidit, vt calculus in arenam
frangatur modo pulueris, qui
ex siccilibus immodice torrefa-
ctis dilabitur. Itaque minuti cal-
culi facile cum arena mingun-
tur. fieri tamen potest, vt etiam
per frigidam potionem calcul⁹
expellatur, videlicet cum renes
ita corroborentur, vt bonis ad-
modum viribus per vim excer-
nendi efficiant, necnō renum fer-
uorem immodicum, qui calculi-
lorū

*petroseli
no.
f.

Problematum Alex.

Glorum concrefcendorum caufa
eft, frigida portio extinguit.

111 Cur vlcera tam renū, quā
veficę difficulter curētur? Quia
vrina per fuam acritudinem re-
centem cicatricem relacerat. vn-
de fit, vt & difficiliter curentur,
quę in vefica confliterint: ma-
net. n. in ea vrina, tranfit vero tā-
tummodo per renes.

112 Cur aquam fgreffi balnei ca-
lidiorē postmodum ſentiam?
ſi moueatur? Quoniam vbi in-
greffi ſumus, aqua, quę calida

H nobis obducta eſt, non ſolum e-
git, verum affecta etiā eſt: quip-
pe quę & corpus calfecerit no-
ſtrū, & refrigerata ex eo aliquā-
tulū ſit. res enim omnes, quę
ſub ortum, atq; interitum veni-
unt, dum efficiunt, affici etiam
ipſas demōſtratum plane habe-
mus. Quoniam igitur aqua re-
frigerata parumper nō ex quo
præterea calfaciat, minus poſt,
q̃ principio calida ſentiat ne-
ceſſe eſt, præſertim cum nec af-
ſueſcendi ratio deſit. q̃ ſi aquam
I mouerimus, partem, quę obdu-
ctā noſtro corpori, & proinde
moderata iam eſt, diuertimus,
calidiorēq; aliam, quę non af-
fecit, affectaq; eſt, alliciem⁹, quā
ſuum item immodicum ſeruan-
tem calorem, merito calidiorē,
& merito prope vrentem tanti-
ſper experimur, donec etiā hæc
afficiat, atq; afficiatur, itaq; ſuo
in calore frangatur, quod vice
pari facere licet per ſucceſſionē.
quādiu enim aquam mouem⁹,

tandiu calida, vt eſt, quę acce-
dit, percipitur. vnde quā ampli⁹
ſe ſe calſieri velint, aquam aſſi-
dūe mouent, quādiu libeat
calſieri.

Si omne, cum moueatur, cali-
dius ſe ipſo effici ſolet, præſertim
ſi aere, atq; loco ſeruēdiore mo-
ueatur: cur aer agitat⁹, ventila-
tu⁹ frigidior ſentiat⁹, & qui-
dem per æſtatem cum Solis ca-
lore ſerueſcit ardentior? Hoc e-
nim rationi pugnare videtur ſu-
periori. quādoquidem aqua ca-
lida ſi mouetur, calidiorē redda-
tur: aer autem calidus ſi ventila-
tur, frigidior occurrit. Cenſen-
dum hoc fieri propterea, quo-
niam quod qualitate, aut virib⁹
ſuperat, quanquam euincere id
poſteſt quod eodē in genere mi-
nus eſt: tamē ita euincit, vt etiā
ipſum mutuo aliquantulum af-
ficiatur a minori. A qua igitur,
quę admodum calida corporis
noſtri comparatione eſt, dū cal-
facit, refrigeratur: nec eandē ſer-
uare qualitatē præterea poſteſt.

At circumſuſus aer, cum per æ-
ſtatem mediocriter calidus, vi-
delicet aquę illius ſeruēntis cō-
paratiōe noſtris obducatur cor-
poribus, quę ſtatu cœli calidiorē
referunt, calſit, itaq; nos mu-
tuo calfacit. Quod idem linea
quocq; faciunt veſtimenta. frigi-
da enim primum calorem noſtri
corporis obtepeſcūt, deinde nos
mutuo calfaciunt. Ego cū aer,
qui iam calfact⁹ a nobis eſt, p-

cor-

A corpore, atq; alius non calfact⁹ accedit, merito is sentitur frigidior, qui subinde accessit.

114 Cur vlcera cicatrices, quæ in pupilla oculi constiterunt, alba videantur: cum extra pupillam, parte inquam oculi nigra, cicatrix nulla alba fduci possit? Quoniam melius, ac perlucidus ille spiritus, cui videndi vis data est, per pupillam tantum permanat. Idcirco euenit, vt vbi cicatrix meat⁹ tunice corneæ obcoæuit, spiritus ille transmeare præterea nequeat, itaq; coactus cicatricem pro sua copia maiorem in modum illustrando reddere albā pōt, & facultas quoq; videndi propterea tollitur, qm̄ per condensationem ocelli, spiritus non emanet.

115 Cur vt paleæ aquam seruare calidam, ita niuem * continere integram possint, cum aduersæ sint istæ inter se qualitates? Naturam palearum certa, explorataque qualitate vacare censeo.

C Quam ob rem nonnulli paleas apertas, quasi sequales, i. qualitatibus expertes nominarunt. cū igitur media, & (vt ita dixerim) dubia temperatiōe cōstet, qualitatem eorū quibus obductæ sunt, ecleriter capiunt. itaq; seruare mō calida, mō frigida possunt.

116 Cur vbi per hyemem imber desit, stellæ illustiores videantur? Quoniam tam aer superior qm̄ inferior per agitationem extenuatur, & quasi per imbrē detersus cōspectum synceriores

corporum cœlestium præstat, D & transitum liberiores oculis præbet, & ampliorem. constat hoc argumento eorum corporum, quæ aquis demersa puris atq; dilucidis clara, & nitida percipiuntur: turbulentis vero, & sœculentis, aut nullo mō videri possint, aut obscure, & dubie.

Cur sæpenumero accidat, vt inter mingendum inhorrescamus? Quoniam bilis acrior confluens, & mordens velicam totum excitat corpus ad cōsentiedum, protendendumq; paulisper suas excernendi vires. horror. n. talis excitatio est. quod quidem pueris potissimum accidit, qm̄ illa ætas largiore excrementorum copia redundat, propter nimium edendi vsum, & varium.

Cur dolores per noctem magis soleant augeri? Qm̄ per id tempus animus ociosus est, nullis videndi, aut audiendi, aut gustandi, aut cuiuslibet sēsus negotiis occupatus: tractusq; ad exteriora, hac de causa corporis affectiones per sensum tangendi amplius percipit. Actiones enī paucae per noctem animales seruantur, spiratio inquam, & cogitatio. Animum vero ductum per actiones proprias ad exteriora minus corporis affectiones percipere constat, eo, qd cum aut ludemus, aut agrotamus, aut alia qualibet molestia angimur, ammicorū p̄sentia, & sermo leuat nostrū malū, & mitigat. Neq; veno ignorare debem⁹ naturā suis actio-

Problematum Alex.

G actionibus minus interdum fun-
gi solitam, coctione inquam ci-
borum, materialium mutatione
sanguificatione, digestionem, nu-
tritione, agglutinatione, assi-
mulatione, ceterisque generis e-
iusdem, animum autem suas p-
id tempus exequi potius actio-
nes ad visum mouendi, sentien-
di, imaginandi, cogitandi, remi-
niscendi, & quicquid eiusmodi,
contrariis per noctem naturam
magis animum minus agere co-
sueuisse.

H Cur vitra per hyemem, si
119 quid vehementer calidum im-
mittatur, rumpi soleant?
Quoniam frigoris multum ex
aere ambiente gelido haufe-
runt, quoties igitur ante, quam
vitrum tepescimus, aquam fer-
uentem indimus, caliditas con-
trariam sibi frigiditatem perse-
quitur, tum illa derepente fugi-
ens una cum ipso spiritu distra-
hit corpus continens vitri, atque
dirumpit. foramina quippe cor-
poris vitri & si visum, sensumque
nullum partiuntur, tamen non
nihil aeris tenuioris contineant
naturae ratio exigit. Sunt qui p-
nimium rigorem frigoris exci-
cari, indurarique corpus vitri exi-
stiment, quoniam quantum in
eo est tenue, vel humoris, vel ae-
ris exprimitur inde, & euane-
scat. itaque ruptioni, fractioque
di opportunum, sicut lignum
cum exaruerit. Hinc enim Hip-
pocratem quoque medicum ve-
nas rumpi a frigido scripsisse af-

firmant. Ergo si ita est, cum ni-
mius calor amplius vitrum re-
siccet, quod sicciusculum occu-
pare, merito id irrumperere po-
test: si tamen prius, quam subeat
calor, molliter tepescat, ac mode-
retur, nullum penitus sentiet de-
trimentum. Quemadmodum
Athletae, cum perluctandi certa
men adituri sunt, oleo sese per-
mulcent, ac reddunt ad flexus,
tractusque obedientiores: etenim
& qui modulorum sunt studio
si, ante quam ad rem veniant,
promere non nihil consueuerunt,
quo spirandi meatus relaxent,
& membra emolliant ad vocem eli-
ciendam elegantiores. fit. n. ut
relaxatis uicibus, rigor facile
cum spiritu abeat, & mollior co-
stantia vitri relinquatur, quae ce-
dens calori superuenienti in nu-
nis ruptioni omni persistere va-
leat. Vitrum autem foramina
continere inuisibilia, vel vasorum
fictilium argumento probari po-
test. nam nisi pice intus crusten-
tur, aquam large per statem re-
sudant, quam continent: quin
etiam vitrum ipsum per astatem
aqua admixta frigida resudare:
per hyemem si aquam continet
feruidam, fumigare vidimus, et
corticem vero mali medici, si vi-
trum ad motum extrinsecus col-
lidas, humor contentus quakra-
tem corticis recipit, ut possit eum
dem reddere odorem.

Cur pueri, praesertim infan-
120 tes, in terram cadentes non faci-
le, quemadmodum viri, infrin-
gantur?

Agantur. Censendum corpora puerorum propter suam molliem sic duritiæ soli cedere, ut eius vires intentas, rigidumque tum resoluant, & hebetent adeo, ut parum affici possint. At viri, quoniam duro sunt corpore, soli duritati, aut lapidis cuiuspiam renituntur: itaque amplius ictum intendunt, ut lapis pro sua acriori duritia agere efficacius possit. Hac eadem ratione spōgia quod frangi cadens nō potest: vitrum autem, & fictile, & aliud quodlibet generis eiusdem, cū ceciderit, frangitur. Hinc etiam causam duces, cur vehemens ventus impetus quercum euertat, harundinem illæsam prætereat, quercus enim ut prædura, valida, ampla, excelsa vento renititur: itaque facit, ut impetus plenius intendatur, atque fortecat: harundo ut mollis, levis, tenuis, brevis huc & illuc flatui cedens aduerso vires noxias tuto transmittit, & hebetat: hinc & Athleta cū suo resistit, atque renititur aduersario, vires sibi contrarias auget, cum aliquantulum cedit, & huc & illuc circumagit, resoluit facilius, & prostermit.

Cur infantes, cum modulos audiant, primū vagitu cessent, deinde dormire incipiant: Quoniam modulandi ratio, quæ Musica nominatur, essentia nostri animi indita a natura est, ut etiam cæteras omnes scientias haberi insitas opinio fert, non aliter quod in igne calor insitus sit: neque per

doctrinam quicquam acquiri, sed per reminiscentiam, atque recordationem omnia sciri Plato author est. Igitur quoties alius concentum aliquem, modulūque compiorē sentiat, primum reminiscens, ac repetens cogit insantem quiescere, tum permulctus in somnum vocatur: sic enim intelligendum, ut artes omnes habitu sincero, promptoque in animo insint, quādiu immunis luceat sordibus corporis: demerso autem in corpus, pollutoque, omnia obliuioni mandentur, & delitecant.

Cur nutrices, cum in somnū velint puerulos vertere, mouere eos consueuerunt: Ut humores delapsi per agitationem cerebrum moueant: quod homines ætatis perfectæ nunquam patiunt.

Cur aliqui ex vinolentis gemina videant: Quoniam musculi oculorum varie humore compleri, factisque proni & languidi, oculos deprauant, vertuntque alterum sursum, alterum deorsum: itaque radij oculorum non eundem in locum præterea concurrere possunt, sed diuersas partes eiusdem corporis adesse, ut cum radij seorsum mittantur, conspectum rei geminari necesse sit: constat hoc etiam eo, quod qui alterum oculum premit, sursumque impellit, gemina omnia videt.

Cur qui ab ortu naturæ strabones sunt, gemina non conspiciunt: Quoniam oculos non sursum, deorsumque habent deprauatos.

Extra ord. Arist. AA ua

Problematum Alex.

untos, sed dextrorsum, ac sinistrorsum: quod enim oculi suū obtinent situm, i. directum, radij eūdem in locum profluant, atque identidem referant necesse est.

Cur pubescentes adulescentuli, videlicet annum ætatis circiter quartumdecimum, vocem reddere asperiores incipiant, quod trahere a vocis hircinæ asperitate dici solet? Quoniam per id tempus natura parens, & gubernatrix humani corporis magnam vniuersam agit mutationem. argumentum quod formatarum mammarum tum ampliari solitum est, ut lactis idonea sint conceptacula, & sedes quoque augetur coxarum, ut capax sit foetus futuri, virorum pectus, & dorsa amplificatur, ut onera sustinere valeant grauiora. Testes item ampliores redduntur, ut semen satis gignant, & teneant, & coles insignem accipit magnitudinem, ut per ampliorem meatum genitura expeditius profluat.

Quinetiam totum corpus si idem i ipsis ampliari solitum sit, quod vel morborum mutationes abolutionesque indicant, & vocis et go asperitas, qua de reagimus, per spiritalis membri immutationem tunc euenit. cum enim arteria aspera dilatetur, accidit, ut partim plus, partim minus incrementi proueniat, eiusque pars interior iniquabili structura ad guttur usque ascendat: igitur spiritus, cum per eas partes emanet, quasi per itineris inæqualitatem

impingat, vocem etiam inæqualem, asperam, & rauicam agit: quod idem etiam accidit his, quorum arteria destillatione infestata affecta per ductionem est: de lapso namque humore leuis interior membrana facta inæqualis, exitum etiam spiritus præstat inæqualem: talis hircorum quoque arteria est, & guttur. ob nimium humorem, & qui immo dice oleo vtuntur, illo eodem vitio non carent: qui cum per intentos, frequentes clamores rauice proferant, hi denique siccitate arteriarum vocem reddunt inæqualem, & asperam. At verogruium arteria, cæterarumque animalium, quæ rauce vociferantur, facta est a natura omni ex parte aspera, quoniam ita esset ad id commodior, quod author illa, & parens omnium spectabat. Post pubem vero adolescentes trahere desinunt, quia iam plenum arteria tota sit dilatata, suamque naturalem æqualitatem receperit.

Cur oleum epotem vomitum moueat, & potissimum bilis flauæ? Quia ut leue, & superiorum appetens, cibos ad stomachum inuitat, & effert: quibus stomachus ipse oppressus, aggrauatusque vim excernendi incitat ad euomendum: sed maxime bilem reficit flauam, quia leuis hæc, & tenuis est, & facilius petens superiora. Oleum vero factum sic esse a natura, ut semper ad locum tendat superiorem per spiritum

* a. l. id est
h. circa
n. 14. fo-
l. 1. c. 1. fo-
l. 1. c. 1. fo-
l. 1. c. 1. fo-
l. 1. c. 1. fo-
l. 1. c. 1. fo-
l. 1. c. 1. fo-

* vero

L
proferunt

136
M

A cum est : quoties enim cuiquam miscetur humori, recipit se ad sedem superiorem, & innatat.

127 Cur oleum humidis nullis se permiscere patiatur? Quia cum lentum, sui que pertinax sit, in particulas secari indiuiduas, cæterisque humoribus commiseri nescit: hinc dilapsum quidem in humum non potest celeriter subire.

128 Cur oleum, & aqua sæpe & facile gelu durentur: vinum, acetum, garum, aut nunquam, aut rarerit congelascant? Quoniam oleum nulla exuperat qualitate sed medio potius constat temperamento: refrigerari ob eam rem cito potest, atque adeo vehementer, ut stringatur, & consistat. Aqua quia frigida est, facilius se ipsa frigidior redditur, itaque gelascit. At garum quia tenue, & calidum est, idcirco minus per riget. & vinum quoque eadem illa de causa potest resistere. Acetum vero quia partibus tenuissimis constat, incoagulabile est.

129 Cur quæ contraria sunt qualitate, efficere idem valeant? Nam, ut frigus, ita etiam calor humorem stringit: aqua enim gelu cogitur. Calculus calore in vesica conrescit. Per diuersas id effici vires censendum est. Calor enim quia nimium absorbit humorem, iduratur: gelu quia coagit, constipatur, humorem omnem squalidiusculum exprimit, sicut sponsa manu compressa humo-

rem, quem suis in foraminibus continet, emittit.

Cur sæpe contingat, ut frigus ægrotum affligens se remittat, si strepitus, aut aliud quodlibet terrificum per id accadat tempus, quo frigus vrget, aut si aquæ copia in ægrotum vniuersa iaciatur? Quoniam sæpenumero materiam iam per temporis spatium concoctis, attenuatisque, calor naturalis ex cute ad partem corporis interioris vniuersus irrumens, materiam morbi digerit, & absorbit: quod idem etiam facere theriaca potest, & pars magna generis calidi & sicci, modo oportune post concoctionem sumantur.

Quare qui diu circumaguntur præter consuetudinem, cadere solent? Quia cum spiritus animalis in cerebro per illi motum necessario perturbatus, & cum humoribus confusus, inceptus deinceps euadat ad suscipiendam animæ facultatem, sensum motumque suppeditantem: nulla vi ad nervos & musculos peruadente, sit ut moles corporis, quæ sustineri ac vehi ab animali spiritu desinit, feratur in terra pro suo pondere ac nutu insito. Hinc autem offunduntur oculis tenebræ: quod spiritus videndi facultate præditus sit perturbatus, nec pinde ut sensus reliqui, suum tueamur. Atque, qui paulatim & diu circumagi consueuerunt, raro istud accidit: quia per illam consuetudinem anima desinit haberi

AA q apud

130
rigor

131
Duo hæc
sequentia
Proble. in
Theodo.
tristatide
haudq
legunt.

Problematum Alex.

6 apud naturam peregrina, ac ipsi conciliatur. Quod enim paulatim, diu, & continenter fit, de finit tandem esse insolens, ac sensum fugere incipit, ut nihil omnino percipiat.

131 Quare vitrea specula splendent plurimum. Quoniam stanni natura quo intus illinuntur, cum sit pellucida, vitro ex se perspicuo commista, magis resplendet: & radios suos per vitri exiguos meatus transmittens, ac externam illius corporis faciem duplicans, reddit magnopere lucidam. Qualitatem porro aliarum quidem vires suas in profundum nequaquam transmittunt: ut album, nigrum, fulvum, & huiusmodi aliarum penitus transfundunt per transmutationem: ut frigus calor, siccitas, humor, quæ propterea ad discrimen & comparisonem supradictarum, effectrices qualitates a philosophis & medicis appellantur.

133 Quam ob causam in speculis atque aquis dilucidis nostram speciem contemplari valeamus? Quoniam oculorum radij profecti in corpora, quæ nobis splendida obducta sunt, refringantur, ac suam repetant sedem: speciem enim nostram iam sibi habet obductam postquam refracti sunt, itaque illam conspiciunt.

134 Cur vastæ, synceræ speluncæ, & loca excelsa, puræque soleant resonare? Quoniam loca eiusmodi, ubi aerem ictu, quæ vox est, exceperunt, refringunt, nobisque

reddunt eundem aerem, quem nos percussimus, afformauimusque in vocem: vox enim aerem, aer locum ferit: & quo plenius percussus hic percutit, eo vehementius resonare necesse est. Loca humida, utpote molliora illato ictui cedunt, itaque omnis impetus effugescit, ut nulla effici possit reciprocatio: errore igitur vulgus Echo tanquam numen reueretur, & colit, errore Pæna, Deum illam arsisse credidit. Pan enim homo doctus causam resonantiae primus indagavit, ductusque auiditate noscendi, cum aliquandiu in scrutando elaboraret, moleste ferebat, more coram, qui puella, quam arserint, potiri non queunt. Ut etiam Endymion homo celestium cursuum studiosus, cum Lunæ cursus, faciesque varias quaereret, noctes vigilaret, interdum dormiret, deliciae Lunæ fuisse, somnos dormiuisse in expugnabili, edoctusque ab eavt philosophus, causæ ipsius solutionem fingitur. Illum etiam pastorem fuisse ferunt, qui in solitudinibus, ac excelsis montibus Lunæ motum specularetur, citharam vero habuisse, quia quæ alta sunt, a ventis magis effluunt siue qui concentum celestium figuram indagaverit. Qui etiam Prometheus, qui studio rerum celestium flagrant, naturamque, & situm, & causam sydereæ aquilæ indagando elaboravit, libidineque gnoscendi tabuerit, dum beneficio Herculis hostis doctioris rem didicerit, quâ de-

¹³⁵ A desiderauit, fabulam de se præbuit cruciatibus liberari opera Herculis, qui aquilam iecur la- cerantē, exedentēq; amouerat.

Cur aqua manens, parumq; alta iacto in eam lapide orbes a- gar permultos. Censendum la- pidē per sui iactus vehementiā vndiq; aquam a se propellere, atq; ita orbem agere, primū ple- niorē: sed cū ad terrā vsq; lapis deferatur, suatq; mole aquam de- inceps fecet, dispellatq;, merito non vnum, sed plures orbes ed-
¹³⁶ ficere potest: primum enī aquā per summa feriens dirimit, inde suo continenti delapsu depellen- do, alium atq; aliū orbē ducit, idq; tantisper vice agitur succe- ssiva, dū lapis stet, atq; quiescat: q; tñ se lapidis contentio paula- tim remittit, idcirco orbē poste- riorē eo, q; p̄xime antecessit mi- norem obduci necesse est: qñ ēt aqua varie, hūc s. in modū lapi- dis iactu depelli consuevit.

¹³⁶ C Quare multi existimāt risum ex liene oriri, hoc argumento, q; quibus lien scirrho, i. tumore duro vitatus est, non perinde sint ad ridēdum comparati, vt qui sunt incolumes: sed sint mor- stiores. Lien non proprio, ac per se, sed ex accidenti risus causa cē- sendus est. Quandiu. n. est sanus omnino foeculentum & melan- cholicum succū ex iecinore tra- hit: atq; ita dum sanguis parus & defecatus totum corpus ce- rebrumq; peruadit: naturam si- mul & animam non aliter quā

vinum oblectat, exhilarat, & in D tranquillam rectamq; constitu- tionem traducit: inde autem ri- sus excitatur.

Cur multæ parere nequeant ¹³⁷ Quoniam ex animalibus con- stant specie diuersis: mistio enī seminum, quæ tam habitu, q; natura inter se discrepant, aliud quidpiam præter vires suorum simplicium conficit, & naturā eorum penitus abolet: quemad- modum albi & nigri mistio a- bolitis extremis coloribus aliū parit colorem fuscum. nomina-
¹³⁸ tum, qui neuter extremorū est: igitur habitus genialis abolet, & specierū habitas omnis de- struitur, quæ creatrix certi indi- uidui est.

Quam ob rē qui surdi ab or-
¹³⁸ tu naturæ sunt idem & muti vi- uant. Quoniam quæ nunquam audierunt, hæc fari nequeūt: me- dicis tñ placet, vt par idem ner- uorum sit, cuius pars altera ad linguam, altera ad aures vsque porrigatur, atque ita necesse sit communē accidere affectionē. Verum mutos fieri, qui ex mor- bo surdescunt, negāt: propterea q; pars altera tantum, quæ s. au- diendi officio delegata est, suas vires amiserit: & mutos quoq; eadem ex cā, nō ēt surdos reddi affirmāt: videlicet, q; alteri⁹ ner- ui lingue accommodati læsio est.

Cur pleriq; post quā ieiui-
¹³⁹ narunt, cibo ingesto frigere in-
cipiant. Quoniam vsu solito ci-
bi prætermisso bile scūt, & mate-
AA iij riā

problemata
hoc l. The-
odo. codi-
ce h. regit

dgere

Problematum Alex.

Eriam aggregant acriorem: post enim cibo ingesto membris iam confirmatis, bilis cutem versus expellitur: ita quod fit, ut rigor orietur, cum bilis membra remordeat, excieturque ad repellendum.

³⁴⁰ **C**ur sues, cum sursum videre cogantur, fileant? Quoniam genus id animantium unum semper primum in terram est, cibi avidum, & rebus gaudens fordidis, ac fordidiis: idcirco subita mutatione conspectus stupefcit, lucisque copia percussum, vocem **H** emittere nullam potest: sunt tamen qui asperam huius animalis arteriam comprimi per angustiam viciunt, cum in sublime erigitur.

³⁴¹ **C**ur stercorebus sues gaudeant? Medici rationem reddunt, quod iecur habeant maximum: quod quidem membrum sedes cupiditatis, siue libidinis est. Aristoteles Philosophus aliter docuit: quod enim sues naribus crassis, interceptisque sunt, idcirco vim hebetem olfaciendi habere, itaque foetorem nequire percipere **I** scripserat.

³⁴² **C**ur vlcibus saniscentibus inflammationes cessante, prurigo soleat excitari? Quoniam membrum iam corroboratum reliquias materie noxiæ, quæ vlcus commiserit, expellit: cum enim per cutem illæ digerantur, atque excutiantur, pruriginem pariunt.

³⁴³ **C**ur alterius oculi morbus grauior, multoque diuturnior esse, quam vtriusque consuevit? Ratio bifur-

riam reddi potest, aut enim quia fluxio in alterum tantum oculum tota decumbit: redditur namque infirmius, quod diuiditur, eoque magis hebetatur, quo seculum numerosius est: aut quia cum alter integer oculus frequenter se moueat, cogit etiam ægrum toties moueri, quod noxium est: quietem enim summum esse remedium membri affecti nouimus.

Cur homo amplius, & crebrius, & vehementius, quam cetera animalia soleat sternutare? ¹⁴⁴ Quoniam cibo, & potione largius, magisque varie vititur, & sæpenumero ultra satietatem repletur: hinc enim cum cibos satis concoquere nequeat, multum spiritus ob humoris copiam mouet, spiritus vero per suam tenuitatem effertur se ad cerebrum, cogit id crebro ad se expellendum incitari: strepitus itaque mouetur quoniam per nares meatus denique arctiores spiritus extrudatur vniuersus: quemadmodum etiam ad partes inferiores spiritus idem euolutus murmur per **M** intestina excitat, & per sedem insigni cum sono excedit: atque etiam ad superiora enixus ructum per stomachum agit, & vocem per guttur, et sonitum, ac tinnitum per aures.

Cur defunctorum pili & ungues augeri aliquandiu soleant? ¹⁴⁵ An non augeri censendam, sed carne emacerata, consumptisque partes imas, quæ ante operte latebant, detegi, atque parere: itaque fallere quasi per adiectionem

A nem auctum quicquam sit. An, quod nonnulli volunt augeri vngues vel mortuo homine propterea possunt, quoniam per excrementa vacantes materiam orientur: mortua autem corpora recrementa per cariem resolutur: quæ cum per foramina extremæ corporis effluant, merito pilos augent, & vngues.

¹⁴⁶ **C**ur digitis manuum potius quàm pedum nascantur, quæ albugines appellatæ sunt: & per puerilem magis, quàm per firmam statem: Quoniam pituitæ excremento oriuntur, quæ in pueris potius, ut edacioribus, atque ociosioribus superat. Vnguibz autem pedum min⁹, propterea hoc accidit vitium, quoniam pedes per ambulationem frequentem, & agitationem amplius exercantur: itaque vacantem illam materiam digerunt melius, atque absumunt.

¹⁴⁷ **C**ur pili pedum non cum barba, aut capillis, sed lentius canescere soleant: Eadem illa reddenda ratio est: pedes enim per continentem, contētioremque ambulationem excrementum pituitosum, quod canos efficit digerunt, atque consumunt: & pubes quoque sero canescit, quia pars calidior est, & pituitam absumere per coitum venereū potest.

¹⁴⁸ **C**ur homini vox, atque sermo lente perficiatur: cætera animalium genera aut statim, aut paulo post vocem suam reddere plene

incipiant: Quoniam vox hominum multiplicior, & artificiosior est, & doctrinam magis desiderat: bestiarum simplicior, & naturalis potius est, quæ alalis.

¹⁴⁹ **C**ur plurima ex animalibus suas peruiibrare caudas soleant, cum notos sibi agnoscant: & cur leo iratus costas per caudam verberet, atque etiam taurus: Quoniam dorsi medullam ad caudam usque habent porrectam, quæ vim continet animalem, & motionis authorem: igitur, cum animal notum sibi agnoscat, per caudam quasi per manum ritu hominis excipit, & partem sui corporis mouet, quæ agilior, & promptior est. Leonum vero & taurorum anima, ut per iram affici potest cum natura: sic eandem naturam propterea moueri vehementius cogit, ut etiam homines sæpe manus, aut aliquam sui corporis partem per iram percutere nouimus: cum enim illico vlcisci animus nequeat, alio quodam modo feruorem suum extinguit, id est ictu, aut strepitu, aut alio quolibet generis eiusdem remedio.

¹⁵⁰ **Q**uam ob causam hordeum tostum, redactumque in puluerem cicatricibus equorum, conspersum faciat, ut pili non albi, sed cæteris unicolores oriantur: Quoniam vim discutienti, purgandique obtinens detergit, atque absumit excrementum pituitæ, atque materiam

AA iij om

Problematum Alex.

G omnem vitiosam, quam vlcus per membri infirmitatem collegerat.

351 Cur hominibus pili per cicatrices oriri nequeant, equis vero queant? Quoniam cutis hominum spissior est: quod pili indicant ipsi, qui molles, ac tenues sunt: & cicatrix vero quod longe quod cutis spissior, foramina omnino adducit, & excæcat. at vero equi laxior cutis est: quod pilis eorum percipitur, qui duri, crassique exeunt: quare cutis foramina claudunt ex toto per cicatricem non possunt: ergo cum subiecta, collectaque excrementa per meatus tenues, qui relictæ sunt, exeant, & concrecant, pilos gignunt, & augent.

352 Cur hominibus morsus a dipsade, sititque ob eam rem intolerabili detentis, theriaca, quæ calida & sicca est, sitim epota extinguat, non augeat? Censendum non sui habitus ratione theriacam sitim posse extinguere, sed auxilio, quod membris afferre offensus potest, & suæ penitioris naturæ ratione: constat enim ex pluribus herbis, quæ singulæ membris principalibus subueniunt singulis. Dictamum enim cor di accommodatur: quippe quod mirifice cor firmet, atque conseruet. Eupatorium iecur adiuuat. ^{petroselinum} Scolopendrium lienem. Petrapium os ventriculi. Hyssopus transversum septum, atque pulmonem. Inula campana renes. Ruta laxum intestinum. Gentiana

cerebrum. Sefeli vesicam. His omnibus viperarum carnes miscentur, quæ vi suæ naturæ contra venenata omnia genera, omnemque illatam iniuriam, auxiliantur. Igitur cum membra omnia præsidium sibi ex theriaca trahant, merito malum sedatur, quod sitim creat, atque ita extingui sitim congruum est.

Libri primi Problema. Alexand. finis.

ALEXANDRI PROBLEMATVM LIBER II.

Vam ob causam quod per arduam febrem infaniunt, ut laxius, sic plenius, soleant respirare? Animam per nervos, ac musculos fungi suis muneribus certum est. Perctus igitur, totusque thorax per ea ipsa mouetur media: sed quoniam vires animæ laxæ sunt, deserunt suum officium: nec nervis, & musculis ex quo præterea imperant: itaque merito fit, ut spiritus interstitutione reddatur laxior: plenius tamen eius gratia rei effuditur, ut cor satis possit refrigerari: vis enim vitalis exurgit, & vim animalem stimulat, interitum plane minuit, nisi suum ad munus redeat, spiritumque reddat, & trahat. Ergo quod

A quod anima exequi assidue p^{ro} morbi nequiuir, hoc vires cordis ob sui vsus necessitatem amplitudine spirandi compensare consueuerunt.

2 Quam ob cām æstuosos esse necesse sit, quorum pulmo inflā matione laborat: Qm̄ eorū pulmo humoris copiam conueniēs calorem excipit aduentitium: factus. n. sic est, vt assidue moie retur, hinc vapores quoq; citantur, qui suā ob leuitatem sese ad

* s. l. calua
nani.

3 sedem cerebri efferunt, ā qua concrecunt, & in naturā suā originis transeunt: qđ idem etiā in balneis, atq; opertis lebetib^{us} euenire videmus: vapores. n. suum omnem calorem amittunt, reddunturq; ex natura cerebri longe ortu suo frigidiores, atq; ita morbum creare aliquē possunt.

3 Cur tabe h̄ consumantur, qui bus gargar penit^{us} abscissum ē: Qm̄ quandiu gargar tegmentū gutturis extet, aer qui per ostra h̄it, recalefcit, & antequā adeat pulmonē, deflūt ā suo immodico frigore. Contra vero illo detracto aer prius ad pulmonem defertur, q̄ moderetur, itaq; supra modū refrigerat, & sanguinē contentū in conceptaculis indurat, & pulmonē facit ad motum tardiorē: qđ cū per vinū pulmo moueri enitatur, rumpentē conceptacula sanguinis: quā ob rem tabe oriri necesse ē. Hic addidisse non ab re forsitan sit, qđ gargar, quid columella. qđ vuaris significet. Gargar illa carni

cula est, quā guttur pro regimē. D to natura addidit, nomine ā soni genere indito, ut ē susurrum, & murmur, & reliqua huiusmodi nostri maiores nomiarūt. Columella viniū gargaris est, cū si in longum per fluxionē adducitur. & Vuā quoq; gargar idē per morbi appellare solemus, quoties per inflammationē speciem accipit vuæ acini. Sūt qui fundibulum gargar ipsum appellent eo, qđ supra amplius, infra arctius est.

Cur hominū malæ rubeant, 4 quorum pulmo inflāmatiōe laborat: Qm̄ sanguis, cum in pulmone ebulliat, vapore sibi similem emittit: qđ. n. oritur, similitudinē suæ originis præferat, eē necesse perpetuum est. Hic igit vapor, cū prę sua leuitate ad malas se extulit, consistit, atq; ita pcutis tenuitatē, veluti per vitrū colorem suum ostendit.

Cur pituita per hyemē nasci, 5 augeri q̄ solitū est, cū per id tempus parte interiore corporis simus calidiores, vt Hippocrates F medicus libro Aphorismorum scribit: Qm̄ cibos, quos p hyemem largius sumim^{us}, vter minus concoquere pōt. Ergo larga ista ciborum copia pressus, calore insiro quasi extincto, pituita per refrigerationē gignit: quā sanguis imperfectus quidā non perperam potest appellari.

Cur in terra Aegypti, q̄ calidissima est, vinū fieri frigidum soleat, contra in Scythia, q̄ frigida

Problematum Alex.

G distima est, calidum fiat: Vinū omne calidū est: verum quoniā aliud magis, minusue alio hanc obtinet qualitatem, nomē illud contrarij habitus accipit, frigidumq; vocatur, quia longe minus calidū est. Terra autē Aegyptus vina frigidiora ceterorum scilicet cōparatiōe affert, qm calor illius cōli immodicus ita humū elaxat, vt calorem omnē Soli intestinum euocet, atq; absumat. Scythia q; frigida est calore ad ima terræ compellit, atq; **H** includit: itaq; vina efficit calida, & validiora. Quod idem ē in incolis terræ Scythiæ, & Aethiopiz accidit. Aethiopes. n. loca inhabitantes feruentissima, umidi sunt, & effeminati, et nigri. Scytharū gens sedē gelidam tenēs, animosa, fortis, & candida est. qppe, cū calor Aethiopibus eductus ad summa corporis sit, qd atro cutis colore indicatur. Scythiis interiora teneat, situstq; in sedibus sit principibus, id est corde, & iecore: qd coloris candor **I** plane ostendit.

7 Cursitate frigida sunt olera & fructus: cuiusmodi sunt pepo nes, cucurbitæ, styba: hyeme autem calida: velut brassica, radice culæ, rapa, pastinacæ. Qm Solis motus circa poliū, nō est vniuersi modi. Aestate. n. superiorem zonā tenet: sicut declarat dierū longitudo: vnde calefiunt quidem quæ super terrā extant, plātq; vero refrigerant. At hyeme, inferius percurrens hemisphærium,

ac terram penitus calefaciens, K plantas reddit calidiores.

Cur ex febre ardua pulmonis inflammatio excitetur, inflammatione pulmonis febrem oriri arduam haudquaquā necesse sit: Quoniā ardor ex bili proficiscitur flaua, q; ad ventriculū, & pulmonē ē suis refluere cōcepta culis solita est. Igitur natura, cū variæ materiā noxiā reſcere tenet, si tenuis materia sit, & vires suppetant, & tēpus calidum iuuet, q; sudorē causam morbi exhaurit: si ē contrario, per aluum educit, aut per os euomit, quod **L** magna ex parte facere solita est, quoniā & ons habitus i propinquo est, & bilis flaua efferri aptior est, q; deferri: qd cum se bilis pulmoni insinuet, membrū quē id impleat totū, excitat inflammationem, quā Peripneumoniā nominam⁹. Ardor tñ nullus oritur, qm prius extinguitur, q; ut possit committere ardorem.

Quare Hippocrates, qui in febriū vigore cibū offerre vetat, ^{Hec qd i Theodo in codice desiderat.} permittit i morbo lateris & pulmonum inflammatione: Dicit .n. vbi de ptissana scribit, nō eam præbendā, nisi pus in sublimē feratur: non ferri autem sursum, neq; expui, morbi initium ostendit. Qm in alijs quidē morbis, natura coquit humores, in alijs vero etiam morborum causas expellit p vrinās & deiectiones. In his porro non oportet cibum assumere, ne causa morbi neglecta ad illum conficiendum **M** natura

A natura incumbat, quā oportet singulari certam se cum morbo pugnare. In morbo autem lateris, natura quidem coquit vitiosum humorem, anima vero euacuat, accedente musculorū auxilio. Hæc. n. thorace cōtracto, vi propria expellit reliquias instantis humoris. Accedit, q̄ natura quidem inutilibus humoribus propriū alimenti loco interrim abutitur: animales vero partes, cum sensu sint præditæ, qđ prauum est, secernunt, qđ vtile, sibi asciscunt. Quā ob rem, nutrire consentaneum est, vt musculis roboratis, ad expellendam humorum molestiam insurgamus.

10 Cur febris tertiana, quæ ex bili, materia calida, agili, efficaci creatur, die vno p̄termisso accedat: Quotidiana, q̄ ex pituita puenit, materia frigida, graui, hebetere nullū intermittat diē. Quartana diebus duobus intermissis conflictare incipiat: Quartana, cū exigui materiæ habeat, statim ā sudore, aut vomitu pōt diē protollitur, donec tantū materiæ moueatur, quantū valeat s̄sistere. Quotidiana q̄ ex larga, crassaq̄ materia oritur, frequē est. morbi vero per copiam augeri materiæ cōstat ex febre cōtinente. hæc. n. ga sanguine abūdante provenit, nullā obtinet intermissionē. Quotidiana tamē, quia minus q̄ continens habet materiæ, nonnihil intermissio-

nis, qđ vel sensu percipi potest, **D** ostendit. multoq̄ amplius, tertiana, quā materia calida & tenuis condidit. atq̄ etiā lōge amplius quartana. quō. n. min⁹ materiæ subest, cō lentius venit accessio: quin & quintana, & seprana, & nonana committi pōt, prout minus, minu sue materiæ vitiātū est. sic. n. natura statuit, vt sanguis, qui nostra aleret corpora, cæteris omnibus materiis cēt largior, pituita locū teneret s̄m nam, hæc quoq̄ alere pōt, bilis flaua tertio loco haberet. hæc **B** . n. suam ob acritudinem vsum nullū præstat alēdi. atra bilis fortis esset postrema, quoniam naturæ est inimica: quippe q̄ mēbra excedat, atq̄ interimar.

Cur vbi altera gena resoluta **11** est, non ei remedia admoveamus, sed alteri? Quoniam cum duo musculi obiecti inter sese genas moueant, si accidat vt eorū alteruter resoluatur, reliqu⁹ suā vim integram præterea obtinet, trahitq̄ ad se alterum languentem, ita vt pars sana rugetur, & gra distendatur, trahaturque. hoc idem etiam euenire oculis distortis nouimus. Nam si pupilla in angulum vergat amplior rem, minoris anguli facta resolutione est, si ad minorem, è contrario.

Cur si pes offendatur, inguen **12** intumescere soleat? Quoniam vis animalis ad postremas vsq̄ corporis partes p̄ nervos se porrigit, atq̄ ita cū oblat⁹ pes sit, crus

Problematum Alex.

- G**erus quidem totū perreptat, sed nihil agit, qm̄ locū nullum idoneum inuenit: post vero vbi in inguē ipsum decubuit, nacta iā sedem aptiorē subsistit, aggregatq; adenem, viriat eius habitū inq; tumorem excitat cōtrariū naturā. Adenes corpa sunt parua, rotūda, laxa inter amplas venas, & arterias posita modo cuneolorum, ne conceptacula ipsa humida ex copia sanguinis tuo putrerēt adefu. & equidem eo ipso venarū humore nutriuntur, & inflammatis inguina faciunt, concalescentes scrofulas committunt.
- 13** Cur capitis pars anterior caluerat, vnde caluaria nominata ē, tempora hirtiora reddantur? Qm̄ partes capitis eminentiores humoris indigent. Quā obrem furs continere pilos non queūt, inferiores autē vtpote humidiores, pilorum copiam & gignunt, & seruant: quō etiam telluris loca excelsa, atq; saxosa parū fructificant, submissa, & humecta fecundiora sane experimur.
- 14** Quam ob cām, cū ex quatuor elementis cōstemus, id est, igne, aere, aqua, & terra, nō quatuor, sed tria illa cōtineamus genera, humidū, solidū, animale siue spirabile? Qm̄, vt aliquibus placet, ignis in aeris transit naturā, quemadmodū & aerē concoctū extenuatumq; ignē gignere nouimus. Sunt tñ qui vel igneam ipsam naturā actū esse opinent, vt non tria, sed quatuor enumerent genera, igneū, animale, humidū, terrenum.
- Cur in abscessu doloribus¹⁵ frigus praece dere, febrē sequi solitū sit? Quoniā calor naturalis vehementia doloris conflictus cedit, ac recipit se ad loca iteriora, qua de cā, corporis summa refrigerantur, & sanguinis conceptacula cōcresecunt. post tñ, vbi calor se recollegerit, expulsusq; bonis virib¹⁶ partes sui corporis oēs aduersus iniuriā frigoris occuparit, sanguis concretus recalciscit, atq; diffunditur: itaq; conceptacula vaporis repleta accendere febrē possunt. adde, qd cum mēbro affecto ceterę oēs partes consentiant, iniuriā collectionis quasi propulsando, vires excernendo intendūt, ac excitāt. horror itaq; frigusq; exultat, febrē vero post hac sanguis putridus accendit, & auget.
- Cur ex fructibus aliq̄ partem inutile intus contineant, vt palmarum, pruna, persica: aliq̄ extrinsecus ea ipsa contineāt, vt nuce, vt mala punica? Qm̄ natura, cū ortum æternū, viqueq; succedendi perpetuas moliretur, prætergenda occultādaq; semina, quæ ortū p̄starent, censuit. Sic tñ, vt ne pulpam quidem suorum fructuum nudam relinqueret.
- Quam ob rē aut semē, et pulpam eodē regimento muniuit, aut semen ligno intus inclusit? Pulpā autē mēbrana, aut corio, aut alio quolibet eiusmodi quātum satis esset, operuit, denique varie

Liber Secundus.

191

A varie de custodia fructuum pro
ut res exigebat, et patiebatur, cu
rauit.

18 Cur fieri pōt, vt qui carnes bu
bularum concoquunt, pisces saxati
les concoquere nequeant? Car
nes bubulę qm̄ durę sūt, vi ma
gna caloris conficiuntur, & cō
coquunt. materia. n. patientem
causę rñdere efficienti cōuenit.
aliter fieri non pōt, vt effectus is
prodeat, quē vel natura, vel ho
minis ingeniū spectet. q̄ si v̄ter
supra modū calid⁹ sit, piscis nō

B paulatim concoquetur, sed subi
to corripitur, deuretur, fumi
gabitur, vt cruditatem pene qđ
accidit, imitetur.

19 Cur hoīes qui tabe laborant,
vnguibus reddi aduncis vidē
tur? Vngues quia corpe cōstāt
solido, tabescere nequeunt: quip
pe cū affici difficulter possit, qđ
solidū sit, verū carne vndiq; ta
bescēta speciē aduncā illā emen
tiunt, sensumq; decipiunt. Licet
hic de tabe illa adicere. Vlcus,
qđ ex hoc vitio in pulmone cō

C mittit, insanabile p̄p̄ea est, quo
niā nunquā pulmo quiescit. na
tura. n. ita cōstruxerat, vt p̄ mo
tum cordis perennē pulmo assi
due moueretur, atq; agigaretur.
Quinetiam, cum pus per tussim
efferatur, vlcus amplius lacera
ri necesse est.

20 Cur in febriendo carnes mi
nuantur, pili augeantur & vn
gues: cōtra in conualecendo pi
li defluant, corpus augeat? Qm̄
alimenta pilis per excrementa

administrari natura voluit: quę **D**
quidem excrementa redūdare
in febriendo solent per adustio
nem humorum. ergo vt corpus
propter habitum malum nutri
ri non potest, sic pilus abunde iā
habet, quo nutriatur. verum, cū
vires suas colligere corpus inci
piat, consumptis iā materijs om
nibus, redactisq; quasi in pulue
rem vapores defistunt, atq; ita
per alimēti inopiā pili defluūt:
corpus tamen effectum cibos a
uidi⁹ trahit, liberaliusq; replēs
sefe augetur, & viget. **E**

Cur si qđ in vrina subsidet al
bum sit, bonū dari indicium existi
memus? Qm̄ partes solidiores
firmioresq; nostri corporis, id ē
ossa, neruos, venas, arterias colo
rē habere hm̄di certum est. Co
loris. n. similitudo naturales iā
vires reconciliari, corroborari
que indicat: quippe, cum natu
ra partibus solidis & firmis cir
ca humores & spirit⁹ sedem suā
crediderit. sit. n. vt cum morbi
materia in conceptaculis cōco
quatur, & per vrinam, q̄ con
coctum inutile est, excernat, co
lor quoq; rei concoquentis, qui
albus est, distrigatur, atq; (vt ita
loquar) delibetur. Quā ob rē, cū
vires p̄ febrē debilitatę paulatim
materiam concoquāt vitiōsam,
principio parū agunt, itaq; exi
guū admodū cū vrina mittunt,
qđ pro sua leuitate sublime spe
cie arāneę supnatat, facitq; qđ
engorema, id est Sublimitamen
tū vocatum est: deinde cum pro
ficiant,

Problematum Alex.

G ficiant, ampliusq; possint concoquere, plus excernunt: qđ in medio vrinae cōsistens, facit, qđ nubeculam appellamus: eo nā que magis delabitur, quo factū grauius est. post, vbi p matris morbofæ ois concoctionem ple ne excernitur, iam, qđ ante leue pendebar, graue pro sua copia sublidet, fundoq; vasis coniungitur: redditq; quod hypostasin, id est sublidens, siue subltiam nominamus: quod plane sanitatis est idicium. materiam enim vitiatam, q̄ integro permixta sanguini est, demum natura ex toto per concoctionē fecerere, atq; reſicere pōt. Albedo igit sublidētis, colorem solidiorum membroru, hoc est sedis uirium seruari significat, leuitas materis concoctæ æqualitatem ostendit. qđ partim. n. crassius, pars tenuius est, inæqualitatem concoctæ materis indicat: continētia talis videlicet, vt nihil distrahctum, disculsumue sit, plenam virium efficiētā præfert. Respondet pus in * collectionibus sublidenti in vrinis, verum pus foetidum est, qm̄ i angusto arceatur quod putret, vt neq; diffilari neque misceri possit cū sanguine: quippe quod per summa corporis cuti subltare solitum sit. Sublidens illud vrinae, quoniā ē contrario se habeat, merito foetore immune est.

²¹ Quā ob cām febrem bilis & faciat, & tollat? Facit cū excitata acrior reddatur, vt putreat.

Tollit cum viribus naturæ int? Rjs ad id expellendū quod detrimenſo est, ea quoq; foras versus concurret, atq; ita educta, causam morbi per suam detractiōnem aboleat.

Cur oculi sublidēt eorum, ²⁹ quos angor detinet? Quoniam per angorem anima intus vergit, itaq; corpus confidet, atq; tabescit: cuius rei contrarium illis euenit, q̄ vehementer irati sunt. Oculis. n. redduntur propensioribus, videlicet ob animæ impetum ad exteriora. sit enim vt quocunque vis animæ tendat, eodem etiam instrumenta, materisq; moueantur.

Cur ossa, quæ validiora sunt, ²⁴ ex lapsu, casuq; frangantur, caro q̄ mollior, & * mobilior est, i. c. ²⁵ iniuriam euadit? Qm̄ quæ validiora sunt, rei noxam inuehenti renituntur: itaq; sua persistēdi contentione corrumpuntur, quæ autē iſirma, & mollia sunt, locū rei dāt occurrēti, & cedūt: itaq; tutius suberfugiunt: licet hoc etiam in stirpibus, & in quibusuis alijs rebus conspicari.

Quid est, qđ spadones, pro ²⁵ ceros, blæfosq; faciat? Proceros ros humoris copia reddit, et caloris inopia, blæfos imbecillitas facit. Cum. n. eorum partes inferiores nequeant sustinere superiores, facile peruertunt. itaq; uiciū, qđ blæſtatē pedū vocam⁹, committitur: quod idem etiā ædificijs accidit, nisi supior moles fundamentis respondeat.

Cur

* pus
nec, in
mauē

Liber Secundus.

192

A Cur partes corporis nostri potius stremas rigere maxime soleamus? ²⁶ Qm̄ tenues nervosae, & vesiculosae, atq; ob eam rem frigidae sunt.

²⁷ Cur p̄ metū aut horrore pili erigi solent? Qm̄ affectus oēs refrigerat, refrigeratio autē foramina cutis adducit, & condensat: pilus quippe, cū vndiq; astringatur, intenditur, atq; erigitur.

²⁸ Cur hostes melancholici munerum quidem naturae exequi valeant, q̄ppe qui cibos cōcoquant, atq; i sanguinē vertūt, animi autē lū munus integre exequi q̄ant? Haud. n. recte hi cogitare p̄nt, q̄bus atra bilis redundat. Qm̄ vitiosus hic habitus sedem animi, qua sapimus, id est cerebrum occupat, & depravat.

²⁹ Cur morbi, q̄ crebri⁹ veniūt, curari p̄nt facilius, q̄ qui raro? Qm̄ qd̄ saepius evenire solet, minus naturā infestat, videlicet rōne assuetudinis. adde, q̄ crebrior res committere parva depravatio habitus pōt, graues magnas inducit. curatur autem facilius, quod ex causa prod̄it leuiore.

³⁰ Quā ob cām qui febriūt, pl⁹ siti, q̄ fame affligant, qui conualescunt plus famescant, q̄ sitiāt? Qm̄ sitis ex nimio calore febris consistit. quē admodū ēt sitis, qui bene valent, si multū meri hauerint, sitis oriatur necesse est. sitis. n. sitis ex nimio calore, ut mō dixi, aut a siccitate, videlicet humore absūpto, quod hīs accidit, qui ieiunarunt. verū famen non sentiunt, quoniam multū vitio

sae materiae suo in stomacho continent: contra qui conualescūt, propterea fament, quōd febris late humores consumpserit: siti non infestantur, quōd febre sublata, corpus refrigeratur, & rehumescit.

Quare cum moritur homo, pediculi suis emigrant locis? Quoniam desiderant repore & alimentum, quae a sanguine petebantur, qui cū sit refrigeratus & consumptus, discedunt locum priori similē vestigantes.

Quare quē iugulatur anima? lia assidue calcitrant? Propter dolorem, potius quā q̄ conuellantur.

Quam ob causam caudę quorundam animalium abscissę magis, quā reliquum corpus, moueantur? Quoniam propter meatuum suorum angustiam magis seruant naturalem calorem, quo vis mouendi, & sentiendi continetur: vnde sit, vt etiam si quiescant, rursus moueantur si tangas.

Cur medicina purgante epotata oculi primum perturbentur, & caligent: post purgatiōe peracta, emendent, atq; acutius videant? Quoniā principio materias medica mouet, trahitq; ad ventrem quare vaporum copia excitat, quae ad caput effertur, perturbatque cerebrum, ut neq; sensus, neq; cogitatio cōstare integre possit, post vbi materię exarserunt, extinctusq; est omnis vapor, nihil praeterea est, qd̄ vel sensum

³¹ Hae duo, q̄ sequuntur, q̄ sita ap̄ Theodo- rā, haudquaquā reperiuntur.

Problematum Alex.

G sensum, vel rationem impediat.

35 Cur tabidis & purulentis copia interdū pediculorū oriatur? Quoniā pus humores corrūpit: humores deniq; viciati calor naturalis concalfacti, animalia creant. sicut etiā in ceno, aut quibuslibet foecibus, enasci vermes consueverunt.

36 Cur vehementius per ictū testium doleamus? Quoniā appēdices testium sentire maxime omnium mēbrorū possunt. adde, q; natura summā voluptatem ex

H pene oriri voluit, vt propensiores essemus ad rem venerē, quā vna genus humanū seruari pōt. Atqui testibus cum pene, & cognatio, & sedes communis est: ergo cōem ēt affectionē, sensumq; fortiantur necesse est. At ubi magna sensio est, indidem ēt magna uoluptas exultat: ubi autem magna voluptas est, dolor ēt indidem vehementior. bono. n. maiori, malum obijci maius certum est. Hic subiungere illa non incongruū cenſeo. Cōsensu rerum atq; affectus communis trifariam fieri solitus est: aut enim per cognationem, vt cerebri, & stomachi. habent. n. communem copiam neruorū, aut p; situs propinquitatem, vt cordis, et stomachi. sic. n. cor sentit, quoties materia acrior stomachum mordet, moueturq; ad id expellendū, qd molestū est, aut p; imbecillitatē, & trāſitionem, vt cū pedis digito offenso inguen tumescit. Dum. n. vis naturæ cum

sanguine ad partem lēſam festinat, adenes i;guinis sanguine impletur, & cōtumescent. Accōmodari vel moribus, ac virgominū tripartita hæc diuissio potest. dolemus. n. vicē cuiuspiā, vel quia parentela coniuncti sumus, vel quia vicini habitam⁹, vel quia casum audimus miserabilem. atq; ita efficitur, vt affectio, tum propria quēdam, tum communis obueniat.

Cur super lippitudine caput 37 totondisse ad cutē iuuat? Quoniam melius caput distatur, liberiusq; per suos meat⁹ digerit materiā vacantē, & fluitantem.

Cur vbi ex tenebris ad lucē, 38 aut ex luce ad tenebras venim⁹, non statim cernere valeamus? An q; tenebrę crassiori, frigidioriq; constant aere, itaq; diducit confunduntq; spiritum, cui cernendi munus accommodatum est. lux vero q; elara, candida, et calida est, spiritum illū digerit, atq; dispergit. cum autem per teporis aliquātulum spatium assueſcat, cernere integre pōt. adde, q; ex contrario, subito in contrariū traducti, rei nouitate turbamur, vt min⁹ cernere ex quo præterea valeamus.

Cur in bestijs febres, omnesq; 36 abditi affectus difficilius curentur, periculosioresq; sint, q; i homine? An quoniam naturā sentiendiq; potestatem parte interna sui corporis gerunt immersam, non ad exteriora per rationem euocatam, quēadmodum homines

A homines hñt. ergo si ita est, merito sensus dolorem percipit vehementiorem, viresq; oēs naturę pñternit, immergitq; adde, q; bestię, vt affici minus aptę quā homines sunt, sic ēt curari difficili⁹ possunt. cām enim mali vehementiorē vrgere necesse est, quādoquidem id egrotat, quod in morbum difficile incidit.

40 Cur bullę, quas sber excitat, indiciiū afferant imbris vñhemē tioris? Qm̄ aquę copia & vaporis spiritum multum gignit, & B crassum. qui, cū vñdīq; aquā subeat, erigatq; i deuexum, inflat, & facie vesicę afformat. quō ēt vitrū inflari pōt, & genus oē humoris, cū ebulliat, cōuerti in spiritum, atq; intumescere solitū ē.

41 Cur minus doloris per sectio nē cutis caput integrentis percipiamus, q̄ cum q̄libet alia pars secatur? Qm̄ minus carnis musculosę in capite q̄ ceteris corporis partibus est.

42 Quam ob cām ex conualecē C tium pedib⁹ squamę magna ex parte distringātur, atq; ēt ex manibus, quāquā raro? Propterea quia materia ferri deorsum apertissima est, & vero pedes a sede cordis positi longius, & ob eā rē frigidiores, minus excremēta cōcoquere atq; digerere possunt.

43 Cur tabes, scabies, lippitudo, mala cōtagiosa sint: aqua intercutis, febris, & stupor totius corporis, cui nomen apoplexia, trāsfire in alium nunquam soleant? Qm̄ oculus quidem, vt humi-

44 dus, affectionisq; opportunus facile morbosus deprauatur radīis qui cum spiritu a lippientis oculo proficiuntur. tabes autē exspirādo putrē aerem reddit, qui tractus ab homine sano pulmonem, membrū affectu facile vitiat, & corrumpit. Scabies quoque, cū per summa corporis sit, lentamq; sanie emittat, facile se se propagare, cutēq; integri corporis vitare pōt. ceteri sane morbi, aut positi intus cutem attingere nequeunt, nullāve reddūt delibationem, vt aqua intercutis, vt stupor attonitus, aut cum per summa corporis nātent, nihil tamen humoris prę nimia sua lentitate, & siccitate, & copulencia emittunt, vt albugo, ut lepra, aut positi quidem parte interiori sunt: sed qm̄ nihil pestilens, atq; putrefaciens mittant, suum aliorum transmittere vitium non possunt, vt febres crebriores, & solitę.

Cur nonnullis febre laborantibus lienes augeantur? An qm̄ affluenti⁹ aquam hauriūt? est F .n. membrū id laxius, atq; fungosius. An q̄ debile ē, materias illuc affluētes facili⁹ excipit.

Cur senes, & pueri magis q̄ 45 qui ætate sunt firmiore, calculi sunt? Pueri vt edaciores, senes vt frigidiores, & imbecilliores, multa per cruditatem colligunt excrementa, quę calculū contrahunt.

Cur titillatio, & fricatio plan- 46 tarum somnum afferre possunt? Extraord. Anli. l B Qm̄

Problematum Alex.

¶ Qm̄ extrema neruorum eò concurrunt, & coeunt. his. n. vehiculis pertractatio illa leuis ad cerebrum v/ q̄ trāsmiffa permulcet animum, atq; ad requiem, somnumq; inuitat. Synt qui excrementis causam tribuant, q̄ tum sua prouiore natura, tum motione pedū frequentiore ad palmas delabantur, rursusq; per medium fricandi motum remeant, neruisq; aliquantisper ad cerebrum peruehantur: itaq; sede illa superiore oppleta somnū concilient.

47 Cur ampliores crebrioresq; Lunæ defectus fiant, quā Solis? Quoniam Luna tam in terminos deficiendi coituum, q̄ in turbine umbræ ex terra per Solis diametrum ortū incurrit. & quidē crebrius Lunam eo deuenire, propter sui orbis celeritatem absolute necessesse est: Sol per coitus tantum defectū deputatos obumbratur, cū. s. Luna cursum per eos agat occultetq; faciē superiorem, q̄ tamē Sol longe maior, q̄ Luna est, totus abscondi nō pōt, Luna sapius tota occultatur. Mouere q̄s, ferrumq; multitudo, quoties Luna aut Sol deficit, cōsuevit, quasi * spirit⁹ quosdam vitiosos velint depellere. haud enim per id tempus lumina benigne terram aspiciunt, neq; benefica delibatio inde manat, qua mali infestiq; spirit⁹ repelli possint, & coerceri.

48 Cur infantes, qui septimo mēse in lucē venerint, viuere possint, qui octauo nō possint. Qm̄ K

septenarius perfectus numerus est, & vt Pythagoras censet, & oēs scīz numerorū professores autumant, octonarius imperfectus est. Itaq; qd̄ tunc prodīr, imperfectum, minusq; aptū ad vitam est. Qua rōne ēt monstra viuere nequeunt: quippe q̄ nō ex consilio naturæ orta sint, sed imperfecta vel per inopiā, vel q̄ superantiam, & temeritatē materiæ forma diuersa contra naturæ legem peruenerint. nihil. n. I imperfectum vel tempore, vel forma à natura creari solet. quā ob rem si quid tale erumpat, id edurare nō solet. Nasci infantes mense septimo pnt, quoties vis afformandi validissima ē, & sanguinem sibi obtinet commodū. sic. n. ocyus rē perficere potest: sed si ē cōtrario est, decimo exeant necesse est. Numerū tam septenarium, q̄ denarium esse perfectum varie constat: orbē namque terrarū septem insignibus stellis regendum mouimus. hōmo septimo mense dentire incipit. anno septimo dentes pmutat. quartodecimo, id est bis septem annis peractis, pubescere incipit. vigesimo primo firmam aggreditur ætatem: quod tempus ter septem annis consumatur. morbi numero septenario iudicantur. Luna per septenariū suas accipit formas. mēses septenis constant diebus. vocales litteræ septem sunt. & denarius quoq; numerus ortum omnē, atq;

Ex hoelo
co colligi
tur q̄ au
thor iste
tenet dari
spirit⁹. &
ue demon
nes, q̄s h
ē ad mētē
Alexa. q̄
aīz mor
talitatis su
fluuit.
* malos ge
nios, siue
demonas

A atque interitum rerum complectitur, auctor Aristo. est, & numerus omnis ex denario oritur per repetitionem. Undecim. n. & duodecim, & reliqui omnes sequentes, unitates quibus denarius constat, repetunt. & homines prius non tabulis, sed dextris suis rem, de qua agerent, confirmare solebat, videlicet numeri denarii cā, quē diligit, explent.

49 Cur ouum pressum utroque extremo ambabus manibus frangi nequeant, pressum latere facile frangitur? Qm̄ per angulos tantummodo suos manibus renititur opprimētibus. Est enim angulus, quod quaq; in structura validius constet. adde q; pressum per extrema, parte minima sentit: pressum per latera, parte ampla cōflicatur, vt facile possit destrui.

50 Cur in tinnitu aurium digito in aurem indito meatus diutius moueamus? Quoniam meatus sic ampliatur, & spiritū, qui sonitum excitat, digerit, atq; trāsmittit. Quinetiam spiritus ipse, qui per contentiorem digiti motum attenuatur, secerni melius potest.

51 Cur forminx omnes calculi sua in vesica lente concipiant? Quoniam ceruicem vesicæ ampliores q; mares habeant. hinc enim fieri potest, vt cū vrina excrementum quoq; cūciatur, qd calculum contrahit.

52 Cur genus stiracis syluestriū validius, & lætius esse soleat, q;

urbanum? Vnde dici solet tellurem esse matrem syluestriū, nouercam autem urbanorū. Quoniam solertia naturæ, non humani ingenij creatur. caret. n. humoris nimia copia, quæ satius stirpes elaxat, atq; effeminat.

Cur musculi transuerse inserti difficilius vniuntur, & curen-
tur? Quoniam fibræ, filaq; nervosa assatim ita inciduntur. Natura enim neruū carpsit, in quo fila discreuit permulta, quibus carnem vndiq; veluti deducto porrectoq; stamine texuit, fecitque musculū, nomine a similitudine muris animalis translato, cui sane oppositum neruū cōdidit, qui tendo à tendendo vocatus est, cuius extremū artubus partium mouendarū annexuit, cumq; rem mollem duræ coniūgere sine vilius interuentu negaret (sunt. n. cōtraria) per ossa, medullamq; membrū quoddā nervaceum edidit, quod copulā nominamus, eoq; tēdonis partem postremā alligauit: ex quo vsu nomen copulæ accepit. Musculum solers naturæ ingenium alibi in globi speciem collegit, alibi in membranæ planū attenuauit. Denique pro vsu membri mouendi musculum quoq; aptissime accommodauit. Nā vbi membrum magnum, ac validū trahi deberet, vt crus, coactiorem, pleniorēque musculum afformauit. Talem enim res postulabat, vt mouendi vim ampliorē contineret.

BB ff Vbi

Problematum Alex.

G Vbi paruum, aut inualidum eēt regendum, vt palpebra, aut lingua, musculus membranz si-
nuilem addidit. Quoniam mem-
bra eiusmodi parum potentie
mouentis desiderarent.

54 Cur aliqui fascinari possint,
præsertimq; pueri? Quoniā ta-
lem sortiuntur naturā, vt affici
perquā facile possint, & immu-
tari: genus id vitii tale est. Qui
summa animi nequitia perpol-
luti liberalem aliquam, ex ocu-
landamq; formā conspici mo-
uentur, radios sui conspectus vi-

H tiatos transmittunt, quasi vene-
no quodā vitio sui animi radios
veluti telum illināt, iaciantq; in
rem, cuius inuidia tenentur, &
desiderio, proditigitur de pupil-
la radi⁹ exitialis, qui per oculos
obducti hominis subit, vertitq;
quā aggressus naturā ē, maloq;
habitu deprauat, vt mox corp⁹
languescat, morboq; laboret. q̄
vero adit⁹ per oculos pateat cō-
tagioni, constat ēt ex hīs, q; mor-
tua hominum corpora cōtueri

I recusant, ne radij sui conspectus
aliquā sibi luem, pestemq; refe-
rant. Sed omnium maxime pueri
vitio illo capiuntur. Quoniam
natura tenerima sunt, facillime
quē affici ā quolibet possunt.

55 Quam ob rē nonnullis vehe-
menter tuscentibus, aut euomē-
tibus splendorum quēdā imagi-
nes ante oculos obuersari appa-
reant? Quoniā abductio vehe-
mens pectoris & ventris humo-
res sursum cōpellit, & spiritus:

qui, cum ad oculos veniant, spi-
ritū conspiciendi perturbant, at
que deprauant, ita vt foris illas
imagines ementiantur, qđ si va-
por ductu oblongiori est, imagi-
nes ēt hac eadē forma apparēt.
item si bilis ex vitello cognomi-
nata uaporē excitat, aurum ima-
gines imitatur. si pituita mouet,
albi suspitio occurrit. Ad sum-
mā pro figura coloreq; causę vi-
sa quoq; imaginamur. Qui tñ p
febrem arduam delirant, atq; in-
saniunt, hīs de cerebri ipso vapo-
res ad conspectoriū spiritū fun-
duntur. & vero qui oculorū sus-
fusione infestantur, easdem illas
sibi videntur videre imagines.

Cur qui aquam bibere cōsue-
uerunt, acutius videant? Quod
vini copia flatus nimis excitās
spiritum conspectiuū, sensusq;
omnes perturbat & vitiat.

Cur qui oculis castis sunt, ve-
hemētius ex lippitudine dolēāt,
nec pati possint acerbitatē medi-
camentorū? Quoniā oculorum
humorem oēm, & ā crystallo il-
lum cognominatum propensio-
nem ad partem exteriore paten-
toremq; sensui conuenient. atq;
nigra sunt oculis, minus ob cau-
sam contrariam sentiunt.

Cur qui leuiter euomunt, pi-
uitā egerāt, qui plenius, bilem,
qui supra modum, et sanguinē?
Quoniā qui vehementer itidit,
materias quoq; imis infixas pnt
euellere. pituita vero vt crassa,
illinitur, atq; ob eā rem vel ā le-
uiore excitatione niucri, ac rei-
ci

* n. l. conspe-
ctus refra-
cti p. ocu-
los aliquā

A ci pōt. q̄ si bilis quoq̄ per ven-
trem inatet, ocyus mouebitur,
q̄ pituita. Verū materiā, quē in
venis continentur, egeri per me-
dicamentū hoc modo consueue-
rent. Natura cū corpus male ha-
bitum purgatione indigere ani-
maduerteret, postrema venarū
ad ventriculum finiuit, quē ad-
modum ad vuluā alias duxerat
venas pp̄ menstruam purgatio-
nē, atq̄ ad nares et alias, & ad se-
dem coniecit, vt inde morbis re-
media per purgationē paterent.

B quē quidē ora venarū cōiuncta
lex tandiu cōtinet naturalis, dū
aperiendi necessitas sit. hac igitur
quoties febres vrgent acutę,
sponte suā naturā per vim ex-
cretoriam patefacta, materiam
amplis in venis atq̄ arteriis con-
coctā egerunt, aut p̄ os, aut p̄ al-
uiū. at, cum medicina epota sit,
per vim ampliantur, p̄mittūtq̄
ex conceptaculis materias attra-
hi. Piper. n. & scamonea, & cōte-
ra generis eiusdē suo naturali ca-
lore ora aperiūt, deinde sibi qd̄

C que conuenientē matrā attra-
here naturali quadā proprietate
pōt, vt dictum inter iniriā est.
sanguis tñ, quoniā amplexus est
a natura, clarusq̄ habetur, nō ni-
si tractus p̄ vim nouissime exit,
cū. f. vltra modum exinanitur.

39 Cur pondera facilius parte leg-
ua ferre possim⁹, cum hac instru-
mior sit, q̄ dextra? Quoniā dex-
tra vt validior, læuā subuenit,
leuatq̄ aliquantulum onus: qd̄
quidē officium læuā præstare

dextræ suam ob imbecillitatem D
non potest.

Quam ob cām vinū, aut quē. 60
libet alium humorē per fistulā
exugendo attrahere valeamus?
Censendum per vim inanis hu-
morem posse efferri, nō per oris
attractionem. fistulæ namq̄ mea-
tus plenus aeris videlicet corpo-
ris stenuis ē. & cū fieri nō pos-
sit, vt duo corpora per idem tē-
pus eodem in loco maneant, vt
pote humor et spirit⁹ atq̄ et cū
locū esse inanem, id est corpore
omni vacatē natura omnino re-
cuset, (omnis. n. locus continet
aut corpus solidum, aut humo-
rem, aut spiritum) necesse est, dū
aer canalis interior p̄ oris suc-
tionem detrahitur, humorē tantis-
per consequi, vt inane spatium
relinquatur. qd̄ idem ē p̄ id agi-
tur instrumētum, quo admissio
vrinam elicimus. lana. n. obtu-
rante detracta, spiritus ē inter-
nus educit, atq̄ ita ne inane sit,
vrina attrahitur. Quinetiā me-
dicinales cucurbitæ eadem illa F
ratione sanguinē trahunt. ignis
.n.* admissus, vbi extinctus est,
facit vt tantum sanguinis attra-
hatur, quantum loci ipse occupa-
bat, ne inane sit, a quo penit⁹ na-
tura abhorret. deniq̄ oīa quib⁹
hunc in modum quicq̄ attrahi-
mus, ad rationem inanis referre
omnino debemus. neq̄ enim ca-
lor, neq̄ oris attractio causę po-
tissimę sūt, vt late f̄ vrinaria illa
fistula pater, quæ neutro eorum
attrahit vrinam. sunt tamē alia
BB iij quæ

* al. l. ad-
missus fū-
dit cōtētū
humorē,
tenuat. &
vacuat, q̄
vbi.

Problematum Alex.

- 6 quæ sui caloris ratione possint attrahere, ut raptia illita, nec nō & inualidum à valido trahitur, & proprietate quadam occulta plerq; attrahunt, ut ferrum magnus, sanguinem membra.
- 41 Cur naturales potentie nativæ, atq; insitæ sint, animales adventitiæ omnes habeantur? Qm̃ naturales, id est attractoria, retentoria, imutatoria, secretoria ad ipsam tm̃ viuendi pertinent rationē, neq; plus quicquam obtinent, quā necessum sit: animales vero, & sensales, & motales ad bene viuendum non commodæ plane adfunt. membra enim nisi alantur, interire necesse est: at si non vel moueantur, vel sentiant, nō idcirco intereunt: quæquam pulmo, qm̃ vires habet trahendi, reddendiq; spiritus, idq; assidue ex periculo strangulandi exercet, instam sibi simulet motionē. Naturales vero potentie ordine atq; numero illo ob hanc cām habentur: cibus, & sanguis, quoniam vacant animæ, non ex sese possunt adglutinari membro, quod ali debet. Quā ob rem vim ad eē oportet trahendi, quæ fungi officio possit. Item, cū corpus omne quod mutatur, nō sine villo tempore, sed per temporis spatiū imutationem patiatur ab re, q̃ agit, atq; immutat, vim secundā ad eē se necesse est, quæ contineat, subministretq; ad tempus, quātum satis sit immutandi potētiæ. Vnde etiam tertiam quoq; vim eē oportet, cuius officium sit immutare. Sed cum vis hæc immutatoria concoquendo partē quidam sanguinis utilem membris adiungat coherendam, inutile autem reliquat, quæ cum permaneat, non iter tantummodo claudat, & foramina, per q̃ sanguis alimentumq; permeet, verum etiam putreat: cōstat vim quandam subiungi quartā esse necesse, quæ partim per inuisibilem exhalationem, partim per sudorem, cæterasq; vias sensibiles excrementum seceruat. ordo hic est, & numerus naturalium potentiarum. Membra autē nō omnia ex æquo potētiæ, quas enumeramus, omnes sortiuntur, sed ea duntaxat, quæ sibi tm̃ operant, ut nervus, vena, os. Nā quæ non mō sibi, sed et cæteris offibus membris victum emolūtur, munereq; fungantur publico, hæc vnā habent potētiā intentā, & potiore, v.g. venter, & iecur vim amplissimè mutatoriā obtinent. Lienis, stomachi, fellis folliculo, renibus attractoria potius data est, intestina, atq; vesica excretoria plurimum valēt. vulua insignis secretoriā ē. proximū sane, qd̃ de sensib⁹ animaduertimus, est. haud. n. p. cōpari mō genera aīaliū oīa sensib⁹ p̃dita omnibus sunt, sed ob factu caues p̃cellūq; visu aquilæ, gustu protogeustæ animalia Indica: vnde & nomen acceperūt: tactu serpētes & quædam aues, auditu anseres.

Cur

Liber Secundus.

196

A Cur sensus quinque tantum, non
 62 plures, neque pauciores habeamus? Quoniam pro rerum natura sensibilem, atque numero, sensus quoque conditi debuerunt. Tactus. n. asperum, laeve, durum, molle atque ceteras qualitates, quae possunt in solidis sunt, percipit. gustus dulce, amarum, salum, & cetera saporis genera, quae in humoribus, succisue constant. olfactus bene male uel olentia, quae vaporibus tribuuntur. auditus sonos & strepitus, quae ictu aeris efficiuntur. visus colores, qui tenuissimo, aetherique finitimo spiritui continentur. quippe res solida resoluta diffusaque, humor redduntur. humor in vaporem transit, vapor in aerem, aer in aethera, atque spiritum tenuissimum, ita ut quasi series quaedam ex terra ad coelum usque deducatur perpetua. liceat hic quid spiritus aeri interfuit subtiliter. discrepat aer a spiritu tenuitate, & motu. spiritus. n. aer concitatus est, qui cum concitetur, etiam extenuetur, necesse est.

C 63 Quam ob causam caro corrupto ossi subposita laxa sit, fungosa, & liuida? Quoniam ossis corruptio non nisi per habitum vitiosum sit. qui mutandi potentiam depravat: qua deprauata, fieri non potest, ut caro integra, solida, colorataque gignatur. sanguis. n. mutari praeterea ex naturae ratione non potest.

64
 Quaevis
 hoc apud
 Theod. &
 loebatur

26 v. 11

Quoniam facultates transmutantes naturales sunt: si paribus solidis tanquam sedibus firmis, a natura collocatae, utpote ossibus, venis, membranis, & arteriis, non autem in humoribus & spiritibus: nimirum fluxis infirmis ac facile perdituris creditas facultates. Porro autem, cum uniuersum corpus tribus istis componatur substantiis: & solidae partes colore sint albo praeditae, coesentaneum est in urinis percoctis contenta esse alba, & pus, lac, semen, mucus, lippitudinem, id est humorem solum concretum, chylum, hoc est lactem in ventriculo succum, & his similia, sanguinem vero esse rubrum, pro iecoris, a quo generatur, colore. Ceterum, eorum quae in animalis corpore generantur, quaedam sunt omnino contra naturam: ut calculus, uermes, lapidosa duritas in podagra, impetiginosae & cetera humidi, quae ex uitio solo nascuntur humore, quaedam sunt prorsus secundum naturam: ut semen, lac, sanguis, infans, caro, & huiusmodi, quae uera sunt naturae germina, quaedam denique sunt amborum media: ut pus, alui deiectiones, mucus, aurium oculorum fordes & his similia facultatis coeuctricis excrementa. Bene porro temperaturae gignunt naturales facultates, atque ut nonnulli existimant, et aiales, siue, ut uerius dicam, sunt ipsarum instrumenta. Nam quemadmodum tibiae in cithara & foraminibus in tibia recte constitutis, artifex optime

BB iij modum

Problematum Alex.

G modulabitur : male aut dispositis, perperam agat necesse est, cum ipse in re nulla sit imminutus, sed potestate tantum, non etiam actu artem habeat incolumem ita omnis facultas pro instrumenti agit constitutione. Siquidem cerebro, v.g. per intemperiem depravato, vis animæ rationalis nequit suo perfungi officio : cum tamē ipsa interitus expers potestate permaneat immutabilis, contra autem restituto organi temperamento idoneo, vim & potestatem suā exerit & confert ad actionē. Itaque, bona quidem membrorum temperies facultates servat incolumes : facultates vero producunt actiones, sicut hæ vicissim ipsum opus proferunt. Nimirum moderato calida & humida iecitoris temperies, parit quidem vim sanguinis effectricem : aut certe conseruat, sicut alij maluit, vis autem illa actionem educt, sanguinis videlicet confectionem, ex qua denique opus ipsum, utpote sanguis, existit. Vnde licet vicissim atque ordine inuerso hunc in modum colligere. Si sanguis generatur, incolumem esse sanguinis confectionem : et si hæc salua est, validam quoque esse facultatem huius actionis parentem : qua item superfluit, necesse est bonam hepatis temperiem etiam nulli extrare : & ea integra, rectam denique esse, quæ ipsam tuetur ac moderat, elementorum commixtionem.

Cur acetum conserfum vulgus dolorē inuehat vehementem

Quoniam vulua nervosa admodum est nervis. n. sentimus, & acetum ipsum per suam acedinem mordet, ac percutit, sicut et per acetum offendi nouimus, quæ membranis, & musculis constat numerosis. nervosam vulgus esse texturam natura voluit, ut sentiret precipue, voluptatemque ob eam rem summa ex coitu veneris caperet seminis gratia concipiendi, tum ut in partu multum extenderetur. Sunt qui per discordiam quandam naturalem acetum vulgus aduersari existiment : * narrantes obstetricem, artem medendi sibi vendicantē, aliquando in partu claudere dolo in uterum puerperam inieciſſe acetum cum re alia quapiam, mercedis gratia, atque ita intulisse conuulsionem, & summum dolorem : deinde simulantem se morderi, studuisse rursus alia quapiam, atque ita restituisse sanitatem : tum autem in ipso facto deprehensam sceleris dedisse poenas. Nonnulli strangulationibus vulvæ res bene olidas struere, male olidas supra per nares afferunt, ratum esse animal, & propterea male olida fugere, accurrere verò ad benevolentiam, atque ita ad propriam sedem redire, mihi vero videntur bene olida, cum vim habeant tenuiorē, et calidā, lentam materiam, morbum in utero generantē, concidere, & digerere, quæ infestas : male autem olida, cum viribus sint crassioribus, foramina intersepire, ut vulva retrahi nequeat. Sed quanquam male olida

vulvis

* Hoc totum i Theophrasto in reperiuntur.

A vuluis proflint, tamen comitialibus auertenda omnino sunt. faciunt enim, vt qui eo morbo capiti solitus est, collabatur & estuet. Ergo vitandæ pennas igni iniectas, lapidem gagatem, bitumen, cornu omne, lucernas, lanas pice illitas & deustas, lapidem thraciam, qui aqua vritur oleo extinguitur, denique omnia quæ crassos reddunt humores, quippe cum tracti vapores eius modi crassent spiritum animalem, & cogant, præsertim cum
B iā aliquid ex se ipse habeat crassitudinis & frigiditatis. atque ita efficitur, vt anima apto careat spiritu ad muherum suorum perfunctionem, corpusque suum spiritali orbatum vehiculo preui collabi, prosterni patiatur.
66 Qui fieri potest, vt quæ qualitatibus contrariarum sunt, affectum eundem possint aduehere. rigorem enim & calor concitat, & frigus: Censendū hoc caussis agi diuersis. oritur enī rigor ex flaua bile ratione acritudinis
C quæ membra pūgit, & mordet. excitatur enim corpus ad id repellendum, quod tener, cumque id ipsum frequenter faciat, vicissimque modo bilis superfluat, & impungat, modo membra concitentur, atque repugnēt, rigor exultat. oritur item ex refrigeratione, quoties natura per immo dicam mutationē conflictatur, suaque membra rursus frequenter excitat ad rem expellendam inimicam, modica enim refrigera-

tio chara, & accommodata naturæ membrorum est, immodica, abhorrenda, & noxia. Membra primum obtorpescunt, deinde inhorrescunt, tum autem inalgescunt, & rigent vario refrigerationis incremento.

Quam ob causam, cum vini cum pane febricentium imbecillitati concesserimus, febris uihilo per calorem vini aucta est, immodius minor esse incipit. Quoniam exiguum, atque inualidum dedimus. hinc enim facile concoctū, digestumque omnes partes membrorum est. membra autem recreata assumpti beneficio alimentum firmiora ad concoquendam morbi materiam efficiuntur. habet enim panis, & vinum ex proprietate quadam plus virium, quam ceteri cibi ad alendum, firmandumque membra humani corporis, modo quis modice assumat. ex quo illud Homeri, Et Cererem, & Bacchum: namque hinc vires, animique. Quin etiam odore suo hæc reficere, firmareque hominem possunt, & malū quoque sui odoris qualitate recreat, atque firmat, longèque magis, si edatur & vero capreoli vitium, & myricæ, & rosæ, & his similia olfacta in febriendo recreare possunt, atque firmare. mitti

Cur oleum nullo cum humore misceri patiatur? Quoniam lentum, crassum, & continens est: neque villas partes tenues cosecandum, idcirco nullū humoribus locum dat subeundi, 68
scen-

Problematum Alex.

G scendiq. Iunguntur autē quæq;
aut per confusionem, vt elemē
ra, quæ primas suas qualitates
omnino amittunt, cum coeant,
corpustq; vnum augmentent,
quanquam resoluta natura, re
stituiq; possint ad pristinam co
ditionem, cum non sint reuera:
aut per adiectionem, vt aqua iū
gi cum oleo solita est: aut per mi
xtionem, vt hordeum cum triti
co: aut per adglutinationem, vt
lapis cum lapide: aut per agna
tionē, intimationē, & assimilatio
nem, vt sanguis cum carne, vel
cum medulla, vel cum osse: aut
per affixionem, vt lignum cum
ligno cla uo adacto: aut per mu
tuam retentionem, complexio
nemq; vt an g ostiales. In his ve
ro, quæ animata sunt, vt qui p
luctā suas manus conseruerunt,
quoniam modo animus coniun
gatur corpori, nondum exposi
tū est nullus enim ex prædictis
modis conuenit animo, sed per
habilitatem potius censendum
iūgi cum corpore animum me
dio quodam interueniēte, quod
aliqua ex parte naturam conti
nens vtriusq; atq; familiare v
triusq; se exhibens, atq; † vtriusq;
ingenue simulans, miscet natu
rā incorpoream cum natura cor
porea, immortalem cum morta
li, puram cum impura, diuinā
cum terrena, videlicet hunc in
modum: Oritur spiritus quidā
vaporis prope speciem gerens:
in iecore per calorē humorēq;
qui ea in parte modice habent,

qui cum per venam cauam co
gnominatā ad sedē cordis ascen
dat cū sanguine, atq; amplius re
caleat, & extenuetur, in speciē
prope aeris transsit, rursusq; per
arterias carotides ab aggraua
tione cognominatas ad basim,
i. partē subditā cerebro effert,
qua in parte frigiditate cerebri
moderatur, naturalisq; quadam
proprietas afficitur, transfor
maturq; in spiritū ethera plane
imitantē, quo animus istrumē
to aptissimo vtitur actionū sua
rū. Quinetiā aer, qui naribus L
trahitur extenuatus in corde a
scendit ad cerebrū per arterias,
alimentūq; offert scē spiritui e
thereo illi, & animali, hic igitur
spiritus, vt non incorporeus, ac
comodari corpori potest: vt te
nuior, syncerior, atq; clarior, q̄
natura vulgaris corporis patia
tur, iungi cū alo potest. Deniq;
vinculū per q̄ idoneū corporis,
atque animi hic accedit, natu
rasq; oppositas copulat, & suo
familiari interuentu cōciliat, at
que continet. hic q̄ diu cōstans, M
atq; iteger sit, facultatē recte co
gitandi, agendiq; oīa alo præ
stat: at cū a sua naturā deficiat,
si leuiter refrigeretur, indenset,
crassetur, ineptum denique red
datur ad intentas animi actio
nes, committit, vt animus retar
dius, segnius, atque veterosius
agat. sed si nimium refrigeretur
factusq; sit corpulētus, efficit, vt
animus suas penit⁹ deferat actio
nes, quod his plane euenire vi
de

*anuli es
tunarum.

ta. l. vtrius
q. nām i
unians.

Lib. Secundus

198

A demus, quibus sedes memoriae torpet, uitiotq; tenetur lethargo: aut hīs, qui toxica hauserunt. Cōtra si imodice recalcet, moueturq; scire insanireq; cogit, ut tantisper animus dissiūgi a corpore per sui vinculi deprauationem videatur. Considerandum porro mihi aliud diuinū opus, cum enim animam a corpore cōlesti & diuino demissam, terrestri corpore claudi oporteret idē scēsum ipsi excogitauit per corporis figuram, constructionē & colorem. Ipsum enim caput rotundum formauit, tanquā paruum quoddam cōlū. Cerebrū vero purum ac perlucidum cōstruxit, largitus spiracula septē, uelut fenestras, pro planetarum numero. deniq; superposuit toti corpori: quia cōlū eminet rebus omnibus generationi & corruptioni obnoxius.)

69 Cur animantium alia parere plura, alia pauciora consueuerunt? Censendum naturam sic statuisse, ut quæ breui tempore uiuerent, hæc partu essent numerosiori, uidelicet ea de causa, ut uitæ breuitas partus copia compensaret. genera eiusmodi sunt suæ, canes, aues complures, pisces oēs. quæ aut diu uiuerent, hæc pauca procrearent, quippe cum tēpōis amplitudo posset rei, quā natura spectaret satisfacere. Sunt hoc in genere elephāti, serpentes, cornices, cerui. quæ uero mediocriter uiuerent, hæc et partu essent mediocri. Sturpes

quoq; mō eodē illo fructificāt. D annua. n. oīa, qm̄ uitā breuē sortita sunt, largā feminis copiam effundunt, ut triticum, hordeū, milium. Arbores parcius ferūt eo q̄ uitam agunt diuturniorē. Mammæ quoque animantibus pro partuum numero datæ sunt. Quadrupedibus item intra sese fortificare, atque utrum ferre natura voluit, ob eā scilicet causam, quoniam & corpore sunt ampliori robustioriq; & terram pro sede fortiuntur, gradiq; non magno cum labore consueuerunt. Volucrib; partus foris cōficiendos censuit, ut eo immunes essent onere, & labore, quoniam & corpore sunt imbecillo & per aerem agitantur.

Cur febriū accessiones certo venire ordine soleant? Qm̄ tū materiz putret, quantū a natura concoqui potest. q̄ cū materia concoquenda certa sit, potentia quoq; certam tempusq; certum esse necesse est. subiungēdū hic illa, quodq; materiz genus suum habet vaporem. Sanguis .n. vaporē humidum & calidū reddit more aquæ feruentis, qd̄ in beletum tegminibus patet, atq; in balnearum tectis, & in aere. sic etiam nubes consistunt, & quemadmodum vapor aquę in rorem cōcrescit, rursusq; speciei aquæ recipit, sic etiā sanguis stringitur, & sanguis iterū sit. bilis flaua ueluti fuliginē agit calidā & siccam ritu lapidis ignē sentietis. A tra bilis quasi fauilla

fa. l. l. urce
q. ardēt

*a. l. didi

Tota hæc
pucula i
Theod. co
di. nō lege
batur.

Problematum Alex.

Emittit modo lignorū, quæ deu-
sta in cinerem aridum vertunt.
pituita fumum humidum cras-
sum, mordacemq; reddit instar
lignorum viridium, cum vran-
tur. est enim quoddam ortum ea-
dem essentia, qua sua origo est.

71 Qua de causâ mel inueteratū
aut supra modum coctum, ama-
rum euadat, necesse est? Quia su-
um omnem humorem amittit
qui calorem temperare immo-
dicum potest. quemadmodum
etiam quilibet humor alius dul-
Hcis affici solitus est, vt vinum vt
destrutum. vnde fit, vt etiam tē-
poris spatio crassescat, & minua-
tur. & quemadmodum vinum
quatuor illa continet, florē, qui
leuissimus innatat, fecem, quæ
corpulenta subsidet, humorem,
qui temporis absuitur spatio
partemq; illam vinaceam, atq;
idoneam alimento: sic etiā mel
ex quatuor constat, eiusq; humi-
dum recrementum illud vim
quandam obtinet deterforiam.
quapropter incoctum tergit, &
Ipurgat. coctum alere cōtū po-
test, eo scq; fors superuacua om-
nis igne absuitur. Vt vero mel
f vetustate amarescit, sic pīguia
omnia, & oleosa rancida efficiū-
tur, vt butyrum, oleum; adeps.
Hic de saporibus illa addidisse
non ineptum fortasse, sit dulce-
dinem plus caloris, min⁹ humo-
ris parit, acritudinē caloris, &
siccitatis copia producit, salu-
ginem plus siccitatis, minus fri-
giditatis cōmittit, acorē frigidi-

tatis hūiditatisq; copia gignit, &
austeritatem siccitas largior, &
frigiditas dant, amarorē siccitas
& calor plenior creant, pingui-
tudinem ex humore pluri, & ca-
lore exiguō oriri censendū est.

Cur hominibus admodū vi-
nolentis circumuerti omnia vi-
deantur? Quoniam larga copia
vini exhalationem spiritus va-
porosi ad cerebrū mittit nimis,
qui spiritus cū digeri, atq; con-
sumi nequeat prius, quā tēpo-
ris spatium concoctionem exhi-
beat, per cerebrum voluitur, &
Lquasq; versus percurrit, atque ita
perturbatus profluit per neruū
conspicuum, pupillamq; ad res
conspicui obuias, facitq; vt ta-
les videantur, qualis ipse est. Af-
fectum etenim interiorem foris
esse imaginantur. quocirca effi-
citur, vt etiam caligent, & verti-
gine tantisper tententur. cuius
vitiū nomen a conuolutione a-
quarum deductum est. neq; ve-
ro ex vino tantū, sed ex mate-
rijs etiā corporis accidere illud
potest: quoties vaporem ad ce-
Mrebrum nimium efferant, affe-
ctumque moueant, quæ caligo
vocata est.

Quam ob causam cum nerui
ñdem à cerebro, & dorsi medul-
73la in partes mēbrorū omnes trā-
smittantur, non eadem actio,
sed varia solas proueniret? Quo-
niam non modo ratione essen-
tiæ, verū etiā structuræ euariet
actio, alia. n. strues, & effigies
nerui conspiciuntur, alia audito-
riū,

A n̄, alia gustatorij, alia eius qui i ore ventris positus est. Nervus .n. conspectorius ille perforatus porrigitur. Auditorius explicatior tendit, atq; etiam magis gustatorius simplici ducitur serie, qui stomacho deputat⁹ est, voluitur in anfractum⁹. Porro ampliorē in orbem se agit, qui ventrem perficit. quemadmodū & cithara, quæ fidibus varie concinnatur: quippe quæ crassioribus, tenuioribus, intentionibus, remissionibus constet. aliter enī nunquā illa concinendi amenitas reddi potest. Quinetiā in reliquis mēbris, quorū aliquod officium est, variū perspicere artificij licet. lecur. n. & lien carne quadā crispa, atq; tortitia constitat. quā & ⁹ materia cō, q̄ materiz similis est, nominemus. Renū quoq; & cordis caro ⁹ sui generis est. Stomachi vero fila, quæ in directū porrecta sunt, at trahunt: quæ transversa ducuntur, impellunt. Vulva profecto, & reliqua mēbra, quæ vim obtinent continendi, non nisi per obliquū filorū tractum suo funguntur officio. venæ, & arteriæ, & mēbranz mēbris organibus vsui sunt, ministris publici habentur. mēbra autem ipsa suis quæque distribuuntur munibus, & singulis singula actionibus delegantur, vt perspicuū fit: cui præcipue tribuere actionem debeamus.

74 Cur mulieres, quæ vterū gerunt, secundo aut tertio mēse gu

stare aliquid sprobe appetant, D quapropter picare tantisper dicuntur a pica, quæ terræ glebas suauiter editat. Aut quia varius & alienus est eius color: vt harū appetitus. Natura sanguinē omnē menstruum colligere in matricē necessariē fetus afformationis gratia consuevit, qui sanguis si vitiat⁹ est, suū vitiū ad os ventris transmittit, atque ita stomachus ipse improba mor⁹ qualitate materiz cibos alienos atque incōmodos appetit, idē ipsum varie peccat pro materiz B subditæ conditione. Nā si atra sit bilis, carbones, aut lateres, & genus quodlibet fictile appetit. si pituita acida, sapores acidos concupiscit, si bilis vitellina, ⁹pl⁹ a. l. nido guia quærit. si alia miscella quæ rulentia libet sit, aviditas quoque gustū di ratione illius oritur insolens. verā hanc esse causam constat eo, q̄ non omnibus prægnantibus hoc idē vsu eueniat, sed cōplures sobrio appetitu degant, quibus sanguis ille collectus ieger est, & vacuus excremento. Vitiū id vltra mensem tertium non protrahitur: fetus. n. iā per seclior copiam absumere sanguinis potest, vt nihil præterea sit, quod stomachū efferatur. Hoc idē e. iā aliquibus esurientibus vi famis illa intolerabili, quā bulimū appellamus, atq; etiā morbo maioris intestini laborantis accidit, scadē illa de cā, q̄ stōus materiz vitiolis refert⁹ est, ex q̄ sit, ut his sūmope sit purgatio.

Cur

⁹ materiz
similis
est.
⁹ proprii

Problematum Alex.

- 6** Cur autumnus inaequalis sit: Habet. n. eodem in die frig⁹, & calorē. De hoc varia sententia est: alij enim ad abditam atq; in explicabilem causam illud referunt, alij ventos per id tempus varios, & inaequales afflare aiunt alij q; terra nimio aestatis aestu deusta refrigeratur per autumnum, hinc calore adhuc extante vicissim agi modo frigore, modo calore opinantur. Haud enī illi audiendi sunt, qui propterea inaequabile esse autūnum existimant, quoniam medius inter hyemem, & aestatem positus est: nā & ver medium est, quod nō ita euariat. Hic adhibere illa non alienum est, diei & noctis spatium quatuor anni tempora plane imitatur. prima enim diei pars vsq; ad meridiē veri similis est, meridies ipsa aestatem simulat: hic ad vespertam species agitur autumnī, nox deinde hyemem praefert, vt quae humida, & gelida sit propter solis absentiam.
- 76** **I** Cur somnum lassitudo afferre possit, cum haec siccet, siccitas vigiliam pariat: Censendū non interne a lassitudine somnū proficisci, sed per mediam frigiditatem, atq; humoris consumptionem. Quippe cum lassitudo ex se siccitatem creet, siccitas calorem aboleat (humor enim caloris est nutrimentum) abolitio caloris frigus augeat. Igitur natura humido alimento consumpto, vitalis spiritus diminuto gescit, vt acquirat, rependatque quod amisit.
- 77** **K** Cur lapis, aut ferrum, aut qd tale proiectum in aquam sine aliquo ligni sustentamēto demergatur, ligno susceptum descendere nequeat: Censendum aerem per ligni meatum admissum, lignum eleuare, ac facere, vt innatet, quanquā pondus sustineat: at vero lapis, & ferrum, quia solidiora sunt corpora, praedefectus meatuum contentu stringuntur, nullum sibi admitti spiritū patiuntur, atque ob eam rem nequeunt innatare. sic enim & qui per vndas interierunt, primum ad imum delabuntur, post aliquot diebus emergunt, & fluitant. cum enim corpus putret, & tabet, spiritus oritur, quo pulmo meatusq; omnes implentur, corpustq; eleuant ita, vt facultas sit innatandi. vnde piratas quosdam, homines quos enecassent, pulmone exempto in altum proiecere, ne efferrentur, proditū est. Haec eadem ratio est, cur oua integra dimissa in aquam demergi soleant, vrina & corrupta sustineatur, & supernatent: tabet enim humor eorum, & inflatur.
- 78** **L** Cur testes gallorum gallinaceorum, quos lacte sagināt, amplissimi, & concoctu facillimi efficiantur: Quoniam sanguis nō modo serum in se continet, quod renes trahunt, sed etiam leniorem sibi testes pro alimento haerunt, crassiorem vrina, tenuiorem sanguine, cuius specie prope imitatur. Sed quādiu natura copiosa

A pia alimenti indigeat, quod qui
dē in ætate accipit puerili, lenro
rem etiam illum ad totum enu
triendum corpus dispensare soli
ta est. Vbi autem multus defuit
alimenti usus, videlicet tempore
pubescendi, colligit hunc ad
testes: quæ quidem res testium ip
sorum amplificatione, pilorum
pubertatis ortu palam fit. Te
stes enim per id tempus augen
tur, & pubes pilo integitur. Sed
cum iterum sanguine natura in
digeat largiori, postea quæ scemi
na concepit, ut & foetum nutri
at, & lac molliatur, lentorem illū
a testibus reuocat, rursusque cum
sanguine miscet, atque ita lac ef
ficat. Sanguis etenim albens lac
fere est: ergo quæ testes gallinaceo
rum plus lactis hauriunt, si blan
dimento lentoris, quem suum
lacte comperiunt, plenius augē
tur, & alentiores facilioreque red
duntur.

79 **C**ur mel illud commēdem⁹,
quod acrius sentitur, & medio
criter hoc idem calidū esse exi
stimemus, cum acritudo non ni
si per calorem immodicum con
sistere soleat? Censendum non
acre mel, sed temperatum id ef
se. Verum linguam suo calore
plenius calfaciendo in acritudi
nem vertere: dulce etenim om
ne acre primum, post nimium
incalescens amarum reddit: quod
autem sacchar Indi appellant,
mellis coagulum est. Sole cogen
te rores, conuertentēque ad mellis
dulcedinem: quod idem monte

Libani fieri certū est: sit sacchar
id proximum salis glebulis, can
didum, fragile: vim id quoque
tergendi purgandique mellis si
mulem habet, & coctū ritu mel
lis nostratis non asque, atque in
coctum purgare potest: cibo ta
men ita assumptum aptius ad
alendum est: mel item quod gal
banarium cognominamus, di
scrimen tertium mellis explet,
pactu scilicet apum, quem gal
bana vitia: prodest hoc illitum
ad oculorum claritatem: quine
tiam quod Thymum redolet, B
ventrem iuuat frigidiorē.
Ægyptiū vero, humidum, dilu
tumque est, videlicet ea de causa,
quæ flores tractus illius immodi
ce hument ex larga Nili amnis
irrigatione. Omnium optimū
insulæ ferunt, & loca maritima:
quippe quæ sicciora sint, & syn
ceriora. Melli montis Hymetti,
terræ Atticæ, laus præcipua da
tur, propter florum singularem
præstantiam.

Cur lac frigidū sit, & cur faci
le coquoat, pbeque nutriat, cum
habitu sit frigidior? Censendum
lac ppea facile transire posse. si san
guine: quoniam si sanguis factū ē, & fe
re sanguis albescent⁹ ē: albi vero,
atque frigidiusculū sit p mamarū
adnes, quæ albi sunt, & sanguine
vacui, cum tñ suo fonte aliqd ha
beat caloris: longe frigid⁹ a mul
ctra expositū aeri euadit. quæ ad
modū ēt semē. Cogedū nō coa
gulo animalis, sed succo ficul
neo ē, aut gutture gallinæ, aut cni
co:

Problematum Alex.

G co: sic. n. cafe^o concoqui, digerit^o expeditius potest.

81 Cur vlcera pulmonis curari non queant? Quia quod curatū iterū est, quiescere debet. Vnde illud Hippocratis medici, Pedis remediū quies est: motus. n. confluū agit materiz superuacue quæ excitare potest inflāmatiōnē. Pulmo autē ob respirādi necessitatē in motu assiduo est. Ad de, q^o purulēta pulmonis repurgari non nisi per tussim possunt quæ suo intento motu vlcus la-

H cerat, & dilatat. quinetiā q^o mēbrū illud humidū, calidū, laxū, putredini opportunū spirit^o cōceptaculū est, refici, ppter ea nequit, nisi a natura vna, primordio feminis.

82 Quam ob causam homines, qui ex ardua febre insaniunt, robustissimi, quādi insaniūt sint: soluti infania admodū debilitentur, & langueant? Quoniā siccitas per cerebrū & neruos agit, immodica: robur. n. ex siccitate neruis acquiri certū est: sedata autē infania, lassitudinē sentiunt, quod iam sensus integrior est, & nerui molliores redduntur, & laxiores.

83 Cur pisces saxatiles cōcoctu faciliores sint? Quoniā aqua saxis vicina moueri etiā, cū serenū est, consuevit: durū. n. ac molle, quoniā contraria inter se sint quiescere nequeunt, cū inuicem tangant: at quod mouetur, tenuius reddi solet, q^o quod quiescit. Ergo pisces quoque agitati per

aquam synceriores, puriores, & inde concoctu faciliores euadāt necesse est: hæc eadem ratio est, cur auium alas concoqui faciliores, q^o reliquas corporis partes experiamur.

Cur hīs balneū non præcipiamus, qui febre continua iā laborare desinunt? Quoniā materiz noxiæ, crudæ, crassæ adhuc constant, corporeq^o absoluti nondū patiuntur: quantū materiz autē vtilis sit, id tenue, atq^o liqui dū substat: ne igitur calor balnei prius vtilē partē vt tenuiorē, q^o inutile trahat, abstinendū a balneo est: neque per id rempus tantū, quo morbus minuitur, verū etiam, quo incipit, & omnino quo materia minus cōcocta est.

Cur Medici hominibus febre laborantibus hectica ab habitu nominata, parū aquæ bibendū ante cibū præcipiant? Vt mēbra solida, quæ persiccant, humectent reddanturq^o aptiora ad solidioris alimentī agglutinationē, agnationēq^o: hinc artifices quoq^o rectorū operis prius q^o ad moueāt calcē, aqua parietē aspergere soliti sunt, vt tenacius incrustetur & firmitus.

Cur omnia dulcia lienē & iecur augent? Iecur per sui habitū similitudinē facilius rē dulcē at trahere potest: calidum. n. atque humidū est: lien vero, cūm partē sanguinis feculentā de iecore trahat, sanguinem quoque elicit largiorem, videlicet pro copia,

A pia, quæ posita in iecore est, quæ quidē tantisper agit, quādiu inualeat vis eliciendi, vnde nomē sortitus est.

27 Quam ob rem vehementer percussi parte capitis, quæ tempora appellantur, intereundum sit. Quoniam musculus, qui eam continet partem, ex cerebro oritur, vicinūq; illi positus est: consentiēs igitur cerebrum, ictumq; communem accipiens, dolet, atque contrahitur: & spiritus quoque animalis vna cum eo constipatur, atque crassescit: itaque animus, cum idoneo careat instrumento, a corpore confestim discedit: vsculi enim corruptio solutionem afferat rerū conuinciendarum necesse est.

28 Cur homines, quos ingens tonitruū strepitus attonitos fecerit, interrant: aut certe amentes degant? Eadem illa ratio est, quam proxime diximus: ictus enim immodicus aeris, cerebrū atque spiritum animale per aures subit: quam ob rem spiritus ille contrahitur, crasse, citq; denique ineptus ad animi actiones redditur: & cum immodice incrassescat, etiam discessum animi a corpore agit, q̄ mors est.

29 Quam ob causam oui vitellus concoctus facilis, albumen difficile est. Quoniam vitellus calidus, albumen humidum, & frigidum est. ouum quippe qualitates elementorum omnes complectitur, & quatuor illa rerum primordia plane in se sita ostendit: tegmentum enim testaceū

terre proximum est, siccum namq; & frigidum: albumen aquæ cognitionem gerit, humidum enim, & frigidum: spiritus in albumine contentus pro aere est, calidus enim & humidus: vitellus ignem representat, plus enim calidus, minus siccus, neq; colore igneo vacat. Denique orbis vniuersi, quem mūdum vocamus, speciem in ovo dixeris demonstrari: nam & ex quatuor constat elementis, & in sphaeræ faciem conglobatur, & vitalem potentiam obtinet.

Cur stercus hominum, qui morbo maiori intestini laborant, speciem gerat bubulic? Quoniam morbus hic ex pituita, magna ex parte, oriri solitus est: pituitæ autem copia putrescens spiritum agit, qui feces subit, inflat, tumefacit, atque ita similes bubulis reddit: vnde sit sæpius, ut vel in aqua valeat innatare: Bubulum autem inflari propterea arbitrandum, quoniam plurimum bouum pabulum palea est, & forni, plurimūq; proinde spiritus mouetur.

Cur membrana cerebri pleniore vulnerata, oriri per sectionem soleant, quæ fungorum nomine appellamus? Quia vapores qui ex cerebro assidue proficiunt, digerit per rimas consueuerunt, dissecto iam ossē, amplius patefacto itinere effluunt vniuersi, ossis gelido occurrantes concrescunt, & speciem fungi

Extra ord. Arist. CC gi

Problematum Alex.

- G** zi capiunt : quippe qui supra ampliusculi, infra prætenuus, videlicet loci ratione pfiātur.
- 92** Cur pituita, quæ crassa, & frigida est, & inde apta ferri deorsum, sæpe ad caput ex pedibus ascendat? Censendum non ex se pituitam posse ascendere, sed per vim secernendi, quæ indita mēbro cuique est: hæc enim quantis in pede nocens illa materia sit, tamen depellere sursum potest: quod cum membra omnia faciant, tandem ea in parte consistit materia, quæ minus depellere potest, q̄ satis sit.
- 93** Cur per flatum aeris pestilentem homines multi, & inæquales malo eodem intereant? Quæ quidem res tollere fatum videntur, id est necessarium rerum cōsequentiam, quam stellarum ordinis & motioni tribuimus. Censendum illos homines rapi conditione cœli pestifera, qui concepti natiq̄ sunt tali motu stellarum, ut longinquo tempore vivere nequirent: quemadmodum enim ædificium vetus, atque infirmum facilius impetui ventis corrui, quàm nouum & validum: sic etiā homines, qui ex fato vitam sortiti sunt breviorē, expeditius ab aeris vitio mouentur, & capiuntur: malum autem cōmune, propterea est, quoniam aer, qui syderum pestilenti defluuiō vitiatu est, idem continet omnes, atque ab omnibus trahitur.
- 94** Cur multitudo, per crapulam vino vini molestiam leuari, dicere soleat? Hoc & si vulgare est, vere tamen asseritur. quippe cum membra per nimium vini calorem resoluta, vini adiectione recreentur, firmenturq̄, ut spiritus coactus, tentantesq̄ caput discutiant, & depellant: præsertim si temperatum est, quod secundo hauritur. De vino hæc annotare non alienum hic est. Vinum si exiguum bibatur, salubritatem largitur. si modicum, facundiam parit. si immodicum, & menti obest, & cor L. pori, ut Theagenes quoque poeta inquit, Meri copia noxia est. at si quis eo recte utatur, nō noxium, sed per commodum est. Liberum patrem bacchis comitatum nō inepte effingunt. choream enim, quam vini hilaritas extruit, baccharum cœtus designat. Satyros eidem coniungunt ratione agilitatis, facilitatisque. Lydiam etiam addunt, quoniam per immodicum vsum vini hominem resolui necesse est. Quinetiam pardi sectā M. tur ob eam causam, q̄ multa, & varia imaginātur, qui multum vini hauerint. Animal enim hoc varia integitur pelle. vnam ex bacchis Agauē matrem Penethei suum discerpisse filiū narrant, eo quod multi per vinolentiam facile in homicidium ruunt. nudus fingitur Bacchus, quoniam vinum mentem, atque animum detegit, & patefacit. arsit Venerem Bacchus, ar, sic

A sic Ariadnam: vino enim inebriatis libido maxima oritur. Neque caluus quidem Bacchi comitatu deest, scilicet propter cerebri detrimentum, quod usus vini immodicus fuit. amittit enim vires suas sedes hęc animi, atque marcescit. vnde vinum Maronem a marcore plerique nominant: hec non & Panna hisce adesse volunt, videlicet ob summam vini potentiam, aut ob varium eius feruorem, viresque varias. tangitur Bacchus

B a fulmine prius quam veniat ad lucem. eximitur vtero matris, coniectus in femur patris clauditur, quoniam vinum perspeticilibus contentum Soli exponitur, atque ita vires in plenum accipit, & saporem. Sorores quatuor Bacchus habet, quoniam vinum mutationes quatuor recipit. sanguis ex materis nostri corporis vino tum in habitu, tum in natura respondet. Quę admodum enim ex quatuor vinum constare partibus exposui

C mus: sic sanguis quadripartitus est: quippe qui partem habeat dilutissimam, quam renes hauriunt & tenuem quandam, veluti florem, quam fellis folliculis trahit. & crassam, ac feculentam, quam lien capit, & puram, atque sinceram, quę digesta in membris alere potest modo vini, quod sua tñ parte sincera prestare alimoniam potest.

95 Quam ob causam pra puti & genarum partes tenuiores di-

scissę coniungi adglutinarique nequeant? Omnino quę ex semine natura creauit, hęc destructa recreari non queunt: non enim neruus, non vena, nō membrana, non reliqua generis eiusdem suam possunt recipere integritatem. ergo non immerito ista quoque refici nequeunt, cū semine orta sint: at quę principio sanguis constituit, hęc denuo igni, recreari possunt, eo quod sanguis nulla in parte ætatis deesse potest.

Cur vinacea, & zizania, & Egrana ficulna integra, vt ingessi 96 mus, per aluum egeri soleant? Vtrum quia parua admodum sunt, & sicca, ideo concoqui nequeant. an qua semina sunt, & generandi perfecte obtinent facultatem, resolui non patiantur sed peruicacius ad eum finem edurant, cui sunt destinata a natura. hac enim de causa specie quoque globi formata sunt, quę omnium figurarum perfectissima est.

Quam ob causam parte iecoris 97 gibba intersepta iugale collo subiectum grauescat, & dilabatur? Quoniam vena a trunco cognominata, quę ex parte iecoris gibba ad collum vsque ascendit, amplificata per interseptionem, infartionemque grauius ponderat, tenditque deorsum. quemadmodum intestinum quoque carnibus, aut quolibet alio corpore infartum de-

ferri cogitur, atque collabi. Sic

CC ij cma

Problematum Alex.

G enim vena illa detracta iugalis interiora secum trahit, mouetq; dolorem. Tulli quoque iidem arida infestantur, malus enim iccoris habitus efferēs sese ad mēbra spiritui deputata, excitat illa ad rem depellendam, quæ vrgēt, atque inde tussis exultat.

98 Cur vulua vna omnium mēbrorum aspera parte interiore est: habet enim quosdam excessus, quos caliculos siue acetabula appellamus. Vt semen humidum possit retinere. humor enim omnis facile per leuem corpore faciem labitur. hinc enim & artifices rectorij operis sculptis parietibus calcem admovent, vt per caua & summa asperiora crusta contineatur, & hęreat. hac vero de causa semen quoque ipsum lentum, glutinosum factum a natura est, vide licet vt tenacius insidere possit, & firmitus.

99 Cur multi, cum suam vrinę exitum appetentem retinuisse, resoluti sint, atq; destillatio ne vrinę laborarint? Quoniam vesica nimium plena, extumescētēq; vltra modum humorē ex natura membranę indicum omnem expressit, atque ita siccior facta est, vt præterea contrahi nequiret, more pellis, quę exiccata extendi non potest, nisi aqua mista cum oleo diluatur. fieri autem vrinę destillatio solet, vel per musculi resolutionem, qui ceruicē vrinę claudit, vel per exulcerationem ipsius vesicę, vel per iniuriam caliculi. mordetur enim vesica, aut aggrauatur. itaque excernere incitatur quantum vrinę receperit minimum, difficultas vero vrinę nomen generalius, quā destillatio est, sicut & coquendi, aut audiendi, aut spirandi difficultas.

Cur vehementer q̄ sitiant, quorum ventrem inferiorem fluxio exercet? Quoniam humoribus deorsum collapsis stomachus resiccatur: sitis autem non nisi per siccitatem oriri solita est.

Quid est, quod lachrymas moueat, cum angamur? Spiritus, qui per angorem affectus est: hic enim ad cerebri membranam effertur, atque humorē ibi positum exprimit: quod idem vel præ nimia letitia potest euenire.

Cur barba spadones careat? Quoniam calore vacante, quo piluli & oriuntur & augentur.

Quam ob rem qui pueri exēcti sunt, vocem reddunt acutiorē, quā qui adultiores, quos gallos nominamus? Quoniam per id tēpus exēcti sunt, quo meatus sunt acutiores. spiritus autem eo tenui⁹ sonat, quo per angustiora extruditur.

Cur cibo tā humido, quā sicco ingesto eructemus? Quia spiritus vel cum cibo admittitur, vel post ex concoctione mouetur: qui cum tenuior sit, petit superiora. itaque per os

- A extruditur. quam rem ructum
appellamus.
- 105 Cur alij magis, alij minus co-
cumbere valeant? Quod alij alij
sunt calidiores.
- 106 Quare qui ex luce splissima
ad mediocrem venerunt, cerne-
re protinus nequeant? Quoniam
lux mediocris proprius ad tene-
bras, quam amplissima illa acce-
dit. tenebrę autem suam ob cras-
situdinem vim conspiciendi ob-
fuscant.
- 107 Cur mulieres vulua male af-
fecta mente labantur, & deli-
rent? Quoniam membrum id
B natura constat nervosa, suatq; pri-
mordia est stomacho, atque mem-
bris cerebri ducit, quod vel
ipso contextu palam est.
- 108 Cur mulierum menstrua col-
ligantur? Quoniam per vitam,
quam ociosiores degunt, am-
plius materia superuacua redun-
dant. ac sanguis largior in homi-
ne, quam cetera materiarum ge-
nera ē. ergo merito hęc, cum am-
plius vacet, egeri leuandi corpo-
ris gratia solitus est.
- C Cur pestē lippitudo magna
109 ex parte præcedere soleat? Quo-
niam pestis spiritus affectio est:
quod cum spiritus motus, vitia
tulque efferatur ad caput, oculo-
los perturbat, eosq; prius quam
cetera vitiat, utpote qui tenui-
or, atque mobilior sedem adeat
oculorum.
- 110 Cur homines tremuli cū bi-
bant, circumferri soleant? Quia
vini calor immodicus nervos
subit, & spiritum contentum in D
his perturbat, qui ex sede cere-
bri ducitur.
- Cur bestię statim ab ortu na-
111 turę ambulare queant, homi-
nes nequeant? Quoniam bestię
calorem omni ex parte sui cor-
poris parem continent, homi-
nes plus caloris habent in capi-
te: itaque non ante erigi,ambu-
lareq; possunt, quam modo æ-
quali calor in omnes partes cor-
poris digeratur.
- Cur qui nervorum distentio 112
ne laborant, si ardue febriant, li-
berari distentione possunt? Quo-
niam ex refrigeratione, afflictio
neque spiritus contenti in ner-
uis distentio oritur, & ex calefa-
ctione aboletur: febris autem ca-
lida est.
- Quare qui bilem atram euo-
113 muerunt, periculo pateant? Quoniam nulla præterea bile sub-
stāte sanguis ex iecore trahatur
necesse est.
- Cur a mictu spiritus aluo ex-
114 cedere soleat? Quoniam quādiu
plena vesica est, rectum intesti-
num, quod sibi subditum habet
premit: egesta autem vrina rela-
xatur, atq; ita spiritus in intesti-
no illo detentus labitur, atq; ef-
fluit cum sono.
- Cur ubi eminximus, aut osci-
115 tati sumus, inhorrescere consue-
uimus? Quoniam aliquid spi-
ritus calidi excurrit, cuius de-
tractione corpus refrigerari cō-
gruum est.
- Cur albugines, aut vitiligi- 116
CC iij nes,

Problematum Alex.

Snea, acu adacta, nullum sanguinem emittant: Quoniam calor omnis summis ex meatibus vel recessit, vel diffusus, exactusque est.

¹¹⁷ **C**ur plerumque omnes mulieres cum conceperunt picare, id est appetere saporibus minus convenientes soleant? Quoniam conceptus præter naturam est. affectus autem stomachi vitium id est, quod picam vocamus, quem admodum auiditas, & fastidium.

¹¹⁸ **H** Cur febres quartanae diuturniores cæteris omnibus esse soleant? Quoniam in ea materia peccatur, quæ terrena maxime est. terrenum autem omne grave est. quocirca merito quartanae & lentius repetunt, & longius tenent.

¹¹⁹ **C**ur ulcera articularum reduci in cicatricem nequeant, quod in plerisque advertimus? Vtrum quod plus materiae in articulis est. Ergo, cum materia largius illuc confluat, acrior redditur: itaque maturius siccatur. An quoniam articularum postremum chartilago est: idcirco cicatrix firmari nequit, sed labitur.

¹²⁰ **C**ur aqua pluvialis levior sit, cum ex mari hauriatur, quod grave est? Censendum quanvis ex mari hauriatur, spiritus tamen agitata tenuem efficit, & leuem.

¹²¹ **C**ur res frigida omnis, ossibus dentibus, nervisque inimica est? Quoniam hæc natura constant terrena, terrenum autem omne

frigidum est: ergo quod frigida qualitas augeatur, merito accidere detrimentum potest.

¹²² **C**ur qui per febris ardorem insaniunt, pulsus arteriarum habeant leviores: qui per lethargum vitium memoria obtorpescent, pleniores reddant? Quoniam alteri spiritu relaxato, cerebri delirant, alteri eodem illo spiritu crassescente, grauescentibus premuntur, & infestantur.

¹²³ **C**ur febribus quibusdam per sudorem levatis, cordis periculosæ affectiones sedari soleant? Quoniam materia vitiosa partim diffatur, partim resolvitur.

¹²⁴ **C**ur per hyemem plus cibi assumere, pleniusque concoquere possimus? Quoniam calor nostri corporis pulsus exterioris frigoris vehementia, ad sedem interiorem se recipit: itaque facit, ut cibum & concoquatur, & assumatur.

¹²⁵ **C**ur qui nimis concubuerint, si præterea coeant, sanguinem vice seminis emittant? Quoniam semine omni exhausto nullus humor promptius sanguine rei venere se possit.

¹²⁶ **C**ur nervi non quemadmodum puncti, ita etiam præcisi excitent inflammationem? Quoniam spiritus inæquabili punctiois segmento occurrēs, retorquetur, atque in se coactus, stipatur, & recalciscit. at præcise penitus nervo spiritus effluit omnis, & abit.

¹²⁷ **C**ur sudores, qui ante accessionem

Hunc appetitum sine morbo Malaciam vocat Plinius.

Liber Secundus

204

A siorem venerint, graues sint, & molesti. Quoniam qui febrem sequuntur, per relaxationem, remissionemque effluant, qui antecedunt, per expressionem utique violentiorem extinguantur.

118 Cuius ieiunium grauius oleat. Quoniam stomachi acritudo, nisi cibo recenti temperetur insuauem reddit exhalationem

119 Cur nullus in corde morbus possit consistere. Quoniam per membri opportunitatem, ante mors rapit, quod morbus pateat.

120 Cur scrobe iuxta mare effusa, dulcis aqua comperiat. Quoniam mare transmissum, liquatius per terram, suam crassitudinem omnem amittit, inque humorem dulcem extenuatur.

121 Cur ambusta difficulter cicatricem recipiant. Quoniam per ignem meatus corporis omnes extruduntur, obliueranturque, ut caro propemodum mortua sit. fit. n. ut materia in huius inclusa C perquam difficulter educatur.

Cur homines natu maiores D vinosi esse consueuerunt. Quo. **122** niam per ætatem refrigerati calorem desiderant: vinum autem caloricum est.

Cur pondus facilius parte læua, quam dextra efferre valeamus. Quoniam materia partis læuæ oppressa plus durare, patitur quam dextra potest, quippe cum altera difficilius, altera facilius moueatur.

Cur pars dextra sanabilior sit, quæ læua. Quoniam per excitationem ampliorem, materię E compescuntur, reddunturque lenitati opportuniore.

Cur mel vlceribus acre, gustui dulce sentiatur. Quoniam vlceribus horridis, resiccatis mellis tenuitas occurrit, tenue autem omne acre est. At gustus quia humidus est, mellis percipere potest lenitatem.

Secundo Libri Problematum Alexandri Aphrodisii suis.

CC iiij De

DE CAUSIS LIBELLVS

PROPRIETATVM ELEMENTORVM

ARISTOTELI ASCRIPTVS.

Hic pmissus est sermo a nobis i Coelo & Mundo, & de terminauim⁹ illud determinatione sufficere, & constitui⁹ sup illd dem⁹ rationes manifestas, aptas, lūinosas, visum ē nobis q remāsit super nos aliquid. Voluimus ergo nūc determinare oēs proprietates, quę sunt in alto & in infimo: & constringam illud constrictione sufficente, & narabo elementa quatuor, & referam, quod dixerunt in eis, qui pręcesserunt ex Primis, & dicā illud cum significationibus cadentibus sub sensu. Dico ergo nunc, q elementa quatuor, quę sunt materię, quędā eorū sunt grauiora alijs, & quędā sunt leuiora alijs, sicut diximus nos in libro ex his, quos edidim⁹: quod est, quia terra, quę est frigida & sicca, est grauior elementorum: & quod sequitur eam in grauitate est aqua, quę est frigida & humida: & quod sequitur aquā in grauitate, est aer, qui est calidus & humidus: & quod sequit⁹ aerē in grauitate, est ignis, qui est calidus & siccus. Facta est ergo terra grauior elementorum, & inferior ipsorum in loco, & ignis leuior ipsorum, & altior ipsorum in loco: & facta sunt ista duo elementa media, scilicet aer, & aqua inter hęc duo elementa. Et aestimauerunt quidam ex Primis, q ignis non est ex elementis: qm⁹ gñatus est ex motu alterato, & ratiocinati sunt i illo, q res, quę generatur ex re alterata, non est elementū, & non est elementū nisi ex quo generata est illa res. Et q ignis inter ista duo, qui est leuior rerū, quia est in loco superiori, non est factus nisi ex confectione orbis in aere: nā facta est ex illo caliditas, q est ignis. Inter ista duo genera, cuius exemplum est sicut resudatio facta ex vapore terrę. & est nobis necesse v^o dicamus, q ignis, cum sit generatus ex motu, tunc possibile est vt sit inter orbē Lunę, & inter orbem Mercurij ignis: itē inter orbē Mercurij & orbē Veneris ignis: item inter orbem Martis & inter orbē Iouis ignis: item inter orbem Saturni

A turni & stellas fixas ignis. Item
& maior horū igniū est quē di-
ximus eē orbē stellarū, fixarū cū
orbis stellarū fixarū sit multorū
corporum, & aliqñ ex orbibus
vnicuique sit corpus vnum.

Necesse est ergo ex hoc mō, vt
mensuratio, quā est inter orbē
Saturni & orbē stellarū fixarū,
sit pluris generis, et calidioris lo-
ci. Itā ergo nunc apparet p̄ illud,
quō diximus, q̄ inter orbēs est
l-pletio ignis, scilicet, q̄ ē iter oēm
orbē & cōparem suti, qui sequit̄
B eū sub eo, et qui est supra ipsum:
& nos videmus simile illius i la-
pidibus, qui fricant̄ cū focili &
generant̄ ex eis ignes p̄ fricatio-
nē eorū. & simile illius iterū ac-
cidit arboribus, quā sunt i mō-
tibus, & in desertis. fortasse. n. p̄
vellose flant venti, & confricant̄
ad inuicē, et inflammatur ignis,
et sicut fossoriū, cū quo foditur,
fortasse. n. accidit ei lapis & vo-
lat ex eo ignis, & simile huius
multotiens existit.

C Volo ergo nūc redire ad illū,
in quo fuimus de rememoratio-
ne elementorū. Dico ergo, q̄ ani-
malia oīa, cū eis q̄ sunt i eis, sunt
cōposita ex istis quatuor mate-
rijs, quā sunt elemēta, & sunt cō-
mixta per ea. & semp̄ inueniuntur
eorū cōmixtio ex cholera citri-
na calida sicca simili igni, & san-
guine calido humido simili aeri,
& phlegmate frigido humido si-
mili aquā, & cholera nigra simi-
li terrē in frigore suo, & siccitate
sua. & inuenim⁹ has quatuor na-

turas, q̄ sunt materig, Igredi cor-
ruptionem & additionē et dimi-
nutionē & resolutionē à natura
sua aut ex caliditate ad frigidita-
tē, aut ex frigiditate ad calidita-
tē, aut ex humiditate ad siccita-
tē, aut ex siccitate ad humidita-
tē. Cū ergo additur vnū eorum
super mensurā, s̄m quā compo-
nitur ex eo, ingreditur nocumē-
tū super corpus, & conuertit̄ ab
ordine suo, & sua cōparatione,
accidit ex eo nocumētū iterū.
Et similiter, qñ occupat vnū ele-
mentorū istorū quatuor, aliqñ
animaliū, interficit ipsum, et qñ
priuatio est eorū non est reman-
entia ei. qđ est, quia, si aliquod
animaliū priuatur aere, non est
ei permanētia, & similiter quā-
do occupat ipsum aer interficit
ipsum, sicut illud, qđ ruit ex lo-
co altissimo superiori. moritur.
n. anteq̄ perueniat ad terram, et
similiter ignis qñ occupat aliqñ
animaliū. Verumtū ignis velo-
cius aliquo eorū interficit, & si-
militer terra, quando occupat
aliqñ afaliū interficit ipsum, &
sicut aqua. Verumtū inuenimus
quēdā afalia habitare in aqua, si-
cut reptilia maris, & pisces. aq̄
.n. sit eis trāquillitas, & habitāt
i ea, cū q̄ egrediunt̄ ab aqua, nō
est eis permanētia: nos autē nō
inuenimus aliquod animalium
habitare in igne omnino.

Et remansit nobis vt dicam⁹
de corporibus substantiarū et plā-
tarū, & quare qđā eorū natāt su-
p̄ aquā, & qđā submergunt̄ i ea,
&

De causis Prop.

G & pp quam causam est istud. & q caliditas gñata est accñta
 Dico ergo sermonē vñem ne-
 cessariū. q est, quia qñ corp⁹ est
 vincēs pars terræ, q est frigida,
 sicut ferrū & gs, & lapis, submer-
 gitur in aqua, & sñt qñ vincens
 sup ipsum est ps aq, et ē frigida,
 facit illud: & qñ vincēs sup ip-
 sum est pars ignis & pars aeris,
 natat sup aquā, & nō sñt natans
 sup aquā, nisi p aggregationē ca-
 liditatis & siccitatis in ipso: sñt
 & vt sñt vincēs sup ipsum illud:
 & sēp inuenimus volatile na-
 tare in aere, super qd vincit pars
 aeris, & ignis: qm penna, q est i
 eo, est aerea, & dū pmanet pēna
 in eo parua, est pars terrę et pars
 aquę plus, & nō pōt volare, nec
 eleuari in aere: cū autē multipli-
 catur penna eius, eleuat in aere,
 & natat in eo, cuius exemplum
 sunt olera, et adipēs sup aquā na-
 tantes: qm pars caliditatis i eis
 plus est, qm caliditas est eleuata
 sēp, & p̄cipue qñ sūt caliditas
 & humiditas. nā illud est meli⁹
 sñm q diximus, & sicut inueni-
 mus lignum ebani, & ylicis, &
 buxi, & similes eis sunt multę
 ex plantis terrę.
 Postq̄ autē expleuimus oīa, ad
 q tendim⁹ dicere, est necessariū
 nobis, vt inquiramus de frigo-
 re, an est cā elementaris, an acci-
 dēs intrans sup corpora. iā ergo
 locuti sumus in eo multitudinē
 Primorū antecedentiū. Demo-
 crit⁹ āt & Plato & scñx Arabo-
 rū, & q locuti sunt sermonibus
 vtriusq̄ dicūt, q frigus ē radix,
 & q caliditas gñata est accñta
 lis intrās sup ea: & signū illius ē,
 q qñ Sol declinat ā nobis in or-
 be suo decliui dextra ad partē
 meridiei, accidit sēp ros super
 flumē: & sñt loca lōgiqua ā sen-
 tibus capitis, pp assiduationem
 mot⁹ Solis ad latus polorū septē-
 trionaliū, inueniunt frigida, ita
 q nō inhabitant, & minorat il-
 lic habitatio pp supfluitatē fri-
 goris: & loca propinqua senti-
 bus lineę equalitatis sunt calida
 valde pp assiduationē mot⁹ So-
 lis super ea, & hoc ē, qd ē inuētū
 sensu. Dico ergo, q ipsi bene pu-
 tauerūt i illo, cū testificati sunt,
 & q mot⁹ generat caliditatē, &
 q quies facit frigus: verūtamē
 nos dicimus, q ipsi cōuenerunt
 nobiscū in sermone, & alongati
 sunt ā nobis in snia: cui attestat
 visus, & q terra esset frigida &
 sicca, & q terra propinquior ele-
 mentorū est nobis, & nos sum⁹
 tangentes eam, et q aqua ē frigi-
 da & humida propinqua nobis
 pculdubio: quare sñt ista duo
 cñta p̄p̄inqua nobis & duo ele-
 mēta calida, & sunt ignis & aer
 longiora ā nobis. Oportet ergo
 pp illud hūl apparet, q cē frigo-
 ris nō ē nisi propinquitatē duo-
 rū frigidorū nobis elementorū.
 Iā ergo manifestū est nūc & cer-
 tū, q equalitas est radix, et sēp
 inueniē equalitas in corporibus
 animalīū, q sunt cū sanitate, &
 cū exitu ab equalitate ad vnam
 extremitatē caliditatis, aut fri-
 giditatis, aut humiditatis, aut
 siccitatis.

A siccitatis, ingrediuntur ex hoc
nocumenta pernitiola. iam ergo
certificatum est nunc per ista ac
cidentia, qd esse frigoris semper
non est nisi ex propinquitate ho-
rum duorum elementorum fri-
gidorum nobis. Narremus er-
go nunc loca terrę, & lictora ma-
rium & ramos montium, &
quod generat habitatores cu-
iusque lateris eorum & naturas
hominum cuiusque locorum.
Dico ergo, quod in habitatori-
bus climatis primi, quod est pro-
B pinquius lineę equalitatis, pro-
pter assiduam affixionem mo-
tus Solis, accidit siccitas & ca-
liditas, ex minoratur in eis frigi-
ditas, & humiditas: quare ca-
lescunt matricēs mulierum eo-
rum & communicant eis nigre-
do corporum & crispitudo ca-
pillorum: qd est, quia sperma vi-
ri, quando cadit in matrice mu-
lieris, decoquit ipsum matrix
caliditate sua, & cōmiscet sper-
ma illud cū sanguine m̃ricis do-
nec sit frustū, deinde format et sic
C fit spiritus vitę in ea iussu Dei: qd
est, quia sup illos huius climatis
vadit Sol bis in anno, qm̃ pmu-
tat de lineā equalitatis ad septē-
trionē donec pettransit casu la-
pidis capitū eorū: deinde qñ
redit ex vltra parte, qd est ei in se-
ptentrione ad lineā equalitatis,
est ei reditus secundus, & sistit stel-
le currentes, & Luna, quorū est
operatio cōdicans operationi So-
lis, faciunt simile illius, & sistit in-
uenimus illos de India, & q sunt
fm temporū rectitudinē de illis
de lānē, & Zindi, & Europa. i il-
lis. n. oibus apparet color nigre-
dinis & crispitudo in capillis eo-
rum. Et inuenimus illos, q sunt i
climate septentrione qd est pro-
pinquū polo septentrionali, &
lōginquum ā lineā equalitatis,
& loco motus, fieri subito frigi-
dos: quoniam in frigidantur ma-
trices mulierum eorum, & acci-
dit in eis albedo et subalbedo ve-
hemens, & sunt sclauī & Dal-
mari, & in vīs maris septentrio-
nalis. ipsi enim sunt secundum
hanc formam. Illi autē, qui sunt
climatis mediū, sunt commix-
ti ex albedine, & nigredine, &
fm dispōnem, quę accidit in eis
ex loco de profunditate aut ma-
ris, aut lictoribus maris. Iam ex-
go ostensum est, cuius volumus
explanationem. Inuenimus au-
tem in lictoribus calorem pro-
pterea, quod, quando Sol oritur
super mare, impellit aqua cali-
ditatem Solis ad extremitates,
quę sunt lictora frigiditate sua,
& intensione calefiunt propter
illud lictora, nisi fuerint prope il-
la lictora montes excelsi, super
quos ascendunt flatus venti se-
ptentrionalis, qui est frigidus
& siccus, & congelat ventus il-
le rorem descendentem ex ae-
re, & fit nix & glacies, quare in-
frigidantur loca illa propter il-
lud. Et significationes accipi-
mus nobis super illud, quod di-
ximus de calore lictorum ex o-
peratione vitri, nam, cum im-
pletur

De causis Prop.

Gpletur aqua frigida & opponit oculo Solis, & approximatur ei pannus mundus, accenditur ille pannus, & si aqua est calida, non accendit, & non est illud nisi per fugam caliditatis à frigiditate, quæ sunt contrariæ ad invicem. Quia ergo iam diximus illud, ad cuius remembrance necessarium fuit, nunc dicam quod dixerunt quidam homines ex quibusdam sapientibus. quod est, quia ipsi dixerunt, quod orbis stridor cadens in auribus nostris est vehemens, & quod nos consuevimus illud ex tempore natiuitatis, quare consueverunt illud auditus nostri et acquirunt ei sensus auditus. & nos qui iam attulimus hanc demonstrationem in libro Cœli et Mundi determinauimus, nos autem volumus inquirere de illa inquisitione vehementi sufficienti, quare eorum determinatio magis utilis et manifestior erit. Dico ergo, quod ipsi fecerunt esse necessarium stridoris orbis, & quod auditus animalium acquieuerunt ei. iam ergo posset ut acquiescat auditus superioris æquali eius, & superfluo, & minori: quam stridor & tremitus, quam approximant auditui, minores autem, & inuenimus per sensum geometricum, & visus testificantes super illud demones: quod est, quia corpora alia approximant quamque & elongantur quandoque.

Dico ergo, quod quam nascitur Sol, & stellæ sunt currentes declinatae in meridiem, est stridor minor stridore, qui fit, quam Sol, & stellæ & Luna sunt in septentrione: & similiter, quam stellæ sunt in superiori orbium reuolutionis suæ, est stridor & tremitus maior. & similiter accidit in Luna, quæ est propinquior corpori terræ, & velocioris motus, quam ipsa permutatio ad meridiem, & septentrionem: & possibile quidem est, ut accidat simile huic in stellis fixis: quam est stella ex eis super capita nostra, oportet ut stridor maior sit cadens in auditu quam ipse est, quam est longinqua apud orientem & occidentem, & simile illius est in Sole secundum magnitudinem corporis eius, & supfluitatem stridoris eius secundum quod ipsi fecerunt necessarium, quam fecerunt necessarium stridorem ut sit tremitus eius in auditibus nostris hora ortus & occasus diuersus à tremitu eius & stridore ipsius hora qua est super capita nostra. iam ergo manifestum est & planum per ea, quæ exposuimus & determinauimus de tractatibus precedentiibus, quod corporibus superioribus non est stridor, neque tremitus: & fregimus sermonem eorum, qui estinauerunt illud per demones manifestas, ponamus ergo illud & determinemus ipsum determinatione sufficiente per rationem geometricam & demones rationales. Quod est, quia reuoluam circulum, qui sit circulus terræ, & scribam super ipsum n, & reuoluam super ipsum circulum alium qui sit circulus Solis, & describam super ipsum a c, & ponam locum ortus Solis punctum g, et a punctum occasus eius, & ponam punctum d locum

Elementorum Libellus.

207

A co Solis, qñ est super capita nostra in medio diei, & ponā locū habitationis nostrę ex terra, & protrahā lineas $A G, A B, B G$: & protrahā ā centro x ad punctū n lineā $x n$: dico ergo, q Sol fm magnitudinē sui motus & propinquitatē suā nobis nō appropinquat stelle fixę, neq reliquę stellę vagg, q sunt supra Solē, faciunt tremitū magnū, & qñ Sol est in hora ortus sui apud pñctū o , aut in hora occasus sui apud punctū A , ē ei stridor minor stridore, qui est ei, qñ est ad punctū D . qñ manifestū est nobis, q pñctum o , & punctū A , sunt lōginiōra puncto D : quare est vox apud ortū & occasum parua, & cū ipse super capita nostra ē maior, et declarat illud in omnidie. Sed testificatur nobis visus contrariū illius. Et similiter accidit Lunę fm propinquitatē ei⁹ nobis, vt sit ei stridor & sonus maior: & qñ ē apud ortū, & apud occasum, et apud pñctū o , aut pñctum A , oportet vt elonget ā nobis, qñ sumus ad pñctū n : & qñ est super capita nostra ad punctum D , ostenditur q appropinquat nobis: qñ ē stridor maior & grossior, et declarat illud i aurib⁹ nostris, et apparet illud, apparet autē cōtrariū illius per demonstrationes mathematicas. iā ergo determinauim⁹ hoc, cuius determinatio fuit nobis necessaria, & manifestū est, q linea $A n$, est equalis $n o$ lineę, & q linea $n o$, est lōgior linea $x o$, sed, quia multiplicamus lineā $x o$, i D se & lineā $n x$ in se, & aggregamus duas multiplicatione, & accipimus radicē, q aggregat est linea $n o$, & manifestum est q linea $n x$ est equalis lineę $x o$, sūt lineę $n o$: qñ putam⁹ qñ multiplicam⁹ lineā $x o$ i se, et sūt lineā $x x$ i se, & aggregam⁹ duas multiplicatione & accipim⁹ radicē ei⁹ q aggregat: manifestū igitur, q linea $n o$ est longior linea $x o$: ergo ē lōgior $x D$: ergo multo longior linea $n D$, & illud est, q volumus declarare. Quidam hōies ex authorib⁹ sermonis dixerūt, q mare est pmutatū sup sphērā, & q nō est in terra loc⁹, qui iā nō fuerit sup aquas: & signū illorū sup illud est, q vt ex pressionibus in capitibus collitū & cacumine montiū: & retulit vir ex eis, q fodit puteū, q postquā peruenit ad locū argille, inuenit argillā solidā firmā, & fodit ea, et reperit in ipsa gubernaculū naui: sciuit ergo per illud, q mare iā fuit in illo loco, et q ipsum pmutat in seculis longia, & in tēpore lōgo. Quare nō cōprehendit illa longitudo, neque spatio vitę, & abbreviat pter illud p breuitatē vitę hominis. dicat ergo eis q cū sit necesse illa pmutatio maris de loco ad locū & pmutatio locorū profundorū ad marina, & marinarū ad profunda, tūc necessariū ē vt dicat q pmutatio ei ē de occidente ad orientē, & de oriente ad occidentē, & de septētrione ad meridiē,

De causis Prop.

G meridiam, & de meridie ad septentrionē, & afferunt ad illud demones visibiles: ipsi autē cōsistunt, q̄ res, quæ sūt in terra, sunt propter mortū corporū superiorum, & elementi nobilis, scilicet orbis, & q̄ currit ex corporibus, et ipse est agens in reb⁹ oib⁹, sicut illud, qd̄ ipsi dixerūt q̄ diluuiū, qd̄ fuit i terra nō fuit nisi pp̄ coniunctionē stellarū in signo piscis, & q̄ vetus, qui iter fecit gentes i Hedramot fuit pp̄ cōiunctionē, q̄ fuit in geminis, **H** & q̄ pestilentia q̄ fuit in terra, iā & causa non fuit nisi cōiunctio q̄ fuit in signo virginis, & sūt reliqua facta q̄ fuerūt apud aggregationes, & apud cōiunctiones: & sicut illud qd̄ v̄ ex caliditate Solis, & eius operatione & operatione Lunę, in extensione fluminū & maturatione fructuū, & velocitate natiuitatis rerū & impletionē earū & augmentationē ipsarum, & q̄ Luna qñ orit̄ i quacūq̄ hora noctis fuerit vel diei, tunc si flumen ingredit̄ mare in regione illa, in qua orit̄ Luna, extendit ipsum mare, ita q̄ aqua illius fluminis redit ad partē loci à quo currit, cumq̄ equat Luna meridiū coeli illius regionis redit aqua ita q̄ reuertit̄ ad formam suā. deinde qñ Luna incipit occidere, incipit aqua extendi iterum donec Luna est i cardine inferiore: cūq̄ est in cardine inferiore, incipit aqua diminui, sicut qñ vult oriri, incipit aqua augeri taliter inuenit̄ semp̄ sensu visibili.

& sūt stellis vagis, s. planetis est cōitas cū Sole i oppositione sua, ipse autē qñ declinant ad meridiē trahunt humiditatē ex pluuijs i meridiē. Et quidem est sicut in Nilo veniēte ex parte meridiei ad terrā ægypti minoratur hæc & multiplicat̄. Et illud q̄ non ē nisi p̄ stellas in parte septentrionis vagas, nā qñ sunt i meridiē, & Sol ē in septentrione, minorat̄ pluuiā in meridie qñ sunt cū Sole i septentrione, multiplicat̄ pluuiā in meridie, & multiplicat̄ ex cetero in Nilo & inuenimus Lunā apud cōplementū & multiplicatur in mari inundatio vehemens, & sūt nō est cā annorū sterilitatis & annorū vbertatis nisi pp̄ permutationē stellarum i signis diuersis sup̄ climata. vij. immortalitas gentiū præteritarum et regna vacua sunt apud cōiunctionem stellarū duarū. s. Saturni & Iouis, per permutationem enim ipsarum de triplicitate ad triplicitatem accidunt accidentia magna, & hoc inuentū est apud eos. nos autē dimissim⁹ de rememoratione huius multū, quia amuimus multiplicationes. Dico ergo, q̄ causa quam dixerūt de permutatione maris super terrā nō p̄t ēē qñ sit cā illius permutatione Lunę super signa, & ex operatione eius: et est illud i oib⁹. xvij. dieb⁹: quare destruit̄ agricultura, & gñatio: aut sit cā illi⁹ ex permutatione Mercurij et Veneris, et ē illud i oib⁹. x. mēsi- bus, aut min⁹ illo, aut accidet illud

Elementorum Libellus. 208

A lud ex permutatiōe Solis et permutat māf i of anno, aut ex operatiōe Martis, & motu ei⁹, et fit permutatio i oib⁹. xxij. mēfib⁹, diebus. xij. aut ē tā illius pmo tū lous, et ei⁹ permutatiōē, & erit accidēs q̄ diximus in oibus xij. annis, aut ē cā permutatiōis Saturnus, et est illud accēs in of b⁹. xxx. annis, aut per cōiūctiōnē duarū stellarū grauiū, & ē illud i oibus. xx. annis, aut ē propter cōiūctiōnē & permutatiōnē ex triplicitate ad triplicitatē, & ē illud in of b⁹. ducētis annis, & xl. aut ē illud ppter rē, quā dixerūt authores aralafmet orbi signorū, et ē accessio. vij. partiū, et recessio octo partiū i oib⁹. 8. annis gradu. Quāf accidit illud in oibus sexcētis annis, et xl. 3. aut ē illud ppter mutatiōnē orbis stellarū fixarū et ipse permutat in of bus. c. annis gradu, vno, quare accidit illa permutatio in oibus. xxxvij. milibus annis, et hoc vltimū oīum rerū super tēp innitunt authores recidiuatiōis & insa quā iducūt. nos aut inuenimus rōne geometrica, et operatiōe mēsurali, q̄ rotūditas ē. xxxij. milia miliaria, q̄ est reuolutio terrę super. xxxvi. annorū milia, inuenit ergo illud in ciuitatibus, ppinquis litoribus maritū, vt approximēt eis mare, sicut ciuitas Axym & ciuitas Meducel, & ciuitas Serendid, et in sulæ Auri, et illę q̄dem ciuitates sunt super mare Indig, et sicut ciuitates, q̄ sunt super mare Alax

pila, et Gemon, q̄ est super luvitē mare, & sicut Aegyptus, & ciuitas Alexandria, q̄ sunt inter mare rubē, & inter mare assem⁹. & sicut ciuitas Roma, & Bizantium & ciuitates multe, quarū rememoratio prolongat. nos autē nō vidimus q̄ mare fuerit ppinquius istis ciuitatibus, neq̄ lōgius, q̄ est hodie, neq̄ peruenit ad nos de pteritis annis ex regnis pteritis, neq̄ in historia regis, neq̄ scripserūt sapiētes ex eis qui locuti sunt in mari et pluuijs q̄ fuerit ppinquius, aut longius ciuitati, nisi sicut hodie est. Iam ergo manifesta est & plana per ea q̄ diximus in tractatibus, destructio intentionis eius, qui dicit, q̄ mare est permutatū super terrā, & apparet error eorū, qui estimauerunt illud. dico ergo quod in orbe est elementum vnū aut duo, aut tria, non plura aut pauciora. Dico igit, q̄ substantia corporis Solis ē alia ā substantijs corporū stellarū & Lunę: q̄ ē, q̄a Sol hēt lumē, et lumē Lunę, et stellarū est acquitū ā Sole, si cut ostendimus in alijs libris ab isto, ex naturę editiōe. Iā ergo apparet & est manifestum, q̄ substantia corporis stellarum & Lunę est alia ā substantia corporis Solis, sicut candela q̄n opponitur ei speculum: illuminatur. n. speculum ā substantia candelę, & est alia ā substantia speculi. Iā ergo apparet nūc, q̄ illud, quod diximus, & q̄ ostensum ē, q̄ substantia corporis stellarū & Lu

De causis Prop.

Gnae est alia a substantia corporis Solis: & similiter est substantia corporis orbis, absq; substantia corporis stellaru & Lunae. q; est, quia substantia corporis orbis ex substantia corporis stellarum & Lunae recipit lumen, & nō illustratur splendore, sicut illustratur corpora stellaru, & similiter oportet q; substantia sit corporis orbis alia a substantia corporis Solis. Iā ergo apparet per ista accidētia, & has inquisitiones, q; corpora eorū sūt diuersarū substantiarū, & q; orbis cū eis quae sunt i eo, sunt tria elemēta, scilicet substantiae: ergo & Sol est substantia p se, & stellae, & luna substantiae per se: q; si nos aggregam⁹ illud in dictiōe vna, tūc dicimus, q; orbis est elementū quatuor, qn̄ discernimus inter ipsum & iter ignē & aerē, et terrā, qm̄ est separātū ab eis p materias. iiii. in natura & genere, & nos nō dicim⁹ in eo, q; est leuis, & ex eo elemēto ignis neq; grauis, & est ex elemēto terrae. nā, si esset ex vno elemēto horū ingrederet sup ipsum corruptio & alteratio, aut particulariter, aut vtr, & caderet sub generatiōe & corruptiōne. hoc autē nō ē inuentū in eo, Iā creator posuit eū cām generandi. Iā ergo declarat p illud qd̄ exposuimus numerus elemētorū eius. Quantitatē vero eius iā ostēdimus in libro, quē cōposuimus sup mēsuratiōe superiorū, & narramus in ipso quātitatē ipsorū ab inuicē, & proportionē corporū stellarū, & reuelatiōē orbis, & egressiōē linearū eius, & quantitates opere syllogistice, demōstratiōe cadēte sub sensu, & illud est qd̄ volumus exponere.

Quia ergo peruenimus super illud cuius volumus declarationem, tūc redeamus super illos q; dixerunt q; orbis est infinitus. Dico ergo, q; elemēta quatuor, scilicet terra, aqua, aer, & ignis sunt finita: q; est, quia vniciq; eorū ē extremitas inuenta: ergo oportet necessario q; sit ei extremitas secunda: & omne, cui sunt duae extremitates, est finitū. vos autem dicitis q; non est finitū: hoc autē est ex magno impossibili cōtingente dictum. dico. n. q; dictis, in elemento vnū est mobile, aut quicūq;, necesse ē ergo eis dicere, quia est mobile & motus eius reuolubilis est super mediū super duos polos, polū meridianū, & polū septentrionālē. Postquam ergo manifestū ē, q; ē ei mediū & datū est ei illud, q; oportet vt sint ei extremitates necessario, et oī, cui sūt extremitates, habet vt locatū sit, et finitū. iam ergo planū est, non q; mundus habet mediū et oī cui est mediū sint duae extremitates: & omne, cui sunt duae extremitates, ē habens finem, & iterum omne, cui est extremitas vna, necessario ē extremitas secunda. Iā ergo manifestū ē p illud, qd̄ pmissim⁹, q; mūdus ē finitus, & manifestus ē error ei⁹, q; dicit eū infinitū: qui autē dixit p primorū, q; latus meridianū

Elementorum Libellus. 209

Aridianū terrę est eleuatū, & q̄ la-
tus septentrionale contractum &
depressum, dixit, q̄ quidā ex re-
gibus eorū voluit aggregare in-
ter duo maria, mare rubrum, et
mare expansum, s. semmi, vt in-
grederet ex mare semmi ad ma-
re rubrū. & esset p̄ illud introit⁹
ex terra Romanorū ad terrā Ad-
mot, & terrā Iamā, & ex terra il-
lius partis ad hanc, & transferūt
inde ad mare Persicū continuū
cum duabus insulis daieli & al-
tariē, & q̄ est illic, & alleuiaret
per illud super eos studiū. Aesti-
mauerunt ergo, q̄ quidam ex sa-
pientibus eorū prohibuit regē
ab hoc opere, & dixerunt, q̄ cā
ipsum prohibendū fuit p̄p̄ea, q̄
ipse accepit altitudinē maris ru-
bri, et altitudinem maris semmi
per .xi. stadia, & stadiū quidē est
octingentorū cubitorū: submer-
gunt ergo ciuitates, q̄ sup̄ maris
litora sunt, ab vtriusq̄ laterib⁹ si-
mul, sicut ciuitas Alexandria, et
Damach, & Dimix, & Alphari-
ne, & Erte, et Scilicia, et Conisca,
C& Sardinia, & alie insule, q̄ sunt
circiter. lviij. insule: quare sub-
mergent multę ex regionibus.
Postquā ergo narrauit regi di-
misit illud, ad qd̄ intēdebat, vel
q̄ dixerūt. Redeamus ergo sup̄
eos i hoc sermone certo, & syllo-
geometrico cū demōne rōnali.
Dico ergo istū, q̄ de mari rubro
in mari semmedie aqua transit
sup̄ alueū p̄ æstimationē nostrā,
& nō esset alueus, quē foderent,
laticior illo, qui est cadens in hoc
mare, cuius timemus exitum. **D**
Ipse autē cucurrit i ipsum mud-
tis milibus annorū, ergo i eo ad-
dit nō aliquid, & maxime cum
multiplicet Nilus apud transitū
suū, qñ redit Sol ab vltimo ter-
mino septentrionis ad latus me-
ridiei, sic ergo ver⁹ esset, sermo,
quē dicitis, & opinio, quā puta-
tis destruxisset de ciuitatibus,
quas timetis p̄ additiones aq̄, et
istis insulis multę, & destruent
quedā eorū cū multitudine fa-
cta, q̄ ingredit ex duplo eius, s. E
continente sphērā ex parte oriē-
tis, & ex parte meridiei: ingre-
ditur. n. aqua i mare semmi a p̄-
te occidentis ex mari cōtinente,
ergo accideret eis accessus, quod ti-
muerūt: nos autē nō videmus il-
lud accessus. Iā ergo manifestū ē cō-
trariū eius qd̄ didicerunt a ma-
gistro suo, & si opinati sunt hęc
opinionē, & dubitauerunt in se
ipsis hęc dubitationē, nisi q̄ ha-
bitāt in terra Aegypti, aut sunt i
circuitu Nili. Ipsi vero cōsidera-
uerunt aduētū Nili ex parte me-
Fridiei recedētes ad septentrionē,
& putauerūt, q̄ illa accessus nō
ē, nisi de climate terrę ad partē
septentrionalē, & q̄ ipsa eleuata
est ad partē meridiei: quare ac-
cidit ex hoc opinio falsa oportet,
aut vt accideret illis hęc opinio
a rōcinabilibus ipsorū, qui habi-
tāt litora tigris, & euphratis, &
dicerent, q̄ illa terra ex partē se-
ptentrionis est vehementius eleua-
ta p̄p̄ decisionē horū duorū flū-
minū ex parte septentrionis ad
Extra ord. Arist. **DD** par-

De causis Prop.

● partē meridiei: exitus. n. tigris ē ex mōte Armenia, & exit⁹ Eu- phratis est ex terra Alobasar, & casus eorū est ī mare Persicum. Op⁹ ergo vt accideret ī mari Per- sico, q̄ timuerunt super mare Sē- mi ex magnitudine tigris, & eu- phratis, et multitudine aq̄ eorū.

Iā ergo manifestus ē error eo- rū, qui aestimauerūt, q̄ terra est eleuata ex parte, & contracta ex parte: & apparet error eorū, & q̄ ipsa est centrū mundi totius, & q̄ ipsa est fm̄ equalitatē ex- os parte cum superficie aquae, et ignis continens aerē. Remansit aut sup nos, vt dicamus corru- ptiōem elemētōrū quatuor, s. terre, aq̄, aeris, & ignis: Igridit au- tē ea corruptio per sensum, quo sentimus: q̄d est, quia aer infrigi- dat & calefit et humectat et exic- cat, & aqua infrigidat & calefit, & accidit in ea dulcedo & ama- ritudo & falfedo, & terra infrigi- datur, & calefit, si n̄ sit per totū, sit per partē. fuit autē in diebus Philippi regis via monte Mace- doniz inter duos montes, & su- perueniebat ei in quibusdā mo- mētis, hora, qua non transirent sup illam viā, aliquis equitū & peditū, qui nō caderet mortuus q̄n erat inter illos duos montes. Interrogauit ergo de illo rex Phi- lippus quosdā sapientes suos, & nescierunt cām illius, donec prę- cepit Socrates ei facere fabricā altam: fecit ergo ei, & Socrates posuit in ea speculū de calibe: ap- posuit ergo inspicere ī speculo,

q̄d sp̄parauerat oppositi duob⁹ montibus: vidit enim duos dra- cones magnos, vnū ex hoc mō- te, & alterū ex monte secūdo, & vnusquisq̄ eorum aperuerat os suū aduersus faciem suā, & egre- diebatur ex orificiis eorū vapor & corrūpebat illū aerē, & dū So- crates sedebat aspiciendo ī spe- culo, et cōsideraret, dracones trā- sībant super illā viā equites. Vi- dit ergo Socrates eos cadētes de bestijs. sciuit ergo q̄ fuit illū p̄p- vaporem, qui fuerat egressus de vētribus draconū, et q̄ ille cor- rūpebat aerē illius loci. Festina- uit ergo descendere ad Regē, & narrauit ei, p̄cepitq̄ exire ī mon- tē, quare iter fecit: n̄ sunt saluat⁹ ē loc⁹, & nō accidit in eo, q̄ acci- derat. miratus ergo ē Rex de sa- piētia Socratis, & illud quidē n̄ fiebat nisi sicut q̄n proficit hyo- scyāmū ī lacub⁹, & fluminib⁹, & accidit piscibus illorū flumi- nū ebrietas, ita q̄ volūt exire, & sicut corrūpuit aeres aut per su- perfluitatē siccitatis: quare acci- dūt habitatoribus illarū regio- nū egritudines prauę, et pestilē- tię mortifere. Iā ergo exposuim⁹ cuius volumus expositiōem.

Capit. 1.
Quia ergo p̄missus est ser- mo ā nobis ī eis, q̄ p̄teri- ta sunt de p̄prietati- bus rerū, nūc loquamur nūc ī p̄prietatib⁹ thermarū sermo- nē v̄sem, quia iā p̄cessit sermo ī eis ā Primis, et determinemus illud determinatiōe sufficere. Mi- lesius

A Iesus autem Philosophus locutus est eis, et conuenit super illud multitudo eorum, qui secuti sunt eum. dicit. n. q. c. quia est aqua thermarum calida, non est nisi quod vult calefaci esse in profunditate terrae, et si conuenit eis sunt in ventre eius: quare conuenit caliditas illa super aquam, et calefacit eam, ergo egreditur calida. Dico ergo, quod iste sermo est manifesti erroris, et quia sequitur ipse, et conueniens valde. sed si sermo, quem ipse dicit, est, et opus quod putauit, oportet ut egredere illi ventri, et ille vapor calidus cum egressione donec corrumpere: nos autem inuenimus hanc aquam semper caliditatis. oportet ergo per hanc inquisitionem ut sit via Milesij non vera, et determinatio eius non conueniens rationati Philosopherum. Verum Reticipholos philosophus dixit in illo sermone, in quo contrarius est Mileo, et secuti sunt eum in illo multitudo hominum et dicit, quod terra in illo loco est rara, si eductarum partium, vehementis molificationis, cui est durities: quare ingreditur ea caliditas Solis. ergo calefit aqua in conueniente terrae in foueis, quod sunt in ventre eius: quare est illud ea illius caliditatis. dico ergo iterum, quod haec via non est uera, ne conueniens rationati geometricae, quod est, quoniam, si sermo, quem ipse dicit, est, et opus, sicut ipse putauit, oportet ut permutare terra in illis locis, quoniam declinat Sol in latus meridiani, quod est latus hiemis, et minuere illa caliditas in illo tempore, et addere in tempore aestatis. Nos autem non

videmus illud, et quod aequalitas caliditatis in illa aqua existit in temporibus. in hieme, aestate, vere, et autumno. igitur ergo omnium est nunc, quod ille sermo est ipse, et non est aptatio conueniens omnino. Democritus dicit, quod est in caliditate huius aquae, quia in conuenientibus, quod sunt in ventre terrae, sunt multae calidae. cum ergo currit aqua super illos multos calefit, et egreditur aqua calida super faciem terrae. Dico ergo, quod huius sermonem ingreditur quod est contrarium considerationi et rationati. quod est, quia calx non calefit, nisi sit associata cum igne, et locata sit caliditas in ea. cum ergo effunditur super eam aqua, efficitur calida. igitur ergo manifestum est, quod ad calorem, qui est in ventre terrae, non peruenit ignis. igitur ergo consequitur hanc inquisitionem, quam tradidit Democritus, et facta est. impossibile inconueniens quod non potest esse: quare ergo iam manifesti sunt quidam de sermonibus eorum per inquisitionem praecedentem: et dico tunc in illo sermone inconuenientem ad comprehendendum quod rectum est: quia quod est quod dicitur in illo sermone facit esse necessarium, quod aqua currit super mineras sulphuris: quare calefit super illud. et signum illius est, quia odor sulphuris est inuentus in illa aqua, et quoniam inuenitur in ea sapor eius extinguitur et candela, et remanet in lichino eius de igne, et puluerizatur super ipsum pulvis sulphuris, et accenditur, et quoniam conficitur lutum cum naphtha et sulphure, et fit ex eo lichinum, et accendit et comburitur.

DD. h. Caput

De causis Prop.

Capitulum Tertium.

ET sicut dicimus in vulcano, qui est in terra Siciliae intra mare Semmi, quod ille concavitates & ruinas, in quibus sunt ignes, non sunt nisi ex sulphure & vetere illius montis. cum ergo fiat ventus & mouetur vnda illo motu coarctat vnda illum montem, & calefit per illud sulphur, & accenditur in eo ignis, et egrediuntur ex eo fumus & lapides combustis: percipitur ergo ignis in illo mari, & lapides natant super aquas. quod si est, quia omne corpus graue, quando aduritur, alieuiat, & sicut autem accidit istis lapidibus collectis ex illo vulcano: ita ergo ostensum est per illud, quod nunc diximus, quod Primi, & istas, quas narrauerunt et intenderunt illi, quidam Maleus & Replios, & Democritus, non sunt concedenda.

Capitulum Quartum.

Quia ergo iam compluimus narrationem thermarum & vulcani, dicamus nunc quod dixerunt quidam Philosophi de terra. Referunt quidam Philosophi, quod terra fuerit in principio compositionis rotunda plana, in qua non fuerunt valles, neque montes: quia erat sphaerica figura, sicut corpora superiora, & quod istarum vallium, quae sunt in ea, & istorum montium, causa non est nisi commotio aquarum. cauauerunt autem loca rara, & facti sunt montes, & quod loca rara, postquam cauata sunt, facta sunt loca marium. Dico ergo, quod illorum, qui dixerunt hunc sermonem, & in

cederunt hanc sectionem istam, iam perueniunt ad finem eorum, qui dixerunt, quod maria sunt permixta super sphaeram, nos autem iam redarguimus sermonem eorum, & fregimus istas eorum per demonstrationes in principio li. Nunc autem redeamus super illos, qui dixerunt hunc sermonem super reductione sufficiente, qui nobis potest esse, per propositiones eadem sub sensibus intellectus, & sententis geometricis. Dico in primis, quod est pluuies, quia non est potest ut fiat perforatio in terra perforatione, quod est Dei, dicamus, quod fuit terra leuis & rotunda, in qua non fuerunt valles, nec habuerunt montes, oportuit ut esset superficies corporis induta corpore aquae indumento aequali ab omnibus partibus, ergo cecidit aqua descendens ab aere super aquam, quod erat super faciem superficiem terrae. ergo putat de hac aqua existente super faciem terrae, quod non cessabit perforari ab ea parum a principio compositionis. Quod dixerunt quod terra fuerit leuis, rotunda ab omnibus partibus, & quod superficies aquae fuit super eam per mensuras, & leniuit vetus aqua illa, & mouit eam, & facta est in ea inundatio, & factum est quidam terrae concavum, et quidam eius gibbosum, tunc sequitur hunc sermonem impossibile expellendum demonstratione. Quod est, ut dicamus sermonem faciem necessarium, cui attestat visus. Quod est, quia vetus non est nisi ex vapore terrae siccus: quomodo ergo oportet ut egrediat ex terra vapor siccus, cum iam prohibuerit ipsum aqua, qui est

A est super facie terrę, & humidita-
te suā, & frigiditate, deinde quā
facta ē aqua velantē ster terrā &
aerē, tūc manifestū ē per hāc in-
quisitionē, quā ē res sicut pu-
tauerūt, aut intētiō, sicut ad q̄ l-
tēderūt nō ēēt vērō mot⁹ oīno.
Iā ergo manifestū est, q̄ terra nō
cessauit perforata ēē ā principio
cōpōnīa, & corrupta est intētiō
eorū et destructus sermo eorū, q̄
putauerunt, q̄ terra nō ē perfo-
rata. Et quia iā peruenim⁹ super
illud, cuius volum⁹ declaratio-
B nē de causis rerū, et qualitate ele-
mentorū, & diximus in illo ser-
monē vltimū cū arctissima inq-
sitiōe & subtilissima insa & bre-
uissima, & opere cogitatio, &
oīdimus sermonē quorundā sa-
piētē istructorū in philosophia
famosorū per loquētiā in naturis
rerū remāsit ergo super nos, vt
dicamus qualiter ē terra spara-
tio mariū & trāsitus fluminū, et
exitus eorū, & partes ciuitatū et
loca regionū & cōpōsitiō ciuita-
tū, q̄ sunt super litora mariū &
C effusio fluminorū & cognitio
aliorū ab alijs. Dicemus ergo il-
lud determinatiōe sufficiente ut
significet speculator super æsti-
mationē eius, q̄ errauit ex illis,
qui dicunt se scire naturas rerū
& significet errorē eius, qui æsti-
mauit q̄ terra est mobilis nō ge-
ra & frangat in illo iterū sermo
eius, i cui⁹ mēte stat, i cui⁹ felle-
ctu fingit q̄ mare & flumīa sunt
permutata super spherā, & q̄ ip-
sa indigēt motu vñ, nō particu-

lari cognitiois, aut esse in falsedi-
ne maris & fluminorū, & dulce
dine eorū, non est iste locus, co-
gnitionē vero longitudinū ciui-
tatis adinuicē, & numerū pedū
eorū iā narrauimus in li. lōgitu-
dinū ciuitatū, & determinauim⁹
determinatione sufficere.
Cōuersio autē qdōnū, de qbus in-
nuim⁹ in principio li. in frāgēdo
sermonē, qui æstimauit q̄ terra
mobilis est hoc mō. Oportet. a.
vt resoluta esset forma ā figura,
sm q̄ ē in successioneibus pteri-
tis et tēporib⁹ pteritis, & permi-
xta essent maria falsa vñdola cū
fluminibus dulcib⁹, & sūt acci-
deret inde permixtio aquarū ad
inuicē, quarum ēēt oēs aut dul-
ces, aut falsę. nos autē nō testifica-
mus hoc i sensu visibili, neq̄ ve-
nit ad nos apud terminos qui p-
cesserūt. nos autē incipimus nūc
de mō terrę, et narratione ordi-
nis mariū, et fluminū, et locorū
& ciuitatū, et regionū, ita vt sit
illud sicut visus intellectus, cui
nō ē sūt aliqd nō verum. Cōdu-
C cā ergo circulū maris cōtinentis
spherā, & protra hā ex mari cōti-
nēte gau sum, et ē mare Indū cō-
tinuū sūt, et cōtinuā cū ea ma-
re abelula, et est mare Persicum,
in quod intrat tygris et euphra-
tes, et egredit ex hoc mari pto
q̄ ē male Indū galsus: secūd⁹ ma-
re ē rubrū, & egredit ā mari cō-
tinēte iterū ex parte semmi gan-
sus, qui vocat berdil mare scin-
dens terrā Romanorū, et egredi-
tur sub polo vñ Gansus, qui dē
D D iñ mare

De causis Prop.

DE CAUSIS

LIBELLVS

ARISTOTELI,

S E V

AVEMPACE, VEL

Alpharabio aut Proculo
ascriptus.

Proposio Prima.

O mare Delim, cui⁹ extremitas ve
nit ad p^{te} meridiei et terrā Cho
risce. euphratis aut exitus ē ex
monte Armeniæ, et ascendit ad
Aglog, et exitus Tigris ē ab oriē
te terrę Armenorū, et aggregat
cū euphrate sub Bagdel, et cadit
in mare Persicū, et egredit Nil⁹
de terra Aethiopig, et cadit i ma
re Semi in Alexandria, & egre
dit Gion de monte Ralimi, q ē in
India, et cadit in mare oriētale.
Volo aut ostēdere regionū loca,
& mariū. Ponā ergo pūctū A lo
cū Sin, & pūctū n Indig, & pū
ctū c Persig, et pūctū p Socianū,
& pūctū i heliceb, & pūctū n
Semi, et pūctū n Iras, et pūctū
p Romanis, et pūctū Hispanig,
et pūctū o n Aethiopig, & pū
ctū m n Teilim, & ē insula ma
gna, et pūctū n basarāci et alcu
fari occidentali bagdel & bagdel
ē ter tygrim et euphratē, et pū
ctū n Cōstātinopoli. nos dimi
simus narrationē pluriū regio
nū, quia vidimus q in eis, q oñ
dimus, est sufficiētia ad id, quod
i intēdim⁹ de descriptiōe qualita
tis mariū et fluminū magnorū
& ciuitatū, nō est ergo nobis ne
cessitas pluriū, quia iā nos oñdi
mus loca eorū & cognitionē lō
gitudinis in alio lib. ab isto, et di
uisionē ciuitatū & longitudinē
fluminū, & numerū montium
sermone abbreviato, et determi
nato: hoc est ergo illud, cui⁹ vo
luimus declarationem.

Libri de Causis proprietatum Ele
mentorum finis.

Mnis causa pmaria L
plus est influens su
pra causatū suū q
causa vñs secunda.
cum ergo remouet
causa vñs secunda uirtutē suam
ā re, causa vñs prima non aufert
virtutem suam ab ea. Quod est,
quia causa vñs prima agit i cau
satū causę secūdg, anteq agat
in ipsū cā vñs secunda, quę se
qit ipsum. Cū ergo agit cā scda q
sequit causatū, nō excludit ip
sius actio d cā prima, q est super
cā: & qñ separatur cā secunda d M
causato, q sequitur ipsum, non
separatur ab ea pñā causa, quę
est supra ipsam: qñ est causa ei.
Et nos quidē exemplificamus il
lud per esse, & viuū, & homi
nē. Quod est, quia oportet vt sit
rea esse primo, deinde viuū, po
stea hō. Viuū ergo est cā ho
minis propinqua, & esse est cau
sa eius longinqua. esse ergo ve
hementius est causa homini q
viuū, quoniam est causa vi
uo,

Liber 11
ex Hebrę
in latinū
eductus
ex h. Pro
culo de i
pau fust
credunt

De causis Libellus.

212

Auo, quod est cā hoī: & similiter qñ ponis rōnalitatē esse cām hoīnis, est cē vehemētius cā homini magis q̄ rōnalitas, qm̄ ē cā causae eius. Et illius, quod signa- tio est, qm̄ qñ remoues virtutē rōnalē ab homine, nō remanet hō, et remanet viuū spirās sensi- bile. Cū āt remoues ab eo viuū, si remanet viuū, et remanet cē: qm̄ cē nō remouet ab eo, sed re- mouet viuū: qm̄ cā nō remouet per remotionē causari sui, rema- net ergo adhuc cē. Cū ergo indi- uiduū nō est hō, est alal, et si nō est alal, est cē tm̄. Iam ergo ma- nifestū est & planū, q̄ cā lōgin- qua est prima, et prima est plus cōprehensī, et vehemētius cā rei, q̄ cā propinqua. Et propter id hīc eius operatio vehemētio- ris adharetur cā re, q̄ operatio eāz propinquae. Et hoc quidem nō fit fm̄ hoc, nisi quia res i pri- mis non patit nisi a virtute lon- giqua. Deinde patit a secunda virtute, quae est sub prima. Et cā prima adiuuat secundā cām su- p̄ operationē suā, qm̄ oēm ope- rationē quam cā efficit secundā, pri- ma ē cā efficit. Verumtñ efficit cā per modū altiorē & sublimio- rem. Et qñ remouetur cā secun- da a causato suo, nō remouetur ab eo cā prima, qm̄ causa prima ē maioris & vehemētoris ad- harentis cū re q̄ cā propinqua. Et nō s̄gitur causatū causae secū- dae nisi per virtutē causae primae, quod est, quia cā secunda, qñ fa- cit rē, influit cā p̄ta, q̄ est supra

cā super illam rē de virtute sua. **D** Quare adharet illud rei adherē- tia vehemēti, et seruat eam. Et ergo manifestum & planum, q̄ causa lōginqua est vehemētius causa rei q̄ causa propinqua, q̄ sequitur eam: & q̄ ipsa influit virtutem suam super eam, et cō- seruat ipsam, et non separatur ab ea separatione suae causae pro- pinquae, immo remanet i ea, et adharet ei adhaerentia vehemē- ti secundum q̄ ostendimus et exposuimus.

Proposio 1.

Mne esse superius, ante est superius aeternita- te, et ante ipsam, aut ē cum aeternitate, aut ē post p̄ternitatē, et supra tempus. Esse vero, quod est ante aeterni- tatem, est causa prima: quoniam est causa ei. Sed esse, quod, est cū aeternitate, est intelligentia: qm̄ est esse secundum habitudinem vnam: vnde non patitur neque destruitur. Esse autem, quod est post aeternitatem et supra tem- pus, est anima: quoniam est in horizonte aeternitatis inferius et supra tempus. Et significatio q̄ causa prima est ante aeternitatē ipsam, est qm̄ omne esse in ipsa est acquisitum. Et dico quod omnis aeternitas est esse, sed non omne esse est aeternitas. ergo esse est plus commune quā aeternitas. Et causa prima est supra aeternitatem, quoniam aeterni- tas est causatum ipsius.

DD iij **Es**

De causis

¶ Et intelligentia opponit vel parificatur eternitati, quoniam extenditur cum ea, & non alteratur neque destruitur. Et anima annexa est cum eternitate inferiori, quoniam est susceptibilior impressionis quam intelligentia. Et est supra tempus, quoniam est causa temporis.

Proposio 3.

Omnis anima nobilis tres habet operationes. Nam ex operationibus eius est operatio animae, & operatio intelligibilis & operatio diuina. Operatio autem diuina est, quoniam ipsa praeparat naturam cum virtute, quod est in ipsa anima prima. eius autem operatio intelligibilis est, quoniam ipsa scit res per virtutem intelligentis, quod est in ipsa. Operatio autem eius animae est, quoniam ipsa mouet primum corpus et omnia corpora naturalia: quoniam ipsa est causa motus corporum et causa operationis naturae. Et si efficit animas has operationes, nisi quia ipsa est exemplum superioris virtutis: quod est, quia anima prima causa fuit esse animae mediante intelligentia: et propter id facta est anima efficiens operationem diuinam. Postquam ergo creauit causa prae anima, posuit eam sicut instrumentum intelligentiae, in qua efficit operationes suas, propter id ergo anima intelligibilis efficit operationem intelligibilem. Et, quia anima suscipit impressionem intelligentiae, facta est inferioris operationis, quod ipsa intelligentia in impressione sua in id quod est sub ipsa. Quod est, quia ipsa non imprimat vires nisi per motum,

scilicet quia non recipit quod est sub ea operationem eius, nisi ipsa moueat ipsum. Propter hanc ergo causam fit quod anima mouet corpus. De proprietate namque animae est ut viuificet corpora, quoniam influit super ea virtutem suam, & directe producit ea operationem rectam. Manifestum est igitur, quod anima habet tres operationes, vel virtutes: scilicet diuinam virtutem, & virtutem intelligibilem, & virtutem eius essentiae, secundum quod ostendimus & narrauimus.

Proposio 4.

Prima rerum creaturarum est esse, & non est ante ipsum creatum aliud. Quod est, quia esse est supra sensum, & supra animas, & supra intelligentias, & non est post eam primam latius, neque prius causatum ipso. Propter id ergo factum est superius causatis rebus omnibus & vehementius vnituro. Et non est factum ita, nisi propter suam propinquitatem esse puro, vni, & vero, in quo vero est multitudo aliorum modorum. Et esse causatum, quamuis sit vnum, tamen multiplicat, scilicet quia ipsum recipit multipliciter. Et ipsum quidem non est factum multa, nisi quia ipsum esse, quoduis sit simplex, & non sit in causis simplicius ipso, tamen est compositum ex finito & infinito. Et omne, quod sequitur causam primam, est intelligentia completa in

A in vicina potentia, & reliquis bonitatibus: & formæ intelligibiles in ipso sunt latiores & vehementius vniuersales, & quod ex eo est inferius, est intelligentia. veruntamen sub illa est intelligentia in complemento & virtute, & bonitatibus, & non sunt formæ intelligibiles in illa ita dilatæ, sicut est earum latitudo in illa intelligentia. Et esse quidem creatum primum est in intelligentia totum, verumtamen intelligentia in ipso est diuersa per modum, quod diximus. Et, quia diuersificatur intelligentia, sit in eo forma intelligibilis diuersa. Et sicut ex forma vna per hoc quod diuersificatur in mundo inferiori, proueniunt individua infinita in multitudine, sit ex esse causa primo, propter quod diuersificatur, apparent formæ intelligibiles in finitæ. Veruntamen, quæ diuersificentur, non sciuntur abinuicem, sicut est seiunctio individuorum. quod est, quoniam ipse vniuntur absque corruptione, & separantur absque seiunctione: quoniam sunt vnum habens multitudinem & multitudo in vnitatem. Et intelligentiæ primæ influunt supra intelligentias secundas, virtutes, & bonitates, quas recipiunt a causa prima, et intendunt bonitatem in eis usquequo consequuntur vltimum earum

Propositio 5.

Intelligentiæ superiores primæ, quæ consequuntur causam primam, imprimunt formas secundas stantes, quæ non destruunt,

ita ut sit necessarium iterare eas vice alia. Intelligentiæ autem secundæ imprimunt formas dectiues & separabiles, sicut est anima ipsa nãque est ex impressione intelligentiæ secundæ, quæ sequitur esse causatum inferius. Et non multiplicantur animæ nisi per modum, quo multiplicantur intelligentiæ, quod est, quia esse animæ habet finem: sed quod ex eo est inferius, est infinitum. Igitur animæ, quæ sequuntur alacili, .i. intelligentiam vicinam, sunt completæ perfectæ & paucae de clinationis & separationis: & animæ, quæ sequuntur esse inferius, sunt in complemento & de clinatione sub alabus primis & superioribus. Et animæ superiores influunt bonitates, quas recipiunt ab intelligentia, super alias inferiores. Et omnis anima recipiens ab intelligentia virtutem, plus est super impressionem fortior, quia quod impressum est ab ea est fixum & stans, & est motus eius motus æqualis & cõtinuus. Et illa, in qua est ex ea virtus intelligentiæ, minus est impressiõe sub alabus primis. Et est, quod ab ea impressum est, debile, euanesce, destructibile. Veruntamen, quæ sit ita tamen permanet per generationem. Itaque ergo omnium est, quare factæ sunt formæ intelligibiles multæ, & non est ea earum nisi vnum simplex, & quare factæ sunt multæ animæ: quarum quedam sunt fortiores quibusdam, & esse earum est vnum simplex, in quo non est diuersitas.

Pro-

De Causis

Propositio 6.

Causa prima superior est
of narratione, & non defi-
ciunt linguæ a narratione
ei, nisi propter narrationem esse
ipsius: quoniam ipsa est super omnem
causam & non narratur nisi per causam
secundam, quod illuminatur a lumi-
ne causæ primæ. Quod est, quoniam
causa prima non cessat illuminare
causam suam, & ipsa non illumi-
natur a lumine alio, quoniam ipsa est
lumen purum, sic quod non est lu-
men: & quia nihil est superius
ipsa, sed ipsa super omnia, ex illo
ergo facta est prima sola, cuius
deficit narratio, & non est ita, ni-
si quia supra ipsam non est causa,
per quam cognoscatur. Omnis
res non cognoscitur, & natura-
lis nisi ex ipsa causa sua. Cui ergo
causa est causa, & non est causam, non
scitur per causam primam, neque nar-
ratur quoniam est superior narratione
neque consequitur eam loquela.
quod est, quia narratio non fit
nisi per loquelam, & loquela per
intelligentiam, & intelligentia
per cogitationem, & cogitatio
per meditationem, & meditatio
per sensum: cui autem prima est su-
pra res omnes, quoniam est causa eis: propter
illud fit ergo quod ipsa non cadit sub
sensu, & meditatione, & cogita-
tione, & intelligentia, & loque-
la: non est ergo narrabilis. Et di-
co iterum, quod res autem est sensibi-
lis, & cadit sub sensu, autem est me-
ditabilis, & cadit sub meditatio-
ne: autem est fixa stans secundum disposi-
tionem unam, & est intelligibilis, aut

convertibilis destructibilis ca-
dens sub generatione & corruptio-
ne, & est cadens sub cogitatione, et
causa prima est supra omnes res intelli-
gibiles sempiternas & supra res
destructibiles: quapropter non
cadunt super causam meditationem, neque
sensus, neque intelligentiam. Et ipsa
quidem non signatur nisi a causa secun-
da, quod est intelligentia, & non nota-
tur nisi per nomen causati sui pri-
mi, verum per modum sublimio-
rem & nobiliorem & meliorem,
sicut ostendimus.

Propositio 7.

Intelligentia est substantia, quod
non dividitur. Quod est, quia,
si non est cum magnitudine,
neque corpus, neque movetur, tunc
proculdubio non dividitur. Et
iterum omne divisibile non di-
viditur nisi aut in multitudine,
aut in magnitudine, aut in mo-
tu: si autem ergo res est secundum hanc di-
positionem, tunc est sub tempore, quoniam
non recipit divisionem nisi in tempo-
re. & intelligentia quidem non est
cum tempore, immo est cum æternita-
te. quapropter facta est altior &
superior omni corpore, omni tempore,
& omni multitudine. Quod, si inue-
niatur in ea multitudo aliqua,
non invenitur multitudo, nisi
quid sit res extra unam. Cui ergo
intelligentia sit secundum hunc modum
divisionem penitus non recipit. Et
si signatio quidem illius est redi-
tio super essentiam suam, quia
non extenditur cum re extensa
aliqua dimensione, ita ut sit una
suarum extremitatum secunda ab
alia.

Libellus

214

Alia. Quod est, quia, qui vult scire
tiam rei corporalis, non extendit
cum ea, sed ipsa stat fixa secundum suam
dispositionem, quam est forma, a qua
non pertransit aliquid. Et corpo
ra quidem non sunt ita: & significatio
quod intelligentia non est corpus,
est, quia nec diuiditur eius substan
tia & operatio eius, & utraque
sunt res una. Intelligentia autem est
multa propter bonitates, quod ad
ueniunt ei a causa prima. Et ipsa, quoniam
multiplicatur per hunc mo
dum, cum quia appropinquat uni
sit vnum quod diuiditur. Et in
telligentia quidem non recipit di
uisionem, quam est primus creatus,
quod creatum est a prima causa, &
vnitas est dignior quam diuisio, ideo
ergo verificatum est, quod intelligen
tia est substantia, quod non est cum ma
gnitudine, nec corpus, nec mo
uetur per aliquem modum motus
corporei. Quapropter facta est
supra tempus & cum aeternita
te, sicut ostendimus.

Proposio 8.

Cognis intelligentia scit quod
est supra se, & quod est
sub se. verum scit quod est
sub se, quam est causa eius, & scit quod est
supra se, quam acquirit bonitates
ab eo. Et intelligentia quidem est
substantia intelligibilis: ergo secundum
modum suae substantiae scit res,
quas acquirit de super, & res quibus
est causa. ergo ipsa discernit
quod est sub ea, & quod est supra eam:
& scit quod id, quod est supra se, est
causa eius, & quod est sub ea est causa
eius ab ea: & cognoscit causam suam &

causatum suum per modum, qui
est causa eius, scilicet per modum
substantiae suae & sui esse. & si
militer omnis sciens non scit re
melioiorem & rem inferiorem, &
deteriorem, nisi secundum mo
dum suae substantiae & sui esse,
non secundum modum secun
dum quem res sunt. Et si hoc i
ta est, tunc proculdubio bonita
tes, quae descendunt super intel
ligentiam a causa prima, sunt
intelligibiles in ea, & similiter
res corporeae sensibiles, sunt in
intelligentia intelligibiles. Quod
est, quoniam res, quae sunt in in
telligentia, non sunt impressio
nes ipsae, immo sunt causae impres
sionum. & significatio illius est,
quod intelligentia ipsa est causa re
rum, quae sunt sub ea, per hoc,
quod est intelligentia tantum. Si
ergo intelligentia est causa rerum
per hoc, quod est intelligentia,
& sub ea sunt per virtutem in
telligibilem, tunc proculdubio
causae rerum sunt intelligibiles e
tiam. Iam ergo manifestum est,
quod res supra intelligentiam & sub
ea sunt per virtutem intelligibi
lem, similiter res corporeae cum
intelligentia sunt intelligibiles,
& res intelligibiles intelligentia
sunt intelligibiles, quoniam ip
sa est causa earum: & quia ipsa
non apprehendit nisi per modum
suae substantiae, & ipsa, quia in
telligentia est, apprehendit res
apprehensione intelligibili, si
ue intelligibiles sunt res, siue
corporeae.

Pro-

De Causis

Propositio 9.

Omnis intelligentiæ fixio
& essentia eius est per
bonitatem puram, quæ
est causa prima. Et virtus quidē
intelligentiæ primæ est vehemē
tioris vnitatis quā res secundæ
q̄ sunt post eam, qm̄ ipsæ nō ac
cipiunt cognitionem eius: & nō
est facta ita, nisi quia causa est ei
quod est sub ea. Et signatio eius
est illud, cui⁹ rememoramur, q̄a
intelligentia est regens oēs res,
q̄ sunt sub ea per virtutem diui
nam, quæ est in ea, & per eā reti
net res: qm̄ per eā est cā rerū, &
ipsa retinet oēs res, quæ sunt sub
ea, & cōprehēdit eas. Quod est,
qm̄ oēs, quod est principii reb⁹
& cā eis, est retinens illas res, &
regens eas, & non euadit ab ip
sis aliquid pp virtutē alterā. Er
go intelligentia est princeps re
rū, q̄ sunt sub ea, & retinens eas
& regens eas, sicut natura regit
res, quæ sunt sub ea per virtutē
intelligentiæ, quia sūt intelligē
tia regit naturā per virtutē diui
nam. Et intelligentia quidē non
facta est retinens res, quæ sunt
post eā, & regens eas, & suspen
dens virtutē suā super eas, nisi
qm̄ ipsæ non sunt virtus substā
tialis ei, immo ipsa est virt⁹ vir
tutum substantiale, qm̄ est cau
sa eis. Et intelligentia quidē cō
prehendit gñatā, & naturā, & o
rizontē naturæ, scilicet: nam ip
sa est supra naturam. Quod est,
quia natura continet gñationē,
& aīa continet naturam, & itel

ligentia continet aīam: ergo in
telligentia continet oēs res, &
non est facta intelligentia ita, ni
si propter cām primam, quæ su
pereminet oībus reb⁹, qm̄ est
causa intelligentiæ, & aīæ, & na
turæ, & reliquis reb⁹. Et cau
sa quidem prima non est intelli
gentia, neq̄ aīa, neq̄ natura, im
mo est supra intelligentiam, &
animam, & naturam, qm̄ est cre
ans oēs res: verū tamen est cau
sans intelligentiam absq̄ medio,
& causans animam & naturam
& reliquas res mediante intelli
gentia. Et scientia quidem diui
na nō est sicut scientia itelligit
lis, neq̄ sicut scientia animalis,
vel animæ: immo est supra sciē
tiam intelligentiæ, & scientiam
animæ, quoniam est causans ip
sas. Et quidem virtus diuina est
supra omnem virtutem intelli
gibilem, & animalē, & natura
lem: qm̄ est causa omni virtuti.
Et intelligentia quidē est habēs
ylcachim: qm̄ est esse & forma,
& similiter aīa est habens ylca
chim, & natura est habens ylca
chim, & causæ quidem primæ
non est ylcachim, qm̄ ipsa est cā
rū esse. Quod si dixeris: aliquis
necesse est q̄ ei sit ylcachim, di
cemus ylcachim, suum esse ei in
finitiū, & indiuiduū suū est bonū
eas sua pura influens super intel
ligentias oēs bonitates, & super
reliquas res mediante ea.

Propositio 10.

Omnis intelligentia ple
na est formis. Verū tamen

Amen ex intelligentis sunt, quæ continent formas plus vites, & ex eis sunt, quæ continent formas minus vniuersales. Quod est, quoniam forma, quæ sunt in intelligentis secundis inferioribus per modum particularē, sunt in intelligentis primis per modum vniuersalem: & formas, quæ sunt in intelligentis primis per modum vniuersalem, sunt in intelligentis secundis per modum particularē. Et primis intelligentis est virtus magna, quoniam sunt **B** vehementioris unitatis, quam intelligentis secundæ vniuersales inferiores, & in intelligentis secundis inferioribus sunt virtutes debiles, quoniam sunt minoris unitatis & pluri multipliciter. Quod est, quia intelligentis, quæ sunt propinquæ vni vero puro, sunt minoris quantitatis & maioris virtutis, & intelligentis, quæ sunt longinquiores ab ipso, sunt minoris quantitatis & debilioris virtutis. Et, quia intelligentis propinquæ vero primo sunt minoris quantitatis, accidit inde, **C** quod formas, quæ procedunt ex intelligentis primis, procedunt processionem vniuersali unitati, & nos quidem abbreviamus, & dicimus, quod formas, quæ proueniunt ex intelligentis primis, sunt debilioris processionis & vehementioris separationis. Quapropter fit, quod intelligentis secundæ proficiunt visus suos super vniuersalem formam, quæ est in intelligentis vñibus, & diuidunt

eam & separant eam, quoniam ipsæ **D** non possunt recipere illas formas per separationem & diuisionem secundum virtutem suam & certitudinem earum, nisi per modum, secundum quod possunt recipere eas, scilicet per separationem & diuisionem. Et similiter aliqua ex rebus non recipit, quod est supra eam, nisi per modum, secundum quod potest recipere ipsum, non per modum, secundum quod est res recepta.

Proposicio 11.

Omnis intelligentia intelligit res sempiternas, quæ non destruuntur, neque cadunt sub tempore. Quod est, quoniam, si intelligentia est semper, quæ non mouetur, tunc ipsa est causa rebus sempiternis, quæ non destruuntur, nec permutantur, neque cadunt sub generatione & corruptione. Et intelligentia non est ita, nisi, quia intelligit rem per esse suum, & esse suum sempiternum est, & non corrumpitur. Cum ergo ita sit, dicimus, quod res destructibiles sunt ex corporeitate, scilicet, ex causa corporea temporalis, non ex causa intelligibili æterna.

Proposicio 12.

Primorum osium quædam sunt, in quibusdam per modum quo licet, ut sit vnum eorum in alio. Quod est, quia animi esse sunt & vita & intelligentia, & vita sunt esse, & intelligentia, & intelligentia sunt esse, & vita. Veruntamen esse, & vita in intelligentia sunt duæ intelligentiæ, & esse & intel

De Causis

¶ **I**ntelligentia in vita sunt duo vires, & intelligentia & vita in eis sunt duo esse. Et illud quidem non est ita, nisi quia vniquodque primo rum aut est causa, aut causatum: causatum ergo in causa est per modum effectus, & causa in causato per modum causati. Nos quidem abbreviamus & dicimus, quod res agens in rem per modum effectus non est in ea nisi per modum qui est causa eius. Sicut sensus in animali per modum animalem, & anima in intelligentia per modum intelligibilem, & intelligentia in esse per modum essentiale, & esse primum in intelligentia per modum intelligibilem, & intelligentia in anima per modum animalem, & anima in sensu per modum sensibilem. Redeamus ergo & dicamus, quod sensus in anima & intelligentia in causa prima sunt per modos similes & diversos, sicut ostendimus.

Propositio 13.

Omnia intelligentia intelligit essentiam suam. Quod est, quia intellectus & intellectum sunt simul. Cum enim intelligentia est intellectum & intelligens, tunc proculdubio videt essentiam suam. Et qui videt essentiam suam, scit & intelligit per intelligentiam essentiam suam. Et qui scit essentiam suam, scit reliquas res, quae sunt sub ea, quoniam sunt ex ea. Veruntamen si ea sunt per modum intelligibilem: ergo intelligentia & res intellectae sunt unum. Quod est, quia, si res intellectae & intelligentia sunt v-

num, & intelligentia scit essentiam suam, tunc proculdubio, qui scit essentiam suam, scit reliquas res: & qui scit reliquas res, scit essentiam suam: & qui scit reliquas res, tunc ipsa non scit eas, nisi quia sunt intellectae: ergo intelligentia scit essentiam suam, & scit res intellectas simul, sicut ostendimus.

Propositio 14.

Non omni anima res sensibiles sunt per hoc, quod sunt expressae ei, & res intelligibiles in ea sunt, quia scit eas, et non facta est ita, nisi quia est expressa inter res intelligibiles, quae non moventur, & inter res sensibiles, quae moventur. Et, quia anima sic est, sit quod imprimatur res corporeae. Quapropter facta est causa corporum, & facta est causata ab intelligentia, quae fuit ante ipsam. Res igitur, quae imprimuntur ab anima, sunt in anima per intentionem exempli, id est, quia res sensibiles exemplificantur secundum exemplum animae, & res, quae cadunt supra animam, sunt in anima per modum acquisitionis. Cum ergo hoc sit ita, redeamus & dicamus, quod res sensibiles omnes in anima sunt per modum causae suae. propter quod anima est sicut causa exemplaria. Et intelligo per animam, virtutem agentem res sensibiles. Veruntamen virtus efficiens in anima non est materialis, & virtus in anima est spiritualis, & virtus imprimens in rebus habet.

Aventibus dimensiones, est sine
dimensione corporea. Res autē
intelligibiles in anima sunt per
modum accidentalem, i. quia res
intelligibiles unitae sunt in ani-
ma per modum, qui multiplica-
tur, & res intelligibiles, quae nō
mouentur, sunt in anima p mo-
dum motus. Iam ergo ostēsum
est, qd res intelligibiles & sensibi-
les sunt in anima: veruntamen
res sensibiles corporeae motae
sunt in anima per modum ani-
malium vptē, & spirituales res
intelligibiles unitae quiescentes
sunt in anima per modum qui
multiplicat motum.

Proposio 15.

Omnis sciens, qui scit es-
sentialē suam, est rediēs
ad essentialē suam redi-
tione completa. Quod est, quia
scientia non est nisi actio intelli-
gentiae, ergo scit scit suam
essentialē, tunc redit per opera-
tionem suam intelligibilem ad
essentialē suam. Et hoc non est
ita, nisi quia sciens & scitū sunt
res una, quoniam scientia scien-
tis essentialē suam, est ex eo, &
ad eum, quia est scitū. Quod
est, quia ppter qd scia est scia scit
ta, & scit scit essentialē suam, est
eius opatio rediēs da cētā suā.
ergo subia ei? ē rediēs ad cētā
suā iterū. Et nō significo p redi-
tione sub ad essentialē suam
iterum, nisi quia est stans fixa
per se, non indigens in sua fixio-
ne & sua essentialē realia regen-
te ipsam: quoniam est substan-

tia simplex sufficiens sibi per se & D
ipsam.

Proposio 16.

Omnes virtutes, quib? nō
est finis, pendentes sunt
per infinitū primū, qd
est virtus virtutis non quia ipse
sunt acquiescentes fixae stantes in reb?
entibus, immo sunt virtus reb?
entibus hñcibus fixationē. Quod
si aliquis dicat, qd ens primum
causatur, & intelligētia, est virtus,
cui non est finis, dicimus, qd nō
est ens causatur virtus, immo est
ei virtus quaedam. Et virt? qui-
dem eius non est facta infinita
nisi inferius & nō superi? quo-
niam ipsa non est virtus pura,
quae nō est virtus, nisi quia vir-
tus est, & est res, quae non finit
inferius, neq? superius. Haec autē
primum causatum habet finē,
& virtus eius est finis, secundum
quem remanet causa eius: ens
autem primum creans est infi-
nitum primum purum. Quod
est, quia, si entibus fortibus non
est finis nisi per suam acquie-
tione ab infinito primū pa-
ro, propter quod sunt entia infi-
nita, & si est ens primum ipsum
quod ponit res, quibus non est
finis, tunc ipsum precul dubio
est supra infinitum. Haec autem
primum creans, & intelligētia,
ipsum non est finitum, immo
dicitur, qd est infinitum, neque
dicitur, qd est ipsummet, quod
nō est finitum. Haec ergo primū
est mensura entium primorum
in.

De Causis

O intelligibiliū, & entiu secundoru
sensibiliū, f. quia ipsum est, qd
oia entia creauit, & mēsurauit
ea mensura cōueniēti of entiu.
Redeamus ergo & dicamus, qd
ens primū creā ē supra infini-
tū, sed ens fm creatū ē infinitū.
Et qd ē inter ens primū creans,
& ens fm creatū, ē nō finitū. Et
reliqz bonitates simplices, si-
cut vita & lumen, & q sunt eis
similia, sunt causa rerū ofum ha-
bētiū bonitates, f. q infinitū est
a cā prima. Et causatū primū ē
H cā ois vitæ, & sūt reliqz boni-
tates descēdētes a cā prima sup
creatū primū, in primis est in-
telligētia, deinde descēdūt supra
reliqua cāta oia stelligibilia, &
corporea mediāte intelligētia.

Proposio 17.

Omnis virtus vnita plus
est infinita q̄ virtū mul-
tiplicata. Quod ē, quia
infinitū primū, qd ē stelligētia,
ē ppinquū vni puro. Propter il-
lud ergo factū est, qd in of virtu-
te propinqua vni puro ē infini-
tas plus q̄ in virtute lōginqua
ab eo. Qd ē, quia virtus, qn in-
cipit multiplicari, tūc destruit
vnitas eius, & qn destruit eius
vnitas, destruit eius infinitas, &
nō destruit infinitas ei⁹, nisi qn
diuiditur, & huius qd ē signatio
ē virtū diuisa. Et q ipsa, quanto
magis aggregat & vnitur, tanto
plus magnificat & vehemēti-
or sit, & efficit opatiōes mirabiles.
Et quāto magis partit & diuidi-
tur, tāto plus minorat & debili-

rat, & efficit opatiōes viles. Iam &
igit manifestū ē, & planū, qd vir-
tus, quāto plus approximat vni
puro & vero, sit vehemēti-
or ei⁹ vnitas, & quāto vehemēti-
or sit eius vnitas, ē infinitas in ea ma-
gis apparens & manifestior, &
sunt operationes eius operatio-
nes magne, mirabiles, & nobiles

Proposio 18.

Res oēs hnt essētiā p ens
primū. Et res viuz oēs
sunt motz p essētiā suā
pp vitā primā. Et res stelligibi-
les oēs hnt sciam pp stelligētiā
primā. Qd ē, qd, si ois cā dat cau-
sato suo aliqd, tunc, pculdubio
ens primū dat causatis suis oib⁹
ei⁹. Sūt vita dat cāis suis motū,
qā vita ē pcessio pcedēs ex ente
primū qeto sempiterno, & mo-
tus similiter primus. Et simili-
ter stelligētia dat causatis suis
sciam, quod est, quia omnis ve-
ra scientia nō est nisi intelligen-
tia, & stelligētia est primū scia,
quod ē primū influēs sciam su-
per reliqua entia. Redeamus er-
go & dicamus, qd ens primum
quietum est causa causarum. &
si primum ipsum dat esse omni-
bus, tunc ipsum dat eis per mo-
dum creationis. Vita autem
prima dat eis, quz sunt sub ea,
vitam, & non per modum crea-
tionis, sed per modum formæ.
Et similiter intelligētia non
dat eis, quz sunt sub ea, scien-
tiam & reliquis rebus per mo-
dum creationis, sed per modum
formæ.

Pro-

Propositiō 19.

A **E**X intelligentis est, quæ est intelligentia diuina : quoniam ipsa recipit ex bonitatibus primis, quæ procedunt ex causa prima per receptionem multā. Et de eis est, quæ est intelligentia tū : quoniam non recipit ex bonitatibus primis nisi medianz intelligentia. Et ex animabus est, quæ est anima intelligibilis : quoniam ipsa est pendens per intelligentiam. Et ex eis est, quæ est anima tū. Et ex corporibus naturalibus est, cui inest anima regens ipsa, & facies directionē super ipsum. Et de eis sunt, quæ sunt corpora naturalia tū, quibus non est anima. Et hoc non fit ita, nisi quoniam ipsa non est intelligibilis tota, neque talis tota, neque corporea tota, nec dependet per causam, quæ est supra eam, sed quia non omnis intelligentia pendet per bonitates causas primas, nisi quæ est ex ea cōpleta, et integra. Ipsa. n. potest recipere bonitates descendētes ex causa prima, & pendere per eas, ut vehemens fiat eius vnitas.

C Et si inter omnes anima pendet per intelligentiam, nisi quæ est eis cōpleta & integra, & vehementius similis cū intelligentia per hoc, quod pendet per intelligentiam, & est intelligentia completa. Similiter non omne corpus naturale habet animam, nisi quod est ex eis cōpletum & integrum quasi sit rationale, & secundum hanc formam sunt reliqui ordines intellectuales.

Propositiō 20.

D **C**AUSA prima regit res creatas omnes, præter quod commisceatur cū eis. Quod est, quia regimen non debilitat vnitate eius exaltatam super omne esse, neque destruit eam, neque prohibet eam essentia vnitatis eius seiuncta a rebus, quin regat eas. Quod est, quia causa prima est fixa stans cum vnitate sua pura semper, & ipsa regit res creatas omnes, & influit super eas virtutem vitæ, & bonitates secundum modum virtutis earum receptibilium, & possibilitatem earum. Prima. n. bonitas influit bonitates supra res omnes influxione vna. Veruntamen vnaquæque rerum recipit ex illa influxione secundum modum suæ virtutis, & sui esse. Et bonitas prima influit bonitates super res omnes per modum vnum, quia non est bonitas nisi per suum esse, & suam essentiam, & suam virtutem, siquidem bonitas, & virtus, & essentia, sunt res vna. Si ergo essentia primum & bonitas sunt res vna, sic & ipsa influit bonitates super res inductione communi, & diuersificatione recipientis. Quod est, quia recipientia bonitates non recipiunt aequaliter, immo quædam eorum recipiunt plus, quædam vero minus. Et hoc quidem est propter magnitudinem suæ largitatis. Redeamus ergo & dicamus, quod inter omne agens, quod agit per essentiam suam, & intra se.

Extra ord. Arist. EE 20

De Causis

Gatum suum, nō est continuator, neq; res aliqua media, & nō est continuatio inter agens & factum, nisi sit additio super esse: etenim qñ agens & factum est per instrumentum, non facit p esse suum, & sunt composita. Quapropter recipiens recipit per continuationē inter ipsum & factorem suum, & est tunc agens seuūctum a facto suo. Agēs vero, inter quod & factum suū non est continuatio penitus, est agens verum, & regens faciens res per finē decoris, post quod non est possibile, vt sit decus aliud, & regit factum suum per vltimum regiminis, quod est, quia regit res per modum, per quem agit, & non nisi per ens suum. ergo ens eius iterum erit regimen eius. Quapropter sit, q regit & agit per vltimum decoris, & regimen, in quo non est diuersitas, neque tortuositas, & non diuersificant operantes, & regimen propter eas primas, nisi si propter meritum recipientis.

Proposio 21.

Primum est diues per seipsum, & est diues magis. Et significatio eius est vnitas eius, non qā vnitas eius sit sparsa in ipso, immo est vnitas eius pura: quoniam est infinita simplicitatis simplex. Si autem aliquis vult scire, q causa prima ē diues, proficiat mētem suam su per res compositas, & inquirat de eis inquisitione perscrutata: inueniet .n. compositum omne

diminutum, indigens aut alio, & aut rebus, ex quibus componitur. Res autem simplex, quæ est bonitas, est vna, & vnitas eius est bonitas, & bonitas est res vna. Illa ergo res est diues magis, quæ influit, & non sit influxio super ipsam per aliquem motum. Reliquæ autem res intelligibiles aut corporeæ corruptæ sunt, nō diuites p seipsas, immo idigent vno vero influere super eas bonitates & omnes gratias.

Proposio 22.

Causa prima est super omne nomen, quo nominatur, quoniam, non pertinet ei diminutio, neq; complementū solum: quoniam diminutū est non completum, & non potest efficere operationem completā, quoniam est diminutum. Et cōpletum apud nos, quāuis sit sufficiens per seipsum, tamen non potest creare aliquid aliud, neq; influere aliquid aliud a seipso omnino. Si ergo hoc ita est apud nos, dicimus q primum nō est diminutum, neq; completum tantum, sed est supra completū. Quoniam creas est res, & influit bonitates super eas influxio ne cōpleta, qñ est bonitas, cui non est finis, neq; dimensiones. Bonitas ergo prima implet oīa secula bonitatibus. Verūtm oī seculū nō recipit de ista bonitate nisi fm modū suæ potētiz. Itā ergo oīsum & manifestum, q cā prima est super oī nomen, quo nominatur, & superior, & altior

Pro-

A

Proposio 23.

Omnis intelligentia diuina scit res per hoc, quod ipsa est intelligentia, & regit eas per hoc, quod est diuina. Quod est, quia proprietates intelligentie est scientia, & non est eius complementum & integritas, nisi ut sit sciens. Regens ergo est Deus benedictus & sublimis, quoniam ipse replet res bonitatibus: & intelligentia est primum causatum, & est plus similis Deo sublimi, & propter illud regit res, quae sub ea sunt. Et sicut Deus benedictus & excelsus influit bonitates super res, similiter intelligentia influit scientiam super res, quae sunt sub ea. Veruntamen, quis intelligentia regat res, quae sunt sub ea, nisi Deus benedictus & excelsus praecedat intelligentiam per regimen, & regit res regimine sublimioris ordinis & altioris, quam sit regimen intelligentie, quod est illud, quod dat intelligentiae regimen. Et significatio illi est, quod res, quae recipiunt regimen intelligentiae, recipiunt regimen creatoris intelligentiae. Quod est, quia non refugit regimen eius aliqua ex rebus omnino, quam vult ut faciat recipere bonitatem suam simul omnes res. quod est, quia non est quod omnis res, quae desiderat intelligentiam, desiderat recipere eam, & res omnes desiderant bonitatem ex primo, & desiderant recipere ipsum desiderio multo, & in illo non est qui dubitet.

Proposio 24.

D

Causa prima existit in omnibus rebus secundum unam dispositionem: sed res omnes non existunt in causa prima secundum unam dispositionem. Quod est, quia, quis causa prima existat in rebus omnibus, tamen unaquaeque res recipit eam secundum suae potentiae modum. quod est, quia ex rebus sunt, quae recipiunt unita receptione causam primam, & ex eis sunt, quae recipiunt eam receptione multiplicata: & ex eis sunt, quae recipiunt eam receptione aeterna, & ex eis sunt, quae recipiunt eam receptione temporali: & ex eis sunt, quae recipiunt eam receptione spiritali: & ex eis sunt, quae recipiunt eam receptione corporali. Et diuersitas quidem receptionis non fit a causa prima, sed propter recipiens. quod est, quia recipiens diuersificatur. Propter illud ergo & susceptum diuersificatur. Influenso vero existens unum non diuersum, influit super omnes res omnes bonitates aequaliter. Bonitas namque influit super omnes res ex causa prima aequaliter. Res igitur sunt causa diuersitatis in fluxibus super omnes res. proculdubio ergo non inueniuntur omnes res in prima causa per modum unum. Ita ergo ostensum est, quod causa prima inuenitur in omnibus rebus per modum unum, & non inueniuntur in ea omnes res per modum unum. Ergo secundum modum propinquitatis causa primae, & secundum modum, quo res recipere

EE h pere

De Causis

Epere potest cum primam, secundum quantitatem illius, potest recipere ex ea & delectari secundum eam. quod est quia non recipit res ex prima causa, & non delectatur in ea nisi per modum esse sui. Et non intelligo per esse nisi cognitionem. Nam secundum modum, quo cognoscit res cum primam secundum quantitatem illam recipit ex ea & delectatur in ea, sicut ostendimus.

Propositio 25.

Substantie unitate intellectuales non sunt generate ex re alia. Omnis substantia existens per essentiam suam non est generata ex re alia. Quod si aliquis dicit, possibile est, ut sit generata ex re alia, dicemus, ut si possibile est, ut substantia stans per essentiam suam, sit generata ex re alia, proculdubio est substantia diminuta, indigens ut compleat eam id, ex quo generatur, & significatio illius est generatio ipsa. Quod est, quia generatio non est nisi via ex diminutione ad complementum. nam, si inveniatur

Ires non indigens in generatione sui, id est, in sua forma & sua formatione re alia nisi se, & est causa ipsa formationis suae & sui complementi, est completa & integra semper. Et non sit causa formationis suae & sui complementi nisi per relationem suam ad causam suam semper. Illa ergo comparatio est formatio eius, & ipsius complementum simul. Iam ergo manifestum est, quod omnis substantia stans per essentiam suam, non est generata ex re alia.

Propositio 26.

Omnis substantia stans per seipsum est non cadens sub corruptione. Si autem aliquis dicat, quod possibile est, quod substantia stans per seipsum cadat sub corruptione, dicemus, si possibile est, quod substantia stans per seipsum cadat sub corruptione, potest est ut separatur eius essentia, & sit fixa stans per essentiam suam sine essentia sua: & hoc est inconueniens & impossibile, quoniam, per se, quod est una simplex non composita, est ipsa causa & causatum simul. Omnis autem rei cadentis sub corruptione non sit corruptio nisi propter separationem suam a causa sua, dum vero permanet res per causam suam retinentem eam & seruantem ipsam, non perit, neque destruitur. Si ergo ita est, substantie stantes per essentiam suam non separantur a sua causa, quoniam est inseparabilis ab essentia sua, propter hoc, quod eius est formatio sui, & non sit superflua nisi per relationem suam ad causam suam. Et ipsa est causa relationis ipsius, & ipsa est ipsa causa superflua per modum quem dicimus, quoniam non perit nec destruitur, quoniam ipsa est causa & causatum simul, sicut ostendimus nuper. Iam ergo verificatum est, quod omnis substantia stans per seipsum non destruitur, neque corrumpitur.

Pro.

A *Propositio. 17.*

Omnis substantia destru-
ctibilis non sempiterna,
aut est composita, aut ē
delata super aliam rem. qđ est,
quia substantia aut est indigens
rebus, ex quibus est, & est com-
posita ex eis, aut est indigens fi-
xione sua & essentia sua deferen-
te. Cum ergo separatur deferens
causa, corrumpitur & destruitur,
qđ si substantia non est composita,
tūc est simplex, & est semper,
nec destruitur nec corrumpitur
B omnino.

Propositio. 18.

Omnis substantia stans p
essentiam suam est sim-
plex nec diuidit. Quod
si dixerit aliquis possibile est vt
diuidatur, dicemus, qđ si possibi-
le est vt substantia stans per se di-
uidatur, & est ipsa simplex: pos-
sibile est vt essentia partis ei⁹ sit
per eēntiam suam iterum, sicut
essentia totius. si ergo possibile
ē illud, redit pars super seipsam,
C & oīs pars eius est rediens sup se-
ipsam, sicut est rediens totum su-
per essentiam suā: & hoc est im-
possibile. Si ergo impossibile est
hoc substantia stans per seipsam
est substantia indiuidua & est sim-
plex. si. n. non est simplex, sed cō-
posita, pars eius ē melior parte,
& pars illius vilior parte: quare
res melior, est ex re viliori, et res
vilior ex re meliore, quoniā est
omnis pars eius seiuncta ab om-
ni parte eius: quare vniuersitas
eius non est sufficiens per seip-

sam, cum indigeat partib⁹ suis, **D**
ex quibus componitur: & hoc
qđ non est de natura rei simpli-
cia, immo de natura substantia-
rum compositarū. Iam ergo cō-
stat, qđ omnis substantia stans p
essentiam est simplex, & non di-
uiditur: qm̄ non recipit compo-
sitionē, vel diuisionem, nec cor-
ruptionem, nec destructionem,
sicut ostendimus.

Propositio. 19.

Omnis substantia simplex
est stans per seipsam, s. p
essentiam suā. Quod est, **E**
quia, creata sine tempore, & est
in substantialitate sua superior
substantiis temporalibus. Et si-
gnificatio illius est, quia non est
generata ex aliquo, qm̄ est stans
per essentiam suam, & substan-
tiā generatā ex aliquo sunt sub-
stantiā corporales et compositę
cadentes sub corruptione & ge-
neratiōe. Iam ergo manifestum,
qđ omnis substantia stans per es-
sentiam suam, non est in tempo-
re, quia est altior et superior tem-
pore & rebus temporalibus. **F**

Propositio. 20.

Omnis substantia creata in
tēpore aut est semp in tē-
pore, & tempus non su-
perfluit ab ea, qm̄ est creata, &
tēpus æqualiter: aut superfluit
super tempus, & tempus super-
fluit ab ea, quia est creata in qui-
busdam horis temporis. Quod
est, quia si creata sequunt se ad-
inuicem, & substantiā superiorē
rem non sequitur nisi substantia
inferior

De Causis

E inferior ei similis : non substantia
 dissimilis : substantia. n. similes
 substantia superiori, & sunt sub
 stantia creatæ, & quibus non su
 perfluit tempus, sunt substantia,
 quæ non assimulantur substan
 tiis sempiternis, & substantia
 sunt abscissæ à tēpore, causatæ i
 quibusdam horis temporis. Nō
 est ergo possibile, vt continuen
 tur substantia causatæ in qbus
 dam horis temporis cū substan
 tiis sempiternis, qm non assimi
 lantur eis omnino. Substantia
Igitur sempiternæ in tēpore sunt
 illæ, quæ continuantur cum sub
 stantiis sempiternis, & sunt me
 dia inter substantias fixas, & in
 ter substantias secundas in tem
 pore. Et non est possibile, vt sub
 stantias sempiternas, quæ sunt
 supra tempus, sequantur substan
 tia creatæ in tempore, nisi me
 diantibus substantiis tempora
 libus sempiternis in tempore: &
 istæ quidem substantia nō sunt
 factæ mediæ, nisi quia ipse com
 municant substantiis sublimio
 ribus in permanentia, & commu
 nicant substantiis temporalibus
 abscissis in tempore per genera
 tionē. Ipse. n. quamuis sint sem
 piternæ, tamen permanentia ear
 um est per generationē & mo
 tum, & substantia sempiternæ
 cum tempore sunt similes sub
 stantiis sempiternis, quæ sunt su
 pra tēpus per durabilitatē, et nō
 assimulantur eis in motu, vel ge
 neratione. Substantia autem fa
 ctæ in tempore non assimilantur
 substantiis sempiternis, quæ sunt
 supra tempus per aliquem mo
 tum vel motum. Si ergo non as
 similantur eis, tunc non possunt
 acquirere eas, neq tangere eas.
 Necessariæ ergo sunt substantiæ
 sempiternæ, quæ tangunt sub
 stantias sempiternas, quæ sunt
 supra tempus, & erunt tangen
 tes substantias, quæ sunt in tem
 pore scilicet sub generatione, &
 corruptione. Ergo aggregabūt
 per motum suum inter substan
 tias sempiternas, q sunt supra tē
 pus, & aggregabilitatem suam
 inter substantias, quæ sunt supra
 tempus, & inter substantias, quæ
 sunt sub tempore, s. quæ sunt ca
 dentes sub generatione & corru
 ptione. Et aggregabūt inter sub
 stantias bonas & inter substan
 tias viles, non priuentur substan
 tia viles substantiis bonis, & pri
 uentur cum bonitate & omni cō
 munitate, & non sit eis remanē
 tia neq fixio. Iam ergo ostēsum
 est, q durabilitatis duæ sunt spe
 cies : quarum vna est æterna, &
 altera est temporalis : verumta
 mē vna duarum durabilitatum
 est stans quæta, & altera moue
 tur, et vna earum aggregatur cō
 positioni finali, & operationes
 eius omnes sunt simul, neq quæ
 dam earum est ante quandam,
 & altera est currens & extensā :
 quædam operationes eius sunt
 ante quasdam, & vnitas vnus
 earum est per essentiam suam,
 & vnitas alterius est per partes
 suas, quarū vna est seiuncta suæ
 compari

A compari per modum primum & postremum. Iam ergo manifestum est, quod substantiarum quaedam sunt sempiternae, & sunt supra tempus, et ex eis sunt, quae sunt sempiternae aequales tempori, et tempus non superfluit ab eis, et ex eis sunt, quae sunt abscissae a tempore, & tempus superfluit eis ex superiori earum & ipsarum inferiori, scilicet ex principio earum usque in finem & ipsarum extremum: & sunt substantiae cadentes sub generatione & corruptione.

Propositio. 31.

Iter rem, cuius substantia & actio sunt in momento aeternitatis, & iter rem cuius substantia & actio sunt in momento temporis existens, est medium, & est illud, cuius substantia est ex momento aeternitatis, & operatio ex momento temporis. Quod est, quia res, cuius substantia cadit sub tempore, scilicet, quia tempus continet eam, est in omnibus dispositionibus suis cadens sub tempore: quare & eius operatio cadit sub tempore, quoniam eius essentia est in tempore, quoniam, quoniam substantia rei cadit sub tempore, procul dubio & eius actio sub tempore cadit. Res autem cadens sub tempore in omnibus dispositionibus suis coniuncta est a re cadente sub aeternitate in omnibus dispositionibus suis, continuatio. non est nisi in rebus similibus. Necesse est ergo, ut sit res aliqua, quae sit res terrena media iter utraque, cuius substantia cadat sub aeternitate & ip-

sus actio cadat sub tempore. Impossibile namque est, ut sit res, cuius substantia cadat sub tempore, & eius actio sub aeternitate, sic. nam actio eius melior esset ipsius substantia: hoc autem impossibile est. Manifestum igitur est, quod inter res cadentes sub tempore cum suis actionibus & substantiis, et inter res, quarum substantiae & actiones sunt cadentes sub momento aeternitatis, sunt res cadentes sub aeternitate per substantias suas, & cadentes sub tempore per operationes suas, sicut ostendimus. **E**

Propositio. 32.

Omnia substantia cadens in quibusdam dispositionibus suis sub aeternitate, & in quibusdam dispositionibus suis sub tempore, est ens & generatio simul. Quod est, quia omnis res cadens sub aeternitate est ens vere, et omnis res cadens sub tempore est generatio vere. Si ergo ita est, tunc res una cadens sub aeternitate et tempore est ens, & generatio non per modum unum, sed per modum & modum. Iam ergo manifestum ex hoc, quod diximus, quod omne generatum cadens per substantiam suam sub tempore, est habens substantiam dependentem per esse purum, quod est causa durabilitatis, & earum sempiternarum, & omnium destructibilium. Necessarium est autem unum faciens adipisci unitates, et ipsum non adipiscitur, sed reliquae unitates omnes sunt acquiritae. Et illius quod est significatio

De causis Libellus.

Gratio est hoc quod dico, si inuenitur vnum faciens acquirere non acquiritur, & aliud acquirere faciens acquiritur, tunc quæ differentia est inter ipsum & primum acquirere faciens. nō. n. potest facere vel esse, quin aut sit simile ei i omnibus dispositionibus suis: aut sit inter vtraque differentia. Si ergo est simile ei in omnibus dispositionibus suis, tunc vnum eorū nō est primum, & alterum fm: & si vnū eorum nō est simile alteri in omnibus dispositionibus suis, tunc proculdubio vnum eorum est primum, & alterum fm. Illud ergo, in quo est vnitas fixa nō dependens ex aliquo, est vnum primum verū, sicut ostendimus:

& illud, in quo est vnitas inuenta ex alio inuenta, est præter vnū primum verum. Si ergo est ex alio, est ex vno primo vero acquiescens vnitas. Prouenit ergo inde, vt vni prmo vero sit vnitas, et iterum reliquis vnis. et non sit vnitas nisi per vnum primum verum, quod est causa unitatis. Itaque ergo manifestum est et planum, quod omnis vnitas post vnum verum est acquisita & causata: verumtamen vnum verum primum est causans unitates, faciens acquirere, nō acquiritur, sicut ostendimus.

Libelli de Causis finis.

R E G I S T R V M.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z

A A B B C C D D E E.

Omnes Quaterni, E E Duernio.

Venetijs apud hæredes Lucæ antonij Iunioris.
Anno Domini M D LXII

